

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

şeytanın teğmeni

roman

maria fagyas

102

102

the devil's lieutenant
şeytanın teğmeni
roman
maria fagyas
türkçesi: nilgün arıt

e yayınları genel dizi : 102

ANKARA CADDESİ 13
TELEFON: 26 81 42
NARILBAHÇE SOKAK 19/3
TELEFON: 27 87 20
İSTANBUL

MARIA FAGYAS

Maria Fagyas, Şeytanın Teğmeni/The Devil's Lieutenant adlı romanıyla kısa zamanda adını bütün dünyaya duyurdu. Kitap Amerika, Almanya, İngiltere ve İtalya'da büyük ilgi uyandırdı; kısa zamanda yazarı büyük bir üne kavuştu. Hemen bilinen bütün dillere çevrilen Şeytanın Teğmeni yazarın üçüncü romanıdır. Daha önce yayınlanan Beşinci Kadın/The Fifth Woman ve Dul Tezgahı/The Widowmaker adlı iki kitabıyla eleştirmenlerin ve büyük bir okuyucu kitlesinin ilgisini çekmeyi başarmıştı. Macar asıllı bir yazar olan Maria Fagyas, kendisi gibi Macar asıllı olan ünlü oyun yazarı Ladislaus Bush-Fekete'nin dul karısıdır. Bütün eserlerinde doğup büyüdüğü Macaristan'ı ve Orta Avrupa'yı anlatır. Avusturya-Macaristan Ordusunda teğmen rütbesiyle savaştı ve 1914 yılında savaşta ölen babası Géza Fagyas'ın anısına sunduğu Şeytanın Teğmeni eleştirmenlerce «Büyüleyici bir roman; tedirgin edici bir kitap.», «Alışılmamış güzellikte bir kitap, ustaca yazılmış, harika bir roman.», «Çarpıcı bir kitap. Mutlaka Okunmalı» gibi övgülerle karşılandı.

ŞEYTANIN TEĞMENİ

THE DEVIL'S LIEUTENANT / şeytanın teğmeni ● maria fagyas'ın romanı ● yayın hakları: busch-fekete 1970 / onk copyright ajansı / e yayınları 1974 ● kapak: delmotte / kemal kaldı ● baskı: eko matbaası ● filimler: ebru grafik ● kapak baskısı: arofls basımevi ● cilt: baba cilt-evi ● e yayınları ankara caddesi 13 telefon 26 81 42 narlıbahçe sokak 19 kat, 3-4 telefon 27 87 20 istek ve yazışmalar için kısa adres e yayınları posta kutusu 12 istanbul ● birinci baskı: şubat 1974, ikinci baskı: temmuz 1974 ● ● ●

MARIA FAGYAS
ŞEYTANIN TEĞMENİ
ROMAN
E YAYINLARI

GENEL DİZİ

9 Ekim 1914 tarihindeki bir çarpışmada
ölen babam, Avusturya - Macaristan
Ordusu Üsteğmeni,
Géza Fagyas'ın
anısına

TERFİ LİSTESİ

1 Kasım 1909

AVUSTURYA - MACARİSTAN İMPARATORLUĞU SİLAHLI KUVVETLERİ
1905 yılında Harp Akademisini bitiren üsteğmenlerden aşağıda isimleri yazılı olanlar, sınıftaki başarı durumları gereğince, yüzbaşılığa terfi ettirilmiş ve sürekli görevle Genel Kurmay Kuvvetleri'ne atanmışlardır.

TERFİ ETTİRİLEN SUBAYLAR

1. *AHRENS, Robert Stefan*
2. *EINTHOFEN, Ludwig Alexander*
3. *SCHÖNHALS, Karl-Heinz*
4. *GERSTEN, Johann Paul von*
5. *WIDDER, Franz August*
6. *HOHENSTEIN, Prince Rudolf
Eduard*
7. *DUGONICH, Titus Milan*
8. *MADER, Richard Emmerich*
9. *LANDSBERG - LÖVY, Baron Otto
Ernst*
10. *HRASKO, Wacław Jas*
11. *TRAUTMANNSDORF, Georg
Hermann*
12. *MOLL, Carl Günther*
13. *MESSEMER, Gustav Jahann*
14. *OBLONŠKY, Zygmunt Alexander*
15. *HODOSSY, Zoltán Géza*

ATANDIKLARI GÖREVLER

İkinci Piyade Alayı, Eger
Otuzuncu Piyade Alayı, Budapeşte
On Üçüncü Dağ Tugayı, Master
Otuz birinci Piyade Tugayı, Brasso
Üçüncü Piyade Alayı, Graz
Beşinci Ağır Süvari Alayı, Wiener
Neustadt
Beşinci Ağır Süvari Alayı, Wiener
Neustadt
Sekizinci Hafif Süvari Alayı, Krakow
Dördüncü Ağır Süvari Alayı, Enns

Beşinci Piyade Alayı, Saraybosna
Yirmi sekizinci Piyade Alayı,
Nagykanizsa
On üçüncü İhtiyat Askerleri
Tümeni, Viyana
Altmış beşinci Piyade Tugayı, Győr
Üçüncü Hafif Süvari Alayı, Bruck
On üçüncü Hafif Süvari Alayı,
Keskemet

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATININ son günü olan 17 kasım akşamı, Yüzbaşı Richard Mader Savaş Bakanlığındaki odasından her zamankinden bir saat erken çıktı. Anna Gabriel saat altıda yüzbaşının evinde olacağına söz vermişti; o gelmeden önce üstünü başını değiştirmek ve dinlenmek için biraz zamana ihtiyacı vardı. Anna'yı yeniden görmenin verdiği mutluluğun ardında ufak bir endişe yatıyordu. O gün birkaç kez kapıcılardan biriyle Anna'ya bir haber göndermeye yeltenmiş ama mektup kocasının eline geçer diye korkmuştu.

Aslında Richard Mader yumuşak huylu ve duygularına bütünüyle hakim bir kişiydi. Kadınlar onu düşünceli ve yakışıklı olduğu, erkekler de güvendikleri için severlerdi. Asker olarak, uygun şartlarda kişiyi bir kahraman yapabilecek türde, ama kesinlikle kabadayılık sayılamıyacak bir cesarete sahipti. Hayatı boyunca maddî ya da manevî çok az acı çekmiş ve küçümsenmeyecek başarılar kazanmıştı. Viyanalı gösterişsiz bir memurun oğlu için Avusturya - Macaristan İmparatorluk ve Krallık Ordularının yüzbaşısı olmak, otuz yaşında Genel Kurmay'a atanmak oldukça büyük bir başarıydı.

Kader, onu çoğu kez, en güçlü kişileri bile yıpratın hayal kırıklıklarından ve güç durumlardan korumuştı. Hiç bir karmaşıklığı olmayan, memnurluk verici bir cinsel hayatı

vardı. Geçen yıllar süresince sevimli genç kızlar, evli kadınlar, artistler ve bir kez —yalnız bir kez— on altı yaşındayken bir sokak kadını ile maceraları olmuştu. Aslında genç bir erkeğin arzuları, merakları ya da —en doğrusu— çılgınca bağlanmalarından öte bir şey olmayan duygularını, kendisi romantik anlamda aşk olarak tanımlardı. Genç kızlarla elele tutuşur, uzun yürüyüşlere çıkar, karanlık kapı ağızlarında ya da büyükler odadan çıktığında kaçamak bir şekilde onlarla öpüşürdü; ötekilerle genellikle kısa süreli olmakla birlikte ateşli ilişkilere girerdi. Bu ilişkilere asla duygularını karıştırmaz ve kadın evlenme eğilimleri göstermeye başladığı an beraberliklerine son verecek kadar soğukkanlı olurdu. Ordu tüzüğüne göre bir üsteğmen evlenirken otuzbin kron, Genel Kurmay yüzbaşısı ise altmışbin kron ödemek zorundaydı. Mader gibi parasız subayların üç şıktan birini seçmeleri gerekiyordu: İstifa etmek, zengin kızlarla evlenmek ya da bekâr kalmak. Yüzbaşı Mader, hiç olmazsa şimdilik, üçüncüsünü uygun bulmuştu. Özgürlüğünü ve yaşamının bu düzgün, rahat şeklini seviyordu. Az önce zevkle seviştiği bir kadın gittikten sonra, evinde geçirdiği sessiz gece kadar dinlendirici bir şey yoktu. Ama şimdi, delikanlılık çağından bu yana ilk kez, bir kadınla birlikte yatma hayali ona her zamanki mutluluk kavramını vadetmiyordu. Tersine kendine güveni azdı ve sinirleri gergin bir durumdaydı.

Bakanlıktan, oturduğu Hainburgerstrasse'ye yürümek tam tamına otuz dakika alırdı. Michaelerplatz'daki duraktan küçük bir araba tutabilirdi, ama bu yürüyüşün sinirlerini yatıştıracağı umuduyla caydı.

Schubertring'deki bir çiçekçi dükkânından krizantem aldı. Anna'nın çok sevdiğini bildiği için gül aramış ama çiçekçide bulamamıştı. Kasım ayı, krizantem dışında hiç bir çiçek için uygun bir ay değildi. Ortalıkta başka tür çiçek de yok gibiydi; Viyana krizantemlere bürünmüştü. Bütün Ölmüş Azizler Yortusu, herkesin ölümlerini andığı ve mezarlarını donattığı bir dinî gün olduğu için mezarlıklara giden yolları krizantemler kaplamıştı; ne denli güzel olurlarsa olsunlar bu çiçekler akla yalnızca ölümü getiriyordu.

Bütün hafta boyunca hava puslu geçmişti, Hainburgerstrasse'ye vardığında bütün gaz lambaları yanmıştı. Bu

sokağı özellikle, taşıdığı banliyö havası nedeniyle severdi. Musluk ve akarsu tesislerinden yoksun, pek de uzak sayılamayacak bir geçmişin Viyana günlerini anımsatan, eski tip çeşmelerle süslenmiş dikdörtgen avluların çevresine inşa edilen evlerden hiçbiri üç kattan fazla değildi.

Krakow'dan buraya birkaç ay önce atandığı ve günleri gerekli eşyaları alamayacak kadar dolu geçtiği için, 56 numaralı evin ikinci katındaki iki odalı dairesinde oldukça az mobilya vardı. Annesi yardım teklifinde bulunmuş, ama onu incitmeden kesin bir dille bu teklifi reddetmişti. Kendi zevkine uygun, cşyası az, ama havalı ve modern bir ev istiyordu. Çalışma odasının duvarlarını soluk yeşil, yatak odasını ise gri renkte, her ikisi de zarif Art Nouveau desenli, çok pahalı fakat dekoratif duvar kağıtlarıyla kaplatmıştı. Evi için bir şeyler almak kendisine büyük zevk veriyordu; zaten böyle ağırdan almasının başlıca nedenlerinden biri de buydu. Gençlerde pek ender bulunan bir akıllılık ve anlayışla, zevk aldığı şeylerin süresini uzatma amacını güderdi.

Yüzbaşı, çiçekleri bir vazoya yerleştirmesini söylediğinde emireri Jozsef Boka:

«Tıpkı cenaze mumları gibi kokuyorlar» diye cevapladı.

Boka, Macar ovalarında yetişmiş, hemen hemen cahil, ama hayatının ilk on sekiz yılında doğadan, sonraki sekiz yılda ise Avusturya - Macaristan ordusundan daha kurnaz davranmayı öğrenmiş, köylülere vergi bir beceriklilik ve zekâya sahip, kısa boylu, sağlam yapılı genç bir adamdı. Kuşkusuz, her subay için ideal bir emireriydi. Tez canlı, temiz, yorulmak bilmez ve güvenilir... Mader'in emrine girmeden önce üç subayın daha hizmetinde bulunmuş ve bunlardan bir Çek kontu olan sonuncusu kendisine bugünkü üstün alışkanlıklarını kazandırmıştı. Sol gözünün üstündeki yara izi, çizmelerini, Kont'u hoşnut bırakacak biçimde cilalayamadığı bir gün yüzüne fırlatılan ayakkabı kalıbının anısıydı.

Yüzbaşı ile Boka arasında hiç sözünü etmedikleri, hatâ kendi kendilerine bile açıklamadıkları derin, erkekçe bir bağlılık ve sevgi kurulmuştu. Ama bu ilişki Boka'yı, Yüzbaşı için yaptığı alışverişlerde kendisine de bir kâr sağlamaktan alıkoymamıştı. Mader durumu sezinliyor, yine de

göz yumuyordu. Dürüstlük ve üstün karakter ancak su-baylardan beklenebilirdi; erlerden değil.

Saat beşi çeyrek geçe Mader, Boka'ya beş kron verdi, onu yarım kilo kadar salam, sandviç ekmeği, kuru pasta ve iki şişe Gumpoldskirchner şarabı alması için Stubering'deki Wolf's adlı mezeciye gönderdi.

Sokağa çıkmak üzere merdivenlerden inen Boka:

«Demek yine Mrs. Gabriel» diye düşündü. Salam ve şarap Mrs. Gabriel'di. General'in siyah saçlı, sinirli karısı şampanya ve kaz ciğeri sever, Viyana Tiyatrosu'nda çalışan küçük koro şarkıcısı geldiği günlerde ise çukulatalı kek ve tatlı likör alınırdı. Boka ile Mader arasındaki sözsüz anlaşma gereğince, emireri yüzbaşının aşk hayatını bilmezlikten gelirdi. Mader, ne zaman bir hanım arkadaşını ağırlayacak olsa, Boka ortalıktan kaybolur, ama odasının penceresi merdivenlere baktığından geliş ve gidişlerde, hanımı mutlaka görürdü. Erkeklik duygusu, doğuştan dürüst olan kişiliği nedeniyle bu ziyaretlerden yüzbaşı dahil hiç kimseye tek bir söz bile etmezdi.

Bu akşam Mader'deki hafif sinirlilik Boka'nın gözünden kaçmamıştı. Genellikle herhangi bir randevudan, özellikle Mrs. Gabriel ile olan buluşmalarından önce, yüzbaşı çok canlı ve keyifli olurdu. Bu kadınla sevişmek Boka'nın bile zaman zaman arzuladığı bir şeydi. Ayrıca cinsel hayatı hakkında söylenenlere bakılacak olursa bu hiç de imkânsız bir hayal değildi. Aslında bir süvari binbaşısının kızı olduğu halde, erlerle ilişki kurmaya karşı çıkmış değildi. Kimilerine göre, babasının, görevinden oldukça erken bir çağda ayrılmasına, bu hanımın cinsel isteklerini doyurmadığı, erkekler arasında hiç ayırım gözetmemesi yol açmıştı.

Kemikli, hemen hemen düz göğüslü, yani çocuksu bir vücut yapısına sahip, ince bir kadındı. Cildi fildişi renginde, badem biçimli gözleri kömür siyahıydı. Ağzı, yüzünün dar ve oval biçimine göre çok büyüktü. En çekici yönü çocuksu neşesi, ve çok az kişinin karşı koyabildiği içten dostluk ve yakınlığı idi. Mader'in, Harp Akademisi'ndeki iki yıllık öğrenimi sırasında, babası Binbaşı Baron Johann von Campanini binicilik öğretmeni-ydi. O sıralarda yirmi yaşında olan Anna, utangaç ve oğlan çocuklarını andıran görünüşüyle on beş yaşında gösteriyordu. Babasının öğrencileri arasındaki azımsanmayacak sayıda bir grup genç, ve

tabii bu arada Mader, onun bu görünüşünün ne denli aldatıcı olduğunu tecrübeyle biliyorlardı. Yataktayken ne utan- gaç ne de çocuksuydu.

Bütün ününe rağmen genç subaylardan birisinin ergeç onun çekiciliğine kapılacağı ve ona evlenme teklifinde bu- lunacağı kaçınılmaz bir sonuçtu. Yeterince güçlü bir aşka ve cesarete sahip olan, Harp Akademisi'nin par- lak ve üstün yetenekli mezunlarından Usteğmen Fried- rich Gabriel'di. Tabii, Anna ile evlenmesi, ordu görevinin birden sona erişti oldu. Tüzükçe öngörülen otuzbin kronluk evlenme parasını sağlayacak bile olsa, Anna von Campani- ni'nin eşi asla Genel Kurmay'a atanamazdı. Çok çok Galiç- ya'da ya da Dalmaçya'da uzak ve pek bilinmeyen bir üsse gönderilebilirdi. Usteğmen Gabriel, Anna uğruna en bü- yük fedakârlığı yaptı: Ordudan ayrıldı, ve öğrenimi ken- disine daha kazançlı ve üstün bir mevki sağlayamadığı için, postahannede memurluk buldu ancak. Bu durumu bir yüz karası olarak gören herkes ona acıdı. Böylece binicilik öğ- retmeninin kızı tarafından meslek hayatı yıkılan ikinci su- bay Gabriel oldu.

Sanılanların tersine bu evlilik oldukça mutlu yürü- meye başladı. Daha doğrusu evli çiftle ilişkilerini sürdüren arkadaşların gözünde durum böyleydi.

Evlenmelerinden sonra Mader, Gabriellerin izini kaybetti. Derken dört yıl sonra, ekim ayının bir akşamüstü, Dcmel'deki bir pastacı fırınının önünde Anna ile çarpıştı. Onu oradan doğru evine, yatağına götürdü.

Kasım ayında Anna iki kez daha ziyaretine geldi. Se- vişmesi her zamanki gibi ustaca, ama çok daha yorucuydu. Mader'i önceleri hoşnut kılan, fakat sonradan rahatsız eden bir açlık ve istek içindeydi. Artık Anna'ya ayak uydurama- dığını görmek yüzbaşını üzdü. Bu durumu kesin olarak kav- ramak, acı bir şok etkisi yaptı onda; üstelik bir sevgili ola- rak eski başarısını gösteremediğini bu ilk farkedışı değıl- di.

Eylül'de bir generalin karısıyla aralarında hafiften bir flört başlamıştı. Bir gün bu hanım onu da oldukça şaşırtarak, umutsuzca yaptığı bir daveti ve yeni duvar kağıtlarını görmeyi kabul edip evine gelmişti. Mevsimsiz bir sıca- gın, bunaltıcı, nemli bir havanın hüküm sürdüğü bir gün- dü; vadideki zambakları andıran bir kıkkunun yayıldığı, si-

yah kadife kurdelerle süslü, dik yakalı, beyaz dantel bir eibise vardı kadının üzerinde. Güneşe asılarak kurutulmuş ketenlerin ya da iyice sabunlanarak yıkanmış kadın ciltlerinin tabii kokusunu seven Mader, ağır parfümlerden nefret eder, iğrenirdi. Odadaki hava oldukça ağır, kadının kokusu ise her köşeye sinmiş bir durumdaydı.

Aklına daha değişik ve orijinal bir şey gelmediği için:

«Gelmeniz beni ne kadar sevindirdi bilseniz!» diye mırıldandı.

Kadının sağ elindeki, dirseklerine kadar çıkan eldivenin düğmelerini açtı ve bileğinin gül renkli, ıslak derisinin üstüne ufak bir öpücük kondurdu.

Eldiveni çıkarttıktan sonra aynı işlemi bu kez sol elde denedi. Bu her zaman perdeleri açan ve oynanmaya başlayacak olan oyunu takdim eden sembolik ve oldukça başarılı bir hamle olurdu. Ama tam bu sırada, Mader kendisini rahatsız hissetmeye başlamıştı. Bedeninde bir heyecanın uyanması boğazının düğümlenmesi, kasıklarında bir gerginlik hissederek kendisini bütünüyle sevişmeye hazır bulması gerekiyordu. Otobüse binen bir genç kızın bacaklarını gördüğü zaman bile pek çok kez heyecanlanmış olan Mader, şimdi yalnızca sevişmek amacıyla evine gelmiş olan çok çekici bir kadınla yapayalnız olduğu halde, mermer bir mezar taşı gibi soğuk ve cansızdı.

Odanın ortasında duruyotlardı. Mader, hâlâ kadının elini tutmaktaydı. Kadınsa gülümseyerek bekliyordu. Başka zamanlarda oldukça güzel görünen yüzüne bir kurt görünüşü veren seyrek ve keskin dişleri bembeyaz ortaya çıkmıştı. Saçları kömür siyahıydı. Dudaklarının üstünde hafiften bir bıyık Mader'in dikkatini çekmişti. Görünüşündeki doğu havası, parlak renklere ve gösterişli mücevherlere düşkünlüğü nedeniyle ordu mensupları arasında «Cariye» takma adıyla anılırdı. Babası, kızlarının üçü de evlenecek yaşa geldiğinde Katolikliği kabul eden Musevi bir bankerdirdi. Bu kızlardan biri, şimdiki kabinenin bakanlarından biriyle evliydi. Öteki rahibe olmuştu. Üçüncüsü ise Mader'in konuğu olan Lily Wencel'di.

Mader kadının elini bırakıp bir iskemle çekerek:

«Oturmaz mısınız?» diye sordu.

Lily'nin davranışları artık görgü kurallarını bir yana bırakmaya hazır olduğunu açıkça göstermekteydi. Macar

ise buzluaktaki şişenin mantarını çıkarmak, şampanyayı bardaklara doldurmak ve soğuk kaz ciğerini ikram etmek gibi şeylerle oyalanmaktaydı. Susamışçasına iki bardak şampanyayı diken Lily, ciğeri istemedi. Bileğindeki altın bir zincire takılı, elbisesinin dantelinden yapılmış küçük yelpazeyi sallayarak:

«Bu sıcak dayanılır gibi değil» dedi. «Bir cam açsanız yararı dokunur mu acaba?»

Mader kalkınca da:

«Yok yok açmayın. Daha da beter olur. Bu elbiseyi giymemeliydim. Siz erkekler ne kadar şanslı olduğunuzu bilmezsiniz.» diye ekledi.

Beceriksizce dik yakasının arkasındaki ilikleri açmaya uğraştı.

«Herhalde bütün düğmeciler kadınlardan nefret ediyor; bu yüzden de herşeyi kemikten yapıyorlar. Mutlaka derilerim soyulmuştur yine. Sizden şu düğmelerimi açmanızı istesem çok şaşırırmısınız?»

Sonra kıkırdayarak ekledi:

«Tabii yalnızca ensemdekileri...»

Mader, bir görevi yerine getirircesine kadının oturduğu iskemlenin ardına geçti; kabarık topuzun altına elini soktu ve en üstteki düğmeyi buldu. Ellerinin altındaki ten sımsıcağı. Kadın ayağa kalktı ve Mader'in önüne geldi. Yüzbaşı yavaşça, alışılmış bir ustalıklı beline kadar tüm düğmeleri teker teker çözdü. Dar elbise, iyice olmuş bir kavun gibi açılıverdi.

Ellerinin dokunuşu kadının bedeninde bir titreme yarattı; nefes alışları sıklaştı. Onun bu heyecanı Mader'i ürktülmüştü, çünkü kendisi halâ bu heyecana cevap verebilecek bir durumda değildi. Kadının hiç bir suçu yoktu. Ortaya çıkan sırtının kadife cildinden ılık, hayvanî bir koku yayılıyordu. İpek gömleğinin içine soktuğu elleriyle onun göğüslerini tuttu. Dolgun ve sert göğüslerin uçları parmaklarının altında dikleşmişti.

Richard Mader uzun etekler, dik yakalı buluzlar, çizmeler, çoraplar, korseler, gömlekler gibi moda öncülerinin yarattığı kat kat elbise ve iç çamaşırların altında ılık, canlı bir kadın keşfedişin büyüsunü daima haz duyarak hissetmiş bir erkekti. Şimdiyse, Lily Wencel'in yanındayken içinde en ufak bir istek bile uyanmamıştı.

Şaşkındı. Otuz yaşında, bütün subay arkadaşlarını geride bırakacak kadar çeviklikle koşabilir, yüzebilir biriydi; beyni, iyice yağlanmış bir tüfek isabeti ve dakikliği ile çalışırdı. Hayatının bu en verimli çağında cinsel gücünü yitirmesi için hiç bir neden göremiyordu.

Bu terim kendisini büsbütün korkuttu. Lily Wencel'i bağırta bir sertlikle kadını kendine doğru çekti ve dudaklarını dudaklarına yapıştırdı. O da dilini onun dişlerinin arasına sokmaya uğraşarak karşılık verdi. Uzun bir süre birbirlerine sarılı kaldılar. Kadın, sıcakta koşmuş bir köpek gibi nefes nefeseydi. Mader ise sırtından aşağı soğuk terlerin aktığını hissediyordu. Ansızın gerçek, gözlerinin önüne acı bir biçimde serildi. Eğer bu rolü sürdürecektse, gün, kendisini alay edilmiş bir durumda ve utanç içinde bırakarak sona erecekti.

Ağzını çekti, kadını bıraktı ve geri çekildi. Gözleri kapalı, dudakları aralanmış, tam bir kendini bırakma içinde olan kadın donakalmıştı. Gözlerini aralayarak şaşkın şaşkın Mader'e baktı. Boğuklaşmış bir sesle:

«Ne var?» diye fısıldadı.

Mader soruyu duymazdan gelerek şampanya şişesini açtı ve doldurduğu bardağı kadına uzattı. İtaatkar bir biçimde uzatılan alan kadın, hayatında ilk kez görüyormuşçasına bardağa baka kaldı. Ağırlaşmış gözkapaklarının altındaki gözleri köpüklü şarabın dindiremeyeceği bir susuzlukla dumanlanmıştı. Sorusunu tekrarladı:

«Ne var?... Benden hoşlanmıyor musun? Oysa beni beğendiğini sanıyordum.»

«Oh, hoşlanıyorum... Hem de çok... Bana çok nazik davrandınız. Her ikiniz de.»

Kadın kaşlarını çatı.

«Her ikimiz de mi?»

«Siz ve general. Çok müteşekkirim.»

Kadın durumu anlamaya başlamıştı.

«Saçmalama» diyerek sözünü kesti. «Ondan nefret edersiniz... Hepiniz... Bütün alt rütbeliler... Sanki bilmezmişim gibi...»

Haklıydı. General Wencel, bugüne değin Harb Divanı Sorgu Yargıçları Heyetine başkanlık etmiş kişilerin içinde en az sevileni idi. Mader suçlu suçlu:

«Yanılıyorsunuz» diye cevap verdi. «Benim General'e büyük saygım vardır.»

«Beni, buraya gelmek için kandırırken amacın bu muydu? Bunu söylemek mi?»

Sesi yükselmiş, tiz, keskin bir hâl almıştı.

Tuhaftır, kızgınlık ona çok yakışmıştı. Nefes kesici bir görüntüye bürünmüştü. Yanakları kızarmış, gözleri parlamış ve arkası açık elbisesinden gözüken boynu, omuzları süt gibi soluk bir parlaklık saçmaya başlamıştı. Mader, kendi kendine kadının çok çekici olduğunu tekrarlıyordu. Ama bu da fayda etmedi. Bunları yalnız aklıyla kavrayabiliyor, duyguları susmakta direniyordu. Aynı utanç içinde kekelemeye devam etti:

«General iyi bir askerdir. Hatta en iyilerdendir.»

Kadın bir yudum bile içmediği bardağını masaya bıraktı. Şarabın yarısı örtüye döküldü.

«Çok duygulandırıcı bir tutum gösterdin doğrusu. Kendisine bunu söylersem herhalde oldukça hoşnut kalacaktır. Söylememi ister misin?»

Mader omuzlarını silktilti:

«Siz bilirsiniz.»

«Aynı zamanda küstah da...»

Eldivenlerini aramaya başladı. Tam sol eldivenini giyeceği sırada elbisesinin ardının halâ açık olduğunu farketti.

«Düğmelerimi kapa bari, sersem!»

Mader söyleneni yerine getirmeye başladı. Ama bu işlem biraz uzun sürdü.

Kadın omuzunun üstünden arkasına ters bir bakış fırlatarak:

«Bir dahakî sefere hıznetçimi de yanımda getiririm.» dedi.

Evden çıkarken yine de ensesindeki düğmeler açık kalmıştı. Merdivenlerden inerken kendisini izleyen Mader onu evine kadar götürmeyi teklif etti. Ama bir araba bu-larak döndüğünde, kadın tek başına gitmeyi yeğlediğini söyledi. Mader, Stubering yönünde uzaklaşan atların nal sesleri duyulmaz olduktan sonra yenilmiş ve acınacak bir durumda dairesine döndü.

Landstrasser Hauptstrasse'deki kilisenin çanları beş buçuğu vurdu. Anna Gabriel'in gelmesine halâ yarım saat daha vardı.

Aklına «haplar» geldi, sonra hemen bu fikri bir kenara itti. Aslında hap değildiler. Dikkatle yapıştırılmış kırımızı kâğıdın dışından gördüğü kadarıyla kapsüldü bunlar. Bu büyük zarf, sabahleyin çalışma odasına getirilen mektupların arasından çıkmıştı. İçinde, gazetelerde bu tip ilaçların rahatça reklâmının yapılabildiği bir zaman için bile, yüz kızartıcı sayılabilecek bir broşür de vardı. Mader asla aşırı namusluluk taslayan bir kişi olmadığı halde, önüne serilen siyah harflerle yazılmış «çiftleşme» kelimesini görünce şaşkına dönmüştü.

Metinde «Çiftleşmeden yarım saat önce soğuk suyla iki kapsül içeceksiniz» denilmekteydi. Sonraki paragrafta «Sonuç hayret vericidir!» diye yazıyordu. Broşürün geri kalan bölümü bir erkeğin sönmekte olan cinsel ateşini yeniden alevlendireceği garanti edilen bir sinir sistemi uyarıcısının bilimsel gözükmeye çalışan anlaşılmasız reklâmlarını kapsıyordu. Broşürün altında «Eczacı Charles Francis» imzası vardı.

Mader'in ilk tepkisi utançla karışık bir sıkıntı duygusu olmuştu. Bu işte şakadan hoşlanan bir işgüzarın parmağı olduğundan kuşkulandı. Sonra daha geç saatlerde her ikisi de yüzbaşı olan iki subay arkadaşına, Prens Rudolf Hohenstein ile Hans von Gersten'e de, aynı Charles Francis broşürlerinden gönderildiğini öğrenmişti. Broşürleri erkekler helasında neşe içinde birbirlerine okumuşlardı. Mader'e aynı katta bulunan dördüncü bir subayın da aynı zarftan aldığını söylediler. Bunu öğrenmek Mader'i rahatlatı. Demek ki bu, basit bir şaka değil, patentli bir ilacı satabilmek için uygulanan bir çabaydı. Prens kendi zarfını ve içindekileri helaya atarak, sifonu, çekmişti. Kapsüllerin vaadettiği «hayret verici» sonuçla ilgilenmediği ortadaydı.

Mader, Anna'nın zamanında gelip gelmeyeceğini merak etti. Önceki gece Ingrid Fiala adlı genç bir kadına yazmaya başladığı mektubu bitirmeye karar verdi. Ordu tüzüğü söz konusu olmasa, Ingrid, belki de evlenmeyi düşünebileceği bir kızdı. Muhtemel babaları Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ordusunun Genel Kurmayında görevli olduğu için doğmamaya mahkûm olan bütün küçük küçük

Maderlere, bu sarışın, mavi gözlü ve insanı duygulandıran küçük burunlu, melek tavırlı genç kız şahane bir anne olurdu.

Mader, ordunun herhangi bir kuruluştan, dinden, ırktan ya da toplumdan daha üstün ve güçlü olduğunu kesinlikle anlamıştı. Ordu, monarşinin ana gövdesinin içine dikilmiş, ülkenin hayat suyu ile beslenen ama tümüyle bağımsız görev gören yabancı bir organdı. Genel Kurmay bu organın tam merkeziydi. İnsan bir kez bu merkeze girdi mi, artık kendi kaderinin hakimi olamazdı. Ingrid Fiala'yı kanun karşısında karısı olarak ilân edemezdi, çünkü Ingrid Fiala, «Leonardo Dansöz Üçüzleri» adlı, aslında ne üçüz, ne de Leonardo olan ve şimdilik Frankfurt'ta gösterilerde bulunan üç yabancıdan meydana gelmiş bir grubun üçüncü cemani, bir vodvil artistiydi. İlişkileri bir skandalla sonuçlanmadığı sürece, tabii ki Genel Kurmay, bir subayının Ingrid Fiala ile yaşamasına ses çıkarmazdı.

Mektup «Benim tatlı meleğim» diye başlıyordu.

«Üç hafta önce, nihayet dairemin kağıt kaplama işini bitirdiler. İşçiliği çok güzel oldu. Bir an önce görebilmen için sabırsızlanıyorum. Hatırladığıma göre sen, yatak odası için seçtiğim desen konusunda azıcık çekimser kalmıştın; ama şimdi görünce çok seveceksin. Büyük bir alanda, örnekte görüldüğünden çok daha etkili oldu. Horn's mağazasında görüp de çok beğendiğimiz o masayı da aldım. Geçen hafta eve getirdiler ve şimdi oda sanki döşeli bir hava kazandı...»

Mader masanın üstündeki mumu yaktı ve oturdu. Yazmaya başladı:

«Dün gece Lilli Lehmann'ın konserine gittim, ama arada çıktım. Yalnızken güzel müzik dinlemenin hiç tadı olmuyor. Sensiz olmaya daha fazla dayanamayacağım. Frankfurt'taki kontratın biter bitmez, yani 1 aralık tarihini geçirmeden, derhal döneceğine söz vermiştin. Hiç bir özrü kabul etmem, Sana ihtiyacım var, Meleğim, sandığından da...»

Kilisenin çanları beş kırk beşi vurdu. Mader, kalemını bırakarak ayağa kalktı. Geçen iki seferde de Anna tam vaktinde gelmişti. Eğer şimdi ilk karşılaşma süresi için bir on beş dakika ayıracak olsa —«Yine çok güzelsin. Paltonu alabilir miyim?»... «Bakanlıktaki son haberler neler?»...

«Son dedikoduları duydun mu?»... «Gelecek yıl İngiltere ile Almanya arasında savaş olacak mı dersin?» ... «Çariçe'nin hastalığı ne kötü, değil mi?»... — saat altıyı çeyrek geçe onun bluzunun düğmelerini açmış ve eteğini çıkartmış olacaktı. Broşürde «Çiftleşmeden yarım saat önce» denilmekteydi. Eğer şu Allahın cezası kapsüleri denemek istiyorsa, daha fazla gecikmemesi gerekiyordu. En kötü ihtimalle içlerinde toz şeker bulunabilirdi ki, bu da her kim ise Charles Francis'in «uyarıcı»larının psikolojik yönden etkili olacağı tezini savunduğu anlamına gelirdi. Bir erkeğin bedenlen sapasağlam olduğu, yalnızca kendine olan güveninin sarsıldığı durumlarda böyle bir oyun da yararlı olabilir.

Zarf paltosunun cebinde, sabah ilk koyduğu yerde duruyordu. Küçük, ensiz kutuyu çıkarttı. Yazılı olduğu biçimde dikkatle kırmızı kâğıdı yırttı ve kapsülleri avucunun içine boşalttı.

Boka, odadaki gaz lambalarını yakmıştı, ama giriş holü ile mutfak karanlıktı. Mader bir bardak su alabilmek için önce dolaba, sonra da musluğa doğru ancak el yordamıyla gidebildi. Kapsülleri dilinin üstüne koyarak bir yudumda yuttu. Tam giriş holünün lambasını yakacağı sırada aklına çalışma odasındaki masanın üstünde duran broşür geldi. Geri döndü, broşürü, zarfı, kırmızı kâğıdı ve küçük kutuyu yanmakta olan çini sobanın içine attı.

Pantolonun cebinden Harp Akademisi'nden mezun olduğu zaman babasının hediye ettiği altın cep saatini çıkarttı. Saat altıya on vardı.. Bitiremediği mektubu da yazı dosyasının altına koymaya karar verdi. Bu, Anna'nın mektubu görmesini istemediğinden değildi. Hayır, gariptir ki bunun tam tersi bir duyguyla böyle davranmıştı. O odada aralarında olacak şeylere mektubun tanık olmasının doğru olmayacağını hissetmişti. Anna kendisine aşık değildi, ama Ingrid aşıktı. Sorunun temeli buydu.

Masaya doğru yürüdü, fakat mektuba uzandığı sırada başı dönmeye başladı. Hemen ardından göğsüne büyük bir gücün baskı yaptığını hissetti. Nefes alabilmek için çırpındı.

Aklından ilk geçen düşünce «Boğuluyorum!» oldu.

«Boka!» diye bağırarak istedi, ama boğazından hiç ses çıkmadı. Kalbi bir an durdu, sonra yine çalışmaya başladı.

Göğsündeki ağırlık dayanılmaz bir hâl aldı. Kalbi, sanki tüm göğsünü kaplarcasına genişledi. Şiddetli bir sancı barsaklarına saplandı ve bütün vücudu, sanki çıldırmış bir kuklacının iplerine bağılmış gibi kıvranarak, debelendi.

«Boka!»

Bu kez ses çıktı, ama cevap gelmedi.

«İmdat! İmdat!»

Sancı boğazına doğru yükselerek ağzının içini kavurduğu sırada korkuyla yeniden çığlık attı.

«Su...» Kör gibi mutfağa doğru davrandı. Şu içindeki yangını söndürecek suya bir varabilseydi. Bu mutla-ka bir yangındı... Başka hiç bir şey bütün bedenini saran bu öldürücü sancıyı yaratamazdı.

«Allahım, Oh Allahım... Ölüyorum!» Kafasında ansızın çakan bir şimşekle kapsüllerde zehir olduğunu anladı.

Mutfağa varamadan karanlık holde yere kapaklandı; kıvranarak, soluyarak, kan kusarak ve ciğerlerine hava doldurabildiği anlarda haykırarak ayağa kalkmaya uğraşıyor, ama beceremiyordu. Acı içinde parmaklarını parke döşemeye sapladı. Kıymıklar tırnaklarının altındaki deri ve etleri parçaladı, fakat barsaklarındaki sancı o derece işkence vericiydi ki, daha hafif acılara karşı duyarlılığını yitirmişti. Kendini kaybetmeden önce bir kez daha haykırdı; sonra nabızı hafif bir titreşimi andırırcasına yavaşladı ve soluğu düzensiz bir hırıltı halini aldı. Kasılmalar birkaç saniye daha sürdü. Tam bir felç durumunu hızla ölüm izledi.

Emireri Boka, çığlığı duyduğunda merdivenlerin en alt basamağındaydı. Bir kadından, hattâ bir hayvandan gelebilecek kadar tiz bir sestir bu. Zaten dükkandan oldukça geç döndüğü için daha fazla inceleyecek hali yoktu. Wolf's müşterilerle doluydu; ayrıca dönerken yolda, bir başka subayın emirerliğini yapan kendi köylüsü bir adama rastlamış ve çeneye dalmıştı. Kilisenin çanı altıya çeyrek kalayı çalınca apar topar adamdan ayrılarak eve doğru koşmaya başlamıştı.

Basamakları üçer üçer çıktı. Taşıdığı paketlerden dolayı anahtarı ön kapının deliğine sokmakta epey güçlük çekti. Mutfaka giden karanlık holü hızla geçerek paket-

leri masanın üstüne bıraktı. Dairede tam bir sessizlik hüküm sürdüğü için misafirin henüz gelmediğine hükmetti. Yüzbaşıya, salamları nasıl ikram edeceğini sormak için yine holden geçerek çalışma odasına girdi. Havada garip, acı, daha önce hiç duymadığı bir koku vardı. Yüzbaşı ne çalışma odasında, ne yatak odasında, ne de banyodaydı. Her iki odadaki gaz lambaları da yanıyordu. Masanın üstünde de bir mum yanmakta idi. Şaşkın şaşkın çevresine baktı ve sonra ansızın yukarı çıkarken duyduğu hayvanî çığlığı hatırladı. Mumu eline aldı. Daha giriş holüne varmadan, Yüzbaşı Mader'in başına korkunç bir felâket geldiğini hissetti.

Yüzbaşının cansız bedenini mutfak kapısının köşesinde buldu. Bacakları çenesine değecek biçimde bükülmüş, ana rahmindeki bir çocuk gibi yatıyordu. Yalnızca elleri bedeninin büküklüğüne uygun durumda değildi. Parçalanmış tırnaklarından damlayan kanlar döşemenin tahtalarına yapışmıştı.

«Aman Allahım, Yüzbaşım! Size ne oldu, efendim?»

Boka cansız bir et, kemik ve elbise yığınının yanına çökerek, onu yerden kaldırmaya uğraştı. Mader'in yüzü mavimsi-kırmızı, ama derisi ılıktı. Boka, nabzını yoklamaya çalıştı. Kulağını Mader'in göğsüne dayadı, fakat duyduğu çarpıntının kendisinden mi yoksa yüzbaşından mı geldiğini anlayamadı. Güçlü kuvvetli bir adamdı, yüzbaşıyı kollarının arasına alarak kaldırması hiç de güç olmadı. Yatak odasında cansız bedeni yatağın üstüne bırakarak bir battaniye ile örttü. Sonra yarışircasına evden fırladı, sokak kapısından çıktı ve sokağın karşı tarafına geçerek kapısında bir doktor levhası bulunan üçüncü eve daldı.

Boka içeri girdiğinde, bekleme odasında iki hasta oturuyordu. İlk karışıklıktan sonra, Boka'nın bozuk Almancası ile anlattığı şeyleri toparlayan hemşire doktoru çağırdı. Beyaz sakalı, kırışmış, geniş bir alnın altındaki yorgun, kanlı gözleriyle yaşlıca bir adamdı doktor. Hemşirenin tuttuğu paltosunu giymeye yanaşmadan, siyah çantasının içine fırlattığı birkaç parça aleti ile sabırsızlanan Boka'nın ardından dışarı çıktı. Kapının eşiğinde bir iki saniye durakladıktan sonra, hemşireye:

«Bölge polisine durumu bildir» dedi. Sonra:

«Komutanlığı da ara» diye ekledi.

Boka'ya ayak uydurmaya çalışarak karşı kaldırıma geçti. 56 Numaralı evin önüne geldiklerinde, kapıcının karısının çevresinde kümelenmiş, çoğu apartman sakinlerinden ibaret, bir gurup insanla karşılaştılar. Boka'nın evden fırladığını gören kadın, bütün kapıcı karılarına özgü bir içgüdüyle, Yüzbaşı'nın dairesinde olağanüstü birşeyler olduğunu anlamıştı. Şimdi Boka'nın yolunu kesmiş ve evsahibi vekilini andıran otoriter bir ifadeyle ne olup bittiğini öğrenmek istiyordu.

Tam o sırada, yeni kısa etek modasına uygun koyu yeşil renkteki yünlü elbisesi ile Anna Gabriel, Meydan'dan 56 numaraya doğru yaklaşıyordu. Kadife yapraklardan yapılmış, geniş kenarlı şapkası elbisesinin rengindeydi. Topuzuna tutturduğu dört iğneye rağmen sokaktaki rüzgârın şapkasını uçurmaması için büyük çaba harcıyordu. Hafifçe nefesi kesilmişti ama keyfi tümüyle yerindeydi. Yanakları kızarmıştı; Leo Fall'un en son şarkılarından birini mırıldanıyordu. Bir gurup kadın tarafından çevrilmiş olan Boka ile beyaz gömlekli yaşlı adamı görünce ansızın durdu.

Boka da onu gördü. Kapıcının karısını pek de nazik olmayan bir biçimde uzaklaştırmış, eve girmek üzereydi. Kapının eşiğinde niçin durduğunu ve Anna Gabriel'e:

«Evine dön! Buralardan uzaklaş! Defol!» diye bağırdığını sonraları bir türlü açıklayamadı.

Sonra arkasında doktor olmak üzere hızla eve girdi.

Anna taş kesilmiş gibi olduğu yerde kalakalmıştı. Soru dolu, düşmanca bakışların üstüne çevrildiğini hissetti. Bu yaylımateşi sadece birkaç saniye sürdü, ardından bütün o gurup merdivenlerden yukarı çıkarak, yüzbaşının kapısının önünde durdu.

Onları izlemek için çılgınca bir istek duydu Anna. Geri dönerek uzaklaşabilmek için bütün iradesini kullanmak zorunda kaldı. Yürüyüşü deminkine oranla çok cansız bir hal almıştı. Yüzbaşı Mader'e korkunç bir şey olduğunu ve emireri Boka'nın uyarısının kendisini aynı felâketten kurtardığını hissetti. Belki de bir uçurumun eşiğinde duruyordu da, Boka ayağının altındaki kayalar yıkılmadan ona ihtarda bulunmuştu. En yakın duraktan bir araba tuttu, arabacıya adresini verdi ve acele etmesini söyledi.

Dr. Bruck, piriñ yatağın üstündeki yumuşak yastıklar-dan biri ile yükseltilmiş yüz'e baştan savma bir bakış fırlattı ve artık kendisine bir ihtiyaç kalmadığını anladı. Adam ölmüştü. Cesedin üzerine eğildi, battaniyeyi kaldırdı; acı badem kokusu ile karışık bir biçimde burnuna çarpan mide bulandırıcı bir ter kokusu odayı kapladı. Adamın ağzının kenarında bir kan sızıltısı belirdi ve gömleğinin açık yakasını lekeledi. Dr. Bruck, böyle işkence çektiren ölümlerin çok kötü olduğunu bilirdi. Kendi kendine:

«Siyanür» diye mırıldandı.

Boka yatağın başucunda durmuş, elleriyle demirlere sıkı sıkı yapışmıştı; yüzü, kaskatı kesilmiş yumruklarındaki kemikler gibi, soluklaşmıştı.

«Ben çıkalkı daha otuz dakika olmuştu» diye söylendi. «Evden çıktığımda hiç bir şeyi yoktu.»

Doktor:

«Tabii olamaz» diye başını salladı. «Bu nesne pek hızlı çalışır. Bazan bir dakikayı bile bulmaz.»

Boka ansızın parladı:

«Allah kahretsin! Orada öyle durmasana! Bir şeyler yapsana!»

Doktor sivil olduğu için bir subayın emireri bile olsa, üniformalı herkesden daha itibarsız sayılırdı. Askerden daha iri yapılı ve güçlü kuvvetli olmadıkları sürece, ki şimdi de durum böyleydi, sivillere bağırılabilir, hakaret edilebilirdi.

Doktor yorgun gözlerini emirerinin yüzüne dikti. Bu yüzde umutsuzluk ve keder duruyordu; terbiyesizliğini bağışladı.

Bakışları yeniden cesede döndü:

«Benim yapabileceğim bir şey yok. Sen bir rahip getirsen daha iyi. Yüzbaşın Katolikti galiba, değil mi?»

Boka yerinden kıpırdamayınca doktor ekledi:

«Şu andan itibaren, delikanlı, ölüden çok ailesini düşünmeye başlamamız gerekir. Yani, hayatta kalanları...»

Boka:

«Siz onun yanında kalacak mısınız?» diye sordu. Eğer Mader hâlâ hayatta olsaydı, «Yüzbaşının yanında» demiş olacağı ansızın dikkatine çarptı. Şimdi Mader sadece «o» olmuştu. Bu saygısızlıktan değildi; Boka daha yarım saat önce apartmanda sapasağlam bıraktığı adamla, kalın bat-

taniyenin altındaki şekilsiz bedeninin ve acıdan yamulmuş, kanlı suratın sahibinin aynı insan olduğuna inanamıyordu.

Doktor yatağın kenarındaki iskemleye oturarak:

«Kalacağım» diye söz verdi.

Tam altmış dokuz yaşında olduğu halde her günün sonunda kendisini yüz yaşında hissederdi.

Boka dışarı çıkarken yanında iki adamıyla Teğmen olan polis Horn geldi. Doktor'un hemşiresi tarafından kazanın kurbanının —hemşire olayı bir kaza gibi anlatmıştı— Genel Kurmay'dan biri olduğunu öğrenince, teğmen derhal Savaş Bakanlığını, Güvenlik Kuvvetlerini ve Komutanlığı durumdan haberdar etmişti. Onların da işe karışmalarını istediğinden değil (çünkü tek başına bırakılacak olsa polisin çok daha yararlı çalışabileceği inancındaydı) sadece orduyu herhangi bir olayın dışında bırakmaya imkân olmadığından böyle davranmak zorundaydı.

İlk bakışta olaya tam bir intihar havası hakimdi: Ansızın etkileyen zehir, masanın üstündeki yarım bırakılmış mektup, zehiri içmeden önce bir görevle uzaklaştırılan emireri. Ölü'nün mektubu yazarken yararlandığı mum halâ parlak bir alevle yanıyordu. Bir vazoda bir buket krizantem vardı; mutfak masasının üstünde açılmamış birkaç paket duruyordu.

Doktor:

«Çok yazık» dedi. «Böylesine yakışıklı, genç bir adam... Onunla birkaç kez sokakta karşılaşmıştım. Daima sabahları. Genellikle saat sekize çeyrek kala ev vizitelerime başlarım. O da o saatlerde çalıştığı yere gitmek üzere evinden çıkardı.»

Polis:

«Savaş Bakanlığında çalışırdı» diye başını salladı.

«Doğru. Emireri kendisinin Genel Kurmay'da görevli olduğunu söylemişti. Acaba niçin böyle davrandı, Komiserim?»

«Nasıl davrandı?»

«İntihar etti. Belki de genç bir kadın yüzündendir. Şu gençler ne kadar saçma davranırlar. Çarşıda sehpaları dolduran her zaman bulunabilecek bir eşya için, yerine konulamıyacak servetlerini elden çıkarırlar.»

Komiser cevap vermedi. Çalışma odasına girerek yarım

bırakılmış mektubu okumaya başladı. İki kere okuduktan sonra tekrar masanın üstüne bıraktı. Dedektiflerden biri çöp sepetinin içindekileri gözden geçirmekle meşguldü.

Öteki ise mutfaktaki çöp tenekesini karıştırıyordu. Komiser, çalışma masasının gözlerini dışarı çıkardı. Mektupluk kağıtlar, kutular, albümleri dolduran fotoğraflar, kurşun kalemler, dolma kalemler, pullar, bir paket tütün, sigara kağıdı, bir sigara makinası, içi (ödenmiş) faturalarla dolu bir evrak dosyası, makbuzlar, altın sicimlerle bağlı birkaç mektup yığını, yüzbaşının tabancası; her şey temiz ve düzenliydi. Doktor:

«Acaba niçin kendisini tabancayla öldürmedi?» diye sordu. «Neden böylesine acı verici bir yolu seçti?»

Katolik inançlara uygun olarak Yüzbaşı Mader'in ölü bedenine kutsal yağ sürme işlemi, Landstrasser Hauptstrasse'deki kilisenin uzun boylu, iri yapılı rahibi Peder Jellinek tarafından uygulandı. Küçük yardımcısı herhalde apar topar futbol oynamakta olduğu arsadan çağırılmış olacak, ayakkabıları taze çamurla kaplıydı; tören boyunca da rüzgârda kızarmış burnu devamlı akma tehlikesi gösterdi.

Boka, saydam bakışları duvardaki Mikelanj'in «Kutsal Aile» adlı tablosunun elle yapılmış kopyasına dikili durumda, yatağın ayakucuna çömelmişti. Yüzbaşı Mader, bunu Roma'daki bir at sergisinden dönerken Floransa'dan satın almıştı. Boka'ya, Uffizi Müzesine uğradığını ve genç bir ressamı orada eseri kopya ederken gördüğünü anlatmıştı. Yüzbaşı biten tabloyu satın alma teklifinde bulunmuş, ressam kabul edince sevincinden ne yapacağını şaşırmıştı. Döndüğünde paketi açarkenki mutluluğunu Boka gayet iyi hatırlıyordu. Bu tablodan dolayı duyduğu gurur, at sergisinde kazandığı ödül için duyduğundan çok daha fazlaydı. O sıralarda Boka, yüzbaşmayı henüz tam tanımamıştı, oysa şimdi o anın hatırası gözlerini yaşlara boğdu.

Komiser:

«Yüzbaşı seni kaçta alış-verişe gönderdi demiştin?» diye sordu.

Rahip ve yardımcısı gitmişlerdi. Komiser kanepede

oturuyordu; emireri Boka yüzü ona dönük ayakta duruyordu. Dr. Bruck, Peder Jellinck'in kutsal görevi sırasında terkettiği yatağın yanındaki ilk yerine döndü. Boka:

«Saat beş çeyrek sularında» dedi. «Demin de söyledim, ya...»

«Peki kaçta döndün?»

«Yarım saat sonra. Kilisenin çanları altıya çeyrek kala vurduğunda evin yakınında olduğumu iyice hatırlıyorum.»

«Dükkan, cvinizden yürüyerek sadece on dakikalık bir uzaklıktayken bu kadar gecikmiş olmanı nasıl açıklayacaksınız?»

«Dükkân çok kalabalıktı. Üstelik sıra sana gelmiş olsa da yarım kilo havyar isteyen şık bir hanıma yada bir kasa şampanya isteyen iyi giyimli bir beye, içeri yeni girdikleri zaman bile, öncelik tanınır, sen beklemek zorunda kalırsın.»

Boka, zor anlaşılır bir Macar aksanı ile konuşurdu; kelime hazinesi de oldukça kısırdı. Ana dilinde isim cinsleri olmadığından Almancadaki eril (müzekker), dişil (müennes) ve cansız (nötr) kabul edilen kelimelerin tümünü aynı artikel ile kullanır; ister aldığı salamdan, ister bunu kendisine satan tezgâhtar kızdan, ister yürüdüğü sokaktan, isterse de kendisine zamanı hatırlatan kilise çanından hep eril zamirle «o» diye bahsederdi. Ayrıca Almanca fiil çekiminde de dikkat etmez; ister bugünden, ister yarından, ister dünden, isterse de yüz yıl öncesinden söz etsin daima şimdiki zaman kullanırdı. Yalnız küfür konusunda Alman dil bilimcileri kadar ustaydı. Bölgenin Piyade Alayındaki herhangi bir başçavuşu ya da Ağır Süvari Birliği'nin binicilik öğretmenlerini küfretmede yaya bırakırdı.

Konuşma şekli yaşlı doktoru oldukça şaşırtmıştı, ama komiser ciddî bir tavırla dinliyordu. Viyanalı bir polisin kulakları, iki milyondan fazla nüfusun şenlendirdiği ya da dert olduğu, karmakarışık ırklarla dolu kentnin garip gramer kurallarına yatkın olurdu. Komiser:

«Yüzbaşı seni niçin alış-verişe gönderdi?» diye sordu.

Boka omuzlarını silkti:

«Bazı şeylerimiz bitmişti, efendim.»

«Misafir mi bekliyordu?»

«Belki.»

Boka ne zaman kendini tehlikede hissetse, aptal köylü rolü oynamaya başlar; yüzü ölü bir balığın boş ifadesini alırdı.

«Bekliyor muydu, beklemiyor muydu?»

«Bilmiyorum, efendim.»

Boka polisler dahil bütün sivillerden nefret eder, ama ilkiyle çalışmaktan dikkatle kaçınırdı.

«Sana bir şey söylemedi mi?»

Boka hemen cevap verdi:

«Söyledi.»

«Ne dedi?»

«Bir kilo salam, bir düzine sandviç ekmeği ve iki şişe şarap almamı söyledi. Bütün söylediği bu kadardı, Komiser... Efendim.»

«Bu kadar yiyeceğin tek bir adamın akşam yemeği için çok fazla olması dikkatini çekmedi mi?»

«Hayır, Yüzbaşı çok yemek yedi. Üstelik...»

Açık kapının arasından yataktaki cansız şekle baktı; boğazı daralır gibi oldu.

«O ne yerse ben de onu yedim. Böyle olmasını isterdi.»

Koridordan hızlı hızlı konuşmalar ve ayak sesleri duyuldu. Aynı anda içeri girenler Harb Divanı Sorgu Yargıcı Yüzbaşı Kunze ile Alay doktoru Dr. Ruppert idi. Yüzbaşı çalışma odasında beklerken, burundan-sıkma bir göz-lük takmış, sinirli, zayıf bir adam olan Dr. Ruppert tuzak kollayan kemirici hayvanları andırır bir ifadeyle cesedi inceledi. Ruppert, Dr. Bruck ile lütfedercesine alelagele el sıkıştıktan sonra yaşlı adamı oldukça belirgin bir biçimde hiçe saymıştı.

«Ölüm nedeni hakkında bir hükme varmadan önce otopsi sonucunu beklemek zorunda kalacağız sanırım» diye fikrini bildirdi. «Bir sara nöbeti, anî felç, damar tıkanması, enfarktüs, yemek zehirlenmesi... Herhangi bir şey olabilir.»

Dr. Bruck'un yorgun, ince sesi arkasından seslendi:

«Saçma, Doktor! Sadece siyanür zehirlenmesi.»

Olduğu yerde dönen Dr. Ruppert ters ters sivil doktora baktı:

«Acele hükümler vermeyelim!»

İnanç ve otorite taşıyan alçak sesiyle Dr. Bruck teşhisini tekrarladı:

«Siyanür zehirlenmesidir!»

Ruppert:

«Yani intihar mı demek istiyorsunuz?»

«O benim verebileceğim bir karar değil.»

Yüzbaşı belli belirsiz kaşlarını çatmış, konuşmaları dinliyordu. Zehirlenmekten kurtularak orta yaşlılığa varmış bir Hamlet'e benzeyen yüzü ile ince, uzun bir adamdı. «Siyanür» kelimesine eşlik eden «intihar» sözü canını sıkıyordu. Ordu'nun, birden gelen felci ya da kalp krizini yeğleyeceğini biliyordu. Eğer bir subay, hele bir Genel Kurmay mensubu, herşeye son vermek istiyorsa, kül suyu, fare zehiri, jilet, yüksek bir pencereden aşağı ya da hareket halindeki lokomotiflerin önüne atlama gibi yolları sivil halka bırakarak kafasına bir kurşun sıkıvermeliydi.

«Hemen gelişinize ve yardımınıza çok teşekkürler, Doktor.»

Dr. Bruck'a elini uzattı.

«Ücretinize gelince, Ödeme İşleri Generali'nin Bürosu durumu halledecektir.»

«Buna gerek yok!» diyen yaşlı adam üzgün üzgün devam etti:

«Yüzbaşı Mader ile hayattayken tanışma şerefine erişememiştim. Ama her şeye rağmen komşuyduk ve herhangi bir komşum bana ihtiyaç duyduğunda yardımcı olmayı bir görev sayarım. Yalnız onun için daha fazla bir şeyler yapabilmiş olmayı isterdim.»

Bir polis memuru, can kurtaran arabasının geldiğini haber verdi.. Richard Mader'in baştan aşağı kalın bir battaniyeye sarılı olan cesedi otopsi yapılmak üzere sedyeyile Askerî Hastane'nin morg'una götürüldü. Yüzbaşı Kunze, Teğmen Horn'dan Askerî Güvenlik Dairesi ile işbirliği yapan Emniyet Amiri Brezovsky ve Polis Müfettişi Dr. Weinberger ile temasa geçmesini ve her ikisine de ayrıntılı birer rapor vermesini istedi. Boka'ya da mutfığa geçmesi, ikinci bir emri beklemesi söylendi.

Polisler ayrıldıktan sonra Yüzbaşı Kunze, Dr. Ruppert'e döndü:

«Şimdi artık yalnız kaldığımıza göre, size Mader'in intihar etmediğini söylemeyi görev sayıyorum.»

Ingrid Fiala'ya yazılmış olan yarım mektubu cline aldı.

«Mader ölmeden önce bu mektubu yazıyordu. Hiç de bir elveda havası taşıyor. Zavallı çocuk, gelecek için planlar yapıyormuş, üstelik. Az önce öldürücü dozda zehir içmiş ya da içmeye karar vermiş olan bir kimse sevgilisine duvar kâğıtlarından ve Lilli Lehmann'ın konserinden söz eder mi? Hayır efendim, ister hoşlanalım, ister hoşlanmayalım, bu bir intihar olamaz.»

Dr. Ruppert gözlüğünü düzeltti.

«Bir kaza da olabilir» diye mırıldandı. «Neden olmasın? Adam aspirin almak ister ve yanlış şişeye uzanarak fare zehirini içer. Her neyse, zaten henüz zehir teorisini kabul etmiş de değilim. Dr. Bruck'un sınırlı tecrübesine sahip bir pratisyen hekimin boğaz iltihaplanması ya da apandisit teşhislerinde yanılacağını sanmam, ama birinin zehirlenerek öldüğüne karar vermek... Hayır Yüzbaşım, bunu anlamak için cesede şöyle bir bakmak yeterli değildir. Bu nedenle, otopsinin sonucunu bekleyip ondan sonra harekete geçmemizi teklif edeceğim.»

Yüzbaşı Kunze cevap vermedi. Bu, Dr. Ruppert'i iş başında ilk görüşü değildi; ne denli kötü bir doktor ve gururlu bir aptal olduğunu çok iyi biliyordu. Dehşet dolu bir fon, korkunç bir ölümün iğrenç kokusu, iri bir böcekmiş gibi işkence edilerek öldürülen genç bir adamın cansız bedeninin görüntüsü karşısında Kunze, kendi küçük sorunlarının verdiği üzüntülerine her zamankinden çok daha fazla içerledi; oldukça akıllı, oldukça da Yahudi olan iyi yürekli, yaşlı doktor Bruck'a, Ruppert'in takındığı tuma da çok sinirlenmişti. Ayrıca olay daha başta kendisini ürkütmüş ve bu davaya bakmakla görevlendirilmesini dilemeye başlamıştı.

Anna ve Friedrich Gabriel, Burgtheater Tiyatrosu'nun arkasındaki eski evin dördüncü katında oturuyorlardı. Aşınmış basamaklardan o dar, dik merdiveni çıkmak Alplerin doruğuna tırmanmak kadar yorucuydu. Anna dairenin kapısına geldiğinde her zamanki gibi soluk soluydu. Fritz'in (kocasına böyle derdi) henüz gelmemiş ol-

masını diledi, ama hole girdiğinde oturma odasındaki ışığı gördü; umudunun boşa gittiğini anladı.

Kocası:

«N'oldu?» diye sordu. «Dr. Lorentz ile randevun yok muydu?»

O sabah kocasına akşam eve geç geleceğini, çünkü dişçisinin kendisini saat altıdan önce kabul edemeyeceğini söylemişti.

«Oh, acil bir durum için çağırılmış. Hemşiresi herkesi göndererek muayenehaneyi kapattı.»

Hızla, kelimeleri hiç aramadan yalan söylerdi. Fritz'le konuşurken fazla dikkatli olmasına da gerek yoktu, çünkü o, hiç bir zaman fazla soru sormazdı. Aptal ya da ahmak olduğundan değil, sadece kendisine çok fazla güvendiğinden böyle davranır; ayrıntılarla ilgilenmezdi.

«Öğleden sonra neler yaptın?»

Ayrı olarak geçirdikleri saatleri birbirlerine anlatmayı alışkanlık haline getirmişlerdi. Fritz, Batı Demiryolları İstasyonunun yakınındaki postanede çalışıyordu. Orası her çeşit insanın uğradığı çok hareketli bir yer olduğundan, karısını eğlendireceğini umduğu bir iki olayı daima aklında tutar, akşamları anlatırdı. Anna, Fritz'in bu yolla, onun için bıraktığı ordu görevinden dolayı hiç bir pişmanlık duymadığı ve postanedeki işinin çok eğlenceli olduğu konusunda, kendisini inandırmaya çalıştığı kuşkusunu bir türlü içinden atamadığı halde, yine de onu dinlemekten çok hoşlanırdı.

Öğle yemeklerini daima evde yerlerdi. Akşam yemeği, genellikle öğleden artanlar, soğuk yiyecekler ve çay olurdu. Yarım gün çalışan bir hizmetçisi vardı; sabah saatlerini alış-verişle, temizlikle ve yemek pişirmekle geçirir, saat ikiden yediye dek serbest olurdu. Tabii bu saatlerin hesabı, kocasının anlattıklarına yakın bir bütünlük ve doğruluk içinde verilmezdi. Polis devletlerinin sansürden geçen gazeteleri gibi hep boş bırakılan yerler olurdu.

Eski ordu arkadaşlarıyla ilişkileri çok azalmıştı. Şimdiki arkadaşlarının tümü kocasını seven, ona da hayran olan yazarlar, gazeteciler ve müzisyenlerden ibaretti. Anna şimdiki çevreleriyle ilgisi olan erkeklerle asla yatmama konusunda kesin bir kural uyguluyordu. Fritz deminki sorusunu hatırlattı:

«Bütün gün ne yaptığını hâlâ anlatmadın...»

Her zamankinden farklı, sinirli hali kocasının gözünden kaçmamıştı. Birlikte geçirdikleri bu akşam saatleri daima günün en mutlu, en dinlendirici anları olurdu; oysa şimdi karısında rahatsız edici bir huzursuzluk vardı.

Anna omuzlarını silkti:

«Oh, önemli şeyler değil. Birkaç dakikalığına anneye uğradım. Babamın gut hastalığı yine azmış. Ha sonra, arabası Mariahilferstrasse'den Meydan'a doğru döndüğü sırada İmparator'u gördüm. Schönbrunn'dan geliyordu herhalde. Bana biraz solgun gözüktü. Tabii, arabası kapalı olduğundan fazla belli olmuyordu.»

Konuşması da değişik, düzensiz ve kopuk kopuktu. Onu üzen bir şey var diye düşündü Fritz. Neden kendisine anlatmadığını merak etti. Ruh halindeki bu değişikliği farketmemiş gibi davranmaya karar verdi.

Odadaki sessizlik sıkıcı bir hal alınca:

«Bugün bir ara epey güldük postanede» diye söze başladı. «İçeri bir adam girdi ve bin tane on-kuruşluk pul istedi. Tuğlacıları ya da marangozları andıran iş elbisesiyle fakir görünümlü bir adamdı. Bin tane pulu ne yapacağını sordum. Ne cevap verse beğenirsin? Posta ücretlerinin artacağını, on kuruşluk pulla gönderilen mektupların oniki kuruşa çıkarılacağını duymuş; onun için zam gelmeden on kuruşlukları biriktirmeye ve zamdan sonra kârlı bir şekilde satmaya karar vermiş. İnanılır gibi değil, değil mi?»

İçinde kabaran karışıklık ve endişeyi telâş içinde gizlemeye uğraşan Anna'nın tepkisi, erken ve gereğinden çok gürültülü bir kahkaha oldu. Mader'in başına ürkütücü bir şeyler gelmiş olduğu kesindi, ama onu rahatsız eden şey, Mader'in başına gelenlerden çok kendisinin bu işten kıl payı kurtulmuş olduğunu anlamasıydı. Birkaç dakika daha erken gitmiş olsaydı, kaza —ki mutlaka bir kaza söz konusuydu— olduğu sırada kendi de evde, hattâ yatakta olacaktı. Yıllardır bu çeşit zevklerini evliliklerine gölge düşürmeden sürdürmeyi başarmıştı. Hele Fritz, insanı duygulandıracak kadar güven doluyken bu hiç de güç olmamıştı. Gittikçe daha cesur ve dikkatsiz davranmaya, ağızdan kaçacak bir sözün ya da rastgele bir karşılaşmanın bu mükemmel evliliği bozacağını unutmaya başlamıştı.

«Seni seviyorum, Fritz.»

Kocası şaşırarak baktı. Her ikisi de duygularını kolaylıkla dile getiren kişiler değillerdi. Birbirlerine olan sevgilerini doğal sayıyorlardı. Bunu kelimelerle ifade etmeye gerek yoktu. Hem evden çıkarken ve hem de döklerinde öpüşürler, sık sık sevişirlerdi. Karı-koca ilişkilerinin yanısıra iyi birer arkadaşları da...

«Sevdiğini biliyorum.»

Tabii gözükmeye çalıştığı halde kendisini daha da rahatsız hissetmeye başlamıştı. Karısının aşkının, bu beklenmedik dile gelişi, onun az önceki sinirli hali kadar hayret vericiydi. Sobaya doğru giderek ızgarayla uğraşmaya başladı, ama, karısı devam ediyordu:

«Seni canımdan çok seviyorum. Bunu hiç bir zaman aklımdan çıkarma, Fritz. Her ne olursa olsun...»

Uzun boylu, ince yapılı bir adam olan Prens Hohenstein'in yüzü El Greco'nun resimlerindeki İspanyol soy-lularını andırırdı. Safkan atları hatırlatan bir çeviklikle hareket ederdi. Bir iskemleye doğru yürüdüğü zaman, insanda sanki oturmayacak da üstünden atlayacakmış gibi bir duygu uyanırdı. Kibar, alçak gönüllü ve çok zekiydi. Asıl isteği matematik öğrenimi yapmak olduğu halde geleneklere sıkıca bağlı bir ailenin ikinci erkek evlâdı olarak üniversite yerine Ordu'yu seçmek zorunda kalmıştı. Yeteneklerinin farkedilerek Genel Kurmay'a atanması Ordu'nun yararına bir davranış olmuştu.

Sorgu Yargıci Emil Kunze, Prens'e:

«Yüzbaşı Mader'i, dün en son, erkekler helâsındaki o karşılaşma sırasında mı gördünüz?» diye sordu.

Kunze'nin Hernalser Gürtel'deki Askerî Mahkeme Binasında bulunan çalışma odasında oturuyorlardı. Sabahın daha erken bir saatinde, Richard Mader dosyasıyla onun görevlendirildiğini bildiren emir Yüzbaşı'ya iletilmişti.

Hohenstein bir iki saniye kadar düşündü.

«Hayır. Daha sonra, akşamüstü saat dört buçuk sularında koridorda karşılaştık. Benim çalıştığım Şifre Çözme Servisi ile onun Telgraf Servisi yanyanadır. Dışarıya bir telgraf çektmeye giderken Mader'i gördüm. Paltosunu, şapkasını ve eldivenlerini giymişti. Böyle erken çıktığı

için, 'ne o, yoksa kaçamak mı yapıyorsun', gibilerden takıldım. Gülümsedi ve misafiri geleceği için acele ettiğini söyledi.»

«Kadın mı, erkek mi?»

«Söylemedi. Kelimelerini tam hatırlamıyorum. Herhalde yalnızca misafir demiş olacak. Artikelsiz olarak.»

«Şu Charles Francis broşürlerinden Yüzbaşı von Gersten'den başkalarına da yollandı mı, biliyor musunuz?»

«Bilmiyorum. Ama bu, başka bilen de yoktur anlamına gelmez. Ben Gersten'le aynı odayı paylaşıyorum; sabah postası dağıtılırken de beraberdik. Mader'e gelince, Gersten ve ben, bizim paketleri atarken onun içeri girmesi bütününüyle bir raslantıdır.»

Yüzbaşı Kunze:

«Keşke atmasaydınız» diye söylendi. «Peki niçin, zarfı ve içindekileri çöp kutusuna değil de helâyâ attığınızı sorabilir miyim?»

Sonra çabucak ekledi:

«Herhalde sorumu yanlış anlamazsın, Rudolf... Sadece şu meret şeyin neye benzediğini öğrenmek istiyorum.»

Bu daha ilk karşılaşmaları olduğu halde birbirlerine ilk adlarıyla hitap ediyorlardı. Aynı rütbedeki subaylar kendi aralarında konuşurlarken, üstler ise alt rütbelilere, durum daha bir ciddîlik gerektirmediği sürece, **sen** derlerdi.

«Küçük bir kutu ile basit bir zarf... Broşürde yazılı olanlara bakılacak olursa, kutunun içinde sinir güçlendirici bir maddeyle dolu olan iki kapsül vardı. Biz, vani Gersten'le ben, gönderenin şarlatanın teki olduğu kanısında birleşmiştik. Bu nedenle, atılabilecek en iyi yerin WC olacağını düşündük.»

Kunze:

«Mader'in ölümü ile bu, cinsel isteği arttırıcı madde arasında bir ilişki olup olmadığını bilmiyoruz, tabî...» diye devam etti. «Bildiğim tek şey, onun böyle basit tuzaklara düşmeyecek kadar akıllı olduğuydu.»

Prens:

«Çok dürüst bir erkek ve mükemmel bir dosttu. Ordu kendisini çok arayacaktır» dedi.

Kunze, Hohenstein'ı geçirdikten sonra masasına döndü. İnce bir evrak dosyasını açarak içindeki el-yazısı altı

sayfayı dikkatle gözden geçirdi. Yüzbaşı Richard Mader'in hayatı bu altı sayfanın içindeydi. Çabucak toparlanan bilgiler arasında sicili, meslek durumu üstüne güvenilir bir rapor, geçmiş çalışmaları ve ölene değin sürdüğü hayatla ilgili gizli bilgiler vardı. En son sayfada, bir ananın yüreğini gururla kabartabilecek, soruşturma yapanlarınsa çabasını boş çıkartacak bir karakter analizi yapılmıştı. Ne herhangi bir karanlık davranış, ne seksüel ya da aklî bir dengesizlik, ne bir düşmanlık, ne bir kan davası... «Un chevalier sans peur et sans reproche.» (*) Genel Kurmay'a atanması bile haksızlık sayılabilecek kadar iyi ve bütünüyle zararsız bir adamı, niçin öldürmek istemiş oldukları insanı hayrete düşürüyordu.

Sabahın daha geç saatlerinde, polis memurlarından biri Hainburgerstrasse 56 numarada oturan kapıcının karısı Frau Czepa'yı, sorguya çekilmek üzere Kunze'nin odasına getirdi. Onu tanıyanların taktığı «çalı süpürgesi» sıfatına yaraşır bir yapıya sahip, soluk benizli, ince dudaklı, kara-kuru bir kadındı.

Bir süre önemsiz şeylerden söz ederek Kunze'yi esnettikten sonra, ansızın söylediği bir lafla apar topar uyardı. Kadın:

«Dr. Bruck ve emireri Boka, tam karşıdan evin bulunduğu kaldırıma geçerlerken, genç bir hanım da eve yaklaşmıştı» diyordu. «Boka onu farkederek etmez, bembeyaz kesildi ve ona uzaklaşmasını söyleyerek bağırdı.»

Kunze:

«Nasıl yani? Yüzü bembeyaz kesildi demek de, ne demek?» diye sordu.

Kadın omuzlarını silkerek:

«Öyle işte» dedi. «Kâğıt gibi bembeyaz oldu.»

Biraz durakladı ve sonra fısıldayarak:

«Sanki polis geldiğinde, onu oralarda istemiyormuş gibi bir hali vardı. Belki de kadın, Boka'nın, polislerle söylenmesini istemediği bir şeyi biliyordu.»

Frau Czepa, Boka'ya gizli gizli diş bilerdi. Yüzbaşı Mader'in bu eve taşınmasından az sonra Boka ile, bir kapıcının kiracılardan ne kadar zamanda bir çöp toplaması

(*) «Korkusuz ve yiğit bir şövalye.»

konusunda tartışmışlardı. Macar ovalarının sözünü esirgemeyen köylüsü, genel olarak Avusturya halkı ve özellikle bu halkın bedensel uğraşlardan kaçınması konusunda ileri geri birkaç söz etmiş; bunun üzerine Frau Czepa da kendisine, ana-babasının evliliklerinin ne derece kanunî olduğunu sormuştu. Yüzbaşı'nın vaktinde gelişi, olayı kavgaya dönüştürmekten kurtarmış ve o günden sonra birbirlerine karşı hiç de dostça olmayan duygular beslemeye başlamışlardı.

Yüzbaşı:

«Kadından, genç bir hanım diye söz ettin» dedi. «Sana saygıdeğer bir hanımefendi gibi mi gözüktü?»

«Eğer Yüzbaşımın demek istediğini yanlış anlamadıysam, hiç de bir fahişeye benzemiyordu.»

«Sence o hanımla emireri Boka arasında ne tür bir ilişki olabilir?»

«Bence ikisi de hırsızlar gibi davrandılar. Boka ona bağırınca, kadın önce şaşırır gibi oldu; sonra da geri dönerek koşmaya başladı.»

«Kendisini daha önce görmüş müydün?»

«Sadece bir kez. Merdivenlerde. Yüzbaşı Mader'in katından aşağı iniyordu.»

«O sırada Yüzbaşı evde miydi?»

«Bilmiyorum. Olabilir. Saat akşamın yedisiydi. O sıralarda genellikle eve gelmiş olur.»

Kunze, eğer Mader evde idiyse, kadının emirerini değil onu ziyarete geldiğinin apaçık ortada olduğu sonucuna vardı.

O gün, daha erken bir saatte, Yüzbaşı Mader'in otopsi sonucu hem polise hem de ordu ilgililerine bildirilmişti. Ölüm nedeni siyanür zehirlenmesiydi. Cesedin incelenme işlemi henüz sona ermediği halde, patoloji uzmanları alınan dozun bir düzine insanı öldürebilecek kadar çok olduğu inancındaydılar.

Frau Czepa'yi gönderen Kunze, işbaşındaki komisere Dr. Marx Bruck'un telefonu olup olmadığını öğrenmesini söyledi. Komiser elinde bir numarayla döndü. Kunze'nin telefonda yaşlı kurt'un sesini duymadan önce birkaç dakika beklemesi gerekti. Sonra doktora, emirerinin ihtarıyla uzaklaşan genç kadını hatırlayıp hatırlamadığını sordu.

Dr. Bruck:

«Ne yazık ki, hatırlamıyorum» diye cevap verdi. «Emirerinden aldığım bilgiye bakılırsa yüzbaşının durumu ağırdı ve çok acele etmemiz gerekiyordu. Evin önündeki kalabalığı yarararak geçmemiz biraz zaman aldı. Emirlerinin bağırdığını duydum, ama oradakilere yoldan çekilmeleri için bağıırıyor sandım. Özür dilerim, bütün hatırladığım bu kadar.»

«Üzülmeyin, Doktor. Eğer öyle bir kadın varsa, daha nasıl olsa bulabiliriz. Size yardımınızdan dolayı bir kez daha teşekkür etmek ve...» durakladı. «... teşhisinizin de doğru çıktığını bildirmek isterim. Yüzbaşı Mader gerçekten siyanür zehirlenmesinden öldü. Potasyum siyanür.»

Doktor:

«Bu konuda asla kuşkuya düşmemiştim» diyerek kırdadı.

«Biliyorum. Fakat yine de size söylemeyi düşündüm.»

Kunze aynı şeyi Dr. Ruppert'e de söylemek isterdi, ama bunun hiç bir yararı olmayacaktı. Ruppert gibi insanlar kolayca sendeler, sonra da herkese, blöflerini görmeleri için meydan okuyarak, başları bir karış havada yol almaya devam ederlerdi.

Yüzbaşı Kunze, emireri Boka'nın sorgu için odasına getirilmesini emretti. Beklerken bir yandan da şiddetli bir migren baş ağrısının kemirici hayvanların oburluğuyla sağ gözünün arkasındaki boşluğa yerleşmeye ve kafatasının kemiklerini kemirmeye başladığını hissediyordu. Sabahtan beri ağzına bir tek lokma girmedığı halde midesi bulanıyordu. Son zamanlarda bu sancılar daha sık gelir olmuştu; nedenini merak ediyordu. Genellikle **mutluluk** diye tanımlanan bir hayatın bütün temel unsurlarını kapsayan, hoş ve yoluna girmiş bir düzeni —sağlam bir bünyesi, seyerek çalıştığı bir işi ve ahenkli bir ev hayatı— vardı.

Emil Kunze, orduya çok geç girmişti. Bu imkân kendisine —1902 manevralarında yedek kuvvetlerde teğmen olarak görev almış olduğundan— eskiden tanıdığı, terim her ne kadar ilişkilerinin tam bir ifadesi olmuyorsa da arkadaşları olan General Hartmann tarafından sağlanmıştı. Kunze'nin annesi tam on beş yıl Hartmannların evinde çalışmış, o da böylece çocukluk yıllarını Hartmannların ihmal edilmiş, büyük bir bahçeyle çevrili, gösterişli, rahat villalarında geçirmişti.

Bir öğretmen kızı olan Wilhelmine Kunze, orta çağların azizelerine benzeyen, az gelişmiş, dişilikten uzak bir görünüşte, ince yapılı, ama kendine özgü çekiciliği de olan bir kadındı. Gördüğü eğitim ona bir leydi'nin kusursuz davranışlarını kazandırmıştı. Kendisini yuva sahibi yapacak bir erkekle evlenmek dururken niçin başka bir kadının evinde çalışmayı seçtiği, çevresindeki kişilerin merakını uyandırırıldı.

Hayatına girişi gibi yine hayatından sessizce çıkıp giden Viyana Topçu Alayı Karargâh Çavuşu Herbert Kunze ile geçirdiği çok kısa süreli evlilikten oğlu Emil doğduğunda yirmi beş yaşındaydı.

Delikanlılık çağına gelen Emil, bu esrarlı adam hakkında kendisinden bilgi almak istediğinde cevabı:

«Sakin onu aramaya kalkma» olmuştu. «İyi bir adam, iyi bir askerdi. Bütün bilmen gereken bu. Sana saygı duyulacak bir ad bıraktı. Eğer ilerde bir gün bir şeyler istemek için sana gelecek olursa, kendisini doğru kapıya götürürsün. O Çavuş'a borçlu olduğun hiç bir şey yok. Ne sevgi ne de para. Bunu hiç bir zaman aklından çıkarma.»

Bir erkek evlâda meşru babasının garip bir biçimde tanıtılmasıydı bu. Ama Emil Kunze annesinin böylesi garip tutumlarına alıştı. Üstelik onun sıkı ağızlılığına büyük saygı beslerdi. Bakmak zorunda oldukları yetişme çağında oğulları bulunmayan başka kâhya kadınlara oranla çok daha az olan kazancının her bir kuruşunda alınının terti vardı. Ev halkı içinde özel bir yere sahipti, ne hizmetçi muamelesi görür ne de aileden sayılırdı. Bu ilişki, onun kendisinin yarattığı bir biçimdi. Tam tersi olması gerekirken, evin sahibesi, kâhyasına bel bağlamış, hattâ biraz da ondan çekinir olmuştu.

Kunze, annesinin, kendisinin eğitimi, elbiseleri, doktor masrafları ve yılda iki kez pahalı bir fotoğrafçıda çektirilen resimleri için harcadığı paranın, dışarda kazanılan bir para olduğundan kuşku daydı. Parasının tek bir kuruşunu bile kendi için kullanmaz, hep oğluna sarfederdi. İzinli olduğu pazar günleri, öğleden sonra onu ormana ya da Tuna kıyılarına yürüyüşe götürür, doğum günlerinde—ve İmparator'un doğum günlerinde— eğlenmesi için Sirk'e giderlerdi. Oğlunun fotoğraflarının teslim edileceği zamanlar, yılda iki kez, Frau Hartmann'dan fazladan bir

izin ister, dikkatle giyinir, kente inerdi. Birkaç saat sonra döner ve bunu izleyen günlerde her zamankinden daha sessiz olurdu. Yılda iki kere olan bu yoklukları ölümüne değin gizli kaldı. O sıralarda Emil, Hukuk öğrenimini tamamlamış, tezini vermiş, Teller ve Bauer adlı avukatların oldukça ünlü şirketlerinde çalışmaya başlamıştı. Artık çalışmaması için bütün ısrarlarına rağmen annesi halâ Hartmannların evinde kâhyalık yapmaktaydı. Gerek hayatına, gerekse çalışmasına son veren, anî bir kalp krizi oldu. Kunze, hayretler içinde annesinin onbin florin (gümüş Avusturya sikkesi) biriktirmiş olduğunu öğrendi. Vasiyetinde:

«Sevgili oğlum Emil'e, babasız geçirdiği çocukluk yıllarını affettirmek için...» yazılıydı.

Kunze daima ona, ne kadar yanıldığını söyleyebilmeyi istemişti. Hiç bir zaman kendisini mutsuz hissetmediğini, hiç bir zaman Emil Kunze'den başka biri olmaya özenmediğini, Frau Wilhelmine'nin oğlu olmaktan dolayı çok mutlu olduğunu ona anlatabilme arzusuyla yanmıştı. General Hartmann, karısı, iki oğlu ve kızı onu aileden biri olarak kabul etmişlerdi. Ayrıca bir yerlerde onun dünyaya gelmesinde payı olan ve yetişmesini dikkatle izleyen bir de babası vardı. Teller ve Bauer Şirketinin kendisine yaptığı iş teklifi de, Harb Divanı Sorgu Yargıçlığına atanışı da kuşkusuz bu himayenin bir sonucuydu. Bu adam, ölümlülerin dünyasına inmeyi reddederek Olimpiya Dağı'nın doruklarında yerleşmeye karar vermiş olmalıydı. Gençlik yıllarında Emil, Helios'unu bulmak isteyen bir Phaeton'un sabırsız isteğiyle sık sık kavrulmuştu. Sadece tek şey kesindi; o da adını taşıdığı ve hiç bir zaman yüz yüze karşılaşmadığı Karargâh Çavuşu Herbert Kunze'nin Helios olmadığıydı.

Beğâr olarak yaşamasını sürdürüyordu, ama serveti hiç bir maddî sıkıntıya düşmeden evlenebilmesi olanağını yaratabilecek durumdaydı. Birlikte yaşadığı Rose von Siebert, tüm meziyetleriyle tam evlenilecek bir kadındı. Kendisini bağlılıkla, anlayışla, şefkatle ve sonsuzca seviyordu. Kunze, otuz sekiz yaşında olmasına rağmen kendisini çok iyi denilebilecek biçimde korumuş, askerden çok rahiplere benzeyen solgun bir sükûnet dolu yüzüyle yakışıklı sayılabilecek bir erkekti. Şakaklarından kırışmaya başla-

yan ve seyrelmekte olan saçları koyu sarıydı. Gözleri, şarkılarda mavi diye geçen, aslında soluk gri sayılabilecek olan Tuna sularının rengindeydi. Başkaları üzerinde bıraktığı izlenime gerçekten hiç bir zaman önem vermezdi. Şimdi ergin bir çağa geldiği halde, hoşgörü içinde bile olsa yabancı evde yetişmiş bir çocuğun çekingenliğine sahip, derli toplu ve temiz bir adamdı.

Rose'u tanıyalı üç yıl olmuştu. Onunla ilk kez, Zaunergasse'deki lüks döşeli, yüksek tavanlı apartmanında iki oda tuttuğu zaman karşılaşmıştı. Kendisiyle yaşaması için onu tatlılıkla kandırmaya çalışması tam bir yılını almıştı. Ev sahibesi metresi olduktan sonra, Emil aralarındaki malî ilişkileri aynı ciddiyetle sürdürmüş; odaları için yüksek kiralar ödemeye devam etmiş ve ayrıca ev masrafının yarısı ile hizmetçilerin gündeliklerini verir olmuştu. Buna karşılık kadından tam bir özgürlük isteğinde bulunmuştu. Çağırılmadığı sürece kendiliğinden odasına girmeyecek, arkadaşlarını çağırdığında ya da toplantılar düzenlediğinde Emil'in de bulunmasını istemeyecekti. Önceleri kadın, bu kuralların nedenini öğrenmek istemişse de, Yüzbaşı'nın başka bir yere taşınma tehdidi üzerine vazgeçmişti.

Daha ilişkilerinin başlangıç döneminde Kunze, kendisiyle ancak albaylığa terfi ettikten sonra evlenebileceğini, bunun ise en azından yirmi yıllık bir beklemeyi gerektireceğini Rose'a söylemişti. Bir Devlet Bakanının dul eşi olan Rose kocasından kalan emekli maaşı ile geçinirdi. Ordu mensupları her ne kadar itibar ve tantana içinde yüzüyorlarsa da aylıkları çok az olduğu gibi evlenebilmek için ödedikleri paralar da o kadar yüksekti. Bu parayı o sıralarda, ne Rose ne de kendi, ödeyecek durumda değillerdi. Ancak albaylık rütbesinden sonra subaylara bunu sağlayabilecek kadar çok aylık veriliyor ve hiç bir kefil göstermeden, rehinc, bonoya başvurmadan evlenebilme imkânı sağlanıyordu; yeter ki seçtikleri kadının temiz bir geçmişi olsundu. İleri görüşlülükle apartmanının kiralama ve kiracılarla uğraşma işlerini kayınbiraderine bırakan Rose, böylelikle kiracısı ile arasındaki ilişkiyi tümüyle gizleyebilmeyi başarmıştı. Bu hile, krallığın her yerinde uygulanmaktaydı. İleride meşru bir yön vermesi şartıyla, şimdilik günah sayılabilecek ilişkilere giren bir subayın ordunun ahlâk törelerine aykırı düşmemiş sayılması Kunze'ye dai-

ına kemik gelirdi. Bu da zaman zaman insanda Ordu'nun kocaman, geri zekâlı bir çocuk olduğu kanısını uyandıran garip çelişkilerden biriydi.

Sorgunun başlamasından bu yana, Kunze beşinci kez emirci Boka'ya aynı soruyu yöneltti:

«Kadın kimdi?»

Beşinci kez Boka cevap verdi:

«Hangi kadın, efendim?»

«Oh, Boka, bırak bu numarayı... Kimi kastettiğimi sen de gayet iyi biliyorsun.»

Boka'nın cevabı olayların hızlı bir tekrarı oldu. Yüzbaşı Mader'i holde, yerde bulmuş, yatak odasına taşımış, yardım istemeye gitmiş ve doktorla birlikte dönmüştü. Hikâyede hiç bir ayrıntı olmadığı gibi, üstelik anlaşılması güç bir Alman lehçesiyle de konuşuyordu. Kunze, Yüzbaşı Mader'in, emireri ile nasıl anlaşabildiğini merak etti. Sonunda sabrı tükenince, Macar Teğmen Szabo'yu çağırdı ve Harb Divanı Soruşturma Yargıçlığı adaylarından biri olan bu adama, Boka'yı kendi ana dilinde sorguya çekmesini söyledi.

Gerek görünüş, gerekse sabır yönünden Kunze, subaydan çok hukukçu; Szabo ise tepeden tırnağa bir askerdi. Kısa boyu, kalın gövdesi, inatçı gür saçları, aşağı sarkan bıyıklarıyla Macar ovalarının küçük ve saldırgan çoban köpeği puli'lere benzerdi. Sorularını yine puli'leri andıran bir biçimde, Kunze'nin başını döndüren tiz ve yüksek bir sesle, adeta havlarcasına soruyordu. Kunze, bir an için Szabo'nun bu havlamalarını avının üstüne ani bir saldırı izleyecek sandı.

Bu yayılım ateşine bir saatten fazla dayanması Boka için iyi bir nottu. Başlangıçta kesin ve güven dolu bir sesle verdiği karşılıklar gittikçe güçsüzleşti ve sonunda fısıldar oldu.

Teğmen Szabo'nun saldırıya geçişinden tam yetmiş iki dakika sonra ismi açıkladı: Bayan Friedrich Gabriel.

Yüzbaşı Richard Mader'in adı Viyana gazetelerinde ilk kez 19 kasım 1909 günü geçti. Kentin ileri gelen sabah gazetelerinden birinin kent haberleri sütununda aşağıdakiler yazılıydı:

« 17 Kasım günü, akşam saat altı sularında Genel Kurmay'ın en zeki ve gözde subaylarından Yüzbaşı Richard Mader, emireri tarafından ölü olarak bulundu. Yüzbaşı Mader'in çok sağlıklı bir yapısı olduğu bilindiğinden, bu anî ölümün nedeninin anlaşılması için soruşturmaya başlanmıştır. »

Bundan sonra Kartnerstrasse'de yer alan bir kaza haberi anlatılıyordu. Arabacı Paul Faulkner'in, sebepsiz yere ürken atları yayaların korku içinde kaçışmalarına yol açmış ve bu kargaşalık sırasında yetmiş üç yaşındaki bir tütüncü hafifçe yaralanmıştı. Atlar, polis memuru Michael Rosner'in yiğitçe çabalarıyla kontrol altına alınmıştı.

Her iki habere eşit derecede bir yer ayrılmış olduğu halde, Emniyet Amiri Brezovsky'nin odasını dolduran gazetecilerin öğrenmek istedikleri tütüncünün sağlık durumu değildi. Gazeteciler, emniyet müdürlüğünün koridorlarını doldurmuş, gönderilecekleri görevlerin bildirilmesini bekleyen memurların avuçlarına sıkıştırdıkları birkaç kron sayesinde, Müdüriyet'in gizli bir bölümündeki kapalı kapıların ardında, Viyana Garnizonu'ndan General Kutschera, Sorgu Yargıcı Emil Kunze, Polis Müfettişi Weinberger ve Sorgu Yargıçları Dairesi Başkanı General Karl Wencel'in olağanüstü bir toplantı düzenlemiş olduklarını öğrenmişlerdi. Konu Yüzbaşı Mader'in ölümüydü.

Polis intihar ihtimalini bir kenara itmiş, bütün gücüyle suçlunun aranmasına girişmişti. Sanığın kişiliğinin ve davranış nedeninin aydınlanmasında yarar sağlayabilecek ipuçlarının hepsini inceliyorlardı. Katil krallığa karşı örgütlerden birinin üyesi, Sırp, Hırvat, Macar, kıskanç bir koca, yübaşıya düşman alt rütbeli bir subay ya da bir raket olabilir. Yalnız erkek değil kadın olma ihtimali bile vardı. Örneğin reddedilmiş ya da ihanete uğramış bir kadın. Dedikodular ve ihtimaller öylesine belirsiz, karanlık ve çelişikti ki, heyecan arayan bulvar gazetelerinin muhabirleri bile bunları yayınlamaktan çekiniyorlardı.

Sabah saat on buçukta yeşil, sık bir elbise giymiş, koyu renk saçlı bir kadın yanındaki dedektifle birlikte bitmek tükenmek bilmeyen koridorlardan, kalabalık hollerden geçerek Emniyet Amirinin odasına çıkan geniş mer-

divenleri tırmanıyordu. Oldukça süslü şapkasına tutturulmuş olan tül yüzünü gizlediği halde muhabirlerden biri kendisini tanıdı.

Adı Anna Gabriel'di.

Muhabir, Gabriellerin sık sık görüştüğü Bohem çevreye dahil olduğundan genç kadının sorguya çekilmek üzere Polis Merkezinde bulunması karşısında şaşkına dönmüştü. Meslekdaşlarını ite kaka ilerledi ve Emniyet Amirinin oda kapısının önünde kadının yanına yaklaştı.

«Frau Gabriel! Sizden ne istiyorlar, Allah aşkına?»

Kadın, umulmadık bir anda gelen haciz memuruna bakarcasına gözlerini adama dikerek, olduğu yerde kala kaldı. Kalın tülün ardındaki gözleri her zamankinden daha iri, daha da kara gözüktü. Korku ve utanç duyguları açıkça okunuyordu.

Dedektif aralarına girdi:

«Bayan hiç kimseyle konuşmayacak, Herr Swoboda.»

Cümle, her ne kadar kibarsa da, söyleyiş tonu öyle değildi. Muhabir geriledi; diğer ikisi kapının ardında gözden kayboldular.

Ordu'daki uzun süreli görev hayatları boyunca General Wencel ve Baron von Campanini, gerek resmî gerekse resmî olmayan nedenlerle, sık sık karşılaşmışlardı. General, Anna'nın tombul bir çocukluktan, insanı huzursuz edecek kadar güzel bir kadın haline gelişini yakından izlemişti. Ayrıca onun evlilik öncesi haylazlıklarını görmüş, babasının ordudan çıkarılmasında da rol oynamıştı.

Ahlâk dışı tutumuyla Avusturya - Macaristan İmparatorluğu subaylarının şerefine lekeleyen yıllar öncesinin Anna von Campanini'si, şimdi iğrenç bir cinayet davasının tanığı, belki de, zanlısı olarak karşısında durmaktaydı.

General Karl Wencel o gün hiç de iyi bir gününde değildi. Midesindeki ülser yine azmıştı; herhalde nedeni de Viyana Tiyatrosu'nda küçük rollere çıkan metresinin en son macerasıydı. Graz'daki hasta anneannesini ziyarette olması gerekirken bir İtalyan Kontu'yla beraber Monte Karlo'da görülmüştü.

Şimdi bir başka yaramaz kadınla karşı karşıya bulunduğu şu sırada, bir yandan midesindeki sancısı, bir yandan da kıskançlık ve yenilgi duygularının yarattığı ruhsal acı içinde kıvranıyordu. Yalnızca kıskançlık bile yeterdi. Ama

kendisini en rahatsız eden şey gençlerin sadakatsizliğine karşı duyduğu hayretti. Elli altı yaşındaydı, yani hiç de yaşlı sayılmazdı. Bununla birlikte erkek olsun, kadın olsun, otuzun altındaki herkes ona, rahatsız edici ve anlaşılmaz bir biçimde yabancı geliyordu. Yeni yüzyılın gençleri, ki buna metresi de dahildi, doymak bilmeyen, nankör, her şeyden bıkmış kimselerdi. Kendi kuşağının onlar için yarattıklarını —çalışma isteğinde olan herkese eşit imkânın tanındığı barış ve mutluluk içindeki krallık düzenini— takdir etmesini bilmiyorlardı. Aşağı sınıflar, Sosyalist Parti'nin düzenlediği grevler, anlamsız, gürültülü sokak gösterileriyle uğraşırken, üst tabaka halkı da zamanını saçma sapan oyunlar, düellolar, eğlenceler, karışıklıklar içinde geçiriyordu. Yakında çıkması beklenen savaş üstüne konuşmalar uzayıp gidiyordu. Subayların çoğu gibi kendisi de bunu kaçınılmaz olarak görmekteydi. Hattâ bu düzeni şimdiki bozuk ve pis durumundan kurtarıp, eski saf ve temiz haline getirebilmek için tek kurtuluşu böyle bir savaşta buluyordu.

Metresi konusundaki üzüntüleri yetmiyormuş gibi, şimdi karısı da kendisini üzmeye başlamıştı. Yirmi yıllık evlilikleri süresince Lilly Wencel, kocasının çalışma hayatı konusunda hırslı ve yardımcı; evlilik dışı kaçamakları konusunda ise sabırlı ve anlayışlı olmayı başarmış bir kadındı. Babasından sadece yüklü bir servet değil, aynı zamanda zenginlere özgü bir çokbilmişlikle bir ayrıcalık —ki belki buna kibir de denebilirdi— da miras kalmıştı. Şimdiyse üstüne durgun ve sinirli bir hâl gelmişti. Önce bunu, Eylül ayı için pek olağan sayılmayan sıcak havaya yormuşsa da, havalar serinlediği halde karısının sinirliliği devam edince şaşırmıştı. Bu umulmadık değişimi menopoz devrine bağlayarak, bunu da kişisel dertlerine eklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Her zamanki ilk sorular —ismi, medenî hali, işi, adresi— bittikten sonra, Yüzbaşı Kunze asıl sorguya geçti.

«Frau Gabriel, 17 Kasım günü saat altıda Hainburgerstrasse'deki 56 numaralı evin önünde ne yapıyordunuz?»

Kocası sabahki gazetelerde Mader'in ölümüyle ilgili bir haberi yüksek sesle kendisine okumuştı. Oldukça sarılsmış ve solgun bir halde yatak odasına girerek yazıyı

okumaya başladığında Anna halâ yataktan çıkmamıştı. Harp Akademisinde iken Mader ile aynı sınıfta okuyan Gabriel, daha sonra Brasso'daki On Beşinci Piyade Alayında yine onunla birlikte subaylık yapmıştı. Gabriel'in ordudan ayrılmasıyla aralarındaki ilişki kopmuş olduğu halde, eski bir arkadaşının acı ölümüyle çok sarsılmıştı. Üstelik ufak bir vicdan azabı da içini kemiriyordu. Evlendiği zaman kendisini tebrike gelen çok az sayıdaki subay arkadaşlarından biri de Mader'di. Oysa Ordu'daki hizmet yılları süresince tuttuğu adres defteriyle birlikte, bu defterde adları bulunan bütün o insanların anısını da atan Gabriel, Mader'e teşekkür bile edememişti. Şimdi ne kadar yanlış davranmış olduğunu anlıyordu. Mader ona yakınlaşmak istemiş, kendisi ise bu davranışı anlamazlıktan gelmişti. İşte Mader ölmüştü; hiç bir şeyi düzeltmesine imkân kalmamıştı artık.

Anna soruyu tekrarladı:

«Hainburgerstrasse'de ne mi yapıyordum?»

Buraya getirildiği ve odaya alındığı süre boyunca polislin kendisinden ne isteyeceğini anlayamamıştı. General Wencel'i tanıyıp, soğuk ve güvensiz bakışlarla kendisini süzmekte olan ciddi tavırlı erkeklerin arasında üniformalı iki kişiyi daha farkedince, bu sorgunun Mader'in ölümüyle ilgili olacağını anladı. Tabii, Mader'le olan ilişkileri konusunda bu adamların nereye kadar bilgi sahibi olduklarından habersizdi. Bildiği bir şey varsa, o da son derece dikkatli davranarak her türlü tuzaktan kaçması gerektiği idi.

«Yürüyordum» diye cevap verdi.

«Emireri Jozsef Boka adlı birini tanıyor musunuz?»

Kaşlarını çatarak düşündü. İsim hiç de yabancı değildi. Sonra hatırladı. Boka, Mader'in emireriydi. Mader'in evinin önünde kendisine uzaklaşması için bağırان adam... Daha da uzak bir geçmişe daldı. Yıllar önce, babasının öğretmenlik yaptığı binicilik akademisinin bahçesinde sık sık karşılaştığı askerlerden biriydi bu Boka. O sırada da yine bir subayın emirerliğini yapıyordu herhalde, çünkü ahırlarda çalıştığını hiç görmemişti.

Öfkelendiğini belirtmeye çalışırcasına:

«Hayır, emireri Boka adında birini tanımıyorum» diye cevap verdi.

Bir süvari binbaşısının kızı, sadece binicilik akademisinin bahçesinde dolaşırken birkaç kez gördüğü bir emirinin adını hatırlayacak değildi ya...

Kunze:

«Öyleyse, size Yüzbaşı Mader'in katına çıkmamanızı ihtar edince niçin dönüp, gittiniz?» diye sordu.

«Ne demek istediğinizi anlayamadım. Mader'in katına çıkacağım düşüncesi de nereden geliyor?»

«Kasım'ın altısında ve sonra on ikisinde kendisini iki kez daha ziyaret etmemiş miydiniz?»

Taş kesilmişçesine Kunze'ye bakakaldı. Birisi, belki de o Allah'ın belâsı emireri söylemişti onlara. Yoksa Mader'in kendisi mi? Allahım, Yarabbim, ne olur Fritz öğrenmese, diye dua etti.

«Etmişsem ne olmuş?» diye dik dik cevap verdi. Karşısındaki adam gerekli bilgileri almış gibi görüldüğüne göre inatla inkâr etmeyi sürdürmesi aptallık olacaktı. Ama ayrıntılara inmeye ne gerek vardı? Mader'in ölümüyle hiç bir ilişkisi olmadığına göre... Kesinlikle öldürülmüştü demek; yoksa bütün bu soruşturmalara gerek kalmazdı. Eğer onları bu işle hiç bir ilişkisi olmadığına inandırabilirse, kendisini serbest bırakırlardı. Ne kadarını itiraf etmesi konusunda bir iki saniye düşündü ve sonra:

«Evet» dedi. «Sözünü ettiğiniz günlerde kendisini ziyaret ettim. Her iki ayrılışımda da iyice canlıydı. Önceki gün ise kendisini göremedim bile... Zaten siz de az önce bunu söylemiştiniz, değil mi?»

Bir tepki bekledi, fakat göremedi.

«Beni buraya çağırarak, davayla kesinlikle ilgisi olmayan bir konuda sorguya çekmenizin nedenini anlayamıyorum.»

General Wencel:

«Bu bizim karar vereceğimiz bir şey» diyerek sözünü kesti. «Şimdi gelelim, Yüzbaşı Karl Moll'a...»

Bir önceki gece, Genel Kurmay'a yeni atanmış bir başka subay, Yüzbaşı Karl Moll da kendisine Charles Francis broşürlerinden yollanmış olduğunu bildirmişti. Bunları atmamış, içindeki zehirli kapsüllerle birlikte kumandanlığa teslim etmişti.

«Ona ne olmuş?»

Bir an için Anna yüzbaşının ismini hatırlayamadı.

«1909 yılının nisan ve mayıs aylarında, kendisinin Singerstrasse'deki evinden sık sık çıktığınızı görenler olmuş.»

Şimdi hatırlamıştı. Moll da —Gabriel'le evlendikten sonra— birkaç kez beraber olduğu önemsiz âşıklarından biriydi. Ona hiç bir zaman fazla önem vermemiş ve ilişkileri bittikten sonra bir daha hiç anmamıştı. Bu isimden umulmadık bir anda söz edilişi kendisini ürküttü, çünkü bu davayla ne gibi bir bağlantısı olabileceğini kestiremedi.

«O da mı ölmüş?» diye sordu. Bu sorunun nereden aklına geldiğini, değil başkalarına, kendine bile açıklayamayacaktı. Ama nedense sorusu, bu beş asık suratlı, ciddî tavırlı adamın soruşturmayı derinletebilmek için ellerinde tuttukları ihtimaller zincirinin halkalarından birine oturmuş olacaktı ki, bir anda sürdürmeye çalıştıkları ilgisiz tutumlarından sıyrılarak, birbirlerine anlam dolu bakışlar fırlattılar. General Wencel:

«Hayır, o ölmedi» diye cevap verdi. «Prens Hohensstein da yaşıyor.»

Bir isim daha. Anna kendi kendine «Bunlar bana ne yapmak istiyorlar?» diye sorup duruyordu. «Önce Moll, şimdi Prens. Yüzyılların toz tabakaları altında gömülü eski bir şehirmişçesine geçmişimde kazılar yapmak, her kırık küpü, çatlamış mozayığı, tapılmayan putu ortaya çıkarıp etiketlemek mi istiyorlar?»

Oturduğu yerde daha da dikleşip, çocukken haksız yere cezalandırıldığı zamanlar yaptığı gibi çenesini kaldırdı. Başı dönüyordu. Şiddetle titreyen sağ elini, dikkati çekmemesi için sol avucunun içinde sımsıkı tutuyordu. Oda sessizdi. General Wencel cevabını bekliyordu herhalde, ama anlamazlıktan geldi.

Sessizliği bozan Sorgu Yargıcı Kunze oldu:

«Yüzbaşı von Gersten'i en son ne zaman gördünüz, Frau Gabriel?»

Üçüncü bir isim. Bu kez bütünüyle afallamıştı.

«Yüzbaşı von Gersten isimli birini tanıdığımı hatırlıyorum.»

«Babanızın öğrencilerinden biriydi. 1905 yılı mezunlarından...»

«Böyle yüzlerce öğrencisi vardı babamın. Sadece birkaçını tanırdım; üç, dört tanesini ancak. Hattâ bu tanıdık-

larımın tümünün 1905 mezunlarından olup olmadıklarını bile bilmem.»

Erkekler tekrar bakiştılar.

«Fakat Prens Hohenstein'ı tanıyordunuz, değil mi?»

«Evet. Tanıştırmışlardı.»

Kısaca başını salladı.

«Onunla da bir maceranız oldu; tıpkı Yüzbaşı Mader, Moll ve von Gersten'le olduğu gibi.»

«Gersten'le olmadı. Kendisini hiç tanımadığımı söylemiştim.»

General Wencel:

«Ama diğerlerini itiraf ettiniz» diye parladı.

«Öyle bir zafer kazanmışçasına gururlu konuşmasının anlamı yok... Diğer üç âşığımı itiraf etmem, ağzımdan kaçırma değildi ki...» diye düşündü. Özellikle yapmıştı. Sorunun nedeni hakkında halâ kesin bir hükme varamamıştı. Ama tek bir şey kesindi; özel hayatını iyice incelemişler ve kocasından gizli tutmak istediği bütün maceralarını keşfetmişlerdi. Başkalarıyla yatıp kalktığı için kendisini kanunen suçlu bulacak değillerdi herhalde —çünkü bu durumda Viyana'nın dışı nüfusunun büyük bir kısmının hapisanelerde olması gerekirdi—, ama rahatlıkla Fritz'i durumdan haberdar edebilirlerdi ki, bu da zaten herşeyin sonu demektir. Onlarla bir anlaşma yapması gerekiyordu; istedikleri her şeyi anlatmayı kabul ederek, sessiz kalmalarını sağlamalıydı.

«Tabii, diğerlerini kabul ediyorum.» Derin bir nefes aldı. «Neyi anlamaya çalıştığınızı gerçekten bilmiyorum, Bavlar! Bana söylemenizi çok isterdim, çünkü belki o zaman size daha çok yardımcı olabilirdim. Oysa şimdi bu benim için oldukça güç...»

General Wencel sözünü yarıda kesti:

«Kocanız çok kıskanç biri midir?»

«Hayır, sanmıyorum.» Kalbi yine hızla çarpmaya başlamıştı. «Hayır, değildir. Niçin sordunuz?»

General sorusunu duymazlıktan geldi. Sonra homurdanarak:

«Yani sizin... sizin bu maceralarınıza aldırılmaz mı? Bir zamanlar sınıf arkadaşları olan ya da aynı alayda birlikte görev aldığı kişilerle olan ilişkilerinize... Ya budala-

nın, ahmağın teki ya da tamamen şerefsiz, gurursuz bir adam olmalı.»

Anna içini kızgın bir öfkenin kapladığını hissetti. Bağırarak:

«Lütfen kocamı bu işe karıştırmayın!» dedi. «O gayet gururlu, iyi ahlâklı... Mükemmel bir insandır!»

Emniyet Amiri Brezovsky tartışmaya katıldı:

«Karısının çapkınlıklarının kusuruna bakmayan oldukça gururlu, ahlâk sahibi bir adam...»

Bu ana kadar Brezovsky, odadakilerin yüzlerini inceleyen gözleri ve Anna'ya kızgın kedilerin sağa sola oynattıkları kuyruklarını hatırlatan hareket halindeki baş parmakları dışında, hiç kıpırdamadan, dimdik, ellerini de göbeğinin üstünde kavuşturmuş olarak oturmuştu.

Anna ağlar gibi:

«Hayır, öyle değil... Yani demek istiyorum ki... Eğer bilseydi öyle davranmazdı, fakat...»

Sesi kesildi ve devam edemedi. Bu beş kızgın adamdan ve evliliğine verecekleri zarardan ansızın dehşete kapılmıştı. Gözlerini Wencel'e dikti. Onların içinde tanıdığı yalnız oydu; karısını ve ayrıca orta yaşlı bir Don Juan olarak ününü biliyordu. Kendisini çocukluk günlerinden de hatırladı. Zengin ve zarif karısı ile birlikte annesinin bazı toplantılarına katılırlardı. Anna'yı kucağına alıp, şaka-laştığı olurdu. Bir keresinde de bir kutu bonbon getirmişti.

Odada başkalarının da bulunduğunu unutmaya çalışarak General Wencel'e hitaben alçak bir sesle konuşmaya başladı.

«Bunun anlaşılmasının çok güç olduğunu biliyorum. Kocamı dünyadaki her şeyden çok seviyorum. Ama ona... ona sadık kalamıyorum. Garip... Garip olduğunu da biliyorum... Sık sık düşünmüşümdür... Bir doktora görünmeyi... Ama ne doktoru?...»

«Kocanın senin için yaptığı fedakârlıkların farkında mısın? Komutanına seninle evlenmek istediğini söylediği zaman kendisine iki şıktan birini seçmesi söylenmişti; ya sen ya da ordu... Ve o seni seçti. Bunu biliyorsun, değil mi?»

«Biliyorum. Her zaman da...»

Wencel işaret parmağını kendisine doğru suçlayarak uzattı ve:

«Fakat bunları bilmen de ona ihanet etmeni önleyemedi, değil mi?» dedi.

Kendisini yargılayan bu kanun adamlarına, kocasına duyduğu aşk ile evlilik dışı maceralarının, bu iki şeyin birbirleri ile bir ilişkisi olmadığını anlatacak kelimeleri bulamıyordu. Toplumun ahlâk kurallarına göre kendi **çapkınlığı**nın bir suç olduğunun farkındaydı, ama sanki iki ayrı kişiymiş gibi kabul ettiği benliğinde (Friedrich Gabriel'in takdir edilecek karısı Anna ve fahişe; seks özgürlüğünün savunucusu ve uygulayıcısı Anna) bu kişilerden birini ötekine uydurmak gerektiğini kabul edemiyordu. Şimdi ev kadını Anna mahkeme huzurunda, fahişe adına yalvarıyor, özür diliyordu.

General Wencel:

«Sorumu hâlâ cevaplandırmadınız, Frau Gabriel» diye hatırlattı. Anna omuzlarını silkti.

«Ne cevap vereceğimi bilemiyorum.»

Generalle tartışmak boşunaydı. O, kocasına ihanet eden bu kadının taşla tutulmasını istiyordu. İsa da kendisini kurtaracak değildi ya... Tek kurtuluş yolu tövbe etmek olabilirdi ve Anna, kendisi için değil kocası için, böyle bir kurtuluş yoluna sapmaya hazırdı.

«Biliyorum, çok büyük bir hataydı bu...»

«Çoğul kullanın, Frau Gabriel.»

Emniyet Amiri kıkırdadı. Wencel gülümsemekle yetindi; ötekiler taşkesilmiş yüzlerle bakmaya devam ediyorlardı. Anna, haşın ve ters bir ifadeyle devam etti:

«Pekâlâ, çok büyük hatalar işledim. Ama artık geçmişin dönüşü yok. Yapabileceğim tek şey hatalarımı düzeltip, kocamın hiç bir zaman öğrenmemesi için Allaha dua etmek...»

Yine Wencel'e döndü:

«Generalim, sizden bir tek şey rica ediyorum. Bırakın evliliğimi kurtarayım. Kocamı bilmezsiniz. O dünyanın en yumuşak huylu, en anlayışlı erkeklerinden biridir, ama eğer kendisini aldattığımı öğrenecek olursa, o zaman...»

«Belki seni öldürür?...» diye sertçe sözünü kesti General.

Sesinin haşın tonu kadını ürküttü.

«Sanmam, hayır. Oh, hayır... Kesinlikle öyle bir şey yapmaz... Fakat...»

Wencel ayağa kalktı ve yaklaştı.

«Belki de aşıklarını öldürür! Söylemek istediğin buydu, değil mi?»

Kadın kaskatı kesildi.

«Hayır, hayır! Bu değildi! Kendi kelimelerinizi benim ağzıma tıkmaya uğraşmayın! Böyle mantıksızca bir şey aklımın ucundan bile geçmemiştir!»

«Kocanız sizin bu sadakatsizliklerinizi öğrenmiş; kızgınlık ve hırs duygularıyla dolu olduğu bir anda, onu aldatmış olduğunuz bu adamların hepsinden intikam almaya karar vermiş olamaz mı?»

General'in bağırان sesi, Anna'ya oturduğu yerden fırlama ve bir iskemlenin ardına sığınma ihtiyacını duyurtmuştu.

Sonunda, mahkeme heyetinin neyin peşinde olduğunu anlamış, sanki şok geçirmişti. Birisi Mader'i öldürmüş, aynı zamanda Moll ile Prens'i de öldürme girişiminde bulunmuştu. Garip bir raslantı sonucu bu üç adam da bir zamanlar kendisinin âşıkları olmuştu. Bu nedenle de en akla yakın zanlı olarak Fritz dikkati çekmişti... Fakat Allahım!.. Böyle bir şey doğru olamazdı. Eğer kocası Mader'i ya da ötekileri öğrenmiş olsaydı Anna anlardı; kocasındaki değişikliğin farkına varırdı. Heyecan içinde o sabahı hatırlamaya çalıştı. Her ayrıntıyı. Onun adamakıllı sarsılmış bir durumda yatak odasına girişini ve haberi okuyuşunu... Eğer kendisini deniyor ya da bir tuzak kurmaya çalışıyor olsaydı, daha değişik davranırdı. Karısının kendisini ele verip vermeyeceğini anlamaya uğraşırdı. Oysa onu bile dinlememiştir; bir arkadaşının ansızın ölümüyle şaşkına dönmüş bir hali vardı. Yalnız, iki gün önce Hainburgerstrasse'den döndüğünde, o öğleden sonrayı nasıl geçirdiğini ısrarla öğrenmek istemiştir. Günü nasıl geçirdiğini her zaman sorardı, ama o gün her zamankinden daha ısrarlı bir hali vardı.

General iskemlenin ardına doğru eğildi. Onun, mide kokularına sigara dumanı karışmış sıcak nefesini hissediyordu.

«Olamaz mı, Frau Gabriel?» Sesi fısıltı halini almıştı.

«Hayır! Yanılıyorsunuz! Fritz ne Mader'i ne de bir

başkasını öldürmüş olabilir! Onunla dört yıldır evliyim... Bir kere bile kızdığını görmedim. Benim tanıdığım insanların en sakini o; dünyada bir tek düşmanı bile yoktur. Ne Yüzbaşı Mader'i, ne de diğerlerini bilmiyor!»

Her birinin tek tek yüzlerine bakıyordu. Çok kısa bir an Yüzbaşı Kunze ile bakışları birleşti. Onun bakışlarında bir şefkat, hattâ bir cesaret sezer gibi oldu. Derin bir soluk aldı, sözlerini ona yöneltti:

«Ama eğer kocam öğrenecek olsaydı, çok acı çeker, bütün inancını yitirir ama yine de hiç kimseye en ufak bir zarar bile vermezdi.»

Kunze'nin artık kendisine bakmadığını farkedince hayal kırıklığına uğradı. Konferans masasının üstündeki yeşil çuha örtüyü inceler ve olabilecek güve yeniklerini arar gibi bir hali vardı. General Wencel tekrar yerine oturmuş, cüzdanıyla oynamaya başlamıştı.

«Haklı olduğunuzu umarım, Frau Gabriel» diye bir şeyler geveledi. «Gerçekten böyle. Hem sizin hem de kocanızın yararı gereği öyle olmasını dilerim.»

General Kutschera:

«Ben de» diye ekledi.

Emniyet Amiri başını salladı.

Saat birde komisyondaki beyler celselerine ara vererek, kendileri için köşede bir masanın ayrıldığı Bristol Oteli'nin lokantasına gittiler. General Kutschera ve Müfettiş Weinberger **Tafelspitz** ısmarlarken, Yüzbaşı Kunze ile Emniyet Amiri Brezovsky keklik **chasseur**'de karar kıldılar. Ülseri nedeniyle çok sıkı bir perhize girmiş olan General Wencel pirinç lapası istedi. 1905 yılının Gumpoldskirchner'inden (hafif bir Avusturya şarabı) iki şişe getirttiler. Yüzbaşı şarabına maden suyu karıştırdı; yalnızca su içen General Wencel hariç diğerleri de şaraplarını sek olarak yudumlamayı yeğlediler. Yemeklerini biraz beyaz peynir ve meyva ile bitirdiler. General Kutschera bir duble Courvoisier istedi. Arkadaşlarına teklif ettiyse de, onlar öğleden sonra kendilerini bekleyen işleri düşünerek reddettiler.

Saat üçte tekrar toplandıklarında Friedrich Gabriel'in sorgusunu Müfettiş Weinberger'in yönetmesine karar kıldılar. Teklif Emniyet Amiri Brezovsky'den geldi, ama fikir Yüzbaşı Kunze'nindi. Müdüriyete dönerlerken yolda bir ara Brezovsky ile yalnız kalan Kunze, General Wencel'i soruşturmayı yönetmekten ve intikamını alan melekler gibi davranmaktan alıkoymanın çok daha pratik sonuçlar vereceği konusunda onu ikna etti. Kunze'nin kendisi de, Anna'nın kocasını sorguya çekmeyi dört gözle bekliyor değildi. Bu adamla hiç karşılaşmamıştı; hakkında bildiği tek şey isterik bir kadınla evlenebilmek için orduyu hiçe sayabilmiş olduğuydu. Kunze'nin görüşüne göre bu adam ya akıl hastası ya da son derece saf ve bön biriydi ki her iki halde de o insan suçlanmaz, yalnızca acınırdı. Sahte Charles Francis olma ihtimali bulunduğu göre, çger gerçek de buysa, bu davranışıyla boynuzlanmış bir koca rolünün yerini bir trajedi kahramanı alacak ve Gabriel biraz olsun yükselmiş olacaktı. Böyle bir adam General Wencel'in kelimelerle onu falakaya çekmesine dayanamazdı, ayrıca Emil Kunze bunu görmek istemiyordu. Genel uygulama, bir adamı cezalandırmadan önce gururunu kırmaktır. Orduda bulunduğu sürece Kunze, ara sıra arkadaşlarından birinin rütbelerinin sökülmesine tanık olmuş ve her keresinde sanki kendi gururuyla oynanıyor-muşçasına acı duymuştu.

Friedrich Gabriel niçin Müdüriyete çağırıldığı hakkında en ufak bir fikre sahip değildi. Kâğıtta «emri okur okumaz derhal gelmesi» emredilmişti. Saat biri biraz geçe geldiğinde komisyon Bristol Oteli'ne gitmiş bulunuyordu. Beklemesi söylendi. Eve gidip, yemeğini yedikten sonra gelmeyi önerdiyse de, nöbetçi polis kendisine binayı terkedemeyeceğini bildirdi. Aç ve kızgın olmasına rağmen tersi bir durumda başı derde gideceğinden saat üçe kadar beklemekten başka yapacak bir şey yoktu.

Birkaç hafta önce bir geceyarısı bilinmeyen kişiler postaneyi basmaya kalkmışlardı. Polis alışlagelmiş soruşturmalardan birini sürdürmüştü de hiç bir sonuç elde edememişti. Friedrich Gabriel, Emniyet Amiri Brezovsky'nin odasına girip de General Wencel ve General Kutschera'yı görünce, bulunamayan bu postane soyguncularının askerî evrak peşinde oldukları sonucuna vardı.

Bunu izleyen yarım saat boyunca Müfettiş Weinberger, Friedrich Gabriel'i bir erkek, bir koca, bir vatandaş, hattâ bir kamu görevlisi olarak yıkmaya uğraştı. İlk soruları ordudan istifa etmesinin ardındaki gerçeklere yönelmişti. Sonra malî konulara geçti: Gabriel ne kadar para kazanıyordu; parasını nerelere harcıyordu; borcu var mıydı... Yavaş yavaş Gabriel'in kanı tepesine çıkmaya başlamıştı. Soruşturmanın nedenini halâ o soygun olayı olarak gördüğünden, neden bir tanık olarak değil de zanlı olarak davranıldığını anlayamıyordu.

Sonunda:

«Lütfen ne demek istediğinizi açıkla mısınız, Müfettiş Bey?» diye sordu. «Benden ne istiyorsunuz? Bu olanlar nedir? Bana doğru dürüst bir soru sorun ve ben de doğru dürüst cevabını vereyim.»

Müfettiş derin bir nefes aldı.

«Pekâlâ Herr Gabriel. Size doğru dürüst bir soru sorayım. Yüzbaşı Richard Mader'e Charles Francis imzalı bir broşürle içlerine birer gram potasyum siyanür doldurulmuş iki kapsülün bulunduğu bir zarf gönderdiniz mi?»

Bir iki saniye Gabriel hareketsiz bir halde Müfettiş'e bakakaldı. Sonra ansızın parlayan bir flaşla kamaşmışçasına, gözlerini kırptırdı. Hayret dolu, alçak bir sesle:

«Ne yaptım mı?» diye sordu.

«Richard Mader'in Savaş Bakanlığındaki odasına içinde öldürücü dozda siyanür bulunan bir mektup gönderdiniz mi, göndermediniz mi?»

Nihayet sorunun anlamını kavrayabilen Gabriel:

«Ne?... Nasıl olur?... Hayır!» diye cevap verdi.

Sesi çok düzgündü; öfkeye kapılmışa benzeyen suçsuzluk belirtileri yoktu.

«Size böyle bir şeyi düşündürten nedir? Neden ben? Benim o zavallı arkadaştan ne alıp veremediğim olabilir ki?...»

«Kendisi karınızın âşığı değil miydi?»

Toplantı Müfettiş Weinberger'in umduğu biçimde gelişmiyordu. Gabriel ya Avusturya - Macaristan İmparatorluğunun en güçlü aktörü ya da durumdan hiç haberi olmayan, şartların yarattığı suçsuz bir kurbandı. Müfettiş, sonuncu ihtimalin çok daha akla yakın olduğunu görebilecek kadar tecrübeli bir polisti. Sorguya bir son vermek

ve onarılması imkânsız bazı yanlışlar yapılmadan bu adamı serbest bırakmak için büyük bir istek duydu. Ne yazık ki, Ordu bu adamın postunu ele geçirmek amacındaydı. Kanlı bir tuzağın kurbanları olarak Genel Kurmay'ın dört seçkin elemanı seçilmişti. Biri tuzağa düşmüş; üçü kurtulmuştu. Şimdiki durumda cinayetin nedeni bir bilmeceydi. Siyasal bir oyun olmasından tutun da casusluğa, kişisel intikama kadar çeşitli amaçlar söz konusu olabilirdi. Şantaj, devlete hıyanet, homoseksüellik, para gibi nedenler Ordu' da anlaşmazlıklar olduğunu ortaya koyarak, onun şerefine leke sürer, halkın ona olan güvenini sarsardı. Oysa katilin, yalnızca kıskanç bir koca olduğu anlaşılırsa, Ordu'nun parlak görüntüsü lekelenmeden kalırdı. Genç ve yakışıklı subaylar rahip hayatı yaşayacak değillerdi ya... Eğer Yüzbaşı Mader, Moll ya da Hohenstein bir postane görevlisini boynuzladılarsa, yüzbaşılara «yaşa» denir, postane memurları ayıplanırdı.

«Hayır! O, karımın âşığı değildi!»

Yüzü bembeyaz kesilen Gabriel tüm komisyon üyelerine dönmüştü:

«Siz, sayın Baylar, eğer rütbe ve mevkilerinizin size karıma pislik atma hakkını kazandırdığını sanıyorsanız, çok yanlışsınız. Askerî bir dikta idaresinde değil, anayasası olan bir krallık rejiminde yaşıyoruz. Taşındığımız ismi korumaya ve o isme leke sürmek isteyen herkese karşılık vermeye hazırım; bu da hepinizi kapsar.»

General Wencel kendisine bakakalmıştı; yüzü On Emir'in yazılı olduğu mermerden de beyazdı. Bütün sorgu boyunca ağırlığını ortaya koyduğu halde ses çıkarmadan oturmuş olan General Kutschera ya derin bir düşünceye ya da hafiften uykuya dalmış gibi gözleri kapalı oturuyordu. Brezovsky'de meslek hayatı boyunca aynı tiradı defalarca dinlemiş bir polisin bıkkınlığı kendini gösteriyordu. Yüzbaşı Kunze, oturduğu koltukta rahatsız bir şekilde kıpırdanıp duruyordu. Gabriel'in bir budala ya da zayıf iradeli bir adam olduğunu sanırken karşısında her iki ihtimalin de dışında birini bulmuştu. İnanç dolu, şerefli bir adamdı; sadece gözleri bozuktu: Bir fahişeye bakmış ve bir rahibe görmüştü. Şimdi oldukça güç bir ameliyatla bu görme bozukluğu da giderilecekti.

Müfettiş Weinberger mutsuz bir şekilde içini çekti.

Ayağa kalkarak masanın üstünde durmakta olan elyazısı polis raporlarından birini Gabriel'e uzattı.

«Oku bunu, delikanlı.»

Kunze kendinde adamı seyredecek gücü bulamadı. Oturduğu yerden kentin meydanını ve hemen ardındaki parkı görebiliyordu. Gözleriyle, sonbahar göğünü dolaşan bir bulut grubunu izledi. Hafiften yağmur serpiştiriyor; ağaçların çıplak dalları balmumu sürülmüşçesine parıldıyordu. Park duvarının dibinden yolunu şaşırmış bir köpek, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış olarak hızla geçti. Yüzbaşı Kunze, gözden kaybolana dek köpeği seyretti; Çünkü bu, karısının ihanetleri üstüne düzenlenmiş bir polis raporunu okumakta olan adama bakmamak için uygun bir neden oluyordu.

General Wencel adeta bağırarak sessizliği bozdu:

«Ne dersin, Gabriel?»

El yazısı ve bozuk bir Almancayla yazılmış olan raporda, Gabriel'e karısı hakkında asla bilmediği ve aklına getirmediği şeylerin anlatıldığı konusunda artık kimsenin bir kuşkusu kalmamıştı. Üstüne, şiddetli bir darbe yemiş ya da körkütük sarhoş olmuş adamların hâli çökmüştü. General'in sorusuna cevap vermedi; büyük bir ihtimalle anlamamıştı bile.

Müfettiş biraz daha bekledi.

«Ne dersiniz, Herr Gabriel?»

Sesi çok yavaş çıktığı halde, Gabriel, ansızın camdan içeri ateş edilmiş gibi bir tepki gösterdi. İrkilerek başını kaldırdı ve müfettişi şaşkınlık dolu bir bakışla uzun uzun süzdü. Sonra hiddetle yüzü kızardı.

«Bunları niçin yaptı? Bütün bunların doğru olduğunu kim söylüyor? Sadece kâğıtta yazılı olmaları hiç bir şeyi kanıtlamaz! Beni tuzığa düşürmeye çalışıyorsunuz. Öğrenmek istediğiniz ne? Söyleyin, size elimden geldiği ölçüde yardımcı olmaya çalışayım. Size şu anda bile, bir gerçeği açıklayabilirim. O şeyi... Her neyse işte... Mader'e gönderen ben değilim. Zamanınızı boş yere benimle harcayarak, gerçek suçluyu avucunuzdan kaçırmayın!»

«Prens Hohenstein, Yüzbaşı Moll ve Gersten'e de aynı zehirli zarflardan gönderildi. Bu üçünden Prens ve Moll karınızın âşıklarındandı. Bildiğimiz kadarıyla Gersten değil...»

Müfettiş Gabriel'e bir başka kâğıt uzattı:

«Bakın, bunu da okuyun.»

Gabriel elini bile uzatmadı. Başını salladı:

«Hayır! Hakkımda yanlış hükümler verebilirsiniz, ama bu pislikleri okumaya zorlayamazsınız!»

Weinberger omuzlarını silkerek kâğıdı yerine koydu. Orada görevli memura:

«Frau Gabriel'i getirin» dedi.

Memur ayağa kalkarak dışarı çıktı.

Müfettiş bir iskemle göstererek:

«Oturun, Herr Gabriel» dedi.

Kendi de masanın ardındaki koltuğuna koca cüssesini iyice yerleştirdi. Yüzbaşı Kunze'nin midesi, kurşuna dizilen askerleri seyretmek zorunda kaldığı zamanlardaki gibi, kazanıyor ve bulanıyordu.

Memur, Anna Gabriel'i içeri getirdi. Bütün bir gün boyunca sorguya çekilen insanların çökmüş görünüşü yerine, sabahkinden daha genç, daha zarif hâli Kunze'yi şaşırttı. Yeşil yünlü elbisesi biraz buruşmuş ve özene bezene yapılmış olan topuzu dağılmıştı. Kocasını farkedince bir iki saniye durakladı. Elini kaldırıp yüzüne düşen bir tutam saçı geri attı. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme vardı. Kocasının gözlerinin içine bakarak:

«Söylediler mi?» diye sordu.

«Neyi söylediler mi?»

Gabriel dimdik, hareketsiz duruyordu. İyi ütülenmiş gri elbisesi —karısı giyimine çok dikkat ederdi—, yakası ve kol manşetleri kolalı bembeyaz gömleği içinde dükkânların vitrinlerinde duran mankenleri andırıyordu. Karısı derin bir nefes aldı.

«Benimle Mader'i... Ve ötekileri...»

Durgun bakışlarla karısını süzdü.

«Demek ki doğru...»

Sorudan çok bir bildiriydi bu. Karısı başını sallamakla yetindi.

«Hepsi mi?»

«Evet.»

Yüzbaşı Kunze onları, bir soruşturma hakiminin ayrıcalığıyla değil, kendini tümüyle olaya kaptırmış bir seyirci ilgisiyle izliyordu. Gabriel, Weinberger'e döndü:

«Şimdi ne oluyor?»

Müfettiş:

«Sizi bir süre burada tutmak zorundayız, Herr Gabriel» diye cevap verdi. «Ama üzülmeyin. Korkacak bir şey yok. Tabii eğer zehiri siz göndermediyseniz... Bizim ergeç katili bulacağımıza güvenebilirsiniz. Adamlarımız hem çok yetenekli, hem de vicdanlı ve dürüst kişilerdir. Hata işledikleri çok seyrektir. Ve bu kez hiç bir hataya düşmemeleri için bizzat uğraşacağım.»

«Teşekkür ederim.»

Gabriel'in cevabı çok mekanikti. Anna, Weinberger'e döndü:

«Kocamla yalnız olarak konuşabilir miyim? Sadece bir iki dakikalığına...»

Müfettiş ne cevap vermesi gerektiğini düşünürken Gabriel onun yerine konuştu:

«Ben konuşmamasını istiyorum.»

İlk kez Anna, soğukkanlılığını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış gibi göründü. Titreyen elini kocasının omuzuna koydu. Bir an için omuzundaki ele bakan adam, sonra odanın uzak bir köşesinde dikkatini çeken daha ilginç bir şey buldu. Kadın yalvararak:

«Neler hissettiğini biliyorum» dedi. «Fakat... Fakat bırak anlatmaya çalışayım. Dinle beni ne olur!»

Komisyon üyelerine döndü:

«Ne olur beni iki dakika kendisiyle yalnız bırakın!»

Gabriel başını salladı:

«Buna gerek yok.»

Sonra Anna von Campanini ile tanışmadan önceki su-baylığını hatırlatan kararlı ve kusursuz tavrıyla, sanki oda-da başka kimse yokmuşçasına Weinberger'e hitap ederek:

«İzninizle, Müfettiş bey, eğer soracağınız başka bir şey yoksa, tutuklanmak istiyorum» dedi.

Müfettiş başını eğerek:

«Nasıl isterseniz...» diye cevap verdi.

Komisyon üyelerinin de onayını almak üzere onlara döndü; sonra görevli memura Gabriel'i daha önemli kişiler için ayrılmış olan hücrelerden birine götürmesini söyledi.

«Evinizden yatak takımı ve akşam yemeği getirilebilir» diye ekledi. Yine Gabriel'e bakarak:

«Rahatsız olmamanızı isterim» dedi. «Ama ışıkların

bütün gece açık kalması gerekiyor. Usul yönünden, biliyorsunuz...»

Gabriel, askerce belden eğilerek kendisini selâmladı, sonra başıyla öteki üyelere de selâm verdi. Memur kendisine yolu gösterdi; kapıya doğru ilerledi. Tam çıkacağı sırada karısı yolunu kesti.

«Seni seviyorum» diye fısıldadı. «Sadece seni sevdim. Bunu hiç bir zaman unutma. Ve hiç bir zaman...»

Elini karısına doğru uzattı; ama sadece kenara itmek içindi bu. Memurun peşinden dışarı çıkarken karısı yine peşinden gitti. Emniyet Amiri Brezovsky:

«Artık siz de gidebilirsiniz, Frau Gabriel» dedi. «Eğer bize söylemek istediğiniz ve henüz söylememiş olduğunuz başka bir şey yoksa tabii...»

«Başka bir şey olduğunu sanmıyorum.»

Yeniden soğukkanlılığını kazanmış ve endişesiz haline bürünmüştü. Weinberger'e bakarak:

«Kendisine yatak takımı gönderebileceğimi söylediniz. Şimdi de bir fincan kahve içmek isteyecektir. Acaba karşıdaki büfeden ısmarlayabilir miyim? Tabii akşam yemeğini ve sabah kahvaltısını da... Eğer yarın sabahtan önce serbest bırakılmayacaksa... Usullere aykırı düşmez, değil mi?»

«Düşmez tabii, Frau Gabriel.»

«Öyleyse artık gideyim. Teşekkür ederim, sayın bay-lar... Allahısmarladık.»

Müfettiş:

«Güle güle, Frau Gabriel» diye cevap verdi.

Ötekiler, «güle güle» lerini mırıldandılar. Odadan çıktığı sırada sadece Yüzbaşı Kunze ayağa kalktı.

Komisyon üyeleri ertesi sabah sekizde buluşmayı kararlaştırdılar, ama General Wencel ile Kutschera geldiğinde saat onu bulmuştu. Yüzbaşı Mader'in ölümünün bu dördüncü gününde Millî İstihbarat Teşkilâtı bazı yeni ve önemli gerçekleri gün ışığına çıkarmış bulunuyordu.

Yüzbaşı Mader, Moll, von Gersten ve Prens Hohens-tei'dan başka dört subaya daha Charles Francis broşürleri ile siyanürlü kapsüller gönderilmiş bulunuyordu. Garnizon-larda yapılan soruşturmalar sırasında durum ortaya çık-

mişti. Subaylardan üçü zarflarını olduğu gibi getirmişler; kendisininkini atmış olan dördüncüsü ise sadece almış olduğunu bildirmekle yetinmişti. Bu dört subaydan biri Galiçya'da, biri Budapeşte'de diğer ikisi ise izine çıkmış bulunuyorlardı. Yetkili kişilere verilen bu zarfların tümü de Viyana'nın Batı Yolları Demiryolu İstasyonu yakınındaki dar bir sokak olan Mittelgasse'deki 59 numaralı postane-nin damgasını taşıyordu.

General Wencel bu durumu işaret ederek:

«İşte Friedrich Gabriel'i asmak için yeterince güçlü bir delil» dedi. «Burası onun çalıştığı yer.»

Bu bağlantı —yoksa bir raslantı mıydı?— Yüzbaşı Moll'a gönderilen zarf incelendiği sırada zaten dikkati çekmiş bulunuyordu. Müfettiş Weinberger:

«Benim kanımca da, kendisini temize çıkaracak güçte bir delil,» diye cevap verdi. «Tabîî suçlu olduğu söylendiği takdirde... Ki, bunu hiç sanmıyorum. Charles Francis broşürlerini gönderecek olsaydı, herhalde bunları kendi çalıştığı postaneden yollamazdı, değil mi? Gabriel'in bu Allahın belâsı işle hiç bir ilgisi yok. Diyelim ki karısının Mader, Moll ve Hohenstein ile olan maceralarını biliyordu... Peki, öteki beş kişi ne oluyor? Kadın onlarla da mı sevişti? Biri Galiçya'da, biri Budapeşte'de...»

Wencel:

«Sorunun özü de bu ya...» diye kıkırdadı. «Sevişmiş olabilir. Çünkü bu adamların hepsi aynı özelliği paylaşıyorlar: Hepsi de Gabriel gibi Harp Akademisi'nin 1905 yılı mezunları. Frau Gabriel'in babası, Baron von Campanini binicilik öğretmenleriydi onların. Bu da kendisinin görevde bulunduğu son yıl oldu. Ertesi yaz istifa etti; öğrencilerinden bir kısmıyla kızının çok yakın ilişkileri olduğu biliniyordu. Friedrich Gabriel, kişiliğine hiç uygun düşmeyen bir tutum takınarak, kötü ününe rağmen, bu kızla evlendi. Bana kalırsa, Müfettiş bey, bu adamın tutarlı bir ah-lâk anlayışı olmadığı ortadadır. Bunu kendi de anlamış olacak ki, görevinden ayrıldı; yoksa istifa etmezdi. Kendisini Ordu'ya lâıyk görmedi.»

Ordu! Şeref kelimesinin eş anlamlısı... Bağlılık! Yiğitlik!.. Ve bu ulu gövdenin kalbi olan Genel Kurmay: Şö-

valyeler Topluluğu, Cenkçiler Birliği, Valhalla(*)'ya sık sık gidenlerin Olimpos Dağında kurdukları Cennet Krallığı!... Bu gücün haşmetine sırt çeviren herkes bir kaçak, dinini inkâr etmiş bir papaz, bir serseri, bir korkak ya da bir mahkûm olarak kabul edilirdi. Mader davasında da Ordu'nun tek bir amacı vardı: Suçlu'yu daha düşük bir insan topluluğu içinde —sivil halkın arasında— bulmak. Kurban ve canlarına kastedilenlerin hepsi subaydı; bu gerçeği ne değiştirmeye ne de gizlemeye artık imkân yoktu. Ama Ordu'nun parlak ününü koruyabilmek için katilin sivil biri olması gerekiyordu.

Aynı sabah daha geç bir saatte Yüzbaşı Kunze, yardımcı Teğmen Heinrich'e, Polis, İstihbarat Bürosu ve Viyana Garnizon Kumandanlığı tarafından ortaya çıkarılan gerçeklerden derleyerek hazırladığı bir raporu yazdırmaya başlamıştı. Rapor şöyleydi:

1. Charles Francis broşürleri gönderilen kişilerin tümü Harp Akademisinin 1905 yılı mezunlarıdır. Bunlardan yedi tanesi yakın bir zamanda yüzbaşılığa terfi ettirilmiş ve ardından da Genel Kurmay'a atanmıştır. Biri halen Galiçya'da görevli bulunan bir üsteğmendir. Broşürler, subayların Ordu Bülteninde yazılı olan adreslerine gönderilmiştir. Gönderilenlerin hepsi aynı biçimdedir ve aynı şeyi kapsamaktadır: Düz, gri zarflar; 23'e 15 santimetre boyutunda kâğıtlardan broşürler; elle doldurulup kapatılmış olan kapsüllerin bulunduğu küçük kutular. Adresler baskı makinasıyla basılmış; sadece isimler Ordu'da harita ve şema çizmek için kullanılan mor renkli mürekkebe batırılmış bir dolma kalemle ve aynı el yazısıyla yazılmıştır. Zarflar adi, kalınca mektuplardan daha ağır olmadığından on kuruşluk pullar yeterli gelmiştir.

2. Broşürün metni şudur:

(*) Valhalla: İskandinav efsanelerine göre cenkte ölen kahrâmanların ruhlarının sonsuz bir şenlik içinde yaşadığı, Tanrı Odin'in Sarayı'na verilen isim.

GİZLİDİR

Gönderildiği tarih

CHARLES FRANCIS, P. K. 430

ALTINCI BÖLGE

VIYANA

Sayın Bayım;

Yeni çağımızın dertlerinden biri de erkeklerin cinsel güçlerinin zamanından önce zayıflamasıdır. Bunun nedenlerini keşfederek, çaresini bulmak modern tıbbın en acil görevlerinden biridir.

Yıllarca süren bir araştırmadan sonra, erkeklerin cinsel gücünü gayet belirgin bir şekilde arttıran ve bu arada hastanın sağlığına hiç bir zarar vermeyen bir uyarıcı bulunmuştur.

Bu olağanüstü uyarıcının bir örneğini size yol-lama küstahlığında bulunurken, takdirinizin tek desteğimiz olacağını belirtmeyi gerekli buluyoruz.

KULLANILIŞI: Kutuyu açtıktan sonra kapsülleri bozmadan sarılı oldukları kâğıdı yırtacaksınız. Çiftleşmeden yarım saat önce bir bardak soğuk suyla yutacaksınız.

Dikkat: Kapsülleri açık havada tutmak içlerindeki maddelerin bozulmasına yol açabilir.

SONUÇ HAYRET VERİCİDİR!!!

Yukarıda yazılı adrese yapacağınız siparişler gizli tutulacaktır.

Sıkı ağızlılığımız ve sizin özel hayatınıza göstereceğimiz sır vermez saygıdan emin olabileceğinizi önemle belirtiriz.

Siparişinizi bekler, saygılarımı sunarım,

CHARLES FRANCIS

Eczacı

«Sonuç hayret verici, ha?» diye homurdandı Teğmen Heinrich. «Yüzyılın en acı hicvi...»

Yüzbaşı Kunze devam etti:

3. Polis Altıncı Bölgede gerçekten de 430 numaralı bir posta kutusu olduğunu keşfetmiştir. Ama bu posta kutusu yıllardır Barnabitenstrasse'deki Katolik klisesine ait bulunmaktadır.

4. Her kapsülde öldürücü dozun on misli, bir gram potasyum siyanür bulunmaktadır. Potasyum siyanürün tıpta hiç bir kullanılma alanı olmayıp asıl kullanıldığı yer fotoğrafçılıktır. İmparatorluğumuzun kanunlarına göre bu maddeyi ancak özel izni olan kimseler alabilirler, satış yapan dükkânların da giriş ve çıkış miktarlarını defterlere kaydetmek ve saklamak zorunluluğu vardır.

5. Polis gerek Viyana içinde gerekse çevre illerde bulunan tüm eczacıları sorguya çekmiş, ama şu ana kadar bir sonuç elde edememiştir.

6. Askerî Komutanlık bu işin arkasında siyasal bir neden olabileceği ihtimalini geri plana atmış değildir. Gerek ölen, gerekse canlarına kastedilen kurbanların hepsi oldukça yetenekli genç subaylardır. Cinayetin ardında yatan çirkin planın amaçları arasında ordumuzun genç gücünü yoketmek de olabilir. Soruşturmanın bu safhasında hiç bir ihtimal saçma olamaz.

7. Savaş Bakanlığı Charles Francis'in kimliğinin tesbitinde yararlı olabilecek her türlü bilgi için ikibin kronluk bir ödül teklifinde bulunmuştur.

Yüzbaşı Richard Mader tam bir askerî törenle gömüldü. Genel Kurmay'ın tümü, Başkan Franz Conrad von Hötzendorf dahil, törene katıldı. Arşidük Josef Ferdinand, İmparatoru temsilen gelmişti. Çelenkleri taşıyamamak için de birkaç cenaze arabası ayrılmıştı. Mader'in ebeveyni, iki küçük, yaşlı insan, bu gösterişli çiçek sergisine boş, görmeyen gözlerle bakıyorlardı. Üzüntünün daha da ufalttığı bu zavallı yüzler insana, Afrikalı yerlilerin cüçülttüğü insan kafalarını hatırlatıyordu.

Ingrid Fiala, Frankfurt'tan bir gün önce gelmişti. Emiyet Amiri Brezovsky kendisine bir gidiş - dönüş bileti göndermiş; sivil bir memuruna da yolculuğu sırasında genç hanıma eşlik etmesini ve sonra onu Viyana'da bulunduğu süre boyunca kalabileceği bir eve yerleştirmesini söylemişti. Hiç kimseyle, özellikle hiç bir basın mensubu ile konuşmayacak ve yanında bir polis olmadan evden dışarı çıkmayacaktı. Gelir gelmez adamakıllı sorguya çekilmiş, ama ye-

ni bir ipucu elde etmelerinde yararı dokunmamıştı. Acı olayın etkisiyle yıkılmış, hiç bir ilginç yönü olmayan, iyi bir kızcağızdı sadece. Brezovsky vergi ödeyen halkın parasını, boş yere şu tren biletine harcadığı kanısına varmıştı.

Cenazeden önce, refakatçi polisin bir türlü gelmemesi üzerine, Ingrid ihtarları hiçe saymaya karar verdi ve arka kapıdan dışarı çıktı. Kiliseye geç geldiği için arka sıraya, yani ünlü kişilerle cinayet kurbanlarının cenazelerini kaçırmayan ev kadınları, öğrenci kızlar, emekli devlet memurları ve öteki birtakım yabancıların arasına oturdu. Öylesine perişandı ki, siyah samur kürklü matem elbisesi ve yüzünü iyice örten kalın tülüyle yanındaki yere sıkışarak oturan şık ve zarif kadına dikkat bile etmedi. Lilly Wencel'den başkası olmayan bu kadının da Ingrid'in kimliği hakkında en küçük bir fikri yoktu. Biri ölen adamın metresi, öteki de nişanlısı olan bu iki kadın bedenleri birbirine değerek, dudakları aynı duaları mırıldanarak yanyana oturdular. Tören bitince General Wencel'in karısı apar topar yan çıkış kapılarından birinden dışarı çıkarak, beklemekte olan arabaya atladı. Ingrid baş sağlığı dilemek üzere sıkılğan bir halde anne Mader'in yanına çıktı, ama yaşlı kadının yüzünden okunan acıyı ve çektiği işkenceyi görünce vazgeçti.

Anna Gabriel cenaze törenine katılmadı. Mader'in ölümünü izleyen dört gün boyunca yüzbaşı aklına çok az gelmişti. Böyle zamanlarda da acıma ve üzüntüyle değil, kendisinin daha girmedığı bir sınavı başarıyla vermiş olan arkadaşını garip şekilde kıskanan bir öğrencinin ruh durumu içinde hatırlamıştı onu.

Friedrich Gabriel, hâlâ Müdüriyette tutukluydu. Anna birkaç kez kendisini görmeye kalkışmıştı. Müfettiş Weinberger gerekli izni kendi imzalamış, hattâ Anna için kocasıyla gidip konuşmuştu. Ama Gabriel karısıyla görüşmeyi kabul etmiyordu. Bir keresinde Anna, kocasına banyoya götürüldüğü sırada koridorda yaklaşmış, bir şeyler söylemeye çalışmış, oysa o tek kelime bile söylemeden geçip gitmişti.

Şimdi mutlu günlerini paylaştıkları yatağa uzanmış, onsuz bir geleceğin nasıl olabileceğini düşünüyordu. Yine eskisi gibi bir sürü erkek olacağı sonucuna ulaştı. Cinsel-

lik, yıllardır tedavi etmeye çalıştığı, ama kocasına rağmen yenemediği kötü bir alışkanlık haline gelmişti onda. Gabriel de olmadan, kendisiyle giriştiği böyle bir savaşı kazanmasına büsbütün imkân yoktu. Ailenin tek çocuğu olduğu için, hiç bir zaman ana-babasıyla tam bir rahatlık içinde ilişki kuramamıştı. Yeni çağın getirdiği büyük toplumsal gelişimlere, kadınlara tanınan çalışma hakkı ve özgürlüğe rağmen, okumamış, yetiştirilmemiş ve ne bir yazıhanede ne de bir dükkânda çalışma isteğini duymamıştı. Böylece erkeklere yönelmişti. Bundan böyle erkekleri, geçmişte boş yere harcadığı fırsatların yerine kullanacaktı. Belki de bunu bir meslek haline getirir ve Viyanalı bir **Kamelyalı Kadın**, ünlü bir koket, olabilirdi.

Yatakta, Fritz'in yerinde duran yastığa uzandı ve kollarının arasına aldı onu. Sıkıca sarılarak:

«Ne olur benden uzaklaşma, sevgilim» dedi. «Senden bütün istediğim bana bir fırsat daha tanıman. Yeniden başlayalım. Olañları unut. Değişeceğim. Göreceksin. Söz veriyorum; pişman olmayacaksın...»

Ansızın yastığı bıraktı. Kendi sesini duymak onu yeniden gerçekler dünyasına getirmişti. Gerçek ise boş bir yatak odası, Fritz'in polis tarafından tutuklu bulunması, paramparça olmuş evliliği ve artık kurtarılamayacak durumdaki benliği demektir. Ayağa kalktı; oturma odasına, daima içki bulundurdıkları Barok stili büfeye gitti. Yerli içkilerin arasında özel durumlar için sakladıkları bir şişe Napolyon konyacı duruyordu. Bu anı, yeterince özel kabul ederek şişeyi aldı ve yatağa döndü. İyice sarhoş olduğunu kabul ettiğinde şişe hemen hemen boşalmıştı. Fritz'in başucundaki komodine gitti; çekmecedен onun tabancasını çıkardı ve tam kalbine ateş ederek kendi kendini vurdu.

Kasım'ın yirmisiyle yirmi beşi arasında Viyana polisi Charles Francis davasıyla ilgili üç yeni zanlıyı daha sorguya geçti.

Büti uzun süredir Krallığa Harşı çalışmaları nedeniyle tanınan bir Sırp'tı. Oturduğu dairede bir baskı makinası ve yollanan broşürlerde kullanılan cinsten mor renkli mürekkep bulunduğuna hemen tutuklandı.

Prene Hohenstein'in üyelik ettiği bir sırada Harp Di-vyaları teğmeni

vanı tarafından görevinden azledilen ikincisi sabık bir on-başıydı; cinayetin hazırlanması ve işlenmesi gereken sıralarda bambaşka bir yerde bulunduğunu delillerle kanıtlayınca tahliye edildi.

Üstünde çok fazla durulan üçüncü zanlı bir duvarcı ustasıydı. Ev sahibesine kasıla kasıla hem İmparator'dan, hem de en alt rütbelisinden tutun da Genel Kurmay Başkanına varıncaya kadar bütün subaylardan nefret ettiği için siyanürlü mektupları kendisinin gönderdiğini söylemişti. Kısa süren bir gurur ve sevinç döneminden sonra polis bir kez daha yanıldığını açıklamak zorunda kaldı. Çok basit bir nedenden ötürü duvarcı ustasının broşürleri yazmasına imkân yoktu; çünkü okuma - yazma bilmiyordu... Uzun uzadıya muayene edilince aklî dengesinin de bozuk olduğu anlaşılarak Müdüriyetten çıkarılıp akıl hastanesine gönderildi.

21 kasım akşamı Yüzbaşı Kunze yemeğini evinde, Rose'un gümüşten kollu kocaman şamdanın aydınlattığı, yüksek pencere, kızıl-kahverengi kadife perdeli Gotik stili yemek odasında yedi. Sanki morgda, ölümler arasında yemek yiyormuş gibiydi.

Eve iş getirdiği ya da yalnız kalmak istediği zamanlarda, çalışma odasında bir tepsi içinde yemek yedi. Rose onun bütün isteklerine saygı gösterir, eğer o gece başka bir planı yoksa kendi de erkenden yatağına çekilirdi. Kiracısına duyduğu aşk öylesine güçlüydü ki, odaları ayrı da olsa, onunla aynı çatı altında olduğunu bilmek rahat uyuması için yeterli oluyordu.

Uzun boylu, iri yapılı bir kadındı Rose. Koyu sarı saçlarında yer yer gri izler, gözlerinin çevresinde gülmenin yarattığı çizgiler, sinir, kuşku ve huzursuzluktan oluşmuş kırışıklıklar vardı. Gençliğinde çok güzel bir kızdı; şimdi, otuz yedi yaşında bile, hâlâ yüzü güzel, vücudu hâlâ muntazamdı. Aydın bir kişi olmamakla birlikte aptal da değildi ve konu kendisi olmadığı sürece bütün şakalara, Tanrı vergisi espri gücü sayesinde, rahatlıkla katılabilirdi. Eleştirilmeye kesinlikle katlanamaz; son derece modern olan şapkalarını değiştirircesine arkadaş değiştirirdi. Aşçısı birkaç yıldır yanında olduğu halde hiç bir hizmetçisi birkaç ayı dolduramamıştı. Hizmetçilerinden birinin kendini pencereden atarak intihar etmesinden beri Viyana İş-

çi Bulma Kurumu da kendisine artık kimseyi yollamaz olmuştu. Rose da, aşçısı da genç kızın bahtsız bir aşkın kurbanı olduğunu ileri sürmüşler; polis de böyle bir durumu doğrulamıştı ama bir kez damgalanmıştı: Rose von Siebert herkesin gözünde hizinetçisini hayatından bezdirtip intiharına sebep olmuştu. Rose'un kişiliğindeki kaba yönleri iyi tanıdığı halde, Kunze de bunun doğru olmadığını biliyor, onu olduğu gibi kabul ediyordu: Aceleci, düşüncesiz, titiz, heyecanlı, âşık, canlı, akıllı ve sadık. Köylülere özgü bir dinçliği, canlılığı ve yine kısık köylü sesiyle, konuşurken durmadan küfreden bir kadın.

Telefon çalıp, Müfettiş Weinberger kendisine Anna Gabrieli'nin intihar haberini verdiğinde yemeklerini bitirmek üzereydiler. Hizmetçisi, onu bir elinde boş bir konyak şişesi, öteki elinde de sımsıkı tuttuğu tabanca ile yatakta bulunduğu öleli saatler olmuştu. Weinberger:

«Anna'yı da Mader gibi Charles Francis'in öldürmüş olmasını isterdim» dedi. «Ama öyle değil. Onu biz öldürdük. Zavallı yavrucak. Ordu'nun hoşuna gidecek bir zanlı bulmak isterken bu yoldan kaç suçsuzu mahvedeceğimizi düşünmedik.»

Müfettişin suçluluğu böyle acı bir biçimde üstlenmesi Kunze'yi şaşırtmadı. Weinberger'in bir polisten beklenmeyecek kadar duygulu ve insancıl bir kişiliği olduğunu biliyordu.

«Gabrieli'nin aradığımız adam olmadığını sandığınızı biliyorum. Ben de aynı kanıdayım. Onu serbest bırakmalıyız.»

Weinberger:

«Daha birkaç gün bırakamayız» dedi. «Karısının ölüm haberine iyice alışmasını istiyorum. Bunu ona kendim söylemeye karar verdim. Yavaşça... Tabii, bir kocaya karısının kalbine kurşun sıktığı ne ölçüde yavaş ve tatlılıkla söylenir bilmiyorum. Kadın bir fahişeydi, ama kocasını sevdiği de bir gerçektir; tek korkum bütün fahişeliğine rağmen onun da karısına hâlâ âşık olması. İşler General Wencel'in bizi inandırmaya çalıştığı kadar açık seçik ve kesin değil.»

Weinberger telefonu kapattıktan sonra Kunze, Rose'dan özür dileyerek çalışma odasına çekildi. Bu davaya verildiği günden beri içini belirgin bir kuşku kemirip du-

ruyordu. Sonunda General Wencel'in kapılacağı öfke ve gazabı düşündükçe, bu duygusunu açıklamaktan çekiniyordu. Şimdi Anna Gabriel'in intiharıyla her şey değişmişti. Weinberger'in suçluluk duygusuna kendisi de kapılmış, askerî haysiyetin tapınağına da başka bir insanı kurban etmemeye karar vermişti.

Bir topluluğun yokedilmesini hedef alan bu cinayet planı, kuşkusuz çok zeki ve düzenli bir kafadan çıkmış bulunuyordu. Katil deli bile olsa, bu delilikte korku veren bir düzenlilik egemendi. Siyanürü elde etmek, broşür metnini yazmak, baskı makinasıyla birkaç nüsha hazırlamak, kapsüller için zarfların rahatça posta kutusuna atılabileceği, ağırlıklarının ek bir pul masrafını gerektirmeyeceği ve böylece postanede çalışan memurların dikkatini çekmeyecek büyüklükte uygun kutular bulmak; kılı kırk yarararak hazırlanmış ve eşsiz biçimde uygulanmış bir planın varlığını ortaya koyuyordu.

Esrar perdesinin ucu adamın hangi nedenle böyle bir işe girdiğini anlamakla aralanacaktı. Eğer Genel Kurmay'a esaslı bir darbe indirmek istemişse niçin yerleri kolaylıkla doldurulamayacak, yüksek rütbeli subayları değil de böyle yeni atanmış, genç kurmayları seçmişti? Neresinden bakılırsa bakılsın, davranışının nedeni için söylenecek tek bir söz vardı: Kişisel yarar.

Kunze huzursuz bir gece geçirdi, her zamankinden daha erken uyandı ve evden çıkacağı ana kadar iki saat durmadan saate baktı, durdu. Doğrudan doğruya, Müfettiş Weinberger'in odasına gitti. Müfettiş geleli bir iki dakika bile olmamıştı.

«Emrinizdeki en usta elyazısı uzmanınızı istiyorum» dedi. «İçimde belirlenmeye başlayan bir kuşku var; fakat harekete geçmeden önce emin olmak istiyorum. Bide, bu işi çok gizli tutmak amacındayım, çünkü suçsuz kişileri incitmekten nefret ediyorum.»

«Belirli bir kişiden şüpheleniyorsun, öyleyse.»

«Doğrusunu isterseniz, hayır. Belirli bir topluluğun içinde bulunan biri olmasından kuşkulaniyorum.»

«Bir ordu grubu.»

Bu bir soru değil, kendinden emin olarak dile getirilmiş bir yargıydı. Yüzbaşı başını, doğrulayarak salladı, devane idi:

«Ergeç bu sonuca varacağından emindim.»

«Akla yatkın tek sonuç bu. Harp Akademisinden aynı yıl mezun olan sekiz seçkin subayın ölümünden kendisi için bir yarar sağlamayı amaçlamayan her türlü davranış üzerinde uzun süren araştırmalar yaptık. Cevap: Bu subayların bir alttaki rütbede bulunan adamlar... Sınıf başlangıçta doksan dört kişiydi. İkisi öldü; Gabriel istifa etti ve böylece geriye doksan bir kişi kaldı. Mezun olduktan sonra hepsi de üstegmen rütbesinde olan bu genç subaylar, dört yıl süreyle kıta görevinde bulunmak üzere İmparatorluğun değişik yerlerine atandılar. 1 kasım tarihinde sınıfın ileri gelen on beş subayı yüzbaşılığa terfi ettirilerek, Genel Kurmay'a atandılar. Geri kalanlar terfi edebilmek için normal sıralarını beklemek zorunda kaldılar. Savaş çıkmazsa bunlar oldukça hareketsiz bir hayat sürdükten sonra albay olarak emekliye ayrılacaklar; bu rütbeye erişecekleri bile şimdilik belli olamaz. Hiç biri general olmayacak.»

Derin bir nefes almak için bir iki saniye durdu.

«Şimdi sadece Mader'in ölümü bile sınıfın on altıncısı durumundaki teğmeninin yüzbaşılığa ve Genel Kurmay'a atanmasını sağlamış oluyor. Eğer seçilen sekiz kişiden biri daha ölseydi, on yedinci sırayı tutan teğmen de bu terfiye hak kazanacaktı. İki kişi daha ölecek olsaydı, on sekiz numara. İşte böyle...»

Weinberger:

«Anlıyorum» dedi. «On altıncı durumda olandan başlayarak alt rütbedekilerden kuşkulandırmaktasın.»

«Evet. Sadece on altı numaralı aday ekimin otuzunda Brunn Askerî Hastanesi'nde apandisit ameliyatı geçirme şansına —ya da şanssızlığına— uğramış. Kasım'ın on dördünde, yani broşürlerin postaya verildiği gün, hâlâ hastanede yatıyor ve iyileşmeyi bekliyordu.»

«Laf olsun diye sorayım, hastaneye yatmadan önce broşürleri bir suç ortağına teslim etmiş olamaz mı?»

«Olamaz. Çünkü kasımın birine gelinceye kadar, terfi etmemek için kendisinde herhangi bir suç görmüş değildi ki... Bugüne kadar daima Akademi'den mezun olan sınıfın en başarılı ilk otuz öğrencisi kıta görevlerini tamamladıktan sonra Genel Kurmay'a atanırlardı. Oysa bu yıl, General Conrad hiç beklenmedik bir biçimde yönte-

mi değiştirdi ve 1905 yılı mezunları içinden en başarılı olan ilk on beşi aldı. Niçin böyle davrandığını bilmiyorum. Belki daha fazla sayıda seçkin subayı orada bırakmak suretiyle seferi cephe gücünü arttırmak istedi, belki de Genel Kurmaycıların sayısını azaltmaya karar verdi. Her neyse bu karar, dört yıldır yeşil üniformayı kendilerine ait gören on beş kişiye büyük bir darbe oldu.»

«Bu teoriye göre Charles Francis on yedinci aday olabilir.»

«Olabilir, ama on yedi numara Zagreb'te görevli ve eyl ayından bu yana kıtasından ayrılmamış.»

«şimdiye kadar bazı araştırmalara girişmişsin bile ha!»

«Yeterince değil. Örneğin, on sekiz numara hakkında bildiğim tek şey Linz'de görevli bulunduğu. On dokuz numaraya gelince, o da oldukça ilginç bir durum gösteriyor. Broşürün gönderildiği sekiz kişi içinde terfi ettirilmemiş durumda olan bir o var. Fakat onun da Galiçya'da görevli bulunması şüpheleri üzerinden atmakta. Aynı şekilde olan bir diğer de Krakov'da görevli olan yirmi numara. Tabii hepsinin broşürleri yollamak için kullandıkları bir suç ortakları olabilir.»

«Demek siz bu dört kişi üzerinde duruyorsunuz.»

«tekilere de bir göz atabilirim... Yanlışlık yapmamak için...»

Yzbaşi başını salladı ve devam etti:

«Fakat şimdilik bu dördü —yani on yedi, on sekiz, on dokuz ve yirmi numaralılar— asıl zanlılarım.»

Weinberger kıkırdadı:

«Sizi şimdiden uyarayım Yüzbaşım, Charles Francis'i kendi aralarında aramanız subay arkadaşlarınızı hiç hoşnut etmeyecektir.»

Kunze omuzlarını silkti:

«Biliyorum. Fakat başka bir şık da kalmadı.»

«Size Johann Pobuda'yı bulayım. Beraber alıştığım en usta elyazısı uzmanı kendisidir. Son olarak çok ustaca planlanmış bir casusluk olayını zmemizde bize büyük yardımı dkundu.»

Müfettişin bütün çabalarına rağmen Yzbaşi ile Johann Pobuda, Harp Akademisinin bulunduğu Getreidemankt Kışlası'nın önünde ancak saat ikide buluşabildiler.

El yazısı uzmanı, mükemmel bir beden yapısı ve porselen rengi cildiyle vitrin bebeklerini andıran, yaşı hiç tahmin edilemeyen, zarif bir adamdı. Son moda bir kürk manto giymiş, eline siyah bir deri çanta almıştı.

Birlikte binaya girip doğru arşive gittiler. Emeklilik çağını çoktan geçirmiş, yaşlı bir albay olan arşiv müdürü odasında uyuklamaktaydı. Yüzbaşının geldiği bildirilince irkilerek uyandı. Kunze:

«1905 yılı mezunlarının kompozisyon ödevlerine bakmak istiyorum, efendim» dedi.

Albay ters ters:

«Öbür gün gelin» diye homurdandı.

Öğleden sonraki dinlenme saatinde böyle rahatsız edilmiş olmaktan dolayı sıkıldığı, yarı uykulu haline rağmen, açıkça görülüyordu. Kunze:

«O kadar bekleyemem, efendim» diye direndi. «Şimdi görmeliyim.»

Yaşlı adam:

«Her zaman da böyle acele edersiniz» diyerek öfkelendi. «Siz gençler insanı sihirbaz falan sanıyorsunuz galiba. O Allahın cezası kağıtları hemen bulabilirmişim gibi... Onları çıkartabilmek için yardıma ihtiyacım var.»

«Bana nerede olduklarını göstermeniz yeter, efendim. Gerisini bana bırakın.» Kunze tartışmaya girmekten kaçınıyordu. «Hepsini gözden geçirir ve yeniden yerlerine koyarız.»

Bu çözüm yolu yaşlı adamı hoşnut kıldı. Kunze'ye kağıtları niçin istediğini bile sormadı; bu yüzbaşını sevindirdi. Gençlerin sabırsızlığı hakkında hâlâ kendi kendine söylenen albay, onları Harp Akademisi mezunlarının yıllardır biriken ödevlerinin, deri kaplı dosyalara konarak, raflara yerleştirildiği küçük bir odaya götürdü ve sonra yarıda kesilen siestasını (*) tamamlamak üzere odasına döndü.

Kunze 1905 yılı mezunlarının yazılarını bulmakta hiç zorluk çekmedi. Çantasından çıkardığı iki Charles Francis zarfını Pobuda'ya uzattı.

«Sizden en imkânsız şeyi rica ediyorum» dedi. «Size birkaç tane yazılı ödev vereceğim ve bu zarflardaki adresleri yazanı onların arasından bulup çıkarmanızı isteyece-

(*) Siesta : Öğle uykusu.

ğim. Bütün mesele adreslerin, gönderenin normal elyazısıyla değil de orduda harita ve şema çizmekte kullanılan kitap harfleriyle yazılmış el yazısı ile olması...»

Pobuda şakacı bir tarzda gülerek:

«Eğer normal el yazısıyla gönderilmiş olsalardı, zaten bana ihtiyacınız kalmazdı, değil mi?» dedi.

Yüzbaşı Moll'a gönderilen zarfı eline alarak birkaç saniye inceledi; sonra çantasından çıkarttığı büyütecî harflerin üzerinde gezdirdi. Kendi kendine:

«Esrarengiz Charles Francis demek, ha?» diye mırıldandı. Neue Freie Presse gazetesinin devamlı okuyucularındandı; dolayısıyla kendisinden istenen bu yardımın zehirleme davasıyla ilgili olduğunu anlamıştı. Kunze:

«Doğru» diyerek başını salladı. Raflardan yedi tane ince dosya çıkartarak hepsini Pobuda'nın önündeki masanın üstüne koydu.

«Bunlarla başlayalım» dedi. Her yazılı ödevin, yazarın kimliğinin belli olmadığı bir sayfasını çıkartıyordu.

Johann Pobuda sol elindeki geyik derisi eldivenini çıkardı —sağıdakini Yüzbaşıyla el sıkışacağı zaman çıkartmıştı— ve kağıtları teker teker incelemeye başladı. Sonra:

«Hepsi de can sıkıntısıyla yazılmış bunların» dedi ve devam etti:

«Yirmi yaşlarında genç erkekler olduklarını sanıyorum.»

Kunze etkilenmemişti. Her gazete okuyucusu aynı teşhisi koyabilirdi.

«Bu yazıları yazanlardan biri zarftaki adresi yazan kimse olabilir mi?»

Uzmanın evde kalmış yaşlı kızları andıran meraklı ve titiz hali nedense biraz canını sıkıyordu. Bugüne kadar ne kadınlarda ne de erkeklerde böylesine parlatılmış, düzgün tırnaklar görmemişti.

Pobuda otoriter bir sesle hemen:

«Hayır» diye cevap verdi.

Sesinin tonu yüzbaşıyı tatmin etti. Yedi kompozisyonun üçü terfi etmiş olanlar, gerisi de son elli kişinin arasına girenler tarafından yazılmıştı. Pobuda'ya başka bir deste uzattı. Yazanlar yine kuşkulandırılmayan teğmenlerdi. Pobuda sayfaları büyük bir dikkatle inceledi. Kağıtlardan birini göstererek:

«Bunda çok hafif bir benzerlik var» diye mırıldandı. İki zarfı açık sayfanın yanına yerleştirdi, Büyütecini bir onların, bir kağıdın üstünde gezdirdi. Sonunda:

«Hayır» dedi. «Bu da aradığımız adam değil. Bir an için R'leri beni yanıltır gibi oldu. Ama başka hiç bir benzerlik yok.»

Kunze on altı, on yedi, on sekiz, on dokuz ve yirmi numaralı adayların ödevlerinin bulunduğu dosyayı uzatarak:

«Ya bunlar?» diye sordu.

Pobuda gülümsedi:

«Hâlâ beni deniyor musunuz? Yoksa artık işin özüne inmeye karar verdiniz mi?»

Kunze:

«Baştan beri işin özündesiniz» diye sertçe sözünü kes-ti.

«Yirmi zanlı olduğunu söylemeyeceksiniz herhal-de?...»

«Doksan bir tane... Şimdiye kadar yalnızca on beşini liste dışı bıraktığınıza göre daha epey uğraşacağız.»

Tabii ki, bu gerçek değildi, fakat adamı daha fazla aydınlatmaktan kaçındı.

Pobuda bir süre on altı numaralının, yani apandisit ameliyatı geçiren teğmenin, yazısı üzerinde durdu. On ye-di numara en kolayıydı. Büyütecini yalnız bir kere yazının üstünde dolaştırmak yetti:

«Bu da değil; kesinlikle değil...»

On dokuz numara Galiçya'da, Grodek'te görevli bulunan ve broşürden bir tane de kendisine gönderilmiş olan Üsteğmen Josef von Hedry idi. Pobuda on dakika kadar onun yazısını inceledi.

«Bunu yanıma alıp fotoğrafını çekmem gerekiyor. Büyütülmüş fotoğraflar büyüteçten de, mikroskoptan da daha iyi gösterir. Yazıdaki L ve I harfleri bana biraz kuşkulu gözüktü, ama bunun da olmadığı kanısındayım.»

Bir sonraki yazı Linz'de görevli bulunan on sekiz numaralı teğmeninikiydi. Pobuda çok uzun bir süre bu yazıya eğildi. Süt rengi cild'i pembeleşti. Boğuk bir sesle:

«İşte bu.» diye bağırdı.

Kunze desteyi kapıldığı gibi yazının ilk sayfasındaki is-mi okudu: Üsteğmen Peter Dorfrichter.

Pobuda kendinden ernin bir sesle:

«İşte aradığınız adam bu» diye tekrarlardı. «Fakat yine de yüzde yüz emin olabilmek için kağıdı zarflarla birlikte eve götürmem gerek. Yarın sabah size cevabımı bildiririm.»

Kunze bir saniye kadar düşündü ve:

«Peki» dedi. «Fakat sizden bu konuyu son derece gizli tutmanızı isteyeceğim.»

Son bir engel kalmıştı: Arşiv müdürü albaydan bu yazıyı dosyasından alıp, binadan çıkarabilmek için gerekli izni almak... O da aşılmıca Kunze, Pobuda'dan ayrıldı. Aynı akşam, eve gitmesine az bir zaman kala, kendisine çok önemli bir haber bildirildi. Yeni terfi edenlerden iki Genel Kurmay yüzbaşı daha Charles Francis broşürlerinden almışlar ve bunları hemen komutanlıklarına teslim etmişlerdi. Her ikisi de izinli oldukları için zarfları işe başladıkları gün, birikmiş öteki mektuplarının arasında bulmuşlardı. Bu ikisiyle birlikte canlarına kastedilen subayların sayısı on'a çıkmış oluyordu.

Ertesi sabah Johann Pobuda, Dorfrichter'in yazısı üzerinde yaptığı bütün bir gecelik çalışmanın sonucunu yüzbaşıya bildirdi: Oldukça derin ve bilimsel bir incelemeyle gerek ödevin, gerekse adreslerin aynı el tarafından yazıldığı kesin olarak anlaşılmıştı.

Kunze o ana kadar Teğmen Dorfrichter'in özel yaşantısı ve sicili hakkında bir takım bilgileri toparlamış durumdaydı. Bu bilgilerle belirlenen kişi acımasız bir katil hayaline pek uymuyordu. Gerek asker, gerekse beyefendi olarak teğmen'in gölgesiz bir ünü vardı. 1909 yılı Mayıs'ında On Dördüncü Piyade Alayına atandığından bu yana hep, Viyana'ya trenle beş saatlik bir uzaklıkta bulunan Linz'de oturmuştu. İki yıldır evliydi; karısı ilk çocuklarına hamileydi. Görev hayatı hakkındaki rapora göre de ideal bir askerdі: Emirlerle uyan, sadık, dengeli, çalışkan ve güvenilir.

O gün daha geç bir saatte, Kunze iki el yazısı uzmanı daha çağırttı; fakat bunların Pobuda'nın kararına aynı kesinlikle katılmadıklarını şaşkınlık içinde gördü. İlk zarfların üstündeki yazıyla ödevdeki arasında büyük benzerlik-

ler olduğunu kabul etti; ikincisi ise bu benzerliğin daha bir sürü yazıda olabileceğini ileri sürdü. İki yazının aynı kişiye ait olup olmadığı sorusuna ikisi de kayıtsız şartsız «Evet» diyemediler.

Bu son iki uzmanın verdiği raporlar Kunze için adeta bir darbe oldu. Bir süre onları inceledikten sonra yeniden Pobuda'nın raporunu okudu. Üçü içinde en kesin ve otoriter olan Pobuda'nınkıydı. Ötekilerin ifadesi insanı hataya düşürebilecek kadar yuvarlak sözlerle doluydu. Soruşturma öyle bir döneme varmıştı ki, kesinlikten ne ölçüde uzak olursa olsun, hiç bir ihtimal yabana atılamazdı. Kunze, anî bir kararla, son iki raporu çekmecelerinden birine atarak, General Wencel'den acele bir görüşme isteğinde bulundu.

Bir saat sonra General'in Arşidük'e ait çerçeveli ve imzalı fotoğraflarla dolu, büyük masasının karşısında oturmaktaıydı.

«Saygılarımla sizden bir isteğim var, efendim. Charles Francis davasıyla ilgili olarak Harp Akademisinin 1905 yılı mezunları arasından onı altıncıdan yirmi beşinciye kadar on kişinin sorguya çekilmesini talep ediyorum. Ayrıca sınıfın on sekizincisi olan Üsteğmen Peter Dorfrichter'in sorgusunun öncelikle yapılmasını da istiyorum.»

Wencel, yüzbaşı sanki Askerî Mahkeme'nin havaya uçurulmasını istemiş gibi bir tepki gösterdi.

«Buna izin vermeyeceğimi sen de biliyorsun! Böyle aptalca bir şeyi istemeğe nasıl cesaret edebiliyorsun? Her zaman senin akli başında biri olduğunu sanırdım.»

Titizlikle düzeltilmiş, kalın kaşların altındaki iri, mavî gözler kendisine öfke ve gazap okları fırlatıyordu. Ama Kunze'nin iyi eğitilmiş kulağı, gerçek karşı koymayla gösteriş arasındaki farkı ayırabildiğinden, direnmeye karar verdi. O günkü **Arbeiterzeitung** adlı sosyalist gazetenin başyazısında polis yetersizlikle, askerî makamlar halktan gerçekleri gizlemekle, Millî İstihbarat Teşkilâtı da suçluyu korumakla suçlanıyordu. Kunze beraberinde gazeteyi de getirmişti. General'e uzattı. Wencel gazeteyi sanki veba mikrobu taşıyormuşçasına dikkatle iki parmağı arasında tuttu.

«İnşallah bu Allahın belası Sosyalistlerle aynı fikirde olduğunu söylemezsin! Belki sen de onlardansındır. Doğrusu buna hiç şaşmam!»

Harp Akademisi mezunu olmadığı için Kunze, General ve benzeri adamlar tarafından hiç bir zaman tam olarak benimsenmemiş ve kendilerinden biri olarak kabul edilmemişti. Oysa bu onu hiç rahatsız etmiyordu. Çocukluğundan beri, belki büsbütün dışarıdan biri olarak davranılmadıysa da, yabancı muamelesi görmeye alışmıştı. General'in bu türlü alaylarına kulak asmadan Pobuda'nın raporunu uzattı.

«Teğmen Dorfrichter'in en muhtemel zanlımız olduğun kanısındayım, efendim. Fakat yine de, durum bu haldeyken, çok dikkatli davranmamız gerek. Sorgusu öyle düzenlenmeli ki, kendisi dahil hiç kimse yalnız onun zan altında bulunduğunu bilmemeli. Böylece, temize çıktığı takdirde, incinmeyecek, herkesin tâbi tutulduğu bir soruşturmadan geçtiği kanısına kapılacaktır. Yalnızca kumandanına söylenebilir ki, zaten bunu yapmaya da mecburuz.»

Wencel sonunda gayet bozuk bir biçimde izin verdi. Ertesi sabah Müfettiş Weinberger, Yüzbaşı Kunze ve General'den meydana gelen bir komisyonun trenle Linz'e hareket etmesine karar verildi. İki sivil polis kendilerine eşlik edecekti.

O akşam General Wencel eve geldiğinde ev halkını telaş içinde buldu. Kilosunun değişmesine göre, karısının elbiselerini dikişlerinden genişletip daraltmak gibi küçük işlerle uğraşan, ufak tefek bir kadın olan Berta ve berber Madam Charlotte da evdeydi. Berta aylıklı olarak devamlı burada çalışırdı.

«Ne oluyor?» diye sorarak başını karısının oda kapısından içeri uzattı. Şahane, yeni elbisesini Berta arkadan dikerken, karısı üç kapaklı aynasından kendini seyretmekle meşguldü. Kopça ve düğmelerin kullanılmasına son vermek İmparatoriçe Elisabeth'in çıkardığı bir modaydı ve böylece kadınların belleri birkaç santimetre daha incelmış oluyordu. Kötü tarafıysa, insanı, iştahını frenleme zorunda bırakmasıydı. Zaten yemeklere düşkün olmayan İmparatoriçe için bu bir zorluk yaratmıyordu; ama Lily Wencel'e göre ortaçağ işkencelerinden de beterdi.

«Akşam yemeğine Auffenberg'lere davetliyiz ya... Unuttun mu?... Of, yaktın beni, aptal!» Kızgın maşayla en-

sesindeki bukleleri düzeltmeye uğraşan Madam Charlotte'a bağırıyordu.

Yarım saat kadar sonra General'in çalışma odasına girdi.

«Nasılım?» diye sordu.

Kocasını alışlagelmiş bir «Enfes...» cevabını verdikten sonra karısına şöyle bir göz attı ve gerçekten de kadının... Bir türlü kelime bulamadı...

«Gerçekten insanı kendinden geçirecek kadar enfes-sin!»

Mader davasının soruşturması başladığından beri karısıyla çok az beraber olabilmisti. Şimdi onu eski canlı ve çarpıcı haliyle karşısında görünce şaşırıyordu. Durgun, dalgın, uyuşuk, suçlayan, kızgın hali gitmişti.

«Demek ki zavallı serseri iktidarsızmış» dedi.

Wencel şaşkınlık içinde karısına baktı. Sonra, siyanür davası aklını en fazla uğraştıran konu olduğu için onun, Mader'i kastettiğini anladı.

«Bunu nereden çıkardın?» diye sordu.

«Aksi halde o siyanürlü hapları içmezdi de ondan...»

«Hap değil kapsül» diye düzeltti. General Wencel her şeyin tam ve doğru olmasını isterdi.

«Her neyse işte. Onları içtiğine göre şehvet artırıcı bir şeye ihtiyacı vardı demektir.»

Lily Wencel kendisinin modern bir insan olduğunu söyler, ama seks ve benzeri bir sürü konuda sıkılmadan, rahatlıkla, açık saçık konuşabilmesi yüzünden kocasıyla aralarında kavgalar çıktığı olurdu; böyle zamanlarda kocası kendisini arsız, namussuz ve ağzı pis olmakla suçlardı.

General evden çıkmaları için daha on beş dakikadan fazla zaman olduğunu bildiği halde ayağa kalkarak karısına:

«Çıkalım mı?» diye sordu.

«Daha değil. İda yüzünü badanalarken gitmek istemem.»

Sözünü ettiği kadın gidecekleri evin sahibesi olan Frau Auffenberg'di.

Kocasını yeniden yerine oturdu.

«Gazetelerde Anne Gabriel'te okun macerasından söz ediliyor.»

«Doğru.»

«Tamam, şimdi oldu. İktidarsızdı ve kendisini adam edebilmek için onun gibi bir kadına ihtiyacı vardı. Fakat o kadın bile bu mucizeyi gerçekleştiremedi. O yüzden de hapları —özür dilerim— kapsülleri aldı.»

«Pekâlâ, iktidarsızdı... Ne yapalım yani?» Konu sıkıcı olmaya başlamıştı.

«Bence çok komik. Siz muhteşem şövalyeler, büyük Kazanova'lar, heybetli Avrupalılar! Nasıl da göz kamaştırır, insanı kendinize hayran bırakır, flört eder, çalım çalım gezer, caka satarsınız; ama temele inmek gerekince, ıslanmış havaî fişekler gibi cızır cızır sönersiniz.»

Çok iyi bildiği ve nefret ettiği keskin, tiz sesiyle bağırarak konuşan karısına şaşkınlıkla bakıyordu. Aralarındaki sözsüz anlaşma gereğince bugüne kadar ikisi de farklı soy durumlarını hiç bir zaman dile getirmemişlerdi. O da din-dar bir Katolikti; karısı da. Dolayısıyla birlikte yaptıkları çok az sayıdaki işten biri olarak pazar günleri Garnizon'un kilisesindeki törenlere giderlerdi. Karısının sesinde beliren bu anî kinin kendisine mi, yoksa ölü Mader'e mi yöneldiğini anlayamadı. Yine ayağa kalktı.

Bir çok suçlu adamı ürperten, acımasız, soğuk, yargıcı sesiyle:

«Artık gidelim» dedi. «Geç kalmaktansa erken gitmeyi tercih ederim. Üstelik yarın sabah şafakta kalkmam ve bir komisyonda bulunmak üzere Linz'e gitmem gerek; Allah kahretsin!»

Yolculuğun Mader davasıyla ilgili olduğunu karısına söylemekten kaçındı. Böylece yeni baştan ölü yüzbaşı ve onun iktidarsızlığından söz etmek için karısına zemin hazırlamış olabilirdi.

Linz, kalın bir sonbahar sisine gömülmüştü. Sıcaklık sıfırın altında üç dereceye düşmüştü ve düşmeye de devam ediyordu. Sis tabakasını bile dağıtmaktan aciz, uyuşuk bir rüzgâr iskeletleri andıran çıplak ağaçları, çalıları sağa sola sallandırıyor. Tuna nehri hâlâ donmamıştı; çamur gibi kirli gri renkli yüzeyi neşesiz bir gökyüzünü yansıtmaktaydı. Yaz özleminin sarhoş şairlerin hayallerini çağrıştırdığı türden bir gündü. Ortalığı baştan başa, çadır tentesi gibi

kaplayan bu kalın bulut tabakalarının arkasından güneşin çıkması imkânsızdı.

Alınan bütün tedbirlere rağmen komisyonun yolculuğu gizli tutulamadı. Kendilerini Linz'e getiren trenden cınlarla birlikte bir sürü gazeteci de boşaldı. Muhabirler komisyon üyelerinin atlı arabalarını istasyondan şehrin içine kadar, at pisliklerini kollayan aç serçeler gibi heyecanla izlediler.

Komisyon'u, Alay'ın komutanlık dairesinde kabul eden Albay von Instadt, Üsteğmen Dorfrichter'e yöneltilen suçlamalara, daha önceden yaptığı gibi şiddetle karşı koydu. İnanmak istemedi.

«Hayır, Baylar» dedi. «İlkin Ordumuzun hiç bir subayının böylesine iğrenç bir cinayetin faili olabileceğini kabul edemem. Sonradan, benim kanımca Peter Dorfrichter böyle bir ihtimal için en uygunsuz aday. Hayal kırıklığından, kıskançlıktan ve akıl hastalığından söz ediyorsunuz. Dorfrichter'in kişiliği için en akla gelmeyecek özelliklerdir bunlar. Kendisini gayet iyi tanırım. Benim Alay'ım, Bosna ve Hersek'in kuşatılmasında görevlendirildiğinde, onu On beşinci Tugay'a irtibat subayı olarak tayin etmiştik. İşte o sıralarda, size şu anda açıklamak istemediğim bir olay nedeniyle, geçici olarak kumandanlık görevimden alınmıştım. Subay arkadaşlarımdan çoğu elimde olmayan bazı durumların kurbanı olduğumu sanmışlar, sadece Dorfrichter Savaş Bakanlığına yazılı bir soru önergesi sunma cesaretinde bulunmuştu. Böyle bir davranış tüzüklere aykırı olduğu için rahatlıkla kendisini mesleğinden edebilirdi. Bunu da gayet iyi biliyordu. Şimdi eğer Dorfrichter söylediğiniz gibi bir akıl hastası olsaydı, benim hesabıma mücadeleye girişmez ve askerî makamları kızdırmaya kalkmazdı... Son olarak da şunu söyleyeyim: Öylesine yetenekli bir adamdır ki, sivil hayatta kendisine kolaylıkla bir yer sağlayabilecek güçtedir. Tabii, şimdiye kadar yalnızca ordudaki görevine eğildi. Öteki bütün subaylarımdan daha bilgili ve kültürlüdür. Altı dilde okur, yazar ve konuşur: Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Macarca ve Çekçe... Kişisel kanım onun Genel Kurmay'a atanmamasının büyük bir yanlış ve bunun da ordunun zararına olduğu yolundadır.»

General Wencel:

«Bütün kalbimle haklı çıkmayı dilerim, sevgili Ins-

tadt» dedi. «Fakat her şeye rağmen bizim görevimiz araştırmamıza devam etmektir. Tabii, bütün sorun çok dikkatli ve hassas davranmak. Şu durumda ne Dorfrichter ne de bir başkası onun zan altında bulunduğunu bilmemelidir. Suçsuz bir adamı lekelemek istemiyoruz. Sorgu oldukça gayriresmi bir havada, arkadaşça yapılacak ve subaylar alfabetik sıraya göre sorguya çekileceklerdir.»

Müfettiş Weinberger Linz Emniyet Müdürü ile birlikte yemek yedi; General Wencel ise Albay von Instadt'ın yemek davetini kabul ederek, subay lokantasına gitti. Yüzbaşı Kunze de çağırılmış, fakat yapılacak çok işi olduğu gerekçesiyle kabul etmemiştir. Viyana'ya dönmeden önce çevreyi tanımayı kafasına koymuştu. Öğle yemeğini Herrenhaus Oteline yemesi hiç de kötü bir seçme sayılamazdı, çünkü buradaki yemeklerin subayların lokantasındakinden kat kat üstün olduğu bir gerçektir.

1770'lerde İmparatoriçe Maria Tereza'nın devrinde yapılan bu otel, duvarları geniş tahtalarla kaplı oturma salonu, hanımların sert kumaşlardan yapılan etekleriyle rahat etmelerini sağlayacak biçimde düşünülmüş iskemleleri olan alçak tavanlı yemek salonu ve yaşlı meşelerin gölgelendirdiği, çakıl taşlarıyla döşenmiş avlusuyla bir sayfiye köşkünün aranan bütün çekiciliğe ve dostluk havasına sahipti. Garsonlar dekoru tamamlıyorlardı; yaşlıca, ağır başlı adamlardı. Servisin yavaş olması kimseyi tedirgin etmiyordu. Hepsi iyi yemenin sanki iyi bir sevişme gibi yavaşça, tadına vararak, içten bir takdirle ve derin bir hazzla yapılması gerektiğini biliyorlardı.

Böylesine kasvetli bir kasım gününde çok sayıda dolu masa olmadığından Yüzbaşı Kunze rahatlıkla istediğine oturabildi. Koya bakan pencerenin yanındaki masaya oturarak uzun süre yemek listesini inceledi. Yabanî tavşan **chasseur**'ü ile **Wiener Rostbraten** arasında bir türlü seçim yapamadı. Sonunda şef garsonun fikrini sordu; o da kendisine haşlama biftek teklifinde bulundu. Et çok lezzetli, yağsız ve körpeydi; yörredeki, Fransız rahiplerine ait kiliselerin çocuk yuvalarındaki **Altomonte** melekleri gibi, masanın çevresinde kanat gerip dolanan adama, duyduğu

memnuniyeti belirttikten sonra çok sakin ve rahat bir tonla:

«Size bir şey sormak istiyorum» dedi. «Bir arkadaşım bana bu kentte oturan Peter Dorfrichter adlı bir üsteğmen arkadaşını bulmamı söylemişti. Acaba kendisini tanıyormusunuz?»

Bir an için adamın yüzü kasılır gibi oldu; sonra yine eski halini aldı. Bu kadar hızlı bir değişimini ancak Kunze'nin tecrübesine sahip bir hakim farkedebilirdi. Baş garson:

«Piyade subayları buraya pek rağbet etmezler» dedi. «Onlar Hotel zur Post'u tercih ediyorlar. Bize çoğunlukla ikinci ağır süvari alayı'nın subayları gelirler.»

«Anlıyorum. Ama siz adını ettiğim bu teğmeni tanıyabilirsiniz yine de.»

«Sanmıyorum, efendim.»

Adamın sesi oldukça soğuktu. Kunze'nin masasından ayrılmak ister gibi bir hali vardı. Yüzbaşı:

«Ama kendisinin piyade subayı olduğunu bildiniz.»

«Bu yalnız bir tahmindir, efendim. Kendisini tanımadığım için böyle bir tahmin yürüttüm. Bölgedeki süvari subaylarının hemen hepsini tanırım. Yüzbaşı'ya kapıcı ile görüşmesini teklif edebilir miyim? Fakat onun da fazla bir şey söyleyebileceğini sanmam.»

Yemekten sonra Kunze otelin giriş salonundaki masanın önünde durdu. Kendisini kapıcıya tanıtmadığı halde adam hem kim olduğunu, hem de bir komisyonla birlikte Viyana'dan geldiğini biliyordu. Kunze haberlerin küçük yerlerde ağızdan ağıza, büyük yerlerdeki telgraf tellerinden daha hızlı taşındığını biliyordu; hele bir kapıcı da söz konusu olursa... Adam gereğinden daha boş bir ifadeyle yüzbaşı'ya bakarak:

«Üsteğmen Dorfrichter mi?» diye sordu. «Böyle bir beyin otelimizde kaldığını sanmıyorum.»

Kunze konuya daha fazla eğilmedi, ama her iki adamın da tepkilerini aklında tuttu.

1905 yılı mezunları içinde dokuzu karargahı Innsbruck'da bulunan On dördüncü Piyade Alayı'na atanmışlardı. Bu dokuz kişiden yalnız üçü Linz'de görevli bulunuyordu: Dorfrichter ve iki kişi daha. Soruşturmanın amacını

gizli tutabilmek için yalnız bu üçü, değil, yirmi alçak rütbeli subay daha kerdi komutanlıklarında sorguya çekildiler.

Dorfrichter'in sorgusu komisyonun gelişinin ertesi günü öğleye doğru yapılabildi. O arada Viyana polisi buradaki meslekdaşlarının da yardımıyla oldukça şaşırtıcı bir takım ipuçları ele geçirmiş bulunuyordu. Garnizon kumandanlığının yanındaki Kirchhammer adlı kitapçıda Charles Francis'in kullandığı mektup kağıtlarından satıldığını, yine Linz'de bulunan ve Karl Ploy adlı bir adama ait olan bir işletmenin, birtakım kağıt malzemenin yanı sıra, siyanür kapsüllerinin konulduğu küçük kutulardan da imal ettiğini öğrenmiş bulunuyorlardı.

Peter Dorfrichter sorguya çekilen üçüncü subaydı. Ötekiler gibi ona da Albay von Instadt'ın odasına gelmesi bildirilmişti. Sınırlarının gevşemesini sağlamak amacıyla Müfettiş Weinberger'in fikrine uyularak, giriş holünde kasten bir saat kadar bekletilmişti.

General Wencel bu tür hile ve dolaplara gerek görmüyordu, ama Yüzbaşı Kunze de onaylayınca kabul etti. Albay von Instadt da orada bulunacaktı, ama yalnızca izleyici olarak.

Giriş holündeki uzun bekleyiş üsteğmen Peter Dorfrichter'in sınırlarını zerre kadar bozmuş, değildi. En sonunda içeri çağırıldığında, odaya düzgün adımlarla girdi; topuklarını birbirine çarptı; mükemmel bir selâm çaktı ve bir askere yakışacak biçimde komutanına hitap etti. Hepsi ayağa kalktılar, kendisiyle el sıkıştılar. Avuçları soğuk, fakat kuru, el sıkışı sertti.

Ortadan daha uzun boylu, sadece kemik ve adaleden meydana gelmiş duygusunu uyandıran vücudu, ince ve düzgündü. Duruşu son derece muntazam, hareketleri bale dansörlerini andıracak kadar ahenkliydi. Bu ahenkte hiç bir kadınsı yön yoktu. Oldukça yakışıklıydı; yüzünde çocukluğundan kalma bir incelik ve güzellik vardı. Düz, koyu kahverengi saçlar, soluk ve duru bir cilt, dolgun dudakların üstündeki dikkatlice düzeltilmiş bıyıklar, av köpeklerini andıran zeki gözler Yüzbaşı Kunze'ye bir zamanlar en sadık dostu olan İrlanda cinsi uzun tüylü av köpeğini hatırlattı...

Wencel oturması için teğmene bir yer gösterdi ve:

«Çok üzücü bir olayın soruşturmasını yapıyoruz» diye

söze başladı. «Formalite gereği olarak size de bazı şeyler soracağız; bize elinizden geldiğince yardımcı olun lütfen.»

«Olur efendim.» Dorfrichter'in sesi otuz yaşındaki bir erkekten umulmayacak kadar gençti.

Bu ses Kunze'de garip bir etki yarattı. Teğmenin rahat ve sakin hali kadar sesinin tonu da kendisini rahatsız etmişti. Genç adama karşı içinde büyük bir öfke duydu; sonra hemen kendini toparladı. Hakim olmak sıfatıyla, suçlu olduğu delillerle kanıtlanana kadar karşısındaki adamın suçsuzluğuna inanmak gerektiği tezine bağlanmayı prensip edinmişti. Oysa şimdi zanlı gibi gözükmeyen ve davranmayan bir zanlıya içerlemekteydi. Wencel:

«On üç kasım gecesi saat on birden ertesi sabah sekize kadar neredeydiniz?» diye sordu.

Dorfrichter yüzünü buruşturdu. Hatırlamaya çalışır gibi bir hali vardı.

«Burada Linz'de evimdeydim, efendim.» Sonra ansızın aklına yeni bir şey gelmiş gibi alnına dokundu. «Hayır efendim, yanıldım. On üçünde demistiniz, değil mi? Gece yarısı Viyana trenine bindim ve sabah altı buçukta Batı Demiryolları İstasyonunda indim.»

General'in görev nedeniyle duyulan bir merak taşıyan yüzü sinirli bir hal aldı. Bu cevap, yanlış adamı sorguya çektikleri yolundaki önyargılı kararına uymamıştı. Sanki bu yeni delilin sorumlusuymuş gibi Kunze'ye sıkıntılı bir bakış fırlattı. Sert bir el hareketiyle sorguyu Kunze'ye devrettiğini bildiren bir işaret yaptı ve sonra kollarını kavuşturarak ciddî ve tarafsız bir halle iskemlesinde arkaya yaslandı. Kunze:

«Viyana'ya indikten sonra ne yaptınız?» diye sordu. Bu adama duyduğu anlatılması güç nefret duygusu azalmamıştı. Teğmenin yüzünde beliren gülümsemeye hem sinirlendi, hem de şaşırdı.

«Kente giden ilk otobüse binerek doğru Hahngasse'deki kayıvaldemin evine gittim.»

«Fakat 11 kasım tarihinde izin alıp alamayacağınızı öğrenmek istediğinizde Salzburg'daki ebeveyninizi ziyaret etmek istediğinizi söylememiş miydiniz?»

Kunze önceki akşamın büyük bir bölümünü Alay raporlarını inceleyerek geçirmişti. Linz'e hareket etmeden önce de Dorfrichter hakkında ele geçirebildiği kadar bil-

gi toparlamıştı: Harp Akademisindeyken aldığı notlar, Personel Dairesi defterlerinde kayıtlı olan fizik görünümü ve sağlık durumu, çeşitli yetenek ve özellikleri... Bunlar bir bütün olarak ele alındığında oldukça yetenekli, dürüst, sadık ve tutucu bir subay görünümü belirliyordu. Şu anda karşısında oturan adam ise bu görünüme uymuyordu. Teğmen Peter Dorfrichter her şey olabilirdi ama sadık ve tutucu... Asla.

«Doğru efendim» diye cevap verdi. Yüzbaşının kendi davranışlarına gösterdiği ilgiden dolayı gururu okşanmış gibi bir tavır takınmıştı. «İlk planım öyleydi. Ama Viyana'da annesinin yanında kalmakta olan karım eve tek başına dönemeyeceğini bildiren bir mektup gönderince kendisini almaya gittim. Kendisinin... Özel bir durumu var da, efendim.»

General Wencel:

«Bebek mi bekliyorsunuz?» diye sordu. Sesi arkadaşça, hattâ sınırsızdı. Karısı bebek bekleyen bir adamın katil olamayacağını belirtmek ister gibiydi.

«Evet Generalim.»

«Doğum ne zaman?»

«Bu ayın sonunda, efendim.»

Bir an süren bir sessizlik oldu. Sonra Kunze devam etti:

«Teğmenim, bu komisyonun soruşturmâ yaptığı davanın ne olduğu hakkında bilginiz var mı?»

«Var efendim. Gazete okuyan herkes kadar.»

«Öyleyse, zehirli mektupların Viyana'nın Mariahilf bölgesindeki 59 numaralı postanenin damgasını taşıdığını da okumuşsunuzdur. Mektuplar saat yedi ile sekize on kala arasında toplanmış ve saat sekizde damgalanmıştı. Biraz önce bize Viyana'ya 14 Kasım sabahı saat altı buçukta geldiğinizi söylediniz. 59 numaralı postaneye ait posta kutularından biri Batı Demiryoları İstasyonundan yürüyerek üç dakika uzaklıktaki Mariahilferstrasse'nin köşesindedir, 128 numarada. Altı buçuktan sonraki ilk otobüs saat altı kırk ikide kalktığına göre, trenin geliş saatiyle otobüsün kalkış saati arasındaki on iki dakikalık süre içinde siz rahatlıkla Mariahilferstrasse'ye kadar gidebilir, mektupları posta kutusuna atabilir, otobüsünüze yetişebilirsiniz. Buna ne cevap vereceksiniz?»

Dorfrichter gözlerini Kunze'nin yüzünden ayırmadan terbiyeli ve dikkatli bir biçimde onu dinlemişti. Şimdi dudaklarının çevresinde hafif ve adeta özür dileyen bir gülümseme belirdi.

«Benden ne cevap beklediğinizi anlayamadım, Yüzbaşım.»

«Sadece olanları anlatmanızı bekliyorum.»

«Olanlar şöyle, efendim, Mariahilferstrasse'ye yürümediğim için oradan mektup postalayarak otobüs durağına geri de dönmedim.»

«İstasyondan çıkınca ne yaptınız?»

«Merdivenlerden sokağa indim; en yakın lambanın altına kadar yürüdüm; sonra durağa dönerek otobüse bindim.»

«En yakın lamba mı? O niye?»

Soru ağzından çıkar çıkmaz sormaması gerektiğini anlamıştı Kunze.

«Köpeğim yanımdaydı da, Yüzbaşım.»

Biri güldü. Başını kaldıran Kunze suçlunun Weinberger olduğunu gördü. Albay von Instadt kızgın kızgın:

«Zehir dolu bir avuç mektup postalamak üzere olan hiç bir akli başında adam köpeğini yanına almaz!» diye homurdandı.

Kunze bu karışmayı dikkate almadan:

«Viyana'da ne kadar kaldınız, Teğmenim?» diye sordu.

«Yalnız iki gün. 16 Kasım günü döndüm ve 17'sinde göreve başladım.»

«İzninizi Salzburg'da değil Viyana'da geçirdiğinizi kumandanınıza bildirmediğiniz.»

«Doğru Yüzbaşım.»

«Niçin olduğunu açıklar mısınız?»

Albay von Instadt:

«Burası bir garnizondur, Yüzbaşım, hapisane değil!» diye söze karıştı. «Subaylarım görevlerini iyi bir biçimde yerine getirdikleri sürece özel hayatları beni ilgilendirmez. Tabii eğer dürüst bir hayatları da varsa...»

Dorfrichter kumandanının kendi hesabına konuşmasını saygı dolu, sıcak bir bakışla cevaplandırdı. Kunze daha başta duyduğu öfkenin yeniden içinde kabardığını hissetti.

Albay'a:

«Teşekkür ederim, efendim» dedi ve yine teğmen'e döndü:

«Yanılmıyorsam Kasım'ın on üçünde izin istemiş ve almış olduğunuzu söylemişsiniz. Kayıtlarda ise ayın 12'sinden 17'sine kadar izinli olduğunuz yazılı.»

Dorfrichter bir saniye kadar düşündü.

«Doğru efendim. Tarih konusunda yanılmışım.»

«Yani Viyana'ya 12 gecesi mi hareket ettiniz?»

«Hayır. 13'ünde hareket edip, daha önce de söylediğim gibi 14 sabahı indim.»

«12'sinde ne yaptınız?»

«Fazla bir şey değil. Evde dolanıp durdum.»

«Yani bütün gün evde miydiniz?»

«Hemen hemen bütün gün, Yüzbaşım. Köpeğimi hava aldirmaya çıkardığım zamanlar dışında. Üç kere onu gezdirdim.»

General Wencel ansızın konuşmayı kesti:

«Buraya bak, Dorfrichter, eğer haberin yoksa öğren. El yazması Charles Francis zarflarının üstündeki yazı ile karşılaştırıldı ve bir uzman bu iki yazının birbirinin aynı olduğunu, yani aynı kişi tarafından yazıldığını farkettil!»

General sıkılmış gibiydi, ama bu sıkıntısının Dorfrichter'e mi yoksa Kunze'ye mi yöneltildiği belli değildi. Dorfrichter gözlerini şaşkınlıkla açarak baka kaldı. İlk kez hafif endişelenir gibi bir hal almıştı.

«Subay arkadaşlarımdan on tanesini öldürmeye kalktığımı sandığınızı söylemiyorsunuzdur herhalde, efendim! Ve Richard Mader'i gerçekten öldürdüğümü!... Ciddî olamazsınız, efendim. Bu mektupları benim yazdığımı söyleyen her kimse, aklını kaçırmış olmalı.»

«Fakat mektupların postaya verildiği gün Viyana' daydınız.»

«Benim gibi iki milyon kişi daha vardı! Hayır efendim... Size şerefim üzerine yemin ediyorum ki, Charles Francis davasıyla hiç bir ilgim yok.»

General Wencel ayağa kalktı; ötekiler de kendisini taklit ettiler. Kunze'ye dönerek, sözü yine ona bıraktığını ifade eden bir işaretle bulundu. Kunze:

«Şimdi Teğmendenden izin isteyerek birlikte evine gitmemizi teklif edeceğim, Generalim» dedi.

General içini çekerek:

«Pekalâ» diye cevap verdi. «Bu hale geldikten sonra daha da ileri gidebiliriz.»

Dorfrichter sorunun kendisine yöneltilmesini beklemeden:

«İzin istemenize gerek yok, efendim» dedi.

Kunze'yi hafiften bir hayal kırıklığı sardı. Kendisinden sekiz yaş küçük olan genç subaya; onun kırılgan, çocuksu yüzüne baktı; özür dileyip kendisini serbest bırakmak ve bu tatsız olayı bütünüyle gömmek için anî bir istek duydu. Bu güçlü isteğinin hemen ardından aklına gazetelerin baş sayfaları, her şeye burnunu sokan sivil halkla, gazetecilerle, polislerle yapılan görüşmeler geldi ve büyüyerek yuvarlanmaya başlayan bir soruşturma çığının artık, bir skandala sebebiyet vermeden, durdurulmasına imkân olmadığı gerçeği önüne serildi.

Wencel'in arkadaşça bir tonda yeniden konuşmaya başladığını duydu:

«Bak Dorfrichter, sana inanıyoruz çünkü inanmak istiyoruz. Fakat elimizde bazı kimseleri kuşkulandıracak değerlerde bir takım üzücü bilgiler bulunuyor. İmparatorluğumuzun devamının silahlı kuvvetlerin ününe bağlı olabileceği bir dönemde, Charles Francis cinayeti ordumuza leke sürmüş durumda. Savaşın kaçınılmaz olduğunu hepimiz biliyoruz. Yarın patlayabileceği gibi on yıl daha olmayabilir de... Fakat savaş çıkınca zafer ya da yenilgiyi askerlerimizin subaylarına gösterdikleri saygı ve bağlılık tayin edecektir.»

Biraz durarak derin bir nefes aldı.

«Suçlu sen olduğun takdirde, Dorfrichter, kendi hakkındaki hükmü kendin vermeyi görev bilmeli ve askerî mahkemeyi beklemeden kendi idam cezasını kendin verebilmelisin. Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi Dorfrichter?»

Teğmen selam çaktı. Net ve yüksek bir sesle:

«Anlıyorum Generalim» dedi.

Wencel yine içini çekti.

«Evine gitmek istemez misin?» Köstekli saatini çıkarak baktı. «Saat on ikiye on iki var. Sana biraz zaman tanıyabiliriz...» Durakladı. «Gerekli gördüğün şeyler için...»

«Ne gibi efendim?»

«Yani...» Bir an için Wencel söyleyecek söz bulama-

di. «Yani... Örneğin ev halkını durumdan haberdar etmen için... Ne bileyim ben... Allah kahretsin!»

Sorgu başladığından beri Dorfrichter üçüncü kez gülümsedi; bu kez haylazca bir gülümsemeydi yüzündeki.

«Bence birlikte gidelim, efendim. Ev halkına haber vermek için bir gerek görmüyorum. Karım oldukça düzenli bir ev kadınıdır. Ortalığın derli toplu olacağından eminim.»

Dorfrichter'in tutumunun Wencel'i hem şaşırttığı, hem de rahatsız ettiği açıkça belli oluyordu.

«Saçmalama Dorfrichter» diye bağırdı. «Aleyhinde çok fazla delil var. Üzülmen gereken şeyler de bir o kadar çok. Senin yerinde olsaydım bu kadar hafiften almazdım.»

Genç subayın yüzü kaskatı kesildi.

«Generalim izin verirse, üzülmem gereken hiç bir şey olmadığını ve benim yerimde olsalardı Generalimin de daha değişik davranmayacağını söylemek isterim.»

Wencel'in gözlerinin içine baktı. Gözlerini ilk kaçırarak General oldu.

«Ehh...» Bir şey söyleyecek gibi oldu, ama sustu. Boğazını temizledi; mendilini çıkararak gözlük camlarını sildi. Odadaki sessizlik, bir yaz fırtınasının ilk gök gürültüsüyle asıl patlaması arasındaki gergin fasılayı andırıyordu.

«Bir teklifte bulnabilir miyim, efendim?...» Yüzbaşı Kunze'nin sesi boşluğu doldurdu. «Gurup evini aradığı sırada, Teğmen Dorfrichter'den burada beklemesini isteyelim. Bence...»

«Fakat neden?» Sorgusu başladığından bu yana Dorfrichter ilk kez soğukkanlılığını yitirmişe benziyordu. Sıkın bir sesle kendisinden üst rütbeli bir subayın lafını yarıda kesmişti. «Benim de bulunmamam için hiç bir neden görmüyorum. Bir gurup yabancı tarafından evimin altüst edilmesi karımı üzmemekten başka bir işe yaramayacaktır. Bugünkü durumunda her türlü heyecanlanma zararlı olabilir.»

Müfettiş Weinberger:

«Özür dilerim, Teğmenim» diyerek söze karıştı. Bu ana kadar konuşmaları tam bir sessizlik içinde izlemişti. «Karınız dahil bütün Linz garnizonu soruşturmadan haberdar. Subay arkadaşlarınızın bir kısmı sorguya çekilmiş olduğu gibi evlerine de gidildi.»

Dorfrichter:

«Gidildi, fakat aranmadı.» diye parladı.

«Olabilir. Ama Frau Dorfrichter'in aradaki farkı anlayabileceğini sanmam. Bu dosya askerî otoriteler tarafından zaten büyük —hatta bazı çevrelere göre gereğinden de fazla— bir özenle yürütülmektedir. Onun için bırakın da Frau Dorfrichter'e nasıl davranılacağını gidenler kararlaştırsın.»

General Wencel:

«Verdiğiniz izni hâlâ geri alabilme olanağına sahipsiniz, Dorfrichter» dedi. Sivil bir kişi olması nedeniyle Müfettiş'in işe karışmasından hoşnut kalmadığı belliydi. «Ne de olsa, henüz hiç bir kesin bir suçlama karşısında değilsiniz.»

Dorfrichter yine kendini toparladı; sertçe eğilerek selâm verdi ve;

«Teşekkür ederim, efendim. İznimi geri almıyorum» dedi. Sonra Kunze'ye döndü:

«Aramanın sonucunu nerede beklememi istiyorsunuz, Yüzbaşım?»

Cevabı Albay von Instadt verdi:

«Burada yapacak bir şey bul. Uğraşılıyor gözüük! Allah kahretsin! Hiç bir meraklı gazetecinin bu Allahın belâ-sı cinayette benim alay'ımdan bir subayın zanlı tutulduğu sonucuna atlamasını istemiyorum!...»

Marianne Dorfrichter gerçekten hamileydi. Hamile kalmadan önce kocasının iki eli ile sarabildiği incecik beliliyle zarif, ufak tefek bir kadındı. Şimdi ise ağırlaşmış, kalınlaşmış ve ortalıkta gözükmekten, karanlık basmadan so-kağa çıkmaktan kaçınır olmuştu. Yürüyüşe çıktıklarında geniş bir pelerin giyiyor; kocasıyla birlikte görünmek istemediğinden yalnız hizmetçisi ve Troll adlı köpeklerini yanında dolaştırıyordu. En yakın dostlarını bile ziyaret etmiyordu. Onu bu hâliyle kocasının yanında görenlerin, onları çirliçirlik, yatakta, bu duruma yol açan ilişki halinde hayal edeceklerini hissediyordu. Kocasıyla birlikte gözükmek kendisini şehvet meraklısı seyircilere, bile bile sergilemek gibi olacaktı.

Japon güreşçilerine benzer yapıda, kuş beyinli bir köylü kız olan hizmetçisi Aloisia içeri dalarak, Ordu'dan beş

beyefendinin kendisini görmek istediklerini söylediğinde, yatak odasındaki koltukta uzanmış yatıyordu. Kız:

«Herhalde teğmene bir şey oldu» diyerek ağlamaya başladı. «Korkunç bir şey oldu herhalde! Binbaşı Dallmayr atından düşerek öldüğünde Frau Dallmayr'e haberi vermek için yalnız üç subay gelmişti.»

Marianne zorlukla ayağa kalktı ve aynanın önüne geçti. Çekmecedен fırçayla tarak alarak, bozulmuş saçlarını taramaya başladı. Soğukkanlı bir sesle:

«Sen beylere yer göster. Ben şimdi geliyorum» dedi. Sonra sertçe:

«Lütfen saçma sapan davranışlarına da son ver!» diye ekledi.

Kız kırıgın bir sesle:

«Peki Madam» dedi ve odadan dışarı fırladı.

Marianne Dorfrichter elinden fırçasını bıraktı; aynadaki görüntüsüne baktı. Yüzü değişmemişti. Hamileliğin belâlarından olan şişlik ve lekeler teninin yumuşacık güzelliğini bozmamıştı. Bedeni, bir felâketti kuşkusuz bu beş yabancıнын görmesini de hiç istemiyordu. Oysa kendisi asker karısıydı, dolayısıyla da orduyla tartışamayacağını, boyun eğme zorunluluğunu çok iyi biliyordu. Ayağa kalktı, omuzlarına örgü bir şal aldı ve konuklarını karşılamak üzere salona girdi.

Beş kişiden yalnız üçünü **beyefendi** olarak kabul etti: General Wencel, Yüzbaşı Kunze ve Linz Garnizonuna atanmış olan Soruşturma Yargıcı Binbaşı Schultz. Yanlarında Yüzbaşı Kunze'nin denetimi altında aramayı yapacak olan iki de onbaşı vardı.

Tanıştırılmalardan sonra Wencel:

«Sizi rahatsız ettiğimiz için özür dilerim, Madam» dedi.

Genç kadın onlara yer göstermiş, kapının eşiğinde duran onbaşılara bakmamıştı.

«Charles Francis davası hakkında çeşitli şeyler duymuş ya da okumuş olduğunuza eminim.»

«Evet.»

«Ne yazık ki, bazı ipuçlarından bu mektupların Linz Garnizonunda yazılmış olduğu anlaşılıyor. Bizim de burada bulunan alt rütbeli subayları sorguya çekmemiz gerekiyor, ötekiler gibi kocanız da evinizi arayabilmemiz için

bize izin verdi. Bunun bir formalite olduğuna inanmanızı rica ederim. Adamlarımız hiç bir zarara yol açmayacak biçimde dikkatli davranacaklardır. Her şeyi yerli yerine koyacaklardır.»

Kadın ses çıkarmadan dinledi. Sonra beyefendilerin beyaz şarap isteyip istemediklerini sordu. Wencel hepsinin yerine cevap verdi:

«Teşekkür ederiz, çok memnun olunuz.»

Kristal şarap sürahisi ve sekiz bardağı yemek odasındaki vitrinin açık kısmında duruyordu; Marianne Dorfrichter Aloisia'ya şarap takımını getirmesini söyledi. Sonra, onbaşılara da mutfakta şarap ya da bira —hangisini isterlerse— ikram etmesini ekledi. Onbaşılar Binbaşı Schultz'a baktılar; onun onayladığını anlayınca, kabul ettiler.

Gözle görünür ölçüde canlanmış, serinlemiş olan onbaşılar mutfaktan dönünce, Yüzbaşı Kunze:

«Acaba başlayabilir miyiz artık?» diye sordu.

Marianne:

«Lütfen buyrun» dedi ve şalını şişkin karnının üstüne doğru çekti.

Wencel ve Binbaşı Schultz şık bir kancpenin iki yanındaki zarif iskemlelerde oturmaya devam ettiler. Yüzbaşı Kunze aramayı denetlemek üzere adamların yanına gitti. Salondan başladılar; hızlı ve usta bir biçimde orayı hemen bitirdiler. Salon, fazla hayal kurulmadan, ama güzel döşenmişti. Soluk yeşil, hareli ipekli kumaş döşeli, maundan yapılmış, rahat olmamakla birlikte çok zarif, stil bir mobilya vardı. İçi biblolarla dolu bir vitrin, büyük saksılarda çok güzel salon çiçekleri, ufak bir sehpanın üstünde kolları kesik Venüs heykelinin mermer bir kopyası odayı süsleyen başlıca şeylerdi. Cilâlı parke döşemeyi çiçekli, Barok desenli bir Fransız halısı kaplıyor, pencerelerde kolalı dantel perdeler asılı duruyordu. Dorfrichterler burasını yalnız konuklarını ağırlamak için kullanırlardı.

General Wencel:

«Çok güzel bir eviniz var, Madam» dedi. Kadının disiplinli bir soğukkanlılık perdesi altında gizlemeye çalıştığı sinirli hali sezmişti. Gerçekten sorguya çekilmekte değil de arkadaşça ziyaret edilmekte olduğu duygusunu yaratmaya uğraşıyordu. «Sizi beklerken, Binbaşı Schultz'a insanın

bir bakışta, bu evde çok mutlu iki kişinin yaşadığını anlayabileceğini söyledim. Değil mi, Binbaşı?»

Böyle bir konuşmayı hiç hatırlamayan Schultz hemen doğruladı:

«Evet, efendim. Aynen böyle söylediniz, efendim.»

Kadın bu iltifatı hafif bir gülümsemeyle cevaplandırdı. Yüzbaşı Kunze ve onbaşılar yemek salonuna geçmişlerdi. Burada, görünüş ya da stilleri için değil, kullanışlılıkları nedeniyle seçilmiş eşyalarla döşenmiş yerlerin, rahat ama sevimsiz havası vardı. Bol işlemeli vitrin Gotik stilde, odanın ortasındaki masa ise dört kaba saba ayak üzerine oturtulmuş ağır bir kitle görünümündeydi. Deri kaplı altı iskemle bu masanın çevresine konmuş, dördü de büyük bir kitaplığın iki yanına, duvara dayanacak biçimde yerleştirilmişti. Marianne adamların cam kapıyı açtıklarını duydu. Önce en üstteki raftan başlayacaklarını düşündü; kocasının her gece saatlerce çalıştığı taktik, strateji ve silahlanma konusundaki koca ciltler, sözlükler...

Wencel:

«Kocanız hiç size Yüzbaşı Mader'den söz etmiş miydi? Yani bu acı olaydan daha önce...» diye sordu.

«Pek hatırlamıyorum. Söz etmiş olabilir. Sınıf arkadaşlarının bazılarını anlatmıştı, ama tanımadığım için isimler bana fazla bir şey ifade etmemişti.»

«Bu olaydan sonra?»

«Bir çelenk ısmarladığını söyledi. Gazetelerde Yüzbaşı Mader'in ölüm haberinin yayınlandığı gündü.»

«Kocanızın bu habere tepkisi nasıl oldu?»

«Çelenk ısmarladı.»

«Evet evet... Onu anladım da, üzgün ve şaşkın mıydı?»

«Şaşkın olmaktan çok üzgündü. Yüzbaşıya acı-mıştı. Çok genç yaşta öldüğünü söyledi. Bir de Harp Akademisindeki iki yılı boyunca, yalnız bu yüzbaşının iyi bir dost olarak kaldığını söyledi. Asla bir rakip gibi davranmamış. Kocamın bütün söyledikleri bu kadardı.»

Kadın bütün dikkatini yemek odasından gelen seslere vermiş, makina gibi konuşuyordu. Adamlardan biri hâlâ kitaplarla uğraşıyor, hepsini teker teker silkeleyerek kim bilir ne arıyordu. Öteki onbaşı tabakları karıştırıyordu. «Acaba tabakların tozunu en son ne zaman almıştık?» diye

düşündü. «Ya bardakları? Bazıları çatlağı. Keşke onları atsaydım...» Bir de çatlamış tabaklarla, altı kırık olan çorba kasesi vardı. Viyana'dayken, bu bozuk parçaların yerlerine yenilerini almak istemiş ama hamileliği iyice dikkati çeker bir duruma geldiğinden hiç dışarı çıkmamıştı.

Saat bir buçukta General Wencel ve Binbaşı Schultz yemek yemek üzere dışarı çıktılar. Yüzbaşı Kunze ile onbaşılar kaldılar. Yatak odasına geçmişlerdi. Marianne'ın onları seyretmek için içi gidiyor, ama gururu yüzünden sanki resmi çekiliyor da poz veriyormuş gibi iskemlesinde kaskatı oturmaya devam ediyordu. Eline aldığı dergiyi okumaya uğraşırken, Aloisia boyuna mutfığa girip çıkarak, bu habersiz ziyaretin tek amacı, onun işine engel olmakmışçasına, yakınıp duruyordu. General Wencel'in verdiği söz rağmen adamların ortalığı karmakarışık bırakmalarından yakınıyordu. Sonunda Marianne'ın sabrı tükendi ve Aloisia'ya bir daha gözüne görünmemesini söyledi.

Adamların yatak odasındaki seslerini duyuyordu. Elbiselerine bakıyorlardı. Temizleyiciye göndermeyi unuttuğu o reşel lekeli eteğini mutlaka bulacaklardı. Peter'in gömleklerinin aşınmış kol kapakları, yamalı yatak çarşafı, ablasının çocuklarından devraldığı küçülmüş bebek elbiseleri, geçen yılki tatbikat sırasında kocasının gönderdiği şhvet dolu özel mektuplar...

Komödinin kapısı gıcırdadı. Biri de şilteyi kaldırıyor-du. Aman Allahım, o da mı? Bu münasebetsizliğin sonu ne zaman gelecekti? Bir çiftin özel hayatına da mı saygı kalmamıştı artık. Neredeyse yorganları kaldırıp, çarşafı açıp o bilinen lekeleri aramaya başlayacaklardı.

Arayıcılar mutfığa geçti. Kıpkırmızı, asık suratıyla Aloisia gelerek kilerin anahtarını istedi. Marianne o kapıyı kilitli tutmanın saçma olduğunu hissetti, ama bütün iyi ev kadınları böyle yapıyorken o, eski adetleri reddeden bir yenilik meraklısı gibi davranamazdı ya... On dakika sonra Aloisia anahtarı geri getirdi. Zafer dolu bir tavırla:

«Üç yumurta kırdılar» dedi. «Bir kavanoz da turşu. Ne aradıklarını merak ediyorum. Yumurtaları yalasin diye köpeği mutfığa soktum, ama turşuya hiç ilgi göstermedi. Acaba yıkayıp yeniden bir kavanoza mı koysam?»

Marianne elleriyle yüzünü kapayarak:

«At hepsini» dedi. Duyduğu korkunç öfkenin yüzün-

den okunmasından korkuyordu. Hayatının bir devresi sonra ermiş gibiydi. Bu eve aşıkı; iki yıllık bir evlilikten sonra burası kendisine ait ilk gerçek ev olmuştu. Şimdiyse üç yabancıların elleri ve gözleri her köşesine dalmıştı; böylece bu aşkın bittiğini anlıyordu.

Yüzbaşı Kunze ve adamları aramayı bitirdiklerinde saat üç olmuştu. Kunze «Dorfrichter haklıymış» diye düşündü. Arayanlar ne bir düzensiz dolap, ne halıların altında toz, ne kirli bir tabak, ne de güve yeniği bulmuşlardı. Ayrıca ne Charles Francis'in kullandığı cinsten mektupluk kâğıt, mor mürekkep, ne siyanür, ne de baskı makinası vardı. Zehirlenme olayıyla bağlantı kurulabilecek tek şey banyonun ilaç dolabındaki bir kutu kapsüldü.

Yüzbaşı Kunze:

«Frau Dorfrichter, kocanız bu kapsülleri niçin kullanıyor, biliyor musunuz?» diye sordu.

Genç kadın iskemlesinde kıpırdandı; korkmuş ve morali bozulmuştu. Birkaç dakika önce Aloisia'nın evden çıktığını duymuştu; şimdi mahalleye bu resmî ziyaretin yakışsız saygısızlığını yaymaya başlamış olduğundan emindi. Mariann bu aramanın bütün öteki alt rütbeli subayların evlerinde sürdürülen cinsten, formalite gereği, bir şey olduğuna artık inanmıyordu.

«Kapsüller mi?» diye tekrarladı. Bunlarla adamların bulmaya çalıştıkları şey arasında bir bağlantı olduğunu anladı. Ayrıca Yüzbaşı Mader'in ölümünde kendisine postalanmış, içi zehir doldurulmuş bir takım kapsüllerin rol oynadığını da okumuştur. Kocasının bu davayla nasıl ve niçin ilgili bulunduğunu kendisi için bütünyle meçhuldü. En masum cevabın ne olması gerektiği konusunda karar verebilmek için umutsuzca çırpındı.

«Galiba ilaç kullanıyordu. Evet, evet... Geçenlerde şiddetli bir soğukalgınlığı geçirdi. Çeşitli yan etkileri de oldu...»

«Kendisini bu kapsülleri doldururken gördünüz mü?»

«Hayır!»

«Bu kapsülleri yanımda götürmemde bir mahzur var mı?»

İçinden hepsine:

«Defolun gidin buradan! Sen de, o at pisliği ve brlo yantın kokan iki sersem adamın da... Defolun!» diye ba-

ğirmek geldi. Fakat subay karısıydı; sessizce başını salladı ve hafifçe gülümsemeye çalışarak:

«Hayır. Hiç bir mahzur yok, Yüzbaşı» dedi.

Bu cesurca gülümseyiş Kunze'nin gözünden kaçmadı. Bunun ne ölçüde güçlkle başarılı olduğunu anladı.

Dorfrichter'in geçmişini incelediğinde Marianne'inkini de öğrenmişti. Dorfrichter'in babası oldukça başarılı bir iş adamı, ihracatçı, karısının babası da Viyanalı bir banka memuruydu, yani sosyal merdivene göre birkaç basamak daha aşağıdaydı. Dağcılığa karşı sonsuz bir sevgisi olan babası Tirol Alplerinde düşerek hayatını yitirdiğinde, Marianne on yaşındaydı. Dayanaksız kaldıklarından, annesi kendilerinden daha fakirce bir orta tabaka halkının oturduğu komşu mahalledeki mutfak eşyaları satan bir dükkanın yönetimini üstlenmiş, sonra da dükkanı sahibinden satın almıştı. Dört kızının en küçüğü olan Marianne on iki yaşındayken zafiyete yakalanmış, doktorlar bütünüyle iyileştğini söylediklerinde on sekiz yaşını bulmuştu. Altı yıl boyunca gerek sanatoryumlarda, gerek evinde hep açık pencerelerin önünde sırtüstü yatırılmış, hiç bir sporla uğraşmasına, okula gitmesine izin verilmemişti.

Dorfrichter'in onunla evlenmesi aşırı hırslı kişiliğine aykırı düşüyordu. Böyle adamlar genellikle generallerin ya da milyonerlerin kızlarıyla evlenirlerdi. Üstelik gösterişsiz piyade teğmenlerinin zengin olması pek enderdi. Fakat Marianne zerafeti ve kibarlığının yanısıra inanılmayacak güzellikte bir kızdı. Ayrıca son derece uyumluydu; yoksa kısacık, iki yıllık bir evlilik hayatından sonra mükemmel bir **subay hanımı** olmak imkânsızdı.

Kunze bir yandan kapsülleri kağıda sararken bir yandan da lafı açtı:

«Galiba Viyana'dan yeni döndünüz?»

Yavaş yavaş ve beceriksiz hareketlerle uğraşmaya devam ediyordu. Bu işi özellikle yavaştan aldığını Marianne ancak sonradan anlayabildi.

«Yooo... Epey oldu. En azından iki hafta.»

«Viyana'ya sık sık gider misiniz?»

«Oldukça sık. Annem orada oturur. Biz Viyanalıyız. Ailem yani...»

«Yolculuk etmek bugünlerde ne kadar zorlaştı. Sanki herkes bir yerlere gidiyor. Dün geldiğimiz tren itiş kakış

doldurulmuş gibiydi. Yalnız yolculuk yapmak sizin için güç olmuyor mu?»

Sesinin tonu çok olağan, hatta kayıtsızdı. «Sizin durumunuzda» demedi, ama kadın ne demek istediğini anlayarak kızardı.

«Yalnız değildim. Peter, yani kocam, Viyana'ya gelip beni aldı.»

«Gelmesini siz mi istediniz yoksa kendisi centilmence bir davranışta mı bulundu?»

Bu kez kadın gülümsedi.

«Centilmence bir davranıştı herhalde. İzin aldığını bile bilmiyordum ben.»

«Size sürpriz mi yaptı?»

«Eh, öyle oldu tabii. Sabahın yedisinde, daha gün doğarken gelmiş. Beni uyuyordum, aına beni uyandırmadı. Sonradan köpeğin kapıya sürtünmesinden uyandım.»

«Bu, 14 Kasım sabahı oluyor, değil mi?»

Kadın şaşırarak baka kaldı. Ansızın sorguya çekildiğini anladı. Alçak bir sesle:

«Evet» diye mırıldandı. «On dördünde.»

Yüzbaşı Kunze ve iki onbaşı gittikten sonra beş dakika kadar bekledi; sonra pelerinini omuzlarına alarak yandaki komşusuna geçti; oradan telefonla kocasını aradı. Uzun bir beklemeden sonra santraldaki memur Teğmen'i bulamadıklarını bildirdi.

Saldırıya uğramış evlerine döndü. Yüzbaşı Kunze'nin bütün çabalarına rağmen odalar yağma edilmişti. Yatakların üstünde buruşmuş örtüler, çekmecelere alelacele tıkmış keten çarşaf, açık bırakılmış kapılar, tuvalet masasının önüne dökülmüş bir kutu pudra. Marianne yatağını açtı ve elbisesiyle battaniyenin altına uzandı. Doya doya ağlamak istiyor ama bir türlü gözlerine yaş gelmiyordu. Uyuya kaldı; yatak odasının kapısının gıcirtısıyla uyandı. Gözlerini açınca kapının ağzında kocasını gördü.

«Peter.»

Yataktan fırlayarak, sanki köpüren dalgaların arasında güvenli bir kayaymışçasına, kocasına sarıldı.

«Peter, bizden ne istiyorlar? Evi altüst ettiler; her köşeye baktılar; saatlerce aradılar. Sen neredeydin? Sana telefon ettim, ama bulamadılar.»

Kocası yavaşça kendisini karısının sımsıkı kollarından kurtardı.

«Sakin ol, tatlım.»

Sesi iyice soğukkanlı çıkmıştı; her zamanki sakın halindeydi. «Heyecanlanmaman gerektiğini unutma. Yoksa senin için iyi olmaz.»

«Fakat Peter ne oluyor?»

«Bizi ilgilendiren şeyler değil. Bir cinayet işlendi ve ipuçları Linz'i gösterdiği için burada bir soruşturma başladı. Ne yazık ki suçlunun bizim garnizondan olması ihtimali çok yüksek. Adam bulunana ya da dosya unutulana kadar çeşitli güçlüklerle boyun eğmemiz gerekiyor.»

«Bir sürü garip sorular sordular.»

«Ne gibi sorular?» Sesi başlangıçtaki canlılığını biraz yitirmiş gibiydi.

«Bir sürü... Viyana'ya kendiliğinden mi gitmişsin yoksa ben mi seni çağırmışım gibi...»

«Tabii ki sen çağırdın.»

Şaşıarak kocasına baktı.

«Hayır, ben böyle bir şey yazmadım.»

«Kendini iyi hissetmediğini yazmıştın ya... Unuttun mu?»

Sert ve hafiften sıkkın sesi, kadını iyice şaşırtmıştı.

«Gerçekten yazdım mı?»

«Tabii. Hatta mektup da evde bir yerde.»

«Sana birkaç mektup yolladım. Ama böyle bir şey dediğimi...»

Kocası sertçe sözünü kesti:

«Bu yüzden Salzburg'a değil de Viyana'ya gittim. Senin yalnız yolculuk yapmanı istemedim.» Durdu. «Onlara ne cevap verdin?»

«Onlara —yani yüzbaşıya— senin gelmeni benim istemediğimi söyledim. Özür dilerim, Peter, ben öyle hatırlıyordum. Hâlâ öyle sanıyorum ya...» Morali bozulmuştu. «Böyle demem kötü mü oldu?»

«Artık nasıl olsa çok geç» diyerek omuzlarını silkti.

«Yanılmış olduğumu söyleyebilirim.»

«Bu daha da kötü olur.»

Sesinin tonundaki garip boşluk karısını üzüyordu.

«Peter, bir şeylerin yolunda gitmediğine dair içimde korkunç bir duygu var. Bana öyle bakma. Sana şunu söy-

lemek istiyorum: Eğer herhangi bir nedenle bu berbat konuya karışmışsan, bu oyuna son verelim. Ben seninle birlikte ölmeye razıyım; korkmuyorum...» Kocasının gözle-
rindeki suçlamaya dayanamayarak bakışlarını kaçırdı. «Ön-
ce beni vurursun, sonra da...»

«Sonra da kendimi, değil mi?» Adam acı acı gülüm-
sedi. «Bu öneriyi bugün ikinci kez duyuyorum! Ne var ki,
öteki iyilik sever kişi benimle birlikte ölme teklifinde bu-
lunmadı... Hayır tatlım, Ne seni, ne Troll'u, ne de kendi-
mi öldüreceğim...»

«Troll'u mu?»

«Herhalde onu öksüz bırakmayı düşünmemişsindir.
İntihar olayına bir de köpeğin karışması çok daha iyi bir
hikâye yaratırdı.»

«Çok kötüsün.»

«Hayır. Sadece akıllıyım. Paniğe kapılmam. Haaa, ak-
lıma gelmişken, Yüzbaşı'ya Kasım ayındaki terfi listesini ilk
okuduğumuzda bana ne söylemiş olduğunu anlattın mı?»

«Terfi listesini mi?»

«Hatırlamıyor musun? Ben terfi listesini okuyup sa-
na göstermiştim; sen de Yüzbaşı von Gersten'i önceden ta-
nıdığını, sana adamakıllı düşkün olduğunu ve eğer biraz
cesaret vermiş olsaydın şimdi alelade bir subayın değil Ge-
nel Kurmay yüzbaşısının karısı bulunacağını söylemiştin.»

«Öyle bir şey söylemedim.»

«Söyledin.»

«Sana takılmışımdır.»

«Biliyorum. Ama yine de eğer biri sana bunu soracak
olursa, **asla böyle bir şey geçmedi!** Tamam mı? Asla! Ne
sana terfi listesini gösterdim, ne de bu konuda konuştuk.
Bu listeyi benim okuyup okumadığımı bile bilmiyorsun.
Okumuşsam bile, sana bundan hiç söz etmedim.»

«Bu kadar önemli mi?»

«Değil. Aslında değil. Fakat bir kez bu acı olayın
dosyası üzerlerine yıkıldığından gerek halkı, gerekse bası-
nı hoşnut kılabilmek için çözümlemek zorundalar. Sivil halk
ile ordu arasındaki iyi ilişkiler uğruna masum bir adamı ya-
kalayıp kurban edebilirler. Ben ise bu kurban olmayı red-
dediyorum. Durum bu!»

**Karısı kendisini daha iyi hissetmeye başlıyordu fakat
hâlâ bütünlük rahatlamış değildi.**

«Onlara senin Mader'e bir çelenk gönderdiğini söyledim. Bunu da aleyhinde bir şey olarak kabul etmezler, değil mi?»

«Tabii etmezler. Mader arkadaşımdı. İyi bir çocuktü. İyi bir subaydı. Bir deha değildi elbet, ama birlikte iyi zaman geçirilecek kadar akıllıydı. Onu herkes severdi. Üstelik...» Bir iki saniye durakladı. «...üstelik ona çok bağlı olmam için özel bir nedenim de vardı. Bir zamanlar hayatımı kurtarmıştı.»

«Öyle mi?» Karısı şaşkın şaşkın baka kaldı. «Bana bunu hiç söylememiştin.»

«Söylemedim.»

«Nasıl kurtardı hayatını?»

«Uzun bir hikâye. Başka zaman anlatırım. Şimdi yemeğimizi yiyelim, olur mu?»

İKİNCİ BÖLÜM

LINZ'DE Dorfrichter'in sorguya çekildiğinin ertesi günü, yanında iyice ütülenmiş, ama hafiften parlamış siyah elbise, alımlı bir bey olduğu halde kısa boylu, şişman, kırk yaşlarındaki bir kadın Viyana Emniyet Müdürlüğüne gelerek Emniyet Müdürü Brezovsky'yi görmek istediğini söyledi. Birinci müdür yardımcısı Yüzbaşı Kubelik'in odasına alındılar. Adam kendisini Posta Müfettişi Bloch olarak tanıttı ve Kubelik'e:

«Fraulein Anna Posselt, 59 numaralı postahane memurudur» dedi. «Yanılmıyorsam Charles Francis davasıyla ilgili önemli bir bilgiye sahip.»

Ayrıntılı bir açıklama yapması istendiğinde, Fraulein Posselt'in ancak Müdürün kendisiyle konuşacağını söyledi. İçeri girdiğinden bu yana tek bir kelime bile mırıldanmamış olan Fraulein Posselt'in nasıl olup da konuşacağını düşündü Kubelik. Kömür gibi kara gözleri, simsiyah saçları, ay gibi yuvarlak bir yüzü olan, kalın yapılı bir kadındı. Yerleri süpüren kışlık paltosunun içinde, tahtadan oyularak yapılmış ve içine kurşun doldurulmuş bir oyuncığa, taklalar atan cambazlara, benziyordu.

Kısa bir bekleyişten sonra Fraulein Posselt ve Bloch, Müdür Brezovsky tarafından kabul edildiler. Brezovsky kibardı, ama Fraulein Posselt'in yapacağı açıklamayı duy- mak için aşırı sabırsızlık ve merak göstermemesi Bloch'u

hayal kırıklığına uğrattı. Geçen birkaç gün zarfında çeşit çeşit saplantıları olan ya da gösteriş meraklısı adam bir sürü açıklamada bulunmuştu. Üstelik Brezovsky işin başından beri suçlunun Ordudan olduğuna emindi. Şu sıralarda General Wencel başkanlığındaki gurup Linz'de bir üsteğmeni sorguya çekmekteydi; gelen dedikodulara bakılacak olursa, çok yakında bir tutuklama bekleniyordu. Her şeye rağmen Fraulein Posselt'in açıklamasını kaydedebilmek üzere steno bilen bir memur içeri çağırıldı. Emniyet Müdürü'nün düşüncelerini okuyan Müfettiş Bloch:

«Bu hanım bizim en güvenilir memurlarımızdandır» dedi. «Yirmi yılı aşkın bir süredir posta idaresinde çalışmaktadır.» Sonra kadına döndü:

«Şimdi Müdür Brezovsky'ye Polonya Yahudisi'ni ve mektupları anlat» dedi.

Fraulein Posselt derin bir nefes aldı.

«14 Kasım sabahı saat sekize birkaç dakika kala pul satmakta olduğum tezgâhın önünde kısa bir kuyruk vardı. Bu Polonyalı Yahudi kuyrukta ikinci durumdaydı ve yeterince hızlı çalıştığım halde niye bu kadar beklettiğimi merak ediyormuşcasına ikide bir eğilip bana bakmaktan neredeyse boynu kırılacaktı. Sıra ona gelince bir deste mektup uzattı. Bunlar, üzerlerine onar kuruşluk pulları yapıştırılmış, işi bitmiş zarflardı; gidip posta kutusuna atmasını söyledim. Kutunun boşaltılmış olduğunu söyledi ki bu doğrudu; hatta iki memur arkadaşım zarfları gidecekleri yerlere göre dizmeye başlamışlardı bile. Bu postayla gidebilmeleri için mektuplarını elden arkadaşlarıma vermemi rica etti. Çok ısrar ediyordu; sanki başıma belâ kesilmişti. Niçin bu kadar acele ettiğini sordum. Kendisini Galiçya'dan bir teğmenin gönderdiğini ve bu mektupların hiç geciktirilmeden yollanması gerektiğini söyledi. Kurtulmak için tezgâhın arkasına geçip, mektuplarını arkadaşların çalıştığı masaya bırakmasını söyledim. Öyle yaptı.»

Hiç bir ölçüde duygularını katmadan, duraklamadan, düşünmeden, tekdüze bir tonla anlatmıştı olayı. Müfettiş Bloch kendisini uyardı:

«Müdür Bey'e adresleri söylemedin.»

Kadın daha canlı bir şekilde:

«Haa, evet» dedi. «Mektupları ilk kez bana uzattığını da adreslerden birine gözüm ilişti. Mektup bir **Yüzbaşı**»

gidiyordu. Sadece Genel Kurmay, Savaş Bakanlığı, Viyana yazılmış, sokak adı verilmemişti.»

Brezovsky düşünceli bir ifadeyle kadını süzdü.

«Adresi niçin okumuştunuz?» diye sordu.

Kadının soluk renkli yüzü hafiften pembeleşti.

«Özellikle okumak için bakmadım. Mektupları için o kadar çok dırdır etti ki, şöyle bir göz attım. Teğmen bunları niçin kendi postalamadı diye düşündüm. Beş kuruşluk pul daha ilave etseydi Galiçya'dan Viyana'ya adam göndermesine gerek kalmazdı. Bana çok garip geldi. Hâlâ da öyle.»

«Adamın Polonya Yahudisi olduğunu söylediniz. Nereden anladınız?»

«Çok benziyordu. Bir kaftan giymişti. Kızıla kaçan, kalınca bir sakal bırakmıştı. Polonya Yahudilerine özgü bir aksanla konuşuyordu. Üstelik de hayatımda ilk kez bir Polonya Yahudisine raslıyor değilim.»

Blosch lafa karıştı:

«Fraulein Posselt bana mektuplardan ilk söz ettiğinde, bunlarla Charles Francis davası arasında bir ilişki olduğunu hemen anladım ve size gelmesi için direttim, efendim. Polise hizmeti bir yurttaşlık görevi bilirim.»

Brezovsky:

«Bu düşüncenizi takdir ediyoruz» dedi; sonra içinden, «Savaş Bakanlığının ortaya koyduğu ikibin kronluk ödülü de bilirsiniz» diye geçirdi.

Brezovsky kendilerini göndermeden önce açıklamalarının metninin altını imzalattı. Sonra dedektiflerini çağırttı ve Genel Kurmay'da görevli bulunan bütün yüzbaşılara giderek, 14 Kasım günü Galiçya'da görevli bir subay arkadaşlarından mektup alıp almadıklarını sormalarını söyledi. Adamlardan biri de Yüşbazi Mader'in mühürlü evine giderek evrakını aradı. Brezovsky hâlâ Dorfrichter'in en büyük zanlı olduğu kanısındaydı, fakat yeni ipucu da Ordu'yu hedef aldığından, böyle bir araştırmayı gerekli buldu.

Mader'in evine giden adam 59 numaralı postahane-nin 14 Kasım damgasını taşıyan bir zarfla döndü. İçinde mektubun kendi yoktu, ama zarfın arkasında gönderenin adı ve adresi yazılmıştı. Gönderenin kimliği ilginç bir durum yarattı: Harp Akademisi mezunu Josef von Hedry. Dorfrichter'in on sekizinci durumda olduğu 1905 mezunla-

rı arasında von Hedry on dokuzuncu durumdaydı. Hedry'nin adı soruşturma sırasında bir kez daha ortaya çıkmıştı; yalnız, Charles Francis broşürlerinden gönderilen bir kişi olarak... On kişiden sadece onun yüzbaşılığa terfi ettirilmemiş olduğu dikkati çekmiş, fakat önemsiz bulunarak kenara itilmişti. Hedry, Galiçya'da, Grodek'te, görevliydi. Kumandanının verdiği bilgiye göre de altı aydır Viyana'ya gitmemişti.

Oysa işte Charles Francis broşürleriyle aynı zamanda, 14 kasım günü saat sekizde, aynı Viyana postanesinden, 59 numaralı olandan, Richard Mader'e gönderdiği zarf ele geçmiş bulunuyordu.

Emniyet Müdürü Brezovsky derhal Linz'e, General Wencel'e telefon ederek son gelişmeyi bildirdi. Kısa süren bir tartışma ve duraklamadan sonra komisyon, Yüzbaşı Kunze'nin sessizce Linz'den ayrılmasına ve ilk trenle Grodek'e hareket etmesine karar verdi.

Üsteğmen Josef von Hedry, Schönbrunn Sarayı'nın parkındaki anayolda tilki avındaydı; dört nala at koşturuyordu. Ama o da ne? Niye yalnız kalmıştı, gurup neredeydi? Bir saniye sonra da atının üstünde değildi; önceki yaz güzel bir macera yaşadığı Budapeşte'li artistle birlikte yürüyorlardı. Adını hatırlamaya çalışıyordu. Suratı buz gibi bir suyla ıslandığında hâlâ adı bulmaya uğraşıyordu. Öksürerek, nefes almaya uğraşarak çırpındı; tıkanır gibi oldu. Bir an için boğuluyor sandı ve çılgınca kollarını iki yana savurdu. Elleri yumuşak, ılık bir şeye değdi. Ansızın neredede olduğunu, suyun nereden geldiğini anladı. Galiçya'da, Grodek'teydi; suyu atan da Rutanyalı şişman fahişe Natasha...

«Allah kahretsin, aptal inek! Ne yapıyorsun?»

Kadının şişkin yüzüne kızgın kızgın baktı. Polonyalı fahişeler yeterince kötüydü, ama Rutanyalılar daha da berbat oluyorlardı. Onlarla yatması için adamın zil zurna sarhoş olması gerekiyordu. Yine de, sonradan öğrenmekten kendini alamıyordu. Bu da, Galiçya'daki diğer her şey gibi, pis ve tiksindiriciydi. İncil, Cehennem'i kükürt ve ateş dolu bir göl olarak tanımlarken yanılmıştı. Cehennem, yazları ortalığı kavuran toz bulutları, her yeri kaplayan iğrenç gübre kokularıyla dolu; eylülünden sonra kış boyunca da ilikleri tit-

reten rüzgârlar, sis, diz boyu çamur ve pislik içinde yüzen, kıraç bir eyaletti. İnsanı ferahlatan tek bir yönü vardı: Çıkacak olan savaşta —ki, Hedry bir an önce çıkması için dua edip duruyordu— Galiçya'nın savaş alanı olması ve böylece dünya yüzünden bütünüyle silinmesi bekleniyordu.

Natasha:

«Ne olacak? Sen istemedin mi?» diye bağırdı. «Ne olursa olsun, saat tam altıda uyandırmamı söyledin ya!.. Eğer hiç bir şey fayda etmezse, üstüne bir kova su dökcektim. Onun için şimdi hemen kalk! Yoksa geç kalacaksın.»

Asıl adı Natasha değildi; Hedry öyle diyordu. Gerçek ismiyle seslenmek aralarında bir yakınlık doğururdu ki, subayların sivil halkla aralarında bir uzaklık bırakmaları, özellikle Galiçya'da, şarttı.

Zorlukla doğruldu. Kafası sanki baltayla yarılmış gibiydi. Önceki gecenin çok az bir bölümünü hatırlıyordu: Jablonsky'lerde Macar süvarileriyle yenen yemek, zavallı bir gece kulübü bozması olan Grille Parisienne'in ufak bölmelerinden birinde içilen içki... O ara iki Polonyalı süvari de katılmıştı topluluğa. Genellikle, Polonya süvarileri gibi, Macar süvarileri de kendi aralarında toplanırlardı. Ancak büyük hayal kırıklıkları, sıkıntılar onları bir araya getirirdi. Polonya süvarilerinin durumu görünüşte daha az acınacak gibiydi. Çoğu Polonya'nın soylu ailelerinden oldukları için Galiçya, kendi ülkelerinin bir parçasıydı; hiç olmazsa sıra özlemi çekmiyorlardı. Ne var ki, bunlarla beraber olununca ya içki içme yarışmalarına girişiliyor ya da ara sıra düello etmek gerekiyordu. Düellolar kesinlikle tüzüklere aykırıydı, ama birbirinin aynı günlere renk kattıkları için, ölümle sonuçlanmadığı sürece, kumandanlar göz yumuyorlardı.

Hedry karmakarışık odaya baktı ve sanki Galiçya'nın bütün böcekleri üstüne üşüşmüş gibi bir duyguya kapıldı. Yataktan fırladığı gibi birkaç dakika önce kendisi için imkânsız sandığı bir hızla giyinmeye başladı. Para cüzdanı iyice boşalmıştı. Eksilen paraların ne kadarını gece harcadığını, ne kadarını Natasha'nın boşalttığını kestirmesine imkân yoktu. On kronluk bir kağıt parayı çekip çıkarttı; kirli ağzına elinin değmesinden kaçınarak bir sokak köpeğine kemik veren insanlar gibi iki parmağının arasında tutarak kadına uzattı.

Natasha'nın yüzünde kocaman bir gülümseme belir-
diğine göre, on kron kendisine yapılan hizmetlerin karşı-
lığı olarak oldukça cömert sayılabilecek bir miktardı demek.
Domuz eti yumuşaklığındaki kollarıyla Teğmen'in daracık
omuzlarını sararak, zayıf bedenini kendi yumuşak, etli vü-
cuduna çekti ve bastırdı. Bu umulmadık hareket genç
adama dengesini kaybettiirdi; bir an için bir hamur kazanı-
nın içine yuvarlanıyormuş gibi oldu. Burun deliklerini
dolduran yağlı saç, ter ve kadın kokusu midesini bulan-
dırdı; başı döner gibi oldu; kadını şiddetle itti. Yüz kilo-
luk beden yatağa kadar fırladı ve temiz demeye bin şahit
isteyen, buruşuk çarşafın üstünde açık saçık bir biçim-
de sırtüstü yatakaldı. Teğmen bir yandan kılıcının bulun-
duğu kemeri takmaya uğraşırken, bir yandan da:

«Bir daha dokunayım deme!» diye bağırdı. «Ve bir
daha da beni bu domuz ağılından farksız, pis evine getirme.
Yoksa aklım başıma gelir gelmez öldürürüm seni.»

Paltosunu giydi. Hepsinden ne kadar tiksindiğini dü-
şündü. Kadın, erkek... Hayatının en güzel yıllarını bu ter-
kedilmiş cehennem deliğinde geçirmekten nasıl nefret edi-
yordu! Daha ne kadar dayanabilecekti? Ne zaman yıkıla-
caktı? Savaştan başka hiç bir şey onu kurtaramazdı!

Dışarıda hava hâlâ karanlık; sokaklar, şurada burada
evinin önünü süpüren birkaç kadın dışında, bomboştu.
Mahmuzları ses çıkararak, pantolonunun kırmızı, ceketinin
mavi-lacivert renkleri paltosunun altından güzellik saçarak,
gri göğsü doğru kalkık bıyıkları ve yakışıklı profiliyle yü-
rürken, süpürgeler birkaç saniye durakladı. Kasım soğuğu-
na karşı sarınıp sarmalanmış kadınlar canlanmış patates çu-
vallarına benziyorlardı. Onlar için en ufak, kaçamak bir
bakışını bile harcamadı.

Bildiği, tanıdığı Grodek'te iki çeşit halk yaşardı: Ko-
ma halinde, hasta kokulu köylüler ve siyahlar giyinen, na-
zik, hoşgörü sahibi, küçük yahudi toplulukları. Bu ikisi
içinde yahudileri tercih ediyordu. Onların yardımı ve us-
talıkları olmasa burası daha da berbat bir yer olurdu. Bu-
rayı büsbütün dayanılmaz, çekilmez bir yer olmaktan, nere-
deyse dayanılabilecek bir yer haline çevirmişler; sanki bü-
yü yaparcasına, oturulacak güzel evler, Fransız şampanya-
sı yaratmışlar; yerli halk için çeşitli değişik yiyecekler, ha-
şarat öldürücü maddeler ve faizle para sağlamışlardı. İn-

sanı şaşkınlığa düşüren bir ırktılar. Tıpkı öteki köylüler gibi iç karartan bir yoksullukta yaşadıkları halde kendilerince bütünüyle yabancı olan bu medeniyetin temel ihtiyaçlarını görebilecek doğal, içgüdüsel bir anlayışa sahiplerdi. Daha önceleri Sâmi ırkın aleyhinde görüşleri olduğu halde, burada Grodek'te, yahudileri sevmeye başlamıştı. Üstelik onlara güvenir, dayanır olmuştu.

Kışlaya gitmeden önce eve uğrayıp yıkanmaya ve üstünü başını değiştirmeye karar verdi. Kentin uzak bir bölümünde oturduğu halde yürümek istedi. Böylece zihninin de açılacağını düşündü.

Birkaç dakika sonra kendisini daha iyi hissetmeye başlamıştı bile. Hiç değilse maddeten durum böyleydi. Manen düzelmesine zaten imkân yoktu. 1 kasımdaki terfi listesinde adının bulunmayışından beri morali son derece bozuktu. Harp Akademisinin 1905 yılı mezunları arasında on dokuzuncuydu. Bir önceki yıl, 1904 mezunlarından ilk otuz teğmen —dört yıllık bir kıta görevinin ardından— Genel Kurmay'a atanmışlardı. Şimdi garip bir nedenle, belki de yeni Genel Kurmay Başkanı Franz Conrad von Hötzendorf'un kaprisi sonucu, 1905 mezunlarından sadece ilk on beşi bu mevkiye uygun görülmüştü.

Mevki hırsı değildi kendisini bu denli üzen. Gözü çok yükseklerde bir kişi olmadığı için masa başında görev almaktansa, askerlerin arasında bulunmaktan daha çok zevk alıyor ve mutlu oluyordu. Ayrıca süvari olmaktan da fazlasıyla hoşnuttu; bu birlik kendisi için bir yuva, bir ülke, geçmiş ve gelecekti. Nefret ettiği tek şey Galicya'ydı.

Çok farklı ırklardan oluşan krallığı tek bir millet halinde yoğurabilmek için çırpınan hükümet, Macar Alaylarını Galicya'ya yerleştirmiş; Avusturyalıları Saraybosna'ya, Slovakları Salzburg'a, Bosnalıları Budapeşte'ye, Rutanyalıları Graz'a, Çekleri Debrecen'e vermişti. Bunların hepsi birbirlerine karşı kardeşlik bağlarıyla bağlı ve anlayış içinde görünmekteyseler de, gerçekte kendilerine yabancı toprağın her bir karışından nefret ederek sıla özlemi çekmekte ve belki genç kızlar dışında yöre halkının tamamından tiksiniyorlardı.

Kendisi gibi başka arkadaşlarının da aynı hayal kırıklığına uğradığını düşünmek Teğmen von Hedry'nin üzün-

tüsünü hafifletmedi. Üstelik acısını daha da derinleştiren ikinci bir olay daha olmuş; Lebovitz'i kaybetmişti.

Lebovitz adlı yahudi hizmetkârı bugüne kadar yanında çalışmış olanların en iyisiydi. Yaşı anlaşılamayan parlak zekâlı, anlayışlı, yorulmak bilmez bir adamdı. Tanışmaları Hedry'nin Viyana—Grodek—Tarnopol treninden buraya ilk ayak bastığı ve ne eşyalarını taşıyacak bir hamal, ne de kendisini şehre götürecek bir araba bulamadığı gün olmuştu. Yakın şehirlerden birinden, bir cenaze töreninden dönen Lebovitz aynı trenin üçüncü mevki kompartmanından inmişti. Genç subayın çektiği sıkıntıyı göerek duruma el koymuştu hemen. Az sonra Teğmen'e bir fayton, çantalarını taşıyabilmesi için bir el arabası, kentin en güzel otelinde bir oda, geceyi rahat geçirebilmesi için bir kutu haşarat zehiri; ertesi gün de banyolu, özel girişli bir daire ile Tarnopol ve Przemysl'in çok özel randevu evlerine girebilmesi için tanıtma kartları sağlanmış bulunuyordu.

Oysa bu elmas gibi değerli adam vatanı Galiçya'yı bırakarak, Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmeye kadar vermişti. Bu karar Teğmen von Hedry için sürpriz olduğu halde, Lebovitz ve büyük bir yahudi gurubunun dikkatle hazırladıkları bir planın sonucuydu. Aralarında bazılarının aileleri de bulunan yirmi üç orta yaşlı adam, bu toplu göçü düzenleyen genç bir hahamla kader birliği ederek bahtlarını denemeye kalkışmışlardı. Çoğu, Amerika'da akrabaları bulunduğundan büyük bir riske girmedikleri kanısındaydılar. Lebovitz bu denizaşırı ülkede tek bir varlık bile tanımadığı halde guruba ilk katılanlardan olmuştu. Hedry, kızilderililerin katliamları ve Vahşi Batı'nın kötü adamları hakkında korkunç hikâyeler anlatarak gözünü yıldırmaya çalıştığında Lebovitz sadece gülmüştü.

«Sayın Teğmenim, hayatını kazanabilmek için yirmi yıldır subaylara hizmet etmeye uğraşan zavallı bir biçareye Kızilderililer melek gibi görünecektir!» Sonra hemen eklemiştir:

«Tabii ki ben Polonyalı süvari beyefendilerden söz ediyorum, Macar süvarilerinden değil... Polonyalı beyler biz yahudileri hiç sevmezler. Macar beyler ise çok daha iyidirler. Hiç olmazsa sinirli, düşünceli zamanlarında kendilerini, bizi döverek yatıştırmazlar.»

Şimdi Lebovitz gideli on gün olmuştu. Yerine yeğeni biraktığı halde, Hedry kendisini yetim kalmış buzağılar gibi hissediyordu. Yeğeni, müzmin bir biçimde durmaksızın burnu akan, uzun boylu ve zayıf bir gençti. On gündür bir kere bile gömleğini değiştirmemiş, çizmelerini boyamamış, mendil kullanmamıştı.

Hedry eve gelince, sıcak bir banyo düşüncesinin belirsiz bir süre için ertelendiğini görerek hayal kırıklığına uğradı. Derhal komutanına gitmesini haber vermek üzere bir onbaşı kendisini beklemekteydi. Atı **Ideges**'e eyeri vurulmuş ve üstüne battaniyesi örtülmüştü; avluda duruyordu. Teğmen içindeki tikslenme duygusunun, hayvanın gözlerinde bile yansıdığını farkettil. Ideges, Macar dilinde **sinirli** demekti ve bu adı bütünlük hakeden bir attı. Hareket eden herhangi bir şey, bir askerî araç, bisiklet, araba hattâ ata binmiş, siyah kaftanlı bir yahudi bile onu şaha kaldırmaya yetiyordu. Tabii eğer Teğmen von Hedry'nin bacakları yandan sıkıştırmıyorsa... O zaman kuzu kesilirdi. Oysa teğmen ona karşı hiç bir kötü bir davranışta bulunmamış, hatta cezalandırmamıştı. Hedry, hayvanlarla, insanlara oranla, çok daha güçlü dostluklar kurabilirdi.

Yağmur çiselemeye başladı; kışlaya vardığında hava sisli-gri bir renk almış, hafiften aydınlanmıştı. Kumandanın odası dış kapıların yanındaki iki katlı, kasvetli görünüşlü yapının ilk katındaydı. Nöbetçi başçavuş kendisini derhal içeri aldı.

Azametli, gururlu tavırlarıyla Kont Peterfy, bütün Avusturya - Macaristan Ordusunun belki en dik duruşlu ve en kanca burunlu subayıydı; uzun boyluydu. Çelik mavisi gözlerini diktiği zaman, en cüretli, küstah bir Macar süvarisinin bile korkudan eli ayağı kesilirdi. Hedry, «Herhalde dün, gecenin hatırlayamadığım bir anında bir şeyler oldu; şimdi tepeden aşağı giydirecek» diye düşündü. Fakat çelik-mavisi gözlerde baba şefkatini andıran ifadeyi görünce ne yapacağını şaşırdı. **Aman Tanrım!** diye düşündü. **Yoksa ailemden biri mi öldü? Annem mi? Allahım, inşallah annem değildir. Altı haftadır tek bir satır bile yazmamıştım.**

Sonra Albay'ın yalnız olmadığını farkettil. Daha önce hiç görmediği bir yüzbaşı masanın yanındaki iskemleden ayağa kalktı. Nişanları, Harp Divanı Sorgu Yargıç-

ları sınıfından olduğunu gösteriyordu. Tanıştırılma sırasında Hedry, isminin Emil Kunze olduğunu öğrendi. Albay:

«Yüzbaşı, Viyana Garnizonu'nun Askerî Mahkemesi tarafından, bir cinayet davasını araştırmakla görevlendirilmiş bulunuyor. Sana bazı sorular soracak. Elinden geldiği kadar cevaplandırmalısın.» dedi. «Eğer yardıma ihtiyacın olursa, duraklamadan, çekinmeden sor. Senin en iyi subaylarımdan biri olduğunu ve namusun, şerefine üzerine yemin edip, kefil olmaya hazır bulunduğumu Yüzbaşı'ya söyledim.»

Kunze «Ne garip» diye düşündü. Adamlarından biri subaylığa yakışmayacak bir davranıştan ötürü zanlı tutulduğunda, Linz'deki Avusturyalı bir albay da, Grodek'teki Macar bir albay da tıpatıp aynı biçimde tepki göstermişlerdi. Bu benzerlik umut verici bir işaret miydi? Monarşinin artık bir bütün, bölünmez bir ülke olduğunu mu gösteriyordu? Bir arada yaşayan çeşitli ırkların, kimyasal reaksiyonlar sonucu gibi patlayarak ya da toprak kayması gibi yavaşça yıpranarak çökmesi ihtimal dışı mıydı? Ordu bu ülkeyi, birleştirici ve yaşatıcı bir unsur olarak, en azından yüz yıl daha ayakta tutabilecek miydi?

Çantasından bir zarf çıkartarak Hedry'ye uzattı.

«Bu zarfı tanıdınız mı, Teğmenim?»

Hedry şaşırarak zarfa baktı.

«Tabii, efendim. Bu benim merhum Yüzbaşı Mader'e gönderdiğim mektup.»

Kunze:

«Ona niçin mektup yazmıştınız?»

«Arkadaştık. Terfi ettiğini öğrenince kutlamak istedim.»

«Siz terfi ettirilmediğiniz halde mi?»

Teğmenin yüzüne kan hücum etti.

«Ne ilgisi var, efendim?»

Kunze bir an gözlerini kapattı. Tren yolculuklarında oldum olası uyuyamazdı. Grodek'e geliyorsa hem uzun sürmüş, hem de yorucu olmuştu.

«13 kasım gününden beri hiç Grodek'ten ayrıldınız mı?»

«Hayır efendim.»

«Öyleyse nasıl oluyor da Yüzbaşı Mader'e yazdığınız mektup 14'ünün sabahı Viyana'dan postalanıyor?»

«Yahudi hizmetkârım Amerika'ya giderken postaya verecekti.»

Kunze kaşlarını kaldırarak tekrarladı:

«Yahudi hizmetkâr mı?»

Albay:

«Bu yörenin geleneklerindendir» diye açıkladı. «Garizonların durumları ortada. Grodek de bir cennet değil tabii. Hele genç subaylarımız için. Oturacak doğru dürüst bir yer bulmak mesele. İşte bu yüzden Yahudi vatandaşlara ihtiyaç başgösteriyor. İnanılmayacak kadar becerikli kimseler. Dinlerine bağlı bir özellikleri olsa gerek bu. Hatta Hazreti Musa'dan da ileri giderek kaya parçalarından sadece soğuk su değil, sıcak su bile akıtabiliyorlar!»

Yüzbaşı Kunze espriyi kibar bir gülümseme ile cevaplandırarak tekrar Hedry'ye döndü:

«Mektubunuzu niçin adamınızla gönderdiniz? Niçin kendiniz Grodek'ten postaya vermediniz?»

«Hedefine çok daha çabuk varacağını düşündüm, efendim. Buradaki posta hizmetleri oldukça gevşek diyebilirim.»

«Adamınıza sadece tek bir zarf mı verdiniz?»

«Hayır efendim. Üç, hattâ dört mektup daha verdim. Hepsi de Viyana'daki dostlarıma yazılmıştı.»

«Üç mü, dört mü?»

Hedry bir saniye kadar düşündü.

«Üç.»

«Ordudan arkadaşlarınız mıydı bunlar?»

«Hayır, efendim, sivildiler.»

«Yani gönderdiğiniz kimseler Ordudan değil miydi?»

«Hayır efendim, sadece Yüzbaşı Mader subaydı. Ötekiler, ehh... hanım arkadaşlardı.»

«Üçü de mi?»

«Evet efendim.»

Yüzbaşı Kunze isimlerini sordu ve defterine kaydetti.

«Bir de şu Yahudi hizmetkârınızın adını öğrenebilir miyim?»

«Lebovitz.»

«İlk adı?»

«Bilmiyorum, efendim. Ben kendisini hep bu adla ça-

ğırırdım. Fakat öğrenebilirim. Yerine yeğenini bıraktı. Yerini doldurmuyor ama... Eğer gerekli görüyorsanız, yeğenine sorarım.»

Kunze:

«Çok iyi olur» diyerek başını salladı.

Konuşma oldukça rahat, tekdüze bir hava içinde sürüyordu. Hâlâ biraz şaşkın haline rağmen Teğmen von Hedry yardımcı olmaya çalışıyordu.

«19 kasım günü Charles Francis imzalı, isminize gönderilmiş broşürü alır almaz derhal komutanınıza teslim ettiniz. Doğru mu?»

«Evet, efendim.»

«Zarfı açmadınız mı?»

«Hayır, efendim.»

«Niçin açmadınız?»

Hedry'in yüzü bir daha kızararak, güneşten iyice yanmış olan cildi sonbahar yapraklarının kızılığını aldı.

«Açmadım, çünkü Garnizondaki bütün subaylara böyle bir mektup aldıkları takdirde derhal teslim etmeleri emri verilmişti!»

Sorgunun başından bu yana ilk olarak Hedry'nin yüzünde ve ses tonunda sıkıntı okunmaya başlamıştı.

Yüzbaşı Kunze uzun uzun, soru dolu bakışlarla süzdü teğmeni. Bu genç kendisini şaşırtıyordu. Grodek'e hareket etmeden önce geçmişi hakkında bazı şeyler öğrenmişti. Çok köklü ve zengin bir aileden gelmekteydi. Yalnız Harp Akademisine girebilmekle kalmayıp aynı zamanda iyi bir derece ile mezun olması sıradan süvari subaylarından çok daha yetenekli olduğunu gösteriyordu. Şu andaysa, akşamdan kalmış bir hali vardı; gözleri ve göz kapakları kırmızı kırmızıydı; esnememek için büyük çaba harcıyordu. Görünüşte son derece saygılı ve düzgün cevaplarının ardında Kunze, belli belirsiz bir horgörüş sezmisti. Ne de olsa, bir von Hedry bir Kunze ile konuşuyordu. Bir kez daha Yüzbaşı, Ordu'nun bu çekici gücü karşısında şaşkınlığa düştü. Niçin Hedry'nin fizik ve ruh üstünlüğüne sahip biri, sıkıntıdan, arkadaş özleminden ve ağır bir boyun eğmeden başka bir şey sunmayan bu ordu görevini seçiyordu?

«Gelecek hakkında ne gibi tasarılarınız var, Teğmenim?»

Genç adam kaşlarını çattı. Soruyu ve ne sorulmak istendiğini anlayamamıştı.

«Ne bakımdan diye sorabilir miyim, efendim?»

«Görevinizde kalmayı mı düşünüyorsunuz?»

«Tabii, efendim.»

«Genel Kurmay'a atanmamaktan duyduğunuz hayal kırıklığına rağmen mi?»

Teğmen'in artık uykulu hali kalmamıştı. Derin bir nefes aldı.

«Evet efendim. Genel Kurmay'a atanmamış olmaktan duyduğum hayal kırıklığına rağmen.»

Alçak sesli konuşma tonunda keskin, âlaycı, küçük görücü bir kibir vardı. Bir soytarı hukukçuyu azarlayan bir Prens... Ansızın Kunze, Charles Francis'in niçin bu ismi de kurbanlarının arasına aldığını anladı. **Tabii eğer Charles Francis'e de aynı tonla hitap etmişse**

«**Üsteğmen Dorfrichter isimli birini hatırlıyor musunuz?** Harp Akademisinde sınıf arkadaşınızdı.»

Teğmen, kulaklarına kaçan suyu temizlemeye uğraşan adamlar gibi, başını salladı. Konunun değişmesi pek çabuk olmuştu. İsyant edercesine, haşın bir sesle:

«Sizi izleyemez oldum, efendim» dedi.

Kunze ismi yavaşça, üstüne basa basa tekrarladı:

«Üsteğmen Peter Dorfrichter... Hatırladınız mı?»

«Evet efendim.»

«Kendisiyle ilişkileriniz nasıldı?»

Hedry hafifçe omuzlarını silktili.

«Arkadaştık; sınıf arkadaşı...»

«İyi arkadaş mıydınız?»

Cevap çok geç çıktı:

«Hayır, efendim.» Sonra özür dilercesine gülümseyerek devam etti. «Dorfrichter kolay arkadaş edinen bir insan değildi. Ben de öyleyimdir.»

«Aranızda bir tartışma geçtiği oldu mu?... Siz sınıfın on dokuzuncusuydunuz; o da on sekizincisi. Demek ki rekabet halindeydiniz.»

«Herkes öyleydi, efendim. Bütün sınıf. Harp Akademisinde durum böyledir. Gerçek arkadaşlık yoktur. Başarıya giden yol önünüzdekilerin cesetlerinin üzerinden geçer. Muhakkak siz de biliyorsunuzdur, efendim. Hiç de-

ğilse, ben Akademideyken böyleydi. Belki bugün daha akıllı ve kendini bilir bir öğrenci topluluğu vardır.»

Kunze «Ne kadar haklısın» diye düşündü. Sonra yüksək sesle:

«Yine de Dorfrichter üzerine edindiğiniz bazı kanılar vardır ama, değil mi?» diyerek kendince dürtükledi onu.

Hedry hatırlamaya çalışıyordu.

«Eeee... Zeki ve yetenekliydi. Hattâ kendisinin üstü olan pek çok kimseden daha yetenekliydi. Tek derdi aşırı sinirli oluşuydu; çok gergin ve sinirli anlarında kendini kaybedebilir, çılgınlıklar yapabiliirdi... Yazılılarda bekleneni veremezdi. Hele atlardan korkusu!» Hemen düzeltti. «Korkusu değil de, nefreti demek istedim... İyi bir sporcu değildi. Ne yazık ki, Binbaşı von Campanini onu yetiştirmeye azmetmişti. Kendisine her zaman en huysuz atı verirdi. Dorfrichter çok, pek çok kere attan yuvarlanmıştı. Bazan zavallıya acımak gelirdi insanın içinden!» Gülümsedi. «Ve ata da!..»

Kunze:

«Siz İmparatorluğumuzun en iyi binicilerinden biri olarak tanınıyorsunuz, Teğmenim» dedi.

Hedry omuzlarını silktilti.

«Bilmiyorum, efendim. Şöyle söyleyebilirim. Ata binmesini biliyorum.. Ama neredeyse at üstünde yetişmiş olduğumu dikkate alacak olursanız bu büyük bir başarı sayılmaz. Sadece Dorfrichter böyle bir avantaja asla sahip olamamıştı.»

Kunze ayağa kalktı.

«Teşekkür ederim, Teğmenim. Şimdilik bu kadar. Eğer Lebovitz'in tam adını ve adresini bulabilirseniz çok sevineceğim. Bir de birlikte yolculuğa çıktığı gruptakilerin adlarını...»

«Ne zaman istiyorsunuz, efendim?»

Kunze soru kendisini şaşırtmışcasına bir an durakladı. Sonra yine otorite dolu sesiyle:

«Şimdi!» diye cevap verdi.

Teğnen von Hedry, üst'lerine sertçe eğilerek selâm verdi; topuklarını birbirine çarparak döndü ve odadan dışarı çıktı. Dışarı, avluya çıkar çıkmaz kapının önünde ay-

lak aylak oturan Macar askerine bağırarak atını getirmesini söyledi. Çevik vücudunun ustaca hareketiyle eyere sıçradı ve Yahudi mahallesine doğru dört nala yola çıktı.

Birkaç saat sonra Viyana'nın Leopoldstadt yöresindeki bir pansiyonda yol arkadaşlarıyla birlikte gümrük işlemlerinin tamamlanmasını bekleyen Moses Lebovitz'e bir polis memuru Emniyet Müdürlüğünden çağırıldığını bildiren bir kâğıt getirdi. Derhal Müdür Brezovsky'ye gitmesi yazılıydı. Böyle emirler gidilmesi en imkânsız anlarda gelirdi zaten... Yolculuklarını engelleyen her şey ortadan kalkmış ve o gece yola çıkmaları kararlaştırılmış bulunuyordu.

Lebovitz Viyana'da geçirdiği iki hafta boyunca hiç bir düşmanca tutumla karşılaşmamıştı, yine de yanında bir avukat götürmeyi uygun buldu. Avukat, yolculuklarını düzenleyen genç hahamın, halen Viyana'da oturmakta olan, eski bir okul arkadaşıydı. Büyük şehir bu adamı da kendisine uydurarak, tatlı dilli, yapmacık tavırlı bir kişi haline sokmuştu. Lebovitz, onun Yahudi olduğunu bile anlayamadı.

Emniyet Müdürü onları hemen kabul etti. Sinirli olduğu anlaşılan Lebovitz'i yatıştırmak amacıyla yaptığı arkadaşça bir sohbetten sonra Brezovsky hemen kendisine Teğmen von Hedry ile olan ilişkisini sordu. Bu hiç beklenmedik bir şey olduğu için, Lebovitz şaşırdı. Ağır kaftanının altında vücudu buz gibi ter içinde kaldı; parmakları kartal pençelerini andırır biçimde büzülerek oturduğu iskemlenin kumaşına yapıştı. Belki de teğmen soyulmuştu; belki öldürülmüştü... Ve kendisi, Lebovitz katil zanlısı olarak kabul ediliyordu. Çocukluğunda ve gençliğinde nice kıyımlara tanık olmuştu, ama hiç biri kendisini Müdür'ün bu endişeli, meraklı hali kadar ürkütmemişti. Lebovitz o kıyımların nedenini anlıyabiliyordu; oysa Müdür'ü de, davranışlarındaki nedeni de anlamasına imkân yoktu.

Evet, teğmene işlerinde yardımcı olurdum, diye anlattı. Evet, hakettiği küçük bahşişleri alırdı; söyleyebileceği şeyler bu kadardı. Beyefendisi her zaman kendisinden ne kadar memnun olduğunu söyler dururdu.

Müdür:

«Teğmen von Hedry, Viyana'dan postaya vermek için sana bazı mektuplar vermişti» dedi. «Kaç taneydi bunlar?»

Lebovitz'in gözleri faltaşı gibi açıldı.

Neden mektupları soruyordu. İçini yeniden büyük bir korku dalgası kapladı. Acaba o mektuplarda çok önemli bazı şeyler mi vardı? Belki para?

«Dört taneydi, Herry Brezovsky» diye kekeledi.

«Daha fazla olmadığından emin misin?»

«Evet efendim. Teğmen bana verdiği zaman da saydım; postaneye gelince de.»

«Onları kutuya mı attın?»

«Hayır, efendim. Kaybolmalarını istemiyordum. Onun için mektupların ayrılmakta oldukları masanın üstüne bıraktım.» Sesini yükseltti. «Eğer yine de kaybolmuşlarsa, posta idaresini suçlayın; beni değil.»

«Teğmen mi mektupları böyle postalamayı söylemişti?»

«Hayır, efendim. Demin de dediğim gibi ben kaybolmamaları için böyle yaptım. Sonra böylece daha da çabuk gideceklerdi. Daima beyefendime en iyi biçimde hizmet etmeyi görev bilmişimdir.»

«Adresleri okudun mu?»

«Hayır, efendim.»

«Niçin okumadın?»

«Çünkü okuyamam, efendim. Almanca yazılmışlardı. Ben yalnız İbranice yazı okuyabilirim. Ama sizler mektuplarınızı İbranice yazmıyorsunuz.»

Brezovsky dudaklarını titremesini önleyemeyerek:

«Hayır, ne yazık ki, öyle yapmayız» dedi.

Sorgu bir saat kadar sürdü. Müdür, Lebovitz'e ertesi gün Grodek'ten dönecek olan Yüzbaşı Kunze'nin de kendisini sorguya çekebilmesi için Müdüriyette kalması gerekeceğini bildirdi.

«Fakat, sayın bayım, ben bu gece Hamburg'a hareket etmek zorundayım!» Cebine davranan Lebovitz, genç hahamın yolculuk programını yazmış olduğu dikkatle katlanmış kâğıdı çıkarttı. «Prag ve Leipzig'de aktarma yaptıktan sonra yarın öğle üzeri Hamburg'a varmış olacağız. 29'unun sabahında **Kriemhilde** adlı gemiyle denize açıl-

lacağız. Eğer bu gece Viyana'da kalacak olursam, gemiyi kaçıtırırım, efendim.»

Brezovsky:

«Bir sonraki gemiyle gidersiniz Amerika'ya, Herr Lebovitz» dedi.

Lebovitz, Galiçya'da kendisine hiç bir zaman «Herr» diye hitap edilmemiş olduğundan, daha da rahatsız oldu.

«Fakat böyle uzun bir yolculuğu tek başıma göze alamam! Yalnız olsaydım, buraya kadar bile gelemezdim. Ben Grodek'te doğdum, orada yaşadım. Yalnız bir kere Przemyśl'e, iki kere de Krakow'a gitmiştim. Yolculuklarımda hepsi bu kadardır. Ben grubumdan ayrılamam.»

Brezovsky ayağa kalkarak, avukata döndü:

«Üzülerek belirtiyim ki, Herr Lebovitz'i burada tutmak zorundayız. Bizim için son derece önemli bir tanık olabilir. Bu nedenle kendisini elden kaçırmayı göze alamayız.»

Lebovitz perişan bir halde bağırınca, Müdür aynı iyiliksever, ama otoriter tutumunu koruyarak, yatıştırırcasına omuzunu okşadı. Sonra avukatına dönerek:

«İyi davranılacağı konusunda size garanti verebilirim» dedi. «Bir Yahudi lokantasından yemek gönderilmesi için gerekli hazırlıkları yapabilirsiniz. Ayrıca kendisini gerekenden bir saat bile fazla tutmayacağımızdan da emin olabilirsiniz. Kendisinin zanlı değil, sadece önemli bir tanık olduğunu tekrar belirtmek isterim.»

Müdür ve avukat el sıkıştılar; Moses Lebovitz götürüldü. O gece, daha önceden kararlaştırılmış olduğu gibi, Galiçyalı göçmen grubu Hamburg'a doğru yola çıktı.

Üç gün sonra Lebovitz, Yüzbaşı Kunze'yle konuşmadan, serbest bırakıldı. Gerçek şuydu, polis kendisini unutmuştu. Charles Francis dosyasındaki bazı yeni gelişmeler dikkatlerini başka yönler'e çevirmişti. Eğer avukatı durumunu sormamış olsaydı, belki de bu küçük, rahatsız hücrede birkaç gün daha kalacaktı. Avukatı utanç içinde kendisine, Emniyet Müdürlüğünde zanlı olarak değil de konuk olarak bulunmanın bazı mahzurları olduğunu anlatmaya çalıştı.

Lebovitz serbest bırakıldıktan sonra avukatın ücretini ödedi; genç hahamın kendisi için bıraktığı biletleri ve

pasaportu alarak Kuzey Demiryolları İstasyonuna yürümeye başladı.

Prag treninin hareket saatine kadar zamanını üçüncü mevki bekleme salonunda bir köşede oturarak geçirdi. Zamanı gelince, perona fırladı. Bir sürü kompartımanı, yemekli ve yataklı vagonu olan, hızlı bir trendi bu... Trenin yanısıra yürümeye başladı; yeni yıkanmış camların gerisindeki insanların yüzlerine bakıyordu. Kendi ırkından kimse yoktu aralarında; hepsi, hattâ üçüncü mevki yolcuları bile, ürküntü verecek kadar yabancıydılar. Hareket zamanının geldiğini bildiren düdük çaldığında o hâlâ peronda durmuş, tahta, çelik ve insan etinden meydana gelen yüküyle birlikte trenin hızlanmasını seyretmekteydi.

Yeniden kente döndü ve grubun yolculuğunu düzenleyen seyahat acentasına giderek, tren biletlerinin parasını geri almak istedi. Yalnız Hamburg treninin bilet parasını geri verdiler. Acentadaki memur kendisine, gemi yola çıkmadan önce kararını değiştirmiş olması gerektiğini söyledi; Lebovitz de tezgâhın üstünden aldığı gemi biletini gayet sakın bir şekilde parça parça yırttı.

Aynı akşam Viyana - Grodek trenine bindi. Kullanılmaktan eskimiş tahta sıralar bile tanıdıktı. Uzak köşelerden birindeki yaşlı kadın aynı sokakta oturmaktaydı onunla ve başka iki adam da komşu mahallelerden Winniki'de oturuyorlardı; Viyana'dan uzaklaştıkları sırada sulu kar yağmaya başladı. Şimdiden donmaya yüz tutan camlara sert bir rüzgâr çarpıyordu. Lebovitz yayılarak, başını oturduğu sıranın arkasına dayadı. Günlerdir ilk kez kendisini huzur içinde, korkusuz hissediyordu. Hangi çılgın fikre kapılarak Amerika'ya gitmeye kalktığını düşünerek şaşıtı.

Bir başka uzun ve uykusuz gece yolculuğundan sonra, 28 kasım günü Yüzbaşı Kunze Viyana'ya döndü. İstasyondan yazıhanesine giderek, hâlâ Linz'de bulunan General Wencel'e telefon etti. Wencel'e:

«Teğmen von Hedry'nin Charles Francis olayında hiç bir rolü olmadığına eminim, efendim» dedi. «Dört mektubunu postaya veren Yahudi, yanında çalışmakta olan bir kimseymiş. Teğmen'i sorguya çektikten sonra, yardımcımın öteki mektupların gönderildiği kimseleri aramasını

istedim. Uç hanım. Uçu de Hedry'nin ifadesine uygun. Dördüncü mektup da Mader'e gitmiş. Bu mektupta da aynen Hedry'nin söylediklerinin olduğuna, yani yeni atanmış olduğu görevden dolayı Mader'in kutlandığına, emimim.»

General Wencel sözünü kesmeden dinledi. Sonunda:

«İlk trene atlayarak buraya gelsen iyi olacak» dedi. «Burada bazı ilgi çekici gelişmeler oldu. Hiç değilse, Müfettiş Weinberger bu kanıda. Ben, sen olmadan bir davranışta bulunmak istemiyorum. Bu meseleyi sen çıkardın; sen bitir.»

Kunze telefonun öteki ucundan duyulabilecek kadar derin bir iç çekti. Yorgunluktan başı dönüyordu; sonunda artık evine gidip, yatağına gömülüp, uyuyabileceğini ummuştu. Ama bir emre karşı çıkmaya çalışmanın faydasızlığını biliyordu; emir emirdi.

«Peki, efendim. Dediğinizi hemen yapacağım,» dedi ve sözü edilen ilgi çekici gelişmelerin neler olduğunu sormadı bile.

Aynı günün sabahı Linz'li eczacı Ritzberger her zamankinden daha erken uyandı. Elli altı yaşına rağmen kendisini dinlenmiş, canlı hissediyordu ve normal kalkma zamanına kadar olan yarım saati, yanında hâlâ uyumakta olan genç karısıyla sevişerek geçirmeye karar verdi. Tam uzanıp, dürterek karısını uyandıracaktı ki, iki hafta önceki bir olay ansızın aklına geldi. Karıkocalığa özgü zevkleri şimdilik ertelemeye karar vererek, yataktan fırladı, çabucak giyindi ve bir gece önce birlikte oyun oynadıkları, Linz Emniyet Müdürü'nün evine giderek, onu da uyandırdı.

Bu beklenmedik hatırlayış, On dördüncü Piyade Alayından bir erle ilgiliydi. Genç adam bir akşam geç saatte eczanesine gelerek, hatırladığına göre oldukça fazla miktarda, potasyum siyanür istemişti. Askerin açıklamasına göre subayı bu maddeyi fotoğrafçılık nedeniyle istemekteydi. Eczacı kendisine önce aradığı zehirden bulunmadığını, sonra da olsa bile izinsiz olarak satamayacağını söylemişti. Ve ere, Belediye Sağlık Müdürlüğü'nden gerekli belgeyi almasını, sonra da garnizon eczanesinden —Linz'

de potasyum siyanür bulunduran tek yer burasıydı— istediği kadar alabileceğini söylemişti. Er, verdiği bilgiden dolayı kendisine teşekkür ederek gitmişti. Bu da Ritzberger'in onu son görüşü olmuştu.

Yüzbaşı Kunze, saat on birde kalkan trene bindi. Biletleri kontrol eden adama iki kron verince, tek başına bütün bir kompartmana yayılması mümkün oldu. Böylece bir süre kestirebildi ve Linz'e biraz olsun canlanmış olarak ulaştı. İstasyondan hemen bir arabaya atlayarak doğru Alay Komutanlığına gitti. General Wencel ve Müfettiş Weinberger orada kendisini beklemekteydiler.

Sorgu pek umut verici bir biçimde başlamadı. Teğmen Peter Dorfrichter'in aleyhinde çok güçlü bir delil gibi görünen ve o sabah Weinberger'i neşelendiren ipucu akşama doğru parlaklığını yitirmiş durumdaydı. Dorfrichter'in emirleriyle yüzleştirilen Ritzberger, bu adamın potasyum siyanürü isteyen adama zerre kadar benzemediğini söyledi. Emirleri gönderildi, ama Ritzberger dolanıp duruyordu.

«Ama gelin görün ki, Teğmen Dorfrichter'in emirleri bana hiç yabancı değil» diyordu. «Onu birkaç kere eczanede görmüş olmalıyım. Hattâ en son oldukça yakın bir tarihte gördüm onu.»

Kunze:

«Ne satın aldığını hatırlıyabiliyor musunuz?» diye sordu.

«Ne almıştı? Herhalde reçetesiz satılan bir şeydi; yoksa mutlaka hatırlardım.» Eczacı derin derin düşünmeye başladı; sonra birden yüzü parladı. «Kapsüller! İnce kapsüller! Bunları satın aldı işte! Birkaç düzine ince kapsül!»

Kapsülleri anlattı; tıpkı Charles Francis broşürlerinden çıkanları tarif ediyordu. General Wencel, yine sıkılarak, ikinci kez sorguya çekilmek üzere Teğmen Dorfrichter'in Komutanlığa çağırılması için, gerekli emri vermeyi kabul etti.

Bu ikinci sorguda da Dorfrichter, ilkinde olduğu kadar rahat ve huzurluydu. Evet, emirlerini kapsülleri alması için eczaneye göndermişti. Köpeği Troll'un barsaklarında kurt vardı, ama baytarın verdiği ilâçları bir türlü içmiyor-

du. Dorfrichter de ilâcî köpeğine böylece kapsül içerisinde vermeyi düşünmüştü. Az zamanda Troll'da kurt diye bir şey kalmamıştı.

On dördüncü Piyade Alayı'nın veterineri, Dorfrichter'in sözlerini doğrulayınca, komisyona da teşekkür ederek Dorfrichter'i yollamaktan başka yapacak şey kalmadı.

O gece siyanür satın almaya kalkışma olayıyla ilgili olarak alaydaki emirlerinin hepsi sorguya çekildi. Adamın kim olduğu bulunamayınca, arama bütün Garnizon'u kapsamına aldı. General Wencel ve Müfettiş Weinberger Viyana'ya döndüler, fakat Kunze Linz'de kaldı. Yirmi dokuz sabahını sorguya çekilenlerin ifadelerini yeniden inceleyerek geçirdi. Öğleyin Albay von Instadt'ın subayların lokantasındaki yemek davetini kabul etti.

Yemek boyunca gerek davet sahibinin, gerekse öteki masa arkadaşlarının ince bir konukseverlik maskesi altında gizledikleri öfkeyi çok iyi anlıyordu. Ama bu, kendisini hiç rahatsız etmedi. Linz'e geldiği günden bu yana, soruşturma olayına Garnizon'un duyduğu tepkinin farkındaydı. Davetin soğuk havasını hiç dikkate almaz görünerek, yemekten ve özellikle birlikte olduğu gruptan fazlasıyla hoşlanıyormuş gibi davrandı.

Konuşmalar tek bir konu, havacılık alanındaki son gelişmeler üzerinde toplanmıştı. Masadaki teğmenlerden biri, ordunun Havacılık Komitesi tarafından Fransa'ya, Blériot'nun tarihî, Manş'ı aşma denemesinin kalkış töreninde bulunmaya gönderilmişti. Genç subay bu olayın, hayatının en güzel anısı olduğunu ileri sürüyordu.

Albay:

«Fakat bir savaş çıktığı zaman uçakların önemli bir rolü olacağını sanmıyorum» dedi. «Belki düşman mevzilerinin keşfinde kullanılabirler, ama bu iş için de pek gü-rültülü şeyler... Keşfedilecek bölgeye gelmelerinden çok önce sesleri duyulacaktır. Bu iş için süvarilerden daha iyi bir birlik düşünemiyorum.

Ordu'da geçirdiği yedi yıla rağmen; Kunze, askerî düşünüşün saplantılarına akıl erdiremiyordu. Onlar için savaş gerçeğinden öte hiç bir şeyin önemi yoktu. Amaç yok etmek olmadıkça, ilerleme anlamsızdı. Her artı bir eksi ile dengelenmeliydi ki, sonunda her şey sıfıra varsın.

Teğmen:

«İngilizler uçaklara takılı makinalı tüfekler üzerinde çalışıyorlarmış» dedi.

«Ben de duydum; fakat akla yakın değil. İki uçağın savaşıması insana orta çağdaki atlı şövalyelerin vuruşmasını hatırlatıyor. Asla! Her şeyden önce uçaklar çok pahalıya maloluyor. Hiç bir hükümet bu masrafı kaldıramaz.»

«Havadan bombardıman için kullanılabilirler.»

«Asla. Hiç değilse, komutanlar tarafından yönetilen ordular bulunduğu sürece böyle bir şeye de imkân yok. Düşman her bakımdan bizden farklı olabilir, ama tek bir yön var ki, o mutlaka aynıdır: Komutanları gerçek beyefendilerdir. Savaş Allahın belâsı bir şey olabilir, ama şövalyelik çağlarından kalma bazı kurallar, kavramlar hâlâ geçerlidir. Mühimmat depoları hedef alınarak atılmış bir bomba yönünü şaşırdığı zaman sivil halkı öldürecektir. Hangi tarafta olursa olsun, hiç bir komutanın bu kadar barbarca bir davranışın sorumluluğunu almak isteyeceğini sanmam!»

Kunze, Almanların uçaklardan atılan bombalar konusunda devamlı çalışmalar yaparak büyük ilerlemeler kaydettiklerini hatırlatıp, Albay'a karşı çıkmak istedi. Zaten bu yemek davetini sadece uçaklardan söz etmek için kabul etmiş de değildi.

Konuşmalar havacılığı bırakarak Fransa'ya ve Fransız Ordusuna yöneldi. Genç teğmenin söylediğine göre Fransız subaylarının üniformalarının değişeceği hakkında epey dedikodu vardı. Söylentilere göre, Fransız Genel Kurmay'ı, modern, uzun menzilli silâhlar için gayet güzel birer hedef meydana getiren parlak ve gösterişli süvari zırhları ile kırmızı renkli piyade pantolonlarından vazgeçilmesini teklif ediyor; oysa çoğunluk, kasvetli, kurşunî renklerin subaylığın büyüleyici görünüşüne son vereceğini ve erlerin moralini de alçaltacağını ileri sürerek, karşı çıkıyordu.

Fransızlar üstüne konuşma yerini son zamanlarda gazetelerin baş sayfalarını kaplayan Çavuş Farâco davasına bıraktı. İçlerinden birine ikiyüzelli frank borcu olduğu için Verdün Garnizonunun yemekhanesinde pişen yemeğe zehir katarak, seksen tane asker arkadaşını öldürmeye yeltenmişti. Yüzbaşı Kunze, Charles Francis broşürlerinden söz açmak için bundan daha iyi bir fırsat bulamaya-

cağını düşündü. Cebinden küçük bir kutu çıkartarak Albay von Instadt'a uzattı.

«Siyanürlü kapsüllerin gönderildiği kutulardan biri işte bu» dedi. «Adamın olayı nasıl incelikle ve zekice planladığının en güzel delili. Eğer kutular birkaç santimetre daha yüksek olsalardı, zarflar posta kutularına atılamazlardı.»

Üstünde yeşil-beyaz bir yaprak çizili incecik bir kartondan yapılmış olan kutu elden ele dolaşmaya başladı. Masanın en uç tarafında oturan sarışın bir teğmene geldi. Genç adam uzun bir süre kutuya baka kaldı, sonra kutuyu büyük bir çabuklukla, sanki ansızın avucunu yakmışçasına, yanındaki arkadaşına verdi.

Kunze hemen saldırıya geçti:

«Daha önce bir benzerini görmüş müydünüz, Teğmenim?»

Subay şaşkın bir ifadeyle baktı. Uzun bir sessizlik oldu. Sonra kalın ve yavaş bir sesle cevap verdi:

«Buna benzeyen bir kutu içerisinde hediye almıştım. Doğum günü hediyesi olarak birkaç tane dolmakalem ucu vardı.»

«Doğum gününüz için dolmakalem ucu mu?»

«Aramızda bir şaka konusuydu, efendim. Bir zamanlar bir subay arkadaştan dolmakalemimi ödünç almış ve ucunu çok beğendiğimi de söylemiştim. Doğum günüm bir raslantı sonucu ertesi güne geldiğinden, o da bana bir düzine dolmakalem ucu göndermişti.»

«Arkadaşınızın ismi nedir?»

«Buna karşılık vermemeyi yeğlerim, efendim.» Teğmenin sesi kibar, fakat kesin bir ton taşıyordu.

«Neden?»

«Çünkü hepimiz bir kuşku bulutu içinde yaşıyoruz. Bütün garnizon. Arkadaşlarımdan herhangi birine utanç ve üzüntü kaynağı olmak istemem.»

Masada ölüm sessizliği vardı. Kunze yüzleri teker teker inceledi. Hepsi de mantığa, kulaklarını ve gözlerini kapamış heykelleri andırıyorlardı.

Sessizliği bozan Albay von Instadt oldu:

«Benim bir teklifim var, Dielmann.» Hafifçe genizden çıkan, soylu sesinde gizli bir terslik, huysuzluk okunuyordu. «Yemekten sonra Yüzbaşı'ya, arkadaşının adını giz-

li olarak söyle. Bu sorun o kadar çok vakit harcamayı gerektirecek ölçüde önemli değil.»

Her ne kadar Kunze'ye bir başarı sağlamışsa da, bunu zorakî olarak yaptığı da bir gerçektir. Yüzbaşı bunu farketti, ama başarılı bir araştırmacının sokak kedilerinden farksız olması gerektiğini de biliyordu: Yürürken tekme yemeyi göze almak ve kötü bile koksa hiç bir çöp teneke-sine bakmadan geçmemek gerekliydi.

Paltolarını giymek üzere içeri gittiklerinde Kunze, Teğmen Dielmann'a yaklaştı ve kılıcını takmakla uğraştığı anda:

«Şimdi ismi söyleyin!» dedi.

Dielmann umutsuz bir durumdaydı.

«Mecbur muyum?»

Yüzbaşı başını sallayınca, içini çekti:

«Pekâlâ efendim. Adı Üsteğmen Peter Dorfrichter'di.»

Kunze hiç bir tepki göstermedi, çünkü bu cevaba çok iyi hazırlanmıştı. Eğer Dielmann bir başka isim söyleyecek olsaydı, büyük bir hayal kırıklığına uğrayacaktı.

«O kutuyu görmem gerek, Teğmenim!»

«Belki atmışımıdır.»

«Bulun! Bulmakla hem bu soruşturmaya, hem de Teğmen Dorfrichter'e yardım etmiş olacaksınız.»

«Keşke o Allahın cezası kalem uçlarını hiç göndermemiş olsaydı!.. Peki efendim, birlikte evime gidelim. Mendebur kutuyu bulabilecek miyim bakalım?»

Evi, Komutanlıktan fazla uzak değildi. İçi dolmakalemler uçlarıyla dolu olan kutu bir çalışma masasının en üst gözünde, onunla birlikte gelen kutlama kartıysa bir sürü mektubun en altındaydı. Kunze, hem bu kutuyu ve notu, hem de yakın civardaki bir korulukta piknik yaptıkları sırada Dorfrichter ve Dielmann'ın da bulunduğu bir subay grubunun birlikte çektiydikleri resmi alarak çıktı.

Kutu, Charles Francis'in gönderdiklerinin tıpatıp benzeriydi. Çevre polisi hemen soruşturmaya geçerek bu kutuların satıldığı tek dükkânın, istasyondan pek uzak olmayan Moller Pazarı olduğunu bulmuştu.

Baba, anne ve dört kız çocuktan meydana gelen Moller ailesi dükkânın arkasındaki küçük bir dairede oturuyorlardı. İçlerinden yemek, temizlik, uyku ya da dedikoduyla uğraşmayan biri dükkâna bakardı.

Yüzbaşı Kunze, Moller'e, Dielmann'dan aldığı kutuyu göstererek:

«Kasım ayının başlarında bu kutulardan bir ya da birkaç düzine satın alan bir subay oldu mu, hatırlıyor musunuz?» diye sordu.

Ne Moller ne de karısı böyle bir satışı hatırlamadılar. Adam:

«Genellikle Noel'den önce bu kutulara fazla rağbet olmaz» karşılığını verdi. «O zaman da çoğunlukla hediye koymak için alırlar. Kasım'ın birinde yüklü bir sipariş verdik; herhalde seneye sonbahara kadar yeter sanırım.»

Kızların dördü de sorguya çekildi. On dört yaşlarındaki, çilli olanı böyle bir satışı kendisinin yaptığını hatırladı.

Müşteriyi de çok iyi hatırlıyordu. Bir üstegmendi; ne çok uzundu, ne de kısaydı boyu; bıyığı vardı, kutuları düğme koymak için istediğini söylemişti. Kız bunu garip bulmuş ve bir subayın küçücük kutularda saklayacağı on iki çeşit küçük düğmeye neden sahip olabileceğini düşünmüştü. Düğme koymak için küçük kutu istenince, önce kendisine daha büyük boyda kutular göstermişti; ama teğmen bunları beğenmemişti. Tam dükkândan çıkacağı sırada yeni gelen partiyi hatırlanmıştı kız. Adam kutulara bakmış ve bunların tam istediği gibi olduğunu söyleyerek bir düzine satın almıştı. Kutuları bir kâğıda sardırmamış, hepsini paltosunun ceplerine yerleştirmişti. Ama bu pek de olağanüstü bir şey değildi. Subayların sadece altın sicimlerle beyaz kâğıtlara sarılmış küçük paketler taşıdıklarını ve böylece halkın gözünde şeker, parfüm ya da mücevher götürüyor kanısını uyandırmayı sevdiklerini bilirdi.

Bu müşteriyi hatırlamasındaki gerçek nedeni açıklamak istemedi. Fakat bugüne kadar kendisine çok güzel elleri olduğunu söyleyen ilk erkek oydu. Kendisini övgülere boğduğu sırada kızcağız küçük kutuları paketlerinden çıkartarak tezgâhın üstüne dizmekle uğraşıyordu. O zamana kadar ellerine dikkat etmeyi aklının ucundan bile geçirmiş değildi. Ama o günden sonra her gece bir el losyonu sürer ve pamuklu eldivenler giyerek uyur olmuştu; kız-kardeşlerinin alaylarına kulak asmıyordu.

Kunze piknikte çekilmiş olan resmi kıza uzattı; o da

hemen Teğmen Dorfrichter'e parmak basıp kutuları alan adamın o olduğunu söyledi.

Dükkandan çıkan yüzbaşı hızla Herrenhof Otelindeki odasına giderek Viyana'ya, General Wencel'e telefon etti.

Otuz kasım günü havada hiç bir değişiklik olmamıştı. Teğmen Dorfrichter'in oturduğu Römer Tepesi'nden yalnız en yakındaki binaların karaltıları seçilebiliyordu. Şehrin geri kalan kısmı bira köpüğüne benzer bir şeyle örtülü gibiydi.

Teğmen, kahvaltı masasında oturmuş gazetesini okuyordu. İlk sayfada Charles Francis davasıyla ilgili bir yazı vardı yine. Önceki hikâyeler gibi bu da yalnızca bir takım tahminlerden ibaretti. Ordu basına kesin bir açıklamada bulunmaktan kaçınıyordu hâlâ.

Bir gün önce parlamento üyelerinden Baron von Mühlwert Savaş Bakanlığına bu konuyla ilgili sorular yöneltmişti. Niçin gizlilik gerekiyordu? Baron öğrenmek istiyordu. Bakanlık gerçeği halktan sonsuza kadar saklamak niyetinde miydi? Yoksa suçlu çoktan bulunmuş, tutuklanmış, Harp Divanına verilmiş ve belki idam bile edilmiş miydi?

Marianne:

«Gazetelerde yeni bir şey var mı?» diye sordu. Kocasını yatakta kalıp, dinlenmesi için her ne kadar direttiyse de o da arkasından kalkmıştı. Yüzbaşı Kunze'nin gelişinden beri en önemsiz konularda bile hemen ağlamaya başlar olmuştu.

Dorfrichter:

«Fazla bir şey yok» karşılığını verdi. «Belçika Kralı Leopold hastalanmış. Kızı Louise'i evlatlıktan reddetmek istiyor. Kızlarından yana hiç şansı yok, değil mi? Biri babasının isteğine aykırı bir evlilik yapıyor, öteki bir serüven düşkünlüyle kaçarak, evini terk ediyor.»

«Başka neler var?»

«Danimarka Kralı Viyana'ya geliyor. Çariçe hâlâ hasta. Eğer Krallıklar ortadan kalkarsa, gazeteler yazmak için ne bulacaklar acaba. Ha, işte ilginç bir haber! Sırbis-

tan Ordusu yakınlarda doksan bin **mükerrer** ateşli tüfek, on obüs bataryası, yüzelli mitralyöz, yüz yirmi milyon mermi ve iki yüz bin asker için fişeklikle donatılmış! Kral Peter'in Çar'ı ziyarete gittiğini de resmen yalanlıyorlar. Demek ki, Kral şu anda St. Petersburg'dadır ve kendileri tarafından planlanmış olan krallık aleyhindeki kampanya konusunda Rus komutanları tarafından verilen bilgileri dinlemektedir.» Hırsıyla gazeteyi elinden bıraktı. «Ve biz barışın sonsuza kadar devam edeceği düşüncesiyle değerli zamanımızı harcamak ve tembellik etmekle meşgulüz!»

«Charles Francis davasından ne haber? Adamı bulmuşlar mı?»

«Hangi adamı?»

«Zehiri gönderen adamı?»

Dorfrichter ayağa kalktı.

«Hayır bulamamışlar. Bana sorarsan hiç bir zaman bulamayacaklar da. Fakat aramaktan vazgeçmeden önce birkaç hayatı daha perişan etmiş olacaklar.»

Kadın gözleri dolarak:

«Bizimki de dahil...» dedi.

Kocası güldü.

«Bizimkini değil! Bize zarar veremezler. Yalnız zayıf ve korkak adamlara dokunur zararları; bize değil.»

Kadın içini çekti:

«Ben zayıf ve korkak bir insanım.»

«Sen hamileliğinin dokuzuncu ayında bulunan bir kadınsın. Yeniden eski kişiliğine döndüğünde konunun bütününe gülüp geçeceksin. O zamana kadar da her şeyi bana bırak. Ben her ikimize yetecek kadar güçlüyüm.»

Her zamanki gibi kışlaya yürüyerek gitti. Bölüğü, bir başçavuş yönetiminde süngü talimi yapıyordu. Dorfrichter'in kumandanlığın bu adam adama dövüşe verdiği önemi gereksiz ve modası geçmiş buluyordu. Hatta tehlikeliydi bile... Ateş gücüne inanan bir kişi olarak bu görüşünü üstlerine karşı sık sık ve yüksek sesle savunduğu olurdu. Kıtta görevlerini düzgün ve doğru bir biçimde yerine getirdiği; fakat buna büyük bir içtenlikle sarılmadığı çevresinden gizlediği bir şey değildi aslında. Manevralar sırasında, hele karar yetkisi kendisine bırakılmışsa, görevini çok iyi bir biçimde yerine getirirdi. Geçen yılki harp oyunlarında Arşidük Josef Ferdinand'ın maiyetine atanmış-

tı. Arşidük'ün bu harekâtdaki umulmayacak kadar etkili davranışları maiyetinde Dorfrichter'in bulunuşuna verilmişti.

Bölüğü dağ köylülerinin ve çiftçilerin güçlü kuvvetli, dayanıklı oğullarından, yani Avusturyalı dağ çocuklarından meydana geliyordu. Aralarında birkaçı Dorfrichter'in doğduğu Salzburg ve dolaylarından gelmişlerdi. Onlardan bazılarının ailelerini tanıyordu, ötekilerle de kolayca dostluk kurmuş; adamlarının saygısını ve bağlılığını kazanmıştı. Eğer bir savaşa girilecek olursa Dorfrichter'in komuta ettiği alayda bütün askerlerin gözü kapalı onun peşinden koşacakları ve severek savaşacakları, komutanların gözünden kaçmayan bir gerçektir.

Saat on birde gelen bir emre göre, derhal Komutanlık Binasında Binbaşı Schultz'un odasına gitmesi bildirilmişti. Bu kez bekletilmeden hemen içeri alındı. Komisyon üyelerinin hepsinin toplanmış olduğunu gördü. General Wencel, Müfettiş Weinberger (her ikisi de sabahın erken bir saatinde Viyana'dan gelmişlerdi) ve Yüzbaşı Kunze. Linz Garnizonu'nun askerî hakimi Binbaşı Schultz da oradaydı. Genç bir teğmen konuşmaları zapta geçirmek üzere çağırılmıştı; Dorfrichter içeri girdiğinde yalnız o ayağa kalktı. Ötekiler oturmaya devam ettiler ve Dorfrichter'e oturacak yer göstermediler.

Sorguya Yüzbaşı Kunze başladı. Hiç bir girişe gerek duymadan, masanın üstündeki yeşilli beyazlı kutulardan birini eline aldı.

«Bu kutuyu daha önceden görmüş müydünüz?»

Gözlerini genç teğmenin yüzüne dikmişti; hafif bir panik belirtisi bulacağını ummuştu; ama böyle bir şeye rastlamayınca, belli belirsiz sinirlendi. Teğmen'in kusursuz hali içini hayranlıkla karışık bir öfkeyle doldurdu.

Dorfrichter yaklaştı ve dikkatle kutuya baktı.

«Evet efendim» dedi. Sonra hemen düzelterek:

«Daha doğrusu buna benzer bir kutuyu Teğmen Dielmann'a bir düzine dolmakalem ucu gönderdiğim zaman görmüştüm.»

«Yalnızca bu amaçla kullanmak için mi satın aldınız?»

«Hayır efendim. Satın almadım; zaten evde vardı.»

«Kaç tane vardı?»

«Bilmiyorum, efendim. Bir evde bulunan bütün eşyaların listesini akılda tutmak oldukça güç bir şey olurdu.»

«Beethovenstrasse'deki Moller Pazarı adlı dükkana gittiniz mi hiç; ve oradan alış-veriş ettiniz mi?»

Dorfrichter hafifçe omuzlarını silkti.

«Olabilir, ama böyle bir dükkân hatırlamıyorum.»
Sonra kendi kendine sorarcasına, «Beethovenstrasse mi?» diye tekrarladı. «İstasyonun yanındaki sokak. Oradan bir şey satın almış olmam çok mümkün. Bir cetvel. O yöredeki küçük dükkânların birinden bir cetvel aldığımı hatırlıyorum.»

«Cetvel değildi! Bu kutulardan bir düzineydi, satın aldığınız şey!»

Dorfrichter başını salladı. Şaşırmış bir hali vardı. «Çok eskiden olmalı çünkü hatırlamıyorum.»

Kunze:

«O kadar eski değil» karşılığını verdi. «1 kasım'dan hemen sonra.»

Dorfrichter şaşkınlığını belirten bir davranışla cevaplandırdı Yüzbaşıyı.

Kunze, odadaki genç teğmene bir şeyler fısıldadı; o da hemen kalkarak odadan dışarı çıktı ve az sonra Mollerlerin en küçük kızıyla birlikte odaya döndü.

Kız kahverengi yünlü bir etekle ablalarının birinden bugün için ödünç alınmış olduğu belli, tafta bir bluz giymişti. Saçının tepesinde tilki kuyruğuna benzeyen bir tutam tüyle süslenmiş, garip bir şapka vardı. Ciddi tavırlı beylerle yüzyüze gelince dudakları titredi ve yüzü kıpkırmızı kesildi. Her ne kadar kendisini büyüklere benzetmeye çalışmışsa da, onların birazdan gerçek kişiliğini ortaya koyacaklarından emindi.

Yüzbaşı Kunze ayağa kalktı; kıza yaklaştı ve Dorfrichter'i gösterdi.

«Fraulein Moller, lütfen Teğmen'e bakar ve bana kendisini daha önce görüp görmediğinizi söyler misiniz?»

Odayı derin bir sessizlik kapladı. Dimdik duran Dorfrichter dudaklarında hafif bir gülümsemeyle kızın gözlerinin içine bakıyordu. Odadaki tek neşeli yüz de onundu zaten. Kız bu bakışlara aynı biçimde karşılık verdi; tepeden tırnağa teğmeni iyice süzdü. Saçlarını, yaka-

sını, hattâ ayakkabılarını bile inceledi uzun uzun. Kunze'nin söylediğini ayrıntılarıyla yerine getirdikten sonra yavaşça cevap verdi:

«Evet.»

General Wencel:

«Lütfen daha yüksek sesle konuşun» diye uyardı.

«Duyamıyorum.»

Kız sesini yükseltti:

«Evet.»

Kunze:

«Yani teğmeni daha önceden gördüğünüzü mü söylüyorsunuz?» diye sordu.

Kız:

«Evet» diyerek başını salladı. Artık Dorfrichter'e bakmıyordu, ama gözlerini, onun bakışlarından kaçırmak istencesine, başını yere eğmişti.

«Kendisini nerede gördünüz?»

«Bizim dükkânda.»

«Lütfen bize olayı anlatır mısınız? Teğmen babanızın dükkanındayken neler oldu? Size neler söyledi?»

Kız, kendisini parke döşemenin deseninden bir türlü alamıyormuş gibi başını yerden kaldırmadan anlatmaya başladı:

«İçeri girdi ve bizde küçük kutular olup olmadığını sordu. Kibrit kutuları gibi, dedi. Birkaç örnek gösterdim, hepsini çok büyük buldu. Başka kutular gösterdim. Son gösterdiklerimi daha yeni almıştık. Onları beğendiğini ve satın alacağını söyledi. Bir düzine...» İçini çekti. «Bütün söyledikleri bu kadardı.»

Dorfrichter gülümseyerek:

«Hayır, hiç de o kadar değildi!» dedi ve kıza parmağını salladı. «Çok güzel ellerin olduğunu da söylemiştim, unuttun mu?»

Kızın ağzı açıldı; önce teğmene, sonra beyaz eldivenli ellerine baktı. Sonra yeniden kendisiyle alay etmiş olan yakışıklı yüze döndü bakışları. Odadaki öteki kişilerin de en az kendisi kadar şaşırdığının farkına varmayacak kadar utanmıştı. Şaşkınlıkları arasındaki tek fark, onların kaskatı kesilmiş olmalarına rağmen, kendisinin utançtan kıpkırmızı kesilmesiydi.

Uzun bir sessizlikten sonra Kunze:

«Teğmen bunu da söyledi mi?» diye sordu.

Konuşamayacak kadar şaşkın bir durumda olan genç kız başını sallamakla yetindi. Dorfrichter:

«Bir kutu da acıbadem kurabiyesi almıştım» diye sürdürdü. «Sizde iki cinsi vardı: Dörtköşe olanlar ve meyva biçimindekiler. Ben kiraza benzeyenlerden almıştım.»

Kız omuzlarını silktilti.

General Wencel:

«Teğmen'e acıbadem kurabiyesi de sattın mı?» diye sordu.

«Bilmiyorum. Olabilir.»

«Babanın dükkanında bu tip şeyler de var mı?»

«Evet. Tabii var. Halk genellikle bunlarla Noel ağaçlarını süsler. Hayvan biçiminde olanları da var bizde. Küçük ayılar, aslanlar ve kaplanlar.» Ansızın tam bir işadamları kesilivermişti. «Ağaç üstünde çok güzel dururlar. Sonra yenilebildikleri için yararlı birer süs oluyorlar.»

Komisyon acıbadem kurabiyelerinin önemini fazla uzatmadan tanığı gönderdi. Kız önce onlara sonra da teğmene eğilerek selam verdi ve devirdiği mürekkep hokkasının halıda bıraktığı iz kendisini ele vermeden kaçmak isteyen kediler gibi odadan dışarı fırladı.

Yüzbaşı Kunze:

«Eğer sizi yanlış anlamadıysam, Teğmenim, bu kutuları satın aldığınızı doğruluyorsunuz» diye devam etti ve kutuları gösterdi. «Moller Pazarından.»

Dorfrichter:

«Bunları değil, efendim» diye düzeltti. «Benzerlerini...»

General Wencel:

«Bırak Allah aşkına, Dorfrichter» diye parladı. «Birkaç dakika önce o dükkana hiç gitmediğini ve oradan kutu muttu satın almadığını söylemiştin! Niçin buraya geldik sanıyorsun? Oyun oynamak için mi?»

«Generalim izin verirse yeniden belirteyim ki, yalnız hatırlamadığımı söyledim.»

«Şimdi hatırlıyorsun ama?»

«Küçük kızı görünce aklıma geldi.»

«Bu hafıza kaybını ve sonradan ansızın hatırlamaları nasıl açıklıyorsun?»

«Son derece önemsiz olduğu için olayı büsbütün

unutmuşum. Linz'e taşınıp bu evi tuttuğumuz günden beri pek çok alış-veriş yaptım. Bugünkü durumu nedeniyle karım dışarı çıkmaktan hoşlanmıyor, dolayısıyla onun alması gereken pek çok şeyi, örneğin yiyecekleri, kumaşları, mutfak malzemelerini hep ben alıyorum. Her aldığım şeyi nasıl aklımda tutabilirim, Generalim?»

Yüzbaşı Kunze:

«Pekâlâ» dedi. «Bir düzine kutu almışsınız. Neredeler şimdi?»

«Birini Teğmen Dielmann'a gönderdim.»

«Ötekiler? On bir tanesi?»

«Evde olmalılar.»

«Değiller! İki adamımla birlikte evinizi altüst ettik, ama bulamadık.»

Dorfrichter kaşlarını çattı, dudaklarını buruşturdu. Sol elini başını kaşıyacakmış gibi yukarı kaldırdı; sonra yine indirdi.

«Haklısınız, Yüzbaşım» dedi. «Bulamazsınız, çünkü onları yaktım.»

Beş çift göz kendisine bakıyordu. Bir süre hiç biri konuşmadı; sonra General Wencel'in, ağır bedeninden beklenmeyecek kadar ince çıkan sesi tiz bir çığlık halinde sessizliği yırttı:

«Niçin?»

«Kutuları karıma bir dikiş kutusu yapmak için kullanmıştım. Değişik boyda iğne ve diğme koymak için hareket edebilir bölmeleri olacaktı. İlk keresinde beceremedim. Bir daha denedim. Yine beceremeyince sonunda daha büyük boyda kutular aldım ve hepsini kare şeklinde bir sepete yerleştirdim. O gün bugündür karım onu kullanıyor. Başarısız çabalarım sırasında epey harabolan kutuları da yaktım.»

Kunze:

«Evinizi dikkatle aradım. Teğmenim» dedi. «Bir dikiş kutusuna rasladığımı da hatırlamıyorum.»

«Görmüş olmalısınız, efendim. Genellikle karım komodinin üstüne koyar.»

General Wencel ansızın ayağa fırladı; öteki subayların da birlikte ayağa kalkmalarına sebep oldu. Kızgınca atılmış birkaç adımdan sonra Dorfrichter'le yüzyüze geldi.

«Mollerlerin kızıyla karşılaşana kadar şu Allahın

belâsı 'kutuların aklından çıktığına inanmamızı istiyorsun, sonra yine kendi sözlerine göre bu kutularla saatlerce uğraşılıyor, onları bir araya getiriyor, yapıştırıyor, yırtıyorsun. Haydi, haydi Dorfrichter, sen akıllı bir insansın. Eğer bizi yanıltmak istiyorsan, daha iyi bir yalan uydurmaya bak.»

«Eğer yalan söylüyor olsaydım, daha iyilerini uydurmaya çalışırdım, efendim. Ne yazık ki, doğruyu söylüyorum ve gerçekler hiç bir zaman inandırıcı olamıyorlar.»

«Yüzbaşı Kunze, sana kutuları ilk sorduğunda niçin bu dikiş kutusundan söz etmedin?»

«Aklımdan çıkmış. Evde pek çok iş yaptım. Raflar, pencere kenarlıkları, duvar boyama, perde asma, vb... Hattâ bunların benim rütbemdeki bir subaya yakışmayacak işler olduğunu da itiraf edebilirim. Ama ben zengin bir adam değilim, Generalim; ve bu işleri evimde dört duvar arasında yaptığım sürece Ördü'ya bir leke getirmeyeceğimi düşündüm.»

Sorguyu General'in devralmasından sıkılan Yüzbaşı Kunze:

«Konudan ayrılmayalım, Teğmenim» dedi.

Dorfrichter, Kunze hiç konuşmamışçasına General'e hitap etmeye devam etti:

«İki yakamızı bir araya getirebilmek için çok uğraşmam gerekiyor. Paralı biriyle evlenmedim. Ailelerimiz evlenmemiz için gerekli olan otuzbin kronu bin güçlkle bir araya getirebildi. Böylece görevimden ayrılmak zorunda da kalmadım. Silahlı Kuvvetlere katılmak benim için hayatımdan da önemli bir şeydir. Buna sahip olabilmek için hiç bir lükse kaçmadan, meraklara boşvererek, yolculuk yapmadan yaşamayı kabulleniyorum. Ve aynı fedakârlığı karımdan da istiyorum. Bilmiyorum, Generalim, hiç bir kadından sizinle birlikte yoksulluğu yaşamasını istediniz mi? İzin verirseniz söyleyeyim, bu kolay bir şey değildir.»

Wencel kin ve düşmanlıkla dolu bir sesle:

«Yeter, Dorfrichter!» diye bağırdı. «Kaç tane raf yapıp, kaç duvar boyadığın ilgilendirmiyor bizi! Hakkındaki yargı bu değil! Sen on subay arkadaşını zehirlemeye kalkışmak ve birini gerçekten öldürmüş olmakla suçlanıyorsun.»

Dorfrichter'in yüzü bembeyaz kesildi.

«İzininizle, efendim, suçlanmak mı dediniz?»

Wencel öfkeyle bakmaya devam ediyordu:

«Evet, aynen öyle dedim.»

Sonra komisyon üyelerine döndü:

«Bu konuda aynı fikirdeyiz, değil mi beyler?»

Gözleriyle teker teker bütün yüzleri tarayarak, bilet paralarını toplayan bir tramvay biletçisi gibi, onanma anlamındaki baş sallamalarını topladı.

Müfettiş Weinberger:

«Bir teklifte bulunabilir miyim, Generalim?» diye sordu. «Teğmenin karısı için yaptığını söylediği dikiş kutusunu bir görelim.»

Wencel bunun iyi bir fikir olacağını düşündü: Orada görevli genç teğmen kutuyu alması için eve gönderildi. Dorfrichter karısına bir not yazarak, istenilen kutuyu notu getirene vermesini söyledi.

Adam gittikten sonra Dorfrichter'e tek başına yandaki odada beklemesi söylendi. Binbaşı Schultz'un maiyetindeki bir subaya ait olan oda, o gün boştu. Subay odadan çıkarken çalışma masasının üst gözünü, içindekiler görülecek biçimde, açık bırakmıştı. Çekmeceye mektupluk kağıtların ve basılı evrakın yanısıra bir de subayın siyah, parlak ve şarjörü doldurulmuş tabancası durmaktaydı.

Oda zemin katta olduğundan perdesiz camlarının önünden geçen herkes içerisini de, çalışma masasının koltuğuna dimdik oturmuş olan Dorfrichter'i de rahatlıkla görebilirdi; sırtını iskemlenin arkasına dayamadan, kollarını önünde kavuşturmuş, dimdik oturuyordu. Bir ara ayağa kalktı, dolanmaya başladı. Askerlerden biri kendisinin masanın yanına geldiğini, çekmeceye uzandığını ve iterek kapadığını gördü.

Genç teğmen dikiş kutusuyla döndü; ama bu pek öyle dikiş kutusuna benzer bir şey olmadığı için Kunze'nin nasıl olup da hatırlayamadığı anlaşılıyordu. Açılır kapanır bir sepetin içine yerleştirilmiş dokuz adet dört köşe kutu, bölme görevini yerine getiriyordu.

Müfettiş Weinberger:

«Çok zekice bir buluş» diye söylendi. Kendisi, karısı ve üç kızıyla birlikte Hietzing'de, her odası biraz önce düşmanlar tarafından boşaltılmış havasını taşıyan bir evde oturuyordu. Karısı düğmeleri kaplumbağa kabuğundan bir kutuda saklar, ama bu kutu arandığı zaman bir türlü bulunmazdı.

General Wencel:

«Bu sepetin devamıyla ne gibi bir ilgisi olduğunu açıkça anlayamadım» dedi.

Bu soruşturmadan sıkılmaya başlamıştı. Suç Ordu'nun üstünden atılamayacağına göre, suçlu ne kadar erken ele geçerse, bunun o kadar iyi olacağını düşünüyordu. Gazetelerin baş sayfaları bir kez daha iri manşetlerle çalkalanacak, sonra gürültü yavaşça sönecek, en sonunda ise her şey tam bir sessizliğe bürünecekti. Üstelik Viyana'ya bir an önce dönebilmek için bayağı sabırsızlanmaya başlamıştı. Telefonla metresini aramış; parayla casusluk ettirdiği hizmetçiden, hanımın o gece evde kalmadığını öğrenmişti. Komisyon üyelerine:

«Artık bir karara varma zamanımız geldi, beyler» dedi. «Ben bu adamın aranan suçlunun ta kendisi olduğuna yüzde yüz inanıyorum.»

Şimdi istediği tek şey daha fazla zaman harcanmadan ötekilerin de bu düşüncede birleşmeleri idi. Kendisi acele ettiği için, Dorfrichter'in sarsılmak bilmeyen sakin tutumunu bir saygısızlık ve hakaret; paralı biriyle evlenmediği konusundaki konuşmasını ise özellikle yapılmış bir dürtüklenme olarak kabul ediyordu. Wencel, zengin ve Yahudi asıllı bir karısı olan tek general değildi; ama bu konuda en hassas olanlarıydı herhalde. Son derece saflıkla söylenmiş bir söz onu öfkeye boğar; ve bu sözü söyleyenin bir numaralı düşmanı kesiliverirdi. Şu anda öfkesini Dorfrichter'e yöneltmeyi şartlara da uygun bulmuştu.

Yüzbaşı Kunze soruşturmayı özetleyerek:

«Üç tane çok güçlü delilimiz var, zanlı aleyhinde» dedi. «Birincisi, zehirli kapsüllerin postaya verildiği sırada Viyana'da ve zarfların damgasını taşıdığı postanenin çok az ilerisinde olmasıdır. İkincisi, zehirlerin gönderildiği kimse-lerin ölümü meslek hayatında büyük bir ilerleme yaratacaktı. Üçüncüsü, Charles Francis'in kullandığı kutulardan bir düzine satın almış bulunuyor. Ayrıca kendi el yazısıyla Charles Francis'in el yazısının tıpatıp birbirinin eşi olduğunu kesin bir dille belirten bir el yazısı uzmanının raporu var elimizde. Bundan başka bir el yazısı uzmanı **olabilir** derken, bir başkası da büyük bir benzerlik olduğunu söylemektedir. Yalnız şu ana kadar delillerle kanıtlayamadığımız şeyler arasında potasyum siyanürü nasıl ele geçirdiği

ve baskı makinasını nasıl satın ya da ödünç aldığıdır. Evinde yapılan arama sırasında Charles Francis'in kullandığı cinsten mektupluk kağıtlara, mor mürekkebe, kırmızı paket kağıdına ve yapıştırıcıya raslanmamıştır. Mariahilfstrasse'deki posta kutusunun yakınlarında kendisini gören hiç bir tanık da bulunamamıştır; üniformalı ve yanında koskoca bir köpek bulunan bir adam, işine erken giden mahalle sakinlerinin dikkatini çekmiş olurdu mutlaka» Derin bir soluk aldı. «Bunlara rağmen, elimizdeki delillere dayanarak, kendisinin tutuklanmasını uygun buluyorum.»

Wencel, Weinberger'e döndü:

«Siz ne diyorsunuz, Müfettiş?»

«Bir polis olarak suçlu olduğuna eminim. Ama insan olarak hâlâ bazı kuşkularım var.»

«Ya siz, Binbaşım?» Bu soru Binbaşı'ya formalite gereği ama laf olsun diye sorulmuş bulunuyordu; çünkü Binbaşı soruşturmaya yalnız mahalli garnizonu temsil etmek üzere dinleyici olarak katılmış durumdaydı.

«Karşıt karar ve görüşümü dikkate alarak, izninizle bu soruya cevap vermeyebilir miyim, efendim?»

Wencel:

«Suçluyla yakın bir ilişkiniz mi var?» diye sordu. Hafif bir sesle sormaya çalıştığı halde, sinirlendiği belli oluyordu.

«Tam olarak öyle denemez Generalim, fakat kendisini iyi tanırım. Bu garnizonun subayları arasında oldukça güçlü bir arkadaşlık vardır.

Wencel:

«Pek güzel» diye mırıldandı, ama pek de öyle güzel buluyormuş gibi bir hali yoktu. «İzin verilmiştir.»

Sonra mavi gözlerini Yüzbaşı Kunze'nin grileşen, kalın kaşlarının altına dikti.

«İşte artık rezaletin tam göbeğine gelmiş durumdayız. Git ve adamı tutukla. İstedğin buydu değil mi? Taa başından beri...» Soruşturmanın bu olumlu sonucundan ötürü Yüzbaşı'yı suçlu tutan bir hali vardı.

Kunze alaya kulak asmadan:

«Emrinizi yerine getireceğim, efendim» dedi.

Wencel ayağa kalktı.

«Pekâlâ beyler, artık celsemiz sona ermiştir.»

Yanında zabıt tutan subayla birlikte Kunze, Dorfrich-

ter'in beklemekte olduğu odaya girerek kendisine kararı bildirdi. Dorfrichter söylenenleri hazırol durumunda dinleyerek bir tek söz söylemedi. Kılıcını ve tabancasını teslim etmesi söylendi. Yanında tabancasının bulunmadığını söyleyince üstü aranmadı. Hâlâ bir subay olduğuna göre sözü yeterliydi.

Yüzbaşı Kunze ve genç teğmenle birlikte bir arabaya bindirildi; çakıl taşlarıyla kaplı avlunun uzak bir köşesindeki kasvetli görünüşlü, kalın duvarlı binaya, Kışla'nın hapşanesine götürüldü. Üç hücre subaylar için ayrılmıştı; Dorfrichter bunlardan ilkinde kapatıldı.

Arabada dimdik ve hiç konuşmadan oturmuştu. Şimdi tam Kunze ayrılacağı sırada, ansızın canlandı.

«Karım, Yüzbaşım! Beni görmeye gelebilir mi? Ona ne söyleyeceksiniz? Onunla benim konuşmam gerek!» Kelimeler dudaklarından duvara atılan çakıl taşları gibi hızla, birbiri ardına dökülvermişti.

«Sizinle görüşmesine izin verileceğini sanmıyorum. Bizden başka hiç kimseyle ilişkiniz olmayacak.»

«Fakat dokuz aylık hamile. Bu onu öldürebilir. Yüzbaşım, efendim, ben bir erkeğim —başıma gelen her şeye katlanabilirim— ama o böyle değil!».

Kunze, ilk başta duyduğu öfkenin yeniden bir acıma halini aldığını hissetti. Adama karşı duyduğu bu beklenmedik ve açıklanması mümkün olmayan sevgi kendisini ilk başta duyduğu düşmanlıktan daha çok rahatsız etti. Dorfrichter'le olan ilişkilerime dikkat etmeliyim, diye kendini uyarmaya çalıştı. Genç adamın kolayca inkâr edilemeyecek olan büyüünden paçamı kurtarmaya bakmalıyım...

Hücrede ikisi yalnızdılar. Dışarıda, kafesli bir gözetleme deliği bulunan kalın meşe tahtasından kapının ardında, inzibat amiri bekliyordu.

Kunze sesini elden geldiğince duygudan uzak tutmaya çalışarak:

«Aslında sana bunu söylememem gerek ama» dedi, «şu anda Albay von Instadt ve karısı sizdeler. Tutuklanma haberini karına verme görevini Albay üzerine aldı. Frau von Instadt da ailenizin yeni üyesi dünyaya gelene kadar karınla birlikte kalmayı tasarlıyor; böylece yalnız olmayacak.»

«Tanrıya şükürler olsun, demek bu dünyada hâlâ iyi-

liksever insanlar var!» Dorfrichter'in yüzü yeniden eski rengini alıyordu. «Buradan dışarıya haber gnderilemeyeceğini biliyorum, ama...» diye söze başladı, «eğer karımı görecek olursanız, lütfen ona, bana olan güvenini yitirmemesini söyleyin. O, benim yanımda olduğu sürece başımıza hiç bir kötülük gelmeyeceğini bilsin, ne olur!»

Kunze, tutukluyu duyduğunu, söylenenleri anladığını belirten hiç bir davranışta bulunmadı. ıktıktan sonra ardından ağır kapının kapandığını işitti.

GENERAL Wencel ve Müfettiş Weinberger akşam treniyle Viyana'ya döndüler; ama Yüzbaşı Kunze gecenin geç saatlerine kadar orada kalarak Linz ve Innsbruck'taki Alay Komutanlıklarında bulunan doküman ve zabıtların Viyana Askerî Mahkemesine gönderilmesiyle ilgili hazırlıklarını tamamladı. Tam İstasyona gideceği sırada nöbetçi çavuş kendisini koridorda yakalayarak durdurdu.

«Köpeği ne yapacağız, Yüzbaşım?»

«Hangi köpeği?»

«Teğmen Dorfrichter'in Troll'unu... General Wencel kendisini buraya getirdi. Bütün öğleden sonra benim odamdaydı. Su ve sandviç verdim, fakat ne yemek yiyor, ne de bir şey içiyor.»

Daha önce verilen bir karara göre Viyana Üniversitesinin Veterinerlik Kliniği, köpeği muayene ederek barsaklarında kurt olup olmadığını ve onun ilaçlarını ancak kapsülle mi yutabildiğini araştıracaktı. Kunze:

«Ne cins bir köpek bu?» diye sordu.

«Bilmiyorum, efendim. Her cinsi andıran karışık bir şey. Kesin olan bir şey varsa annesi sosyal sınıflara öyle pek fazla önem vermiyormuş.»

Kunze çavuşu izleyerek odasına gitti. Isırmaması için ağzına kayışlı burunsalık geçirilmiş olan köpek bir köşede yatıyordu. Altı haftalık bir buzağı büyüklüğündeki hayvan

Avusturya'da bulunan ve belki bir bölümü de bulunmayan bütün köpek cinslerinin bir karması görünümündeydi; bir açıdan güzel de sayılabilirdi; ama hali perişandı.

Çavuş:

«Teğmen Dorfrichter bunu bir savaş köpeği olarak yetiştirmekte olduğunu söylemişti» dedi. «Ama çok garip bir yetiştirme yöntemi vardı. Asla vurmazdı, asla bağır-mazdı; sadece konuşurdu onunla, tıpkı bir çocukla konuşur gibi. Hayatımda köpeğini ondan daha çok seven bir adam görmedim. Teğmen emirlerlerinden birini, Troll'a kamçıyla vurduğu için tam altı gün cezalandırmıştı. Hüküm ise doğrudan bir emre itaatsizlik ve başkaldırmaydı... Eğer başka bir subay olsaydı, bölük epey kaynardı herhalde.»

«Teğmen Dorfrichter'i çok mu severler?»

«Evet efendim. Bulunmaz bir subayıdır. Buradakilerin en iyisidir.»

Kunze genç adamın sesinde bir kızgınlık hisseder gibi oldu.

«Köpeği ne yapacağız, Yüzbaşım?»

Hayvan kulaklarını dikmiş, gözlerinin ucuyla iki adamı seyreliyordu.

«Birisinin onu Viyana'ya götürmesi gerek.»

«Bu ancak yarın mümkün olabilir, efendim. Çünkü artık burada kimse yok. Onu götürecektir olan kimseye yolculuk için izin kağıdı yazacak kimse de yok. Onun için bu gecelik onu buraya kilitleyeyim. Yapabileceği en kötü şey ortalığı darmadağın etmektir.»

«Ben götürebilirim.»

Kunze neden böyle dediğini bilemiyordu. Çocukken baktığı İrlanda asıllı bir tazıdan bu yana köpeklerle hiç ilişkisi olmamıştı. Troll'un büyüklüğünde bir köpekle yolculuk yapmak insanın başına oldukça büyük dertler açabilirdi. «Acaba onu idare edebilir miyim dersin?»

«Bilmiyorum, Yüzbaşım. Onu buraya getiren iki askerın canları çıkmıştı. Bu yüzden de burunsalık taktılar zaten. Teğmen Dorfrichter hiç böyle şeyler takmazdı köpeğine.»

Kunze:

«Eh, bir deneyelim bakalım» dedi.

Çavuş köpeğin boynundaki tasmaya zincirini taktı ve

hayvanı çekerek ayağa kaldırmaya uğraştı. Troll hırladı ve köşedeki yerinde oturmaya devam etti. Kunze:

«Burunsalığı çıkaralım» teklifinde bulundu.

«Isırabilir efendim.»

Kunze burunsalığı çıkarttı. Alçak bir sesle durmaksızın konuşuyordu. Zincirinden tutarak kapıya doğru yürümeye başladı. Köpek de ayağa kalktı ve onu izledi.

Tren kalabalıktı. Kondüktör kendileri için ayrılmış olan kompartmanın kapısını açarken bir yandan da:

«Bu köpeği daha önceden de görmüştüm, Yüzbaşım» dedi. «O zaman yanında bir teğmen vardı. Oh, birkaç hafta kadar önce. Tren çok kalabalıktı; teğmene oturacak yer bulmakta epey güçlük çektim. Çoğu kimseler kompartmanlarında köpek olsun istemezler. Hele böyle iri bir köpek olursa...»

Adam, Kunze'ye iyi geceler diledikten sonra gitti. Yüzbaşı koltukların arasındaki kol koyacak yeri kaldırarak boylu boyunca uzandı. Ama uyuyamıyordu. Kondüktörün son sözü kendisini çok düşündürüyordu. Eğer Dorfrichter Viyana'ya gerçekten Charles Francis broşürlerini postalamak için gittiye, niçin yüzlerce köpek arasında bile rahatça tanınabilecek olan bu koca hayvanı da götürmüştü? Cınamet işlemek üzere olan bir adam, elinden geldiği kadar ortamda erimek, dikkati çekmemek amacını gütmeyi mi? Yoksa aleyhindeki bir sıra delile rağmen Dorfrichter suçsuz muydu?

Köpek huzursuz bir durum takınmıştı. Trene istekli bindiği halde ne zaman kompartmanın önünden üniformalı bir adam geçse kısa kısa ve tiz bir şekilde havlıyordu. Kunze, «zavallı hayvan, sahibini özleyiyor» diye düşündü. Köpekle konuşmaya başladı. Troll hemen ayaklarının ucuna çökerek büyük, tüylü kafasını dizlerine dayadı. Kahverengi gözlerinde güven okunuyordu. Bu ona, gittikçe çoğalan anılarla çocukluk arkadaşı İrlanda köpeğini ve Hartmannların evini hatırlattı. Ölü bir geçmişin hayalleri gözlerinin önünde canlanıverdi.

Genç Emil Kunze'nin ilk anıları —kahyalarının oğlu olarak ya itilip kakıldığı ya da yalnızca hoşgörüsüyle davranıldığı, ama hiç bir zaman kendilerinden biri olarak kabul

edilmediği— bir takım yabancı evlerde geçiyordu. Annesi Hartmannların yanına geçtiği zaman, on yaşına basmıştı. Orada Hartmannların üç çocuğu —yaşatı Paula, bir yaş küçük olan Martin ve üç yaş büyük Rudolf— ile birlikte büyümüşü. İlişkileri tam bir eşitlik esasına dayanıyordu. Birlikte oynayıp, birlikte çalışıyorlar yalnız yemek saatlerinde ayrılıyorlardı; bunun da nedeni Frau Kunze'nin yemeklerini kendi odasında oğluyla birlikte yemek istemesiydi. Hartmannların çocukları da aileleriyle ya da dadılarıyla yiyorlardı yemeklerini Emil Kunze, ilk günden başlayarak kendisine, on üç yaşındaki çocukların on yaşındakilere karşı takındığı yarı çalımlı büyüklük taslayan tavırlarıyla davranan Rudolf'a, taparcasına bir hayranlık duyar olmuştu. Emil, Hartmannların hepsi ve bütün mahalle Rudolf'un yönetimi altındaydı. Yaşına göre uzun boylu, güçlü, yakışıklı, zeki ve katı bir çocuktur Rudolf. Ondan gelecek övgü insanın göğsüne takılan bir şeref madalyası, ayıplama ise Sibirya'ya sürgün demektir. Onun başkanlığı altındaki grup, ara sıra çocukça yaramazlıklara girer, komşulardan birinin elmalarını aşırır ya da kırmızı akvaryum balıklarının arasına evcilleştirilmiş bir su samuru bırakıverirdi. Atalarının izinden ilerlemek üzere Wiener Neustadt Askerî Akademisine girdiği zaman, herkes onun parlak bir askerlik görevinin eşğinde olduğunu anlamıştı.

Akademiye girdiği günden sonra Rudolf artık çocukların oyunlarına karışmaz olmuştu. Üniforması içinde inanılmayacak kadar yakışıklı ve son derece büyümüş görünüyordu. Büyüklerle tenis oynuyor, maç sonralarında hava karardıktan sonra kendisinin iki katı yaşlı hanımefendileri evlerine götürdüğü sık sık görülüyordu. Emil'in büyük hayal kırıklığına yol açan, artık kendisiyle hiç ilgilenmemesi, sadece ara sıra şakalaşmasıydı. Sonra bir gün, geç bir saatte, tam Emil bahçedeki iskemleleri topladığı sırada, Rudolf kendisiyle birlikte depoya geldi, kapıyı sürmeledi ve her zamanki emredici haliyle Emil'e elbiselerini çıkarmasını söyledi. Sanki ipnotize olmuş durumdaki küçük oğlan emri yerine getirdi. Bunu izleyen olaylar hiç bir zaman aklından silmeyeceği bir deneme oldu. Başına gelenleri anladığı halde, kendinden geçerek, önlemeye kalkışmadı. Taptığı varlık başının üstündeki aziz

halesini yitirdiyse de daha büyük, daha vazgeçilmez bir güç kazanmıştı üzerinde.

Yaz boyunca bu olay depoda birkaç kez daha tekrarlandı. Bu gizli ilişkilerine rağmen, Rudolf'un kendisine karşı takındığı tutum değişmemişti; bu Emil'in acısını daha da arttırıyordu. Rudolf kendisinin varlığını görmemezlikten gelmeye devam ediyordu; konuşmaları gerektiğinde aynı kayıtsızlığı, aynı soğukluğu sürdürüyordu.

Ertesi kış apandisitten hastalanan Rudolf, Viyana Askerî Hastanesi'ne kaldırılarak başarılı bir ameliyat geçirdi.

Oğlunun taburcu edileceği gün Frau Hartmann hasta olduğu için (hizmetçiler, aşçılar ve kahyalar dışında, yüksek tabakaya dahil her kadın gibi o da, her ay iki gününü yatakta geçirirdi) Rudolf'u eve getirmesi için Frau Kunze'yi gönderdi. Emil de annesine eşlik edebilmek için izin istedi. Hastaneye girince doğru Rudolf'un odasına gittiler. Koridor bomboştu, hiç kimseye raslamadan odaya girdiler. Camlar açıktı ve Rudolf —Rudolf olduğunu tahmin ettikleri insan— sadece ayakları açıkta kalacak biçimde beyaz bir çarşafı örtülü durumda yatağın üstünde yatıyordu. Frau Kunze çarşafı kaldırarak yüzüne baktı.

Bağırarak onun alışkanlığı değildi. Çocuğun ölü yüzünü yeniden örttü, istavroz çıkardı, kısa bir dua okudu ve doktoru aramak için dışarı çıktı.

Emil yatağın yanında kalakaldı. İlk tepkisi kapkara bir korku olmuştu; ikincisi de yanılmasına imkân bırakmayacak kadar güçlü bir biçimde tattığı ferahlama ve kurtuluş duygusu oldu. Hemen arkasından büyük bir suçluluk duygusuna kapıldı; bu haftalarca, aylarca, hatta yıllarca içini kemirip durdu. Zaman zaman başını zonklatan bir ağrı biçiminde kendisini belli ederdi.

Rudolf'un ölümünden sonra Emil'in yüreğinin en yakın dostu İrlanda asıllı köpeği oldu. Köpek başka çocuklarla da oynadığı, büyüklere kuyruğunu sallayarak dostluk gösterdiği halde sadece Emil'in malı olarak kaldı, kendisine gösterilen bu büyük sevgiyi karşılıksız bırakmadı.

Kunze, on dokuz yaşına geldiği sırada köpeği aşırı yaşlılıktan öldü. Onu da yitirince Emil'in evi, başka kimseyle birlikte annesinin de oturmakta olduğu bir yer olmanın dışında anlam taşımıyordu.

Kupze, Viyana'ya vardığında saat sabahın birini geçiyordu. İstasyondan bir taksiye binerek Zaunergasse'ye çekmesini söyledi. Şoför arabasında Troll'un da bulunmasından pek hoşnut kalmamıştı. Daha birkaç hafta önce bir konttan elden düşme satın aldığı, içi şarap-kırmızısı döşemeli 1907 model Panhard'ıyla pek övünüyordu. Dikkatle, köpeğin işeyip işemediğini sordu. Yüzbaşı Kunze:

«Hiç böyle bir şikayet olmadı» diyerek son derece doğru bir karşılık verdi.

Kunze geliş saatini Rose'a telgrafla bildirmişti; bütün ev halkı ayakta kendisini bekliyordu. Hemen hemen bir haftadır eve uğramamıştı. Aşçı taze taze kızarttığı bir pilici tabağa yerleştirirken bir yandan da fırında çukulatalı 'sufle' pişiyordu. Rose daha kapıya anahtarın girdiğini duyar duymaz hole koşarak, paltosunu aldı, kılıcını çıkarmasına yardım etti; ve çantasını alıp masanın üzerine bıraktı. Yumuşak, tatlı kokulu kollarıyla sımsıkı sarılarak:

«Meleğim, seni öyle özledim ki!» diye bağırdı. Sonra birden Troll'u gördü:

«Bu da ne?» diye haykırdı.

«Bu bir köpektir.» Bazan Kunze, Rose'a takılmaktan büyük zevk duyardı.

«Evcil mi?»

«Umarım. Savaş köpeği olarak yetiştirilmiş.» Troll'un tasmaındaki zinciri çıkardı. «Evin önünde güzel bir yürüyüş yaptık; eğer idrar kesesinden zoru yoksa, halıların güven altında demektir.»

Çalışma odasına doğru yürümeye başladı; köpekle Rose da peşinden... Rose hizmetçiyi çağırarak Yüzbaşının yemeğini getirmesini söyledi. Dik yakasındaki düğmeleri açan Kunze yemeklerini yalnızken yediği, oval masasına oturdu. Köpek de Rose'un antika Buhara halısının üstüne yattı. Kadın acı içinde bir bakış fırlattı hayvana.

«Pisler mi?»

«Bana bu gece bu soruyu soran ikinci insansın.» Gülümsedi. «Doğrusunu istersen, bilmiyorum.»

«Nereden aldın bunu?»

«Uzun bir hikâye.»

Birkaç kelimeyle köpeğin öyküsünü anlatıverdi. Kadının rahatlamıştı.

«Beni öyle korkuttun ki. Besleyeceksin sandım.» Teh-

likenin atlatılmış olduğunu görünce kabalaşmıştı. «Bu gece dışarıda taşlıkta uyur.»

«Orası sıcak değil ki...»

«Köpekler soğuğu tercih eder.»

Açıklayamayacağı bir duygunun etkisiyle sinirlenmişti:

«Nereden biliyorsun? Sen hiç köpek oldun mu?...»

«Bilmem doğrusu... Aşçıya söylerim, eski bir battaniye bulur, bir köşeye yayar, yatak yaparız.»

Battaniye getirildiği halde Troll, Kunze'nin yatağının üstünde, Yüzbaşının ayaklarının dibine kıvrılarak uyumayı daha uygun buldu. Sabah, pisleyip pislemediği konusundaki sorular da cevaplanmış oluyordu: Evet... hem de bol miktarda...

Askerî Mahkemeye giderken Kunze, Troll'u üniversitenin Veterinerlik Kliniğine bıraktı. Görevli profesöre köpeğin niçin muayene edileceğini anlattıktan sonra Troll'a yeterince büyük bir kulübe verildiğini gözleriyle görmek için bekledi. Sonra hastanedeki emirlerine bolca bahşış bırakarak, köpeği iyi bakmasını tenbih etti.

Sabah gazetelerinin ilk sayfaları Dorfrichter'in tutuklanmasıyla ilgili, ama gerçeklerden çok tahminlerin yürütüldüğü haberlerle doluydu. Savunma Bakanlığı kısa bir bildiri dışında hiç bir açıklamada bulunmadığı için muhabirler hayal güçlerine başvurmak zorunda kalmışlardı. Yazıların kimisinde Dorfrichter bir canavar olarak gösteriliyor, kimisinde de kurbanlık koyunlara benzetiliyordu. Hepsinin birleştiği tek nokta Ordu'nun bu davanın üstüne örtmeye çalıştığı gizlilik perdesine karşı duydukları öfkeydi.

Adliye'ye giderken Kunze, gazete bayilerinin önlerinde halkın uzun kuyruklar yaptığını gördü. Kahvelerdeki halk daha fazla haber alabilmek ya da gazeteler ikinci baskı yapar umuduyla kahvaltı masalarında oyalanıyordu. Çok çabuk çıkan ve hızla yayılan dedikodularda Dorfrichter'in bir casus, bir anarşist, sadist, Krallığa karşı girişilmiş bir komplonun düzenleyicisi olduğu söyleniliyordu. Başka hiç bir cinayet davası başkentte böylesine yankılar yaratamazdı.

Akşamüstü Yüzbaşı Kunze'ye, İmparator'un Askerî Mahkemesinden bir binbaşı aracılığıyla ertesi sabah saat altıda İmparator Franz Josef'le bir görüşme yapması için

Schönbrunn Sarayı'na gitmesini bildiren bir emir getirildi. Binbaşı:

«Majeste Hazretleri sizin genç kalkına alışkanlığında bir kişi olabileceğinizi dikkate alarak, büyük bir iyi niyetle, sabahın daha erken bir saatinde gitmenizi istemediler» dedi.

Saray erkanına özgü kumral sakalının süslediği yüzünde en ufak bir gülümseme yoktu. Kunze, Schönbrunn'da «sabahın daha erken saatleri»nin ne anlama geldiğini merak etti.

Emirde «üniformalı ve bütün nişanlarıyla» gelmesi yazılıydı. Birincisi tamamdı da ikincisini yerine getirmesine imkân yoktu. Gün doğmadan çok önce kalktı; üniformasını giyerken İmparator'un, nişansız göğsünü görünce, şaşırmasını diliyordu.

Önceki geceden tenbihleyip tuttuğu taksi evin önünde bekliyordu. Schönbrunn'a otomobille gitmek riskini göze almış bulunuyordu. Oysa her zaman için bir lastiğin patlaması, mekanik bir arıza ya da benzin almayı unutacak dalgınlıkta bir şoförle karşılaşmak tehlikesi vardı. Atlar daha yavaş gidiyorlardı, ama daha güvenliydiler. Kunze yine de otomobili seçmişti. Geceler gittikçe soğuyordu; Schönbrunn'a iliklerine kadar donmuş bir durumda ve kıpkırmızı bir burunla girmek istemiyordu.

Mariahilferstrasse boyunca yaptığı uzun yolculuk olaysız geçti. Sokaklar yalnızca şehrin insan nüfusunu besleyecek köylülere ait erzak arabalarıyla doluydu. Şafağın her şeyi gizleyen karanlığında, soluk sarı boyalı gaz lambalarının belli belirsiz aydınlattığı, kalın bir sis tabakasıyla örtülü sokaklarda, oldukça tehlikeli araçlardı bu arabalar.

Saat beşi yirmi geçe taksi Majeste'nin ulu kapılarından içeriye, saray bahçesine girdi. Nöbetçi teğmen, şoföre yan tarafı, İmparator'un dairesine çıkan merdivenlerin bulunduğu girişi, gösterdi.

Hemen hemen bir saat kadar erken geldiğinden, yaverlerden biri Kunze'yi Başyaver'in odasının yanındaki küçük salona aldı; İmparator'a yakışır şahane, gülrenkli ipekli kumaşlarla döşenmiş, Rokoko stili zarif iskemlelerde iki kişi daha oturuyordu: Her ikisi de kendisinden önce kabul edilecek olan bir askerî doktor ve beyaz kravatlı, kuyruklu ceketli bir sivil.

Çok alçak bir sesle Kunze'ye anlattığına göre; doktor, Mostar'dan Bosna'daki işgal kuvvetleri arasında ürkütücü bir hızla yayılan frengi hakkında rapor vermek üzere Viyana'ya çağırılmıştı. Sivil bey Prag'dan gelmiş bir başöğretmendi ve Bohem okullarında dil derslerinin başarısı hakkındaki görüşlerini bildirecekti. Uniformalara, beyaz kravat ve kuyruklu ceketlere rağmen sabah görüşmeleri hep iş konularını kapsamaktaydı.

Önce doktor çağırıldı. Yeniden salona döndüğünde sanki Hazreti İsa'nın cennet'ten yeryüzüne inişini görmüşçesine gözleri parlıyordu. **Peygamber**'in, askerler arasında yayılmış bulunan frengi oranı dışında hiç bir şeyden söz etmemesi, gururundan ve sevincinden en ufak bir eksilme yapmamıştı. Onun arkasından başöğretmen **huzur**'a alındı. Birkaç dakika sonra gömleğinin yakasında bir damla kola kalmamış, yanaklarından aşağı ter damlayarak döndü. Halini bütün bütün unutmuş olarak Kunze'ye baktı ve sonra ummadığı kadar iyi bir karne alan çocukların taşkınlığı içinde:

«Majeste Hazretleri bana öyle iyi davrandı ki...» diyerek odadan dışarı çıktı.

Yaver, Yüzbaşı Kunze'ye sırasının geldiğini bildirdikten sonra İmparator'un çalışma odasının kapısını açtı. Bu, gerek anlatılanlardan gerekse yayınlanan resimlerinden ötürü, her Avusturyalının çok iyi tanıdığı bir odaydı. Bir İmparatorluk merkezi için son derece basit ve gösterişsizdi; birkaç kalem, bir deste rapor ve basit çerçeveler içerisinde birkaç aile fotoğrafı dışında, bomboş olan çalışma masasının üzerinde imzalanmak üzere bekleyen kağıtlar duruyordu. Kunze, «Bu yaşlı adam büroktik organların her noktasını dikkatle yoklayarak her türlü parçalanmayı önlediğini mi sanıyor acaba?» diye düşündü. Yetmiş dokuz yaşında olmasına rağmen şaşırtıcı bir hafızası olan bu yaşlı imparator, ister Dağcı Alaylar'ın uniformalarında yapılan küçük bir değişiklik, ister Macaristan'daki dil kanununda sağlanan yenilikler olsun, hiç bir ayrıntıyı gözden kaçırmazdı. Meşrutiyet ve onun getirdiği Anayasa'ya karşı olmakla birlikte, bunları halkına sunduğundan beri büyük bir titizlikle, hakçasına davranarak kanunların emrettiğinin dışına çıkmayan Franz Josef, devlete ait belge ve tutanaklardan yapılmış bir gözetleme kulesinden yağmacılara, vahşilere,

yangınlara karşı tetikte bulunan, dürüst bir bekçiyi andırıyordu.

Yüzbaşı Kunze, dimdik durarak bir selam çaktı; kapı arkasından kapandı; İmparator'la yalnız kalmıştı.

Franz Josef, o sabah da her zamanki gibi saat üç buçuk'ta kalkmıştı; Paha biçilmez eşyalar, perdeler ve halılarla döşeli özel dairesi, o sıralarda Viyana'nın gösterişsiz evlerinin çoğunda bulunan bir konfordan, kısacası banyodan, yoksundu. Bu nedenle İmparator'u süngerle, bol köpüklü su içinde yıkayan ve **Badwascherl** adı verilen bir adam tarafından, ılık suyla doldurulmuş büyük bir tahta leğen her sabah güçlü kuvvetli iki uşak tarafından odasına getirilirdi. Ne yazık ki, bu **Badwascherl** zamanla oldukça rahatlamış ve resmiyetten uzaklaşmıştı; elbiseleri içinde ne kadar güçlü ve heybetli olursa olsun, çırılçıplakken hiç kimsenin saygı uyandıracak bir hali bulunmaması, bunun asıl nedenini oluşturuyordu. Her sabah **Badwascher** görevine hafif içkili bir durumda gelir ve İmparator'a monaşinin bozuk yönleriyle halkın şikayetleri konusunda dağınık nutuklar çekerti. Olağan şartlarda emrinde bulunanların en ufak bir saygısızlığına karşı bile hoşgörü beslemeyen Franz Josef, sarayın şaşkınlığına rağmen, bu adamın sözlerini büyülenmişcesine dinlerdi. Saray erkânının bir kısmı bunu mantıklı bir biçimde yorumlayarak, başka hiç bir yoldan karşı karşıya gelemeyeceği bir halk kitlesini temsil ettiğinden ötürü İmparator'un adama böyle davrandığı sonucuna varmışlardı. Adamın verdiği bilgiler İmparator'un çalışma masasının üstünde yığılan gazetelerin hiç birinde bulunmayan türden bilgilerdi.

Bu sabah **Badwascherl** içeri büsbütün sarhoş bir durumda, sendeleyerek girmişti. Odasındaki büyük çini soba söndüğü için ısınmak amacıyla her zamanki alkolün iki mislini almak zorunda kalmıştı. Majeste Hazretleri'nin onun yerine bir başkasını asla kabul etmeyeceğini bilen Kitterl (İmparator'un erkek oda hizmetçisi) adamı yatıştırıp, kendine getirmek için epey uğraşmış ve bu iş sandığından daha uzun sürmüş, Franz Josef'i biraz huysuzlaştırmıştı.

Kitterl, Arşidük Franz Ferdinand'ın baş yaveri Albay Bardolff'un dışarıda Majeste'yi telâşla beklediğini bildirdiğinde, o hâlâ banyodaydı. Sabahın bu erken saatinde Varisi tarafından saray'a gönderilen bir elçi, imparator'un gü-

nüne iyi başlamayacağını belirtisiydi. Charles Francis soruşturmasının başlamasından bu yana Arşidük, Ordu'ya hiç bir şekilde leke sürülmemesi konusunda diretmekteydi. Zanlının bir subay olduğunu duyunca, davanın hızla örtbas edilmesi isteğinde bulunmuştu. Ama isteğine aykırı olarak Dorfrichter tutuklanmıştı. Franz Ferdinand o zaman duruma el koymayı görev bilerek Schönbrunn'a Albay Bardolff'u göndermiş ve imparatorla acele bir görüşme yapmak istediğini bildirmişti. İmparator isteksiz bir biçimde o gün daha geç bir saatte Franz Ferdinand'ı görmeyi kabul etti. Başyaver'e, o güne kadar bu davanın soruşturmasına atanmış Harp Divanı Yargıcı'yla görüşeceğini ve kesin bir karara varacağını söylemedi.

Franz Josef masadan kalkarak odanın ortasına geldi, selâma karşılık verdi ve elini uzattı. El sıkışı sert ve askerceydi. Kunze kendisini daha önce bir kere, 1902 manevraları sırasında görmüştü; ama ilk kez yüz yüze gelmekteydiler. Manevralardan bu yana imparator çok az yaşlanmıştı. Omuzları biraz daha çökmüş, saçları daha azalmış, gözlerinin altındaki çukurlar daha dikkati çeker olmuştu: Habsburg soyuna özgü kalın gözkapaklarının altındaki mavi gözleriyse canlı, parlak görüşmelerinden hiç bir şey kaybetmemişlerdi. Sabahın altısında üç görüşmeyi tamamlamış ve şimdi en azından bir saat sürecek bir başka konuya geçmişti.

İmparator doğrudan doğruya konuya girdi:

«Anladığıma göre Yüzbaşı, bir cinayet ve dokuz cinayete teşebbüs suçlarından dolayı zan altında bulunan Üsteğmen Peter Dorfrichter hakkındaki soruşturmayı yürütmekle siz görevlendirilmiş bulunuyorsunuz.»

Kunze:

«Evet, Majeste Hazretleri» diyerek başını salladı. Kaygılı bir tarzda bitkin duran bu yaşlı adama bakarak kendi duygularının bir tahlilini yapmaya çalıştı. Hayranlık içinde kendinden geçmesi, son derece etkilenmesi ve mutlu olması gerekirken, hiç de bu duygulara kapılmış değildi. İmparator'a karşı duyduğu his, saygıyla tapmaktan çok bir acımaydı. Hukuk alanında geçirdiği uzun yıllar boyunca aynı çizgilerin nice vatandaşın alnını kapladığını görmüştü. İmparator'un yüzü kendisine aynı üzüntü, aynı düş kırıklığı, aynı umutsuzlukla damgalanmış başka yüzleri hatırlatıyor-

du. «Kralların yaşlılığında hiç de görkemli bir hava yok» diye düşündü. İmparator devam etti:

«Dün Albay von Instadt'ı kabul ettim. Teğmen Dorfrichter için oldukça övücü bir konuşma yaptı. Onun böyle bir cinayeti tasarlayacak yaradılıştaki bir kişi olamayacağını söyledi. Senin fikrin nedir? Bir yargıç olarak, böyle bir suçlama için yeterli delillerin var mı?»

Yüzbaşı'nın karşılığını büyük bir içtenlikle beklemeye başladı. O anda bir adamın suçlu ya da suçsuz olması, Avusturya'nın bütün sorunlarından daha üstün bir nitelik kazanarak, Kral'ın bütün dikkatini çekmiş bulunuyordu. Bir kez daha İmparator'un görev anlayışı kendisini gösteriyor, Franz Jozef normal zekâsının ölçüleri içerisinde, Tanrılara özgü irfana, hikmete, akla meydan okuyabilecek, korkusuzca karşı koyabilecek, bir sorunun karşılığını yakalamaya çalışıyordu. Ancak şimdi Kunze, niçin çağırıldığını anlıyabilmişti. Franz Josef bu soruşturmaya devam edip edilmemesi konusunda karar vermeyi kendi üzerine almıştı. Bir subayın inançlarındaki en küçük bir sarsılmanın ordu'nun moralini ne denli yıpratacağını bilincindeydi. Fakat sadece ordu'nun başkomutanı olarak değil, aynı zamanda kırk üç milyon kadının ve erkeğin vicdanının da koruyucusu olarak görevini biliyor ve bundan şaşmıyordu. Üstelik yaşlıydı da; biliyordu ki, yaşlılar için en korkunç şey hata işlemektir. Gençlikte bunun ne denli kolay olduğunu hatırladı. Kendi hatalarından kaçmak için içkiye, aşka ya da iyi bir uykuya sığınabilirdi onlar; oysa yaşlılar... Onlar yalnız yataklarında saatlerce gözlerini kırpmadan yatarlar ve linç etmek isteyen bir kalabalık gibi kendilerini saran, hakaret ederek yüzlerine karşı bağırarak, hakaret ederek öfkeliendiren, dürtükleyen hatalarıyla başbaşa kalırlardı.

Yüzbaşı durakladı. İmparator'un gizlice hayal ettiği karşılığını ne olduğunu biliyordu. Sıradan bir «Hayır» Peter Dorfrichter'i kurtaracak ve bu davayı bir sürü yeminli bildiriler, yazılı tanıklıklar, kanıtların değişik nüshaları ve tutanaklardan oluşan bir dağın altına sonsuza kadar gömerek yok edecekti. Başta sol eğilimliler olmak üzere, gazeteler bir hayli utandırıcı soruyla hesap sorduktan sonra, harsırdan bir bavulun içinde bulunan parçalanmış ilk insan cesedi ya da bir çingene bando şefiyle kaçan ilk prenses, Charles Francis davasını baş sayfalardan uzaklaştıracak; zi-

hinlerden kovacaktı. İmparator bunu biliyordu ve eğer bu kişilikte bir adam olmasaydı, Albay von Instadt'ın sözlerini yeterli ve doyurucu bulabilirdi.

Kunze'nin düşünceleri Peter Dorfrichter'e yöneldi; gülümsemesi sanki yüzünün hatlarına gömülü olan yakışıklı genç adam... Hayal, bir an için Linz'de duyduğu sinirli itilişi ve öfkeyi uyandırdı içinde. Bu tam olarak açıklanamayacak ölçüde mantık dışı, hemen hiç beklenmedik bir biçimde parlayıp sönen bir duyguydu.

Zaah'nın hem lehinde hem de aleyhinde bulunan delillerin hepsini teker teker anlatarak, soruşturma hakkında tam bir bilgi verdi. Dorfrichter'i yetenekli bir subay olarak tanımladıktan sonra aynı zamanda da onun son derece soğukkanlı, bir cinayeti rahatlıkla işleyebilecek kadar kendine güvenen bir adam olduğunu ekledi. Sonuç olarak:

«Korkarım ki, Sayın Majeste Hazretleri» dedi, «benim aciz kanımca, dava konusu olan gerçekler teğmen'i suçlamaya yetecek güçtedir.»

İmparator birkaç dakika konuşmadan düşündü. En sonunda:

«Öyleyse, Yüzbaşı, çalışmanıza devam edin ve adaletin yerine gelmesini sağlayın» dedi.

Derin bir iç çekti; yüzü bütün anlamlardan sıyrıldı; sanki zınnini yaşadığı anın huzur bozucu gerçeklerine kapamış ve sorunsuz bir boşluğa dalarak günün geri kalan görevlerini yerine getirebilmek için gerekli gücü toplamaya ve dinlenmeye karar vermişti. Başını salladı:

«İnsan dünyanın nereye gittiğini merak ediyor...»

Bu sanki imparator tarafından söylenmiş bir söz değil de, yeni kuşağa adımlarını uyduramaz duruma düşen yaşlı bir adamın yakınmasıydı. Herkese ayrılan süreyi belirtmeye yarayan küçük saat masanın üstünde tiz bir sesle çaldı. Franz Josef Yüzbaşı'ya teşekkür etti, şans dile-di ve uğurladı onu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TEĞMEN Dorfrichter, kendisine hiç bir söz söylenmeden, iki gündür alay hapisanesinde yatıyordu. Bir nöbetçi kahvaltısını, öğle ve akşam yemeklerini tepsiyle getiriyor, sonra da boşalan tabakları geri götürüyordu. İlk başta, birkaç kez nöbetçiyle konuşmaya çalışmış, ama soruları inatçı bir sessizlikle karşılaşmıştı. Yemeğin bir lokantadan geldiği ve kuşkusuz karısı tarafından gönderildiği belliydi. Hakkında verilen hükme başka kimsenin de aldıracağı yoktu anlaşılan.

Bu tek başına geçirdiği hücre hapsi kendisini şaşırtmamıştı. 1768 yılında İmparatoriçe Maria Theresa zamanında kabul edilen askerî ağır ceza kanuna göre bir subay cinayet suçuyla zan altında tutulduğu zaman, tutuklanmasından sonra, soruşturmayı yönetecek, savcılık görevini yerine getirecek, savunmayı yapacak ve sonradan da Harp Divanında üye olarak bulunacak bir sorgu yargıcına teslim edilirdi. Hüküm kesinleşene kadar tutuklu, bu yargıç dışında hiç kimseyle ilişki kuramazdı, bu davada da Dorfrichter'in konuşabileceği tek kişi Yüzbaşı Emil Kunze oluyordu.

Tutuklanmasının üçüncü gününün sabahı bir askerî polis tarafından saat dörtte uyandırılarak giyinmesi bildirildi. Elbiseleri bir önceki gece götürülmüş; temiz iç çamaşırlarıyla birlikte iyice ütülenmiş olan üniforması ve

paltosu, pırıl pırıl cilalanmış çizmeleri tekrar geri getirilmişti. Giyindikten sonra askerî polisin eşliğinde bir odaya götürüldü ve orada ikisi teğmen biri yüzbaşı olan, bugüne kadar hiç karşılaşmadığı üç subaya teslim edildi.

Subaylar Viyana'daki Elli birinci Piyade Alayı'nda görevliydi. Kendisiyle konuşan sadece yüzbaşı oldu; kim olduklarını söyledi. Sonra da Dorfrichter'i başkente götürmekle görevli olduklarını bildirdi. Dorfrichter'den kendilerine yardımcı olmasını isteyerek, silahlı olduklarını ve kaçırmaya kalkıştığı takdirde vur emri aldıklarını anlattı.

Bu, hepsi için çok tatsız bir yolculuk oldu. Geçen iki gün boyunca Dorfrichter çevresini saran boşluğa uymasını öğrenmişti; konuşmak için yaptığı birkaç çaba karşılıksız kalınca omuzlarını silkerek vazgeçti. Öte yandan subaylar gözle görünür ölçüde tedirgin olmuşlardı. Her şeye rağmen tutuklu, bir subaydı; kendisine terbiye kuralları dışında davranmak çok üzücü oluyordu. Gözlerini onun gözlerinden kaçırarak mümkün olduğunca az konuştular.

Sabahın o saatinde hemen hemen bomboş olan istasyona, açılır-kapanır bir körüklü arabayla gittiler. Tren gelince en arkada, kendileri için ayrılmış bulunan kompartımana yerleştiler. Onları gören birkaç kişi arasında yalnız çok dikkatli olanlar bu dört subaydan sadece üçünün kollarında rütbeleri olduğunu, dördüncüsünün ise kılıcı bulunmadığı gibi ellerini de iyice paltosunun ceplerine sokmuş bir durumda yürüdüğünü farkedebildiler.

Dorfrichter sıkıcı sessizliği bozduğunda, yola çıkmalarının üzerinden bir saat geçmişti. Yüzbaşıya seslenerek:

«Benimle hiç bir yoldan ilişki kurmamanız için emir almış olduğunuzu biliyorum» dedi. «Fakat hepiniz birer beyefendisiniz ve belki de benim konuşma fırsatını bulabileceğim, taraf tutmayan son kişilersiniz...»

«Bizi bağışla, Teğmenim.» Yüzbaşı sözünü kesmeye çalıştı. «Söyleyeceğiniz şeyler bizi hiç bir biçimde...»

«İlgilendirmez... Bunu söyleyecektiniz, değil mi? Ama yanıyorsunuz. Suçsuz bir adamın adaletsiz bir yöntemle tutuklanması bu ülkede yaşayan her erkeği, her kadını, her çocuğu ilgilendirir. Çünkü aynı şey onun başına da gelebilir. Sizin başınıza da gelebilir.»

Yüzbaşı sesini yükseltti:

«Bizi bağışla, Teğmen. Bu bir emirdir.»

«Özürlerimle emre uymuyorum, efendim.»

Yüzbaşı rahatsız bir halde kıpırdandı. Yumuşak huy-
lu bir adam olduğu için, tutuklunun saldırgan tutumu ken-
disini şaşırtmıştı.

«Beni daha şiddetli tedbirler almaya zorlamayın.»
Ses tonu ürkütücü olmaktan çok uzaktı.

«Ağzımı tıkayabilirsiniz, efendim, ama bu beni dur-
durabilecek tek yoldur. Suçsuzum. Sorgu yargıcı Kunze
birbirinden ayrı bir sürü gerçeği toparlayıp bir araya geti-
rerek, şöyle yada böyle yanyana koyup üstüste yığıp, bü-
yük bir biçim ortaya çıkarmış bulunuyor. Beni Harp Diva-
nına çıkartabilir, fakat hiç bir zaman suçumu kesinlikle
kanıtlayamaz; bunun için ancak yalancı tanıklar...»

«Bu küstahlık, Dorfrichter.» Yüzbaşının yüzü kıpkır-
mızı kesilmişti. «Bir adamı yalan yere tanıklık etmekle suç-
lamak.»

«Ben de **ancak** dedim. Yoksa hiç bir zaman benim
elime siyanür geçtiğini ya da benim adı geçen broşürleri
postaladığımı ispat edemez. Gerçek olmayan şeylerin ispat
edilmesi mümkün değildir.»

«Allah aşkına, sakın ol, Dorfrichter. Senin yargıçla-
rın bizler değiliz. Diyelim ki, senin tarafını tutuyoruz. Ne
fark eder? Yani davanın gidişi yönünden ne yararı doku-
nabilir?»

«Bunu size bırakıyorum, efendim. Size ve teğmenlere.
Suçsuzluğuma inanan üç subay arkadaş umut verici bir baş-
langıç olabilir. Unutmayın, efendim, berbat bir durumday-
ım. Elde edebileceğim en küçük bir iyi niyet kırıntısına
ihtiyacım var.»

Yüzbaşı homurdanarak başını çevirdi. Daha genç
olan öteki iki teğmen tarafsız bir tavırla dışarıyı seyredi-
yorlardı. Tren Viyana Batı Demiryolları İstasyonuna gire-
ne kadar başka hiç bir şey konuşulmadı.

Dorfrichter'in geliş haberi bütün şehre yayılmıştı. İsta-
stasyonda toplanan bir gazeteci gurubu daha sonra meraklı
ve heyecanlı bir halk topluluğunun da kendilerine katılma-
sıyla kalabalıklaşmıştı. Günün bu kötü ünlü kahramanını
yakından görebilmek için herkes birbirini itip kakıyordu.

Buna benzer durumların hemen hepsinde olduğu gibi
bu kez de, gerilimli bir hava içindeki peronda uzun bekle-
yişin ödülü, neredeyse yumruklaşmaya varacak tartışma-

lar ve çarpılan cüzdanlar oldu. Görebildikleri tek şey soluk yüzlü bir subayın beklemekte olan bir arabaya apar topar bindirilişiydi. Öylesine hızlı davranılmıştı ki, foto muhabirlerinden birisi yanlışlıkla koruyuculardan birini Dorfrichter sanarak onun resmini çekmişti. Bu resim daha sonradan «Uniformalı Canavar» başlığıyla yayınlanınca, bir dizi itiraz, düzeltme, özür ve başkalarından hızlı davranmaya çalışmanın yol açtığı gülünç durumla sonuçlandı.

Askeri Tutukevinin subaylar için ayrılan sekiz hücrelerinden biri Dorfrichter'e verilmişti. Küçük, ama aydınlık olan odada dar bir yatak, bir masa, iki iskemle ve bir elbise dolabı vardı. Demir parmaklıklı penceresi arnavut kaldırımı döşeli bir avluya bakıyordu. Koridora açılan ağır kapının gözetleme deliğinden nöbetçiler Dorfrichter'in bütün davranışlarını izleyebiliyorlardı. Hücreye atıldıktan sonra karısına mektup yazabilmek için kağıt kalem istedi; ama vermediler. Sonra kendisine okuyacak bir şeyler verilmesi yolundaki arzusu da yönetmeliğe aykırı bulundu. Aynı şekilde ziyaretçi ve mektup da gelemeydi. O sırada tutukevi komutanının, odasında bulunan adli subay Tuttman, bir an için Dorfrichter'in kendinden geçerek, komutana saldıracağı duygusuna kapıldı. Daha önceden buna benzer olaylarla karşılaşmış olduğundan, belirtileri hemen anladı: Gözler buğulanır, şakak adaleleri titremeye başlar, yumruklar sıkılırdı... İnzibat Amiri olarak uzun görev hayatı boyunca Tuttman, yönetmeliğin amacının tutukluları isyana yöneltmek ve böylece daha sıkı tedbirler alma hakkını sağlamak olduğuna inanmıştı. Oysa bu kez tutuklu kendisini hemen toparladı. Topuklarını birbirine çarptı; sertçe eğilerek selâm verdi ve komutanı gereksiz isteklerle rahatsız ettiği için özür dileyerek, Tuttman'ı olağanüstü zekâda bir adamla karşı karşıya oldukları kanısıyla başbaşa bıraktı.

Dorfrichter bu arada babasının, annesinin ve kızkardeşinin önceki gece Viyana'ya gelmiş olduklarından habersizdi; ve o sırada yandaki odada bulunduklarını, komutanın kendilerini çağırmasını beklediklerini bilmiyordu. Babası Dorfrichter Salzburg'lu bir cam ithalâtçısıydı. Kısa boylu, ama çarpıcı görünüşlü, dövüş horozlarına benze-

yen, çalımlı tavırlı bir adamdı. Üzgün halli, şişman bir kadın olan annesinin yakışıklı oğlunkileri şöyle böyle andıran yüz çizgileri vardı. Kızkardeşi babasının kırmızıya kaçan tenini ve ince, sert yapısını almıştı. Göğüsleri elbisesinin dantel işlemeli ön kısmına şakacı biri tarafından sokulmuş iki tenis topunu hatırlatıyordu.

Teğmen Dorfrichter hücreğine götürüldükten sonra ailesi komutanın odasına alındı. Baba hemen pek birbirini tutmayan, ama oldukça acıklı bir konuşmaya başlayarak, oğlunun haksız olarak tutuklanmasından duyduğu öfkeyi dile getirmeye çalıştı. Oğlunu subay olarak yetiştirmek kendisi için büyük fedakârlıklara yol açmıştı. Bir başkası olsa oğlunun kendi işine girmesini isterdi. Ağır süvari alayından beş parasız bir yüzbaşı ile evlenmesine ses çıkarmayarak, kızını da ordu'ya vermişti. Yalnız evlenebilmeleri için gereken parayı ödemek küçük bir servete mal olmuştu onlara; oğlu da yine orta halli bir ailenin kızını seçince buna yakın bir meblağı da onun için ödemişti. Bütün bu malî külfete rağmen oğluyla damadının Majeste'nin hizmetinde bulunmasından gurur duyuyordu. Böylesine sadık ve vatansever bir yurttaşın oğlunun, yüzyılın en iğrenç cinayetini işlemek suçundan sorumlu tutulması inanılmaz bir şey değil miydi? Teğmenin hemen serbest bırakılmasını ya da... hiç olmazsa... kendisini yalnız olarak görebilmesi için gerekli izinin verilmesini istedi.

Kibar bir biçimde her iki isteği de geri çevriline, ağlamaya başladı. Ağlaması az sonra karısının gözyaşlarıyla birleşince, kendini tutmasını bilen kızı, soğuk bir biçimde yalnız ve ortada kaldı. Tutukevinde geçirdiği uzun yıllar boyunca gözyaşlarına kayıtsızlaşan, iyi yürekli, sabırlı komutan, Dorfrichter'in buradaki günlerini şartların elverdiği ölçüde hoş geçirmesini sağlayacaklarına dair söz vererek gönderdi onları.

Bunu izleyen üç gün boyunca Dorfrichter tam bir yalnızlık içindeydi. Linz'de olduğu gibi günde üç öğün, yakınlardaki lokantaların birinden gönderilen yemekleri yiyordu.

İlk gün yemeklere elini sürmedi, ama sıkıntı ve umutsuzluk dayanılamayacak kadar ağırdı; bunlara bir de açlığı eklemenin aptalca olacağını anladı. İkinci günden sonra doyasıya yemeye başladı ve bu bomboş günlerinin kor-

kunç tekdüzeliğini bozabilmek için bir program gereğince yaşamaya koyuldu. Subaylar, tutukevinin zaman düzenine uymak zorunda olmadıklarından, sabahları geç kalkıyor, kahvaltı ederken epey sallanıyor, sonra da otuz dakika kadar beden eğitimi yapıyordu. Gözetleme deliğinden kendisini izleyen nöbetçilerden biri jimnastikçiydi; dolayısıyla Dorfrichter'in davranışlarındaki beceriksizliğe bakıp bu alışkanlığı yeni edindiğini kolayca anlayabiliyordu. Bunu, ıslak süngerle silinerek yapılan bir banyo ve tutukevinin berberi tarafından yapılan traş izliyordu. Sabahın geri kalan bölümünü pencerenin önünde dikilip kendi kendine konuşmakla geçiriyordu. Hiç değilse, nöbetçilere böyle gelmişti. Tek tük bazı kelimeleri duymuşlardı; Ulm, Friedland, Wagram, Borodino, Leipzig gibi yer adlarıydı genellikle duydukları. Haber Yüzbaşı Kunze'ye bildirildiğinde, doğru olarak ulaştığı sonuç, Dorfrichter'in Napolyon'un başlıca savaşlarını tekrarlayarak, bedenini olduğu kadar aklını da çalıştırma niyetinde bulunduğuydu.

Dorfrichter'in Viyana'ya getirildiği 3 Aralık günü Yüzbaşı Kunze, Başsavcı'dan, Dorfrichter'in kayınvaldesi Frau Josephine Gruber'in 32 Hahngasse'deki evine resmî bir ziyaret yapabilmesini öngören arama emrini almıştı.

İlki, Dorfrichter'in tutuklanmasından hemen sonra yapıldığı için bu ikinci arama oluyordu. Viyana'ya her gelişinde, Gruberler'e uğradığı bilindiği için, Dorfrichter'in bazı şeyleri orada saklayabileceğini düşünen polis evde broşürlerin kopya edildiği baskı makinasını, yazı aletlerini, belki de arta kalan siyanürleri bulacağını ummuştu; ama hiç biri bulunamayınca, arayanlar elleri boş olarak dönmek zorunda kalmışlardı.

Bu kez ise arama sadece bir bahaneydi. Kunze, Mari-
anne Dorfrichter'in Linz'den geldiğini öğrenmişti ve sor-
guya çekileceği zamana kadar kendisini eğitenler ve ha-
zırlayanlar olacağından, hepsinden önce onunla bir kere
daha konuşmak istiyordu. Ev askerî bir yer olmadığından
Kunze'ye Müfettiş Weinberger ile iki sivil dedektif daha
eşlik ettiler.

Kapıyı genç bir köylü hizmetçi kız açtı. Frau Gruber
aynı binanın zemin katında bulunan, ev eşyaları satılan
dükkânında olduğu için, kız kendisini çağırmaya gittiği sı-
rada, dört erkek giriş holünde beklemek zorunda kaldılar.

Dorfrichter'in kayınvaldesi nefes nefese ve öfkeyle parlayarak içeri daldı. Göze hoş gelen tombullukta, kısa bacaklı, koca göğüslü bir kadındı. Karşı karşıya geldiklerinde Kunze'ye, bir efsaneye göre ısıklık gibi sesler çıkarıp, kanatlarını çırparak ortalığa tehlike saçan Romalılara karşı Başkent'i savundukları söylenen iri kazları hatırlattı.

Frau Gruber dört erkeği dar bir koridordan geçirerek, hem oturma odası, hem çalışma odası, hem de ailenin öteki üyeleri geldiğinde konukların yatak odası olarak kullanılan yemek salonuna aldı. Gerekli bir sürü ev eşyasının arasında incelik ve kültür simgesi olarak, kuşaktan kuşağa miras bırakılmış gümüş takımlar ve Meissen porselenleriyle dolu bir vitrin ve Lessing, Goethe, Schiller, Grillparzer, Shakespeare gibi yazarların seçilmiş eserleriyle dolu bir kitaplık vardı.

Salona girdikleri zaman, dört genç hanımla, Gruberlerin dört kızıyla karşılaştılar. Bol bir sabahlıkla şişkin karınını saklayan Marianne Dorfrichter cam kenarındaki büyük bir koltuğa oturmuştu. Kardeşleri masanın çevresindeydiler. Erkekler içeri girince hiç istiflerini bozmadılar. Sadece saçları düzenli bir biçimde ve özenle taranmış kafalarını çevirerek hafifçe selam verdiler. Bu görüntü Kunze'de bir tablo etkisi yarattı; Ziyaret adlı bir Vermier tablosu... Kızkardeşleri, Marianne'ın acısını paylaşmak, onu bir aile dayanışması içerisinde avutmak ve korumak için gelmişlerdi kuşkusuz.

İki dedektif düzenli bir aramaya giriştiler. Dorfrichter'den gelen mektup ve notları, onunla ilgili yazışmaları aramaları söylenmişti kendilerine. Frau Gruber sanki gümüşlerinin çalınmasından korkuyormuş gibi peşlerine düştü. Kızkardeşler kaskatı bir sessizliğe gömülüp oturmaya devam ederek, arama yapmaya gelen guruba çok belirgin bir biçimde umursamaz bir tutum takınmışlardı.

Dört kızkardeşin en küçüğü ve en güzeli olan Marianne için evlilik —öteki kızkardeşi için de olduğu gibi— sosyal basamaklarda bir yükselmeydi. Frau Gruber, bir genç kızın en paha biçilmez malının bekâreti olduğu ve ancak değerini en cömertçe kıymetlendirene satılması gerektiği konusunda direnirdi. En büyükleri olan Alma, Grazlı bir mutfak eşyaları yapımcısıyla; Tilda, Baden bei Wien'deki bir mimarla, Liesl de Klagenfurtlu büyük bir mağazanın

sahibiyle evlenmişlerdi. Kocalarının paylaştıkları iki özellik vardı: Zengindiler ve karılarından çok yaşlıydılar. Sadece Marianne bir aşk evliliği yapmış, bir subay karısı olarak, hayal ettiğinden de yüksek bir düzeye çıkmıştı.

Dorfrichter'i Harp Akademisinden mezun olmadan az önce tanımıştı. Altı yıl süren hastalığı boyunca zamanının çoğunu düşler kurarak, okuyarak, komşu evlerin bacalarından yükselen dumanları seyrederek, yalnız başına geçirmişti. Yaşamının içine girmesine izin verildiğinde bunun nasıl olacağını hayal etmeye çalışırdı. Düşünceleri hep kendisini bu kalabalık evdeki tutukluluğundan, günde dört kez konulan derecelerden, annesinin devamlı dırdırından kurtaracak adam üzerinde toplanırdı. Daha ilk bakışta Peter Dorfrichter'in bu adam olduğunu anlamıştı.

Veremden bütünlük kurtulmuş, ama genç kızlığının acı yalnızlığını üstünden atamamış bir kadın olarak, insanlarla bir arada olmaya bayılır; yalnız ne var ki, ancak kocası yanındayken yabancılarla rahat olabilirdi. Peter, kendi hayal dünyasıyla et ve kemikten dünya arasında bir köprüydü. Şimdiyse köprüsü bir uçurumun dibinde paramparça yatıyordu; Marianne kendini yeniden Hahngasse'deki eve kapatılmış bulmuştu.

Günlerini cesaret dolu gerçek bir dayanıklılık içinde geçirmesinin tek nedeni annesinin ve kardeşlerinin gösterdiği güçlü bağlılıktı. Bir başka sıkıntı anında daha hepsi birden yardımına koşmuşlardı: Dorfrichter, evlenebilmesi için ödemesi gereken otuzbin kronu bir araya getiremeyince; kendi aralarında yirmibin kron toplayıvermişlerdi. Gerisini, oğulları için daha uygun bir gelin uman ve dolayısıyla da bu evliliğe açıkça karşı olan yaşlı Dorfrichterler oldukça kaba bir tutum takınarak tamamlamışlardı.

Frau Gruber gibi sağlam ve ölçülü kişiliği olmayan biri, damadının kötü bir yatırım olduğunu açıkça anladığı böyle bir olay karşısında davranışını değiştirebilirdi. Ama Frau Gruber ona hayrandı.

Marianne annesinin şu Allahın cezası Yüzbaşı karşısındaki durumunu kıskançlıkla seyretti; kendisi de aynı öfkeyi göstermeyi çok isterdi ama konuşmaya başladığı an boğazının sıkıştığını hissediyordu. Yüzbaşı'nın annesine:

«Burada bulunduğumuza göre, Frau Gruber, size de birkaç soru sormak isterdim» dediğini duydu.

«Sorun bakalım, Yüzbaşı. Bekliyorum» diyerek kollarını kavuşturdu.

«Teğmen Dorfrichter'in Linz'den geldiği 14 kasım sabahı, eve vardığında saat tam olarak kaçtı?»

Frau Gruber kibirli bir tavırla soludu:

«Bu soru daha önce de sorulmuştu. Önce dedektifler, sonra müfettişin kendisi... Niçin onlara sormuyorsunuz?»

Kunze yavaş bir sesle karşılık verdi, ama ses tonu gülle gibiydi:

«Ben size soruyorum.»

«Cevap hâlâ aynı... Saat tam yedide. Eminim çünkü hizmetçi kendisini içeri aldığı sırada saat yediyi çaldı.» Sesindeki hırçınlık biraz azalmış gibiydi.

«O sabah neler dediğini, neler yaptığını hatırlayabiliyor musunuz?»

«Sesini duyunca hemen üstüme bir şeyler geçirip, karşılamaya çıktım. Yanında köpeği ve bir de küçük bavul vardı. Geleceğini bilmiyorduk; görünce şaşırmıştım. Marianne'in kırmızı yatak odasında —perdeleri kırmızı olduğundan böyle deriz— uyuduğunu söyledim? Uyandırmanı istemedi. Sonra çocuklarla oynamaya başladı.»

«Hangi çocuklar?»

«Kızım Tilda'nınkiler.» Siyah - beyaz taftadan bir bluz giymiş olan kalkık burunlu sarışını gösterdi. «Evleri boyandığı için onlar da o sırada burada kalıyorlardı,.. Aslında Baden bei Wien'de otururlar.»

«Çocuklarla ne oynadı? Oyun mu?»

«Pek oyun sayılmaz. Her gelişinde onlara hediyeler getirir. Oyuncak askerler, toplar, tüfekler, falan... O, oyuncakları yerlere saçmaya başlamıştı ki, ben dükkana açmak için aşağı inmek zorunda kaldım.»

«Ben uyandığımda onlar hâlâ oynuyorlardı...» Marianne sonunda söze karışmıştı. Sabahlığını çıkartarak ayağa kalktı ve Yüzbaşı'nın karşısına geçti. Yanakları kıpkırmızı kesilmişti; dudaklarının titremesine engel olamıyordu, ama her şeye rağmen kocasının savunmasını yapmaya zorluyordu kendini. İlk karşılaştıkları andan bu yana Yüzbaşı Kunze'yi yaşantılarını yıkmaya uğraşan bir şeytan, bir canavar olarak görüyor ve kendisinden hiç ummadığı güçte bir öfkeyle ondan nefret ediyordu. Yaşantılarını yıkan bu felâketin bir nedeni olmalıydı. Ordu'yu suçlaya-

mazdı; çünkü onlar da şaşkınlık içindeydiler; dolayısıyla acı gazabını dayanılmaz kinini tek bir kişinin, Yüzbaşı Kunze'nin, üstünde toplamıştı.

«Çocukların gülüşüğünü ve kocamın sesini duydum» diye devam etti. «Onu çocuklarla birlikte yere uzanmış buldum. Oğlan altı, kız dört yaşında... Onlar yüzükoyun yatmışlardı; kocam da aynı biçimde uzanmıştı... Oyuncak askerlerle oynuyorlardı... Çocuklara taktikler, düşmanı yenme yolları üstüne bazı şeyler anlatıyordu... Çocuklar çok eğleniyorlardı... O da eğleniyordu...» Ansızın sesi kesildi ve bir an için bayılacak gibi oldu. Annesi koşarak kızını kollarının arasına aldı.

«Allah aşkına, sakın ol, Marianne.»

«Bırakın beni.» Kendini koruyucu kollardan kurtardı. Gözlerini Kunze'ye dikmişti. O ise bu beklenmedik öfkenin şaşkınlığı içinde kadına bakakalmıştı. Şişkin karnından yukarı doğru incelen gövdesi, zarif incecik boynu, minik kafasıyla soğanından çıkmış papatyaları andırıyordu. «Doğum çok yakın olsa gerek» diye düşündü.

Kadın:

«Sizce on ayrı idam kararını az önce postalamış olan bir adamın iki küçük çocukla gülüp oynamasına imkân var mıdır?» diye sordu. «Çünkü broşürlerin anlamı buydu: İdam kararlarıydı hepsi... Yalnız biri uygulandı, ama bu da yalnızca bir raslantı. Böyle bir şey yapabilmesi için insanın deli ya da canavar olması gerek. Benim kocam bunların ikisi de değil. İyi yürekli, dürüst bir insandır o... Onun aleyhinde tek bir delil bile bulamayacaksınız; çünkü yok. Ve sizin kendisini asabilmek için yakıştırmaya uğraştığınız korkunç işle zerre kadar ilgisi yok...»

Marianne'ın parlaması odadakiler üzerinde değişik tepkiler yarattı. Frau Gruber'in neredeyse Yüzbaşı'nın gözlerini çıkaracakmış gibi bir hali vardı; kızları burunlarını çekip duruyorlardı. Kunze rahatsız olmuştu. Nedense Marianne Dorfrichter bir itilme, huzursuzluk duygusu yaratıyordu üzerinde; bu belki de hamileliğinden ötürüydü. Hamile kadınları çirkin, şekilsiz, hatta korkunç bulurdu.

«Suçsuz insanları asmayız, Frau Dorfrichter» karşılığını verdi.

Kısa bir süre sonra arama tamamlandı ve Marianne'ın söylemiş olduğu gibi hiç bir ipucu ele geçirilemedi. Orta-

lığı yatıştırıcı bir davranışta bulunmak isteyen Müfettiş Weinberger, kendilerini rahatsız ettiklerinden dolayı aileden özür diledi. Fakat sözleri kibirli bir sessizlikle cevaplandırıldı. Marianne kendisini durdurduğu zaman Kunze, kapının önüne gelmişti. Hak aramayan, aşağılamayan bir ses tonuyla:

«Yüzbaşı Kunze» dedi, «O nasıl? Bu korkunç olaya kocam nasıl katlanıyor?»

Kunze:

«Kendisini Linz'den bu yana görmedim» karşılığını verdi. «Fakat anladığıma göre gayet iyi. Hafta sonuna doğru kendisiyle görüşeceğimi sanıyorum.» Dorfrichter'in karısına gönderdiği mesaj aklına geldiyse de, vermekten vazgeçti.

Marianne içini çekti.

«Lütfen kendisine onu çok özlediğimi söyleyin. Ve ona sonuna kadar güvendiğimi... Benim için üzülmesin. Ben kendime bakacağım.» Kunze karşılık vermeyince, daha da yaklaştı; neredeyse bedenleri birbirine değecekti.

«Söyleyecek misiniz? Yoksa bu da kurallara aykırı mıdır?»

Kunze başını sallayarak doğruladı:

«Evet aykırıdır, ama yine de söyleyeceğim.»

Inzibat amiri Tuttman nöbetçiye, hücrenin kapısını açmasını emretti. Saat onu on geçiyordu; Dorfrichter çoktan beden eğitimini tamamlamış ve giyinik durumda, camdan dışarı bakarak, esrarengiz nakaratlarından birini mırıldanıyordu. Ağır kapının gıcırdaması üzerine hızla geri döndü ve Tuttman'la karşılaştı.

Inzibat amirî selam çaktıktan sonra:

«Çavuş Tuttman saygılarıyla size bir bildiride bulunmak istiyor» dedi. Dorfrichter tutuklu da olsa, yine bir subaydı, ancak suçlu olduğuna karar verildiği zaman rütbesi alınırdı. Adam devam etti:

«Sizi Harp Divanı Sorgu Yargıcı Yüzbaşı Kunze'nin odasına kadar götürmekle görevlendirilmiş bulunuyorum.»

«Nihayet!» Bitkin, yorgun ve soluk görünüşüne rağmen Dorfrichter hemen hemen neşeli denebilecek bir hal almıştı.

Askerî Tutukevi, Askerî Adliye Binasının hemen yanındaydı. Tutuklunun subay olması durumunda, yönetmeliklere göre, inzibat subayı yanında yürür; süngülü bir nöbetçi de onları arkadan izlerdi.

Kunze'nin odası üçüncü kattaydı. Yüksek tavanlı ve sofuca bir basitlik içinde döşenmiş odanın her iki penceresi de sokağa bakıyordu; duvarlarda kitaplıklar vardı. Büyük bir çini soba ve Yüzbaşı'yla yanında çalışanlara ait olan masalar dışında başka bir eşya yoktu. Askerî Ceza Kanunu gereğince, suçlularla, tanıkların sorguları sırasında Garnizon yargıçlarından iki kişinin bulunması gerekiyordu. Bu davaya atananlardan biri Teğmen Stoklaska, öteki de aynı zamanda zabıtları da tutacak olan Teğmen Heinrich' di.

Resmî selamlar verildikten, inzibat amiriyle nöbetçi er odadan çıktıktan sonra Kunze, Dorfrichter'e döndü:

«Kuşşmalarımıza başlamadan önce, şunu anlamamı isterim ki, bu soruşturmaya tam bir tarafsızlık içinde, önyargılardan uzak olarak yönetiyorum. Sana karşı hiç bir kişisel duygum ya da şartlanmam söz konusu değildir. Öğrenmek istediğim şey gerçeğin ne olduğudur.»

Dorfrichter:

«Bütün bunlar kulağa çok hoş geliyor, efendim» dedi. «Bir de inanabilseydim.»

Kendini tutmaya çalıştığı halde, Kunze, yine de sınırlendi. Bu adamın, sandığı kadar akıllı olmadığını düşündü. Bir parça akıllı olan bir adam, kendi kaderini çizecek olan kişiyi, kendi aleyhine çevirecek biçimde aşağılar mıydı? Yiğitlik başka şey, kabadayılık başka şeydi. Acaba teğmen, kendi durumunun umutsuz olduğu kanısına mı varmıştı sonunda? Sert çıkmanın, sık sık bir suç işareti olduğunu görmüştü. Nasıl olsa asılacağını bilen bir adam, celladı kasıklarından tekmelemekle ne kaybederdi ki?...

«Mantıklı ol, Dorfrichter. Önümüzdeki haftalar boyunca birbirimizi çok sık göreceğiz; bu karşılaşmaları ılımlı bir havada sürdürmek her ikimiz için de büyük yararlar sağlayabilir. Elimdeki delilleri, yüzeysel görünüşleri kadarıyla ele alacak olsam, sana sapına kadar suçlusun diyebilirdim. Fakat böyle yapmak niyetinde değilim.»

«Neden?» Sözüünü kesen Dorfrichter **efendim** kelimesini de kullanmamıştı.

«Neden böyle yapmayacağımı biraz önce söyledim. Yalnız bu delillere dayanan bir hükme varmak istemiyorum. Ya suçunu katıksız bir biçimde kanıtlayan deliller elim geçmeli ya da sen itirafta bulunmalısın diye düşünüyorum.»

«İtirafı yeğlersiniz, değil mi?» Bir süre sonra efendimi ekledi.

«Yoo, pek de değil.»

«Ama tersi olursa bana asla ölüm cezası veremeyeceksiniz demektir. Kanun böyle, değil mi? Eğer bir kişi suçüstü yakalanmamışsa, ölüm cezasına çarptırılması için ancak itirafta bulunması gerekir. Öyle değil mi?»

Kunze, soğukkanlılığını yitirmek niyetinde değildi.

«Size şunu hatırlatmak isterim ki, Teğmen, bu odada soru sorma durumunda olan benim.» Ses tonu bıkkın bir öğretmeni andırıyordu.

«Ama birbirimizi anlamalıyız, efendim. Sizin neyin peşinde olduğunuzu, yönteminizin ne olduğunu bilmeliyim. Buna göre de savunmamı hazırlamalıyım.»

«Dorfrichter, yanımda bir psikiyatrden aldığım rapor var. Rapora göre senin zekâ düzeyin ender bulunur bir yükseklikteymiş. Deha denebilecek kadar. Onun için saçma sapan konuşmayı bırak da yazılanlar konusunda kuşkuya düşmeyeyim.»

Dorfrichter direnerek sürdürdü sözlerini.

«Yüzbaşım, lütfen ne demek istediğimi anlatmama izin verin, efendim. Biz burada bir düelloya girmiş bulunuyoruz. Siz beni, bir arkadaşımı öldürmüş olmakla suçluyorsunuz ve ben de sizi, beni öldürmeye niyet etmiş olmakla suçluyorum.»

Kunze çok sert bir sesle:

«Bir daha söyle lütfen; nasıl?» dedi.

Teğmen sözüne bıraktığı yerden devam etti:

«İşin hiciv yönü de su ki, eğer suçlamanızın doğruluğu kanıtlanabilecek olursa, benimki de doğrulanmış olacaktır. Beni bir katil olarak kesinlikle suçladığınız an siz de katil olacaksınız. Bu durumda da ikimiz arasında hiç bir fark kalmayacak, değil mi?»

Kunze kendisine yarı alaylı, yarı sıkıntılı bir biçimde bakarken bir yandan da Stoklaska ile Heinrich'in bu tartışma hakkında neler düşündüklerini merak etti. Her ikisi

de bir şeylere dalmış gibi bir hal takınmışlardı. Heinrich hiç bir şey yorumlamıyor gibiydi; söylenen her kelimeyi not ediyor, Stoklasa ise camdan, Hernalser Gürtel'deki evlerden birinin damını seyreliyordu.

«Asıl konuya girelim lütfen, Dorfrichter,» diye konuyu toparlamak istedi. «Psikiyatrin verdiği rapora göre sadece olağanüstü yeteneklere sahip değil hırslı ve aynı zamanda olağanüstü azimli biriymişsin.»

«Genellikle bu ikisi elele gider, değil mi?» Teğmen sanki çok eğleniyormuş gibi bir hal alarak, gülümsemeye başlamıştı.

«1 kasım'daki terfi listesini okuyup, Genel Kurmay'a atanmamış olduğunu öğrendiğinde tepkin ne oldu? Hayal kırıklığına mı uğramıştın?»

Dorfrichter bir iki saniye kadar düşündü. Sonra sert bir biçimde:

«Hayır efendim» dedi. «Hayal kırıklığına uğramamış, hırstan morarmıştım. Ateş püskürüyordum. Harp Akademisi'nde geçirdiğim iki yılı, bitirme sınavlarından önceki günleri, sınavlar için ter içindeki çalışma devrelerini hatırladım ve bütün bunlara bir hiç uğruna, yalnız iğrenç bir şehir bozması garnizonundan bir başkasının kine atanmak; budala, kaba saba heriflerden asker yetiştirmeye çalışmak; herhangi bir kaz-kafalı çavuşun yapabileceği şeylerle görevlendirilmek için katlanmış olduğumu düşününce daha da hiddetlendim. Evet, yetenekleri ve bilgiyi böylesine başıbozuk bir cömertlik içinde harcayabilen sistemin aptallığından dolayı gazaba kapıldım!»

«Ve bir şeyler yapmaya karar verdin.»

«Hayır efendim. Bir bardak şarap içtim. Şarap çoğu kişileri daha çok harekete getirir, ama beni sakinleştirmekte birebirdir. Dolayısıyla bir bardak daha içtim. Sonra düşünmeye başladım. Savaş kaçınılmaz bir sonuç. Nasıl olacak. Şimdi, bir yıl sonra ya da beş yıl sonra. Genel Kurmay Başkanı savaşa taraftar; Taht'ın varisi taraftar; imparator karşı. Ama o da yetmiş dokuz yaşında. Daha ne kadar dayanabilir? Savaş çıkınca da benim gibi adamlara ihtiyaç olacak. 1909 yılında verilen karar, aklın daha ön plana alındığı bir karar sonucu değişecek. Onun için, yapılacak tek şeyin kızgınlığımı sineye çekip, görevimi yerine

getirerek, zamanının gelmesini beklemek olduğuna karar verdim.»

«Savaşın olacağı konusunda bu kadar emin konuşmanın nedeni nedir?»

«Bu bir olmak ya da olmamak sorunu. Çok güzel, genç bir prenses var. İsmi Hegemonya. Dört şövalye —Rusya, Almanya, Fransa ve bizim Krallığımız— bu prensese aşık. O hiç kimseye aşık değil; çünkü sadist bir orospudan farkı yok ruhen; normal bir cinselliğe sahip değil de, dö-külen kanların görüntüsüyle tahrik olabiliyor ancak. Eğer bu şövalyelerden birisi onu ele geçirmek istiyorsa, kendisine rakiplerinin kesik başlarını sunmak zorunda. İşleri daha da karışık bir duruma sokan İngiltere Krallığı ile Osmanlı İmparatorluğu'nu da dikkate almak gerekir. Ama Türkler ağır bir kansızlık'a yakalanmış durumdalar; İngiltere de prensesler kadar prensler tarafından da büyüleniyor. Böylece bu ikisinin oyun dışı kalmaları mümkün.»

«Düşüncelerin çok yanlış. Eğer bir savaş olursa, biz Almanların yanında katılacağız. Ve İtalya'nın... Diyelim ki, ittifakımız savaştan galip çıktı. Bu, çok daha güçlü bir Almanya'nın doğuşu demek olacaktır. Ve yine İtalya'nın da diye ekleyeyim. Biz ne oluyoruz?»

«Bütün sorun bu zaten! İşte bu nedenle benim yeteneklerime sahip adamlara gerek duyulacak diyorum ya... Almanların çok fazla avantajları var. Sayıca üstün birlikleri, silahları ve daha tutarlı bir nüfusları var. Ama bizim de zekâmız ortaya çıkıyor bu durumda. Bizim Harp Akademimiz dünyanın en iyi ve ileri harp okuludur. Biliyorum, çünkü orada okudum. Bloch'un, **Şimdi Savaş İmkânsız mıdır?** adlı eserini okudunuz mu, bilmem.» Durdu ve derin bir nefes aldı; sonra devam etti. «Bulunduğu kehanetlerin özü, milyonların öleceği bir ilk saldırıdan sonra, savaşın, iki ordunun da ötekine erişemeyeceği bir tür satranç oyunu düzenine düşeceği yolunda. Herkes köstebek gibi siperlerde bulunacağından, kazmalar da tüfekler kadar gerekli araçlar haline gelecek.»

Kunze başını salladı:

«Evet okudum. Doğru olabilir.»

«Tabii. Eğer uyanmazsak olacağı bu işte. Son zamanlarda yapılan iki keşif bütün dünyanın seyrini değiştirebi-

lir. Otomobillerde kullanılmaya başlanan motorlar ile telsiz telgraf... Her tarafı kasıp kavuracak güçte silâhlarımız var; ama yeter ki, neye karşı, kime karşı deneyeceğimizi bilelim. Yine de Alman, Fransız ve hattâ bizim eğitim kitaplarımız süngüyle saldırıyı yakışıksız bulur; keşiflerde atlı birliklerin görevlendirilmesini öngörür ve ulaştırmada atların kullanılmasını söyler! Tek kurtuluş umudumuz düşüncelerimizi yenilemekte, gerek düşmanlarımız, gerekse müttefiklerimiz tarafından beynimize sokulan o antika fikirlerden kurtulmakta ve kendi yolumuzu seçmektedir. Fransız Genel Kurmay'ı tek kelimeyle kokuşmuş. Almanlar ise aptal. Genel Kurmay Başkanları General von Moltke, bizimkine oranla çocuk yuvalarını andıran, kendi harp akademilerinden başarısızlık nedeniyle çıkartılmış bir adam. Bu göreve getirilmesinin nedeni İmparator'un göz bebeği oluşu ve soylu, köklü bir ailenin adını taşıması. Kayser, kadrosuna bir miligram yeteneği olan birini bile almıyor; komutanlıklara prensleri ve daha savaşın ne olduğu konusunda en ufak bir fikri bile olmayan oyuncak askerleri getirtmiş. Eğer onların yanında savaşa girecek olursak, yok olmamız kesin sonuçtur. Eğer kendi başımıza buyruk davranırsak, dünya egemenliğini elimize geçirebiliriz. Ama bunu elde etmek için de ben ve benim gibi kişileri eğitim alaylarının başına gönderip, askerlere düğmelerini parlak, pantolonlarını temiz tutmayı öğretmekle görevlendirmemelisiniz. Ayrıca imkânsız bir suçlamaya karşı kendimi korumak için şu anda bu odada bulunmamın saçmalığını da bir yana bırakalım!»

Kunze hareketsiz oturuyordu. Gözlerini Dorfrichter'in yüzüne, gözlerinin altındaki zayıf yanaklara dikmişti. Patlamakta olan bir volkandan fırlayan kızgın kayalar gibi ateşli sözler püskürmesini sağlayan, içindeki o yangın bile yanaklarına renk katmamıştı. Daha bir haftalık tutukevi solukluğu, yüzünü lastikten bir maske kalınlığıyla örtmüştü. Kunze:

«Sonunda bu toplanmanın amacını hatırladığınıza sevindim» dedi. «Bir cinayetle suçlanmakta olduğunuz gerçek. Yalnız bu arada size bir şeyi hatırlatmayı da görev biliyorum: Bu ana kadar söylediklerinizin tamamı savcılık makamının suçlamasını güçlendirecek durumda.»

Dorfrichter kıkırdadı:

«Allah aşkına, Yüzbaşım, lütfen bana böyle kanuna dayanan laf ebclikleri yapmayın. Zekâma biraz değer verir. Dağdan inme acemi asker davranışı da göstermeyin.»

«Hayır. Tabii, acemi asker değilsin! Zekâna da saygı gösteriyorum. Ne var ki, fanatik bir insan olduğunu da bu arada açıklamış oldun. Senin gibi bir adamı yalnızca hırs, cinayete sürükleyemez. Ama bu hırs, sabit fikirle birleştiği zaman, mümkün...»

Dorfrichter ayağa fırladı.

«Sigara içmeme izin verir misiniz, efendim?»

«İzin senindir.»

Kunze, Rose'un hediyesi olan, gümüş sigara tabakasını çıkardı; açarak Dorfrichter'e uzattı. Heinrich sigarayı yaktı. Teğmene teşekkür eden Dorfrichter derin bir nefes çekti; rahatlamış bir hali vardı.

«İster sabit fikirli olayım, ister olmayayım, şu Allahın belâsı broşürlerle hiç bir ilişkim yok.»

Kunze bu ağzı bozuk konuşmaya aldırmaçlıktan geldi.

«Karın sana sevgilerini gönderdi» dedi.

Dorfrichter'in yüzü biraz daha soluklaşarak, hasta gibi yeşilimsi beyaz bir renk aldı. Sigarayı tutan eli yanına düştü. Boğuk bir sesle:

«Onu gördünüz mü, efendim?» diye sordu.

«Evet. Hemen hemen beş gün önce.»

«Nasıl?»

«Çok iyi... ve sana güveniyor. Üzülmeni istemiyor...
Ve seni çok özliyor.»

«Daha bebek doğmadı mı?»

«Gördüğümde doğmamıştı.»

«O beş gün önceydi.»

«Eğer doğsaydı, bana haber verirlerdi.»

«Niçin beni ziyarete gelemiyor?»

«Tüzükleri bilmeyen biri değilsin.»

«Fakat bir ayrıcalık sağlanamaz mı? Bu bir subaya hiç de yakışmayacak bir davranış! Böylece ne elde edeceğinizi sanıyorsunuz? Eğer beni yıkacağınız düşüncesindeyseniz, çok yanılıyorsunuz. Ben yıkılabilecek bir adam değilim, Yüzbaşım. Ve hangi ortaçağ yöntemini uygularsanız uygulayın, buradan özgür bir insan olarak çıkacağım. Size bu konuda söz verebilirim, efendim.»

Kunze kendisini soğuk bir bakışla süzdü. Karısından

sözetmek Dorfrichter'in direnme gücünü hafiften sarsmıştı. Sigarayı tutan eli ilk kez titriyordu. Hâlâ bir başkaldırma görüntüsü vardı, ses tonu inançtan çok panik duygusunu dile getiriyordu. Tutukluluğunun en rahatsız edici yönünün Marianne Dorfrichter'den ayrılışı olduğu kuşkusuzdu. Suçlu olsun, olmasın, cinayet suçlamasıyla rahatça savaşılabiliyordu. Zekâsını ve hayal gücünü kullanarak bu savaşı kazanabilirdi de, ama karısı için yapabileceği hiç bir şey yoktu. Kendilerini ayıran bu duvarın öte yanında, karısı hastalanabilir, bir başka adamı sevebilir ya da kendiliğinden kocasından uzaklaşabilirdi; ona hiç bir biçimde ulaşamıyordu. Kunze'yle karşılaşmalarında, kurşun işlemez, yenilmez bir hâli oluyordu; ancak karısından söz edilmediği sürece...

Kunze saatini çıkartarak bir göz attı.

«Bugünlük bu kadar yeter» dedi. «Fazla bir yere varmış değiliz, ama zamanımız bol.»

Teğmen Stoklaska inzibat amirini çağırması için bir asker yolladı; Resmî selamlaşmalar, saygıyla izin istemeler tamamlandı.

«Üsteğmen Dorfrichter'le görüşme sona ermiştir. Inzibat amiri Tuttman, tutukluyu hücreğine götürün!»

Yeniden selâm çakmalar, topuk çarpmalar, koridorlarda yankılanan ayak sesleri ve üstünde altı rakkamının boyalı olduğu ağır, meşe kapının kapanışı.

Yıllar sonra, bu sahneyi gözleri önüne getiren Kunze, ayn şeylerin Avusturya'dan başka bir ülkede de olup olamayacağını merak edip durdu. Örneğin Prusyalı bir soruşturma yargıcısıyla cinayet işlemekten zanlı bir subay arasında, tuhaflığa kaçan böylesine gayriresmi bir diyalog kurulabileceğini hayal etmek bile imkânsızdı. Zaten Prusyalılar tarafından kullanılan Alman dili buna uygun değildi. Bu gayriresmi diyalog için bazı temel öğelerin varlığı gerekliydi; Viyana'ya özgü bazı temel öğelerin... Liberalizm ve hümanizm Viyana'da hâlâ sönmüş değildi ve her Avusturyalı, İmparator'a ne kadar kayıtsız şartsız bağlı olursa olsun, içinde yine de 1848 isyanından arta kalan küçük bir kıvılcım taşıyordu. Arşidükler daha on dört yaşlarından teğmenliğe terfi ediyorlardı; ama bir işçinin oğlu için de subay, hattâ general olma imkânları açılmıştı. Ordu imparatorluk içinde imparatorluk demekti. Ana rahmindeki

kocaman bir yavru gibi: Eti onun eti, kanı ananın kanı. **Gemütlichkeit** (*) Ordu'nun her bir organının içine işleyerek, rütbeler arasında hayatı, pek büyük bir zevk değilse de, hiç olmazsa katlanılabilir bir hale sokmuştu.

(*) **Gemütlichkeit**: Rahatlık, sevimlilik.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HUKUK doktoru Paul Goldschmiedt'in yazıhanesi, Imperial Burg adı verilen yüksek, kayalık tepeye giden dar yolun üstünde, Kohlmarkt'taydı. On dokuzuncu yüzyılın sonuna doğru inşa edilmiş olan konforlu binalardan biri olan bu apartmanın mermer döşemeli bir giriş holü, işlemeli demir kafesler içinde inip çıkan, duvarları aynalarla çevrili ve deri kaplı asansörleri vardı. Doktor Goldschmiedt ikinci katta iki daire kiralamıştı. Birini yazıhane olarak kullanıyor; ötekinde ise karısı ve dört hizmetçisi ile birlikte oturuyordu. Açılır, kapanır bir körüklü araba, bir başka atlı arabayla tek atlı bir hafif arabadan meydana gelen özel araçlarını yan sokakların birinde, şoförüne ayda yüzelli kron ödediği Daimler marka lüks otomobilinin yanında park ettiriyordu.

Dr. Goldschmiedt'e yaklaşmak Frau Gruber'in ortaya attığı bir yoldu eninde sonunda; çünkü Viyana'nın yalnız en başarılı değil, en pahalı avukatıydı da. İlk önce aile bu teklife yanaşmadı. Gruberler'in yakın bir kuzeni avukat olduğundan, onu yeğ tutuyorlardı. Fakat Frau Gruber onu hiç dikkate almıyordu. Dorfrichter davası bütün kamuoyunun ilgisini çeken bir hal almıştı. Daha şimdiden Ordu'nun soruşturmayı sürdürme yöntemi hakkında gensoru açılması için Parlamento'ya iki önerge sunulmuştu. Her gün gazetelerde, çay partilerinde, kulüplerde, kahvelerde, sokaklar-

da Peter Dorfrichter'den söz edilir olmuştı. Frau Gruber, başarıyla sonuçlandığı cinayet davaları yüzünden oldukça büyük bir ün kazanan Doktor Goldschmiedt gibi bir adamın, Dorfrichter'in avukatı olarak sağlayacağı reklâma pek kolay sırt çevirilemeyeceğini ileri sürerek sonunda aileyi kandırdı.

Duygulara seslenmeyi en doğru yol alarak gören anne Gruber, Goldschmiedt ile görüşme işini Marianne'a bıraktı. Kızı buna şiddetle karşı çıktı. Kocasının tutuklanmasından sonra, 1 aralık günü, annesinin kendisini Viyana'ya getirmesinden bu yana hiç evden dışarı çıkmamıştı. Sokakta dolaşan gazeteciler ve sivil polisler nedeniyle pencerelere bile yaklaşmıyordu.

«Hayır, Anne! Doktor Goldschmiedt'le ben görüşmem. Bu durumumda, asla! Kendimi öldürürüm daha iyi» diyerek ağlıyordu.

Frau Gruber'in kızının göz yaşlarına aldırdığı yoktu.

«Durumun ha?... Sanki dünyadaki tek hamile kadın senmişsin gibi davranıyorsun, Marianne. Ben sana hamileyken, baban ve kızkardeşlerinle birlikte, ünlü Prenses Pauline Metternich Festivali'ne katılmıştım. Ve beş gün sonra sen dünyaya gelmiştin. Hiç kimse de bunu kınanacak bir durum olarak görmemişti. Kocan bir tutukevi hücresinde gökyüzünü görmeyi bile özleye dursun, sen burada ona yardım etmek için parmağını oynatmaktan çekin!...»

Frau Gruber, Doktor Goldschmiedt'e hemen bir mektup gönderdi —adama doktor denmesinin nedeni hukuk dalında doktora yapmış olmasıydı—. Gelen cevapta Doktor'un Frau Dorfrichter'i ertesi gün bekleyeceği bildirildi. Marianne'ın fikir değiştirmesinden çekinen Frau Gruber Kohlmarkt'a onunla birlikte gitti. Her iki kadın da siyahlara bürünmüşlerdi; anne yaşı nedeniyle; kızı ise şişmanlığını, az da olsa, örtebilmek için...

Goldschmiedt Hukuk İşleri Bürosu'nun bekleme odası çok etkileyici ve kibar bir biçimde döşenmişti. Duvarlara ciddî manzara resimleri asılmıştı. Uzun bir koridora açılan kapıların ardından çalışma sesleri süzülüyordu. Devamlı olarak parmak uçlarıyla dolaşan insanlar, sanki kanun dışı eylemlerde bulunuyorlarmışçasına, fısıldaşarak konuşuyorlardı.

Orta boylu, saçları dökülmeye başlamış, el fenerleri-

nin ampullerini andıran küçük, siyah gözlü, şişmandan çok iri yapılı sayılabilecek bir adam olan Doktor Goldschmiedt, Marianne'ı içeri çağırdığı zaman, Frau Gruber bekleme salonunda kaldı. Adam ağırbaşlı bir kılık içinde olduğu halde, yakasına kırmızı bir karanfil iştirmişti; bakımlı ellerini alyansının yanısıra bir de büyük zümrüt yüzük süslüyordu. Marianne'da, ince bıyıklar ve seyrelmeye yüz tutmuş saçlarla epey uğraşmış olduğu kanısı uyandı. Elli, elli beş yaşlarında gösteriyor ve genç kız rollerine çıkan yaşlı primadonna'ları andıran sahte bir gençlik havasıyla davranıyordu. Ve yine o primadonna'lara özgü bir buyurma ve sahne havası vardı üzerinde.

Marianne elini uzattı; o, bu eli dudaklarına götürdü. Bu el öpüş gösteriş olsun diye yapılmıştı. Ne de olsa, Marianne bir subay hanımıydı.

«Sizin için ne yapabilirim, canım?»

Hem babacan, hem de bağıшта bulunuyormuş gibisinden bir tonla sormuştu bunu. Bir yandan da delici bakışlarla genç kadını adamakıllı süzmüştü. Marianne'ın yüzü kızardı; ansızın bütün bedeninin ter içinde kaldığını hissetti. Ağlamak üzere olduğunu sanarak, bu zayıflığından ötürü kendisinden nefret etti.

«Doktor Goldschmiedt, kocamın savunmasını üzerinize alır mısınız?»

Yakıcı yaşlar gözlerini kaplamaya başlamıştı işte. Adam onu dirseğinden tutarak bir koltuğa götürdü. Kendisi de bir iskemle alarak karşısına geçti.

«Otur, canım. Beni bunun için görmek isteyeceğinizi tahmin etmiştim zaten. Meseleye bir göz attım. Korkarım ki...»

«O yapmadı. Onun hiç bir suçu yok.»

«Olabilir; şu anda suçsuz olup olmadığı ikinci derecede bir sorun. Öncelikle yapılması gereken şey kendisini askerlerin pençesinden kurtarıp, davasına sivil mahkemeler tarafından bakılmasını sağlamak.»

«Ne olur, Doktor Goldschmiedt, ona yardım edin. Bunun elinizde olduğuna eminim.»

Gözyaşları kurumuş; yeniden kendini toparlamıştı. Adam, gözlerini dikerek incelediği güzelliği her geçen dakika daha iyi farketmekteydi. Genç kadının kusursuzluğunu ancak erbabı kavrayabilirdi. Kim bilir sokakta ne çok erkek

ikinci bir kere bakmadan yanından geçip gidiyordu; hele bugünkü haliyle... Ama kendisi için, hamileliği bile ayrı bir çekicilik taşıyordu. Paul Goldschmiedt'in cinsiyet konusundaki zevkleri çok yönlüydü. Doğuştan araştırmacı kişiliği onu devamlı olarak yenilik peşinde koşturmuştu; fakat hiç bir zaman aradığını tam olarak bulamamıştı. Zengin olduğundan en kaliteli sokak kadınları için bile rahatça para harcayabilirdi. Örnek bir koca ve baba olması sıfatıyla, çoğu maceralarını yurtdışında yaşar ve bu yolda tek kaybı biraz daha fazla para harcaması olurdu. Kendi av alanları içinde, ancak ünlü artistler ve pahalı koketlerle ilişki kurar; ama onlara sahip olmak kendisine, son model Daimler'i ile Körtnerstrasse'de gezmek kadar bile bir zevk vermezdi. Aptal olmadığı için, azalan cinsel isteklerinin, yaşlanmasıyla ilgili olduğunu ve ancak olağanüstü kadınların kendisini tahrik edebildiğini biliyordu. Geçen yıl Paris'te tanıştığı Sudanlı zenci kadından bu yana onu hiç kimse, Boticelli'nin Flora'sına benzer yüzlü, şişkin karınlı bu kadın kadar çekmemişti. Başını sallayarak:

«Sevgili Frau Dorfrichter» dedi, «Sizde yanlış umutlar uyandırmak istemem.»

«Kocamı görmeme ve mektup yazmama izin vermiyorlar. Gazetelerden nerede tutuklu bulunduğunu öğrenince, Hernalser Gürtel'deki askerî tutukevine gittim ve kendisine çorap, iç çamaşırı, vb. gibi biraz giyecek vermek istedim. Paketi almadılar. Hükümetin verdiği şeyleri giymek zorunda olduğunu söylediler. Bu çok kötü bir şey. Ona değer vermediğimi, hatta terkettiğimi düşünebilir.»

«Öyle düşünmeyeceğine eminim.»

«Yaşayıp yaşamadığını bile bilmiyorum!»

Doktor Goldschmiedt yumuşak bir davranışla kolunu okşadı ve:

«Tabii ki yaşıyor» dedi. «Orta çağlarda değil, yirminci yüzyıldayız, yavrum.»

Tombul, yumuşak elin dokunuşu Marianne'ı nedense biraz ferahlatmıştı. Kendisini garip bir biçimde bu adama yakınlaşmış buldu. Yaşından ötürü olsa gerek, diye düşündü. Eğer yaşasaydı, babası da bu yaşlarda olacaktı.

Her ne kadar Doktor Goldschmiedt babasına zerre kadar benzemiyorsa da, onun yanında geçen o korkunç

birkaç haftaya oranla, kendisini çok daha az perişan buluyordu.

«Davayı alacak mısınız?» diye sordu.

Annesi para konusunu konuşmasını da tenbihlemişti. İlerde çıkabilecek anlaşmazlıkları önlemek için iş konularının daha başlangıçtan kararlaştırılması gerekirdi. Oysa şu an söze nasıl başlayacağını bilemiyordu.

«Zengin insanlar değiliz» diye kekeledi. «Fakat biz... yani, ailem demek istiyorum... zamanınızın ne denli değerli olduğunu biliyoruz ve istekle size...»

«Bu hiç önemli değil, yavrum.» Sesi sert, neredeyse azarlayıcı bir tonda çıkmıştı. «Eğer bu davayı alacak olursam, eğer alacak olursam...» Vurgu Marianne'ın kulağından kaçmayacak kadar belirgindi, «... bunu modası geçmiş ve insancıl olmaktan uzak bir kanunla savaşmayı yurttaşlık görevi bildiğimden yapacağım; bu kanunun kurbanlarından biri olan adam daha ikinci planda kalacak...»

Ciddî ve samimî bir hali vardı. Marianne ılık bir şükran duygusunun içini kapladığını duydu.

Pek çok kişi tarafından zampara ve bencil olarak tanınan Doktor Paul Goldschmiedt, eğer isterse, aynı zamanda idealist ve iyi niyetli, acımalı bir insan da olabilirdi. Değişik kişilere çok değişik şeyler ifade ederken, gerçekten çok yönlü bir adamdı. Parlak ve keskin bir zekâyâ, bilgi dolu bir kafaya sahipti; amatör bir botanikçiydi de. Wört-hersee'deki arazisinde kurduğu limonlukta uzak ülkelere özgü, özel bitkiler yetiştirirdi. Kitaplığında, tarih, felsefe, antropoloji, psikiyatri üzerine yazılmış eserlerin çoğunun yanı sıra, Avusturya'nın hattâ belki de bütün İmparatorluğun en büyük ve en değerli pornografi (*) koleksiyonu da vardı. Ama en belirgin özelliği, için için kaynayan merak duygusuydu. Deneyden deneye, tehlikeden tehlikeye atılırdı; onun için hayat, her bir santimetrekaresinin keşfedilmesi, incelenmesi gereken, bitmek tükenmek bilmeyen bir alemdi. Sonradan görme bir yeni zengin olmadığı halde (Goldschmiedt'lerin serveti büyükbabalarından kalmış ve her kuşak buna bir katkıda bulunmuştu) gereksiz gösterişe olan aşırı düşkünlüğü ve doğu hükümdarlarına özgü bir lüks

(*) Pornografi: Müstehcen yazılar, resimler.

sevgisi vardı. Atalarının on beşinci yüzyıl İspanyası'nın Yahudi bilgin-devlet adamlarından İsaac Abrabanel'e kadar uzanmasından çok gurur duyduğu kadar Katolik Klisesi'nin gösterişli ihtişamına da yürekten bağlıydı. Büsbütün dindar bir kişi olmadığı halde, yabancı şehirlerin katedrallerinde ayinlere katıldığı sık sık görülmüştü. Marianne Dorf-richter'e yüz elli yıllık bir yanlış düzeltmek istediğini belir- tirken bunu içtenlikle söylemişti.

«Bana bir, iki gün izin ver, canım» diye devam etti sözüne. «Biraz araştırma yapayım ve sana sonucu bildireyim. Bu arada sakın umutsuzluğa kapılma. Üzüntülere boğulmak için henüz çok gençsin. Senin yaşındayken, dertler, olgunlaşmanın bir parçasıdır. Kişiliğin ortaya çıkmasında yardımcı olurlar, ama anıları sandığından da çabuk kaybolur. Şu anda içinde bulunduğun durumda, gücünün tamamına muhtaçsın. Bu gücü sakla. Bırak senin yerine ben üzüleyim.»

Durumundan sözettği halde, gariptir ki bu, Marianne'ı hiç rahatsız etmemişti. Göğsünü sıkıştıran, karnını yere doğru bastıran o korkunç ağırlık ansızın katlanılabilir bir hal almıştı. Teşekkür etti. Geçmiş kahkahaların yarattığı kırışıklıklarla dolu, yakışıklı olmayan yüz, iyilik dolu bir ifadeyle Marianne'ı uzun uzun süzdü.

Oldukça sıkıcı ve zaman harcayıcı bir işlemdi, ama yasalara göre böyle olması gerekiyordu. Önce tanık içeri çağırılıyor, ismi ve gerekli bilgiler teğmen Heinrich tarafından yazılıyordu. Yüzbaşı Kunze tanığa yemin ettirdikten sonra sorgu başlıyordu. Tanık dışarı çıkartıldıktan sonra da teğmen Dorfrichter çağırılıyordu. Tanığın ifadesi kendisine okunduktan sonra, tepkisi olduğu gibi kaydediliyordu. Eğer onun ve tanığın ifadeleri arasında rahatsız edici bir karışıklık, bir çelişki göze çarparsa, tanık yeniden çağırılarak, sanıkla yüzleştiriliyordu.

Ağır paltosunun altına en iyi elbisesini giymiş, başına süslü bir tüy oturtulmuş, yeşil fötr bir şapka takmış olan Aloisia Prechtel yüksek topuklu çizmeleri ile tanık sandalyesinin ucuna ilişmişti. Kendisini önemli, kin dolu ve açığöz hissediyordu. Ev sahibesi Linz'den ayrılırken ne zaman döneceğini söylememişti. Yeni sağladığı önemden

ve ünden hoşnut bir hayatı vardı artık: Yabancılar yolunu keserek Dorfrichter'in özel hayatı hakkında sorular soruyorlardı; gazeteciler kendisiyle röportajlar yapıyorlardı; hattâ azınlık kilisesinin rahibi Peder Kolb bile pazar ayının-
den sonra onu odasına çağırıp konuşmuştu. Şimdi de yemin ederek tanıklıkta bulunmak üzere Viyana'ya çağırılmıştı. Daha önce başkente hiç gelmemişti, Viyana'da oturan bir kuzeni vardı; onu karşılayarak Yüzbaşı Kunze'nin kapısına kadar getirmişti. Tabii kapıdan içeri yalnız girdi.

Adı, adresi ve ne zamandır Dorfrichterlerle birlikte oturduğu kaydedildikten sonra Kunze:

«Fraulein Prechtel» dedi, «13 kasım gününe birkaç dakika için dönmenizi isteyeceğim sizden. O gece geç bir saatte teğmen Dorfrichter Viyana'ya hareket etmişti. O gün Dorfrichterler'in evinde miydiniz?»

«Başka nerede olabilirim? Orada oturuyorum. Ben, hanımı evde olmayınca, gezip tozanlardan değilimdir.»

Yüzbaşı sabırla:

«Ben evde olmadığınızı sanmıştım» diye devam etti. «Anladığıma göre teğmen ayın on ikisinde izin almış. Ayın on üçünde evde olup olmadığını ve eğer evdeyse, neler yaptığını hatırlıyor musunuz?»

«Evdeydi. Fakat ne yaptığını bilmiyorum çünkü hep odasıındaydı. Kendisini odasına kapatmıştı sanki.»

Kunze evin içini hatırladı:

«Odası derken nereyi kastediyorsunuz? Bir salon, bir yemek odası ve bir de yatak odası var.»

«Yatak odası tabii. Masası orada.»

«Ve bütün gün sizi içeri sokmadı demek...»

«Sokmadı.»

«Bunu garip mi karşıladınız yoksa daha önceden de olmuş muydu?»

«Hayır. Daha önceden hiç olmamıştı. Bana biraz garip geldi, ama şimdi kendisini niçin içeri kilitlediğini biliyorum. Bütün o subaylara mektupları yazıyor ve kapsülleri zehirle dolduruyordu!»

Üç adam şaşkınlıkla bakakaldılar. Kunze sert sert:

«Nereden biliyorsunuz?» diye sordu.

Kız omuzlarını silktiler:

«Herkes biliyor. Gazeteler bile yazıyor.»

«Siz mektupları ya da kapsülleri gördünüz mü? Ya da

sizde zehir olabileceği kanısı uyandıran herhangi bir toz artığı gözünüze çarptı mı?»

«Toz benim için zaten zehir demektir. Herkes yeterince temizlik yapmadığını sanır.»

«Ya mektuplar, kapsüller?»

«Görmüş olabilirim. Bilmiyorum.»

«Teğmen, 12 kasım günü de kendisini odaya kapattı mı?»

«Köpeği çıkarttığı zaman sayılmazsa, evet.»

«On üçünde köpeği kim dışarı çıkarttı?»

«Teğmen tabii... Benim bir de köpeğin peşinde koşmama zaman kalmayacak kadar çok işim var!»

«Hem on ikisinde, hem de on üçünde teğmen'in köpeği dışarı çıkarttığını söylediğinize göre demek bütün gün odada kilitli değildi.»

«Hayır, ama odayı yine de kilitliyor ve anahtarı yanına alıyordu.»

«Demek ne on ikisinde, ne de on üçünde yatak odasına giremediniz...»

«Sadece ertesi sabah. O zaman Teğmen Viyana'daydı.»

Kunze koltuğunda arkasına yaslanarak bir süre havaya baktı.

«Teşekkür ederim, Fraulein Prechtel. Şimdilik bu kadar.»

Aloisia isteksizce ayağa kalktı. Sorgunun ilk birkaç dakikasında boğazını sıkıştıran sinirlilik hali geçmiş, yeni yeni ısınmaya başlamıştı. İddia makamı açısından kendisini fazla önemli bir tanık olarak kabul etmeyen üç adama ansızın:

«3 kasım günü onlarla tartıştım» deyiverdi. «Derhal yanlarından ayrılmak istedim. Teğmen'in yüzünden tabii. Bana aptal, salak olduğumu söylemişti. Frau Dorfrichter olanları unutmam ve kalmam için yalvardı. Teğmenin'in çok sinirli olduğunu çünkü terfi edemediğini söyledi.»

Bu bilgiyi Yüzbaşı'nın gösteriyi uzatması için rüşvet olarak sunmuştu. Kunze yemi yuttu:

«Ne terfisi?»

«Yüzbaşı'ya terfisi tabii ki... Her ikisi de bu terfin olmasını ve Viyana'ya atanmalarını bekliyorlardı. Sonra ansızın bundan söz edilmez oldu. Sorduğum zaman ken-

di işime bakmam söylendi. Oysa evde duman attırıyor, her-
kese küfrediyor, kapıları çarpıp duruyordu.»

Kunze:

«Teğmen'deki bu değişikliği ilk ne zaman farkettiliz?»
diye sordu.

Aloisia tumbul, armut şekilli poposunu iskemlesine
yerleştirerek:

«1 kasım'dan sonra» karşılığını verdi. Bilgilerinden
dolayı kasılarak, tatlı dille, konuşmaya zorlasınlar diye bek-
liyordu.

«Frau Dorfrichter Viyana'ya gitmeyecekleri için düş
kırıklığına uğramış mıydı?»

«Bunu cevaplandırmak güç. Daha önceden de sinirli
bir hali vardı. Kendisini pek iyi hissetmiyordu. Üstelik şiş-
manladığı için sinirleniyordu. Onun —yani teğmenin— ar-
tık kendisini beğenmeyeceğinden korkuyordu.» Kıkırdadı.
«Biraz kıskanç yaradılıştadır. Kocasını her zaman soru
yağmuruna tutarak, nerede olduğunu, kimleri gördüğünü,
falan...»

«Kocasını kıskançlık uyandıracak davranışlarda mı bu-
lunurdu?»

«Allah için, hayır! Karısının bastığı toprağa bile ta-
pardı. Bazı kereler onlar sofraya oturana kadar bir saat
devamlı yemek ısıtmanı gerekirdi. Yemekten sonrasını bek-
leyemezdi; ne demek istediğimi anlıyorsunuz, herhalde...
Bu beni deli cderdi. Hiç bir zaman sufle gibi yemekler ha-
zırlayamazdım; çünkü yataktan çıkacakları zamana kadar
yamyassı olacağını biliyordum. Tabii bu, sekiz-on hafta ön-
cesine kadardı. Şimdi doğumu çok yaklaştığı için doktor,
teğmen'e karısından uzak durmasını artık kadıncağızın çok
güçsüz olacağını söylemişti.»

Bu son konuşmasından sonra Kunze kendisine öyle
kesin bir ifadeyle sorgunun bittiğini söyledi ki, daha fazla
oyalanmayı düşünmedi bile. Ardından derhal Dorfrichter
çağırıldı.

Son görüşmelerinden bu yana iki gün geçmişti. Teğmen
daha rahat bir görünüşteydi. Kendi yarattığı programa ta-
pınırcasına bağlı kaldığını biliyordu Kunze: Beden eğiti-
mi, süngerle banyo ve sonsuz ezberler... Şimdi bunlara
yeni bir eylem daha eklenmişti: Ring denilen şehir merke-
zinde dolaşmak... Hiç değilse, şaşkına dönmüş olan inzi-

bat amiri böyle adlandırmıştı olayı. Dorfrichter hücrelerinde yürümeye başlıyor ve belirli bir miktar adımdan sonra tramvay biletçileri gibi yüksek sesle, bir sokak adı söylüyordu. Sanki taşıtların geçmesini bekliyormuş gibi birkaç saniye orada duruyor, sonra yeniden yürümeye başlıyordu. İlk gün Opera'dan Weisskirchnerstrasse'ye kadar olan yolu katetmişti. Ertesi gün ise Urania'ya kadar yürümüştü.

Dorfrichter'e Aloisia'nın ifadesi, özellikle kasım'ın on iki ve en üçünde kendisinin —Dorfrichter'in— davranışlarını anlatan bölüm okundu. Tutuklu taş gibi bir yüzle, hiç kesmeden dinledi. Kunze:

«Bir söyleyeceğin var mı?» diye sordu.

Dorfrichter omuzlarını silktili:

«Ne diyeceğimi umuyorsunuz? Broşürleri basmak ve kapsülleri zehirle doldurmak için kendimi odaya kilitlediğimi mi?»

«Öyle değil mi?»

«Hayır! Çalışıyordum ve Aloisia'nın içeri dalıp beni rahatsız etmesini istemiyordum. Bugüne kadar Genel Kurmay'ın üstünde durmadığı on sekiz santimetrelik havan toplarının önemi hakkında bilimsel bir yazı hazırlıyordum. Gerek yazdığım kağıtları, gerekse başvurduğum kaynakları odanın her tarafına yaymışım. Eğer kapıyı açık bırakacak olsam, içeri dalarak, hepsini bir deste haline getirecek ve böylece bana temizlik yaptığını kanıtlamaya çalışacaktı.» Bir iki saniye utanmış bir tavırla durakladı. «Özür dilirim, efendim. Pek düzenli ev hanımları gibi konuştum. Aloisia'nın durumunu bir subay arkadaşla tartışacağım hiç aklıma gelmezdi.»

«On iki ve on üç kasım günlerinde bu bilimsel tezin üzerinde çalıştığını söylüyorsun. O sırada Genel Kurmay'a atanmamış olduğunu biliyordun. Ne elde edeceğini umdun? Her ikimiz de ordu'yu iyi tanıyoruz, Dorfrichter. Nasıl olur da, Genel Kurmay'ın senin önerilerini dikkate alarak savaş planlarını yeniden düzenleyeceğini umabilirsin?»

«Sözü nereye getirmek istediğinizi anlamıyorum, efendim.»

«Söyleyeceğim. Allah kahretsin!» Kunze sesini yükseltmişti. Bu tartışmalar artık sınırlarına dokunuyordu. «Seninle Genel Kurmay arasındaki duvarı delmeye kararlıydın. Bunu da ancak önündeki üç kişiyi ortadan kaldırmak

suretiyle sağlayabilirdin. Başka yol yoktu! Bir kıta subayı olarak kalmak, terfi ede ede albaylığa kadar yükselip rahat rahat, hiç de parlak görünmeyen bir emeklilikten sonra ölmek istemedin. Sen...»

Dorfrichter'in tiz ve kızgın kahkahası cümlesini yarıda kesti.

«Eğer doğru tanımlıyorsam,' sizin son derece yaratıcı bir hayal gücünüz olduğunu söyleyebilirim, efendim. Aleyhimde hiç bir delil bulamayınca, kendiniz yaratıyorsunuz. On sekiz santimetrelik havan toplarının yararlılığı konusunda bir yazı hazırladığım için suçluyum. Kötü niyetli Charles Francis benim... Çünkü benim el yazım onunkine benziyor; çünkü onun broşürlerini postaladığı gün ben de Viyana'daydım; çünkü bir dükkândan bir düzine küçük boyda kutu aldım... Eğer aleyhimde daha fazla delil ele geçiremezseniz, bana hüküm giydiremeyeceğinizi biliyorum, efendim. Harp Divanı yedi kişiden meydana geliyor; onların sekiz, sizin ise sadece bir tane oy hakkınız var. Her kim olacaklarsa, subay arkadaşlarıma güveniyorum. Ne denli baskı yaparsanız yapın, beni suçlu bulmayacaklardır!»

Kunze kupkuru, duygusuz bir sesle:

«Daha fazla delile gerek olmayacak» dedi. «O zamana kadar sen itirafta bulunacaksın zaten.»

Bu soğukkanlılığı Dorfrichter'i kızdırmış gibiydi: Ateş püskürerek:

«Buna mı güveniyorsunuz?» diye sordu. «Benim itirafıma mı? Size şimdiden söyleyeyim, efendim, **güvenmeyin!** Buradan özgür bir adam olarak çıkacağım ve sizin binbaşılığa terfiiniz ancak normal sürenin bitiminde olabilecektir!»

Ayağa kalkarak sinirle birkaç adım attı. Kendisini düşünceli bir biçimde izleyen Kunze, genç adamın dayanıklılığına, gücüne hayran olmaktan kendini alamadı. Tutuklanalı iki haftayı geçmiş olduğu halde, Dorfrichter zayıflayacağına, gittikçe kendine daha da güvenir olmuştu. Suçlu olsun olmasın, bu düellodan galip çıkacağına inanıyordu. Yakışıklı yüzünün her tarafında azim yazılıydı; sıkı yumruklarından, adımlarındaki güçten belliydi bu.

Dorfrichter götürüldükten sonra Kunze, Stoklaska ve Heinrich'e dönerek:

«Onun hakkındaki fikirleriniz nedir?» diye sordu. Alt rütbeli subaylarla, bir zanlı üstüne konuşması alışılmamış bir şeydi. Yüz elli yıllık bir kanun kendisini yargıç, savcı ve savunma avukatı olarak görevlendirmiş oluyordu. İster doğru, ister yanlış olsun, verceği kararın manevî sonuçlarıyla yalnız kendisi yükümlüydü. Şimdi bu kuralı çiğnemiş oluyordu. Teğmenler bunu Yüzbaşı'nın şaşkın olmasına yordular. Stoklaska:

«Ona bakınca, bir sineği bile öldürebileceğine ihtimal veremiyorum» dedi. «Fakat aleyhinde bir sürü delil var. Sizin yerinizde olmak istemezdim, Emil.»

Kendi aralarında formaliteleri bir yana itiyorlardı. Heinrich:

«Eline siyanür geçtiğine dair hâlâ en ufak bir delil yok. Bu durumda da iddianı kaybedersin, Emil» diye ekledi.

Yüzbaşı başım salladı:

«Bunu biliyorum, Heinrich. Adam hakkındaki fikrini merak ediyorum.»

«Çok iyi bir subay olduğunu sanıyorum. En iyilerinden hattâ. Suçlu ya da suçsuz, ben serbest bıraktırdım. Bir tutukevi hücresinde çürümesi savaş çıktığında ondan asla yararlanamamıza sebep olacak. Peter Dorfrichter gibi bir adamı harcayabilecek kadar güçlü bir durumda değiliz.»

GENERAL Wencel ve karısı Hietzing'deki evlerinde bir aksam yemeği düzenlemişlerdi. Ordu'daki görev hayatı boyunca ilk kez Yüzbaşı Kunze de çağrılmıştı. Bu altın harflerle yazılı davetiye Viyana'da, Londra'nın Asquiths Meydanı'na giriş izni kadar etkili, bir şeref payesiydi.

Kunze ısmarlama yaptırdığı halde yine de biraz ayağını sıkan deri çizmelerini giydiği sırada, aralarında kararlaştırdıkları biçimde kapıyı vuran Rose odaya daldı.

Sözünü ettiği konu için biraz fazla neşeli çıkan bir sesle:

«Paul ölüyor!» dedi.

«Paul kim?»

«Paul amcam.» Kadının sesi konuya daha uygun bir yas tonu almıştı. Ölen adam en sevdiği amcasıydı. «Felç gelmiş. Doktoru, en fazla bir iki günlük ömrü kaldığını söylüyor. Zavallı amcacığım. Daha altmış yaşında. Ölmek için çok genç.»

Kunze ayaklarını çıkmelerine sokmayı başardıktan sonra ayağa kalktı; elbise dolabına gitti ve giyeceği kıyafeti askıdan aldı. Rose:

«Gelecek yıl Wencellerin davetine beni de götüreceksin» dedi.

Kunze'nin eli en üst düğmede donakaldı.

«Gelecek yıl çağırılmayabilirim.»

Kadının yüzündeki ifadeden daha değişik bir cevap beklediği anlaşıyordu.

«Fakat eğer sen çağırılırsan, ben de çağırılmış olacağım.»

Kunze'ye yaklaşarak, omuzundaki altın sırmayı öptü. Adam sıkılarak geri çekildi. Kendi yaşlarındaki insanların sevgilerini böyle çocukça ortaya koymalarını gereksiz ve utanç verici bulurdu. Kadının kendisinden bir soru beklediğini biliyordu, ama anlamazlıktan geldi.

«Paul amca'yı son gördüğümde yeni bir vasiyetname hazırladığını ve evi ile bazı tahvillerini bana bıraktığını söylemişti.» Gözlerini yüzüne dikmiş, nefes almaksızın konuşuyordu. «Eğer ölürse, evlenebiliriz.»

«Daha ölmedi ama, değil mi?»

Sesi istediğinden de sert çıkmıştı. «İyileşebilir ve oldukça mutlu yaşamaya devam edebilir.»

Kadının dudakları titremeye başlamış, gözleri dolmuştu.

«Hayal de kuramam mı yani?»

«Bana her zaman onu ne çok sevdiğinden söz ederdin. Şimdi nasıl ölmesini isteyebiliyorsun?»

«Çünkü seni ondan daha çok seviyorum! Herkesten daha çok. Çünkü her zaman geri planda kalma zorunluluğu, ortaya çıkamamak, hiç bir zaman göğsünü gere gere, bu benim erkeğimdir, diyememek bir kadın için asla özenilecek bir hayat değil! Biz birbirimize aitiz. Ben seni kiracım. sen beni evsahiben olarak görüyorsun; ancak, eğer bizi birbirimize bağlayan tek şey kontratımız olsaydı, bu normal olabilirdi!»

Kunze ansızın utandığını hissetti. Bu kadın, karşılığında hiç bir şey beklemeden, kendisine şefkat ve anlayış göstermiş, hepsinden öte, bir yuva sağlamıştı. Hastalandığında bakıyor; kendini yalnız hissettiğinde arkadaşlık ediyor; kafasını dinlemek isterse yolundan çekiliyor; cinsel istek duyduğunda yatağına alıyordu. Onsuz olsaydı, birkaç anlamsız maceraya girişen, her akşam tek neşeli sesin gramafonundan çıktığı bomboş evine dönen, aylak aylak yaşayan bir adam olacaktı. Kadına doğru ilerledi; kollarıyla onu sımsıkı —kendisi için en güçlü sevgi gösterisi olan biçimde— kucakladı.

«Çocuk olma. Tabii, seninle evlenmek istiyorum. Bil-

melisin ki, senden başka hiç bir kadına bakmıyorum.» Sonra onu incitmeden, kollarını açarak, geri çekildi. «Şimdi lütfen üniformamın üstünde ağlama. Bu Allahın belâsı kumaşı her bir gözyaşı, çıkmamacasına lekeliyor.»

Kadın mendiliyle yüzünü silerken bir yandan da gülümseyerek:

«Bu gece seninle gelebilmeyi öyle isterdim ki...» diye devam etti. «Daha sana gösteremediğim yeni bir elbisem var. Etek uçları kadifeden, beden kısmı tüm dantel. Göz kamaştırıcı bir şey! Benimle gurur duyacaksın onu üstümde görünce!»

Bu Rose'un iyi günlerinden biriydi. Yeni yıkamış olduğu saçları yumuşak ve şakaklarındaki gri izlere rağmen pırıl pırıldı. Cildi Renoir tablolarındaki kızların ılık pembeliğindeydi. Yere ancak değen uzunlukta, önü farbalalı, kadifeden bir ev elbisesi giymişti. Göğsü sıkıştırılmış korsesinin içindeki düzgün vücudunun dolgunluğunu hatırlatarak, ansızın onu son defa kollarının arasına aldığından bu yana haftalar geçtiğini farketti.

Wencellerin partisi araya tek tük sivillerin serpilmiş olduğu bir ordu toplantısıydı. Ortalığa hakim olan renk Genel Kurmay üniformalarının yeşiliydi. Tazılara özgü sinirli enerjisi ve buldogların keskin ısırmasıyla; ince, yakışıklı bir adam olan Conrad von Hötzenndorf başkanlığında, savaş yanlısı bir grup hemen göze çarpıyordu. O ve bütün arkadaşları her sabah gazetelerini, İmparator Franz Josef'e doktoru tarafından kesin bir dinlenme öğütlediği haberini okuma umuduyla açarlardı; bu İmparator'un sağlığının sonunda iyice bozulduğu anlamına gelecekti. Tabii, manşetlerde verilen bir felç ya da kalp krizi haberi kendilerini çok daha neşelendirecekti. Eğer Sırbistan ya da Osmanlı İmparatorluğu gibi, gerek ahlâk gerekse kültür ölçüleri daha düşük ordulara sahip bir ülkede olsalardı, çoktan bir araya gelmiş, bir suikast düzenlemiş olurlardı; ama Franz Josef'in yollarından çekilmesini nedenli isterlerse istesinler, böylesi bir çözüm yolu asla akıllarının ucundan bile geçmiyordu. Sinirleniyor, huzursuzlanıyor ve yüksek rütbeli olanları sık sık taht'ın varisi olan Franz Ferdinand'ı, Viyana'da oturduğu Belvedere Sarayı'n-

da ya da Bohemya'da, Konopischt'deki sayfiye köşkünde ziyarete gidiyorlardı. General Conrad bir tartışma sırasında İmparator'un masasına yumruğuyla vuracak kadar ileri gitmişti; bu davranışı yaşlı adamı öfkelenendirip gücendirmiş, ama bir adım olsun savaş düşüncesine yaklaştıramamıştı. Genel Kurmay Başkanı'nın elde edebildiği tek şey, ordu'nun yeni baştan düzenlenmesi ve modernleştirilmesi için İmparator'un desteğini sağlamak olmuştu. Görev başında olduğu üç yıl boyunca General, ordu'da harikalar yaratmış ama Noel'de hayalî bir oyuncakla avutulan çocuklar gibi, asıl istek duyduğu oyunları oynamasına izin verilmemişti.

Emil Kunze toplantılarda çeşitli guruplara katılmaktan çok, bir kenara çekilirdi. Gözlemci kişiliği nedeniyle, ordu içinde dönen küçük delaplar, oynanan komediler ilgisini çekerd: Kurulan ya da yenilenen dostluklar, bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılan hakaretler, desteklenen ya da kösteklenen mevkiler, biten aşk maceraları ve genellikle düellolarla ve bütünüyle anlamsız, gereksiz ölümlerle sonuçlanan zararsız şakalar...

Her zaman olduğu gibi, rasgele seçilmiş bir gurup alt rütbeli subay da davetli olarak bulunuyordu, bunlar daha çok süvarilerdi. Hepsi kendini bilmeyecek ölçüde sarhoş olmaktan kaçınan ve bütün gece boyunca, fizik görünüşlerine ya da ritimden anlayıp anlamadıklarına bakmadan, subay eşleri ve kızlarıyla dikkatle vals yapan yakışıklı gençlerdi. En gösterişli, ama en de rahatsız olanları süslü üniformaları ile Macar hafif süvari askerleriydi. Ağır süvari askerleri ile Polonya asıllı hafif süvariler dar, siyah pantolonlarla, yumuşak, hafif ayakkabılar giymişlerdi; oysa Macar hafif süvarilerinin bedene sımsıkı oturan kırmızı pantolonları, altın rengi kordonlarla süslü toz-mavisi tünikleri ve parlak cilalı deriden, dizboyu çizmeleri vardı. Bütün gece danscttikten sonra, bacaklarına korkunç sancılar saplanırdı. Mahmuzlar da işin cakasıydı; çıkarttıkları hafiften şingirtılı sesler müziğin duygusal coşkuluğuna bir başka ahenk katıyordu. Elbiselerin eteklerine ve kuyruklarına gelen zararın ise çoğunlukla onarımı mümkün olmuyordu.

Genel olarak bakıldığı zaman kadınlar çoğu askerî toplantılara oranla çok daha güzel ve iyi giyimliydi; çünkü öteki partilerde giydikleri gece elbiseleri, genellikle kuşaktan kuşağa ailelere hizmet eden ve her sosyal faaliyet-

ten önce ortaya çıkarak büyükannelerden kalma çiçekli, ipekli kumaş perdelerden Poiret ya da Worth modelleri yaratan, güvenilir küçük terziler tarafından dikilirdi. Bu gece ise bayanlar yüksek sosyete terzilerinin eserleriyle donanmışlardı ve gerçek mücevherler takmışlardı. Ara sıra bir dekolteyi süsleyen gerdanlığın, subay koca'nın bir yıllık ödeneğinin tamamından daha pahalı olduğu dikkati çekiyordu.

Lily Wencel'in elbisesi yeni Directoire modasına uygundu; kumaşı soluk yeşil satendi ve elbise baştan ayağa altın sarısı bir tülle kaplanmıştı. Ünlü zümrütlerini takmıştı; çarpıcı bir görünüşü vardı... Yalnız birtakım mücevher vardı ki, Lily'ninkiler onun yanında sönük kalıyordu: Frau Goldschmiedt'in elmasları. Goldschmiedtler ordudan olmadıkları halde çağırılan birkaç çiftten biriydi. Doktor Goldschmiedt'in çağırılması için aile bağlarına zaten gerek yoktu. Cokey Kulübü üyelerindendi; dedikodulara bakılırsa, yakında İmparator tarafından baronluk payesi verilecekti.

Akşamın daha erken saatlerinde Goldschmiedt, üniformaların arasında Yüzbaşı Kunze'yi aramıştı. Kunze'yle tanışıklıkları ünlü Teller ve Bauer Hukuk Bürosunda Kunze'nin çalıştığı yıllardan başlıyordu.

Goldschmiedt:

«Sizi görmek ne güzel bir sürpriz, Yüzbaşım» dedi. «Eğer sizinle burada karşılaşacağımı bilseydim, bir mektup yazma zahmetinden kurtulmuş olurum. Yarın sabahki postadan çıkacaktır mektubum mutlaka!»

Kunze mektubun ne hakkında olduğunu sormayınca, devam etti:

«Sizinle Teğmen Dorfrichter konusunda konuşmak istiyorum. Ailesi beni kendisinin temsilcisi olarak seçmiş bulunuyor.»

Kunze'nin bu durumdan haberi yoktu.

«Sanırım kendisi için yapabileceğiniz fazla bir şey yok, Doktor» karşılığını verdi. «Bildığınız gibi askerî kanunlar gereğince yargılanacağından, sivil avukat tutma yetkisi yoktur.»

«Davayı askerî mahkemeden alıp, sivil mahkemelere vermek Savaş Bakanlığı'nın elinde değil mi?»

«Pek değil. Ancak İmparator'un verebileceği karar geçerlidir.»

«Ya Bakan von Schönaich destekleyecek olursa? Herhalde kamuoyunun bu soruşturmanın gizli yürütülmesine karşı olduğunu biliyorsunuzdur.»

«Hâlâ mı?»

«Gazeteleri okumuyor musunuz, Yüzbaşım?»

«Kamuoyu Opernring'deki ağaçların süslenmesine ve bütün köpeklerin tasmalı ve ağızlıklı olmasını öngören kanuna da karşı. Oysa ağaçlar hâlâ süsleniyor; köpekler de tasmayla dolaştırılıyor.»

«Geçen hafta Parlamento'da iki gensoru önergesi verildi... Tek bir kişi olarak hem soruşturmayı yönettiğiniz, hem savcı, hem de avukat olarak görevlendirildiğiniz için size Kutsal Üçlü diye isim takmışlar. Dorfrichter davasını Avusturya'nın Dreyfus sorunu olarak adlandırıyorlar!»

Kunze:

«Kutsal Üçlü'ye cevabım, her birindeki amacımın adalet ve doğruluk olduğudur» dedi. Ve sonra pek kibirli ve azametli bir laf etmiş olduğunu farkettiler. Ama bir kere söylemişti artık. Paul Goldschmiedt gibi adamlar oldum olası, kendisine sonradan pişmanlık duyacağı şeyler söylertirlerdi.

«Beni yanlış anlamayın, Yüzbaşım. Eleştirimde hiç bir kişisel neden yoktu. Fakat bir insan olduğunuza göre, yanlış da yapabilirsiniz.»

«Doktor Goldschmiedt, umarım ki bütün çabamızı Teğmen Dorfrichter'i suçlamak için harcadığımızı düşünüyorsunuzdur. Çünkü öyle değil. Birkaç yönden sürdürüyoruz soruşturmayı. Bu ana kadar Linz'de garnizonları olan birliklerin yarısından çoğu, Ritzberger eczanesinden satın alınmaya kalkışılan siyanür ile ilgili olarak sorguya çekilmiş bulunuyor. Bir başka ipucu ise Baden'den geldi. Sarışın bir genç adam bir miktar kapsül satın almış ve oldukça kuşkulu davranışlarda bulunmuş. Davayla ilgili olınası muhtemel on, on iki kişi gözaltında tutuluyor. Siviller söz konusu olduğunda, polis bizimle işbirliği yapıyor. Müfettiş Weinberger'i tanırırsınız. Biz onunla ilişkideyiz.»

«Bütün bunlar çok tatmin edici, Yüzbaşım. Ne var ki, Dorfrichter hâlâ kuduz köpekler gibi kilit altında.»

«Son derece rahat, iyi ısıtılan bir hücrede ve sağlığı

tamamen yerinde. Askerî doktorlarımız içinde en yetenekli olanlar sağlığının bozulmaması konusuyla yakından ilgililer. Yemekler ailesi tarafından gönderiliyor; ben de özel bir emir vererek sıcak olanların ısıtılarak, soğuk yemeklerin ise olduğu gibi verilmelerini söyledim. Şimdilik okuyacak bir şey verilmiyor ve dış dünyayla ilgi kuramıyor, ama ilerde bu da değişebilir.»

Doktor Goldschmiedt:

«Ve hücreesindeki ışık hiç bir zaman söndürülmüyor; gece gündüz gözetleniyor» diye homurdandı.

«Doğru, yalnız size şunu söyleyeyim ki, kendisini sivil mahkemelere sevkettirecek olursanız, iyilikten çok kötülük yapmış olursunuz. Bizim askerî kanunlarımıza göre, idam cezası ancak tam bir itiraf ya da zanlı subayın suçunu kesinlikle ortaya koyan bir delilin bulunması halinde verilebilir. Oysa, sivil mahkeme suçun işlendiğinden emin olursa derhal idam cezası verebilir. Benim elimden kurtarmak isterken, onu dosdoğru uçurumun ucuna sürükleyiyor da olabilirsiniz, Doktor Goldschmiedt.»

«Yani benim Savaş Bakanlığına sunacağım teklifi desteklemeyecek misiniz, Yüzbaşım?»

Kunze midesinden boğazına doğru öfkenin kabardığını hissetti. Eğer ağzından, Doktor Goldschmiedt'nin yüzüne kızgın alevler fırlasaydı şaşmayacaktı.

«Hayır, desteklemeyeceğim.» Nasılsa öfkesini kontrol altına almayı başararak devam etti. «Bugünkü durumu, gerek zanlının, gerekse kamunun çıkarlarına en uygun biçim olarak görüyorum.»

Bundan sonra sadece terbiye ve görgü kurallarına uyabilmek için ufak tefek şeylerden söz ettiler; sonra bütün gece boyunca dikkatle birbirlerinden kaçındılar. Gerçekte Kunze'yi rahatsız eden, Doktor Goldschmiedt'in teklifinden çok, kendisinin bu teklife karşı duyduğu tepki oldu.

Düşüncelerini Paul Goldschmiedt'ten uzaklaştırabilmek için büyük kabul salonuna geçti. Halılar kaldırılıp, mobilyalar duvarlara doğru itilerek, dansetme alanı sağlanmıştı burada. Grand Hotel'de çalışan Macar çingene orkestrası bir vals çalıyordu. Görünüş öylesine güzeldi ki: Etekler renk girdapları halinde dönüp duruyor; mücevherler kristal avizelerin ışığını yansıtıyor; müziğin temposuna uyan

başlar çiçek açmış kır gelincikleri gibi dalgalanıyor; kuyruklu ceketler giymiş serçeler ve penguenler altın sırmalı, kordonlu mozaik tabloya benek benek dağılıyor ve duvarın yanında, gereğinden çok sıkılmış korselerinin yukarı fırlattığı iri göğüsleri, bedenlerinin gerisini hayırseverlikle gizleyen geniş etekleriyle refakatçi kadınlar dizili duruyorlar...

Lily Wencel, Genel Kurmay'dan Dugonich isimli bir yüzbaşıyla dansediyordu. Charles Francis'in broşürlerinden bu genç adama da gelmişti. Bir hafif süvari askeri yanlarına gelince, ev sahibesinin elini öptü ve dosdoğru Kunze'nin yanına geldi.

«Arkadaşımız Dorfrichter nasıl?» diye sordu. **Arkadaş** derken sesi hiç de dostça çıkmamıştı.

Sanki yağsızmış, sırf adaleymiş gibi gözüken, sıırım gibi bedeni, uzun sayılmayacak boyu, koyu renk cildi ve kartalı andıran yüzüyle bir çingeneye benziyordu, ama hiç kimse kendisi hakkında böyle bir şey düşüncmezdi. Ataları Sırbistan Emîrleri olan ve Macaristan'ın güneyine yerleşen, son derece zengin bir toprak sahibinin oğlu olması nedeniyle bütün varlıklı kişilere özgü bir huzur ve rahatlık içindeydi. Kunze:

«Son gördüğümde çok iyiydi» karşılığını verdi. Karun ve ahlâk gereği, mahkeme binası dışında soruşturmadan söz etmekten hoşlanmıyordu. Oysa bu kez, Yüzbaşı Dugonich'in soruyu soruş tarzı merakını uyandırmıştı.

«Kendisinden pek hoşlanmıyor gibisiniz» dedi.

Dugonich:

«İt heriften nefret ederim» diye homurdandı. «Beni öldürmeye kalkıştığı için değil de...»

«Bu henüz ispat edilmiş değil.»

«Bence kesin! Çünkü o böyle şeyler yapabilecek kişiliktir! Kendisiyle iki yıl aynı sınıfta okudum. İnsan yirmi beş, yirmi altı yaşlarındayken iki yıl uzun bir zamandır. Herhalde kırk, elli yaşlarına gelindiğinde durum böyle olmuyor, ama yirmi beşindeyken iki yıl bir asıra bedeldir. Benim yanımdaki sırada otururdu. Hohenstein sohumda, Mader ise arkamdaydı. Beni kendini beğenmiş, başkalarını küçük gören biri sanmayın sakın; fakat şunu söyleyeyim ki, hayatta nefret ettiğim bir şey varsa, o da sonradan görmeler, türedilerdir. Küçük burjuva kökenli

arkadaşlara oranla çok büyük avantajlara sahip bulunduğumu, çok şanslı olduğumu biliyorum. Ama bir adam eğer benim geçmişime, parama —ya da Hohenstein'in geçmişine ve soyluluğuna— sahip değilse, ille de itlik etmek zorunda değildir!... Mader böyle değildi; Gersten değildi, fakat Dorfrichter böyleydi! Birinci olma hırsı adeta üstünde başında yazılıydı. Çok çalıştığı için başarılı olamadı. Sınavlardan önce öyle gergin bir durumda olurdu ki, kendisine bir şey söyleyecek olsanız, cevap olarak bomboş bakışlarla karşılaşırdınız. Bedenine iğne batıracak olsanız, duymazdı. Zeki olduğuna kuşku yoktu. Ama öğretmenler kendilerinden ileride olan bir öğrenciyi asla sevmezler. Sınıf arkadaşlarından bazılarını da kendine düşman etmişti. Harp Akademisi'nde gerçek arkadaşlık olmadığı herkesçe bilinen bir şeydir. İt iti yesin davası... Kabul edilmeden önce üç değişik clemenden geçirilirsin. Sınıfın yüzde ellisi mezuniyetten önce kovulur. Fakat bütün bunlara rağmen, ne denli hırslı bir kimse olursan ol, bu hırsı saklayabilmeni ve başaramazsan da yenilgiyi kabullenmelisin. Oysa, Dorfrichter daha o zamanlarda ölü bedenleri çiğneyerek başarıya ulaşmaya hazırdı.»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Kendisinden önce gelen bir başka öğrenci vardı. İlk yılın sonunda Dorfrichter on ikinci, bu adam, Hoffer, ise on birinciydi. 1904 yazında, üçümüz Innsbruck'taki On dördüncü Piyade Alayı Komutanlığı'na atanmıştık. Orası dağcılığı sevenler dışında, hiç kimse için ilginç bir garnizon olmadığından bol bol içki içiliyor ve kumar oynanıyordu. Hoffer çoğu zaman kaybettiği halde oyunu çok severdi. Dorfrichter gayet ölçülü içer; çok seyrek oynardı. Bir gece kendi aramızda oyun oynadığımız sırada erken gitmesi gereken bir arkadaşın yerine masaya oturdu ve Hoffer'i hile yaparken yakaladı; daha doğrusu, Dorfrichter hile olduğunu iddia etti. Durum pekiyi anlaşılamadı çünkü herkes sarhoştı, Dorfrichter dışında herkes. Büyük paralar dönmediğinden, mesele hayatî önem taşımıyordu. Ayrıca aramızda yabancılar da vardı. Hoffer'in söylediğine inanıp, iki kupa'yı üç saydığından yedi dediğini kabullenmek son derece kolay bir işti. Kağıtlar dağıtılırken kendisine bir dam, bir dörtlü ve bir de tartışma konusu olan iyi kağıt verilmişti. Öteki oyuncuların görmelerine fırsat kalmadan

elindeki kağıtları yere atınca Dorfrichter bu kağıtları kaldırdı ve masanın üstüne yaydı. Yedi dediğin sadece altı, dedi. Demin de belirttiğim gibi, Hoffer adamakıllı sarhoştı ve birkaç çirkin söze aldırmaçlıktan geldi. Sorun Alay'ın Hay-siyet Divanı'na yansıdı; Dorfrichter, Hoffer'in hile yaptığı yolundaki sözlerini tekrarlardı. Hoffer hakkında hoş olmayan birkaç gerçek daha ortaya serildi; borçları, bir babalık meselesi ve bir sokak kadınıyla olan ilişkileri kurulun önünde açığa çıkarıldı. Toplantıdan sonra Hoffer intihar etti; Dorfrichter de ertesi yıl Harp Akademisine on birinci olarak başladı. Hoffer'in cenazesinden sonra Dorfrichter'i buldum; asker, arkadaş ve her şeyden öte bir insan olarak hakkında neler düşündüğümü yüzüne söyledim. Açıkça onu kızdırmak, üstüme saldırtmak ya da meydan okutmak ve böylece kavga edip iyice hırpalamak istiyordum. Ama buna fırsat vermedi. Sözlerimi bitirmemi bekledi ve sonra söylediği tek şey, bunu unutmayacağım, oldu. Charles Francis broşürleriyle ilgili olarak onun adından söz edildiğini duyar duymaz, bu olayı anlatmak istedim, fakat sonradan suçsuz da olabileceğini düşündüm; bu durumda benim de onun zavallı Hoffer olayındaki durumuna düşmüş olacağımı düşünerek vazgeçtim. Şimdiyse size rastladım ve anlatacaklarımdan istediğiniz sonucu çıkarmanıza karar verdim.»

«İkinci yıla sınıfın on birincisi olarak başladı diyorsunuz. Peki, neden sonradan geriledi?»

«Bazı hocalar kendisini sevmiyorlardı. Üstelik fiziksel yönden sınıfın öteki öğrencileri kadar yetenekli de değildi. Kıta eğitimi onu çok yorardı. Biniciliği acınacak durumdaydı. Başlangıçta her ata binişinde mutlaka yere düşerdi. Atlardan korkusunu hiç bir zaman yenemediği kanısındayım. Yaşlı binicilik öğretmenimiz Campanini, Dorfrichter'in başarısızlığının kendi öğretmenlik şerefine gölgeleyeceğini düşünerek, intikam almak amacıyla, ona en huysuz atları verir olmuştı. Ya ata binmesini öğretecek ya da bütün kemiklerini kıracaktı.»

«Dorfrichter'le geçinemeyen başka sınıf arkadaşlarını hatırlıyor musunuz?»

«Hayır. Ama hiç bir anlam taşımaz bu. Harp Akademisi, Ordu'nun gerisi gibi değildir. Kısmen arkadaşlık edecek zaman olmadığında, kısmen de hepimiz bir çekiş-

me içinde bulunduğumuzdan. Bütün sınıf tarafından sevilen çok az insan vardı. Biri de Mader'di. Sınıfta Mader'den daha dost canlısı bir kişi yok gibiydi.»

Akşam yemeği hazır; ev sahibesi yanlarına gelerek, onları kendi masasına davet etti. Kunze'de, kadının bütün akşam boyunca Yüzbaşı Dugonich'e özel bir ilgi gösterdiği kanısı uyandı. Kotiyon dansım, şeref konuğu olan General Conrad'la yapmıştı, ama ondan önce zümrütlerinin her parlayışında, geri planda Dugonich'in yeşil tüniği dikkatini çekmişti.

Yemek büyük bir başarıydı. Önceki yıl Lily Wencil rakip ev sahibeleri arasında yine bir zafer kazanmıştı: Merhum Johann Strauss'un aşçısını tutmuştu. Macar doğumlu, fakat Viyana mutfağını hakkıyla bilen, bu ufak tefek, şişman kadın kendi dalında, eski sahibinin müzik alanında olduğu gibi, Allah vergisi bir yeteneğe sahipti. Gece yarısına doğru sofraya çağırılan konuklar altı çeşit yemek ve yerli Gumpoldskirchner ile başlayıp Veuve Clicquot ile biten dört cins şaraptan sonra, sabahın ikisinde yemekten kalktılar. Herkes çok fazla yemiş; ya hafiften ya da iyice sarhoş olmuştu.

Yemeğin sonuna doğru Lily Wencil bardağını elinden düşürerek, elbisesinin önüne şampanya döktü. Leke büyük olduğundan, yukarı çıkıp kıyafetini değiştirmeye karar verdi. Odasına girdiğinde hizmetçisini uyur buldu. Ne kadar geç olursa olsun, hizmetçisi hanımını beklemek ve soyunmasına yardım etmek zorundaydı. Oysa bu kez Lily kızı uyandırarak odasına yolladı. Genç kız, hanım fikrinden cayar korkusuyla, apar topar fırlayıp gitti.

Ev sahibesi tarafından evin planı iyice anlatılmış olduğu halde Yüzbaşı Dugonich yatak odasını bulana kadar yine de iki kez yanlış kapı açtı. Beyaz tenli, dolgun vücudu, göğüslerinden kalçalarına kadar sımsıkı bağlanmış bir ippek korsenin içine sıkıştırılmış olan Lily Wencil üstünde sadece juponu ile boy aynasının önünde ayakta duruyordu. Dugonich gözlerini kadından ayırmadan yavaşça kapıyı kapatarak, eliyle anahtarı aradı. Bulamayınca kapıya bir göz attı ve üzerinde kilit olmadığını gördü.

«Bu kapı kilitlenmez mi?» diye sordu. «Her an koca'nın içeri girebileceği düşüncesi başaramı baltalar.»

Kadın güldü:

«Bu evde kapılar kilitlenmez. Mutlu bir evlilik için gizli bir formül bulduk. Eşlerden ikisi de birbirlerinin yalnızlığına ve özelliğine saygı gösterir. Karl çağırılmadan gelmeyecek kadar medenî bir insandır.»

«Hiç çağırdığın olur mu?»

«Ara sıra. Benimle param için evlenmediğini kendi kendisine ispat edebilmesi için ona bu fırsatı tanımam gerek. Bu yoldan kendisine olan saygısını korumuş oluyor.»

«Başarılı bir ruhbilimcisin anlaşılan...»

«Hayır. Sadece dikkatliyim. Kendisine saygısı olmayan bir adamın tehlikeli olabileceğini öğrendim. Kendine duyulan saygı, bir zincir gibi, vahşi hayvanların insanın boğazına saldırmalarını önler.»

Kadını kollarının arasına çekerek dudaklarını boynuna yapıştırdı. Sağ elini vücudunda gezindirmeye başladı.

«Senin kocan olmak istemezdim» dedi.

«Kocam olamazdın çünkü seninle asla evlenmezdim.»

«Neden? Zenginim, soyluyum, yakışıklıyım.»

Bir yandan da korsenin düğümlü dantellerini çözmeye uğraşıyordu. Kadın başını geriye doğru eğdi; kalın göz kapaklarının altından buğulanmış gözleriyle adama baktı. Nefesleri sıklaşmıştı.

«Asla aşık olabileceğim bir adamla evlenmezdim.»

Yüzbaşının elleri kaskatı kesildi. Aşk kelimesi soğuk düş etkisi yapmıştı üzerinde. Duygusal ilişkilerden daha çok korktuğu hiç bir şey yoktu hayatta.

«Büyük bir riske girmiyor muyuz, sence? Yarın şehirde buluşsak daha iyi olmaz mı? Himmelfortgasse'de bir evim...»

«Hayır!» Kadın bir yandan adamın tünığının düğmelerini çözerken, bir yandan da «Şimdi!» dedi. Ve öylesine sıkı sarıldı ki, Dugonich onu da beraberinde çekerek, gerideki saten kaplı kanapenin üstüne düştü. Lily'den taşan ateş bütün savunmasını yıkarak, onu da sardı. Bir an için gözü, birbirlerine sarılı bedenlerinin aynadaki görüntüsüne takıldı; düşük kırmızı pantolonun üstünden gözükken ve kadının juponunun sarı büzgüleri arasına yarı yarıya gömülmüş durumdaki kalçasını görünce kıkırdadı. «Odaya biri girecek olsa, ınanzaraya bak» diye düşündü. Bu beklenmedik gülüş kendinden geçmiş kadını şaşalattı ve kuşku

dolu, soğuk bir bakış fırlattı; sonra yeniden gözlerini kapayarak kendisini zevkin kucağına bıraktı.

Daha sonra Yüzbaşı:

«Her parti verdiğinde bu oyunu oynar mısın?» diye sordu.

Mavi şifondan gece elbisesi giymiş olan Lily'nin düğmelerini iliklemeye uğraşıyordu. Kadın ansızın geri döndü ve Dugonich bir an için yüzüne bir tokat yiyeceğini sandı.

«Hayır. Her zaman kavalye bulamam.»

«Çevrede bu kadar genç erkek olduğu halde mi? Hepsi de böyle bir şey için canlarını vermeye hazırdırlar herhalde...»

«Evet... Sonra da General'e kendileri hakkında bir iki söz etmemi isterler. Sana demin kişinin kendisine karşı duyması gereken saygı hakkında söylediklerim, kadınlar için de söz konusudur. Beni olduğum gibi kabul etmelerini; kavalyemin de benim kadar riske girmesini istiyorum.»

Kapılarda kilit olmayışının nedenini şimdi anlamıştı. Güldü:

«Seni gidi fahişe, seni!» Ama yine de ürpermekten kendini alamadı.

Yüzbaşı Kunze ertesi sabah Charles Francis broşürlerinden gönderilen subayların geçmiş yıllarda neler yaptıklarını belirten raporları ve sicillerini inceleyerek, bu on'un neden ölüme mahkûm edildiğini açıklayabilecek bir ortak nokta bulmaya çalıştı durdu. Yüzbaşı Dugonich'le yaptığı konuşma üzerine bu on kişinin tek tek sorguya çekilmesi ve zanlıyla olan ilişkilerinin öğrenilmesine karar vermişti.

Teğmen Stoklaska'ya:

«Ne garip» dedi, «on'un dokuzu son derece iyi biniciler ve ayrıca öteki spor dallarında başarılılar. Genel Kurmay'a girebilme hakkını kendilerine sağlayan başarılı durumlarında fiziksel yeteneklerinin özel bir yeri var. Tek ayrılan Moll. Binbaşı von Campanini, Dorfrichter gibi, onun için de zorlukla başarabiliyor diye yazmış.»

«Belki Dorfrichter'in Moll'a daha başka kişisel bir kını vardı.»

Kunze başını salladı.

«Bunu ve daha bir sürü şeyi iyice öğrenmemiz gerek...» diye homurdandı.

Dorfrichter sorguya çekilmek üzere içeri alındı. Kilo almışa benziyordu. Gözlerinin altındaki halkalarla ağzının çevresindeki yorgunluk çizgileri kaybolmuştu. Günlük yürüyüşlerini hücresinin camını açarak yaptığı için olsa gerek, eskisi kadar solgun değildi yüzü. Havalar soğuduğundan, penceresini kapatmaya karar verdiği zaman hücrenin sıcaklığı donma derecesine kadar düşmüş oluyordu. Ama o, havasızlıktan boğulmaktansa zatürree olmayı yeğlediğini söylüyordu. Kendisini nasıl hissettiği sorulduğunda, sıkılması dışında hiç bir şikâyeti olmadığı cevabını verdi.

Kunze:

«Yüzbaşı Karl Moll ile aranızdaki ilişkiler nasıldı?» diye söze başladı.

Eğer birtakım şeyleri açığa vuracak bir tepki bekliyorduyorsa, hayal kırıklığına uğradı. Dorfrichter boş bir bakışla cevapladı soruyu.

«Yüzbaşı Moll mu? Yüzbaşı Moll isminde birini tanıdığımı sanmıyorum.»

«Pekâlâ... Üsteğmen Moll öyleyse. Harp Akademisi'ndeki sınıf arkadaşlarından biriydi.»

Dorfrichter düşünceli düşünceli başını kaşıdı.

«Moll... Oh, şu Moll. Şimdi hatırlar gibi oldum. Ne de olsa, son sınıfta yüz kişi kadardık. Ben bunlardan on tanesinin adını ancak sayabilirim.»

«Neden on tanesinin dedin?»

«Neden on tanesinin dedim?» Dorfrichter gülerek Kunze'yi taklit etti. «Çünkü o sayıda broşür postaladım... Ağzımdan kaçtığını itiraf edeyim bari. İşte size suçluluğumu kanıtlayacak yeni bir delil.»

«Oyun oynamayı bırakalım. Sadece soruma cevap ver?»

«Kendisini hayal meyal hatırlıyorum. Mezun olduğumuzdan bu yana da hiç görmedim.»

Aynı akşamüstü Yüzbaşı Karl Moll, Kunze'nin masasına dönük duran aynı iskemlede oturmaktaydı. Şimdi Genel Kurmay'ın Demiryolları Bürosu'na atanmıştı. Trenlerin tarifelerine uygun hareket etmelerinden başka bir

derdi olmayan adamlara benziyordu. Sakalları da saçları da iyice traşlıydı. Konuşmasında hafif bir Prusya aksanı vardı; Avusturya ordusunda pek geçmeyen terimler kullanıyordu. Prusyalılık dış görünüşüne de hâkimdi. Viyanalıların inceliğinden ve kibar görünüşünden, cana yakınlığından yoksundu; dimdik, kaskatı bir hali vardı.

«Teğmen Dorfrichter ile olan ilişkilerim pek uyumlu sayılmazdı. Beni sevmediği kanısındaydım; ben de onun bu duygularını aynı biçimde cevaplandırırdım.»

«Sebeup neydi? Bir anlaşmazlık mı vardı?»

«Buna anlaşmazlık diyemeyeceğim. Tartışma desek daha iyi bir tanım olacak...»

Kelime oyunlarına fazla ilgi göstermeyen Kunze, sözünü kesti:

«Tartışmalarınız ne konuda olurdu?»

«Genellikle askerî sorunlar... Önce size kendi hakkımda bir şey söyleyebilir miyim? Babam gençliğinde Almanyadan Avusturyaya göç etmiş. Ben burada doğmuşum. Fakat Moll ailesinin devamı hâlâ Breslav'da oturuyor. Amcalarımın ikisi ve altı kuzenim Prusya ordusunda asker; profesyonel askerler tabii. Onlar kanalıyla gerçek disiplinin ne demek olduğunu öğrendim. Oysa bence bizim Avusturya-Macaristan imparatorluk ordumuz biraz... biraz fazla gemütlich (*) Dorfrichter ise bunu kabullenmek istemiyordu.»

Moll'un sözü çok uzatarak anlatması Kunze'nin sinirine dokunmaya başlamıştı.

«Yani, sadece soyut kavramlar üzerinde tartışıyordunuz ve aranızda hiç bir kişisel çekişme yoktu, öyle mi?»

«Tabii yoktu.» Moll, Yüzbaşı'nın anlayışsızlığına şaşmış gibiydi. «Bir de uzun menzilli makinalı tüfeklerin önemi konusunda anlaşamıyorduk.»

Kunze:

«İyi düşünün» diye diretti. «Daha kişisel nitelikte hiç bir olay hatırlamıyor musunuz?»

«Özür dilerim, hatırlayamıyorum.»

«Mezuniyetinizden beri Dorfrichter'le doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak hiç bir ilişkiniz olmadı mı?»

(*) Gemütlich: Almandaca rahat ve sempatik demektir.

«Hiç bir ilişkimiz olmadı. Haaa... Yalnız bir şey var. Şimdi aklıma geldi. Dolaylı dediniz de... 1907'de Macaristan'ın Keskemet bölgesindeki Yirmi sekizinci Piyade Birliğine gönderilmiştim. Frau Varga adında birinden iki oda kiraladım. Odalar birkaç ay öncesine kadar Dorfrichter tarafından tutulmuştu. Saraybosna'daki On üçüncü Tugay'a transfer olunca, Keskemet'ten ayrılmış...»

«Sonra?»

«Geçen yıl Dorfrichter'le Bakanlık'ta karşılaştım ve bu olayı anlatarak, dünya ne küçük, değil mi, dedim. Yüzü kıpkırmızı kesilerek hızla yanımdan uzaklaştı. Biraz şaşkırdım. Hâlâ da bir anlam veremem düşündükçe.»

«Ev sahibesi hiç ondan söz etmiş miydi?»

Moll dudaklarını ısırarak, alnını kırıştırarak, adamakıllı düşündü. Kunze ansızın Anna Gabriel gibi genç ve güzel, çekici bir kadının nasıl olup da böyle antipatik bir adamla yatıp kalktığını merak etti. Kunze, Anna Gabriel'i sık sık düşünüyor ve başına gelen felâketten kısmen kendisinin de sorumlu olduğu duygusundan kurtulamıyordu. Vicdanını, en azından çalışma masasının çekmeceleri kadar, temiz ve ferah bulundurmaya seven bir adam olarak, bu ufak sorumluluğun bile onu inatla, silinmez bir biçimde lekelediğini hissediyordu.

Moll uzun bir süre sonra:

«Hatırlayabildiğim tek şey, Frau Varga'nın sözünü etmiş olduğu bir ilişki» dedi. «Dorfrichter'in Keskemetli bir artist kızla gönül macerası olmuş galiba. İnşallah bir başkasıyla karıştırmıyorumdur... Bu küçük şehir garnizonlarını bilirsiniz. Bekârlar onunla bununla yatıp kalkmak ve içki içmekten başka yapacak şey bulamazlar. Öteki subaylar hakkında da oldukça ilginç hikâyeler anlatılırdı.»

«Artist kimdi? Tanıyor musunuz?»

«Hayır. Dorfrichter'le birlikte ayrılmış. Kayboluşuyla ilgili bir çeşit skandaldan da söz edilirdi.»

«Adını bilmiyorsunuz, değil mi?»

«Üzgünüm ki, hayır. Ama Frau Varga'dan mektupla öğrenebilirim. Kendisi bir şeyler anlatabilmek için can atar zaten. Muhtar'ın işine son verildikten sonra, gönüllü olarak çalışmaya başlamıştı.»

Kunze bu bilgiyi alabilirlerse çok sevineceğini söyledikten sonra Yüzbaşı Moll gitti. Dorfrichter'den kuşkula-

nılmaya başlandığı günden bu yana, geçmiş, bulunduğu garnizonlardaki hayatı iyice araştırılmış fakat hiç bir şey elde edilememişti. Kendisini sevdirmeyi bilmiş, üst rütbeliler tarafından iyi bir subay olarak yüceltilmiş, birliklerinin saygısını kazanmıştı. Soruşturanların anladığı kadarıyla normal bir cinsel hayatı olmuştu: Masum flörtler; düşük ahlâklı evli kadınlarla girilen maceralar, ara sıra ünlü randevuevlerine gidişler ve Marianne Gruber'le evlendikten sonra kutsal bir bağlılık...

Peter Dorfrichter akşamüstü tekrar getirildiğinde, yanakları kızarmış, burnu ve kulakları ise hemen hemen morarmıştı. İnzibat amiri Tuttınan kendisini çağırdığında yürüyüşünün ortasındaydı. Kunze:

«Bugünlerde soğuktan öleceksin» dedi.

Teğmen güldü:

«Elinizde çözülmemiş bir davayla ortada kalmanız ne kötü olur, değil mi? Fakat endişelenmeyin. Yaşamak ve buradan, yeniden dünyaya kazandırılmış bir insan olarak, çıkmak istiyorum. İster hoşunuza gitsin, ister gitmesin.»

Kunze, bu kendinden emin ve çocuksu konuşma tarzından garip bir huzursuzluk duymuştu.

«Budalalaşma, Dorfrichter. Suçsuz bir insanı suçlamak isteyeceğime inanamazsın. Bu Allahın belâsı davayı bana vermelerini ben istemedim ve sakın, bir an için bile bundan hoşlandığımı sanma. Onun için lütfen bu alaylara bir son verelim ve bu hoş olmayan meseleyi böylece sona erdirelim.»

Dorfrichter oturduğu iskemlede dikildi:

«Özür dilerim.»

Kunze, daha önceden kaydetmiş olduğu notları karıştırırken hâlâ kızgın ve huzursuzdu. Olayın gerektirdiğinden daha da sıkındı. Sessizliği bozan Dorfrichter oldu:

«Bir şey sorabilir miyim, efendim?»

Kunze başını sallayınca, devam etti:

«Karım hakkında yeni bir haber var mı? Nasıl? Bebek doğmuş mu?»

«Hayır. Bebek doğmadı. Karın da iyi. Senin için elinden geleni yapmaya hazır bir avukat da tuttu.»

«Teşekkür ederim, efendim.» Dorfrichter son derece ciddî davranıyordu; rahatlamışsa bile bunu belli etmedi.

«Bir soru daha sormama izin verir misiniz, efendim?»

«Sor.»

«Köpeğime ne olduğunu biliyor musunuz?»

«Troll Viyana'da Veterinerlikte.»

«Niçin?» Dorfrichter'in korkusu gerçek gibiydi. «Ne yapacaklar?»

«İlaçları olduğu gibi almadığı için kendisine kapsül satın aldığını söylemiştin. Bunun doğru olup olmadığını anlamak istiyoruz.»

«Tabii ki doğru. Ama eğer ona böyle testler uygulanacağını bilseydim, hiç söylemezdim.» Kızgın bir hal almıştı.

«Bir zarar gelmeyeceğine dair yemin edebilirim. İyi bakılıyor.»

«Nereden biliyorsunuz?»

«Çünkü onu hastaneye kendi ellerimle götürdüm ve iyi bakılması için gerekli emri verdim. Linz'den ben aldım zaten. Sonra bütün gece evimde kaldı. Eğer öğrenmek istersen şunu da belirteyim ki, kendisine gösterilen yeri beğenmeyerek, yatağımın üstündeki ipek battaniyede yattı.»

Her zaman anlamsız bir yüzle konuşmaları izleyen Teğmen Stoklaska ilk gülen oldu. Heinrich de ona katıldı. Dorfrichter utanır gibi bir gülümsemeyle:

«Özür dilerim, efendim» dedi.

Kunze konuyu değiştirdi:

«Hayvanlardan laf açılmışken... Köpekleri çok sevdiğin belli; atlarla aran nasıl?»

«Nasıl yani?»

«Harp Akademisinde aldığın beden eğitimi notlarını gördüm. Baron von Campanini senin biniciliğini pek beğenmiyormuş galiba.»

Dorfrichter sesini çıkarmadı. Bir süre sonra:

«Bunun Charles Francis broşürleriyle ne ilgisi var?»

«Bir ilgisi olduğunu söylemedim. Sadece merak ettim.»

«Binicilik.» Dorfrichter kelimeyi adeta küfreder gibi söyledi. «O Allahın belâsı Akademi'ye girebilmek için cehennem azapları çekersin. Önce komutanının, alınabileceğine dair hakkında iyi bir rapor vermesi gerekir. Bunu sağlamak için kendini parçalarsın; eğer tek bir yanlıştın varsa, şansın elinden gider. Neyse, o tek yanlışı önledin diyelim. Büyük sınavlara girme hakkını kazanırsın böylece.

Bu Ocak'tadır. Girenlerin üçte ikisi bunu kazanır. Gerisi elenir. Şubat'ta ilk eleme sınavı vardır; sonra Ekim'de on sekiz günlük bir gerginlik ve yorgunluk devresi... Geceleri öylesine gerilmiştir ki sinirlerin, bir türlü uyuyamazsın. Sabahleyin, kışlaya doğru yola çıkmadan önce kusarsın. Sonra yüzelli arkadaşla birlikte daha sonraki giriş im-tihanlarına kadar hayatta kalmayı güçlükle başarısın. İki yıl sonra, son sınıfta doksan dört kişi kalmıştır. Dersler askerî coğrafya, silah bilgisi, genel kurmayın kuruluşu ve yönetimi, savaş tarihî ve strateji, taktik, ordu organizasyonu, arazi değerlendirmesi, doğal bilimler, kaleler ve kale içinden savaşma bilgisi, sanat tarihi, ülke ve devletler kanunu, Fransızca, Rusça, son olarak da... binicilik. Arada kıta gezileri, haritacılık. Kıtadayken, aynı savaş şartlarında yaşarsın: Güneşin doğuşundan batışına kadar yemek yok; yorucu marş-marş'lar; ya da at sırtında bitmek tükenmek bilmeyen yolculuklar. Ya ayakların öylesine şişmiştir ki, çizmelerini çıkaramadan uyumak zorunda kalırsın ya da kışın yeni kesilmiş sığır bifteğini andıracak hale gelmiştir. Sonra —iki yıllık, hattâ sınavlarla birlikte üç yıllık— büyük bir sıkıntıdan kurtulup, mezun olursun. Kafan ansiklopediye dönmüştür. Kartaca Savaşlarındaki çarpışmaları, Wellington'un Waterloo'da süvari birliğini nasıl yaydığını ya da Napolyon'un ve İngilizlerin kanun uygulama yöntemleri arasındaki ayrılıkları, Fransızca düzensiz fiillerin çekimlerini ezbere biliyorsundur. Fakat bütün bunlardan sonra eğer Baron von Campanini, atını hendekten atlattığının sırada kışını kaldırış biçimini beğenmiyorsa, bu bilgilerinin tümü bir işe yaramaz. Oysa bundan sonra çıkacak savaşta atlar olmayacak. Başlangıçta belki olabilir; çünkü ilk saldıranlar, hâlâ on dokuzuncu yüzyılda yaşayan bunak ihtiyarların komutasında bulunacaklar. Yine de, Baron von Campanini'nin kötü bir notu sizi on birincilikten on sekizciliğe atar.»

Kunze sabırla Dorfrichter'in nefesinin kesilmesini bekliyordu. Sabır, bir kahyâ'nın oğlu olarak geçirdiği yıllardan kalma bir alışkanlıktı.

«İlk yılı on ikinci olarak bitirdiğinizi sanıyordum.»

«Öyleydi.» Hafif bir duraklama oldu. «Benden önceki çocuk kendisini öldürdü.»

«Neden böyle yaptı acaba?»

«Nereden bileyim? Bir o değildi ki... İlk yılda da bir Macar süvari teğmeni kendisini asmıştı. Komutan bunun subaylara yakışmayacak bir davranış olduğunu söyleyerek, çok hayal kırıklığına uğradığını belirtmişti. Eğer yanlış hatırlamıyorsam, bir intihar teşebbüsü daha olmuştu. Subayın biri bilek damarlarını kesti. Kurtardılar, ama ordu'dan atıldı. Kıta gezilerimiz sırasında bir arkadaş da aşırı yorgunluktan ölmüştü. Evet, bedensel dayanıklılığa çok önem veriyorlardı. Günde kırk kilometrelik yürüyüşler yapmak zorunda kalıyorduk. İnsan, taktikler konusunda bir deha olabilirdi, ama uygun adım atamamak da önemli bir kusur sayılıyordu. Eğitim programını düzenleyenler, motorlu taşıtların keşfedildiğini bilmiyorlardı herhalde.»

Dorfrichter'in yanaklarının bu denli kızarmasını Kunze, biraz çini sobadan yayılan sıcaklığa, biraz da içinde alev alev kaban öfkesine yordu. Gergin bir durumda iskemlesinin ucunda oturuyordu; karşısındaki masada oturan adamın üzerine atlayacakmış gibi bir hali vardı. Kunze ansızın rollerinin değişmiş olduğunu farkettiler; belki de Viyana'daki ilk karşılaşmalarından bu yana durum böyleydi: Kunze kendini savunmaya çalışan zanlı, Dorfrichter de savcı... Bu bir an için gelip geçen bir duyguydu, ama yine de Peter Dorfrichter'in kendisine yaptığı büyüğü bozması gerektiğini biliyordu. Yoksa mücadeleyi kaybedecekti. Sonra kendi kendine «Ne mücadelesi» dedi. «Ne için mücadele ediyorum ki? Binbaşılığa terfi etmek için mi: İsim verilemeyecek kadar büyük bir ödül...»

«Broşörlerin gönderildiği subayların hepsinin binicilikte Campanini'den **Peki** alanlar olduğunu biliyor musun?» diye sordu.

Dorfrichter biraz rahatlamış gibiydi.

«Bilmiyorum. Bilmem mi gerekirdi? Açıkça söyleyeyim ki, sizi izleyemiyorum, efendim. Sorularınız herhalde beni şaşırtmak ve çelişkilere düşürmek amacını güdüyor, anlıyorum. Sözü nereye getirmek istediğinizi bilsem, sizi memnun etmeye çalışabilirdim. Yani benim bu on kişiyi öldürmek istememi, onların o Allahın belâsı eğerde daha fazla durabilmelerine mi yoruyorsunuz?»

«Moll hariç!»

«Haydi yine başladık! Moll! O it herife aklınızı takmış gibisiniz!»

«Niçin ona it herif dedin? Daha bu sabah kendisini hatırlayamadığını söylemişti.»

«Uğursuz mendebur herifi unutmuştum; hatırlatmış oldunuz. Düşünüyordum da, aklımdan çıkmış olan pek çok şeyi hatırladım. Evet, anlaşmazlıklarımız olurdu. Sınıfın en aptal öğrencilerinden biriydi.»

«On ikinciydi.»

«Olabilir. Onun gibi başkaları da vardı. Sadece hafızlayanlar inek gibi, dirhem beyni bulunmayanlar! Ellerinde talim kitabı olmadan ufak bir müfrezeyi karargâhın helâsına kadar bile götüremezler!»

«Yüzbaşı Dugonich için neler düşünüyorsun?»

«O da mı listede?»

«Orası önemli değil! Yoksa onu da hatırlamıyor musun?»

«Yok, devenin nalı! Yani, hatırlıyorum demek istedim, efendim.» Gülümseyerek sözünü düzeltti. «Titus Dugonich'in kim unutulabilir ki? İşte size gerçek bir binici! Allahın cezası bir Sırlı olduğu halde, Hun imparatoru Attila gibiydi. Üstesinden gelemeyeceği vahşi bir at ya da vahşi bir kadın yoktu.»

«Aranızdaki ilişki nasıldı?»

«Yok gibiydi. Aynı guruptan değildik. Teorik olarak ordu subayları arasında tam bir eşitlik olması gerekir, fakat pratikte durum böyle değildir. Eğer etek öpmeye hazırsanız, Dugonich ile beraber dolaşmaya çağırılabilirdiniz. Bu gezintiler daima kulüplerin aynalarının kırıldığı, en azından iki polisin hastanelik olduğu sarhoşluk kavgalarıyla son bulurdu. Aldıkları yüklü sus payları ve uzun dinlenme izinleri göz önüne alındığı zaman, bütün Viyana polis örgütü bu sonuca katlanmaya can atardı. Her neyse, sınıf arkadaşlarıyla fazla içli-dışlı olmazdı. Arkadaşlarının çoğu Viyana karargâhından hafif ve ağır süvari subaylarıydı. Onların da, ya onun kadar parası ya da kadın ve içki düşkünlüğü olurdu. Herrengasse'deki Dugonich malikanesine girebilmek için gerekli özellikler bunlardı işte. Aynı kuralların bugün de geçerli olduğuna emindim.»

Kunze:

«Abartmıyor musun?» diye sordu. «Bu denli düşük

ahlâklı bir adam neden Harp Akademisi'ni ve Genel Kurmay'ı kendisine amaç edinsin?»

«Çünkü altından kalkabilirdi... Malî yönü kastetmiyorum. Aynı zamanda zekiydi de... Ama, zekâsını sadece istediği şeyi elde edene dek kullanırdı. Bana bir zamanlar, kıta görevinden sıkıldığını ve onun için Akademiye girmek için uğraştığını söylemişti. Akademiye de başarır-sa, kendisini yeniden rüzgâra bırakacaktı.»

«Onu sever miydin?»

«Pek severim diyemem. Ama sevmezdim de dene-mez.»

«Teğmen Hoffer onun arkadaşı mıydı?»

Dorfrichter yüzünü buruşturarak düşündü.

«Hoffer?... Hoffer, Innsbruck'ta intihar eden genç... Arkadaştılar belki, bilmiyorum. Söylediğim gibi Dugoni-ch'le fazla bir ilişkim olmadı.»

Kunze tuzağını atıverdi ansızın:

«Yüzbaşı Ahrens ile ilişkileriniz nasıldı?»

Ahrens broşürlerden gönderilmeyen bir Genel Kurmay yüzbaşısıydı. O gün ilk kez olarak Dorfrichter gafil avlandı. Bu isme nasıl bir tepki göstermesi gerektiğini bilmediği açıkça belliydi. Kunze bir an için Teğmen'in kafasındaki çarkların döndüğünü duyar gibi oldu. Charles Francis'in listedeki on isme hazırlıklı olduğu kuşkusuzdu; göstereceği tepkileri hazırlamıştı, hatta belki vereceği cevapları bile hücreesindeki pencerenin önünde kendi kendine ezberleyip, prova yapmıştı. Savunma stratejisinin en etkili ve sağlam bölümünü sorguyu yönetenden daha akıllı olmak ve sorabileceği şeyleri önceden kestirebilmek meydana getiriyordu. Oysa, Ahrens ile ilgili soruda bir saniye için bile olsa durakladı ve Kunze bu duraklayışı böyle açıkladı.

Sonunda cevap verdi:

«Ahrens sınıfın birincisiydi. Oldukça zeki ve oldukça da kabaydı. Günün birinde ya Genel Kurmay Başkânı olur ya da alt rütbeli subayların biri tarafından öldürülür kanısındayım. Duyduğuma göre şimdi Demiryolları Bürosuna atanmış: oysa İstihbarat'ta çalıştırılması gerekirdi.» Konuştukça açılıyordu. «Öğretmenleri dahil herkes ondan nefret ederdi. Güçlük çıkartmak için ellerinden geleni yaptılar, ama ona engel olamadılar.»

«Biniciliği nasıldı?»

«Çok iyiydi. Yaşlı Campanini'nin en ufak bir hatayı gözden kaçırdığını sanmayın, efendim.»

«Onu severmiş gibi konuşuyorsun. Yani Ahrens'i demek istiyorum.»

Artık Dorflicher tümüyle rahatlamıştı. Omuzlarını silkti:

«İstediğiniz gibi kabul edebilirsiniz. Gerçekte dayanıklılığından nefret ederdim.»

«O zaman neden bir broşür de ona göndermedin?»
Dorflicher anı bir bakış fırlattı.

«Nasıl efendim?»

«Neden onu da listene dahil etmedin? Mader, Gersten, Prens Hohenstein ve öteki yedi kişi... Ahrens yok!»

«Demek gerçekten on kişiydiler. Bu bilgiye teşekkür ederim, efendim.»

«Evet, on kişiydiler. Neden on bir değil?»

Dorflicher iskemlesinde geriye yaslandı; eğlenir gibi bir hali vardı.

«Ben on sekizinciydim, değil mi? Üç kişi yolumdan çekilince, on beşinci oluyor terfi listesine girebiliyordum. On kişiden üçünün öleceğini düşünmek yeterince ihtiyatlı bir orandı zaten. Ne de olsa, bir kitle kıyımı yapmak istemiyordum.»

Kunze:

«Demek broşürleri gönderdiğini itiraf ediyorsun!»
diye atladı.

Dorflicher ayağa fırladı.

«Hayır! Etmiyorum!» diye kızgın bir tonla bağırdı.
«Sadece ne diyeceğinizi merak ettim. Ve tam beklediğim cevabı verdiniz.» Derin bir nefes alarak, yeniden yerine oturdu. «Şimdi size bir soru sorabilir miyim, efendim?» Sesi yorgun çıkmıştı. «Niçin beni rahatsız ediyorsunuz? Niçin on altı, on yedi, on sekiz, on dokuz, yirmi, yirmi bir, hatta yirmi beşincileri sorguya çekmiyorsunuz? Onlar da kendi önlerindeki on subayın temizlenmesinden yararlanabilirlerdi.»

«Soruşturduk ve hepsinin suçsuz olduğunu gördük.»

«Öyle mi? Şu ana kadar yanılmış durumdasınız. Demek ki onlar hakkında da yanılmış olabilirsiniz. Bir kere daha soruşturun. Belki yeni ipuçları ele geçirirsiniz.»

Kunze bu ağız kavgasından yorulmuştu.

«Çetin cevizsin, teğmen» dedi. «Bu günlük son verelim, olur mu?»

Kunze, Askerî Adliye binasından çıktığı zaman hava hâlâ aydınlıktı. Sokağa adımını atana kadar yılın ilk karının yağdığını farketmemişti. Uzun süredir yağıyor olmalıydı: Kaldırımı temiz, beyaz bir halı kaplamıştı çoktan. Kar, kayılabilecek kadar çok tutmamış olduğu halde elinde kızıağı ve üstünde kendisinden birkaç beden büyük paltosuyla bir erkek çocuk evlerin birinden dışarı fırladı.

Emil Kunze, böyle beş-altı yaşlarındayken kendisinin nasıl olduğunu hatırlamaya çalıştı. Hiç bir zaman başkasından kalma elbiseleri ve kızıağı olmamıştı; hiç bir zaman tek başına sokağa çıkmamıştı. Annesinin kâhyalık ettiği evin hayali şimşek gibi gözlerinin önünden geçti; belli belirsiz, karanlık bir biçimde... Yüksek tavanlı odalar; devamlı olarak kapalı duran perdeler; uzun, dar giriş holünde yansıyan mahmuz sesleri; masadan, şifonyere giderken yatağın üstünden geçmelerini gerektirecek kadar küçük olan kendi odaları; pırıl pırıl siyah cilalanmış ocakları ile kocaman mutfak; şişkin yastıkların ve ördek tüylerinden yorganların arasında yatan soluk yüzlü, hoş olmayan görüntü ve sessiz davranma emirleri... «Emil, sesini yükseltme!»; «Emil, parmak uçlarına basarak yürü! Madam'ın başı ağrıyor, Emil!» Oyma testeresiyle kesilmiş tahta parçalarından bilmeceler, ters konmuş resimleri doğru gösteren küçük, dürbün gibi oyuncaklar, resimli kitaplar, içinde renkli cam parçaları ile aynalar bulunan ve her dönüşünde başka başka şekiller gösteren, dürbüne benzeyen başka oyuncaklar, duvara resimler yansıtan fenerler... Ama bir kızıağı yoktu... «Oh, ne kadar sessiz, küçük bir çocuk! Akrabanız mı?»... «Yok canım, Emil, kâhyamızın oğlu.»

İşte hayatın güç yönü buydu. Her yaşta değişik istekler vardı. Doyurulamayan istekler saklanarak, daha uygun zamanlarda açığa çıkartılamazdı. Kuruyorlar ve kesilmiş güller gibi, otlara dönüşüyorlardı. Kunze, «Kızaklar hakkında bu kadar düşünmek yeter!» diye geçirdi içinden.

Hava keskin denecek kadar soğuktu; alana vardığında kar, yol taşlarındaki nal seslerini yutacak kalınlığa var-

mıştı. Alandan Gürtel'e kestirme bir yol seçerek, eğri büğrü sokaklardan geçerek gidebilirdi, fakat ansızın bu, göğü görmeyen, havasız, gri ev vadisinden uzaklaşma ihtiyacını duydu.

Peter Dorfrichter'i zihninden uzaklaştırmak istiyordu, ama teğmen şekilsiz bir dilenci gibi, insanı şaşırtan, öfkeliendiren gülümsemesiyle dönüp dolaşıp yeniden gözlerinin önünde canlanıyordu. Kunze, Dorfrichter'in suçlu olduğuna çok önceden karar vermiş olduğu halde, tutuklanalı iki haftayı geçmiş ve hâlâ hiç bir kesin delil elde edilememişti. Yöntemlerinin yanlış olduğundan kuşkuya düşmek üzereydi. Hiç bir kesin delil bulunmayan önceki davalarda, zanlıyı parça parça ederek, içini dışına çıkarıp, hangi nedenle davrandığını ve böyle bir suçu işleyebilecek biri olup olmadığını anlardı. Soruşturmacı, savcı ve avukat olarak aldığı bu üçlü rolde, ilk adım adamın suçlu olduğuna kendisini inandırmaktı; ikincisi mahkemeyi buna ikna etmektir. Dorfrichter dosyasında ilk adımı çoktan atmış bulunduğu için ikinciye geçmeye hazırlanması gerekiyordu. Oysa, hâlâ karşılıksız kalan pek çok soru vardı. Tek bir tanık bile gelip de Dorfrichter'i ve köpeğini Mariahilferstrasse'deki posta kutusunun yanında gördüğünü itiraf etmemişti; Linz - Viyana treninin gereğinden fazla ısıtılmış kompartmanında kendisiyle birlikte yolculuk edenlerden hiç biri de, kapalı zarflar içinde bile olsa kuvvetli bir acıbadem kokusu yayması gereken, siyanürün kokusunu duymamıştı; broşürleri yazmak ve hazırlamakta kullanılan aletlerin hiçbiri ne kendi, ne de kayınvaldesinin evinde ele geçirilememişti!

Kunze, Hofburg'a yaklaştığında, Votive KİLisesi'nin çanları üç buçuğu vurdu. Anî bir itilimle, Michaelerplatz kapısına doğru yürümeye başladı. Eğer şansı elverirse, Gersten'i odasında yakalar ve onun sorgusunu da bu arada çıkarabilirdi. Eskiden tanıştıklarından Kunze, kendisini görmek için resmî kanallardan geçmek zorunda değildi.

Hans von Gersten, General Hartmann'ın yeğeniydi. Çocukluğunda Hartmannlar'ın evinde, kendi evinden daha çok bulunmuştu. Bütün ailesi ordu'dandı; babası Albay von Gersten hâlâ görev başındaydı. Bu inatçı, yönetilmesi güç çocuğun nasıl olup da örnek bir subay haline geldiği Kunze'yi devamlı olarak şaşırtan bir konuydu. Dürüst, vicdan sahibi, görevine bağlı ve zeki kişiliği nedeniyle ordu'nun

en gözde elemanlarından biri olmuş ve 1908 olimpiyatlarına katılarak, Avustralya'ya bir gümüş madalya kazandırmıştı.

Şimdi Telgraf Dairesi'nde görevliydi. Kunze'nin geldiği bildirilince, koşarak dışarı fırladı. Yüzbaşı'yı coşkun bir sarılışla karşıladı. Konuğundan biraz daha uzun boyluydu; kilo da almıştı. Göbeğinde beliren şişkinlik, uzun boynu ve dar omuzlarına bakılacak olursa, kendisini anne kangurulara benzetiyordu.

Birlikte odasına girerlerken, Kunze'ye:

«Ne güzel bir sürpriz!» dedi. «Senin Dorfrichter davasına atandığını duyunca telefon ettim, ama santral bağlamak için öyle uzun bir süre bekletti ki, vazgeçtim.»

«Ben de seni bu nedenle görmeye geldim işte: Dorfrichter davası.»

«Çözdün mü bari? Gazetelerde fazla bir şey yok.»

«Elimizde çok güçlü bazı ipuçları var, fakat hepsi o kadar. Beni şaşırtan şeylerden biri, Charles Francis'in olduğunu varsaydığımız takdirde, niçin on beş Genel Kurmay subayından —terfi etmediği halde Hedry de dahil olduğuna göre— daha doğrusu onaltı subaydan, sadece on tanesini seçmiş de, geri kalan altı yüzbaşıyı liste dışı bırakmış olduğu...»

«Ayrılan altı'nın kimler olduğunu söylersen, belki bir tahmin yürütebilirim.»

«Ahrens, Schönhals, Widder, Trautmannsdorf, Messmer ve Einthofen.»

Gersten:

«Savaş yanlıları» diye bağırdı. «Onlar da onunla aynı düşüncede, ya da o, onların izinde, yani Balkanlara ne kadar erken saldırırsak, o kadar iyi olacağını savunuyorlar.» Sonra yüzünü buruşturdu. «Ama aynı görüşte olanlardan Moll ve Hedry de listeye alınmış. Demek ki, başka nedenler de vardı.»

Kunze:

«Seni niçin dahil etmiş olabilir?» diye sordu.

Gersten hiç duraklamadan cevap verdi:

«Karısı yüzünden! Başka hiç bir neden olamaz. Ama unutma ki Emil, bunlar sadece tahminden ibaret. Sen kendin bile Dorfrichter'in suçluluğundan yüzde yüz emin olmadığını söyledin.»

«Sana şeref sözü veriyorum, Hans, söylediklerin bizim arasında kalacaktır.»

Gersten anlatmaya başladı:

«Marianne Gruber'i, babamın bazı işleriyle uğraşan eniştesi yoluyla tanıdım. Beni adamakıllı etkiledi ve samanlıkta biraz yalnız kalahım istedim; heyhat başaramadım! Bu, benim Harp Akademisi'ndeki ikinci yılımda, Viyana' dayken oluyor. Bir gece Ticaret Odası tarafından düzenlenen bir dans vardı. Benim ilgi gösterdiğim eğlencelerden olmadığı halde, sırf ona kaval-yelik edebilmek için, gitmemizi teklif ettim. Tabii annesi de birlikte... Sonra her nedense bir engel çıktı ve Dorfrichter'den benim yerime gitmesini rica ettim. Ve o sersem de daha o geceden kıza aşık oldu. Ne denli disiplin sahibi ve soğukkanlı bir it olduğunu düşünecek olursan, böylesine kendisini kaybetmesinin olağanüstü niteliğini daha iyi kavrayabilirsin. Daha önce General Moltke'nin kuziniyle flört ediyordu. Kız kendisinden daha büyüktü ve Tanrı Odin'in (*) cariyelerinden daha korkunç bir yaratıktı, ama Alman Ordusu'nun Genel Kurmay Başkanı ile bir bağlantı, meslek hayatına büyük ölçüde yardımcı olabilirdi. Marianne Gruber yüzünden bütün bunları avucundan kaçırdı. Ne derece tutkun olduğunu bilmediğimden ben de bu arada Marianne'ın peşinde koşmaya devam ediyordum. Sonra bir gün bana Dorfrichter' le nişanlandığını söyledi. Bunu duyunca kendi iyiliği için Dorfrichter'le konuşmak istedim, ne de olsa, kız benim için o kadar büyük bir önem taşımıyordu. Oysa Dorfrichter cevap olarak kendi işlerimle uğraşmamı söyledi ve beni bir yana atıverdi.»

Gersten susarak düşüncelerini toparlamaya çalıştı.

«Sonra o Keskemet'te görevliyken, yeniden Marianne'ı görür oldum. Bana anlattıklarından, Dorfrichter'in kendisini aldattığını anladım. Herhalde bu evliliğin kendi imkânlarını suya düşüreceğini anlamış ve vazgeçmiş olacaktı. Her garnizonda bir sevgilisi olduğu söyleniyordu. Marianne çok perişan bir haldeydi; ben de ona yardımcı olmaya hazırdım. Tabii, hiç bir şeyi ciddiye almıyordum. Annesinin Hahngasse'de mutfak eşyaları satan bir dükkânı

(*) Odin yada Wotan: İskandinav mitolojisinde her şeyin temeli olan Tanrı.

olan Marianne Gruber ile evlenmek istediğimi babama söyleyebileceğimi aklımın ucundan bile geçiremiyordum. Bir süre sonra Marianne bana ısınmaya başladı. Kendisini Kili-seden evine kadar götürmeme, hatta Stadtpark'tan dolaşarak yolu uzatmama bile izin verir oldu. Hakkımızdaki bazı söylentiler Dorfrichter'in kulağına gitmiş olmalı ki, beklenmedik bir anda Viyana'ya döndü. İki hafta sonra da evlendiler. Her ikisinin ailesi bir olup, evlenmeleri için gereken otuzbin kronu, nasılsa bir araya getirdiler. Bosna'ya atandığında, uygun bir ev bulana kadar karısını yanına almadı. Geçen yıl bu sıralarda ben Sirk'te alışveriş yapıyordum. Kız da dükkana girdi. Beni görünce ters yüzü geri döndü; dışarı çıktı. Herhalde yine birlikte görünmemizin kocasını üzeceğinden korkmuştu. Hâlâ çok güzeldi.»

«Yine de güzel. Hamileliği adamakıllı ilerlediği halde.»

«Biliyorum. Gazeteleri gördüm. Zavallı Marianne. Peter tutuklandığında bir mektup gönderdim, ama karşılık vermedi.»

«Peter'le neden evlenmiş olabilir sence? Aşk mı yoksa toplumsal bir yükselme nedeniyle mi?»

«Deli gibi aşık olduğuna eminim. Üstelik kıskanç da... Birbirlerinden uzaklaştıkları sırada kulağına gelen dedikodular onu çılgına çevirmişti. Çok da gururlu olduğundan, bana bir şey söyleyemedi. Ama kızkardeşi Tilda anlattı. Tilda'yla sık sık görüşürdüm. Marianne kadar güzel değil ama...»

«Daha uygun?»

«Bunu söyleyemem. Sırf anne Gruber'e göre bulunmaz bir kısmet olduğu için kendisinden iki misli yaşlı bir sarhoşla evlenmiş kızcağız. Zavallı Marianne hiç olmazsa aşk evliliği yaptı, ama şimdi pişman olduğuna eminim.»

«Öyle olduğunu sanmıyorum. Çok sadık ve kocasını destekliyor. Ama ne kadar sürer belli olmaz. Zaman gösterecek.»

«Herhalde acı sona kadar. Eğer gardiyanlar kadın olsaydı, durum değişebilirdi. Ama şimdi kocasının sadakatinden emin. Ve eğer yanlış tanıımıyorsam, onun için en önemli şey de bu...»

Kunze biraz daha kaldı; ortak arkadaşlarından, eski günlerden söz ettiler. Hartmann ailesinin çocuklarının ve

yeğenlerinin içinde, Frau Kunze en çok Hans von Gersten'i severdi ve aralarındaki sekiz yıllık yaş farkına rağmen, Emil için de durum aynıydı. Ufaklığında Hans, öğüt almak, korunmak ve ev ödevlerine yardım istemek için hep Emil'e sığınırdı. Hartmannların çocukları eğlenceden başka bir şey düşünmeyecek kadar vahşi ve bencildiler. Tek güçlü ve güvenilir sığınak, sessiz Emil Kunze'ydi. Şimdi karşı karşıya dururlarken, Gersten bu yaşlı adama karşı içinde, tıpkı çocukluk yıllarında duyduğu saygı dolu sevgiyi duydu. Kunze değişmemişti. Yıllar ne yüzünde, ne de kişiliğinde bir iz bırakmışlardı. «Doğuştan hâkim biri» diye düşündü Hans von Gersten; çünkü yaşadığı toplumun itişlerinden, önyargılarından daha az etkilenen başka bir adam tanımamıştı.

Kunze, Michaelerplatz kapısından çıkarken, kar lâpa lâpa yağmaya başlamıştı. Ne zaman şehrin merkezine gelecek olsa, Josefplatz'dan dolaşmadan geçmezdi. Ordu'ya girmeden önce Roma'da, Venedik'te, Floransa'da, Paris'te ve hatta Londra'da bulunmuştu, ama hiç bir mimarî şehir onca, bu alandaki mükemmelliğe eş değildi. Burayı kural olarak —ancak mal sahiplerine özgü olabilen— sınırsız bir aşkla seviyordu. Kemerlerin altında durdu ve heykeli seyretti. Kalınlaşan karın altında silüetinin hatları yumuşayan Josef II, kendi dünyasında sonsuzluğa ve yalnızlığa dalmıştı.

Kunze bir an için, sabırsızlıkla savaş çıkmasını bekleyen sersemliyi düşünerek, Hartmannlar'ın büyük-büyükannelerinin Napolyon'un savaşları hakkında anlattıklarını hatırladı: Harabeye dönen kentler, başka ülkelere kaçan halk, düşman saldırısıyla uyanılacağı korkusu içinde tedirgin geçen geceler... Nasıl olur da insanlar yeni savaşın, Kazakların Hofburg'u yağma etmeleriyle, Stadtpark'ta Sırbistan süvarilerinin atlarının otlamaya başlamasıyla ve Meydan'dan düşman askerlerinin silah seslerinin duyulmasıyla sonuçlanmayacağından bu denli emin olabiliyorlardı? O zaman babalar, oğullarının ve torunlarının gelecekleri için, sıkıcı sayılabilecek o barış yıllarındaki güvenle, planlar yapabilecekler miydi?

Eve geldikten az sonra Doktor Goldschmiedt telefonla Kunze'yi aradı. Telefonu birkaç ay önce çalışma odasına koydurmuştu, ama eline bir jeton alan herkesin kendisini rahatlıkla bulabileceği fikrinden hoşlanıp hoşlanmadığına karar veremiyordu. Yazıhanede bulunması gerekli bir aletti bu, kuşkusuz; çünkü yeni yüzyılda hayat giderek daha karışık bir hal alıyordu. Ama eve telefon almak başka bir şeydi.

Doktor Goldschmiedt:

«Sizi çalışma saatlerinizin dışında aradığım için özür dilerim» dedi. «Ama Frau Dorfrichter'in bebeğinin doğduğunu öğrenmek isterdiniz diye düşündüm. Oğlan! Dört kilo!»

Yaşlanmış bir çapkın adam için, oldukça sevinçli ve gurur dolu çıkıyordu sesi. Kunze:

«Ne zaman?» diye sordu.

«Bu akşamüstü saat altıda. Zavallı küçük kadın çok sıkıntı çekti. Dün gece erken saatlerde ilk sancıları başladı. Sabaha karşı üçte, Profesör Hain'e telefon ettim. O, hem annenin, hem de bebeğin hayatını kurtardı. Ebeye kalsa, ikisi de ölebilirlerdi.»

«Doğumun yaklaştığını nereden biliyordunuz?»

Bir saniye kadar hat sessiz kaldı.

«Doğum olacağı zaman bana bildireceğine dair Frau Gruber'e söz verdirtmiştim. Gerçekte Frau Dorfrichter'in bu doğumu bir klinikte yapmasını istemiştım ama o reddetti. Yabancıardan aşırı ölçüde çekiniyor ve korkuyor. Haberı alınca, derhal Gruberler'e koştum.»

Kunze sesindeki alayı gizleyemedi:

«Ne mutlu Frau Dorfrichter'e» dedi. «Sizin gibi bir avukatı olduktan sonra sırtı hiç yere gelmez. Görev hudutlarından da öte bir hizmet!...»

Gece yemekte Kunze, Rose'a Dorfrichterler'in bebeğinden söz etti. Kadın uzun süre kendisine baktı; gittikçe gözleri doldu. Kunze sinirlenerek:

«Şimdi lütfen ağlamaya başlama» dedi. «Herkes adama acıyıp duruyor zaten. Affedilmesi için dilekçeler, acıklı hikâyeler... Yarın gör bak! 'Bebeğin babasını canavar soruşturma hakimi tutuklu tutuyor.'; 'Yalnız bir ka-

dının ızdırapları!" Ulusal acı... Hiç bir Allahın kulu da, acıdan bükölüp kıvrılarak, kan kusarak, köpekler gibi ölen Richard Mader'i düşünmüyor.»

Kadın sert bir sesle:

«Ben Dorfrichter için ağlamıyordum» dedi. «Ne de karısı için...»

«Öyleyse kimin için?»

«Kendimiz.» Kadının gözlerinde bugüne kadar hiç görmediği kadar soğuk ve kızgın bir ifade okunuyordu. «Bizim hiç bir zaman çocuğumuz olmayacak.»

Bir an için ne karşılık vereceğini bilemedi. Rose'un çocuk sahibi olmak isteyebileceği hiç bir zaman aklına gelmemişti. Otuz yedi yaşındaydı; Kunze'nin gözünde analık için geçti bu yaş. Herhalde o böyle hissetmiyordu. Rahatsız oldu. Bunun gelip geçici, mantık dışı anlarından biri olmasını diledi.

«Evli değiliz. Dünyaya bir küçük piç kurusu getirmek ister miydin?»

«Sen benimle birlikte olduktan sonra aldırılmazdım.»

«Pekâlâ. Bunu unutmayacağım. Yalnız bu projemize başlamadan önce önemli bir görevim var.»

«Nereye gidiyorsun?»

«Hayırlı haberleri bahtlı baba'ya ulaştırmalıyım.»

YEDİNCİ BÖLÜM

YİRMİ BEŞ wattlık ampulü ve beyaz boyalı teneke gölge-
geliği ile tavandan sarkan lamba Peter Dorfrichter'in hücre-
sini donuk, can sıkıcı bir ışıkla dolduruyordu. Tutuklu, dar
yatağına uzanmıştı. Pijama ceketinin boyun kısmındaki
düğmeler açıktı; başını sert; keten kılıflı yastığına daya-
mıştı. Kalın battaniyenin altında dimdik yatıyordu. Hâlâ
uyanık olduğu için, kilitte anahtarın döndüğünü duyunca
olduğu yerde dikildi. Nöbetçi, Kunze'ye kapıyı açtı ve;

«Yüzbaşım izin verirse, benim de kalmam daha iyi
olmaz mıydı?» diye sordu.

Kunze:

«Buna gerek yok» diye cevap verdi.

«Gözetleme deliğinde mi bekleyeyim, efendim?»

«Nöbetçilerin odasına git. İhtiyacım olursa, zili çala-
rım.»

Dorfrichter'inki, subaylar için ayrılmış sekiz hücre-
den biri olduğundan, gerekli birçok eşyanın yanı sıra, ayrıca
içerdekilerin nöbetçiyi çağırabilmesini sağlayan bir zili var-
dı. Şu sırada 1 numaralı hücrede, alayın parasını zimme-
tine geçirmiş olmakla suçlanan bir teğmen bulunuyordu.
Öteki hücreler boştu.

Karyolasının demir başucundan gözüken beyaz bada-
nalı duvarın önünde Dorfrichter'in yüzü grileşmiş gibi du-
ruyordu. Donuk bir sesle:

«Demek öldü» dedi.

Kunze:

«Tebrikler! Bir oğlun oldu» diye cevap verdi.

Haber, Dorfrichter'de hiç bir tepki yaratmamış gibiydi. Kıpırdamadan duruyordu. Yalnızca gözlerini oynatarak, Kunze'nin davranışları izliyordu.

«Öldü, değil mi?»

«Tabii ki, ölmedi. Son derece iyi. Kolay bir doğum olmamış, ama yine de annenin de, bebeğin de sağlık durumları iyi.»

Dorfrichter derin bir nefes aldı, biraz sonra:

«Teşekkür ederim, efendim» dedi. Ayağa kalkmaya yeltendi.

Kunze durdurdu.

«Kalkma. Seni böyle geç bir saatte rahatsız etmek istemezdim, fakat bir erkek çocuk babası olduğunu öğrenmenin, hakkın olduğunu düşündüm.»

«Çok düşüncelisiniz. Oturmaz mısınız?»

Kunze masanın öteki ucundaki iskemlelerden birine oturdu. Teğmen de karyolasının başucuna sırtını dayayacak biçimde doğruldu. Karışık saçları kendisini on yaş daha küçük gösteriyordu. Babalık ona düşünceli bir hal vermişti ve Kunze bu davayı aldığından beri, ilk kez yüzündeki küstah ve kayıtsız ifade kaybolmuştu.

«Herhalde çok güçlük çekmiştir.»

Kunze başını salladı:

«Bebek dört kiloymuş.»

«Çok fazla, değil mi? Yani yeni doğmuş bir bebek için demek istiyorum...»

Kunze, «Hâlâ bebekten çok anneyi düşünüyor» diye geçirdi aklından, omuzlarını silkerek:

«Bilmem» dedi. «Bu konuda hiç bir tecrübem yok. Bekârim.»

Dorfrichter cevabı duymamış gibiydi.

«Öyle de zayıf ve güçsüz ki... Belki çocuk sahibi olmak için biraz erken davrandık.» Durumunun kötülüğü ansızın aklına geldi. «Benim oğlumun nasıl bir geleceği olacak? İlkokuldayken bir sınıf arkadaşım vardı. Babası hırslılıktan mı ne, tutukluydu. Hatırlamıyorum. Kimse onunla doğru dürüst konuşmazdı; yalnızca kaba saba laflarla ardından bağırırlardı. Çocuklar birer canavar olabilirler.

Benim oğlumun da başına aynı şeyler mi gelecek? Keşke ölseydi. Daha iyi olurdu. Annesi için del!»

Sustu; utanç dolu bir gülümsemeyle Kunze'ye baktı:

«Özür dilerim, efendim. Bu Allahın cezası hücrede geveze yaşlı kadınlara dönüyorum galiba.» Bir an için dudaklarında, o tanıdık alaycı kıvrım belirdi.

«Herhalde yeni baba olmuş birinin karısını ve oğlunu görebilmek için izin istemesini çok göreceksiniz» dedi.

«Yönetmelikleri değiştirmenin benim elimde olmadığını çok iyi biliyorsun.»

Dorfrichter hiddetle:

«Bir sorgu yargıcının zanlıyı gece vakti ve yalnız olarak, hücresinde görmesi yönetmeliklere aykırı değil mi?» diye sordu.

Eğer bu sözlerle Yüzbaşı'yı korkutup, apar topar kaçıtacağını umduysa, yanılmıştı. Kunze oturmaya devam ederek, sakın bir ifadeyle kendisine bakmaya devam etti.

«Sen it herifin tekisin, Dorfrichter. Fikrimi soracak olursan, çıkarlarına dokunulduğu takdirde herşeyi yapabilecek bir insansın. Şu anda, eğer elinden gelse, bana bir doz siyanür verir ve ölüşümü zevkle seyrederdin. Yine de ben, senin bu tutukluluk günlerini dayanılır bir hale getirmeye çalışıyorum. Ama her şeye rağmen, suçunu itiraf etmedikçe, karının ziyaretine gelmesine izin vermeyeceğim. Bunu kesinlikle bil.»

Kalkarak gitmeye hazırlandı:

«Bu arada, haberi Doktor Goldschmiedt'ten aldığımı söylemeyi unuttum. Doğum sırasında kayınvaldenin evinde kalmış. İşler iyi gitmeyince, Profesör Hain'i çağırmış.»

Dorfrichter'in koyu renk gözleri açıldı:

«Profesör kim?»

«Hain. Kadın doğum mütehassısı. Çok iyi ve pahalı bir doktor. Karınla ilgilenen Doktor Goldschmiedt gibi birisi olduktan sonra gözün hiç arkada kalmasın.»

«Nasıl bir adam? Onun hakkında fazla bir şey bilmiyorum. Hiç karşılaşmadık.»

Kunze kapıya doğru yürüdü.

«Orta yaşlı. Çok zengin. Kimileri zampananın teki olduğunu söylüyor. Ama çok iyi bir avukat.»

Arkasından Dorfrichter'in:

«Çok özür dilerim, efendim» dediğini duydu. «Bir an

için kendimi kaybettim. Buraya gelmenize çok sevindim. Gerçekten...»

Kunze, nöbetçiyi çağıran zile bastı. Kapı açıldığında, hücre sakinine iyi geceler dilemeden dışarı çıktı.

Emil Kunze, çok seyrek rüya görürdü. Tutukluyu ziyaret ettiği gece gördüğü rüya dehşet verecek kadar canlı, hayaller ise sanki yaşıyormuşçasına gerçektir.

Bir bahçede, bir gurup üniformalı adam etrafını çevirmişti. Yatılı okuldan bir arkadaşı —yoksa Rudolf Hartmann mıydı?— ansızın Peter Dorfrichter oluverdi. Şimdi artık bahçede değillerdi; içeri girmişlerdi. Dorfrichter, hücrede konuştukları sıradaki durumunda, boynundaki düğmeler açık olarak bir yatakta yatıyordu; oda Richard Mader'in yatak odasıydı. Rusça konuşuyorlardı, bu Kunze'yi çok sevindirdi, çünkü Rusça konuşabildiğini bilmiyordu. Ansızın Dorfrichter kollarını uzatarak Kunze'yi kendine doğru çekti; başlarını yanyana yastığa dayadılar. Dostça bir halleri vardı. Dorfrichter'e sarılınca, teninin sızladığını ve sanki sıcak bir yaz güneşi altında kalmış gibi yandığını hissetti. Belini ve kasıklarını öylesine güçlü bir zevk dalgası kapladı ki, kendini tutamıyarak bağırdı. Kendi sesiyle uyanı ve yatakta dimdik oturdu; titriyordu; yorgun düşmüştü.

Komodinin üstündeki gece lambasını yaktı; ürkütücü fırtına yavaş yavaş, azap vererek, bedenini terketti. Uzun bir süre sonra içinde sadece doruk noktasının izlenimi, daha sonra da ürperti veren bir korku kalmıştı. «Allah belanı versin, Dorfrichter.» Boş odaya belâ üstüne belâ yağdırıp duruyordu. Ama bu belâlar cinleri, şeytanları getirmek yerine koyu kestane renkli ipek gibi saçların çevrelediği, yumuşak ve gülümseyen dudakların süslediği, solgun, genç yüzü ortaya çıkarıyordu. Büyük bir heyecan sonrasının titreşimleri vardı hâlâ içinde. «Allah belanı versin; cehennem ol, git!» diye yeniden küfretti. Bunu Peter Dorfrichter'e mi yoksa kendisine mi söylediği belli değildi.

Yıllar öncesinin olayları, şimdi büyümlü bir fenerin anılar perdesine yansıttığı gölgeler gibi, kısa kısa gözlerinin önünde canlanıyordu: Hartmannlar'ın bahçesindeki depo, Rudolf'un kapıyı sürmeleyen soluk renkli elleri, uzun bo-

yuyla. deponun kafesli penceresinin önünde dururken, çı-
rılçıplak önüne serilen bedeni... On sekiz yaşındayken bir
kadınla olan ilk cinsel ilişkisi, aklında pis ve bayağı bir anı
olarak yer etmişti, çünkü fahişenin yatak çarşafında gördü-
ğü küçük, siyah lekelerin tahtakurusu izleri olduğundan
emindi. Kadının yüzü yoktu hayallerinin arasında; sadece
o küçük siyah noktalar, o geceki kadar kesin ve belirgindi.
«Bir daha Dorfrichter'i asla görmeyeceğim» diye yemin et-
ti. «Bu davayı benden almalarını isteyeceğim. Aslında da-
ha başından kabul etmemeliydim. Bu it herifle biraz da baş-
kaları uğraşsın. O kendinden emin, küstah gülüşü dudak-
larından bir başkası silsin. Suçlu olduğuna yerden göğe ka-
dar kuşku yok. Ergeç yakalanacak. Onu mektupları posta-
larırken gören ya da kendisine siyanür satan tanıklar mutla-
ka gelecekler. Ya asılacak ya da eğer biraz şansı varsa, göz-
leri bağlı olarak, gülümseymeden, korku içinde, gri bir
duvarın önüne getirilecek.»

Sonra bu düşüncelerinden utandı. Yatılı okul günlerin-
den bu yana, kendisini hiçbir zaman intikam ve hırs dolu
hayallere kaptırmamıştı. O sıralar bile utanır, iç güdülerini
ne olursa olsun, duyguların kontrol altına almayı ilke edin-
meye uğraşırdı. Şimdi, otuz sekiz yaşında, bu olgun çağın-
da, rahatsız edici bir rüyadan sonra, kontrol altına ala-
madığı eğilimlerin benliğine hakim olmaya başladığını ka-
bul etmesi gerekiyordu.

Yeniden uyuduğunda hemen hemen gün ışıyordu. Saat
sekizde, olağan dışı bir şekilde, çalar saatle uyandı. Oysa
çoğu sabahlar saat çalmadan çok önce kalkmış olurdu.

O sabah masasının üstünde, Yüzbaşı Moll'un Bristol
Otelinde birlikte bir öğle yemeği yemeleri çağrısı duruyor-
du.

Moll'un, Macar asıllı eski ev sahibesi dedektiflik gö-
revini iyi başarmıştı. Artist kızın adı Klara Brassay'di.
1907 yılının ocağından eylülüne kadar Keskemet'te bir
trupla birlikte çalışmıştı. Eleştiriciler kızın yetenekliliği ko-
nusunda ağız birliği etmişler ve onun oynadığı her gece sa-
lon tıklım tıklım dolar olmuştu. Keskemet, Bugak adlı bir
Macar stepinin ortasında kurulmuş, küçük bir garnizon
şehriydi ve her kadın yıldız genç subaylar arasında büyük

heyecan yaratırdı; onu elde edebilmek için büyük rekabetlere girişilirdi. Klara Brassay ise ordu'nun değil, Sandor Hodossy adlı yaşlı bir Budapeşteli bankerin gözdesi oluvermişti.

Kunze, sözü yarıda kesti:

«Sandor Hodossy mi? Yüzbaşı Zoltan Hodossy ile bir ilişkisi var mı?»

Moll, Frau Varga'nın on sayfalık mektubunu karıştırmaya başladı.

«Evet.» Parmağıyla bir satırı gösterdi. «Burada Hodossy'nin oğlunun Keskemet'teki On üçüncü Hafif Süvari Alayında subaylık yaptığını yazıyor. Neden sordunuz?»

«Çünkü Yüzbaşı Zoltan Hodossy, Charles Francis'in on kurbanından biriydi; yüzbaşılığa terfi ederek, tıpkı sizin gibi, 1 kasım tarihinde Genel Kurmay'a atanmıştı.»

«Tabii, tabii... Zoli'yi şimdi hatırladım, Zoltan'a bu isimle hitap ederdik de... Akademiden on üçüncü olarak mezun olmuştu. Benden bir sonra. Oldukça sevimli bir çocuktü. Macarlara göre tabii.»

«Eski ev sahibeniz başka neler yazıyor?»

«Şu, sizi ilgilendirebilir: Uzun bir süre, baba Hodossy dışında hiç kimse Klara'ya yaklaşmadı. Kendisini tiyatroya büyük bir özel otomobil götürüyor; programı bitince de alıyor ve eve getiriyordu. Sonra ansızın, yazın sonuna doğru, atlı arabalarda gezmeye, her yerde Teğmen Dorfrichter'le birlikte görünmeye başladı. Dorfrichter Bozna'ya atanınca. Klara da ortadan kayboldu. Tiyatro'ya bile haber vermeye gerek görmemişti. Kentten ayrıldıktan sonra kendisiyle ilişkisini sürdüren tek insan, ondan iki mektup alan tiyatronun vestiyerci kadınıydı. İlk mektup Viyana'daki Grand Hotel'in başlıklı kağıdına yazılmıştı; ikincisi ise adres olarak yine Viyana'daki Pansiyon Kralik'i gösteriyordu. Klara mektuplarını kesince, kadın bunu gençlerin düşüncesizliğine yordu. Ama kendi mektuplarından biri **Sahibi ölmüştür** damgasıyla geri geldi...»

Mektubun sonuna Frau Varga, Klara'nın nasıl ve neden ölebileceği konusunda kendi tahminlerini de eklemişti, ama Kunze bunları dikkate almadı. Odasına dönünce, halen Budapeştedeki Altmış birinci Tugay'ın Karargâhında, İstihkâm ve Piyade Bölükleri'nin Manevra Planlama Bürosunun başında bulunan Yüzbaşı Zoltan Hodossy'ye

telgraf çekerek, buluşmaları için uygun bir zaman bildirmesini kendisinden rica etti. Sonra Teğmen Stoklaska'yı Grand Hotel'e gönderdi. Teğmen dönüşünde, Klara Brassy adlı birinin 1907 yılının 17 ve 25 eylül tarihleri arasında otelde kaldığını, ama çok sessiz bir kişi olduğundan hiç kimsenin onunla ilgili bir şey hatırlayamadığını anlattı. Gittiği yer olarak Pansiyon Kralik'in adresini vermişti.

Kunze ve Stoklaska bir işçi çevresi olan Ottakring'in yan sokaklarından birinde pansiyonu buldular. Kapıyı açan hizmetçi kız, bir serçeyi bile ürkütemeyecek kadar kötü yapılmış korkulukları andırıyordu. Subayları geri zekâlılara özgü donuk, anlamsız bakışlarla süzdü. İsteksizce içeri buyur ettikten sonra, ev sahibesini çağırana kadar karanlık, karışık holde beklemelerini söyledi.

Frau Kralik ter ve sümbül kokan, iriyarı, şişman bir kadındı. Dağınık, baca kurumu gibi siyah saçlarıyla Kunze'de, sanki başını bir kova ayakkabı boyasına sokmuş izlenimini uyandırdı. Konuklarını, camları sinek pislikleriyle örtülü, tüten bir çini sobanın ve dağınık bir yatağın bulunduğu pis bir odaya aldı. Kunze'nin sorusunu:

«Evet, kızı hatırlıyorum» diye cevaplandırdı. Her kelimeyi söylemeden önce tadıp, dilinin üzerinde yuvarlıyormuş gibi yavaş yavaş, dikkatle konuşuyordu. «Buraya bir çarşamba günü taşınmış ve ertesi salı ölmüştü.»

«Hasta mıydı?»

Omuzlarını silkti:

«Bilmiyorum. Hemen hemen hiç Almanca konuşmuyordu.»

«Burayı nasıl bulmuş?»

«Grand Hotel'de kat hizmetçiliği yapan bir arkadaşım kanalıyla... Kız önceleri orada kalıyormuş. Herhalde parası tükendi ki, daha ucuz bir yer bulup bulamayacağını sormuş. Klara öldüğünde, para çantasında beş kron ile birkaç kuruş vardı sadecê. Bana onbeş kron borcu vardı. Genç adam ödedi.»

«Hangi genç adam?»

«Cenazesini kaldıran.»

«Nasıl bir adamdı?»

«İyi bir beydi. Yakışıklıkdı da...»

«Subay mıydı?»

«Hayır, sivildi.»

«Kızın arkadaşı mıydı?»

«Bilmiyorum. Ölmeden önce yalnızca iki kere gelmiş ve çok kalmadan gitmişti. İkincisinde kavga etmiş olmalıydılar ki, o odadan çıkarken kız ağlıyordu. O da hırsıyla kapıyı vurup gitti.»

«Niçin kavga etmişlerdi?»

«Nereden bileyim? Hiçbir zaman konuklarımı gözetlemem. Üstelik ikisi de Macarca kavga ediyorlardı, o dili de hiç bilmem. Size Almanca konuşmadığını söylemiştim ya...»

«Genç adam Macar mıydı?»

«Hayır. Benim gibi Viyanalıydı. Ama Macarca biliyordu.»

«Cenazeyi onun kaldırdığını söylediniz.»

«Şöyle oldu: Kavgadan sonra kız kapısını içeriden kilitledi. Ertesi gün ne yiyip, ne içtiğini merak ettim, çünkü konuklarımın odalarında yemek yapmalarına izin vermem. Eğer evinizin yanıp kül olmasını istemiyorsanız, bazı şartlar koşmanız gerekir. Kapısını vurdum, bir şey isteyip istemediğini sordum. Cevap vermedi; ben de kendisini iyi hissetmediği ve rahatsız edilmek istemediği sonucuna vardım. Ertesi gün hâlâ ses seda çıkmamıştı; yine kapıyı vurdum, yine cevap alamadım. O zaman meraklandım. Kapıyı kendi anahtarım ile açtım. Bana pek iyi bir durumda görünmeyince, bir doktor çağırdım. Adam, kız öleli yirmi dört saatin geçtiğini bildirdi.»

«Doktorun adını hatırlıyor musunuz?»

«Evet, ama faydasız. Doktor Schnorr geçen yıl öldü.»

«Yine de bir kağıda yazıverin. Şimdi gelelim o genç adama. Adını biliyor muydunuz?»

«Hayır. Fakat kız taşındıktan sonra, bana postalamam için bir mektup vermişti. Gideceği adres **General Delivery, Main Post Office, Poste Restante c/o Kornblume** idi. Bir kumar oynamaya karar verip, o adrese kızın ölüm haberini gönderdim. Eşyaları arasında da bazı evraklar buldum. Babası, bir Macar kasabasında bulunan Kalvenist rahipti. Ona da yazdım. Ondan ses çıkmayınca, ya gerçek babası olmadığını ya da kızıyla ilgisini kestiğini düşündüm. Derken bir hafta sonra kapı çalındı, eşikte babası duruyordu. Hayat dolu bir adamdı, ama bir rahibe göre fazla çelimsiz ve ufak tefekti.»

«Genç adam ne oldu?»

«O adrese mektup gönderdiğimin ertesi günü geldi. Bir dost, bir beyefendi gibi davrandı. Kız morga kaldırılmıştı. Bana, kızın eşyalarını toplamamı ve ailesine vermek üzere hazır tutmamı söyledi. Kızdan kalan borcu ödedi. Sonra cenaze hazırlıklarım yapmak üzere gitti. Cenazede ben de bulunmak isterdim. Bu nedenle biraz kırıldım. Ölen bir insan olduğuna göre yalnız gömülmemeliydi. Ama genç adam ne bana, ne de başkalarına haber vermeden cenazeyi kaldırdı. Babası geldiğinde, kızının mezarının nerede olabileceğini bile söyleyemedim. Ama o bulmuş; Genel Kayıt Bürosundan öğrenmiş. Zavallı yavrucak, Merkez Mezarlığında ebedî uykusunda...»

Kunze, Peter Dorfrichter'in fotoğrafını çıkartarak kadına gösterdi. Resimde Peter, kepli, kılıçlı olarak üniforması içindeydi.

«Bu adamı tanıyor musunuz?»

Kadın baktı.

«O işte...»

«Klara Brassay'ın genç arkadaşı mı?»

«Hayır. Bütün o subayları zehirleyen teğmen. Dorfrichter. Tamam ismi buydu. Bütün gazetelerde var.»

Kunze başka bir fotoğraf çıkardı. Bu, Dorfrichter ailesinin altı yıl önce çekilmiş bir fotoğrafıydı: Ana, baba, kız ve oğlan... Teğmenin başı açıktı. Koyu renk bir elbise giymişti.

Frau Kralik'e:

«Ya bunu?» diye sordu.

Kadın dikkatle inceledikten sonra:

«Aman Allahım! İşte o!» dedi.

«Dorfrichter mi?»

«Hayır! O genç adam!» Sonra üniformalı fotoğrafa uzandı ve her iki resmi bir süre yanyana tuttu. «Aman Allahım! İkisi de aynı adam!» Yüzbaşı'ya döndü, «Herhalde üniformalı ve şapkalı oluşu ilkinde kendisini tanımamı engelledi, beni yanılttı» dedi. Yüzü heyecandan kıpkırmızı kesilmişti. «Demek o, buydu! Bir katil!..» Biraz durdu sonra «Kızı da o öldürmüştür, eminim» dedi.

Kunze:

«Bunu da nereden çıkartıyorsunuz?» diye sordu.

«O ayrıldıktan sonra kız canlı gören kimse olmadı.»

Ansızın dili çözülmüştü; Bir noktaya dalan gözleri hayal görüyormuşçasına parlamıştı. «Şimdi bir şey daha hatırladım!» Ağzının kenarında tükürükler birikmişti. «O sıralarda bir başka Macar pansiyoner vardı burada. Prater Parkında el falına bakan bir kadın. Klara bu kadına geceleri uyumakta güçlük çektiğini söylemiş ve nereden uyku ilacı alabileceğini sormuş. Birkaç gün sonra kadın, bir eczacının adresini teklif etmiş, ama Klara artık buna gerek kalmadığını; erkek arkadaşının kendisine ilaç getirdiğini bildirmiş.»

«Bunu size kim anlattı?»

«Falcı kadın. Klara'yı ölü bulmamızdan sonra... Ben bunu polise anlatmak istedim, fakat ölüm nedenini bildiren raporda kalp yetersizliği yazılıydı. Neden bir cinayet davasına karışayım? Zaten pansiyonda bir konunun ölmesi yeterince kötü bir durum...»

Yüzbaşı Kunze cevap vermedi.

«Klara Brassay kesin olarak hangi tarihte buradaydı?»

«1907 sonbaharında. Sonbaharın başlarıydı daha, çünkü üşüdüğünden yakınıyordu. Biz ise 15 ekimden önce odaları ısıtmaya asla başlamayız. Ancak konuklar bu iş için fazladan para ödemeyi kabul ederlerse, olabilir. Bu da evimizin başka bir kuralı. Ama o ödemeye yanaşmamıştı.»

Kunze, Frau Kralik'ten, Klara Brassay'ın öldüğü odayı kendilerine göstermesini istedi. Koridorun sonunda, aydınlığa açılan dar bir penceresi olan küçücük bir odaydı. Teğmen Stoklaska:

«Bir artist için ne acı bir son.» dedi.

O akşam Kunze, Genel Kayıt Bürosundan Klara Brassay'ın gerçekten 4 ekim 1907 tarihinde Merkez Mezarlığına gömülmüş olduğunu öğrendi. Stoklaskaya:

«Üç gün sonra, ayın yedisinde, Dorfrichter, Marianne Gruber'le evlendi. Belki Frau Kralik'in, ölümün cinayet olabileceği yolundaki kuşkuları o kadar da saçma değildir.» dedi.

Ertesi gün Müfettiş Weinberger'in adamları, Macar falcının izini bularak, Frau Kralik'in ifadesini doğruladığını gördüler. Ama o sırada Kunze, Yüzbaşı Hodossy ile buluşmak üzere Budapeşte'ye gitmiş bulunuyordu.

Bir bakıma olayların, kendisini Viyana - Budapeşte trenine iten gelişiminden hoşnuttu. Oğlunun doğum haberi-

ni verip, ardından bir süre onu hiç görmemeye karar verdiği gecedен beri Dorfrichter'le gerçekten hiç karşı karşıya gelmemişti. O geceki kâbustan sonra yakasına yapışan sorunun cevabını bulmak zorunda olduğunu biliyordu: Bu adama karşı olan duyguları bir avcının, zor ele geçen ava büyülenmişçesine bağlanışı mıydı, yoksa rahatsız edici, şerefsiz bir arzu mu?

Tren istasyona girdiğinde Yüzbaşı Hodossy peronda bekliyordu. Genel Kurmay'ın yeşil üniformasını giymiş, geniş omuzları, kısa ve kalın gövde yapısıyla, her tarafından binicilik akıyordu. Sessiz ve kibar bir adamdı ama kalabalığın arasında ilerlerken sanki bastığı topraklara sahipmiş gibi bir hâli vardı.

Kunze'nin tahminine göre en azından yirmibin kron eden Daimler marka otomobiliyle kendisini Hotel Pannonia'ya getirdi. Daha önce hiç karşılaşmamışlardı, fakat her ikisi de Silahlı Kuvvetler ailesinden ve aynı rütbede oldukları için kolayca arkadaşlık edebildiler, ayrıca bu ordu'ya özgü bir tutumdu.

Kunze geliş nedenini anlatıktan sonra Hodossy:

«Sorgunuzun Dorfrichter davasıyla bağlantılı olacağını tahmin ettim» dedi. «Gazetelerden bu davaya atanmış olduğunuzu öğrendim. İmrenilecek bir şey değil doğrusu. Oldukça karışık bir iş.»

Vaczi Bulvarında ilerliyorlardı. Aralık için olağanüstü sayılabilecek bir hava vardı: soğuk, ama güneşli. Bir önceki gün kar yağmış, kaldırımlar temizlenmişti, yine de yol, ötede beride tekerlek izleri ve at pislikleriyle kirlenmiş kalın bir kar örtüsüne bürünmüştü. Viyana'ya oranla daha çok atlı kızak vardı. Daimler geçerken atlar sık sık ürüyorlar, Hodossy'in kornayı her çalışında halk panik içinde yoldan kaçışıyordu.

Kunze:

«Dorfrichter'le aranızdaki ilişkiler nasıldı?» diye sor-du.

«Akademideyken kendisi sınıfın en parlak öğrencilerinden biriydi benim gözümde, ama fazla bir kişisel ilişkimiz olmadı. Bir yıl sonra, 1906 da, Kesketmet'teki On üçüncü Hafif Süvari Birliğinde Tabur Komutanı'nın yaverliğini yapıyordum. O da, orada bulunan Yirmi dokuzuncu Piyade Alayına atandı. Kendisini yeniden gördüğüme sevinmiş-

tını; üstelik kıtadaki subay arkadaşlarıma oranla çok daha ilginç bir adamdı. Arkadaş olduk. Kendisini sık sık Buda-peşte'ye götürdüm, hattâ okul'a üye bile yaptırdım.»

«Ne okulu?»

«Oh tabii... Viyanalı olmanız nedeniyle Hodossy Okulu'nu bilmenize imkân yok.» Gülümsedi. «Aslında okul falan değil. Daha doğru bir deyimle kulüp demek yerinde olur. Ama üyeliği ve binası olmayan bir kulüp, Babamın bir kaprisi; belki de bir çılgınlığı... Gençliğinde kurmuş. Herhalde kendi hayatıyla birlikte kulübü de sona erecek. Hayatının tek amacı şehrin pırıl pırıl gençliğine nasıl centilmen olunabileceğini öğretmek olmuş. Bankası ve Keske-met civarında on bin dönümlük bir toprağı var. Bunların önemi, modern bir öğretici olma yolundaki çabasına yardımcı olmalarından geliyor.»

Babasından söz ederken, Zoltan Hodossy'nin ses tonu alaycılıktan uzak, şakacı bir hâl almıştı. Yaşlı adamın düşüncelerini paylaşmıyabilirdi, ama onu çok sevdiği bir gerçektir. Kunze, Klara Brassay'den söz etmeden önce biraz beklemeye karar verdi.

«Babanız oldukça ilgi çekici bir insan olsa gerek.»

«Gerçekten öyle. Babam hakkında kimsenin fikri birbirini tutmaz. Kimisi onun kurumlu, bencil bir ihtiyar olduğunu düşünür; kimisi buna karşı çıkar. Oysa gerçekte, ne kendisini, ne de garip tutkularını ciddiye alan bir tip değildir. İnsanın şakaları ağırbaşlılıkla karşılayamadığı ya da ciddî şeyleri şaka olarak kabul edemediği zaman, hayatın, anlamını yitireceği inancındadır. Her neyse, kendisini ve okulunu bu gece daha iyi tanıyacaksınız. Her zamanki salı yemeği var bu gece. Eğer başka planlarınız yoksa, sizi de getirmemi istedi.»

«Hiç bir planım yok. Çok teşekkür ederim.»

«Çok iyi! Yemek Vadaszkürt Otelinde. Sizi saat dokuzda alırım. Ah, unutmadan söyleyeyim, resmî bir ziyaret olmayacak. Çünkü babam yanınızda resmî elbiselerinizi getirip getirmediğinizi bilmiyordu.»

Sander Hodossy, Romenlere özgü soylu profili ve çingene at hırsızlarını andıran keskin gözleriyle oğlundan daha uzun boylu, beyaz saçlı, heybetli bir beydi. Dimdik bedeni ve hareketleriyle karşısındakileri de etkiliyor; konuş-

tuğu kişiler de gerek bedenlen, gerekse zihnen hemen hazırrol durumuna geçiyorlardı. Canlılığı nedeniyle yaşını kestirmek çok gt. Yalnız gecenin bitimine doğru, bir ara Kunze, kısa bir süre adamın durgunlaştığını ve gevşediğini farkettti; o sıra yetmiş ksur yaşı kendini olduğu gibi belli etti, ama kır saçlı kafasını güçlü bir biçimde silkeleyerek hemen kendisini toparlamayı başardı.

Kusursuz giyimli, son derece iyi tavırlı, neşeli ve zeki kişiler olan konukları ya oğlunun yaşıtlarıydılar ya da daha gentiler. Subay olarak sadece Kunze ve genç Hodossy vardı. Ötekiler yazar, aktör, ğretim yesi, ressam, müzisyen ve iş adamlarının zengin oğullarıydılar. Kunze'nin şerefine hepsi Almanca konuşuyordu.

Daha nceki Macaristan gezilerinden döndüğünde Kunze daima hazımsızlık çekerdi. Bu gece ise korkacağı hiç bir şey yoktu sofrada. Fransız ve Macar mutfaklarının bir karması olan yemekler ne fazla yağlı, ne aşırı baharatlıydı; içki ise gerçek Fransız şampanyasıydı.

Saat on birde, Yüzbaşı Hodossy ve masada bulunan birek genç ortadan kayboldular. Az sonra son derece zarif tavırlı ve hiç biri yirmi beş yaşından yukarı göstermeyen, o gece kentin çeşitli tiyatro ve kabarelerinde sahneye ıkmiş genç şantz ve artistlerden oluşan bir gurupla birlikte içeri girdiler. Yüzbaşı Hodossy, eşlik ettiği sarışını babasının yanına oturttu; Kunze, bu genç byanın yaşlı adamın arkadaşı olduğundan emindi. Onu almaya oğlunu göndermesinin tek nedeni, ev sahibi durumunda olduğu için konuklarını bırakmak istememesiydi.

Saat sabahın ikisinde toplantı sona erdiğinde, içilen içkinin akıl almaz ölçüsüne rağmen hiç kimse sarhoş değildi. Baba Hodossy eşi az bulunur bir ev sahipliği yapmıştı. Ama Kunze, sanki Uzakdoğu hkmdarlarınca verilen şölenlerden birine katılmış, her şey gerçek dışıymış gibi bir duyguya kapılmıştı.

Ertesi sabah, Yüzbaşı Hodossy'nin kendisini bekleyeceği Tugay Kararghına giderken bir atlı araba tuttu. Kendisi her iki Hodossy'den de çok daha az imişken, oldukça yorgundu; bu nedenle Yüzbaşı Hodossy'yi capcanlı ve dinlenmiş bir yüzle bulmak pek şaşırtıcı oldu. «şu Allahın cezası Macarlar» diye düşündü, «ağaç kıymıklarıyla dolu fare zehiri iseler, farkına varmayacaklar»

Çalışma odasına geçince Yüzbaşı Hodossy konuşmaya başladı:

«Yine Peter Dorfrichter'e dönelim... Dün galiba size en son, onun da okul'a alındığını söylemiştim. Dün gece bu okul'un nasıl bir şey olduğunu kendi gözlerintizle gördünüz: Kabalaşmadan, çizmeyi aşmadan, hayatı doyasıya yaşamak isteyen bir gurup genç erkek...»

«Klara Brassay ismi size herhangi bir şey ifade ediyor mu, Zoltan?»

Hodossy:

«Gayet tabii» diye bağırdı. «Bir zamanlar neredeyse, üvey annem olacaktı.»

«Nasıl bir kadındı?»

«Sorunuza cevap vermeden önce, size babamla ilgili bir şey daha söyleyeyim. Okul'un yanısıra bir uğraşı, —belki de gerçek sanatı ve işi— daha var: Küçük sokak kadınlarını zarif ve kibar fahişeler haline getirmek; deyim yerindeyse, bir çeşit eğitmek... Koroda şarkı söyleyen ya da küçük rollere çıkartılan bir artisti Kamelyalı Kadın kişiliğine sokmak. Genellikle bunlarla bir, iki yıl kadar uğraşır; onlara konuşmasını, yemek yemesini, giyinmesini, soyunmasını öğretir; onlarla birlikte yolculuklara çıkar. Büsbütün istediği kıvama geldiklerine inandığı zaman da, sanki kafesteki bir kuşu bırakmışçasına onları salıverir. Ara sıra kafesi epey sallaması gerekir, çünkü kuş gitmek istemez. Genellikle pek uzağa uçmazlar; en yakın zenginin omuzuna tünediklerini görmek sık sık mümkündür. Babam onlara karşı son derece iyidir. Hele içlerinde ufak bir yetenek kıvılcımı görsün, bu yeteneği geliştirmeleri için elinden geleni yapar; onlara çeşitli kapılar açar, parlacakları ve kendilerini gösterebilecekleri imkânları sağlar: Klara Brassay bu çeşit kızlardan biriydi. İnanılmaz bir güzelliği yoktu, ama akıllı, neşeli ve yetenekliydi. Babam onu Keskemet'te görmüş ve beğenmişti. Babamı sevdiğini sanmıyorum, fakat babamın kendisi için sağlayabileceği imkânları anlamıştı. Üstelik sadık davrandığına da eminim. Garnizonun bütün bekâr subayları, hattâ kimi evli subaylar ve birkaç sivil de dahil olmak üzere peşinde öyle çok erkek vardı ki, bu bağlılığı öyle kolay bir iş değildi. Kendisine arabalar dolusu çiçek gönderirler, her gece balkonunun altında çingenelerden kurulu orkestralara serenad-

lar söyletirlerdi... İlgisini çekebilmek için yapmayacakları şey, hattâ delilik yoktu. Örneğin sarhoş bir piyade teğmeni, evinin önüne dikilerek, yatak odasının penceresinin altındaki karlara 'Seni seviyorum, Kla...' harflerini çizecek biçimde işemişti. Söylentilere bakılırsa, bu özel mürekkebi tükenince, son iki harfi daha yazabilmesi için evdeki emirlerini uyandırmış, gidip cümleyi bitirmesini söylemiş. Emirleri yerinden kımıldamıyormuş. Teğmen, bana bak, sen işemesini bilmez misin, sersem herif, diye bağırmış. Asker, işemesini bilirim de, efendim, demiş; yazmasını bilmiyorum. Tabii hikâyenin ne ölçüde doğru olduğu konusunda bir şey söyleyemeyeceğim.»

Kunze:

«**Si non e vero e ben trovat**» (*) diyerek gülümsedi.

«Her neyse, daha değişik şartlarda akli başında sayılabilecek kişileri bile, küçük bir garnizonun sıkıcılığı nedeniyle çılgınlıklara, hattâ umutsuzluklara sürükleyebiliyor, değil mi? Haftada bir, babamla birlikte çalışmalarını sürdürürebilsin diye, Klara'yı Budapeşte'ye getirirdim. Peter Dorfrichter'in işi yoksa, o da bizimle birlikte gelirdi. Ne zaman ve nasıl olduğunu bilmiyorum, ama Klara, Dorfrichter'e aşık oldu. Belki de aşık olma isteği uyanmaya başlamıştı içinde ve Peter tam bu sırada ortaya çıkıverdi. Dorfrichter'de insanı hem rahatsız eden, hem de çeken bir çeşit cazibe vardır. Sanki bir tehdit gizlidir bu çekicilikte. Genç arkadaş...»

Kunze sözünü kesti:

«Tehdit mi?»

«Yanılmış olabilirim. Fakat benim içimde uyanan duygu hep bu olurdu. Adı, şu Allahın cezası kapsüllere karışmadan çok önce vardı bu duygum...» Durdu ve bir sigara yaktı. «Klara onun için hiç bir şey ifade etmiyordu, ama onunla birlikte büyük bir oyuna girdi. Yanılmıyorsam, genç kızı gerek babamdan, gerekse garnizondan ayırabilmek gururunu okşamıştı. Dillerde dolaşan bir maceraya atıldılar, üst üste her gece birlikte görünerek Beretvas Otelinde yemek yemeye başladılar. Bu babama çok ağır geldi. Kanımca Klara, bugüne kadar ciddiye al-

(*) Gerçek değilse bul gerçeği.

dığı tek kızdı. Eğer Dorfrichter ortaya çıkmasaydı, onunla evleneceğinden eminim. Çok kötü bir iş de yapmış olmazdı, çünkü aslında kızın dürüst bir kişiliği vardı. Söz gelimi, babam kesinlikle istemediği halde, bütün hediyelerini geri verdi. O sıralarda Dorfrichter, başka bir yere atanacağını biliyordu, Klara'nın bundan haberi yoktu. Emir geldiğinde, Dorfrichter, allahaısmarladık bile demeden kentten ayrıldı. İlk günler, genç kız sevgilisinin gittiğine inanmadı. Bir hafta sonra o da Keskemets'ten kayboldu. Dorfrichter'in peşinden Bosna'ya gittiğine dair dedikodular çıktı.»

Kunze:

«Peşinden gittiği doğru» diye cevap verdi. «Fakat Bosna'ya değil, Viyana'ya.»

«Her neyse, bir süre sonra da öldüğünü duydum.»

«Şehirden ayrıldıktan sonra onu bulmaya çalıştınız mı?»

«Asla. Babam açısından çok kötü bir şey olurdu bu. Ergeç onu unutacağından emindim. Böylesi çok daha iyi olmuştu.»

«Klara'nın ölümünden Dorfrichter'in sorumlu olabileceği, bir an için bile olsa. hiç aklınızdan geçti mi?»

Zoltan Hodossy irkildi.

«Hayır. Öyle mi?»

«Bilmiyoruz. Siz ne dersiniz?»

«Kız ona delicesine tutkundu. Belki bir süre sonra Dorfrichter, kendisini bir baş belâsı olarak görmeye başlamış olabilir. Sonradan evlendiği kızla sık sık bozulan bir nişanlılıkları vardı.»

«Sadece üç gün sonra! Klara Brassay 4 ekim günü gömüldü. Dorfrichter 7 ekim günü evlendi.»

«Sahi mi? Şaşırdım buna! Ama Klara'dan kurtulması için onu öldürmesi gerekmezdi ki... Kesinlikle şantaj ya da benzeri yollara sapmayacak bir kızdı Klara.»

Kunze konuyu değiştirdi:

«Şimdi gelelim şu broşürlere... Eğer onları Dorfrichter göndermişse, acaba sizi hangi nedenle öldürmek istemiş olabilir?»

«Hiç bir neden göremiyorum.»

«Söz gelimi neden Ahrens'i değil de, sizi seçmiş?»

«Belki bu sadece bir raslantıdır. Bir şapkanın içine

on beş isim atıp, içlerinden on tanesini çekmek gibi bir şey... Buna benzer bir şey yaptığına at yarışlarında tanık olmuştum. Yarış listelerini saatlerce incelemiş güçlükle kararımı vermiştim ki, Dorfrichter gözlerini kapatıp, listenin üstüne parmağını koydu. Benim seçtiğim at dereceye giremedi; oysa onun parmağının altına düşen at birinci geldi.»

«Kendisiyle arkadaşınız. Charles Francis'in o olabileceğini düşünüyor musunuz?»

«Buna cevap vermek oldukça güç. Kuşkusuz, çok hırslı bir insandı. Parlak bir geleceğin hayaliyle doluydu mutlaka. Gerçi, Napolyon öleli bir yüzyılı geçmişti. Çoğu genç subaylar, Napolyon'u örnek tutarak, o nasıl yükseldiyse, kendilerinin de aynı şeyi yapabileceklerini sanırlar. Ama Napolyon Avusturya'da doğmuş ve 1898 yılında Franz Josef'in ordusuna katılmış olsaydı, onun, İtalya'daki harekâtı yürütmeye başlattığı sırada hâlâ teğmen ve kendisini imparator ilân ettiği sırada hâlâ binbaşı olduğunu rahatça gözünüzün önüne getirebilirsiniz; Hapsburg soyundan bir genç kızla evlenip, Avrupa'yı yönetmeye başladığı dönemde ise herhalde binbaşılığa yeni terfi etmiş olurdu. Dorfrichter'in durumunda olsaydı ne yapardı bilmem... İyice göbeklenir miydi yoksa önüne çıkan herkesi zehirlemiş mi olurdu acaba?»

Kunze sorusunu tekrarladi:

«Dorfrichter, Charles Francis olabilir mi?»

Yüzbaşı Hodossy bir an düşündü, sonra:

«Bence olabilir» diye cevap verdi. «Ama bunu kanıtlamak için çok uğraşmanız gerekir.»

Budapeşte'den sonra Viyana her zamankinden daha sevimli gözüktü Kunze'ye.- Yaşanacak tek yer olduğu konusundaki inancı daha da güçlenmişti. Akşamına geç bir saatinde eve geldiğinde, aşçı, Rose'un Paul amcasının cenazesinde bulunmak üzere Graz'a gittiğini söyledi.

Rose telefon ettiğinde, Yüzbaşı yemeğe oturmak üzereydi.

«Önceki gün öldü, Emil. Yarın sabah da gömülecek» diye bağırıyordu. Şehirlerarası konuşma Rose'un hâlâ alı-

şamadığı bir şeydi. Sesinin, hattın öteki ucundan duyulabileceğine bir türlü inanamıyordu. «Avukatım dediğine bakılırsa, vasiyetname ve miras işleri birkaç hafta sürermiş, hiç bir güçlkle karşılaşma durumumuz yokmuş. Her şey iyice yoluna girene kadar burada kalmam gerekebilir.»

Daha cesedin toprağa indirilmesini bile beklemeden avukatıyla görüşmüştü demek. Böyle kötü şeyler düşündüğü için kendi kendini azarlayan Kunze, yumuşak bir sesle:

«Kendine iyi bak» diye cevap verdi ve hafif bir vicedan azabıyla hiç bir özlem duymadığını farketti. Yorgundu ve bir şişe Burgundy ile yalnız başına yediği akşam yemeği çok hoşuna gitti. Deliksiz bir uyku çekti.

Kunze bu davaya atandığından beri, ilk kez Dorfrichter'in yüzünde hiç bir meydan okuma ifadesi yoktu. Sokaktan yeni gelmiş kişilere özgü soğuktan pembeleşmiş yüzüne bakılacak olursa, günlük yürüyüşlerini hâlâ sürdürüyordu. Her zamanki resmî selâmlaşmalardan, nöbetçilerin gönderilmesinden sonra kendisine gösterilen iskemleye derin bir iç çekişle çöker gibi oturdu.

«Şu Allahın belâsı koridorlar yok mu!...» dedi. «Hele merdivenler! Bugün bütün Meydan'ı dolaştım. Opera'dan Opera'ya kadar; bitkinim.» Kunze'nin uzattığı sigarayı yaktı. «Karımdan hiç bir haber var mı, efendim?» Dumanı yavaşça üfledi. «Ve çocuktan?...»

«Hiç bir haber yok. Zaten burada değildim. Bir arkadaşınla görüşmek üzere Budapeşte'ye gitmiştim. Yüzbaşı Zoltan Hodossy...»

Kunze tutukluyu dikkatle inceledi. Ordu'dan birkaç kişi dışında hiç kimse Hodossy'nin de kurbanlardan biri olduğunu bilmiyordu. Broşürü en son alanlardan biriydi Hodossy ve zarfı komutanına verdiğiinde, bu konuyu hiç kimseyle tartışmaması kendisine emredilmişti. Charles Francis olmadığı takdirde, Hodossy'den söz edilmesinin Dorfrichter'i şaşırtması gerekirdi.

Yüzünde en ufak bir değişme bile olmadı. Kunze'nin dikkatli bakışını boş nazarlarla cevaplandırdı. Sigarasından

birkaç nefes daha çektikten sonra, tablaya basurarak söndürdü.

Sesinde yarı alaycı bir tonla:

«Hodossy ile neden görüşüğünüzü sormamı mı bekliyorsunuz?» diye sordu.

«Eğer istemiyorsan sorma.»

«Öyleyse sormayacağım. Niçin işleri sizin istediğiniz biçimde yürüteyim?» Alaycı gülüş yine dudaklarının ucundaydı. «Ben size hiç bir ipucu vermeden, yeni bir soru düşünmek zorunda kalacaksınız böylece.»

Kunze:

«Merak etme, soracağım» diyerek, sözünü kesti. «Yüzbaşı: Hodossy ile arkadaş mıydınız?»

«Çok iyi arkadaştık. Hâlâ da öyleyiz sanırım. Dürüst bir çocuktur. Macarlara göre, tabii...»

Moll da, Hodossy için aynı terimi kullanmıştı...

«Macarları sevmez misin?»

«Beni aşırı milliyetçilikleri dışında rahatsız eden bir yanları yoktur aslında. Eğer bir savaş çıkacak olursa, ne derece güvenilebileceklerini bilemem. Yardım ve desteklerini sağlamak için bir takım özel imtiyazlar verilmesine yanaşmıyorum. Barış zamanında bile ne kadar bağlı olduklarını Allah bilir.»

Kunze:

«Her zaman savaşın kaçınılmaz bir gerçek olduğu inancını ortaya atıyorsun,» dedi. «Düzenimizin bu haliyle sürmesinin, daha iyi olduğu kanısında değil misin? Bir savaş patlarsa, kaybımız kazancımızdan çok daha fazla olabilir...»

«Bu, komutanın kimliğine bağlıdır, efendim. Yarı bu-nak, yaşlı arşidüklerle modern düşünceli, ileri görüşlü genç adamlar arasında dağlar kadar fark var.»

«Yani senin gibiler mi?»

«Neden olmasın?»

«Herhalde ilk hareketin bizleri, yani yola gelmez barış taraftarlarını, kurşuna dizdirmek olur.»

Dorfrichter gülümsedi:

«Doğru, efendim.»

«Hâlâ barış içinde olduğumuza göre ve sen de komutan olmadığın için halime şükretmeliyim.» Huzursuzluğunu kontrol altında tutabilmek için oldukça büyük bir

güç harcıyordu. Umutsuzca heyecanlanmış ve öfkelenmişti. Onun için bu adamdan nefret ediyordu. Daha doğrusu, nefret ettiği adam kendisiydi. «Tekrar Hodossy'ye dönelim» dedi. «Onunla iyi arkadaş olduğunuzu söylemiştin. Babası ile aran nasıldı?»

«Şişko, yaşlı manyağın tekiydi!»

«Ama konuğu olmaktan hiç de şikayetçi değildin.»

«Kısa bir süre için. Bir Macar atasözü vardır: Şeytan acıkınca, sinekleri yermiş! Keskemet gibi bir yere atandığın zaman başına gelecek olan budur işte. Kendinden çok farklı olan yerli halkla dostça ilişkiler kurmana, bir denge sağlamana imkân yoktur. Çingene müziği, Macarlara özgü bol kırmızı biberli tas kebabı ve vatanseverlikle yoğrulmuş bir sürü adam... Her gece Beretvas Otelini doldurup, çingeneleri avaz avaz, sanki hepsi sağırmış gibi, kulaklarının dibinde çaldırmaları, şarap bardaklarının içine koca koca gözyaşları akıtmaları tüyler ürperticiydi. Eğer kendilerini böylesine ağlatan şarkının güftesini merak edecek olursanız, aldığınız cevap da şudur: «A csizmamban nincsen kereg mert megette a patkany-fereg!»

«Efendim?»

«Tam çevirisi şöyle oluyor: Ayaklarımın içinde hiç astar kalmadı; hepsini iğrenç fare kemirdi!» Kıkırdadı. «Yılın en heyecanlı olayı kösedeki kahveye alınan yeni kasiyer. Onu ilk kandıracak erkek şeref madalyası almışçasına böbürlenecektir. Sonra kadın yataktan yatağa dolaşır! Piroska adındaki sarışın bir rekor kırmıştı: On bir erkeğe belsoğukluğu bulaştırarak. Allahın belâsı yerde yapılacak tek şey içmek ve sevişmek.»

Kunze:

«Tiyatroları var mıydı?» diye sordu.

«Tiyatro binasına benzer bir bina var. Oyunlar da tiyatroyu andırır zaten! Şen Dul için de Kral Lear için de aynı dekor ve kostümler kullanılır.»

«Aklıma gelmişken sorayım, Keskemet'te Klara Brassy adında bir artist tanınmış mıydın?»

Dorfrichter başını salladı:

«Evet, efendim.» Bu soruyu beklediği açıktı.

«İlişkinizin derecesi neydi?»

«Zoli Hodossy'nin anlatmış olduklarının tıpkısı. Kendisiyle bir maceram oldu.»

«Ardından Viyana'ya gelmiş galiba. Onu burada da görmeye devam ettin mi?»

Biraz durakladıktan sonra cevap verdi:

«Evet.»

«Oysa nişanlıydın. Eğer yanılmıyorsam, Klara Brassay'ın Viyana'ya gelişinden az sonra evlenmiştin.»

«Evet.»

«Evlendikten sonra Klara Brassay'i gördün mü?»

«Hayır.»

«Neden?»

«Ölmüştü de ondan.» Teğmen, cevabı soğukkanlılığından sıyrılarak ters bir biçimde vermişti. Bir tahterevallinin iki ucundaymışlar gibi onun sinirliliği arttıkça, Kunze'ninki azalıyordu. Kunze:

«Ne zaman ve neden öldü?» diye sordu.

«1907 ekiminin başında, kalp yetersizliğinden.»

«Nereden biliyorsun?»

«Ölüm nedenini bildiren raporda yazılıydı.»

«Şimdiki karınla evlenmek üzere olduğun halde bu kızın senin peşinden Viyana'ya gelmesini istedin. Buraya geldi ve iki hafta sonra, düğününden üç gün önce öldü demek... Çok iyi düzenlenmiş, zaman ayarlaması mükemmel diyebilirim.»

«Bir kere, benim arkamdan gelmesini ben istemedim. Keskemet'ten ayrılırken aramızdaki ilişkinin bittiğini kendisine söyledim. Kabul etmiş gibi göründü; sonra ansızın Viyana'da karşıma çıktı ve başıma belâ kesildi.»

«Anladığıma göre önceleri yaşlı Hodossy ilgileniyormuş onunla.»

Dorfrichter sertçe sözünü kesti:

«İlgilenmek mi? Metresiydi!»

«Pekâlâ, metresiydi. Yine de onunla bir maceraya atılarak yaşlı adamı terketmesine yol açtın. Bu sorumluluğu hiç duymadın mı?»

«Hayır! Yaşlı başlı bir insandı. Ne yaptığını biliyordu. Açıkça size şunu söyleyeyim, efendim, neyi kanıtlamaya uğraştığınızı anlayamıyorum. Eğer böyle bir olayın insanı vicdan azabı içinde bırakması gerekiyorsa, silâhlı kuvvetlerin bütün fertlerinin perişan bir ruh durumu içinde olmaları gerekir.»

«Burada, ölümünden kısa bir süre önce Fraulein Brassy ile konuşmuş birinin ifadesi var. Söylediğine göre, genç kızın erkek arkadaşı —ki, kastettiği sensin— ona uyku ilacı sağlamış. Öyle mi?»

Dorfrichter'in yüzü bembeyaz kesildi:

«Hayır.»

«Pansiyonun sahibesi cenaze töreniyle senin uğraştığını söyledi. Niçin?»

«Çünkü Viyana'da tek tanıdığı bendim.»

«Bir ailesi vardı. Anası, babası hayattaydılar. Onlarla ilişki kurmak için bir çaba gösterdin mi?»

«Hayır.»

«Neden?»

«Bunun görevim olduğunu düşünmedim.»

«Öğrendiğime göre onu gömmek için büyük bir telaş göstermişsin. Otopsi yapıldı mı?»

«Hayır.»

«Neden?»

Dorfrichter cebinden bir mendil çıkartarak alnında pırıldamaya başlayan terleri sildi.

«Gerek yoktu. Ölüm nedeni bir doktor tarafından kesinlikle teşhis edilerek, ölüm raporuna yazılmıştı.»

Kunze öne eğilerek, gözlerini Dorfrichter'in gözlerine dikti.

«Sana soruyorum, Teğmen, sen kendin ölüm nedeninin kalp yetersizliğinden olduğuna kesinlikle inandın mı?»

«Kuşkulanmam için hiç bir neden yoktu.»

«Başka bir nedenle ölmüş olamaz mıydı? Söz gelimi, senin kendisine vermiş olduğun uyku haplarından yüksek dozda almak gibi?...»

Teğmen, bakışlarını başka bir yöne çevirdi. Sonra mendilini avucunun içinde sinirli sinirli yuvalayarak top haline getirdi. Anî bir hareketle, sanki kendisine utanç veren bir delilden kurtulmak istiyormuş gibi mendilini cebine soktu: Bakışlarını yeniden Yüzbaşı'nın meraklı gözlerine dikti.

Daha sakın ve kendinden emin bir tonla:

«Evet, daha başka bir nedenden dolayı ölmüş olabilirdi» diye cevap verdi. «Birisinin kendisine vermiş olabileceği uyku haplarının fazlaca alınması gibi...» Gülümse-
sedi. «Ya da kalbine bir iğne saplamak gibi. Oksijen ye-

tersizliğinden ölene kadar nefesini tutmak gibi. Doktor anlamadıktan sonra ben nereden bilebilirdim?»

«İntihar etmiş olabileceğine ihtimal veriyorsun demek? Peki, hiç böyle bir şeyden söz etmiş miydi?»

«Tabii, etmişti. İntihar! En zorlu silahları budur ya...»

«Neden zorlu silâh terimini kullanıyorsun? Sana meydan okuyan, başına dert açabilecek bir tutum mu takınmaya başlamıştı?»

Dorfrichter hayret dolu bakışlarını Yüzbaşı'ya çevirdi.

«Ama, efendim» diye söze başladı. Geri zekalı bir çocukla konuşuyormuş gibiydi. «Bütün bu anlatılanlardan gözünüzün önünde bir sahnenin belirmiş olması gerekir. Tam ben evlenmek üzereyken samanlıklarda seviştğim bir kız karşıma çıkıveriyor. Benden çeşitli isteklerde bulunuyor. Kendisine mantıklı olmasını ve geldiği yere dönmesini söylüyorum. Tam işleri çözümledimi sandığım bir sırada, Budapeşte trenine bineceği yerde ölüyor. Düşünümü erteleyebilirdim, ama bu da onu geri getirmeye yeterli değildi. Onun için yapabileceğim tek şey, uygun bir biçimde gömülmesini sağlamaktır; tabii, bir de nişanlığımın durumu öğrenmemesi için dua etmek...»

«Oldukça küstah bir alçağın tekisin, Dorfrichter. Değil mi?»

«Allah aşkına, oturup kovalar dolusu gözyaşı dök-tüm, dememi mi bekliyorsunuz, efendim? Eğer öyle diyecek olsaydım, sizin zekânıza saygısızlık göstermiş olmaz mıydım? Klara'ya karşı hiçbir sorumluluk duygusu besle-miyordum. Bir kadına aşık olmadığı için bir erkeği suçla-mak son derece haksız bir davranış bence. Herhangi bir ilişkinin bitişinde suçlu daima seilmeyendir. Erkek ya da kadın, karşısındakini kendine aşık edememiştir. Ama bu-nu açıkça, yüzüne karşı söyleyecek olsanız, küstahlıkla, al-çaklıkla suçlanırsınız. Kimi erkekler, sırf kadın kendisine aşık diye, ömür boyu zincire vurulmayı kabullenecek ka-dar korkaktırlar. Ben özgürlüğüme leke kondurmaktansa, küstah bir alçak olarak adlandırılmayı yeğlerim.»

Kunze:

«Mesele, bu özgürlüğüne leke kondurmamak için işi nerelere vardırabileceğini anlamak» diyerek sözünü kesti.

«Ne demek istiyorsunuz, efendim?»

«Ne demek istediğimi gayet iyi biliyorsun. Klara Brassay'ı öldürdün mü? Kendisine zehir verdin, ya da kalbine bir iğne sapladın ya da boğana dek boğazını sıktın mı?»

Dorfrichter güldü.

«Şaka yapıyorsunuz, efendim.»

«Şaka yapmadığının farkındasın!»

«Anlıyorum. Mader'i zehirleyerek öldürdüm, dokuz subayı daha zehirleme girişiminde bulundum, Klara'yı da zehirlemiştim!»

«Yaptın mı, yapmadın mı?»

Dorfrichter kızgın bir şekilde başını salladı,

«Tabii ki yapmadım!» dedi. «Ne Klara'yı ne de Mader'i... Hayır, hayır, hayır!»

Kunze sertçe:

«Pekâlâ» dedi. «Biz de kendisini gömüldüğü yerden çıkarttırırız. Allahtan, adli tıp büyük aşamalar yapmış durumda. Cesedin gömülmesinin üzerinden yıllar bile geçmiş olsa, şimdiki patoloji uzmanları ölüm nedenini ortaya çıkartabiliyorlar.» Stoklaska'ya döndü ve devam etti. «Teğmen'i hücreesine götürün, lütfen.»

Dorfrichter ayağa kalkmış, pencereden dışarı bakıyordu.

«İntihar edeceğini söyleyerek beni tehdit etmeye çalıştığını anlatmıştım, efendim. Keskenet'teyken bile, değişik ruh halleri arasında bocalardı. Bir gün hayat dolu bir kız olurur, ertesi gün ağlar dururdu. Zehirlenerek ölmüş olabilir, ama bu zehiri ona veren ben değilim.»

Kunze cevap vermedi. Oturumun oldukça iyi geçtiğini düşünüyordu. Korktuğu başına gelmemiş, yani içinde esen kuşku fırtınaları, sorguyu yönetmesine engel olamamıştı. Sorgunun başladığı ana oranla kendini çok daha rahat hissediyordu şimdi. Ağaçsız arazilerde, sezdirmeden yaklaştırmaya çalıştığı av, uzun bir süre sonra nihayet menzile girmişti. Klara Brassay'ın zehirlenerek öldüğünden ve bu işte Peter Dorfrichter'in de parmağı olduğundan hiç kuşku yoktu. Müfettiş Weinberger'e telefon etti, kendisinden, Klara Brassay'ın cesedinin çıkartılarak otopsiye gönderilmesi işiyle ilgilenmesini istedi.

Bu arada iki dedektif, halkının ruhsal ihtiyaçlarına cevap verebilmek için didinen Papaz Brassay'ın oturduğu

Macar kasabasına gittiler. Frau Kralik'in pansiyonundan teslim aldığı eşyalar arasında, dikkate değer bir şey olup olmadığını anlamak istiyorlardı.

Rose, bir gün öğleden sonra geç vakit Graz'dan döndü. Kunze eve geldiğinde, en frapan renkli ve yumuşak sabahlığına bürünmüştü bile. Giyinişi konusunda düşüncelerini çok az belirttiği için, Yüzbaşı'nın, kılığını hiç sevmeyişini bilemezdi tabii. Yeni bir giysisi için ne düşündüğünü soracak olsa, aldığı cevap daima çok yakışmış olduğu biçimindeydi.

Daha içeri girer girmez, Kunze'ye ilk sözü:

«Paul amca herşeyini bana bıraktı» oldu. «Yani, hemen hemen herşeyini. Kahyasına nakit olarak onbin kron ödenecek. Ayrıca, galiba bir miktar tahvil de vermiş olduğunu sanıyorum. Belki de kadın kendisi almıştır. Bunun üzerinde durmak istemiyorum, çünkü işleri uzatmış olurum. Avukatım her şeyi iki aya kadar halledebileceğini söylüyor. Bugün Aralığın yirmisi olduğuna göre demek ki Şubat sonunu bulacak. Şu halde martta evlenebiliriz. Martın idez'ine (*) ne dersin?»

«Niçin?»

«Çok güzel bir günmüş gibi geliyor insana?»

«Sezar'a hiç de iyi gelmemiştir.»

Kadın kollarını sımsıkı boynuna doladı,

«Mutlu değil misin?» diye sordu.

Ne evlilik düşüncesi ne de boynuna dolanan kolları kendisini mutlu ediyordu. Kadının sabahlığı tombul etlerini açıkta bırakacak biçimde bir omuzundan geriye kaymıştı. Eve dönerken geçtiği çarşıdaki dükkanların çatı kirişlerinden sarkan yağlı Macar kazlarının tüyleri yolunmuş, sarımsı görüntülerini hatırlattı bu manzara ona ve kadını yavaşça itti. Ellerinin altındaki bu yumuşaklık, onu artan bir istekle, dipdiri, incecik kol ve bacakların, kendine güvenen kemikli ellerin, gergin, serin bir cildin altındaki bedenine özlemine itiyordu. Kadının:

(*) Idez: Eski Roma takviminde mart, temmuz ve ekim aylarının 15. ve öteki ayların 13. gününe verilen isim.

«Hiç mutlu bir halin yok» dediğini duyar gibi oldu. İri, mavi gözleri sitem doluydu.

«Biraz yorgunum da...» diye bir yalanla hafifçe alnından öptü onu.

Onun yerinde olsa, Teğmen Peter Dorfrichter ne yapardı acaba, diye merak etti. Herhalde bir daha dönmemek üzere evden çıkar gider ve bu iri mavi gözlerdeki ifadeyi büsbütün görmezlikten gelirdi. Ayrılma zamanının geldiğini anlar, yoksa (ne demişti?)... «ömür boyu zincire vurulacağını» bilirdi. Dorfrichter, sevmediği bir kadını terk edebilme gücüne sahip olduğu için gerçekten de alçağın tekiydi, işte... Emil Kunze, sevmediği kadınla kaldığı için iyi bir insandı. Acı acı gülümseyerek gerçeğin böyle olmadığını, kendi iyiliğinin zayıflığından, Dorfrichter'in alçaklığının ise inançlarını uygulayabilecek güce sahip olmasından geldiğini düşündü. Rose, kendisine aşık ve sırf onun bu aşkı yüzünden ömür boyu ona bağlı kalacaktı. İlişkilerinin başlangıcından beri Kunze, kadının aşkının ne olduğunu biliyordu: Sekiz koluyla kendisine uzanan, yakaladığı zaman yumuşak, torbayı andırır bedenine çekmeye başlayan kocaman, aç bir ahtapottu bu. Kendisi ise kaçmak için hiç bir çaba göstermemişti. Hattâ gençlerin özrü bile kendisi için geçerli olamazdı. «Sevilmek isteği gençliğin bir çılgınlığıdır» diye düşündü.

«Olgunluk da aşkın, sevmekten çok daha güç bir şey olduğunu anlamakla başlar. Çok az kişi bunu kendisine itiraf edecek kadar cesurdur; dolayısıyla, bir takım yüzeysel ilgileri, hattâ belki cinsel eğilimleri, aşk adıyla tanımlayarak kendi kendilerini aldatma yoluna giderler.»

Rose:

«İrma ve Alfred de çok sevindi» dedi.

Kunze boş boş:

«Neye?» diye sorduktan sonra, adı geçen kişilerin Rose'un kız kardeşi ve eniştesi olduklarını hatırladı.

Kadın şaşkın bir bakış fırlattı.

«Evleneceğimiz haberine tabii. Başka neye olabilir?»

Kunze içinden «Onlara söylemiş bile» diye geçirdi. Yüksek sesle:

«İyi, iyi...» diye mırıldandı.

Rose devam ediyordu:

«Umarım, ordu'nun buna hiç bir itirazı olmaz. Apart-

man Alfred'in adına kayıtlı, ama yine de benim burada oturmuş olduğumu öğrenebilirler. Acaba hiç olmazsa düğüne kadar, İrina ile Alfred'in yanına gitsem mi?»

Kunze şaka yollu:

«Benim çıkmam daha doğru olmaz mı?» diye sordu ve hemen bunun şaka değil de oldukça güzel bir düşünce olduğunu farketti. «Evet, evet. Buraya yakın bir ev tutarım. Bir pansiyon odası bile olabilir. Muhteşem bir şey olması şart değildi. İki oda ya da aynı zamanda hem yatak odası hem de oturma odası olarak kullanılabilecek bir yer ile bir banyo yeterli. Tabii özel girişi olmak şartıyla.»

«Yemek işini nasıl halledeceksin?»

«Sabahları işe giderken, yol üstündeki kahvelerden birinde kahvaltı ederim. Sonra akşam yemeklerine buraya gelirim. Ne de olsa, kısa bir süre için katlanılabilir.»

«Kısa bir süre» sözü kadını rahatlatmışa benziyordu. En kısa zamanda uygun bir yer aramaya başlayacağını söyledi. Hizmetçi sofranın hazır olduğunu bildirdiğinde Kunze, masanın Rose'un pek değer verdiği Meissen porseleninden sofraya takımıyla kurulmuş olduğunu gördü. Gümüş kovanın içinde bir şişe şampanya soğumaktaydı.

Şakacı bir ifadeyle:

«Neyi kutluyoruz?» diye sordu.

Evden ayrılmasına karar verildiğinden bu yana, kendisini daha neşeli hissediyordu. Evlilikten kaçabileceğini sandığından değil; bu hükme itiraz ya da temyiz hakkı söz konusu bile değildi. Ama yine de yeni eve geçmek bir değişiklik, içinde bulunduğu şartlarda bir nimetti.

Yemekten sonra fonografta plak çaldılar. Müzik Rose'u her zaman duygulandırır. Şen Dul Valsi'ni üst üste iki kez çalmasından sonra Kunze ayağa kalktı ve çok yorucu bir gün geçirmiş olduğunu ileri sürerek izin isteyip iyi geceler diledi. O gidince, Rose fonografı durdurdu; hemen hemen dopdolu duran şampanya şişesini de yanına alarak yatak odasına geçti.

Dedektifler Macaristan'dan döndükten sonra, Müfettiş Weinberger Askerî Mahkeme Binasındaki çalışma odasında Kunze'yi arayarak, soruşturmanın sonuçlarını anlattı. Son iki gün süresince günlük Viyana gazeteleri Klara

Brassay'ın hayatı ve ölümü konusunda heyecan dolu yazılar yayınlamış bulunuyorlardı. Kimi girgin muhabirler, genç kızın ailesi, Keskemet Tiyatrosu'nun müdürü, eski oyun arkadaşları, Grand Hotel'in kapıcısı ve Frau Kralik ile görüşmeler yapmışlardı. Çılgın bir gazeteci ise, baba Hodossy ile görüşmeye yeltenmişse de, yaşlı adamın Senegalli masörü tarafından kapı dışarı atılmıştı.

Müfettiş, Kunze'ye:

«Adamlarımın Papaz Brassay'den bilgi almaları oldukça güç olmuş» dedi. «Kızı evden kaçıp, sahneye çıktığı gün aralarındaki ilişkinin koptuğunu söyleyip durmuş hep. Karısı daha çok yardımcı olmaya çalışmış. Dedektiflere, bir gün Klara'nın ardından Keskemet'e giderek, kızını eve dönmesi için kandırmaya çalıştığını anlatmış. Ama Klara anesinin önünde bir sigara yakınca, kadın kızının bundan böyle kurtarılamayacağını anlamış. Tek kelime bile söylemeden dışarı çıkmış ve bir daha da onunla hiç konuşmamış. Eğer yanılmıyorsam, bugün bile kızının bu acı sonunu, sigara içtiği için tanrının onu cezalandırışı olarak görmekteymiş.»

Kunze:

«Kalvinist düşüncenin tipik bir örneği işte...» dedi.

«Yine annesinden elde ettiğimiz daha önemli bir bilgi var: Altı yaşındayken geçirdiği kızıl hastalığından sonra kalbi biraz zayıf kalmış. Ama büyüdükten sonra bu kalp zayıflığını büsbütün atlattığı söylenmiş. Ölüm nedenini bildiren raporda kalp yetersizliği denmiş olduğu için belki bir bağlantı kurulabilir.»

Otopsinin sonucu Kunze'nin eline ancak ertesi gün geçebildi. Klara Brassay iki yılı aşkın bir süredir gömülüydü; dolayısıyla patoloji uzmanlarının ölümün gerçek nedenini bulmaları imkânsızdı. Fakat kesinlikle şunu söyleyebiliyorlardı ki, ne bedeni bir mücadeleye maruz kalmış, ne yaralanmış, ne de zehirlenmişti. Toksikolojik raporda hiç bir belirti bulunamamıştı. Tıbbî rapor, ölüm nedeninin doğal etkenler olduğunu bildirmekteydi.

Müfettiş Weinberger'in raporunun bulunduğu mühürlü zarf getirildiğinde, Kunze odasında yalnızdı. İlk tepkisi Dorfrichter'i getirttirerek ona rapordan söz etmek düşün-

cesiydi. Son sorgusu boyunca Dorfrichter'in soğukkanlılığını bozan tek şeyin, Klara Brassay'ın zehirlenerek ölmüş olabileceği fikri olduğunu hatırladı. Kız, intihar edeceğini söyleyerek genç teğmeni tehdit etmişti, hemen ardından öldüğü ortaya çıkınca herhalde Dorfrichter bu tehdidin gerçekleştiği kanısına kapılmıştı. Herhangi bir skandalı önlemek amacıyla, Genel Kurmay'a atanabilmek umudundan başka bir varlığı olmayan birinin zorlukla altından kalkabileceği hızlı ve sessiz bir cenaze töreni düzenlemişti. Eğer şimdi kızın vücudunda zehir bulunacak olursa, hiç kimse suçsuzluğuna inanmayacaktı. Dorfrichter bunu bildiği için kim bilir kaç geceyi uykusuz geçirmekteydi. Kunze raporu tutuklusuyla paylaşmaktan vazgeçti. Bir adamın gücünü kırmak için, ona uykusuzluk aşılaktan daha iyi bir yol yoktu.

Ayrıca gazetelerdeki haberlerin Marianne Dorfrichter üstünde yapacağı etkiyi de düşünüyordu. Kendisiyle evlenmeden kısa bir süre önce, kocası bir artistle çılgınca sevişmişti. Büyük bir ihtimalle ona, Klara Brassay'den hiç söz etmemişti; tıpkı on broşürü gönderdiğinden kesinlikle söz etmemesi gibi... Bu hikâye gururunu yaralamasının yanında, kocasının dürüstlüğüne olan güvenini de sarsmış olmalıydı. Askerî Tutukevinin bir hücrelerinde kilitli tutulan Dorfrichter'in, karısının tepkisini düşünmek için pek çok zamanı vardı. Ne onun kuşkularını dağıtabilir, ne de, eğer uzaklaşmışsa, yeniden kendisine çekebilirdi. Dorfrichter'e yapılan baskıya eklenen yeni bir ağırlık olmuştu bu. Rahatça uyumasını önlemek için yeni bir dikendi durmaksızın etine saplanan...

SEKİZİNCİ BÖLÜM

EVİNDEKİ yemekli davetten bu yana General Wencel'i hiç görmemişti Yüzbaşı Kunze. General'in çalışma odasına gitmesini bildiren emri aldığı anda bunun dostça bir iki laf etmek için olmadığını biliyordu.

Wencel hiçbir girişe gerek duymadan söze başladı:

«Bu davaya atanalı bir ayı geçti; kasımın on üçünden beri kusursuz olmakla tanınan bir subayı tutuklu bulunduruyorsun. Bugün aralığın yirmi üçü, ama hâlâ tutuklunun suçluluğunu kesin olarak kanıtlayan bir delil bulmuş ya da kendisinden herhangi bir itiraf sağlamış değilsin. Adi bir şarkıcının ölümünü bile bir cinayet davası haline getirmeye çalıştın. Yüzüne gözüne bulaştı. Sonucu daha ne kadar bekleyeceğiz?»

«Generalimin izniyle şunu belirteyim ki, o genç kadının ölümünü sorun haline getiren ben değilim, basın. Ayrıca şarkıcı değil, tiyatro oyuncusuydu!»

Wencel düşünceli düşünceli:

«Ne fark eder?» dedi. Sonra:

«Bu soruşturmaya ne yolda devam etmeyi düşünüyorsun?»

«Bugüne kadar olduğu gibi. Tanıkları sorguya çekip, daha fazla ipucu aramaya devam ederek.»

«Daha fazla mı? Herhangi bir ipucu ele geçirdiğini bilmiyordum!»

Kunze sesini çıkarmadı.

«Adamı serbest bırakmamızı istemiyor musun?»

«Tabii hayır, efendim.»

«Pekâlâ öyleyse, soruşturmana devam et. Hay Allah kahretsin!... Gidebilirsin!»

Gitmesini bildirişi alışlagelmemiş bir kabalıkla yapıldığı halde Kunze aldırmadı. Görüşme sona ermişti ya; istediği tek şey de buydu zaten. Tam kapıyı açacağı sırada Wencel kendisini durdurdu.

«Dün Belvedere Sarayı'na çağırıldım. Ekselans Arşidük Franz Ferdinand senin bu davayı yürütme biçiminden duyduğu hoşnutsuzluğu belirtti.» Kunze cevap vermedi. «Belki biraz etkili olur diye söylüyorum sana bunu.»

Kunze kapının yanında durmaya devam ediyordu.

«Ama görüyorum ki, hiç olmadı.»

«Ne olmadı, efendim?»

«Etkili olmadı!»

«Hayır efendim. Eğer yarın Arşidük İmparator olursa, Dorfrichter'i serbest bıraktırabilir, hattâ göğsüne bir madalya bile takabilir. Ama bugün imparator, Franz Josef'tir.»

«Doktor Goldschmiedt, Baron von Schönaich ile görüşmüş. Savaş Bakanlığı'nın bu davayı sivil mahkemelere devretmesini sağlamak için uğraşılıyor.»

Anlaşıldığına göre Wencel haberleri yudum yudum vermeye kararlıydı.

«Evinizdeki davette, böyle davranmak amacında olduğunu bana da söylemişti.»

«Sen ne cevap verdin?»

«Bu çabaya boş yere girişmemesini, Bakanlığın sözü İmparator'a bırakacağını söyledim.»

«Sana karşı hiç de dostça duygular beslemediğini biliyorsun, değil mi?»

«Bakan Schönaich mi?»

«Hayır. Doktor Goldschmiedt.»

«Tersini beklemiyordum. Ayrıca, efendim, kendisinin bir dostu olmak da istemezdim.»

Wencel, masasının üstündeki bir dosyaya uzanarak, karıştırmaya başladı; görüşmenin sona erdiğini anlatmak istiyordu. Sonra da:

«Şimdilik bu kadar, Yüzbaşı. İyi Noeller!» dedi.

«Size de iyi Noeller, Generalim; Frau Wencel'e de...» Kunze'nin sesi pek sevinçli çıktı ve hızla kendini kapıdan dışarı attı.

Çalışma odasına geldiğinde Heinrich ve Stoklaska'nın kendisini beklediklerini gördü. Yüzlerinden iyi bir haberleri olduğu anlaşıyordu. Stoklaska:

«Adamı buldular!» diye bildirdi. Genellikle az ve öz konuşan biri olduğu halde, sözünün anlamsızlığını farkedemeyecek kadar heyecan içindeydi.

Kunze:

«Hangi adamı?» diye sordu.

Heinrich:

«Emirerini!» dedi.

Stoklaska:

«Ritzberger'in eczanesinden siyanür satın almak isteyen emirerini!» diye bağırdı. «Linz'deki!»

Sonunda Kunze kimden söz edildiğini anlayabilmişti.

«Çok ilginç. Şimdi biriniz bana olup bitenleri anlat-sın lütfen.»

Linz garnizonundaki emirerlerinin hepsi teker teker sorguya çekildikten sonra, arama bütün imparatorluğa yayılmıştı. Linz'den başka bir garnizona atanan erlerin hepsi sorguya çekilmeye başlanmıştı. Adam sonunda Zagreb'de ele geçirilmişti. Eczacı Ritzberger'in hatırladıklarını derhal doğruladı. Emirerliğini yaptığı teğmen kendisini siyanür alması için eczaneye göndermişti. Eve gelip de eczacının bir belge isteğinde bulunduğunu bildirince, teğmen sinirlenmiş ve Ritzberger'in siyanürlerini ne yapması gerektiği konusundaki açık saçık düşüncelerini belirtmişti. Birkaç gün önce gerek teğmenin, gerekse kendisinin atanma emirleri geldiği için bu olaydan hemen sonra er, Zagreb'deki On yedinci Piyade Alayına gelmiş; teğmen ise Nagikanizsa'daki Yirmi sekizinci Piyade Alayına gitmişti.

Kunze, Nagikanizsa'daki Alay Komutanlığına telefon edip, siyanür satın alma girişimiyle ilgili olarak Teğmen Xavier Vanini'nin sorguya çekilmesini istedi. Aynı gün öğleden sonra cevap telgraf yoluyla ellerine geçti. Ritzberger ipucu'nun çevresini saran esrar da böylece ortadan kalkmış oluyordu. Son derece meraklı amatör bir fotoğrafçı olan Teğmen Vanini, çektiği bazı filmleri kendisi basabilmek için potasyum siyanür almak istemişti. Ritzberger, emireri-

ni eli boş olarak geri gönderdiğinde çoktan konuyu bir yana itmiş ve bavullarını hazırlamaya başlamıştı. 12 kasım günü Nagikanizsa'ya geldikten sonra oradaki Sağlık Bürosundan gerekli izni sağlamış ve yöre eczanelerinin birinden istediği kimyasal maddeyi satın almıştı.

Kunze telgrafı bir kez daha okudu. Stoklaska'ya:

«Böylece işe başladığımız noktaya, bir ay öncesine dönmüş oluyoruz» dedi. Bir iki saniye düşündükten sonra:

«Vanini üzerine ne kadar bilgi edinebilirseniz edinin» diye devam etti. «Kişisel özellikleri, çalışmaları, sicili, fotoğrafları, her şey!» Parmaklarıyla sinirli sinirli masasının üstüne vurup duruyordu. Yeniden Stoklaska'ya döndü. «Seni böyle bir şeye zorlamak istemezdim ama ilk trenle Linz'e hareket etmen gerekiyor. Eğer yanılmıyorsam, saat beşte kalkan bir tren var. Bu gece ve yarın sabah gerekli bilgi ve belgelerin hepsini toparlayabilirsin. Yarın öğleden sonraki ilk trene binecek olursan, Noel mumlarını yakabileceğin bir saatte evine dönmüş olursun.» Bakışlarını başka bir yere çevirdi. Noel'den bir gün önce genç bir adamı şehirden yollamak çok düşüncesizce bir davranıştı; eğer teğmen suratını ekşitecek olursa, bunu görmek istemiyordu.

Ama Stoklaska kendisine verilen emir hakkında hiç bir şey söylemedi. Dedektif hikâyelerinin usanmak bilmez bir okuyucusu olduğundan, belki bu Şerlok Holmes'vari görevi kendisini keyiflendirmişti bile. Ayrıca kız arkadaşından yeni ayrılmış olduğu için, tatilini nasıl geçireceği önemli değildi.

Mahkeme binası saatin erkenliğine rağmen boştu, çünkü çokları öğle tatillerinden sonra geri dönmemişlerdi. Camın yanına giden Kunze, kıvıl kıvıl kaynaşan Hernalser Gürtel'e baktı. Sabahtan beri kar yağıyordu. Hava raporları bembeyaz bir Noel'in müjdesini vermişlerdi. Viyana'yı her mevsimde severdi, ama en çok kış aylarını tercih ederdi; hele kapkara göğün kubbe olduğu sessiz bir katedral görüntüsüne bürünen karlı Noel gecelerinde, şehre doyum olmazdı. Paris'te olduğu gibi müzik ve gürültü içinde kutlanan Noel geceleri kendisine çok anlamsız gelirdi. Kunze'ye göre bu gece, ailelerin bir araya geldiği, hediyelerin verilip alındığı bir barış ve huzur gecesiydi.

Şimdi; saat beş sularında Viyana, taşıtlar son seferlerini yapmadan evlerine yetişmeye çırpınan insanların, Hansel ve Gretel'in özel seansından sonra opera binasından sokaklara dökülen çocukların, dükkan kapılarının dışından indirilen kepenklerin, kaldırımlardaki karı temizleyen süpürgelerin, kızak çanlarının ve —ara sıra— çıkardıkları bozuk seslerle, kentin on dokuzuncu yüzyıl armonisini bozan otomobil kornalarının gürültüleriyle hareketlenmişti.

Stoklaska bir bavul dolusu belgeyle birlikte döndü. Bilinmeyen bir Xavier Vanini'nin bütün hayatı Kunze'nin masasının üstüne seriliverdi. Bunların içinde özellikle kayda değer hiç bir şey yoktu. Çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler sık-rastlanır kisilikte bir kıta subayını yansıtıyordu; Yirmi yedi yıl önce Trieste'de doğmuştu, Romen Katoliği idi, öğrenimini Fiume'de sürdürmüştü, Wiener Neustadt Hârp Akademisinden mezun olmuş, Grâz, Lemberg, Saraybosna ve Linz'deki görevlerinden sonra Nagikanizsa'ya atanmıştı.

Kunze:

«1907 ocak ayından 1908 kasım ayına kadar Saraybosna...» diye söylendi. «1907 ekim ayından, 1909 Mayıs'ına kadar Dorfrichter de Saraybosnadaydı. Her ikisi de On sekizinci Piyade Taburunda görevliydi. Büyük bir ihtimalle birbirlerini tanıyorlar. Her ikisi de Linz'deki On dördüncü Piyade Alayına atanmışlar.» Adamın son durumunu ortaya koyan raporları yeniden inceledi. «Kıta görevi için uygun; kişisel hamleciliği, inisiyatifi çok kısıtlıdır; keşif görevleri için teklif edilemez; yönetim altında daha başarılı olur.»

Stoklaska:

«Pek başarılı bir subay olarak kabul edilmiyor galiba» dedi. «Seviliyor ama daha çok genç kuşak arasında... Yine de ciddiye alınmıyor. İçkici ama kendine hakim olmasını beceriyor. Gırtlığına kadar borç içinde ve alacaklıları hep peşinde olduğu halde arkadaşlarının yardımıyla idare edebiliyor.»

«Dorfrichter'le arasında herhangi bir ilişki var mı?»

«Görünürde bir şey yok. Görev saatleri dışında değişik yerlerde vakit geçiriyorlar. Vanini daha genç ve daha başibos bir gurupla beraber oluyor, Dorfrichterler ise üstün tabakayla görüşüyorlar. Dorfrichter, Genel Kurmay'a

aday olduğu için attığı adımlara dikkat etmek zorundaydı. Vanini ise ikinci sınıf bir subaydı, bu özelliğinin kendine özgü avantajlarından faydalanmaya bakıyordu.»

«Öyleyse aralarında hiç bir ilişki kurulamayacağı çok belirgin. Arkadaş değillerdi ve üstelik Genel Kurmay'ın bütünü öldürülse, bunun Vanini'ye hiç bir yararı olamazdı. İşte sana sarp bir uçurum daha. Böylesine çılgınca bir görüş yüzünden seni oralara gönderdiğim için özür dilerim.»

Stoklaska gülümsedi.

«Hiç önemli değil. Tren yolculuklarına bayılırım. Bir kere, beş yaşımıdayken, yazın Wolfgangsee civarındaki Ströbl'de kalmıştık. Gölün yanı sıra dolaşan oyuncak trene binmeye kalktım; annemle babam beni alabilmek için Ischl'e gitmek zorunda kaldılar. Üstelik dün gece Herrenhaus Otelinde enfes bir yemek yedim. Bu arada pek gezece bir yaşlı kız olan kat hizmetçisi bana Peter Dorfrichter'i bir kez bu otelde görmüş olduğunu söyledi. Sanki bir çeşit skandalla ilgili olarak orada bulunmuş gibi söz etti Dorfrichter'in varlığından.»

Kunze ansızın, teğmenle ilgili olarak kendi sorduğu sorulara baş garson ile kapıcının tepkilerini hatırladı.

«Kadının tam olarak ne söylediğini tekrarlar mısınız?»

«Tam olarak tekrarlayamayacağım. Beni huylandırdı; sonra da sustu ve beş kron teklif ettiğim halde bir daha hiç bir şey söylemedi.»

«On kron demeliydin.»

Sonra önündeki not defterine: «Herrenhaus konusunda Müfettiş Weinberger'i ara» diye kaydetti.

Kunze, masasının önündeki iskemlenin ucuna dimdik bir şekilde ilişmiş olan emirlerine:

«Üsteğmen Peter Dorfrichter'i tanıyor musun?» diye sordu.

Boka, ölü balıkları andıran anlamsız bakışlarıyla süzdü Yüzbaşı'yı. Kunze, kendisine bir iskemle vermiş olduğu için kuşkulandı. Kendilerine yaraşır bir biçimde davranan subaylarla beraberken daha rahat oluyordu. Yani kaba saba tutumlara alıştı o... Üstelik Yüzbaşı'yla daha önce-

ki karşılaşmasını hatırlayarak huzuru kaçıyordu. Dikkat kesilmişti.

«Saygılarımla belirteyim ki, Üsteğmen Peter Dorfrichter adında birini tanıyorum, efendim.»

«Ne ölçüde bir tanıma bu?»

Boka vereceği cevabın sonuçlarını iyice tarttı.

«Saygılarımla belirteyim ki, kendisinin Yüzbaşı Mader'e zehiri gönderen kişi olduğunu söylediklerini duydum, efendim.»

«Senin bildiğin kadarıyla, Yüzbaşı Mader ile teğmen arasındaki ilişkiler nasıldı?»

«Saygılarımla belirteyim ki, sorunuzu anlayamadım, efendim.»

Kunze, sanki bu Macar'la kendi arasındaki metreleri ve kişisel uzaklığı azaltmak istercesine, öne eğildi.

«Bana bak, asker, öğrenmek istediğim kısaca şu: Teğmen Dorfrichter'in senin Yüzbaşı'na karşı kini var mıydı?» Yavaş yavaş, her bir hecenin üstüne basarak konuşuyordu. «Bir subayın arkadaşını öldürmek isteyeceğini düşünmek güç, ama eğer düşünmüşse çok güçlü bir nedeni var demektir. Sen Yüzbaşı Mader'le birlikte dört yıl geçirdiğine göre...»

«Beş!» Boka sözünü kesmişti. Ses tonunda gurur okunuyordu ve bir an için gözleri duygulu bir bakış kazandı. Bu duygusal hâl Kunze'nin gözünden kaçmadı.

«Sen de, ben de aynı şeyi istiyoruz. Yüzbaşı Mader'i öldüren adamı bulmayı... Onun için iyi düşün. Yüzbaşı'nı, hiç Teğmen Dorfrichter ile kavga etti mi, bir kadın ya da para konusunda aralarında bir anlaşmazlık oldu mu? İster sakın kafayla, ister sarhoşken olsun...»

Boka yavaş yavaş başını salladı ve daha rahat bir şekilde geriye yaslandı. Yüzbaşı Kunze'nin bilmediği bir şeyi bildiğini anlamak, ona bir üstünlük sağlamıştı kendince. Yine kelimeleri dikkatle kullanarak.

«Saygılarımla belirteyim ki, efendim, teğmenin hiç bir kini yoktu. Üstelik Yüzbaşı Mader'e şükran borçluydu.»

«O da niye?»

«Hayatını kurtardığı için. Başka ne olabilir?»

Boka'nın Almancasını çözerek, kimin kimi kurtardığını anlamak Kunze'ye birkaç dakika kaybettirdi. Gerçek-

ler belirlendiğinde, Boka'dan hikâyeyi ayrıntılarıyla anlatmasını istedi.

«Saygılarımla belirteyim ki, efendim, Teğmen Dorfrichter suya yeni girmişti ki, büyük bir dalga gelerek, kendisini başasağı etti. Bağırmaya başladı. Yüzbaşı Mader hemen suya atlayarak, kendisini çekip çıkardı.»

«Allah cezanı versin, Boka! Biraz daha ayrıntılı anlatamaz mısın! Ne suyundan söz ediyorsun? Nehir mi, göl mü? Nerede ve ne zaman oldu bunlar?»

«1904 haziranında Castelnovo'da, efendim.»

İlk yıl sınavlarından sonra, Harp Akademisi öğrencilerinin hepsi, daha doğrusu sınıfı geçmeyi başaranlar, yüzmeye, yelken kullanma ve denizcilik öğrenmeleri amacıyla kurs görmek üzere, Adriyatik Denizi kıyısındaki Castelnovo'ya götürülmüşlerdi. Eğitim çok yorucuydu; adamakıllı enerji ve güç isteyen bir şeydi. Öğrenciler tek tek not alıyorlar ve bu notlar raporlarına kaydediliyordu.

Anlaşıldığına göre ılık bir akşamüstü Mader, Dorfrichter ve üç teğmen daha, sahilde piknik yapmaya karar vermişlerdi. Daha doğrusu Boka'nın anlatımından Kunze'nin çıkardığı sonuç böyleydi. Boka devam ediyordu:

«Yanlarına üç de kız almışlardı. Buz dolu bir küfenin içine de on şişe şampanya ile büyük bir sepet yemek koymuşlardı. Tek emireri bendim. Oraya vardığımızda hava hâlâ aydınlıktı, ama karanlık bastıktan sonra da oturmaya devam edildi; dolayısıyla benim bir kamp ateşi yakmam gerekti. Sonra beylerden bazıları kızları kabinelere götürdüler. Yüzbaşı Mader ve Teğmen Dorfrichter ateşin başında kaldılar. Ben onlardan pek uzak olmayan bir yerde sırtüstü kumlara yatmışım. Hepimiz içiyorduk; yüzbaşı bana da koca bir şişe vermişti, böyle bir adamdı, işte... Sonra teğmen ayağa kalkarak denize koştu. Yüzbaşının kendisine dikkat etmesi için seslendiğini duydum; Teğmen Dorfrichter içkiye alışık değildi, o gecede kaldırılabileceğinden fazlasını içmişti. Serinlemek istediğini söyledi ve söylemesine kalmadan yardım istemeye, bağırmaya başladı. Yüzbaşı tüniğini çıkarmıştı, ama onun dışında tamamen giyinikti; her şeye rağmen, olduğu gibi suya atladı. Hep böyleydi; daima başkalarına yardım etmeye hazırdı. Bir keresinde, Krakow'dayken, sırf ev sahibesinin kedisini kurtarabilmek

için, dört katlı evin damına tırmanmıştı. Allahın belası kedi tavanarasının penceresinden süzölmüş ve...»

Kunze sözünü kesti:

«Sen Castelnovo'ya dön!»

«Evet, efendim. Neyse, Yüzbaşı Mader karanlıktan dolayı Teğmen Dorfrichter'i bulmakta oldukça güçlük çekti. Demin de dediğim gibi, onu —yani teğmeni— bir dalga devirip, sürüklemişti. Sonunda Yüzbaşı açılmakta olan teğmen'e yetişti ve onu dışarı çıkardı. Öksürüyor ve ağzından tükürükler saçıyordu, teğmen yani; biz kendisini baş aşağı tutmuş, suyu çıkarmasına yardım ederken. Öteki üç subay çıgıkları duymuş ve ne olduğunu anlamak için koşarak gelmişlerdi, ama Yüzbaşı Mader kendilerine teğmenin şaka yaptığını söyledi. Onlar da inandılar ve yeniden ne yapmaktaysalar, devam etmek üzere, kızların yanına kabinelere döndüler. Teğmen Dorfrichter hâlâ iyileşememişti. Ayağa kalkana kadar oldukça uzun bir zaman geçti.»

«Madem Yüzbaşı Mader, Teğmen'in şaka yaptığını söyledi, sen şaka olmadığını nereden biliyorsun?»

«Saygılarımla belirteyim ki, efendim, teğmen Dorfrichter suda korkudan aklını kaçırmış gibiydi. Kazığa oturtulmuş domuzlar gibi haykırıyordu. Ayrıca Yüzbaşı'dan, boğulmak üzere olduğunu kimseye söylememesini rica ettiğini de duydum. Yüzbaşı da söylemeyeceğine dair söz verdi. Ve asla söylemedi.»

«Ya sen?»

«Ya ben ne, efendim?»

«Söyledin mi?»

«Hayır, efendim. Yüzbaşı Mader söz verdiğine göre böyle bir şeyin doğru olmayacağını düşündüm. Aynı söz benim için de geçerliydi.»

«Bu olaydan sonra Yüzbaşı Mader ile Teğmen Dorfrichter'in arkadaşlıkları devam etti mi? Beraber olmaya devam ettiler mi?»

«Bilmiyorum, efendim. Biz, yani Yüzbaşım ve ben, Teğmen ile aynı garnizonlarda hiç bulunmadık.»

«O gece sahilde bulunan öteki üç subayın kim olduklarını hatırlayabilecek misin?»

Boka bütün gücüyle düşünüyordu.

«Biri Teğmen Gabriel'di, sonradan Binbaşı von Cam-

panini'nin kızıyla evlenerek, ordu'dan ayrılan subay. Öteki On dördüncü Ağır Süvari Alayı'ndan biriydi, şu, bütün subayların düzgün traşlı olduğu alaydan... Adını hatırlamıyorum. Baron'du ve Museviydi. Üçüncünün adını da hatırlamıyorum ama duyduğuma göre aynı yaz Innsbruck'ta intihar etmiş.»

Kunze, Stoklaska'ya:

«Hoffer'i kastediyor olmalı» dedi.

Boka:

«Tamam, efendim!» diyerek doğruladı. «Teğmen Hoffer. Kendisini öldürdüğüne inanmak çok güç. İmparator'un önünde atından düşse bile, yerden gülerek kalkabilecek bir adama benziyordu.»

Kunze, Klara Brassay ile ilgili sorgudan bu yana Dorfrichter'i görmemişti. Eğer onu üzgün bulacağını umduysa, çok yanılmış olduğu ortadaydı. İnzibat Amiri Tuttman ve silahlı nöbetçi tarafından getirilen Dorfrichter parlak gözleri ve pembe yanaklarıyla Avusturya-Macaristan Ordusundaki en rahat adam görünümündeydi. Nöbetçiler dışarı çıktıktan sonra oldukça neşeli bir tavırla:

«Bugünkü kötü haberler neler?» diye sordu.

«Özellikle kötü denebilecek bir şey yok. Yalnız az önce Yüzbaşı Mader'in seni Adriyatik'ten zor çıkardığını öğrendim. Niye daha önce hiç söz etmemiştin?»

Dorfrichter'in bakışları buğulanır gibi oldu. Sıkılmış gibi:

«Söz etmem mi gerekirdi?» diye tersledi. «Kötü bir binici olduğumu biliyordunuz. Şimdi aynı zamanda kötü bir yüzücü olduğumu da öğrendiniz!»

«Allah belanı versin, Dorfrichter!» Kunze hiddetlenmişti. «Senin yapın ve fiziksel niteliklerin beni ilgilendirmez. Seni denizden çekip kurtaran adamı, Rirchard Mader'i, öldürüp öldürmediğini öğrenmek istiyorum.»

«Öldürmediğimi söylemiştim! Ama bana inanmak istemiyorsunuz. Bu davayla ilgisi olmayan bir sürü olayı katmaya uğraşıyorsunuz. Size Klara Brassay'i de öldürmediğimi söylemiştim, ama mezarı kazdırdınız, otopsi yapılmasını emrettiniz, ne oldu? Daha başta benim sözüme inanmanız çok daha basit ve ucuz bir yol olacaktı.»

Kunze, «Zehir bulunmadığını biliyor» diye düşündü. «Birisi ona otopsinin sonucunu söylemiş ve rahatlatmış

ki, bugün bu kadar rahat ve huzur içinde. Altı haftalık yalnızlığın ve tutukluluğun izleri olmalıydı üzerinde, ama yok; karısı ve çocuğunun nasıl olduklarını da sormadı. Önceden hep aklını kurcalıyordu onlar... Brassay olayına karısının tepkisinin ne olduğunu merak etmiyor mu? Olayın gazetelere yansıdığını düşünmüş olmalı. Yoksa karısı ile bir ilişki kurmuş durumda mı? Tutukevindenden dışarıya, dışarıdan da içeriye haber gönderildiği daha önceleri de birkaç kez ortaya çıkartılmıştı.»

Kunze, hemen içinde bulunduğu ana ve elindeki davaya döndü:

«Sana şaşıyorum, Teğmen. Gururun, kendini korumak için göstermen gereken çabadan daha ağır basıyor galiba. Eğer Mader gerçekten seni boğulmaktan kurtardıysa, onu öldürebilmek için bir canavar olman gerekirdi. Ve ben hâlâ senin böyle bir canavar olduğuna inanmıyorum!»

«Açıkça söyleyeyim ki, efendim, sizin neye inanıp neye inanmadığınız artık beni zerre kadar ilgilendirmiyor. Yalnız bu davayı benim avuç falıma bakarak çözmeye uğraşmamanızı dilerdim. Benim o Allahın cezası broşürleri postaladığımı gören ya da bana zehiri satan iki tanık bulun. Ama bulamayacaksınız, çünkü böyle iki insan yok!»

«Belki yok. Belki de onu bulduk bile.»

«İyi öyleyse, kendisini gösterin ve beni jüri önünde mahkemeye çıkartın. Bu iş bitsin artık! Bu kovalamaca ne kadar sürecek?»

Kunze ayağa kalkarak, Dorfrichter'e yaklaştı:

«Sana soruyorum: Mader seni sudan çıkardı mı, çıkarmadı mı?»

Dorfrichter bağıırıyordu:

«Sizi hiç ilgilendirmez! Onu da mezarından çıkartın ve kendisine sorun!»

Kunze'nin rengi soldu ve:

«Bugünlük bu kadar yeter!» dedi.

Kızgınlık içinde nöbetçiye çağırdı, Dorfrichter'i hole çıkarttırarak, Inzibat Amiri Tuttınan nefes nefese merdivenleri çıkıp tutukluyu hücreğine götürmek üzere gelene kadar, orada bekletti.

Kunze, Stoklaska'ya:

«İt herif karısını sormadı» dedi. «Ondan haber alıyormuş gibi bir duygu var içimde. Bir ilişki kurmuş olabiseytanın teğmeni

lirler.» Bir sigara yaktı. Ne kadar çabalarsa çabalasın, kibriti yakan elinin titremesine engel olamamıştı. «Eğer bu bağlantıyı sağlayan Doktor Goldschmiedt ise, bunu onun yanına bırakmayacağım. Davayı sivil mahkemeye aktarmak için çaba harcadı; başaramadı. Şimdi başka yol deneyecek. Pek kolay boyun eğecek bir tip değil.»

Konuşurken asistanlarının gözlerinin kendi üstünde olduğunu hissediyordu. Sorgu sırasında kabalaşan ve terbiyesizleşen ilk sanık değildi Teğmen Dorfrichter. Oysa, Yüzbaşı Kunze'nin öfkelenişini bugüne kadar hiç görmemişlerdi.

Evine dönerken Emniyet Müdürlüğüne uğradı, Müfettiş Weinberger'e kuşkusunu anlatarak Marianne Dorfrichter'in polisçe gözetlenmesini istedi. Ertesi sabahın başlayarak Gruberler'in evi gözaltına alınacak ve Marianne'ı ziyaret eden herkes sessizce izlenecekti.

Müfettiş:

«Bu arada söyleyeyim» dedi, «eğer siz gelmemiş olsaydınız, yarın ben uğrayacaktım. Herrenhaus Oteli ile ilgili olarak yaptığımız telefon konuşmasından sonra ben Linz polisi ile bağlantı kurdum. Baş garsonla ve otelin kapıcısıyla konuşmuşlar, ama her ikisi de Peter Dorfrichter ile ilgili bir olay hatırlamaktan kaçınmışlar. Sonra dün Linz güvenlik kuvvetlerinde çalışan bir dedektiften mektup aldım. Bizi ilgilendirebilecek bazı bilgiler elde ettiğini, Viyana'ya gelebileceğini ama Amiri'nin gerekli masrafı bizim karşılamamızı şart koştuğunu bildiriyor. Telgraf çekerek verdiğim cevapta kabul ettiğimizi bildirdim. Yarın burada olacak.»

DOKUZUNCU BÖLÜM

DEDEKTİF Johann Schiff, Tirollerde doğup büyümüştü, görünüşüne bakılacak olursa sanki dağlık anayurdunu hiç terketmemiş, Linz'de şehirlilere uygun bir iş bulamamış gibiydi. Gümüş düğmeli, koyu yeşil yünlüden bir takım elbise, kalın botlar ve hafifçe arkaya yatık, güderiyi andıran bir fötr şapka giymişti. Açık havada çok bulunan kişilere özgü yanık teninin bu renginin nedeni, şişeler içinde satılan güneş de olabilirdi. Amiri kendisini en zeki ve güvenilir adamlarından biri olarak tanımlamıştı.

Kunze'ye:

«Geçen yıl Viyana'da bir işim vardı, nehir gemilerinden biriyle Linz'e dönüyordum» diye anlatmaya başladı. «Eylülün yirmi biriydi ve mevsimin az bulunur ılıkta bir günüydü. Tuna nehri oldukça durgundu, en ufak bir dalga görünümüyle bile deniz tutmasına uğrayan kişilere sık sık rastlarız, bilirsiniz. Mitzi Haverda adlı genç kızın başına da aynı şey geldi. İki genç kızım var, dolayısıyla bu kızcağızın renginin yeşile döndüğünü ve güvertenin parmaklığına doğru ilerlediğini görünce, gemi süvarisinden bir bardak konyak isteyerek genç kıza götürdüm ve ona zorla içirdim. Sonra onu güvertede yere uzanması için ikna ettim; kısa bir süre sonra kendini toplamıştı. Gazetede gördüğü bir iş ilanına dayanarak çalışmak üzere Linz'e gittiğini anlattı. İlan bir Viyana gazetesinde çıkmıştı; iyi ahlâklı,

genç bir yardımcı aradıklarını bildiren genç bir çiftti ilan sahipleri... Onlara, daha önce aldığı referansları, bir de fotoğrafını göndermiş; bey'in kendisini iskelede karşılayacağı cevabını alınıştı. Genç kız az bulunur güzellikeydi; kendisine neden doğrudan doğruya ev adresini verip, orada beklemediklerini merak ettim. Beyaz kadın ticaretinin çeşitli örnekleriyle daha önceden karşılaşmıştık: Otel odalarına götürülen genç kızlar oralarda bayıltılarak, Doğu'daki genelevlere yollanıyordu. Kuşkulandım. Kıza, adam kendisini nereye götürmeyi teklif ederse oraya gitmesini söyledim. Ben de onları izleyecek ve uygun bir ortamda bastırıverecektim.» Dedektif biraz nefes aldı. «Sonra her şey düşündüğüm gibi gelişti. Haa, evet, söylemeyi unuttum. Erkek yolladığı mektupta genç kıza. 'Güzel dudaklarının arasında bir gül tut' diye de yazmıştı. Bu da bana çok garip gelmişti. Kız gemiye binmeden bir önceki gece Viyana'dan bir gül satın alınıştı, ama demirlediğimiz zaman dişlerinin arasına aldığı çiçeğin pek gül denecek bir yanı kalmamıştı. Yanından gelip geçenler, şaşkınlık içinde kıza bakadursunlar, gül kendisinc düşen görevi yerinc getirdi ve az sonra kalabalığın arasından sıyrılan genç bir adam yanına yaklaşarak kızı kolundan tuttu, beklemekte olan bir atlı arabaya doğru götürdü. Kız, acaba izliyor muyum diye bana baktı; ben de üzülmemesini belirten bir işaret yaptım. Adamın şoföre verdiği adresi duydum: Herrenhaus Oteli... Bu, kuşkuvarımı daha da arttırdı. Otelde kendilerini oturma salonuna kadar izledim. Herhalde daha önceden bir oda ayırtmıştı ki, kızı doğruca yukarı çıkarttı. Bir süre bekledikten sonra ben de peşlerinden basamakları tırmanmaya başladım. Üçüncü kattaki bir odaya girdiklerini gördüm.

Beni gören garsonlarda ı biri otel dedektifini ve müdürünü durumdan haberdar etti. Bir hırsız yakalayacaklarını sanıyorlardı, ama kendilerine kimliğini göstererek ne yaptığımı da anlattım. Heybetli ahırlarının ünü söz konusu olduğu için, sanki daha önce bu otelde hiç bir erkek bir kadınla birlikte vakit geçirmemiş gibi aşırı öfkeli ve titiz bir tutum takındılar. Durumu kendilerinin halledebileceklerini söyleyerek, benim çekilmemi istediler. Ama ben birlikte hareket etmemiz konusunda direndim. Kapı kilitliydi, fakat hiç bir güçlkle karşılaşmadan içeri girdik. Masa başında oturuyorlardı. Masanın üstünde bademli bir turta ile

bir şişe tatlı şarap vardı. Genç adam oldukça öfkелendi; benimle birlikte merkeze gelmesi için direttim. Bunun üzerine biraz düşündü ve kimliğini açıkladı. Üsteğmen Pēter Dorfrichter'di adı. Uydurma bahanelerle genç kıızı otele götürdüğünü itiraf etti. Oysa amacı yalnızca **temiz bir macera** idi ve ancak kız buna istekliyse, harekete geçecekti. Linz, bir garnizon kenti olduğu için genç subayların maceralarını pek ciddiye almayız, dolayısıyla eğer kimliği garnizon tarafından da onaylanırsa, olayı bütünüyle unutmaya karar verdim. Birlikte Komutanlığa gittik. Otel'den sadece birkaç blok ötedeydi Karargâh... Nöbetçi subay, teğmenin sözlerini doğruladı.»

Kunze:

«Komutanlığa gidince, Teğmen'in kimliğini niçin araştırdığınızı anlattınız mı?» diye sordu.

«Evet efendim. İyi bir azar işiteceğini ummuştum.»

«Öyle olmadı mı?»

«Hayır efendim. Nöbetçi subay, olayı büyük bir şakaymış gibi karşıladı. Hattâ Teğmen'e karısına söylemeyeceğine dair söz bile verdi. Teğmen Dorfrichter'in evli olduğunu bu yolla öğrenebildim.»

«Acaba, nöbetçi subayın adı herhangi bir biçimde akınızda kalmış olabilir mi?»

Dedektif cebinden bir not defteri çıkartarak başını salladı:

«Evet efendim.» Sonra açmış olduğu sayfaya göz atarak devam etti:

«Teğmen Xavier Vanini. Bu ismi not ettim, çünkü adamın tutumunu hiç beğenmedim. Söylemiş olduğum gibi iki genç kızım var... Eğer genç bir adam **onları** otele götürecek olsaydı, durumu hiç de şakacı bir tavırla karşılamazdım.»

«Vanini...» Kunze bir an durakladı, bu ismi daha önce nerede duymuş olduğunu hatırlamaya çalıştı. Sonra bir şimşek çaktı kafasında. Ritzberger'in eczanesine siyanür alması için emirlerini gönderen subaydı Vanini... Bu adın yeniden ortaya çıkmasında hiç de olağanüstü yan yoktu. Komutanlıkta bir subayın nöbetçi olması son derece normal bir olaydı. Bu subay On dördüncü Piyade Alayının bir teğmeni olacaktı tabii ki... O gece bir raslantı sonucu

nöbetçi subay Vanini'ydi. Bir raslantıydı sadece. Yeniden dedektif'e döndü:

«Kızı ne yaptınız?»

«Kendisine beni otelin oturma salonunda beklemesini söyledim. Komutanlıktaki işim bitince, tren istasyonuna götürdüm onu, üçüncü mevki bir bilet aldım ve Viyana trenine bindirdim. Bunun kendisini son görüşüm olacağını sanmıştım. Ama bir hafta sonra onunla Mozartstrasse'de yeniden karşılaşınca duyduğum şaşkınlığı herhalde tahmin edebilirsiniz. Önce bir yalana sarılmak istedi: Linz'den geçiyordu, yalnızca yolu düşmüştü. Ama kendisini serserilik suçuyla tutuklayacağım yollu bir tehdit savurunca savunması yıkıldı ve Waldeck'te Teğmen Dorfrichter ile birlikte yaşadığını itiraf etti. Bu, bizim banliyölerimizden biridir.»

«Birlikte yaşamak mı? Teğmen kendi evinde kalmıyor muydu?»

«Teğmen genç kıza özel bir evde oda tutmuş ve her gün görmeye gidiyormuş. Kimi zamanlar geceleri bile gidiyormuş. Yirmi dört saat içinde bu şehirden ayrılmasını bildirdim; tersi bir durumda kendisini faşîşelik suçuyla tutuklayacağımı söyledim. Bu onu oldukça korkutmuş olmalı ki, belki teğmen'i daha da fazla korkuttu, ertesi gün ortalıktan kaybolmuştu.»

«Teğmen'le ilişki kurabildiniz mi?»

«Hayır efendim. Yanaşmadım. Bize verilen emirlerde, subaylarla, özellikle ateşli genç subaylarla uğraşırken anlayış ve dikkat göstermemiz yazılıdır. Barış içindeki bir orduda görevli olmak hayal kırıklığı yaratabilir. Ara sıra istim almaları uygun bulunur. Ama bu kızın durumu başkaydı. Dürüst, Allah korkusu ile yaşayan, çalışan insanların kızıydı o... Bu nedenle, böyle bir durumla karşılaşınca, söz konusu genç kızın aklını başına getirebilmek için gereken en uygun yolu denemekten kaçınmayız.»

Kunze, düşünceli bakışlarla karşısındaki adamı süzdü. Dedektif, polis memuru, altmış beş bin kişilik bir şehirde kanun adamı... Görevini sanki tapınircasına yerine getiren, pratik olmaktan uzak kanun ve tüzüklerin karşısında çıkabilmeyi başaran bir adam. Bütün üst'leri ve bütün Avusturya bürokrasisi gibi, elinde bayrağı yarı sarhoş dolaşmaya mahkum bir kişi... Ülkenin iyiliği için genç subayların ara sıra istim koyuvermelerine izin veriliyor, bu arada içi sı-

nının genç kızları dar ve belirli bir yol üzerinde ilerleyerek aynı yolla ülkenin iyiliğine yardımcı olmuş sayılıyordu.

Kunze Stoklaska'ya döndü:

«Dorfrichter'i getirsinler.» Teğmen, İnzibat Amiri Tuttmann'a haber vermek için dışarı çıkınca, Kunze yeniden dedektife döndü:

«Herr Schiff» dedi, «Sizden Teğmen Dorfrichter'e iyice bakmanızı rica ediyorum. Sonra size, bu adamın, yirmi bir eylül günü Linz'deki Herrenhaus Otelinde bir odada, genç bir kızla birlikte bulduğunuz adam olup olmadığını soracağım. Eğer aynı kişi ise, yalnızca evet diyerek cevap verirsiniz. Ne fazla, ne de az bir şey söylemeyiniz. Şimdilik sizden istediğim tek şey bu. Sonra Teğmen Heinrich sizi Muhasebe Müdürü'nün odasına götürür; harcırahınızla birlikte yol masraflarınızı alırsınız. Buraya gelişinize ve bize bu çok önemli bilgiyi sunuşunuza teşekkürlerimizi bildirmek isterim.»

Dorfrichter'i beklerlerken, Kunze masasının üstündeki bilgilere göz atıyormuş gibi davrandı. Dikkatini kağıtlara vermek istiyor ama başaramıyordu. Teğmen'le karşılaşacağını bilerek bekleyiş kendisini sinirli bir gerilim içinde bırakıyordu. Her zamanki gibi bunu hem istiyor, hem de çekiniyordu. Her toplantıyı bir mucizenin gerçekleşmesi umduyla bekliyor, her seferinde yıkılmış ve yorulmuş olarak hayal kırıklığıyla başbaşa kalıyordu. Delicesine umduğu gelişmenin bir itiraf olacağı yolundaki düşüncelerinin artık kendisini aldatmaya yetmeyeceğini anlamıştı. Bunu istemediğinden değil de, artık itirafın bile kendisini doyurmayacağını bildiğindendi duyduğu huzursuzluk. Daha fazlası olmalıydı. Bir duvar yıkılmalı, bir köprü kurulmalı, bir el uzatılmalı, bir söz söylenmeliydi. Hayatı boyunca duygularına egemen olabilmenin bilinciyle gururlanırdı. Ama şimdi ansızın, orta yaşın eşiğinde, içinde bulaşıcı bir mikrop üremeye başlamış; hiç bir ilacın etkileyemediği, iyileştiremediği bir hastalık ortaya çıkmıştı. Daha sakin olduğu zamanlarda bunun bir nezle nöbeti gibi çabucak yok olacağını umuyordu. Bu genç adamla olan ilişkisinde ne bir umut ne de bir yön söz konusuydu. Ama her şeye rağmen bütün gecelerinin ve gündüzlerinin en önemli anları Peter Dorfrichter'le aynı odada geçirdiği anlardı. Bunlar sığ, bataklık ne-

hir sularını andıran zaman süreci içinde yemyeşil adalardı sanki.

Her zamanki gibi Dorfrichter odaya, bir yanında İnzi-bat Amiri Tuttman, arkasında da silahlı nöbetçi olduğu halde girdi. Dedektif Schiff'i görünce eşikte donakaldı. Kunze'ye düşmanca bir bakış fırlattıktan sonra hazırol durumuna geçti. Stoklaska ve Heinrich ayağa kalkarak selamını cevapladılar. Kunze, başını eğmekle yetindi. Dorfrichter'in gelişiyse sanki odadaki oksijen yokolmuş gibiydi. Nefes alması güçleşmişti. Aynı anda içinde yatan avcı, tutuklunun Dedektif Schiff'in beklenmedik varlığına gösterdiği bir anlık tepkiyi farketmişti. Bu, öteki tanıkların tümüne gösterdiği tepkiden çok daha belirgin bir şaşkınlık ve şok'tu.

Kunze, nöbetçileri dışarı yolladıktan sonra dedektife döndü:

«Herr Schiff, lütfen teğmen'e bakar mısınız!... Kendisini daha önce görüp görmediğinizi bana söyler misiniz?»

İçeri girdiği andan bu yana, teğmenden gözlerini ayırmamış olan Schiff:

«Evet, efendim. Teğmen'i daha önce gördüm» diye cevap verdi.

«Kendisi, 11 eylül günü Linz iskelesinde, Mitzi Haverda isimli bir genç kızla buluştuğunu gördüğünüz ve bir saat sonra da Herrenhaus Otelindeki bir odada aynı kızla birlikte bulduğunuz kişi midir?»

«Evet, efendim. Aynı kişidir.»

«Teşekkür ederim, Herr Schiff. Şimdi gidebilirsiniz.»

Dedektif, sertçe eğilerek selam verdi. Kunze ve Stoklaska ile el sıkıştıktan sonra Heinrich kendisine yol gösterdi. Eşikten Teğmen'e kısa bir gözattıysa da Dorfrichter bunu görmezlikten geldi.

Kapı ikisinin ardından kapandıktan sonra, öfke ve alay dolu bir tavırla Yüzbaşı'ya döndü:

«Hangi Allahın belası nedenle böyle davrandın? Evet, kızla yattım! Bu, Richard Mader'i öldürdüğümü kanıtlar mı?»

Öfkeyi gizleyen alaycı ton Kunze'yi kötü yakaladı. Bu, bir zanlının soruşturmayı yöneten kişiyle konuşması değil, iki arkadaşın arasında olabilecek bir konuşmaydı. Öfkesini dile getirmesinden de daha sinirlendirici bir tutumdu.

«Senden kuşkulananmayan bir genç kadını uydurma ba-

hanelerle Linz'e getirdikten sonra dosdoğru bir otele götürdün; amacın onu iğfal etmekti demek...»

«Başka ne olabilir? Bir genç kıızı otele oyun oynamak için götürmezsin herhalde. Kendisini uydurma bahanelerle Linz'e getirtmeme gelince, bu, o yaşlı dedektif bozmasının yarattığı bir hikâyec. Gerçekte ise kız, ilânımıza cevap verdiğinde, çok fazla çalışma isteğinde olan birine hiç benzermiyordu. Cam' silmek ve yerleri cilalamak gibi ağır işlere alışık olmadığını ve şimdiye değin sadece bekâr ya da dul erkeklerin evlerine baktığını yazmıştı. Bu nedenle karım hemen onu tutmaktan vazgeçti. O sıralarda karımın hamileliğinin altıncı ayıydı, hemen hemen hamileliğinin başlangıcından beri, (doktorun önerileri üzerine) ona yaklaşmaktaydım. Yolladığı fotoğrafta kız oldukça güzel görünüyordu; bu nedenle bir mektup yazmaya karar verdim. Geldi ve kendisini otele götürdüğümü anlayınca da hiç bir biçimde karşı koymadı. Dedektif içeri daldığında güzel güzel konuşuyorduk. Beni önce karakola sonra da Komutanlığa götürdü. Kızı trene bindirdiğinde, bu olayın da böylece kapandığını düşündüm. Bir gün sonra kendisinden aldığım mektupta, soktuğu güç durumlar yüzünden benden özür diliyor ve ycniden Linz'e gelmeyi teklif ediyordu. Teklifi geri çevirmediğim tabii, zaten kim çevirirdi ki; o da geldi. Gerisini biliyorsunuz? Görüyorsunuz ya, efendim, düşündüğünüz ölçüde adî ve alçak bir zampara da değilim. Bu arada eğer başka kuşkularınız varsa, şunu da belirtiyim: Bakire olmadığı için kendisine onarılması imkânsız bir zararım da dokunmadı.»

Kunze elinde olmadan gülmeye başlamıştı.

«Sen scrserinin tekisin, Dorfrichter.»

Utanmak bilmez, kendinden emin hallerini insana hoş gösterebilecek güçteki küstah çekiciliğine karşı kendisini daha fazla korumasına imkân kalmamıştı. Uzun uzun genç teğmeni süzdü. Şimdi gördüğü tek şey melekleri andıran soluk, narin cildi, av köpeklerinininkine benzeyen ılık, anlamlı gözleri ve İspanyolları hatırlatan şehvet dolu alt dudakıyla yakışıklı bir genç erkek olduğuydu.

«Mitzi Haverda konusunu karın biliyor mu?» diye sordu.

Melekleri andıran yüzü biraz sarardı.

«Hayır, tabii ki bilmiyor! Ben size bir soru sorabilir miyim, efendim?»

«Sor!»

«Evli misiniz?»

Sorunun soruluş biçimi Kunze'yi tedirgin etti.

«Hayır, tabii ki değilim.»

Dorfrichter gülümsedi:

«Ben de böyle düşünmüştüm! Eğer evli olsaydınız, karınız öğrenene dek ihanetin bir suç olduğunu bilirdiniz. Öğrendiği zaman ise cinayet işlemekten de beterdir ve müebbed hapisle yakayı kurtarabilirseniz ne alâ denir.» Bir süre sessizleşti. «İnşallah basın bunu da kendine bayrak edinmez, efendim. Yani Mitzi ile aramızda geçenleri demek istiyorum. Karım yeterince kimi şeylere katlandı —ben burada... çocuk bir yandan—. Böyle bir şeyin ne denli önemsiz olduğunu, o kızın bana hiç bir şey ifade etmemiş bulunduğunu değerlendiremiyebilir. Sizin önünüzde kendimi savunmam gereksiz, çünkü siz erkeksiniz, ama kadınlar hayatın gerçeklerini kabullenmek istemezler. Özellikle benim karım. Çok kırılır; oysa şimdi yeterince mutsuz. Bir insanın katlanabileceği şeylerin de bir sınırı vardır.»

«Bunları eylülde düşünseydin!»

«Allah aşkına, saçmalamayın, Yüzbaşım. Eylül hayatın başka bir bölümünde kaldı. O zamanlar biz de herhangi bir çiftten farksızdık. Şimdiki gibi halkın eğlencesi değildik. Kendisini daha önce aldatmış olmadığım gibi, bunu ilerde de bir alışkanlık haline getirecek değildim. Birkaç ay sonra hayatımın her kırıntısının Salzburg'dan Mostar'a dek herkesin dilinde dolaşacağını nereden bilebilirdim?» Derin bir soluk aldı. «Efendim, bu binadan dışarı hiç bir haberin sızmasını sağlamak sizin elinizde. Sizden saygılarımla bu Haverda meselesinin başına yansıtmamasını rica ediyorum. Benim için değil, karım için. Onu herhangi bir şoktan koruyabilmek için.»

Soruşturmanın başlamasından bu yana, ilk kez Dorfrichter kendisinin de zedelenebilecek. varalanması mümkün bir insan olduğunu belirtmekteydi. Herkes gibi onun da zayıf bir yönü vardı: Melek yüzlü, karnı çirkin denecek biçimde şişmiş bir kadındı bu. (Gruberler'in evine yaptığı resmî ziyaretten bu yana onu hiç görmediği için Kunze'nin kafasında kalan görüntü buydu. Herhalde Dorfrichter dé,

daha farklı bir görünümde hatırlamıyordur diye düşündü.) Kadının Dorfrichter üzerindeki bu büyüğü nereden geliyor-
du? Kunze uzun uzun düşündü. Herhalde cinsellik olamaz-
dı bu, çünkü o takdirde Dorfrichter Mitzi Haverda ile çap-
kın bir kedi rahatlığıyla ve kaygısızlığıyla sevişmeye kal-
kışamazdı. Karısının aklı ya da zekâsı da denilemezdi; çün-
kü hiç de aşırı akıllı bir kadın görünüşü yoktu. Kendisine
bir erkek çocuk kazandırması da değildi kuşkusuz, çünkü
daima çocuğundan çok karısının durumuyla ilgilenmişti.
Her neyse bu duygu genç teğmen'e soruşturma süresince
dengesini korumak için yeterli gücü veriyordu.

Kunze:

«Sana hiç bir söz veremem» dedi. «Bu binanın önün-
de her zaman birkaç muhabir bulunur. Dedektif Schiff'i ta-
nımamış olabilirler, ama bir de tanıdılarsa, buraya neden
geldiğini çoktan öğrenmiş olduklarına emin olabilirsiniz.»

Dorfrichter yüzünü buruşturdu.

«Öylesine doğrucu herifin teki ki, anlatmaktan büyük
zevk duyacaktır mutlaka!» diye homurdandı.

«Bunu önlememe imkân yok. Ben kendim gazetecile-
re elimden geldiğince az haber veriyorum. Bu nedenle de
başından ve parlamentodan yapılan saldırıların boy hedefi
oldum. Onların deyimiyle bir uzaklaşma çabasındaymışım.
Bana neler dediklerini bilsen, şaşarsın.»

Dorfrichter kurnaz bir bakışla Yüzbaşı'yı süzdü.

«Benden yanalar.» Bunu sormamış; sadece bildirir
gibi söylemişti.

Kunze başını salladı.

«Öyle görünüyor.»

«Sonunda, beni serbest bıraktığınız zaman sevinecek-
ler.» Teğmen gülümsüyordu. «Bu da tabii sizin binbaşılığa
terfiinizi biraz erteleyecek.»

Kunze ona, **ben bunu terfi etmek için yapmıyorum**
demek istedi, ama hiç bir şey söylemedi. Kendi terfisi uğru-
na on kişiyi öldürmeyi göze alabilen bir adama kendi ne-
denlerini nasıl anlatabilir, onu nasıl inandırabilirdi? Yoksa
acaba Dorfrichter gerçekten suçsuz muydu? Ansızın Yüz-
başı yüzünü buruşturdu. Suçluluğuna inanmaya inatla de-
vam eden tek kişi kendisi, yani Emil Kunze, değil miydi?
Bu soruşturmaya ilgili herkes şu ya da bu sırada suçluluğu
konusunda kuşkuya düşmemişler miydi? Aynı kuşku birkaç

kez Stoklaska ile Henrich'in gözlerinde de okunmamış mıydı? Masasının karşısından gülümseyerek kendisine bakan yüze döndü bakışları ve o gergin alnın ardındaki düşünceleri okuyabilmek için delicesine bir istek duydu içinde. İnsanoğlunun okyanusların derinliklerini, atmosferin hava tabakalarını keşfe çıktığı bir dönemde en sonsuz bölge yine de bir başka kişinin aklındakilerdi!...

Kunze:

«Sen inatçı bir adamsın, Dorfrichter» dedi. «Bu oyunu kaybedeceğini kabullenmek istemiyorsun!»

«Bir iki el verebilirim, ama oyunu kaybetmem! İşinizin ehli olduğunuza eminim ve size bu konuda büyük saygım var, ama bence biraz modası geçmiş yöntemlerle çalışıyorsunuz. Joseph de Maistre'nin izinden giderek, 'İnsanın kaybettiğini sandığı savaş kaybedilmiş demektir; çünkü hiç bir savaş bedenen kaybedilmiş sayılamaz' sözünü kendinize bayrak edinmişe benziyorsunuz. Bu nedenle de benim moralimi yıkmayı ilk hedef alıp beni yapayalnız bir hücreye kapıyor, geçmişimdeki hayaletleri ortaya çıkartıyor, hattâ bunların arasına oldukça önemsiz gönül maceralarını bile katmaya çalışıyorsunuz. Bu çeşit savaş Napolyon devrinde çok başarılı olabilirdi, ama bugün Skoda, üç yüz beş milimetrelilik havan topları yapımına başlamışken; Krupp dört yüz yirmi milimetrelilik tüfekler imal etmekteyken, sizin yöntemleriniz epey eski kalıyor. Eğer beni yenmek istiyorsanız, asıl silah gücünüzü ortaya çıkartın. Siyanür elde ettiğimi, broşürleri bastığımı ve postaladığımı ispat edin! Bunlar olmadan kazanma şansınız ufacak bir umuttan öteye geçemez.» Biraz durdu. «Şimdi iş anlaşıldığına göre, artık oturabilir miyim, efendim?»

«Gayet tabii.» Bütün bu süre boyunca tutukluyu ayakta tutmuş olduğu için utanan Yüzbaşı bir yandan da sigara tabakasını çıkardı:

«Sigara ister misin?» diye sordu.

Dorfrichter bir sigara aldıktan sonra, Kunze tabakasını Stoklaska'ya uzattı. Stoklaska kibritini çakarak ardı ardına üçünün sigaralarını yaktı. Dorfrichter:

«Aynı kibritle üç sigara yakmanın uğursuzluk getireceği söylenir» dedi. «Ama bu uğursuzluk ne olursa olsun, beni etkileyemez. Ben nasıl olsa batmışım. Önümdeki tek yol yükselme olabilir.»

ÖĞLE ÜZERİ arkadaşından nöbeti devraldığından bu yana, cereyanlı kapı ağzında dikilip duran iriyarı, güçlü adam saatine baktı. Hemen hemen dört olmuştu; uzun süredir ayakları duyarlılıklarını yitirmiş gibiydiler. Köşedeki kahveye gitmek için büyük bir istek duyuyordu. Evi oradan da gözetleyebileceğini düşünüyordu. Ama öte yandan kadını kaçırmayı da mümkündü. Önceki gün izlemeye kalktığında epey güçlük çekmişti. Çevresindeki görüntüler arasında kolayca gözden kaçabilen, hızlı, sansarları andıran bir kadındı. Bir kez Franz Josefs-Kai'da, bir kez de Schottenring'de neredeyse kaybetmişti.

Kadın kapıdan dışarı çıktığında halâ bir bardak şarap içip içmeme arasında karar vermeye çalışıyordu. Sisli akşam alacalığında kendisini hatırladığından da daha ufak buldu. Raporunda bir metre yirmi beş santim diye belirtmişti, ama şimdi bir metre on beş santim çok daha uygun gibi görünüyordu. Müfettiş Weinberger, kadını tarif etmesini söylediği zaman oldukça ufak bir insan mı, yoksa irice bir cüce mi demesi gerektiğini kestirememişti. Önceki gün olduğu gibi yine astragan yakalı koyu gri paltosunu giymiş ve cline yine önceki günkü aynı kürk manşonunu almıştı. Kıyafet balosuna giden küçük bir kızı andırıyordu.

Kaldırımında kısa bir süre durup, yolun aşağı, yukarı taraflarına bir göz attıktan sonra yine aynı yönde ilerleme-

ye başladı. Bu bir dikkat işareti miydi? İzlenebileceğini biliyor muydu? Herhalde bilmiyordu ki, düzgün bir tempoda, hiç arkasına bakmadan yürüyordu. Önce bir süre bekleyerek kadının uzaklaşmasını sağladıktan sonra peşine düştüğü için izlemesi güç oluyordu. Türkenstrasse'ye saptığı zaman, içgüdüsünün yanılmadığını, kadının Hahngasse'deki Gruberler'e gitmekte olduğunu anladı. Deutchmeister Platz'a gelince, kadını izlemek yerine, sağa döndü ve koşarak Tuna boyunca ilerleyip, Grünertograsse'den aşağı indikten sonra kadından yarım dakika kadar önce Gruberler'in Hahngasse'deki evlerinin giriş kapısına vardı. Kapıdan dışarı baktığında, sokağın karşı tarafındaki bir sütunun gölgesinde beklemekte olan arkadaşını gördü. Yukarı bakmak istedi, ama taş basamaklarda kadının ayak seslerini duyunca vazgeçti. Merdiven boşluğunda nefes alışları yankılanıyordu. Tam kadın yanından geçtiği sırada elini uzatarak kolunu kısıvrak yakaladı. Kalın paltonun altındaki kolu, bir kuş kanadı kadar inceydi. Kadın bir an şaşırdı, sonra ağza alınmaz bir küfür savurarak kurtulmaya çalıştı.

Adam:

«Polis, Frau Pausch» dedi. «Tutuklanmış bulunuyorsunuz!»

O sırada arkadaşı merdivenleri çıkararak yetişmişti.

«Yakaladın mı?» diye sordu. Yanlarına gelince kadını öteki kolundan kavradı. Kadını birlikte giriş holündeki aydınlık yere sürüklediler.

Kadın:

«Bana bunu yapamazsınız!» diye bağıırıyordu. «Rusya'da değiliz! Ben saygıdeğer bir hanımefendiyim! Bir yurttaşım. Size bunu acı ödeteceğim. Bu ülkenin mahkemeleri var. İmparator'a kadar çıkabilirim!»

Dedektif:

«İmparator oldukça meşgul bir kişi, Frau Pausch» dedi. İnsanların bu densizliğine her zaman şaşırdı zaten. İş sırasında yakaladığı bir yankesici bile mutlaka İmparator'un adından söz ederdi bir kez. «Bana mektubu verin!»

«Ne mektubu?»

«Ne mektubu olduğunu biliyorsunuz. Eğer kendi isteğinizle vermeyecekseniz, sizi aramamız gerekecek.»

«Arama emri olmadan hiç bir şey yapamazsınız!»

«İşte istediğimiz arama emri, Frau Pausch.» İriyarı

dedektif, ışığa tuttu. O sabah Başsavcının odasında hazırlanmıştı. Düzenli bir katibin elinden çıkmış olduğu belliydi; kanunî yönden şüphe götürür bir yanı yoktu. Kadın hafifçe yüzünü buruşturarak einri okudu.

«Pekâlâ» dedi. «Mektubu alabilirsiniz. Ama burada olmaz. Gömleğimin altına sokmuştum.» Bakışlarındaki sertlik, tersi bir davranışı engelliyordu.

Telefonun öteki ucundan Doktor Weinberger'in sesi duyuldu:

«Size haberim var. Kuşkulanmakta haklıymışsınız. Dorfrichter karısıyla ilişki kurmayı başarmış. Oldukça uzun bir süredir. Mektubu, haberci güvercinin kanadının altında bulduk.»

Kunze:

«Güvercin mi?» dedi.

«Bir kadın.»

«Kimmiş?»

«Sophie Pausch isminde bir terzi.»

«Hiç duymamıştım bu ismi.»

«Ben de duymuş olabileceğinizi sanmam. Bunları telefonda konuşmak istemiyorum. Öğleden sonra buraya gelebilir miydiniz acaba? Kendisini burada tutuyorum.»

Kunze masasının üstünde duran saate bir göz attı.

«Hayır, hayır. Hemen geliyorum.»

Weinberger'in odasındaki eskimiş deri koltuğa gömülmüş olan kişi ilk bakışta bir çocuğa benziyordu, sonra başını kaldırdı ve lambanın ışığı parşömen kağıdı sarılığındaki ciltte uzun yılların bıraktığı çizgileri aydınlattı. Sadece gözleri gençti; kapana sıkışmış fareleri andıran, parlak kara gözleri... Kışlık gri paltosunun içine yeşil yünlü bir elbise, ayaklarına da çizme giymişti. Ayakları hemen hemen yere değmiyordu.

Weinberger, Kunze'yi karşılamak üzere ayağa kalktı. El sıkıştılar. Sonra müfettiş, kadına döndü:

«Yüzbaşı Kunze'yi tanıştırayım. Kendisi çok iyi bir insandır. Onunla dürüst bir biçimde, açık açık konuşun. Cezanızın fazla ağır olmaması onun elindedir.»

«Beni kurşuna dizse bile farketmez!» Kadının sesi sokak çocuklarının çığlıklarını andıran tizlikte çıkmıştı.

«Beni düşündüren erkek kardeşimin durumu. Ona ne olacak?» Koltuktan aşağı kayarcasına inerek, dövüş horozlarını anımsatan bir dikleşmeyle Kunze'nin önüne geçti.

Şaşkın şaşkın Weinberger'e bakan Kunze:

«Erkek kardeşi mi?» dedi.

Müfettiş üzgün üzgün başını salladı:

«Bu, size telefonda söylemekten kaçındığım konuydu. Kadın, Inzibat Amiri Tuttman'ın ablası.»

Şaşkına dönen Kunze, Müfettiş'e bakakaldı. Bir süre sonra:

«Olamaz!» diyebildi. Şaşkınlığı yerini öfkeye bırakmıştı. Kime kızdığını anlayamıyordu: Tuttman'a mı, Dorf-richter'e mi, yoksa şu küçük kadına mı? «Aklını mı yitirmiş bu adam?» Kadına döndü. «Bunu ne için yaptı? Para için mi? Rüşveti veren kim? Frau Dorf-richter mi? Doktor Goldschmiedt mi?»

Kadın da bağırarak cevap verdi:

«Rüşvet veren falan yok. Bu dünyada hiç kimse benim kardeşimi satın alamaz. Kendisi subay olmadığı için bunu bilmenize imkân yok. Ne kişilikte bir adam olduğunu merak bile etmemişsinizdir. Siz beyefendiler sadece üniformaya bakarsınız; onu giyen adama değil.»

Kelimeler ağzından su gibi akmaya başlamıştı. Her iki adam da kadını susturabilmek için başarısız birkaç girişimde bulundular. Sonunda sabrı tükenen Weinberger sesini öylesine yükseltti ki Kunze bir an için camların yerinden oynadığını sandı.

«Allah belânı versin; kapat şu çeneni! Yüzbaşı'nın da sorularına doğru cevap ver, yoksa kardeşin ömrünün sonuna kadar demir kapıların ardında çürüyecek.»

Kadının bakışı alaycıydı.

«Beni korkutamazsınız, Müfettiş. Bugün hiç kimse demirlerin ardında çürümüyor. Pekalâ.» Kunze'ye baktı. «Nedir öğrenmek istedikleriniz?»

«Seni kim tuttu?»

«Hiç kimse tutmadı. Ben gönüllü olarak kabul ettim.»

«Sana inanmıyorum.»

«İnanacağınızı sanmıyordum. Siz benim gibi kişileri anlayabilecek bir insan değilsiniz.»

Müfettiş Weinberger:

«Olup bitenlere geç, Allahın belâsı» diye köpürdü yeniden.

«Pekalâ. Olup bitenler. Bu zavallı kadının resimlerini bir dergide gördüm ve kısa bir süre önce bebeği olduğunu okudum. Bu arada kardeşim de bana sık sık Teğmen Dorfrichter'in ne denli üstün kişilikte bir beyefendi olduğunu anlatıyordu. Bugüne kadar ondan daha iyi bir tutuklu görmüş değildi. Ben de bir gece kardeşime (kendisi dul olduğu için benim evimde kalır), Johann bu zavallı insanlara yardım etmek bizim için dinî bir görevdir, dedim. Başlangıçta kabul etmedi, ama onu kandırmayı başardım. Sonunda gidip Teğmen'e konuyu açmayı önerdi. Bu arada ben de Frau Dorfrichter'i görmeye gittim. Güveni sağlayabilmek için uzun bir süre uğraşmam gerekti. Ona, bir deneyin, ne kaybedersiniz, dedim. O da bana kısa bir not verdi. Ben kardeşime, kardeşim de teğmen'e... Sonra kardeşim teğmen'in yastığının altına bir kağıt ile bir kalem bıraktı. Ben mektubu Frau Dorfrichter'e götürdüm. Bundan daha güzel bir el yazısını hayatımda görmemiştim. Her bir satırı incicizisi gibi!»

Kunze:

«Bu ne zamandır devam ediyor?» diye sordu.

«İki haftadır. İnanın bana, eğer Noel olmasaydı, kardeşim kesinlikle böyle bir şey yapmazdı. Bir adamı karısından bir Noel kartı bile alamadan, vahşi hayvanlar gibi kafesler ardında tutmak insanlık dışı bir şey!»

Hikâye pek garipti, ama Kunze inanır gibi olmuştu.

«Adamın suçsuz olduğunu nereden biliyorsun?» diye sordu.

«Suçsuz olduğunu söylüyor. Üstelik herkes onun suçsuzluğuna inanıyor.»

Uzun bir süredir Kunze bunun farkındaydı. Her geçen gün mektuplarının arasında göndereni belirsiz notlar buluyordu. Bunların kimi yalvarıyor, kimi hakaret ediyor, kimi de tehdit ediyordu. Eğer birkaç Dorfrichter'in ailesi tarafından yazılmış olsa bile, hepsi de onlardan geliyor değildi ya... Gazetelerde çıkan fotoğraflar genç bir subayın gülümseyen çehresini göstermekteydi. Hiç canavarca bir görünüşü yoktu. Çekici ve sımsıcak bir hava vardı bu fotoğraflarında; kadınlar bunları keserek duvarda asılı duran öteki ilahlarının yanına asıveriyorlardı. Onunla karşı şeytanın teğmeni

karşıya gelindiğinde ise bu çekicilik çok daha üstün olarak ortaya çıkıyordu. Yoksa İnzibat Amiri Tuttman gibi bir adam hayatını tehlikeye atmazdı.

«Ne senin, ne kardeşinin Dorfrichterlerden para kabul etmediğinizi söylüyorsun, değil mi?»

Kadın mümkün olduğu kadar dik durmaya çalışarak:

«Evet» diye cevap verdi.

«Peki, onlar teklif ettiler mi?»

«Frau Dorfrichter teklif etti, ama ben kabul etmedim.»

Kunze başını salladı.

«Ne kadar da soyluca bir tutum.» Yarı şakacı, yarı bitkin bir bakışla Müfettiş'e döndü:

«Başka?»

Weinberger ona kıvrılmış bir kağıt uzattı.

«İşte koynunda yakaladığımız mektup.»

Kağıdın her iki yüzü de düzgün bir el yazısıyla doldurulmuştu. Gerçekten de satırlar ipe dizilmiş inci tanelerini hatırlatıyordu. Kunze bu satırlara göz attı. Bir erkeğin, bir kadına duyduğu derin ve ölmek bilmez aşkın yeminini kapsıyordu bunlar. Dorfrichter'in zekasındaki adamın, okul çağındaki çocuklara özgü yarı bozuk terimlerle aşkını ifadeye kalkışması Kunze'yi yer yer şaşırttı. Herhalde aşkın çok sınırlı bir sözlüğü olsa gerek, diye düşündü. Eğer kontrol edemediğiniz duygular içinde değilseniz, bir başka insanın aşkını dile getiriş biçimi size gülünç gelebilirdi. Yoksa dayanılması güç bir acı veriyordu. Mektup boyunca tekrarlanan tema şuydu: Peter Dorfrichter, Marianne Dorfrichter kendisine destek olduğu sürece, bu savaşı kaybetmezdi. Kendisini ezmek isteyen bir sürü güce karşı savaştan suçsuz bir insandı o. Ama karısının aşkı sayesinde savaştan galip çıkacaktı.

Müfettiş Weinberger Frau Pausch'u odadan gönderdikten sonra Kunze'ye döndü:

«Size hiç imrenmiyorum, Yüzbaşı. Otuz beş yıllık polislik görevim boyunca bundan daha yorucu bir davayla karşılaşmamıştım. Yani sorgu yargıcı açısından böylesine sabır tüketici, sinirlendirici ve yorucu olanına...»

Kunze halâ mektuba bakıyordu. Alçak bir sesle:

«Sen suçsuz olduğuna inanıyor musun?» diye sordu.

«Yani hiç içine bir kuşku düştüğü oldu mu?»

Weinberger bir iki saniye kadar düşündü:

«Bilmiyorum» dedi. «Bazan kuşkulandığım oluyor. Ama tabii ben kendisiyle sizin kadar yakın bir ilişki içinde değilim. İnzibat Amiri Tuttman gibi basit bir adamı etkisi altına alması benim için hiç bir şey ifade etmez. Meslek hayatım boyunca karşılaştığım en çekici adam, zimmetine para geçirmiş biriydi. Öylesine hayat dolu ve kendisini sevdirmesini bilen bir arkadaştı ki, onu yargıca teslim ettiğimde hırsızlar tarafından soyulmuşa döndüm. Baştan ayağa suçlu olduğu halde onu yargıcın eline vermektense, kendi evime yemeğe götürmeyi yeğledim. Bizim mesleğimizin tehlikelerinden biri budur: Kimi zaman suçluyu, basit bir yurttaştan çok daha ilginç buluruz; çünkü gerçekten de çok daha ilginç bir kişiliktir. Bizim için bir bilmece, bir meydan okuyuştur onların durumu. Oysa basit yurttaş çok ender olarak böyle bir özellikle karşımıza çıkar.»

Weinberger, Kunze'nin kendisini dinlemediği kanısına kapıldı bir an. Sanki bir problemle uğraşıyormuş gibi bir hali vardı; müfettiş susarak Yüzbaş'yı kendi düşünceleriyle başbaşa bırakmak istedi. Sonunda Kunze:

«Eğer uygun bulursan, ben bir şey denemek istiyorum» dedi. «Dorfrichterler'in arasındaki yazışmayı sürdürelim.»

Weinberger başını salladı:

«Bu düzenlenebilir.»

«Nasıl? Frau Pausch'un kabul edeceğini sanmam. Böyle idealistlere laf anlatmak mümkün değildir. İnsanın başına dert olurlar.»

«Onu düşünmüyordum. İstihbarat Bürosundan bir kadın istetiriz. Sophie Pausch'un hastalandığını söyleyerek, Dorfrichter'in mektuplarını karısına götürür.»

Kunze başını salladı:

«Bugün gider gitmez Tuttman'ı tutuklatırım, ama bu işi görevli olduğu sırada yapmam. Eve dönmesini beklerim. Tutuklu olduğu gizli kalmalı; özellikle basından. Oldukça güvenilir bir adamımı Tuttman'ın yerine görevlendiririm. O da Dorfrichter'e, Tuttman'ın hasta olduğunu söyler. Dorfrichter inşallah bir şeyden kuşkulalmaz.»

«Ne elde edeceğini umuyorsun?»

«Bekle! Daha bitirmedim! Bu arada sen Mitzi Herberda olayını bütün ayrıntılarıyla basına duyurursun.»

Müfettiş düşünceli bir şekilde Kunze'ye bakıyordu.

«Ne zaman?» diye sordu.

- «Ne kadar erken olursa o kadar iyi.»
«Dorfrichter'i yıkmaya azmettin, değil mi?»
«Evet.»
«Ve bunun işe yarayacağını düşünüyorsan?...»

«Öyle umuyorum. Karısı çok kırılacak ve belki de kocasına cephe alacak. Onun korktuğu şey de bu; yoksa olayı basına duyurmam için benden söz almaya kalkışmazdı.»

Ertesi gün *Neue Freie Presse* gazetesi Mitzi Haverda olayını tüm ayrıntılarıyla yayınladı. O gece Marianne Dorfrichter çok geç uyumuştı. Kocasının tutuklanmasından bu yana günlük hayatın korkularından tek kaçış yoluyla uyku. Her gece iki kez kalkarak bebeğini emziriyordu, ama yatar yatmaz yeniden uyuyuveriyordu. Bir gün önce vaftiz ettirdikleri oğlu Johann Ludwig (Johann büyükbabasının, Ludwig de dedesinin adlarıydı) son derece iyi bir bebektir. Onun, doğumundan önce geçirdiği büyük heyecanın izlerini taşıyacağından korkmuştu, ama korkusu yersiz çıkmıştı.

Ne var ki, çoğu genç annelerin duyması gereken büyük mutluluğu hissedememişti Marianne. Bu bebeğin kendi çocuğu olduğunu ve hayatının sonuna kadar, daha doğrusu iyice büyüene dek, kendi sorumluluğu altında bulunaacağını düşünmek çok güçtü. Frau Pausch'un ziyaretlerinden bu yana, daha seyrekleşen kapkara umutsuzluk anlarında kocasıyla olan ayrılığının bitmek bilmeyeceği kanısına kapıldığı çok olmuştu ve böyle zamanlarda gelecek kendisini dehşete düşürüyordu. Hiç olmazsa şimdilik Peter'in kendisini hâlâ sevdiğini öğrenmişti. Daha önceleri kocasını düşünürken, onu, berbat bir hücrede, azap verici bir yalnızlığa gömülmüş kendisini herkes tarafından terkedilmiş sanarak, dünyaya küsmüş bir ruh hali içinde hayal ediyordu. Mektupları, kendisini rahatlattığı ölçüde, kocasına duyduğu özlemi de arttırmıştı. Geceleri gördüğü rüyalarından, bütün bedeni tutkuyla ağır bir durumda uyanıyordu. Bu da kendisini ürkütüyordu, çünkü daima cinsel isteklerin erkeğe özgü olduğunu düşünmüştü, ona göre kadınlar, sırf erkeklerin bu isteklerini tatmin etmek için yaratılmışlardı, kendileri de zevk almak için değil...

Peter'e duyduğu büyük aşka rağmen, evlendikleri gece Baden bei Wien'deki otel odalarına kurbanlık kuzularına

korku ve dehşeti içinde girmişti. Ne umması gerektiğini bilmiyor, yalnızca kendisinden faydalanılacağını ve canının yanacağını düşünüyordu. Annesi sır benzeri, çabucak söylenmiş birkaç imalı sözle başından savıvermişti Marianne'ı: Kadın cinsel ilişkiden nefret edebilir, ama bu hamile kalmasını engellemezdi; kendisini temiz tutmasında yarar vardı, çünkü erkekler karanlıkta pek çabuk yitirirlerdi tahammüllerini; erkeğe, cinsel ilişkinin kendisini sıktığını belli etmemeliydi, çünkü bu durumda kendisi erkeği rahatsız etmiş olurdu.

O gece gerçekten canı yandı ve bitkin düştü; bunu izleyen birkaç gün boyunca da sanki bir hayal dünyasında yaşadı. Dünyasının böyle ansızın değişişini karşısında şaşkına dönmüştü. Daha önceden hiç bir erkeği iç çamaşırları içinde görmemiş, hele böyle durumdaki bir erkeğin yatağın kenarında duran bir oturağa işemesine asla tanık olmamıştı. Gözlerini kapadıktan sonra parmaklarıyla kulaklarını da tıkamış ve kocasına ancak altın sırmalı, parlak düğmeli üniformasını giydikten sonra rahatça bakabilmişti. O zaman bile, karşısındaki adamın kendisine ne kadar uzak, ne kadar yabancı olduğunu düşünerek, bir süre önceki güçlü aşkından bir parçacık bile kalmamış olduğu duygusuna kapılmıştı. Bomboş ve uyuşuk bir ruh durumuyla zaman zaman intihar etmeye, zaman zaman da bir manastıra kapanmayı kurar olmuştu. Sonra ansızın her şey değişti. Bu akıllmaz değişikliğin kesin olarak ne zaman meydana geldiğini hatırlayamıyordu. Bir yürüyüşe çıkmaya hazırlanıyorlardı Kocasını aşağı inerek kendisini beklemeye başlamıştı. Otelin kapısından dışarı adımını attığı zaman sonbaharın etkisini göstermeye başladığı bahçe çitinin önünde durmakta olan Peter'in zarif, incecik görünüşüyle karşılaştı. Med dalgalarını andıran şiddetli bir aşk ve tutku dalgasının bütün benliğini sardığını hissetti. Sanki uzak bir yere gitmiş ve kaybolduğu sanılarak unutulmaya yüz tutmuşken yeniden ortaya çıkıvermiş gibiydi Peter. Kocasına doğru koşarak koluna girdi. O ana kadar kenidisini iğrendiren beden, neredeyse kendi vücudunun bir parçası haline gelivermişti. Ona hiç bir zaman ilk günlerin azabından söz etmedi. Kocasını kendisine sahip olabilmenin verdiği mutlulukla öylesine kendinden geçmişti ki, farketmiş bile olsa, bunu genç kızlığını yitiren birinin olağan tepkisi olarak kabullenecek-

ti kuşkusuz. Tecrübeli bir erkekti; ilk şaşkınlık ve korku anı geçtikten sonra karısını ne şekilde tahrik edebileceğini biliyordu. Birlikte geçirdikleri günlerin her anında kocasına tapıyor, seviştikleri zamanı taçsız bir zafer olarak kabulleniyordu. Evlerini döşediklerinde, çift yataklı ağır-görünümlü bir yatak odası takımı aldıkları halde, hep kocasının yatağında yatmıştı. Başkalarıyla geçirdiği anları bile kıskanan Marianne, bir süre sonra kocasını bekar arkadaşlarından ayırmış, kumar ve içki alemlerine son verdirmişti. Evliliklerinin mutlu gelişimi içinde ilk bozukluğu hamileliği yarattı. Beşinci ayın başlangıcında, yani temmuz sonlarında, kanamalar başlayınca doktoru cinsel ilişkilerine kesinlikle son vermelerini öğütledi. O zamandan başlayarak Peter'le ayrı yataklarda yatmak zorunda kaldılar. Şismeye başlayan bedenini çok çirkin bularak, hamilelikten iyice nefret ediyordu. Peter değişmedi; sevgi ve şefkat dolu tutumunu sürdürüyordu; bir evlat kazanmanın mutluluğu karşılığında cinsel ilişkiden ayrı kalmanın çok basit bir ödeme olduğunu söylüyordu. İnanmak istediği için inanıyordu kocasının bu sözlerine; ama sesinin tonunda, akşamları eve geldiği zaman yüzüne dikilen bakışlarında bir ayrıcalık aramaktaydı hep. Görev saatleri gözünde daha da uzar olmuştu. Oysa Saraybosna'dan Linz'e atanalı iki ayı bulmadığından, buna şaşmaması gerekirdi. Her garnizonun kendine özgü bir yönetmeliği olduğunu biliyordu. Sabırsızlık içinde doğumunun yaklaşmasını beklemeye başlamıştı ki, ansızın dünya üstüne çöktüverdi.

Bu ocak sabahı komodinin üstünde duran saate baktı. Beşi on geçiyordu. Johann halâ uyuyordu; apartmanda hiç ses yoktu. Annesi aşağıda dükkanda olmalıydı; hizmetçi de mutlaka alışverişe çıkmıştı. Marianne ayağa kalktı, pembe sabahlığını giydi; ayağına da kız kardeşi Tilda'nın Noel hediyesi olarak aldığı yeni terliklerini geçirdikten sonra sabah gazetesini almak üzere dışarı çıktı. Her sabah uandıktan sonra yaptığı ilk iş oluyordu bu; gizlice, bir gün gazetede Peter'in serbest bırakıldığı haberini okuyacağını umuyordu. Doktor Goldschmiedt davaya bakmayı kabul edince kısa bir süre için morali epey düzelmiş, sonra hiçbir sonuç alamadıklarını görünce yeniden acı bir hayal kırıklığına uğramıştı. Yine de ne avukatından, ne de kocasının kurtarılacağı kanısından tam olarak ümidini kesmişti.

Gazete yemek odasındaki büfenin üstünde değildi. Garip buldu bunu, çünkü annesi her zaman büfenin üstüne bırakırdı gazeteyi. Odayı temizlerken yanlış bir yere koyduğu düşüncesiyle hizmetçiye kızdı. Hizmetçi kız ellerinde tıkabasa dolu birer pazar çantasıyla koridorda görüldüğü zaman, Marianne mutfakı aramakla meşguldu. Kız mutfakın kapısından içeri daldığında buz gibi soğuk bir ocak havası çarptı Marianne'ın yüzüne.

«Bugünkü gazete nerede?»

Genç kız omuzlarını silkti:

«Nereden bileyim?» Hasır çantaları yere bıraktıktan sonra ellerini ovuşturdu ve Marianne'a sırtını dönerek paketleri açmaya başladı.

«Köşeye git, bir gazete al gel!»

Kız başını kaldırmadan:

«Şimdi mi?» diye sordu.

«Şimdi!»

Kız sesindeki insafsız, vahşi ifadeyi gözleyemeden:

«Ben sizin yerinizde olsam, bugün gazete okumazdım» dedi.

Marianne, başının döndüğünü hissetti. Gazetede kötü bir haber vardı; annesi bu nedenle gazeteyi saklamıştı. Aklından geçen ilk düşünce Peter itiraf etti oldu; sonra kendi kendisini azarladı. Yine de bu düşüncüyü uzaklaştırmasına imkân yoktu.

«Bana bir gazete getir! Hem de derhal!»

Hizmetçi omuz silkti; genç kadına kötü bir bakış fırlattı, sonra da dışarı çıkarak kapıyı arkasından hızla çarpacak biçimde çekerek kapadı.

On beş dakika sonra döndü. Marianne yüzünü avuçlarının içine alarak, mutfaktaki taburenin üstünde oturakalmıştı. Kızın girdiğini duyunca başını kaldırdı; işkence çekmiş kişileri andıran bir sesle:

«Neden bu kadar geciktin?» diye sordu.

Hizmetçi katlanmış gazeteyi önüne doğru attı.

«Şimdi okuyacaksın. Taa Schottenring'deki gazeteciye kadar koşmam gerekti. Oradaki tütüncüde de yalnız bir tane kalmış.» Gözlerini Marianne'ın yüzüne dikmiş, tepkisinin ne olacağını bekliyordu.

Marianne gazeteyi alarak, hiç göz atmadan mutfaktan dışarı çıktı. Odasına girince yatağının üstüne serdi. Mitzi

Haverda olayı üçüncü sayfanın ilk kolonunda yazılıydı. Gazete iyi bir iş becermişti kısa sürede. Muhabirler hem dedektif Schiff ile, hem de Mitzi ile görüşmüşlerdi. Sanki Linz Polisinden elde edilmişçesine yazılmış olan makale Soruşturma Hakimi Yüzbaşı Kunze tarafından da doğrulanmıştı.

Marianne gerçekler kafasına iyice yerleşene dek, üç kez üstüste okudu yazıyı. Mitzi Haverda'nın, yardımcı aradıkları zaman gazeteye verdikleri ilanı cevaplandıran genç kızlardan biri olduğunu hatırladı. Hattâ göndermiş olduğu fotoğraf bile gözünün önünde canlandı: Örölmüş saçlarını İmparatoriçe Elisabeth modasına uygun olarak tepesinde toplamış ve vücudunun çizgilerini ortaya çıkaran bir elbise giymişti... Herhangi bir önsezi kendisini uyarılmış olsa gerek, Marianne bu kızın tutulmasına karşı çıkmıştı. Resmi Peter'e vererek geri göndermesini söylemişti. O ise, bu adı kızı Linz'e gelmesini yazmıştı demek. Kendisi karnında büyüyen çocuğuyla gittikçe hantallaşıp çirkinleşirken onlar sevişmeye başlamışlardı. Bundan böyle kocasının tek bir kelimesine bile inanmasına imkan yoktu! Karısına eskisi gibi aşıkmiş gibi davranırken, ayda kırk kron isteyen, ama yerleri silmeye ve camları yıkamaya yanaşmayan, adi bir sokak kadınıyla yatmıştı demek!

Acı öylesine güçlüydü ki, nefesinin kesildiğini sandı. O sıra bebek uyanarak avazı çıktığı kadar bağırmağa başladı. Marianne ayağa fırladı. Kendini de, çocuğunu da öldürecekti. Bebeğini kucağına alarak camdan aşağı atlayacaktı. Tam oğlunu almak üzere beşiğin yanına geldiğinde, ne kadar aptalca davrandığını farketti. Kendisi yaşasa bile çocuğunun küçücük kafası kaldırıma çarpınca mutlaka parçalanacaktı! Kolları yana düştü. Dizlerinin üstüne yere çöktü ve yüzünü Johnn'a, kardeşi Tilda'nın hediyesi olan, unutma-beni'ler islenmiş, küçücük yastığa gömdü. Ölümün boşluğunu hisseder gibi oldu. Bir kapı burada kapanmışken bir yenisini açmaya gerek olmadığını düşündü. İnsanlar iki çeşitti: Güneşler ve uydular. Marianne bir uydu olarak doğmuştu; şimdi güneşi, kendi kendisini yokeden bir ateşle yanarak kül olmuştu. Artık bir boşluğun çevresinde dönüp duracaktı demek... Garip bir biçimde öfkesi kocasına değil, kendine yönelmeye başlıyordu; sanki suçlu olan kendisiymiş gibi. Kendi kendisini cezalandırmak. kendi canını

yakmak, yüklendiği tanımlanamayacak suç nedeniyle kan dökmek istiyordu. Korku içinde çevresine bakındı ve yarı bitmiş bir zıbının kenarında duran makasa gözü ilişti. Vahşice sol elinin bileğini kesti. Canı şiddetle yandı; kesik damardan kan akmaya başladı. Çığlık atarak yere yıkıldı.

Kendine geldiğinde kanama durmuştu. Sabahlığı lekelenmiş ve birkaç damla kan halının üstüne akmıştı; zararın hepsi bu kadardı. Sabahlığını banyoda yıkadı, sonra bileğini gevşek bir halde mendile sardı. Buhara halısının üstündeki lekeler gözükmüyordu. İran halılarının iyiliği buradan geliyordu işte; güzelliklerinden hiç bir şey yitirmeden yüzyılların pisliğini taşıyabiliyorlardı. Ne yazık ki, insanlar böyle değil diye düşündü.

Kapı çalındı; hizmetçinin açtığını duydu. Tanımadığı bir ses Frau Dorfrichter'i soruyordu. Hizmetçinin kendisini çağırmasını beklemeden Marianne giriş holüne geldi.

Kadın orta yaşlıydı; eski püskü, tvid bir elbise giymişti ve elinde büyük bir çanta vardı.

«Frau Dorfrichter siz misiniz?» diye sordu.

Marianne başını salladı.

«Beni Frau Pausch gönderdi. Kardeşi ansızın hastalanmış. Doktor zatürree olduğunu sanıyor. O da evde kalıp, kardeşine bakmak zorunda.» Hizmetçiye bir göz attı. «Sizinle yalnız olarak konuşabilir miyim acaba, Frau Dorfrichter?»

Marianne kadını oturma odasına götürdü. Kapıyı kapayınca kadın kendisine katlanmış bir kağıt uzattı.

«Bunu kocanız göndermiş. Dün İnzibat Amiri Tutman'a vermiş.» Gözleri Marianne'ın bileğindeki mendile takıldı. Yara açılmış olmalıydı, çünkü mendilin üstünde parlak kırmızı bir leke belirmişti. «Bileğinize ne oldu?»

Marianne sert ve kesin bir sesle:

«Hiç bir şey!» diye cevapladı. Mektubu açarak ebedi aşkın yeminlerini okudu. Kadının delici bakışları ansızın kendisini rahatsız etmişti. Kadın:

«Frau Pausch, kardeşinin adamlarından birinin cevabınızı Teğmen'e ulaştıracağını söyledi» dedi.

Marianne sözünü kesti:

«Cevabım yok!»

«Eğer Teğmen neden cevap vermediğinizi soracak olursa, adam ona ne desin istiyorsunuz?»

Marianne gittikçe daha da soğuyordu bu kadından. Küçük Frau Pausch öylesine yakın ve ilgili davranmıştı ki... Arkadaşıysa soğuk bir tavırla yalnızca soru soruyordu.

«Demin dediğimi. Cevap olmadığımı!»

Kadın omuzlarını silktilti.

«Ve İnzibat Amiri Tuttman'a da söyleyin, bundan böyle Teğmen'in mesajlarını getirmek için uğraşmasın.»

«Söylerim.»

Bir süre gergin bir sessizlik oldu. Kadın ayağa kalkarak kapıya doğru yürüdü.

«Öyleyse şimdilik bu kadar.»

Marianne arkasından seslendi:

«Bir dakika. Fikrimi değiştirdim.»

Odasına gitti; bileğini kesmek için kullandığı makasla gazetede ki yazıyı kesti ve sayfanın kenarına şunları yazdı: «Artık aramızda her şey bitti! Bundan böyle ne seni görmek, ne de yazdıklarını okumak istiyorum!» Kağıdı katlayarak bir zarfa koydu ve kadına uzattı:

«Lütfen bunu Teğmen'e versinler.»

Sonra kendisine iyilik etmek isteyen birine karşı oldukça kaba davranmış olduğunu hatırlayarak:

«Zahmetiniz için çok teşekkürler» diye ekledi. «Çok sevindim ve eğer bir yardımım dokunabilirse çok...» Frau Pausch'un arkadaşı bir bahşış ya da hiç olmazsa yol parasını isteyebilir diye düşündü ansızın. «Mutlaka bazı masraflarınız olmuştur...» Kadın sertçe başını sallamaya başlayınca sesi yavaşlayarak kesildi.

«Hiç bir masrafım olmadı. Yardım edebildiysem sevinirim, Frau Dorfrichter. Allahaismarladık.»

Her zamanki gibi Kunze, çalışma arkadaşlarından daha önce gelmişti. Bu, iki yıldır uyguladığı bir alışkanlıktı. Kendisine yarın saat ayırabilmek, Rose'un sürekli konuşmasını dinlemek zorunda kalmadan sabah gazetelerini okuyabilmek hoşuna gidiyordu. Ocağın ikisinden beri, Rose'un bulduğu bir yere yerleşmişti. Trugasse'deki yeni evi kadının evinden sadece bir blok ötedeydi; yine de sabahları erken gelme alışkanlığını sürdürüyordu. Hayatının düze-

nini değiştirmenin, onun için yorucu bir çaba olacağı yaşa geldiği kanısındaydı.

Apartmanın sahipleri Baldauf ve Knoll adlı iki yaşlı kızdı. Aralarındaki ilişki Kunze için bir sırdı, çünkü sor-mak zahmetine katlanmıyordu. Çalışma odası olarak byyk bir salonu, onun yanında yatağının, elbise dolabının ve lavabosunun bulunduğu küçük bir yatak odası vardı. Banyo koridorun karşısındaydı. Rose ile aynı çatı altında geçirdiği uzun yıllardan sonra, bu bekar evinin huzurunu ve sessizliğini çok sevdiği için hem şaşırıyor, hem de kendini suçlu hissediyordu.

O sabah dünya haberleri oldukça i karartıcıydı. Bal-kanlar karışıklık içindeydi. Sırbistan'da Prens George'un tahttan vazgeçmesi üzerine yatışır gibi olan savaş ateşi ye-niden alevlenmişti. Girit'teki Yunanlılar, anavatanlarındaki parlamentoya temsilci seçip göndermeye karar vermiş-lerdi; böyle si bir davranış kesin olarak Yunanistan ve Tür-kiye arasında anlaşmazlık yaratacaktı. İtalya yeniden Trab-lusgarp'a göz dikmiş, söylentilere bakılacak olursa İngil-tere ve Fransa ile gizli pazarlıklara girişmişti. Eğer bu iki ülke kendisinin Kuzey Afrika zerindeki emellerine destek olursa, o da Mihver Devletler'le olan bağlılığını koparma-yı kabul ediyordu. Mitzi Haverda olayıyla ilgili olarak ye-ni bir haber yoktu. Kibirli **Neue Freie Presse** dehşetli ha-berin istismarını bulvar gazetelerine bırakmışa benziyordu.

Sabahın daha geç bir saatinde Stoklaska, Yüzbaşı'ya, Dorfrichter'in köpeği Troll hakkında Veterinerlik'ten gün-derilen raporu verdi.

Kunze:

«Vakti geldi de geçiyor» dedi. Raporun başında **Vi-yyana niversitesi Veterinerlik Kliniği** yazılıydı. Belirtildi-ęine göre Troll, ıslak, ince kağıt paket içinde bile olsa, şerit dökücü toz ilacı içmiyordu. İirmenin tek yolu, ilacı kapsüllere doldurarak boğazından aşağı itmek oluyordu. Buraya kadar Teğmen doğruyu söylemişti. Ama te yan-dan klinik, köpekte hiç bir biçimde şerit bulunmadığını kesinlikle belirtiyordu. Daha önceleri de bu tip bir hastalık geçirmemiş olduğu konusunda kesin bir ifade kullanmışlar-dı.

Stoklaska:

«Unutmadan söyleyim» dedi, «raporu getiren emireri,

raporu uygun bulduğunuzu bildirmenizi beklediklerini; sizden bu haberi alır almaz köpeği yok edeceklerini de söyledi.»

Kunze, raporu okumaya daldığı için Stoklaska'nın sözlerini ancak bir süre sonra anlayabildi. Bu sözlerin anlamı çok açıktı. Kendinden beklenmeyecek kadar tiz bir sesle:

«Köpeği yok etmek mi?!... Neden? Yok etmelerini söyleyen kim?»

Stoklaska şaşkın şaşkın baktı.

«Bilmiyorum, Emil. Emireri böyle söyledi.»

«O Allahın cezası aptal herifleri ara! Onlara hayvanın öldürülmesini, kesilip biçilmesini ya da ellerine düşen zavallı mahluklara yaptıkları şeylerin yapılmasını istemediğimi söyle.» Sonra bir süre durakladı. «Ayrıca onu yok etmelerini kendilerine söyleyen de kimmiş?»

Stoklaska, kliniğe telefon etti.

«Ailesi söylemiş» dedi ahizeyi yerine bıraktıktan sonra. «Üniversite Frau Dorfrichter'e mektup yazarak, ne yapılmasını istediğini sormuş. O da verdiği cevapta bugünkü şartlarıyla köpeğe bakamayacağını bildirip Üniversite'den köpeğe bir yer sağlamalarını istemiş. Tabii onlar da böyle bir yer sağlayamayacakları için (hem çok yer işgal ediyor, hem de çok yemek yiyormuş) şu ya da bu yolla ondan kurtulmaya karar vermişler.»

«Demek bakınamış ha? Adi karı!»

Kunze, Marianne Dorfrichter'e duyduğu ani öfkeyi kontrol altına alamadan kelimeler ağzından çıkıvermişti. Stoklaska'nın ve Heinrich'in hayret dolu bakışlarının farkındaydı.

Stoklaska kıkırdayarak:

«Senin hayvanlara böylesine düşkün olduğunu bilmiyordum» dedi. Hiç bir art niyet olmadan söylenmiş bu sözler Kunze'yi tedirgin etti. Duymazlıktan gelerek devam etti:

«İt heriflere söyle de hayvanı buraya göndersinler.» Stoklaska'nın gülümseyen yüzü kendisini biraz daha toparlamasına ve neşesini kazanmasına yardımcı oldu. «Hem niye olmasın?» diye ekledi. «Dorfrichter, Troll'u bir savaş köpeği olarak eğitmiyor muydu? İşte ordu'ya katılabilmesi

için iyi bir fırsat. Burada tanıdığım üsteğmenlerin bir kısmından da daha akıllı olduğunu söyleyebilirim.»

Böylece aynı günün akşamı Troll, odasına getirildi. Zayıflamış ve kirlenmişti; kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış, kulaklarını tetikte durur gibi geriye doğru yatırmıştı. Kunze'yi görür görmez gittikçe daralan dalreler çizerek yüzbaşının çevresinde dolanmaya başladı. Bir yandan da kısa, tiz havlamalarla derdini anlatmaya uğraşıyordu. Sonunda ayaklarının dibine çöktü. Stoklaska:

«Yanılmıyorsam, arkadaş peşini bırakmayacak, Emil» dedi. «Tabii eğer, tutukluya devretmezsen...»

Kunze, içinden, köpeğin bu tutumunun kendisini ne denli sevindirdiğini düşünerek:

«Kesinlikle hayır!» dedi. Şimdi mesele köpeği ne yapacağıydı. Ona iyi bakacak dürüst insanlar aramak kolay değildi. Böylece köpeği yanında götürmekten başka çıkar yol yoktu. Baldauf ve Knoll adlı yaşlı kızların huysuzluk edeceklerini ummuştu, ama köpeğini getirmesine hiç 'ses çıkartmadıklarını görerek rahatladı.

Öte yandan Rose çok daha az anlayışlıydı. Peşinde Troll'la birlikte geldiğini görünce:

«İnşallah her gelişinde getirmeye kalkmazsın» diye devam etti. «Biliyorsun ki, tüy döküyor. Son getirişinden sonra hizmetçi tam üç gün halının üstündeki köpek tüylelerini temizlemeye uğraştı!»

Kunze gülüyordu.

«Sen kendin de epey tüy döküyorsun doğrusu.» Her zaman tüniğimin üstünde saç buluyorum. Ama bunu hiç mesele yaptım mı?»

«Hiç de komik değil!» Sesi kırgındı. «Üstelik apartmanlarda böyle kocaman köpekler beslenmez. Hiç bir zaman insanların neden hayvan beslediklerini anlayamamışsındır. Papağanlar belki. Hiç olmazsa konuşuyorlar. Ama köpek, neden?»

«Belki konuşmadıkları için!»

Tuttman'ın yerini alan inzibat amiri çok daha genç bi-riydi. Sevimli, tostoparlak yüzü, kısa kesilmiş sarı saçları ve etkili bir Kaiser Wilhelm bıyığı vardı. O ve tvid elbiseli kadın Kunze'nin odasına çağırılmışlardı. Kadının adı Paule

Hicinz'dı, Millî İstihbarat Teşkilâtı'nın muhasebesinde çalışıyordu. Marianne Dorfrichter'le olan karşılaşmasını gözlemcilere özgü duru ve düzgün bir sesle olduğu gibi anlattı.

Kunze inzibat amirine döndü:

«Teğmen Dorfrichter karısının cevabına nasıl bir tepki gösterdi?»

«Deliye döndü. Karısına değil, gazetedeki yazıyaydı öfkesi. Sayfayı iki kez okuduktan sonra parça parça yırttı. Hücrelerinden ayrıldıktan sonra, dört döndüğünü, eşyaları sağa sola atarak küfrettiğini duyuyordum. Yüzbaşım izin verirse, yanılmadıysam, söyleyeyim ki, en çok Yüzbaşı'ya küfrediyordu.»

Kunze:

«Yanılmamışsın» diye cevap verdi.

İnzibat amiri:

«Dün bütün gün bu bozuk ruh durumundaydı.» diye devam etti. «Yemeğine hiç dokunmadı. Sabahleyin ilk iş olarak beni çağırdı ve bu mektubu verdi.»

Kağıdı Kunze'ye uzattı. Kağıdın her iki yüzü de Dorfrichter'in el yazısıyla doluydu. Önceki mektupla karşılaşılacak olursa, satırlar çok düzensiz ve karışık, kimi kelimeler kararlanmıştı, gramer baştan savma bir durumdaydı. Yazanın acele ettiği ya da büyük bir bunalım içinde olduğu anlaşılıyordu. Dorfrichter, Haverda olayının basının bir uydurması, düzeni, olduğunu iddia ediyordu. Karısına kendisine inanması ve destek olması için yalvarıyordu; tersi olursa, onun aşkından yoksun kalarak yaşamasına imkân yoktu.

Kunze mektubu karışık duygularla dolu olarak okudu. Hem gülünç, hem de acınacak bir hali vardı Teğmenin. Bir kez daha Dorfrichter gibi bir adamın, nasıl olup da, böylesine kuş beyinli, düşüncesiz bir kadını delicesine sevdiğine şaşıtı kaldı. Gazetedeki Haverda hikâyesine tepkisi tam beklediği yolda olmuştu. Bu, Kunze'nin kadını ne kadar iyi tanıdığını kanıtlamıyor muydu?

İnzibat amirine:

«Eğer Teğmen sana bu notu ne yaptığını soracak olursa, Frau Pausch'a verdiğini söyle» dedi. «Başka bir şey söyleme. Daha başka mektuplar yazacak olursa, bana getir.»

Paula Heinz:

«Ben Frau Dorfrichter'i ne zaman göreceğim?» diye sordu.

«Artık onu görmenize gerek yok. Hiç olmazsa şimdilik. Bize çok yardımcı oldunuz, Fraulein Heinz. Görevinizi yerine getiriş biçiminizin bizi ne kadar hoşnut bıraktığını Müfettiş Weinberger'e anlatacağım.»

Kunze ikisini de başından savdıktan sonra, son birkaç gündür yaptığı işe döndü: Dorfrichterler'in evinde bulduğu bütün fotoğrafların, dokümanın ve mektupların sıkı bir incelenmesi... 1908'den 1909 yılına kadar olan evrakı özellikle gözden geçiriyor ve dikkatlerinden kaçmış olabilecek bir işaret, bir ipucu ya da bir iz bulmaya uğraşıyordu.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

LİNZ'E atanmadan önce Peter Dorfrichter Saraybosna'daki On üçüncü Tabur'un başına gönderilmiş, orada top ve benzeri büyük savaş aletleriyle yapılan çalışmaları yönetmişti. Çalışmasıyla ilgili raporda Feldmareşal Baron von Weigl'in belirttiğine göre çok parlak bir başarı kazanmıştı. Kunze raporu okurken bir yandan da böylesine üstün yetenekli bir kişiyi kıta hizmetinde harcadıkları için ordu'ya öfkeleniyordu. Hayal kırıklığının bu kişilikte bir adamı böylesine delice bir davranışa sürüklemesi anlayışla karşılanamaz mıydı?

Kunze, Dorfrichter'e yumuşak duygular beslemesinin tehlikeli olduğunu biliyordu. Bunlar görüşlerindeki parlaklığı bulandırıyordu; duygularına hakim olması gerekti, yoksa onun lehinde deliller ortaya çıkartıp, sonunda da serbest bırakması işten bile değildi. Bu gerçekleşmemeliydi. Kendisini bu denli küçültemezdi. İnzibat amiri Tuttman ve duygusal Frau Pausch gibi sersemlerin yolunda gidemezdi kendisi.

Karıştırmaya devam etti. 1908 yazında Marianne, Viyana'ya, annesini ziyarete gittiği zaman, Teğmenin Saraybosna'dan gönderdiği mektupları okumaya başladı. Bu mektupları ilk okuyuşunda, geçmiş ve gelecekteki sevişmeleriyle ilgili konuların sık sık tekrarlanması, Kunze'yi sıkışmış, rahatsız etmişti. Sanki Marianne Gruber'le sevişmek, Peter

Dorfrichter'in hayatının en yüceltici özelliğiymiş gibi bir hava yaratılmıştı bu mektuplarda.

Ara sıra Kunze daha basit bilgilere rastlıyordu: Gör-
düğü kişiler, gittiği yerler gibi. Xavier adı sık sık karşısına
çıkıyordu.

«Dün gece arkadaşlarla oyun oynadık, ama hiç üzül-
me, Xavier'e para vermedim.»

Sonra yeniden: «Dün geceyi Xavier'le birlikte geçir-
dim. Çok bozuk bir ruh hali içindeydi; herhalde başı yine
beladadır.»

Ve: «Xavier için üzülüyorum. Pek iyi durumda değil.
Çok içiyor ve sabahları göreve gelmeyip, yoklamayı çavu-
şuna yaptırıyor.»

Ve birkaç hafta sonra: «Xavier konusunda haklısın.
Ama boğulmakta olan bir adama nasıl sırt çevirebilirim?»

Xavier, Xavier, Xavier!

Xavier, tabii ki, Xavier Vanini'ydi. Saraybosna'dayken
yakın arkadaş oldukları anlaşılıyordu, Linz'de durum de-
ğişmişti. Bu pek olağan dışı bir şey sayılamazdı. Çok az
arkadaşlık sonsuza kadar devam ediyordu. Genç erkekler
olgunlaştıkça birbirlerinden uzaklaşıyorlardı. Vanini ol-
dukça dengesiz ve uyumsuz bir subay olduğuna göre, doğa-
lıdır ki Dorfrichter'in sınıfına uymuyordu. Kavgı etmiş ola-
bilirlerdi ya da Vanini'yi pek gözü tutmadığı anlaşılan Ma-
rienne, bu konuda Peter'i yola getirmişti. Yine de Dorfrich-
ter'in geçmiş ve şimdiki arkadaşları arasında, siyanür sa-
hibi olarak ortaya çıkan tek isim Teğmen Xavier Vanini
oluyordu.

Kunze, acaba Dorfrichter'i çağırırsam mı diye düşün-
düyse de derhal vazgeçti. Hâlâ yeterince güçlü bir delil sağ-
lanmış sayılmazdı. Dorfrichter yine yüzüne gülüp geçecekti.
Belki bir olay bile çıkartabilirdi. Mitzi Haverda'yla ilgili ya-
zıdan dolayı hâlâ çok sinirli olabilirdi. Ne kadar umutsuz
bir takipdi bu böyle?...

Kağıtları karıştırmaya devam ederken bir başka isim
özellikle dikkatini çekti: Yüzbaşı Baron Landsberg-Lövy,
Charles Francis broşürlerinin on kurbanından biri daha.
Dorfrichter'le aynı zamanda Saraybosna'da görevli olması
Kunze için yeni bir haber değildi. Geçen haftalar boyunca,
kurban olarak seçilenlerin hepsinin özel yaşayışları, meslek
hayatları iyice incelenmiş ve Dorfrichter'le olan ilişkileri

araştırılmıştı. Son derece zengin bir yahudi iş adamının oğlu olan Landsberg-Lövy, kendi ırkdaşlarının çoğu gibi 1890 yıllarındaki parlak Avusturya liberalizmi sırasında ordu'ya girmişti. Ordu geniş yürekli bir üvey ana gibiydi; adamı bir kez kabul etmeye görsün, ondan sonra ırkı, dini ve mençaları, geçmişi hiç bir önem taşımıyordu. Zengin bir yahudinin yükselme şansı Yahudi olmayan fakir bir adamınkinden farksızdı. Yüzyıl değişince, 1900'ün başlarında, durumun farklılaşacağı korkusu duyulmaya başlandı. Franz Ferdinand açıkça Yahudilere karşı bir adamdı ve onun tahata geçmesiyle birlikte liberalizmden uzaklaşılacağı sanılıyordu. Her neyse, Franz Josef halâ hayattaydı; onunla birlikte Avusturya'ya özgü hoşgörü ve olgunluk devam ediyordu şimdilik.

Kunze, Dorfrichter'in evrakının arasında Landsberg-Lövy'nin sık mektupluk kağıtlarından ikisine yazılmış iki kısa not buldu. Birinde Baron, X'nin düştüğü kötü durumdan duyduğu dehşeti belirtiyor, acele adımlar atmadan önce konuyu iyice tartacağını söylüyordu. İkincisinde ise, X konusunda şaşkınlıktan çok, üzüntüye kapıldığını ve **Sevgili Peter'in** söz konusu herkes için uygun bir çözüm yolu bulabilmek amacıyla yaptığı buluşma önerisini kabul ettiğini bildiriyordu.

X, herkes olabilirdi ama neden Xavier Vanini olmasın?

Bu iki not şu üç adamı birbirine bağlıyordu: Siyanürle zehirleme davasındaki zanlı, muhtemel bir kurban ve eline siyanür geçtiği bilinen bir üçüncü adam! Garip bir üçgendi bu.

Kunze, Dorfrichter gibi düzenli bir kimsenin neden bu notları sakladığını merak etti. Acaba ikinci notta sözü edilen toplantı olmuş muydu? Eğer olmuşsa, «söz konusu herkes için uygun olan çözüm yolu» neydi?

Altı aylık bir görevle Prag'da bulunan Baron Landsberg-Lövy, On üçüncü Alayın Genel Kurmay subayı olarak yeniden Saraybosna'ya atanmıştı. Charles Francis broşürü kendisine geldiğinde orada değildi. Döndüğünde Richard Mader ölmüş ve bütün garnizonlara gerekli ihtarlar yapılmıştı. Bu raslantı, Baron'un hayatını kurtarmış gibi görünüyorsa da, gerçekte **şaşırtıcı sonuçlar** vaadeden kapstilleri çekici bulacak nitelikte bir adam da değildi kendisi.

Mader'i hatırlayan Kunze, burada biraz durakladı. O da böyle bir adam değildi, ama dayanamamıştı işte.

Kunze, Landsberg-Lövy'ye kısa bir not göndererek kendisiyle Viyana'da buluşup buluşamayacaklarını, eğer bu uygun değilse, Saraybosna'da nasıl buluşabileceklerini sordu. Şubatın ikisinde inzibat amiri Tuttman'ın davasına bakan Harp Divanı kendisini suçlu bularak Mollersdorf Askerî Tutukevinde üç yıl ağır hapis cezasına çarptırdı. Ablasının davasına bakan sivil mahkeme ise altı aylık bir hapis cezasını yeterli buldu.

Tuttman davası Kunze'yi çok üzdü. Adama elinden gelen yardımı yapmak isterdi, çünkü iyi kalpli bir tutukevi nöbetçisini, sert olanlarına yeğliyordu. Ne var ki, General Wencel, Tuttman olayının örnek olmasını sağlamak için emir vermiş bulunuyordu; Tuttman davasına bakmakla görevlendirilen Sorgu Yargıcı Szabo ise adaylıktan bu göreve yeni yükseldiği için emre boyun eğdi.

Zavallı yaşlı, astımlı Tuttman! İnşallah tutukevini dayanılması güç bulmazdı. Zaten hayatının yarısı yine tutukevinde geçmişti. Parmaklıkların hangi tarafında yaşadığı gerçekte fazla farketmiyordu.

Yüzbaşı, Tuttman'ın hangi nedenle rızkını tehlikeye attığını merak ediyordu. Acaba Teğmen, nöbetçide de, tıpkı kendi durumunda olduğu gibi, edebe aykırı bir istek mi doğurmuştu? Tuttman'ın bekâr oluşu bu sorunun cevabını vermeye yeter miydi? Onun sınıfından olan erkekler çok ender bekâr kalırlardı; oysa Tuttman Homoseksüel olsaydı, özellikle görevi nedeniyle, mutlaka kokusu çıkardı. Yoksa bu nöbetçiler odasında bilinen bir gerçektir de, üçüncü kattaki ciddî makamlar mı durumdan habersizdi? Zavallı Tuttman, duyguları ne kadar cinsel eğilimli olursa olsun, otuz yıllık, sadık bir görev hayatı kendisine çok ser bir ceza olmuştu demek. Dorfrichter adlı adamdan yayılan o şeytanî dalgaların bir başka kurbanı da oydu...

Sanık, inzibat amiri Mollersdorf'a nakledildikten sonra Kunze, oranın müdürüne telefon ederek, Tuttman için iyi birkaç şey söylemek istedi. Benzeri bir yerde süren uzun görev hayatı dikkate alınarak, tutuklunun özel izinlerle dolu bir muamele gördüğünü duymak biraz olsun ferahlatıcı oldu.

Yüzbaşı yeni kapatmıştı ki, telefon yeniden çaldı.

Müfettiş Weinberger'in sesini tanıdı.

«Sana haberlerim var. Bil bakalım, dün gece Batı Demiryolları İstasyonundan Milano-Nice yataklı vagonuna kim bindi?»

«Hiç bir fikrim yok.»

«Doktor Goldschmiedt.»

«Hiç de şaşılacak bir haber değil. Côte d'Azur onun en sevdiği av alanlarından biri değil midir? Duyduğuma göre Monte Carlo'daki Hotel de Paris'de kendisi için saklanan şilte ve çamaşırları varmış.»

«Orası öyle. Rus düklerinden öğrendiği bir usul olsa gerek bu... Ama bu kez yanında yatağının yanısıra bir de hanım var. Anlaşıldığına göre yerli şeylerle tedarikli olmak istedi.»

«Pek ilginç. Şimdi herhalde bu hanımın kim olduğunu sormamı istiyorsun. Kendini sorulmuş say.»

«Marianne Dorfrichter.»

Kunze'nin ahizeyi tutan eli kasıldı.

«Yok yahu?... Yanılmış olmayasınız.»

«Hayır. Frau Pausch'un tutuklanmasından sonra da kendisini göz altında bulundurduk. Geçen hafta boyunca Doktor Goldschmiedt kendisini günde en az bir kez ziyaret etti. Sonra dün gece kiralanmış bir otomobille evin önüne geldi, yukarı çıktı, yanında Marianne Dorfrichter ve elinde küçük bir bavulla aşağı indi. Böyle bir şeyi herhalde hayatında ilk kez yapıyordur. Yani, bavul taşımayı kastediyorum. Adamımız bütün istasyonlara telefon edecek kadar akıllı olduğundan, otomobilleri Batı Demiryolları Garına vardığında oradaki görevli polisler uyarılmışlardı. Doktor Goldschmiedt de akıllı davranıyordu; bir memur kendilerini yük deposundan geçirerek trene götürdü. Ama biz yine de daha akıllıydık ve onları gördük.»

«O adamla birlikte gittiğine inanmak çok güç. Çocuk ne olacak?»

«Bir süre önce çocuğa bir süt anne tuttu.»

Kunze:

«Zavallı kerata» diye söylendi.

«Çocuk mu?»

«Hayır. Dorfrichter. Kendisine güç verecek bir destek bırakmadık galiba, değil mi?»

«Senin kararın da bu değil miydi? Hiç bir şey bırakmamak?»

Kunze alayı anlamazlıktan geldi ve:

«Suçsuz olabilmesi için son derece olağanüstü bir durumda gidecek yeri kalmadı. Yeniden evine dönemez. Bu olaydan sonra karısına dönebilecek bir tip değil.»

Müfettiş kelimeyi tekrarladı:

«Suçsuz mu?» Hayrete düşmüş gibi bir hali vardı sesinin. «Böyle bir ihtimalin senin aklının ucundan bile geçebileceğini sanmazdım.»

«Tabii ki, geçti.» Kunze ansızın bu telefon konuşmasını bir an önce kesmek için büyük bir istek duydu içinde. «Ben hiç kimsenin aklından geçenleri okuyamadım bugüne kadar. Elimde sadece birkaç kopuk delil varken, bir adamın suçlu olduğuna nasıl bütünüyle inanabilirim?»

Weinberger:

«Çok güç bir dava» diyerek kendisinin de aynı fikirde olduğunu dostça belirtti. «Sana hiç de, imrenmiyorum. Anlaşıldığına göre, Frau Dorfrichter artık senden daha emin kocasının suçluluğuna. Kararım vermiş; yoksa arkadaşımız Goldschmiedt'le yola çıkmaya kalkışmazdı!»

SOĞUK, parlak bir şubat güneşi Milano Garının büyük cam kubbesini aydınlatıyordu. Marianne Dorfrichter yataklı vagonun koridorunda durmuş, perondaki karışıklığı izliyordu. Her döndürülüşte değişik şekiller yarattıktan sonra, nasılsa yine de asıl halini korumasını bilen renkli parçacıkların bulunduğu büyük kaleydoskoplara benzetiyordu bu görüntüyü. Ayrılmakta olan bir trenin ardından göz yaşları içinde el sallayan bir anne, kucaklaşan sevgililer, kalabalığın içinde açtıkları tünelde kovalamaca oynayan iki oğlan, ağır bavulunu yüklenmiş durumda yalpalayarak ilerlemeye çalışan öğrenci, hamal çağıran yolcular ve onlara seslenen hamallar, mallarını satmak için haykıran satıcılar, kıyamet gününün geldiğini ilan ediyormuşçasına heyecan içinde çığlıklar atan gazeteciler doluydu peronda.

Marianne, demek burası İtalya diye düşündü. Peter, gelecek yıl kendisini Venedik'e ve Roma'ya götüreceğine söz vermişti. Birlikte çıkacaklarını vaadettiği tatil gezilerinden ilki olacaktı bu. Şimdi kendisi İtalya'daydı, ama Peter'le birlikte değil. Gece boyunca, tekerleklerin demiryolu üzerinde çıkardıkları sesle her uyanışında, geri dönüp dönmek konusunda kafa yormuştu. Kendi yataklı vagonlarının Marsilya trenine eklenmesi için uzunca bir süre beklemeleri gerekecek olan Milano'da kesin kararını vermeyi tasarlamıştı. Yeniden yola çıkmalarına bir dakika kala hâlâ kararsızdı.

Neue Freie Presse gazetesinde Mitzi Haverda hikâyesini okuduktan sonra Doktor Goldschmiedt kendisini ziyaret etmişti. Önce adamla görüşmek istememişti. O ise ısrar etmiş ve sonradan Marianne da bu görüşmeyi kabul ettiğinden dolayı sevinmişti. Annesi gibi, Peter'in yaptığının normal olduğunu ve en iyi kocadan bile böyle bir davranış beklenebileceğini söylemeye kalkışmamış; sadece dostça bir anlayış içinde üzüntüsüne katılmıştı. Frau Gruber kızının bencil, kendini düşünen biri olduğunu ileri sürerken, Doktor Goldschmiedt genç kadının ne kadar acı çektiğini anlamıştı. Riviera'dan ilk kez ne zaman söz ettiğini hatırlayamıyordu. Doktor, bu davetin kesinlikle karşılıksız olarak yapıldığını iyice belirtmişti; Marianne, istemediği hiç bir şeyi yapmayacaktı. Kendisi zengin bir adamdı; yakınlarına yardım edemeyecek olduktan sonra bu zenginliğin, bu paranın ne değeri vardı? Marianne çok güç günler geçirmişti; sağlığını koruyabilmesi için bir değişikliğe ihtiyacı vardı. Sadece kendi sağlığı için de değil, çocuk için bile gerekliydi bu...

Marianne bir oyun oynamaya başladıklarını anladı. Fakat ne bu oyunun kurallarını ne de nasıl biteceğini anlamazlıktan gelmeyi yeğledi.

Bir düdük çaldı, anî bir sarsıntı oldu ve trenin tekerlekleri dönmeye başladı. Milano'dan uzaklaşıyorlardı. Üstünde paltosu, cebinde ise kendisini rahat rahat Viyana'ya geri götürebilecek bir miktar para vardı, ama kımıldayamıyordu. Tam o sırada, sanki bu anın önemini kavramış gibi, Doktor Goldschmiedt kompartmandan dışarı çıktı. Bütün gece boyunca kadından uzak durmasını bilecek kadar akıllı davranmıştı, şimdi giyinik olarak koridorda ona rastlamak kendisini şaşırtmışa benziyordu.

«Uyanıp uyanmadığını öğrenmek için yanına geliyorum; uyanmışsan kahvaltılarımızı ısmarlayacaktım» dedi.

Marianne acıktığını itiraf etti; birlikte, yemek yenilen vagona gittiler. Bugüne kadar trenlerde yemek yememiş insan değildi, ama hiç böylesine mükemmel bir servis, böylesine enfes yemekler görmemişti. Paul Goldschmiedt ile birlikte yolculuk etmek çok iyi yönetilmiş bir oyunda oynamak gibiydi: Her oyuncu parlak bir oyun çıkartıyor, sahneye giriş ve çıkışlar tam anında oluyor, hiç bir söz yanlış söylenmiyordu.

Nice'te kendilerini iki büyük otomobil ve bir sürü üniformalı hizmetkâr karşıladı. Askılı pantolon, siyah palto giymiş bir adam öne doğru ilerledi, arabalarının kapısını açtı. Marianne, görünüşüne bakılırsa belediye başkanı sanılabilir, diye düşündü.

Doktor Goldschmiedt, basın adı verilen saldırgan köpekler, diye tanımladığı adamlardan kurtulabilmeleri için bir Fransız soylusunun villasını kiraladığını söyledi. Villa, kıyının doğal kıvrımlarına uyarak uzanan dönemeçli bir yolla Nis'ten yarım saat ötedeki Eze'deydi. Marianne, asıl adını kullanmayacaktı; evlere konuk olarak gelen yabancı-lara bile uygulanan kural gereğince polisçe, kimliği kaydedilirken, Albina Brammer diye bir isim söylendi: 1866 yılında Bad Gastein'da doğan, Avusturya uyruklu, Katolik, bekar Albina Brammer... Albina'nın gerçek bir kişi mi, yoksa Doktor Goldschmiedt'in bir hayal ürünü mü olduğunu sormadı.

Bu araba gezisini dört gözle beklediği halde, Nis'den ayrıldıklarında gözlerini açamayacak kadar yorulmuştu. Herhalde uyuklamıştı ki, gözünü açtığında gördüğü ilk trafik işareti, üstünde Eze yazılı levha oldu. Araba demiryolunun yanında uzanan yolda ilerliyordu; demiryolunun öte yanında ise kara, denize doğru inen yumuşak eğimli bir yamaç halini alıyordu. Tren istasyonunu geçtikten sonra demir işlemeli bir kapının önünde durdular; kapının üstündeki kemer sütunda madenî harflerle **EZE les Oeillets** yazılıydı. Bir hizmetkâr kapıyı açtı, taraçalı bir bahçeye girdiler. Önce araba koymak için iki katlı bir binanın, sonra birkaç küçük evin önünden geçtiler ve pembe renkli bir villanın yan giriş kapısının önünde durdular; villa, sahile doğru uzanan geniş bir düzlüğün üstünde, Akdeniz mimarisine uygun olarak yapılmıştı.

Balkona çıkınca karşılaştığı manzara Mariane'nin başını döndürdü. Dünyanın böylesine güzel olduğunu bilmiyordu; gökyüzü denizin içinde eriyor, Cap Ferrat yarımadası yaklaşmakta olan gecenin leylak rengi alacalığıyla örtülüyordu. Leylak renk, koyu griye dönüştü; uzaktaki evlerin ışıklarıyla yıldızlar (bir el tarafından yakılmışçasına) aynı anda parlamaya başlamışlardı.

Bildiği çok az sayıdaki Fransızca sözlerden biri **Partir**,

c'est un peu mourir'di. (*) Ama bunun doğru olmadığını düşündü: Ayrılık, ölmek değildi; tersine yeniden doğmaktı. Şu anda artık yirmi dört saat önce Gruberler'in çirkin evlelerinden çıkan kadın değildi kendisi. Marianne Dorfrichter değildir, hattâ Albina Brammer bile değildi. Belki bir kez daha, açık pencerenin önünde battaniyelere sarılı olarak oturan ve karşıdaki bacalardan kıvrıla kıvrıla çıkan dumanlarda kralların, şahane çiçeklerle süslü sarayların silüetlerini gören o eski genç kızdı şimdi.

Arkasında Goldschmiedt'in sesini duydu:

«Ne kadar enfes bir görüntü, değil mi?»

Adam parmaklığa doğru eğilerek, Marianne'ı omuzlarından sardı.

«Bu görüntüyü kaçırmak yazık olmaz mıydı?

Marianne başını salladı.

«Olurdu tabii.» Ama nedense büyü bozulmuştu; yeniden Marianne Dorfrichter'di artık.

Yine de yerleşme işleri kendisini hem uğraştırdı, hem de eğlendirdi.

Sürgündeki yaşlı prensesleri andıran bir hizmetçi bavullarını açıyordu. Marianne, «Acaba bu kadın benim elbiselerim ve çamaşırlarım konusunda ne düşünüyordur?» diye aklından geçirdi. Bunlar, Frau Gruber'in, iki yılda bir gelip yastık kılıflarından balo elbiselerine kadar bütün dikişlerini diken terzi Fraulein Elsa tarafından yaratılmış şeylerdi. İçi, parlak kırmızı ipekli kılıflarla bezenmiş, muhteşem şifoniyerin çekmecelerinde bu eşyalar gerçekten gü-lünç duruyorlardı.

Marianne'ın Fransızcası çok az ve bozuk olduğu halde, bunun hiç bir zararı yoktu, çünkü hizmetçi, kendisinin bile aklına gelmeyen ihtiyaçlarını düşünmüş ve sağlamıştı. Elbiseleri bavullardan çıkarıldıktan sonra ütülenmiş, ayak-kabıları boyanıp parlatılmıştı. Saçlarını tarasın diye odasına berber bile gönderilmişti. Akşam yemeği için giyineceği zaman hizmetçi yeniden gelerek yardım etmek istedi. Marianne bundan hoşlanmamıştı, ama bu evdeki hayatın gereklerinden biri olduğunu düşünerek ses çıkartmadı.

Kendisine karşı sabırlı davrandığı, tek başına bırakmasını bildiği için Goldschmiedt'e şükran borçluydu. Üst

(*) Ayrılık biraz da ölmektir.

katta, aralarında küçük bir salon ve her biri özel banyolu il odada yatıyorlardı. Marianne'ın bundan önce kendine a bir banyosu olmamıştı. Hele mermer döşeli, havuz büyük lüğünde küveti olan bir banyoyu ömründe görmemişti. Vil lanın kaç kiralananmış olabileceğini düşündü; herhalde Lian deki evlerinin bir yıllık kirasından çoktu bunun bir haftalık kira bedeli.

Akşam yemeğini Nice'deki Negresco'da yediler. Bu y pının sanat eserlerine özgü vahşi güzelliği ve büyüklüğü başlangıçta Marianne'ı neredeyse ürküttü; güç almak is tercesine Goldschmiedt'in koluna girdi. Yemek salonun girdiklerinde **maitre d'hotel** kendilerini gördü. Goldschmi edt'i içten bir coşkunlukla selamladıktan sonra, önceder ayırdığı masaya doğru ilerlemeye başladı. Masayı Goldschmiedt'e gösterip buyur ederken sanki saldırgan düş manların hücumlarından hayatı pahasına koruduğu bir kaleyi sunuyormuş gibi bir hali vardı.

Oturdukları zaman Marianne çevresine bakma cesaretini gösterdi. Bir an için gözle görülür biçimde rahatsız oldu. Şahane kılıklar ve mücevherler içindeki kadınları görünce, kendi üstündeki, Fraulein Elsa'nın eseri olan ipekli parti elbisesi huzurunu kaçırdı. Goldschmiedt düşüncelerini okumuş olacak ki, uzanarak elini tuttu, tatlı tatlı okşayarak:

«Bu salondaki en güzel kadın sensin» dedi. «İçlerinde bir teki yoktur ki, kendi vücudunu ve yüzünü seninkiy-le değiştirmek istemesin!»

«Fakat öylesine şıklar ki...»

«İyi giyinmişler yalnızca. İyi giyinmesini bilmeseler-di zaten burada olmazlardı. Para meselesi.»

«Ama paralı olduğu halde böyle soylu durmayan pek çok kadın tanıyorum; ne giyerlerse giysinler fayda etmiyor.»

«Eski Viyana'daki ordu karılarından söz ediyorsun.»

Yemek çok önceden ısmarlanmıştı herhalde, çünkü az sonra bir sürü garson gelerek ordövr servisine başladı. Goldschmiedt sofraya konulanlara, uygun bulduğunu belirtir yollu, başını sallayarak baktıktan sonra, Marianne'a:

«Bu oteli çok severim» dedi. «Nice ve Riviera insan-oğluyla Allah'ın işbirliği ederek yarattıkları, yeni ve çok daha üstün bir Cennet; hattâ daha şimdiden uğursuz şeytanları bile var. Köşede oturan adama bak! Kır saçlı, orta

yaşlı. Saçlarına sorguç gibi bir şey takmış yeşil elbiseli kadının yanında oturan. Dünyanın en büyük cephane tüccarlarından biri. Ona kalsa İngiltere ile Fransa arasında yarın savaş çıkartırdı. Eğer şimdi kalkıp onu öldürsem, insanlığa Marconi ile Paul Ehrlich'in birlikte yaptıkları hizmetten çok daha büyük yararım dokunurdu.» Gülümsedi: «Ne yazık ki korkağın tekiyim!»

Marianne kaşlarını çattı:

«Ama savaş, çıkması gereken bir şey değil mi? Monarşinizi ikinci sınıf bir güç olmaktan kurtaracak tek şey savaş olmayacak mı?»

«Kocanın sözlerini mi tekrarlıyorsun?»

Marianne'ın yüzü kızardı.

«Evet... Biraz öyle.»

«Tabii. Ordu savaş çıksın diye kaşınıyor. Böylece değerli teorilerini uygulama imkânını bulacaklar. Bu gördüğün güzellikleri ortadan kaldırmadıkça rahat etmeyecekler. Hiç bir şey kalmayacak; ne insanlar, ne binalar, hatta ne de İngiliz Ba.'resindeki çamlar!» Sonra devam etti. «Düşün bak, yirmi iki santimetrelik bir arazi tüfeğiyle fırlatılan mermi bu otelin salonunu ne hale getirir! Ama gel biz konuyu değiştirelim. Sen burada olduğun için sevinçliyim; seni en sevdiğim yerlere götüreceğim ve oraları senin gözünle yeniden keşfedeceğim. Kendimi çok şanslı bir adam olarak kabul ediyorum, biricik güzelim.»

Bu hayatında yediği en nefis bir akşam yemeği idi Marianne'ın. Tabağına konulanların ne olduğunu sormaya cesaret edemiyor sadece içinden salyangoz, sümüklü böcek ya da kurbağa bacağı olmamalarını diliyordu; Hahngasse'deki evde hiçbir zaman görmediği şeylerdi yedikleri. Her yemeğin yanında değişik bir cins şarap ikram ediliyordu. Yemeğin sonuna doğru kendini iyice rahatlamış hissediyordu. Goldschmiedt az yedi ve daha az içti. Bir tablo satın alıp sonradan bu eserin ödemiş olduğu paraya değip değmeyeceğini düşünen sanatseverlerin dalgınlığı içinde gözlerini Marianne'ın yüzüne dikmişti. Önceleri Marianne bu bakışlardan huzursuz olduğu halde, salon gök kuşağını andıran renklerin birbiri içine karıştığı, güzel bir zindan halinde bulanıklaşırken, Goldschmiedt'in masadaki pembe karanfillerle de yarı yarıya gizlenmiş olan yüzü büsbütün yok oldu.

«Yorgun olmalısın. Artık gitsek iyi olacak.» Ses masasının kilometrelerce ötesinden geliyordu sanki. Goldschmiedt ayağa kalkıp yanına geldiği zaman garsonlar da çevrelerinde bitiverdiler ve sandalyesini geri çekerek kalkmasına yardım ettiler. Ayağa kalktığını hatırlamıyordu.

«Gidelim mi?» Goldschmiedt'in sesinde aceleci bir ton vardı. Oda, başının çevresinde dönüyordu. Bir an için masadan kapıya kadar olan ürkütücü uzaklığı aşamayacağını sandı. Bir adım attı, yürüyebileceğini anlayarak rahatladı. Kolunu, Goldschmiedt'in sımsıkı tutan elinden kurtararak masaların arasından ilerlemeye başladı. Bütün gözlerin üzerinde olduğunu hissediyordu, ama artık bu da kendisini rahatsız etmiyordu; güzel olduğu için baktıklarını biliyordu.

Odasına girince hizmetçinin kendisini beklediğini görüp şaşırdı, ama soyunmasına yardım ederken itiraz etmedi. Kadın, banyosunu hazırlamıştı; banyodan çıkarken de ısıtılmış havluyu kendisine uzattı ve sonra dadılara özgü alışıla gelmiş bir hareketle kurulanmasına yardımcı olmaya çalıştı.

Yatağının üzerine ipekli bir gecelikle sabahlık konulmuştu. Bunları daha önce hiç görmediği halde, yeniden geldiği dünyanın giysileri olarak benimsedi.

Bundan sonra hatırladığı şey, yerlere sürünen, ipek kadifeden şahane bir robdöşambr, buz dolu gümüş kovanın içinde soğumakta olan bir şişe şampanya, sonra bu şampanyayı alçak dipli kristal kadehlere boşaltan Goldschmiedt'ti. O kendi şampanyasını yudumlarken, Marianne bardağı bir dikişte bitirivermişti.

Sonra cıvılcıplak yataktaydı. Odanın uzak bir köşesinde bir lamba yanıyordu, ama öylesine solgun bir ışık saçıyordu ki Cap Ferrat yarımadasının ucundaki bir evin ya da uzaklarda seyretmekte olan bir geminin ışığı da olabilirdi bu. Vücuduna kollar sarıldı, okşayan eller ve dudaklar uykusunu getirdi. Bir ses bu okşamalardan zevk alıp almadığını sordu, o da ses'e kibar bir biçimde zevk aldığını, çok zevk aldığını söyledi. Durmasını ve kendisini uyuması için rahat bırakmasını söyleyemezdi ki... Ayıp olurdu.

Ertesi sabah çok geç uyandı, başı dönüyor ve ağrıyordu. Doktor Goldschmiedt ağrı kesici haplar verdi ve kahvaltılarını yukarıdaki salonda yaptılar. Kendisi yeni sabahlığını giymişti; Goldschmiedt de şık robdöşambrına bürünmüştü. Saat on biri biraz geçe özel arabalarından biriyle Nice'e gittiler.

Sertçe bir sabah rüzgârı esiyordu, ama gök, Rue de France'daki hediyelik eşya satan dükkânların vitrinlerinde sergilenen kartpostallardaki kadar maviydi. Bunlardan birkaç tane alıp Viyana'dakilere göndermek isterdi, ama her nedense göndermemesi gerektiğini düşünüyordu. Neden olduğunu hatırlamaya çalıştı. Başağrısı geçtiği halde, bütün düşüncelerinin, beyninin içindeki pıhtılaşmış, çamurumsu bir pisliğin arasından süzölmek istediğini hissederek gibi oldu.

İnce ketenden çocuk giysileri satan bir dükkanın önünden geçtiler. Doktor Goldschmiedt koluna girerek:

«Bebek için güzel bir şeyler alalım» dedi ve Marianne'ı giriş kapısına doğru götürdü.

Şaşıarak adama baktı:

«Ne bebeği?» diye sordu. Yaşlı avukatın yüzündeki ifade, sorusunun çok anlamsız olduğunu belli ediyordu.

«Senin bebeğin. Kimin olacak?»

«Tabii. Benim bebeğim... Kimin olacak!» Görev yerine getirirmişcesine gülümsedi; canını sıkmak istemiyordu.

Alahtan dükkanda konuşan Goldschmiedt oldu ve tezgahtara bebeğin iyi aylık bir oğlan olduğunu söyledikten sonra pantolon ve ceketlerden birkaçım sardırđı. Çok güzel, çok pahalı şeylerdi. Marianne içtenlikle kendisine teşekkür etti.

Ruhl bahçelerine geldiklerinde Marianne, geleni geçeni seyrediyormuş gibi yaparken bir yandan da deli gibi, aklını örten sis tabakasını dağıtmaya uğraşıyordu. Yavaş yavaş, en çok iki ay kadar önce bir çocuk doğurmuş olduğu kafasına dank etti. Kocasđ Peter, korkunç bir cinayetten zanlı tutulduğu için hapisteydi. Fakat sanki o adam kocası değilmış gibi bir duygu vardı içinde. Kocasđ hapiste olan kadına karşı, içinde bir acıma duygusu belirdi, ama onu düşünmek istemedi; böylesi hatırlamalar, içindeki joie de

vivre (*) (Bu da bildiği Fransızca terimlerden bir başkasıydı) duygusunu bozuyordu.

Paul o gün kendisine pahalı hediyeler aldı; küçük bir lokantada öğle yemeğine götürerek, kendi deyimiyle Cote d'Azur'un en iyi **bouillabaisse**ini ısmarladı. Sonra Victor Hugo Bulvarı üzerinde, çitlerin çevrelediği dar bir avlunun gerisindeki lüks bir butiğe gittiler. Asansörle ikinci kat-taki defile salonuna çıktılar. Hepsi en geç dört gün içinde teslim edilmek üzere birkaç parça elbise ısmarladılar. Çepeçevre ermin kürküyle bezenmiş, zarif gece paltosu Marianne'a tıpatıp uydu. Model olarak gösterilmesine rağmen, Doktor Goldschmiedt, patronu, satmaya ikna etti. Paket yapıldıktan sonra aşağıda beklemekte olan arabaya gönderildi.

Villaya dönünce Goldschmiedt, hizmetçiye odasının perdelerini kapatmasını, yatağını açmasını söyledi. Sonra Marianne'la bir süre sevişti; yine okşamalarından hoşlanıp hoşlanmadığını sormayı ihmal etmedi. Marianne, bu işin böyle sürmesi halinde, onunla yatağa girmeden önce bir iki kadeh içki içmeye karar verdi.

Sonra kendi odasında biraz uyudu ve akşam yemeği için giyinmesine yardım etmeye gelen hizmetçi tarafından uyandırıldı. Hizmetçiyi berber izledi.

İkisi de gittikten sonra Doktor Goldschmiedt başını kapıdan içeri uzatarak hazır olup olmadığını sordu. Hazır olduğunu söyleyince birlikte aşağı inmeye başladılar.

«Yeni paltonu giymeyecek misin?»

Marianne şaşkın bakışlarla adamı süzdü:

«Hangi paltoyu?»

«Bu akşam satın aldığımız paltoyu!» Yüzünde aynı düşünceli ifade belirmişti.

«Ah tabii. Palto!..»

Odasına çıkıp, gardrobunu açtı ve bütün güzelliğiyle asılı duran paltoyu, erminden yakasını ve eteklerini gördü.

Paul giyinmesine yardım ederken:

«Çok güzel!» dedi. Gülümseyerek ekledi:

«Korkarım sana teşekkür etmemişimdir.»

(*) Yaşama sevinci.

«Teşekkür ettin. Haydi şimdi gidelim!»

Adamın dudaklarındaki gülümseyiş kaybolmuştu. Monte Carlo yolu boyunca çok düşünceli bir hâli vardı.

Akşam yemeklerini bu kez Hotel de Paris'de yediler **maître d'hotel, le docteur**'un bu kez başka bir yerde kalmasından duydukları üzüntüyü dile getirdi. Belli etmemeye çalışarak bazı önemli kişileri Marianne'a gösteren Goldschmiedt, bir gurup mücevherli kadınla, fraklı erkeğin arasında oturan genç tavrılı, şık beyin Portekiz Kralı Manuel olduğunu; maiyetleriyle birlikte ayrı ayrı masalarda oturan iki adamın da Rus Çarı'nın iki oğlu olduklarını söyledi. Negresco'dan daha ihtişamlı olan bu yerin havası Marianne'da, sanki bütün yaşantısı hep kralların ve grandüklerin arasında geçmiş gibi bir duygu yaratmıştı.

Eve dönerlerken arabada uyuyakaldı, EZE les Oeillets'e vardıklarında Goldschmiedt kendisini uyandırdı. Goldschmiedt, ayışığında parıldayan denizi göstermek istediğinden önce balkona çıktılar. İtaatkâr bir tavırla çok beğendiğini söyledi. Buraya nasıl geldiklerini, her şeyin sanki denizaltındaymışcasına bulanık ve parlak görüldüğü böyle bir yerde ne aradıklarını soracak olursa da vazgeçti. Birkaç saniye sonra yatak odasına giden merdivenleri çıkıyorlardı. Başdönmesinden bayılacak gibi oldu. Tam olarak fiziksel bir rahatsızlık değildi bu; aynı zamanda sayısız endişelerin de benliğini kapladığını hissetti. Sanki kaybolmuş gibi bir duyguya kapılarak yanındaki adamı tutmak için uzandı; bu kendisine destek olması isteğiyle yapılmış bir hareket değildi, hâlâ canlı olup olmadığını anlamak istemişti.

Adam sert ve azarlayıcı bir sesle:

«Çok içtik, değil mi?» diye sordu.

Ertesi gün butikte prova olmak için Nice'e gittiler. Siyahlar giyinmiş, yaltaklanır tavrılı satıcı kadın saygılı dille adını sordu.

Marianne hatırlayabildiği için sevinç içinde:

«Madam Dorfrichter» diye cevapladı. Doktor Goldschmiedt'in öfkeli bakışını farkedince yine hata işlediğini, yani çok az bildiği Fransızca deyiimiyle **faux pas** (*) attığını anladı.

(*) Paux Pas: Yanlış adım.

Adam:

«Madam Brammer» diye düzeltti, ama satıcı kadının yüzündeki şaşkın ifadeyi görünce «olan oldu» diye düşündü.

Salondan çıktıkları zaman Marianne'a:

«Bütün Fransız basınının peşimize düşmesini mi istiyorsun?» diye sordu.

Marianne:

«Allah korusun. Tabii ki hayır!» diye cevap verdi.

«Basın» kelimesi ansızın gelip geçici bir çağırışım yaratmıştı: Viyana'da Hahngasse'deki sokak lambalarına dayanmış, annesinin evinden dışarı çıkar çıkmaz üstüne saldırmak üzere hazır bekleyen, paltolu adamlar...

«Öyleyse buradaki adının Madam Brammer olduğunu lütfen unutma!»

Ürkek ürkek:

«Unutmam» diye söz verdi. Gerçek dünyayla arasındaki tek bağlantı olan Paul'ü sinirlendirmeyi hiç istemiyordu. Eğer Paul ansızın kaybolarak, kendisini bu garip güzelliklerle dolu boşlukta asılı bırakacak olursa, evinin yolunu nasıl bulabilirdi sonra? İstekle:

«Bundan böyle hiç unutmayacağım» diye tekrarladı.

Adam:

«İnşallah» diye mırıldandıktan sonra nihayet gülümse-di, içtenlikle yüzünü okşadı.

Basın onları ertesi gün, bir aperitif aldıkları sırada, Ruhl bahçesinde yakaladı.

Marianne o sabah geç uyanmıştı; huzursuz ve kötümserdi. Rüzgâr dinmişti, taraçanın altından başlayarak uzanan deniz sakin ve berrak bir görünümdeydi.

İlk kez o gün, Ruhl'un yanından geçen kalabalığın görüntüsü; atlı arabalarla otomobillerin uğultusu; körfezin kıvrımını izleyerek uzanan, iki yanı hurma ağaçlarıyla çevrili geniş yol; sağ taraftaki yarımada'nın, —belki de sadece bir bulutun— ucunun görünüşü kendisine biraz olsun ferahlık vermişti. İşte tam o sırada kısa boylu av köpeklerini andıran suratlı adam masalarının yanbaşı'nda durmuş ve hızlı bir Viyana lehçesiyle konuşarak:

«İyi günler, Frau Dorfrichter» diye selam vermişti.

«Burada olduğunuzu öğrendim ve hoşgeldiniz demeden duramadım.»

Sanki birbirlerini daha önceden tanıyorlarmış gibi konuşmuştu, ama Marianne bu adamı daha önceden görmüş olabileceğini hiç sanmıyordu.

«Teşekkür ederim.» Goldschmiedt'in delici bakışlarını farkederek yine yanlış bir şey yapmakta olduğunu anladı.

Goldschmiedt:

«Yanılıyorsunuz, sayın bay. Hanım Frau Dorfrichter değildir!»

Marianne şimdi hatırlamıştı. Paul'un uyarılarını. Onun gibi sert bir sesle söze karıştı:

«Yanılıyorsunuz. Benim adım Madam...» Adı aklına gelmedi.

Genç adam gülümsedi.

«Ah, fakat itiraz etmeyin. Siz Frau Dorfrichter'siniz. Siz de onun avukatı Doktor Goldschmiedt'siniz, Ben de kendimi tanıtabilir miyim? Reinhard Lothar emrinizde...» Cebinden, Viyanada basılan bir bulvar gazetesinin muhabiri olduğunu gösteren kimlik kartını çıkardı.

Goldschmiedt:

«Defol git buradan» diye hırladı. «Yoksa başgarsonu çağırarak seni kapı dışarı attırırım!»

Tersine adam bir iskemle çekerek, masaya oturdu.

«Akıllı bir adam olduğunuzdan kuşum yok, efendim. Biliyorsunuz, bir kez sizi bulduktan sonra, beni kızdırmakla hiç bir şey kazanamazsınız; hattâ kaybedersiniz. Frau Dorfrichter benimle konuşsa iyi eder. Konuşmasa bile ben Viyana'ya bir röportaj göndermek zorundayım. Hayal gücümü kullanmak hiç de zor değil.» Marianne'a döndü. «Eğleniyor musunuz, Frau Dorfrichter?»

«Evet, çok.» Yardım etmesi için Goldschmiedt'e baktı, ama yüzünün kaskatı görünümüyle karşılaştı.

«Doktor Goldschmiedt müvekkillerine gerçekten iyi bakar. Kocanız, onunla birlikte tatil yaptığınızı biliyor mu?»

Marianne:

«Benim kocam...» diye söze başlayacak oldu, ama Goldschmiedt ansızın ayağa kalkarak masanın üstüne biraz para fırlattı. Marianne'a:

«Gidelim» dedi.

Gazeteci yolunu kesti:

«Bir dakika efendim. Bir hanımın sözünü yarıda kesemezsiniz. Ne diyordunuz Frau Dorfrichter?»

Kadın korku içinde:

«Benim kocam yok» diye fısıldadı.

Goldschmiedt kolundan yakaladığı gibi ileri çekti onu.

Ama gazeteci yapışmıştı bir kez.

«Fakat kocanız var. Siz Riviera güneşinde yanarken, o Viyana'daki karanlık bir hücrede çürüyor!»

Kelimeler bir kılıç keskinliğiyle zihnini deldi. Kolunu avukatının pençesinden kurtararak döndü ve gazeteciyle yüz yüze geldi.

«Karanlık bir hücrede değil! Hücresi aydınlık ve büyük bir penceresi de var. Yüzbaşı Kunze, Doktor Goldschmiedt'e böyle söylemiş. Üstelik hiç de...»

Yüzbaşı Kunze'nin hiç yalan söylemediğini, çünkü ne de olsa bir subay olduğunu anlatmak istedi. Oysa Goldschmiedt'in eli bir kez daha kolunu kavramıştı.

«Çeneni tut!» diye gürledi.

Otomobilleri «Albert I» meydanına bakan yerde duruyordu. Sürücü direksiyonda oturmuş, bir uşak da Doktor Goldschmiedt'in işaretini beklemek üzere Ruhl Bahçesini görebilecek bir yerde durmuştu. Gazeteci peşlerinde kaldırıma çıktıklarında, araba köşeyi dönmüş geliyordu. Kapıyı açan uşak içeri girmelerine yardım etti.

Goldschmiedt:

«Haydi gazla! Allah kahretsin...» diye bağırdı. Araba derha! fırladı. Yan basamakta, dışarıda kalan uşak kapının koluna tutundu. Bir an için sanki gazeteci de oraya atlayacak ve uşağı yalnız bırakmayacakmış gibi olduysa da, herhalde caymış olacak ki kaldırımında kaldı, hızlanan arabanın ardından kurnaz bir ifadeyle güldü.

Şoför:

«Nereye efendim?» diye sordu. Uşağın içeri girmesini sağlamak için durmaya cesaret edemiyordu.

Goldschmiedt:

«Sür git, işte!» diye bağırdı ve sonra Marianne'a döndü:

«Sen aklını mı kaçırdın? O it herifle konuşman şart mıydı?»

Marianne titreyerek, koltuğun en uç kısmına doğru büzüldü. Gözleri, dışarıdaki uşağın üstündeydi.

«Düşecek» diye mırıldandı.

«Bırak onu! Hangi Allahın cezası akla hizmetle hücreden söz etmek gereğini duydu?»

Boş gözlerle adama bakakaldı.

«Ne hücresi?»

«Kocanın hücresi!»

«Kocamın mı?»

«Ne oluyor sana? Hasta mısın?»

Goldschmiedt korku içinde kendilerini şoförün oturduğu yerden ayıran cama vurdu. «Dur! Kenara çek! Dur!»

Araba durdu ve uşak içeri atladı. Marianne rahatlamış gibi bir nefes aldı.

«Düşebilir ve kafatasını kırabilirdi!» diye fısıldadı.

Goldschmiedt hâlâ kadını süzüyordu.

«Adama ne dediğini hatırlamıyor musun?»

«Hangi adama?»

«Gazeteciye?»

«O gazeteci miydi?»

«Sana hiç kimseyle konuşmamamı söylemiştim!»

«Unuttum.» Marianne son derece şaşkın ve yorgundu.

«Eve gitmek istiyorum.»

«EZE'ye mi?»

«EZE mi?»

«Sen oyun mu oynuyorsun yoksa...» Yeniden cam bölmeye vurdu. «EZE'ye dön!» diye bağırırken sesi heyecan dolu ve kısıktı.

Ertesi gün Viyana'ya hareket ettiler. O arada Marianne Dorfrichter, ara sıra neşelenerek ferahladığı, onun dışında tam bir gevşeklik ve duygusuzluk içinde hareket ettiği bir ruh haline bürünmüştü. Buradan ayrılmaları tek-lifini hiç bir üzüntü göstermeden kabul etmiş, ama bavullarının arabaya yüklendiğini gördüğünde hüzünlenmişti. Goldschmiedt'e dönerek:

«Ben kalmak istiyorum» demişti. «Ben burayı seviyorum. Hiç ayrılmak istemiyorum.»

«Fakat bebeğine dönmek istemez misin?»

Son birkaç gün süresince aldığı donuk bakışlarla karşılaşmıştı bunu sorar sormaz.

«Hangi bebek?»

Kapıldığı panik Goldschmiedt'in alnından terlerin süzülmesine yol açtı.

«Bir bebek doğurdun... İki ay önce.» Marianne'a hitap ederken, haksız yere itham edilen kişilerin savunmasını yaparken kullandığı sevgi ve acıma dolu ses tonuyla konuşuyordu. Genç kadın gülerek başını salladı:

«Kim sana bu yalanı söyledi? Benim hiç bir zaman çocuğum olmadı.»

Eve kadar yolculuk olaysız geçti. Marianne son derece uysal ve uslu davrandığı halde Doktor Goldschmiedt yok yere gittikçe heyecanlandı.

Batı Demiryolları İstasyonunda dönüşlerini beklediklerinden emin olduğu gazetecilerden kurtulabilmek amacıyla Baden bei Wien'de indiler trenden.

Reinhard Lothar sözünü tutmuş ve **COTE D'AZUR' DA AŞK** diye koca manşetlerle gazetenin eki olarak yayınlanan hikâyesini hemen arkalarından yollamıştı. Tren Salzburg'da durunca Goldschmiedt bir gazete aldı ve yazıhanesine telefon ederek kendilerini karşılamak üzere kiralık bir otomobil göndermelerini söyledi. Viyana'da çok iyi tanınan Daimler marka özel arabası köpek sürülerini peşinden Baden istasyonuna sürüklerdi.

Dosdoğru Hahngasse'deki eve gittiler. Evi tanıyan Marianne arabadan inmek istemedi. Kapalı, çok soğuk bir gündü; güneş gri bulutların ardında gizleniyor, keskin kokulu bir sis tabakası ciğerleri dolduruyordu. Marianne yanakları alev alev yanarak Baden'den buraya kadar sürekli titremiş ve ürpermişti. Goldschmiedt bunun yüksek ateşten ileri geldiğini düşünmüşse de, onu, önce annesinin yanına bıraktıktan sonra gerekli şeyleri yapmaya karar vermişti.

Apar topar dükkandan yukarı çağırılan Frau Gruber'e:

«Korkarım Marianne pek iyi değil» diye dikkatle fısıldadı. «Korkulacak bir şey değil. Doğumlardan sonra sık sık görülen bir şey.»

Frau Gruber, gözleri ateş püskürerek onu suçluyordu.

Marianne kendisine, avukatının çağırısını ilk söylediğinde, kesinlikle böyle bir yolculuğa karşı çıkmıştı. Kavga etmişlerdi; her zaman boyun eğen ve akli başında olan Marianne, annesinin, arkadaşını görmeğe gittiği bir sırada, Doktor Goldschmiedt'le birlikte yola çıkmıştı.

«Çocuğuma ne yaptınız?» diye sordu.

Goldschmiedt sözü daha fazla uzatmadan çıkmak için can atıyordu, ama böyle anî bir gidişin sonradan başına iş açabileceğini düşündü.

«Hiç kimse bir şey yapmış değil. Aslında bu sırada benimle birlikte olması büyük şans doğrusu.»

«Hangi sırada, ne olurken?»

«Duygusal dengesizlik belirtileri ortaya çıkarken...»

«Büyük lafları bırakın! Aklını mı kaçırdı demek istiyorsunuz?»

«Tabii ki hayır, Frau Gruber. Size söylediğim gibi sadece çok yorgun. Çok fazla şeye katlanması gerekti. Sanatoryumda birkaç haftalık dinlenme onun yeniden kendisini bulmasına yetecektir. Yatağa yatırın ve fazla yanında durmayın. Doktor Josef Breuer adında mükemmel bir arkadaşım var. Onunla temasa geçeceğim. Benzeri olaylarda büyük başarı kazanmış bir kimsedir kendisi. Adını duymuşsunuzdur herhalde... Doktor Freud'un beraber çalıştığı bir kişidir.»

Kadın hiç etkilenmişe benzemiyordu.

«Her ikisini de ilk kez duyuyorum» dedi soğuk soğuk.

«Onu Profesör Hain ile görüştürürüm. Birlikte en doğru tedavi yolunu seçerler.»

«Kızımdan faydalanmaya kalkıştınız. Ne avukat, maşallah.»

Adam sinirlendiğini belli etmemeye çalışıyordu.

«Üzülmeyin, Frau Gruber. Her şey düzelecek. Malî yönünü de bana bırakın.»

Omuzunu sıvazlamak için uzanır gibi oldu, ama sanki kadının kendisini ısırabileceğinden korkmuş gibi yarıda durarak, cansız bir selamdan sonra hızla evden çıktı.

Tartışma boyunca Marianne örnek bir öğrenci gibi iskemlede oturmuştu.

Johann ile süt annesi, yolculuğa çıkmadan önce Marianne'ın olan yatak odasında idiler. Ara sıra bebeğin tiz çığlıkları duyuluyordu, ama Marianne bunları duymuyor gi-

biydi. Yatağa yatırıldığında gözlerini tavana dikti; büyük bir dikkatle her çatlağı incelemeye başladı.

Frau Gruber yatağın yanına koyduğu koltuğuna oturdu, dört kızının en küçük ve en güzelini seyretti uzun uzun. Onun için ne çok şey düşünmüştü; kızamık, difteri, zafiyet geçirdiği günler boyunca başucunda iyileşmesini bekleyerek ne çok vakit geçirmişti. Şimdiyse hepsinden daha yıkıcı bir hastalığın pençesine düşmüştü yavrucağı.

«**Mein Sorgenkind**» diye fısıldadı. «Benim bedbaht yavrum.»

Kunze, Kaiser Wilhelm bıyıklı inzibat amirine:

«Teğmen Dorfrichter hiç bir şey demedi mi?» diye sordu. «Bir kelime bile söylemedi mi?»

«Hiç bir şey söylemedi, efendim. Tek kelime bile. Kendisine gazeteyi verdim. Aldı ve bir göz attı. Sonra pencerenin önüne giderek orada durdu. Sırtı bana dönüktü. Ama camdan yüzünü görebiliyordum. **Normal görünüyordu** Her zamanki gibi.»

«Gazeteyi verirken **sen** ne dedin?»

«Bunu ilginç bulacağınızı düşündüğüm, gibisinden bir şeyler geveledim. Okuması gerektiği... ve buna benzer bir takım laflar ettim. Tam olarak hatırlayamıyorum. Odukça utanmıştım, efendim.»

«Öyle mi?»

Inzibat amiri derin bir soluk aldı.

«Evet efendim. Bunun kendisini ne denli üzeceğini biliyordum. Orada kilit altında... Ne ölesiye içebilir; ne kadını bir güzel dövebilir...»

Kunze sertçe:

«Şimdilik bu kadar!» diye kesti. Adam tam kapıdan çıktı sırada arkasından seslendi:

«Teğmen Dorfrichter'in sorguya getirilmesini istiyorum!»

Adam olduğu yerde döndü:

«Şimdi mi istiyorsunuz, efendim?» diye sordu.

Kunze sesini yükselterek:

«Tam üstüne bastın» diye bağırdı. «Şimdi istiyorum.»

«Emredersiniz, efendim.» Adam sertçe bir selam çakarak odadan çıktı.

Kunze ayağa kalktı ve her sorgudan önceki sinir bozucu gerginlik içinde, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Olacakları kuruyor; korku, istek, mucize umudu ve Allah bilir daha adlandıramadığı bir sürü duygu içinde bocalıyordu. Peter Dorfrichter'i ezmek, yok etmek, öldürmek isteğiyle ondan gelecek bir tek iyi kelimenin, arkadaşça bir davranışın, takdir dolu bir bakışın özlemi arasında parçalandığını hissediyordu. «Demek sevgi denen şey bu» diye düşündü. «Gençlerin hafife alarak sorumsuzca kullandıkları bir kelime değil; Medea'ya çocuklarını öldürtebilen, Antonius'u Roma'ya ihanete sürükleyebilen, Ofelia'ya aklını kaçırtabilen işkence dolu bir tutku...» Tam gençliğin düştüğü yanlışlardan iyice uzaklaştığını düşünmeye başladığı, orta yaşa ulaştığı sırada bir sorgu yargıcını böyle bir sıkıntıya boğmak kaderin ne haince tutumuydu!

Üç çift ayak sesi kapıya yaklaştı. Sorguların hepsinde bulunmaları gereken, zabıt tutmak ve tanıklık etmekle görevli teğmenleri, Stoklaska ile Heinrich'i, özellikle çağırtmamıştı. Dorfrichter'le yalnız olarak bir süre konuştuktan sonra haber göndermekti niyeti.

Tutuklu, inzibat amiri ve nöbetçi erden oluşan gurup içeri girdi. Kunze, Inzibat amirinin yüzüne bakınca, iki teğmenin yokluğunu onun da farkettiğini ve kendine özgü bir takım sonuçlar çıkartmakla meşgul olduğunu anladı. Kuşkusuz, Yüzbaşı'nın tutukluyu harcayacak yeni bir takım oyunlar peşinde olduğuna karar vermiş olmalıydı. Allah kahretsin, Dorfrichter'de ne var ki herkes onun tarafını tutmakta gecikmiyordu? Hele birkaç gün daha geçsin bu inzibat amiri de (eğer şimdiden başlamadıysa) Dorfrichter'in mektuplaşmasına yardımcı olmak isteyebilirdi.

Sonunda yalnız kaldılar. Selamlaşmalar ve dışarı çıkamalar sırasında Dorfrichter hiç ses çıkartmamıştı. Şimdi taş kesilmiş bir durumda odanın ortasında huzurlu durmunda bekliyordu. Sesinin tabii olmasına çaba gösteren Kunze:

«Rahat!» dedikten sonra «Otur, Peter» diye ekledi. Teğmen'in küçük adını ilk kez kullanıyordu. Eğer

bu yolla dostça bir hava yaratabileceğini umduysa, hayal kırıklığına uğraması gerekirdi. Dorfrichter buz gibi bir sesle:

«Hergele herif» diye mırıldandı.

Hakaret Kunze'yi şaşırtmadı. Bilinçaltındaki bir duygunun etkisiyle bunu bekliyordu bile. Hattâ sonradan kendi kendine düşündüğünde, toplantıyı tanıkları çağırılmadan düzenlemesinin nedeninin bu bilinçaltındaki duygudan olabileceği bile aklına geldi.

«Bu hakaret yüzünden, seni sadece ekmek ve su hap-sine mahkum edebilirim.»

«Niçin yapmıyorsun? Bardağı taşıracak son damla olurdu bu.»

«Allah kahretsin seni... Benim bir cellat olmadığımı, suçsuz olduğuna inandığım an seni serbest bırakacağıma aklın ermiyor bir türlü, değil mi?»

«Evet, ama o gün geldiğinde benim evliliğimi, iş hayatımı, bir erkek ve bir subay olarak namus ve şerefimi yok etmiş olacaksın.» Derin bir nefes aldı. «Haverda hikâyesini gazetelere sen verdin. Evliliğimi yıkmak istedin ve becerdin. Sonra karımın macerasını duyayım istedin!»

«Ne demek istiyorsun?»

Dorfrichter biraz yaklaşarak devam etti:

«İnzibat Amiri Tuttman'ı yakaladın ve tutuklattın. Onun yerine kendi adamını koydun. Ben de sersemce karıma ulaşması için ona bir mektup verdim. Bunun karımın eline asla geçmediğine ve senin masandaki kağıtların arasında bir yerde olduğuna dair kafamı keserim. Sonra bu sabahki uydurma haberlerin elime geçmesini sağladın. Bunlarla ne elde etmek istiyorsun? Sen ne vahşi bir canavar-sın? Pekâlâ, anladık; beni asmak amacındasın. As öyleysel Parça parça öldürme.»

«Kendine gel, Teğmen. Senden gelecek hakaretlere dayanmanın da bir sınırı var.»

«Eğer kendini baştan aşağı suçlu hissetmeseydin, en ufak bir hakareti bile dinlemezdin.»

«Neden dolayı suçlu?»

«Bari bunu söyletme! Sen bir sapıksın, Yüzbaşı, sadist bir hergelenin tekisin. Bana işkence etmek sana zevk veriyor. Adaletin yerine gelmesini istemiyorsun. Adaletle aldırдыңın bile yok. İsteddiğin sadece beni ezmek, ayaklarının

altına almak ve korkudan sinmiş olarak yaltaklandığımı, dalkavukluk ettiğimi görmek...»

Kunze öfkeyle masasına vurdu.

«Kes sesini. Tek kelime daha söylersen, seni hayatının sonuna kadar hücrelerde çürütürüm.»

Genç adama karşı içinde öldüresiye öfke duyuyordu. Elinde bir tabanca olsa, hiç çekinmeden o küstah ve bilmiş gözlerinin arasına nişan alıp tetiği çekebilirdi. Öfkesinin şiddeti bir an için başını döndürdü, iskemleye tutunması gerekti. Hayatında hiç bir zaman böylesine şiddetli bir hiddete kapılmamıştı. Ürkütücü bir andı o. Iskemleyi bıraktıktan sonra pencerenin önüne gitti ve sırtını Dorfrichter'e dönerek:

«Sen delisin» dedi.

Arkasında teğmenin yeniden hareket ettiğini duydu.

«Evliliğimi bozmak için Haverda olayını basına duyuran sensin, değil mi?»

«Evliliğinin bozulacak hali zaten kalmamış, görüyorsun.»

«Ne demek istiyorsun?»

Kunze adamı incitmek için hâlâ korkunç bir istek duyuyordu.

«Senden kopabilmek için bahane bekliyormuş.»

Tutukludan yana döndüğünde, teğmenin yüzündeki elem, acı hiddetini bir anda yok etti, onu yatıştırabilmek, avutmak için utanç verici bir istek uyandı içinde. Suçlu bir sesle:

«Kendini üzme» dedi. «Değmez. Hiç bir kadın için üzölmeye değmez.»

Anlamsız bakışlarını boşluğa dikmiş olan Dorfrichter gözlerini Kunze'nin yüzüne çevirdi:

«Evli olmadığını söylemiştin.»

«Öyle...»

«Öyleyse kadınların değerini nereden biliyorsun?» Cevap bekledi. Çıkmadığını görünce devam etti. «Neden inzibat amirinin gazeteyi bana vermesini istedin?»

Kunze yine sırtını döndü.

«Burada sorguyu ben yaparım, Teğmen!»

«Öyleyse yap sorgunu, Allahın cezası!»

«Broşürleri sen mi gönderdin?»

Dorfrichter kahkahalarla gülmeye başladı:

«Hayır! Hay Allahım, çocuk oyunlarına döndü bu; dönüp dolaşıp aynı yere geliyoruz. Ne var ki kurallarımız düzensiz. Size biraz öğüt vereyim mi Yüzbaşım? Bu davadan alınmanızı isteyin. Belki bir parçacık çözme umudunuz vardı başlangıçta, ama bu andan itibaren o da kalmadı.»

Kunze masasının üstündeki zile bastı. Nöbetçi çavuş içeri girince:

«Teğmenin hüccresine götürölmesini istiyorum» dedi. Dorfrichter'e döndü:

«İnzibat amirini kapının dışında bekleyebilirsin.»
Teğmen alaycı bir gülüşle:

«Yönetmeliğe aykırı olmaz mı, efendim?» diye sordu. «Ya kaçmaya kalkışırsam?»

Kunze bir anda kemiklerinin kurşun gibi ağırlaştığını hissetti. Bomboş, ölü bir sesle:

«Bu bir emirdir, Çavuş» diyebildi.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TROLL'UN YENİ edindiği alışkanlık çalışma odasının penceresinin eşiğine çıkmak ve oradan sokağı seyrederek, Traungasse'nin köşesini döner dönmez Kunze'yi tanımaktı. Yüzbaşı yukarı bakınca kocaman, tüylü kafayı görüyor ve adımlarını hızlandırıyordu. Anahtarını kapıya soktuğu zaman köpek de hole çıkmış, kuyruğunu coşkunca sallayarak ve yabancıların yanlış anladıkları alçak, homurtulu sesler çıkartarak kendisini karşılamaya gelmiş oluyordu. Bu homurtuların özlem ifadesi olduğunu Kunze anlamıştı artık. Birlikte yatak odasına gidiyorlardı. Yüzbaşı orada çizmelerini çıkartıp günlük ayakkabılarını giyiyordu; sonra ister yağışlı, ister güneşli bir hava olsun, Stadtpark'a yürüyorlardı. Kunze, Troll'un tasmaını çözünce hayvancağız çakıl taşlı park yollarında aşağı yukarı koşmaya başlıyordu. Parka konulan levhalardan biri, köpek sahiplerinin hayvanlarını tasmaıız olarak gezdiremeyeceklerini söylüyorsa da bu kurala uyanlar sadece sivillerdi. Hepsi de savaşa katılmış emekli askerler olan park bekçileri bir yüzbaşı köpeğinin bütün sivillerinkinden daha soylu olduğunu düşündükleri için Troll'un sözü edilen kurala uyma zorunluluğu kalmıyordu. Bu sıçrayıp oynamalardan sonra Weihburggasse'deki küçük bir lokantaya giderek basit, ama iyi bir öğle yemeği yiyorlardı. Yalnızca pazar günleri öğle yemeklerine Rose'un evine gidiyorlardı. Kunze'nin, her gün yemeklerini kendisiyle birlikte yemesi için çok uğraşan Rose

bir türlü yüzbaşığı kandıramamıştı. Köpek konusunda yaygarayı elden bırakmamıştı, ama Kunze, Troll'u evde bırakmak istemediğinden pazar günleri için bir uzlaşmaya varmışlardı.

Cuma günü Rose, Kunze'yi iş yerinden arayarak avukatının miras meselesini hallettiğini ve birkaç güne kadar servetinin bütünüyle eline geçeceğini bildirdi. Haberini, bir jüri sözcüsüne özgü ciddî ses tonuyla vermişti; hiç değilse Kunze'ye öyle gelmişti. Gece eve gelmesini söylediği için şimdi Troll'la birlikte Zaunergasse'nin yolunu tutmuşlardı. Kendisi düğün planlarını tartışırken Troll da salonun, eski bir patates çuvalı yayılarak hazırlanan köşesinde yatacaktı.

Rose'un avukatını (eski bir aile dostu da sayılabilir-di), kız kardeşini ve eniştesini de evde bulan Kunze biraz şaşırды. Hepsi heyecan içindeydiler. Rose'un gözlerinden öylesine çocuksu ve basit bir neşe taşıyordu ki, bu Kunze'ye bile geçti. Evlilikleri bu kadın için öylesine büyük bir mutluluk taşıyordu ki, kendi özgürlüğünden vaz geçmek bu sevincin yanında çok küçük bir fedakârlık olarak kalıyordu. Rose'un sonsuz sadakatinden emindi ve kendisini gerçekten, kayıtsız şartsız seven ilk insanın da Rose olduğunu biliyordu. Hafif bir vicdan azabı içinde annesi hakkında hiç bir zaman bu kadar kesin konuşmadığını farkettiler. Acaba annesinin sevgi ve görev duyguları arasındaki oran nasıldı; hangisi daha ağır basıyordu?

Evlenmesi için derhal komutanından izin istemesine birlikte karar verildi. Müstakbel gelinin lekesiz bir ünü, uygun sosyal düzeyi ve gerekli parayı ödeme gücü olduğuna göre, hiç bir terslik çıkmayacağından emindiler; mart ayında düğün yapabileceklerdi. Biraz düşünüp, tartıştıktan sonra martın beşinde olmasına karar verdiler.

Toplantı sabahın erken saatlerine kadar sürdü. Birkaç şişe şampanya bitti; sonuç olarak, aşçı ve hizmetçi dahil, herkes adamakıllı eğlendi. Troll bile oldukça güzel bir vakit geçirdi. Rose, herhalde aralarında daha dostça ilişkiler kurabilmeyi sağlamak amacıyla olsa gerek, ona kaz ciğeri ve biftek parçaları verdi. Sonra bir ara Kunze'ye, eğer Troll'la birlikte geceyi burada geçirmek isterlerse, bir sakınca olmadığını ima etti. Ama Yüzbaşı, nişanlılıklarını

gözönüne alarak, eğer öteki konuklarla birlikte evden çıkmazsa, doğru olmayacağını düşündü.

Bu hoşnutluk ertesi sabaha kadar sürdü. Yazıhanesine geldiğinde Yüzbaşı Baron Landsberg-Lövy'nin gönderdiği cevap masasının üstünde duruyordu. Baron cevap vermekte gecikmiş olduğu için özür diliyor, ama Bosna'daki askeri merkezleri denetlemekte olduğu bir sırada kendisine gönderilmiş olan mektubun ancak komutanlığa döndükten sonra eline geçtiğini söylüyordu. Kunze ne zaman isterse Saraybosna'da emrine amade olabilirdi, ama eğer konunun çok acil bir yönü yoksa kendisi şubatın 25'inde Viyana'ya geleceğinden, Yüzbaşı'yı bir yolculuk külfetinden kurtarabilirdi. Kunze derhal bir telgraf çekerek 25 şubatın kendisi için çok uygun olduğunu bildirdi. Sonra masasına oturup, komutanlığa, gerekli evlenme izninin verilmesini talep eden, bir dilekçe yazmaya koyuldu.

Yüzbaşı Landsberg-Lövy, Asyalı cenkçileri andıran karga burnu ve iyi eğitilmiş Donerman tazılarına özgü güçlkle zaptedilen bir yırtıcılığı olan, sinirlerine hakim, esmer bir adamdı. Zarif, ama aynı zamanda her an bir saldırıyla karşılaşacakmışcasına ölçülüydü kıvrak bedeninin bütün davranışları. Görgü kurallarına son derece uygun hareket ettiği halde, bu inceliğinde belli belirsiz bir tenezzül ve hor görme sezilebilirdi. Bir sanayi imparatorluğunun gücüne ve servetine dayamıştı sırtını; bunu hiç kimsenin aklından çıkarmamasını ister gibiydi.

Kunze'nin odasına tam kararlaştırılan saatte geldi. Daha önceden hiç tanışmamış oldukları halde karşılaşmaları rahat ve dostça oldu. Bu arada Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun silâhlı kuvvetlerine özgü törelerin dışına da çıkmadılar. Her ikisi de yüzbaşı rütbesinde oldukları için birbirlerine ilk adlarıyla hitap edebilirlerdi.

«Umarım bu çağrı sizin için bir külfet olmamıştır» diye söze başladı Kunze. «Ama sizin Peter Dorfrichter'e göndermiş olduğunuz iki not geçti elime; biri 19 Ağustos 1908 tarihli, öteki 1 Eylül 1908'de yazılmış. Bu notları kendisine ait özel bir dosyanın içinde buldum. Kesin olarak ne anlama geldiklerini söylerseniz çok memnun olacağım.»

Gözlerini Baron'un yüzüne dikmiş olduğu için isteginin olumlu karşılanmadığını belirten hafif kasılma dikkatini çekti. Landsberg-Lövy'ye notu uzattı. Monoklünü sol gözüne takan Baron dikkatle iki mektubu inceledi. Sonra ikisini de masanın üstüne koydu, monoklü gözünden düşerek bir süre takılı olduğu siyah kurdelenin ucunda sallandı. Sonra soğuk bir şekilde:

«Size, burada yazılı olanlardan daha fazla bir şey söyleyemeyeceğimi üzüntüyle belirtirim» dedi.

«Yani X adlı kişinin kim olduğunu, onun düştüğü kötü durumdan neden dehşete kapıldığınızı, hattâ şaşır-maktan çok üzüldüğünüzü ve Dorfrichter'le bu konuda yaptığınız görüşmenin mahiyetini hatırlayamadığınızı mı söylüyorsunuz?»

«Demin de belirttiğim gibi, Emil... Daha fazla bir şey söyleyemeyeceğim.»

«Neden?»

«Bunun nedenini anlatmamayı tercih ederim.»

«Sevgili dostum, bir cinayet soruşturmasıyla uğraştığımızı hatırlatmama bilmem gerek var mı? Bildiklerinizi bizimle paylaşmanız için emir alabilirsiniz, ama ben bunun kendi isteğinizle olmasını diliyorum. Bu esrarengiz X, Xavier Vanini değil mi?»

Baron bir iki saniye kadar düşündü.

«Evet. Vanini.»

«**Kötü durum** derken kastettiğiniz nedir?»

Landsberg-Lövy öfkeyle ayağa fırladı.

«Siz Dorfrichter'i soruşturuyorsunuz, Vanini'yi değil. Sizi temin ederim ki, notlarımda belirttiğim konular sadece Vanini'yle ve benimle ilgili, Dorfrichterle hiç bir ilgisi yok. Dorfrichter yalnız bir çeşit aracıydı, o kadar.»

«Neden bir başkası değil de Dorfrichter?»

«Bunu bana sormayın. Onu seçen Vanini olmuştu. Belki de kendisi istemiştir. Benim bildiğim tek şey Vanini'nin yararları için benimle ilişki kurduğu... Galiba ikisi iyi arkadaşlıklar.»

«Anlaşmazlığın nedenini açıklamamanızın sebebi nedir? Bir anlaşmazlık vardı değil mi?»

Baron yorgun bir tavırla iskemlesine çöktü.

«Evet. Öyle denebilir. Birinin kişisel şerefi söz ko-

mısuysaydı. Meseleyi hallettik; ben de unutacağıma dair söz verdim. Bu yüzden de unuttum.»

Kunze, masasının üstünde duran bir tomar kağıdın arasından iki mektup çekip önüne serdi. Bunları öyle çok okumuştur ki ezbere söyleyebilirdi.

«Bu mektupları 1908 yazında Dorfrichter karısına yazmış. Vanini'nin adı oldukça sık geçiyor. Anlaşıldığına göre bu genç adamın başı sık sık derde girmiş. İçki içiyor, görevlerini ihmal ediyormuş. Mektupların birinde Dorfrichter, Vanini'nin düştüğü kötü bir durumdan söz ederek yardım etmesi gerektiğini söylüyor. Bu mektup 3 Eylül tarihinde yazılmış, yani sizin ikinci notunuzdan iki gün sonra. O notta da siz, Vanini'nin yardımına koşmak için Dorfrichter'le buluşmayı kabul etmişsiniz.»

«Bunları neden bana soruyorsunuz? Neden Dorfrichter'e ya da Vanini'ye sormuyorsunuz?»

Kunze, Baron'un tavırlarına aldırnamaya kararlıydı.

«Soracağım; hem de yakında. Şimdi çok zararsız bir başka soru sormak istiyorum. Dorfrichterle yaptığınız o görüşme dostça mı geçti? Herhangi bir anlaşmazlık çıktı mı?»

«Hiç! Çok iyi anlaştık. Dorfrichter son derece sempatik bir çocuk. Aslına bakarsanız ben hiç bir zaman o broşürü onun gönderdiğine inanmayacağım. Ne iğrenç bir oyun; ne de yanlış oynandı...Herhalde Dorfrichter aleyhinde bazı delilleriniz var ki tutuklu bulunduruyorsunuz, ama ben hata ettiğiniz kanısındayım. Örneğin bana neden gönderdin? Çok iyi arkadaşlık. Üstelik beni tanıyordu: Kendi kendime ilaç alacak bir tip olmadığımı ve eğer bir şikayetim varsa önce doktora gideceğimi biliyordu.»

Kunze sabırla Baron'un sözünü bitirmesini bekledi ve sonra:

«Dorfrichter, Charles Francis olmayabilir tabii» dedi.

«Yine de bizim her türlü ipucunu gözden geçirmemiz gerekiyor. Şimdi gelelim Saraybosna'daki o görüşmeye... Dorfrichter size başvurmuştu; çünkü Vanini'nin başı derttiydi. Burası tamam. Peki, nasıl bir dertti bu? Ben para derdi olacağını sanıyorum. Şerefının söz konusu olduğunu söylediniz. Nasıl? Demek ki şerefsiz bir davranışta bulunmuştu. Bana bunu söylemekten kaçındığınıza göre demek bugün bile aynı nedenle başı derde girebilir. Belki or-

du'dan atılır. Belki tutuklanır. Siz bu borcu —ya da her neyse işte— ödeyerek onu hayat boyu size bağlı bırakmış oluyorsunuz. Ama bunu bilen üçüncü bir kişi daha var. O da Dorfrichter. Bu konuda yaptığı şeylerden dolayı Vanini ona karşı da borçlu.»

Baron gülümsemeye başladı.

«Bu mantık silsilesini sürdüreceksiniz, bana zehir gönderen Vanini olabilir!»

Kunze:

«Olabilir» diyerek sustu. Vanini siyanür satın aldığı doğru lamıştı. Küçük kutularla mektupluk kağıtların alınmış olduğu Linz'de görevli bulunmuştu. Alay komutanlığından verilen bilgiye göre 12 kasım günü Nagikanizsa'daki görevine başlamıştı. Bu kente bir önceki gece gelmişti. Demek ki 14 kasım günü Viyana'ya gidemez ve Mariahilferstrasse'deki posta kutusuna mektupları atamazdı. Ama bunu bir başkasına yaptırabilirdi. Fakat neden? Neden Genel Kurmay'a atanmış on subayı cehenneme yollama amacını gütsün? Bu on kişiden Baron Landsberg-Lövy dışında olsa olsa ancak bir ikisini daha şahsen tanıyabilirdi. Ötekilere neden bir kin duymuş olabilirdi? Kimi kıta subayları gibi, Genel Kurmaydakilerin hepsinden nefret etmesiydi böyle bir şeye kalkışması için tek ihtimal... Yoksa aklından zoru mu vardı? Aman Allahım ya suçlu Dorfrichter değil de Vanini idiye!...

Landsberg-Lövy'ye döndü:

«Bana yardımcı olduğunuzu söyleyemeyeceğim» dedi. «Benim bir ortaçağ turnuvası değil de bir cinayet soruşturması yönettiğimi unutmuş olmalısınız. Görgü kavramlarınız tek kelimeyle adalete karşı.»

Baron ayağa kalktı. Soğuk bir tavırla:

«Daha fazlası benim elimden gelmiyor» dedi. «Konuşacaklarımız bu kadar mıydı?»

«Şimdilik evet. Fakat söz konusu kişilerle konuştuktan sonra yeniden sizi çağırnam gerekebilir.»

Baron selam çaktı.

«Emrinizdeyim.»

Odada yalnız kalan Kunze, Vanini'nin suç ortağı, hattâ belki de gerçek suçlu olma ihtimali üzerinde düşündü. Bu kez, gerekli malzemeyi bulmakla başkalarını gö-

revlendirmeyecek, gerekirse Nagikanizsa'ya bizzat kendisi gidecekti.

Kapı vuruldu, ama Kunze'nin seslenmesine vakit kalmadan Stoklaska rüzgâr gibi içeri daldı. Elinde bir kağıt sallıyordu, heyecanlı bir hali vardı.

«Yüzbaşı Titus Dugonich Himmelpfortgasse'deki bir evde tabancayla vurulmuş olarak ağır yaralı bulundu.»

Daire, hem Himmelpfort hem de Ballgasse sokaklarına açılan iki kapılı eski bir evin ikinci katındaydı. Mutfaktan arka dar merdivenlere açılan ikinci bir servis kapısı vardı. Bu özelliği Dugonich için stratejik yönden çok önemliydi. Eğer kuşkulu bir koca ön kapıyı çalacak olursa, karısı güven içinde mutfaktan dışarı çıkabilir, merdivenlerden aşağı inip Ballgasse'ye ulaşarak bir araba tuttuğu gibi kocasından çok daha önce evine varmış olabilirdi.

Kunze olay yerine geldiğinde, yaralının yatağının başucunda evin kapıcısıyla birlikte, sonradan aynı apartmanın üçüncü katında oturan bir doğum mütehassısı olduğunu öğrendiği, sivil bir başka adamın oturduğunu gördü. Kunze'den hemen sonra Alay'ın subay doktoru Dr. Ruppert de çıkagelince, —kurban'ın bu kez Richard Mader gibi ölü değil de tersine avaz avaz küfreder bir durumda, yani oldukça canlı olması dışında— ilk son karşılaşmalarına benzeyen sahne tamamlanmış oldu. Dugonich yatakta sağ yanına dönmüş, oldukça çirkin ve garip bir halde yatmaktaydı. Omuzlarını örten gömleğin dışında çırılçıplaktı. Kurşun bedeninin ön alt kısmından girmiş, arkada **vastus lateralis** arasından dışarı çıkmıştı; bu arada da kalça kemiğini sıyırmıştı. Evdeki sivil doktorun bu teşhisine, tabii Doktor Ruppert, sivil tıbbı duyduğu her zamanki saygısızlığıyla, şiddetle karşı çıktı.

Kurşun, büyük bir şans eseri ana damarı parçalamadığı halde Dugonich çok acı çekiyordu ve kanama da devam ediyordu. Yaralanma olayı, Doğu'dan gelme halılar, ipekli perdelerle döşeli, duvarlarından enli kılıçlar sarkan, bir köşede cam bölmeler içinde antika ateşli silah koleksiyonunu bulunan görüntüsüyle Arap şeyhlerinin saltanat çadırlarını andıran oturma odasında geçmişti. Duvar da ve bu

gonich'in yatağına götürülmeden önce düşmüş olacağı yerde kan vardı.

Doğum mütehassısı:

«Ben tam bir hastanın yanından eve dönmüştüm ki diye söze başladı, «telefonum çaldı. Bir kadın sesi iki numaralı daireye inmemi, yardımına ihtiyaç olabileceğini söyledi. Ve telefonu kapattı. Önce birisinin şaka yaptığını sandım, ama yine de aşağı indim. Kapı açıktı ve yüzbaşı yaralı olarak yerde yatıyordu. Şu iskemlenin üstünde gördüğünüz ipekli sabahlık vardı üzerinde. İçinde başka bir şey yoktu. Kanamayı kontrol altına almaya uğraştım, başarinca kapıcıyı çağırarak kendisini birlikte yatağına taşımamızı sağladım. Yalnız, subay olduğumu bilmediğim için, karımı polise telefon etti. Kendisini bir iki kere eve girip çıkarken görmüştüm, ama daima sivildi.»

Görevli subayların sivil giyinmeleri yönetmeliklere aykırıydı, yine de gizli bir randevuya gidenlerin dikkati çekmeyecek biçimde giyinmelerini Kunze, anlayışla karşılabiliyordu. Durumu iyice kavramıştı artık. Ev ucuz cinayet romanlarında **aşk yuvası** diye anlatılan türdendi. Dugonich her çeşit insanın dedikodularına konu olacak kadar çeşitli ve çok sayıda hanım arkadaşlarını burada kabul ediyordu. Ya kıskanç bir koca ya da terkedilmiş bir metres kendisini vurmaya kalkmıştı herhalde. Yaranın yerine bakılacak olursa, ateş eden kimse yüzbaşını öldürmek amacını gütmemiş, sadece ilerdeki aşklarına engel olmak istemişti. İyi bir şans eseri, ateş eden kadın ya da erkek iyi bir nişancı değildi.

Cankurtaranın gelmesini bekledikleri sırada Kunze Dugonich'e birkaç soru sormak istediye de adamın acısı ve öfkesi konuşmasına fırsat vermeyecek cinstendi. Devamlı olarak **orospuya** küfredip duruyor, Kunze kim olduğunu sorduğu zaman alarm zillerini bile susturacak ölçüde çığlık atmaya başlıyordu.

Aynı gün daha geç bir saatte, üç ay önce Richard Mader'in öldürülüşünü soruşturmak üzere toplanan komisyonun aynısı, Emniyet Müdürlüğünde, Brezovsky'nin odasında yeniden toplandı.

General Wencel:

«Charles Francis'in listesindeki ikinci adamın hayatına kastedilmiştir. Şimdi eminim ki Yüzbaşı Kunze bizlere

Mader'in öldürülüğüyle Dugonich'in vurulması arasında hiç bir bağlantı olmadığını söyleyecektir» dedi.

Kunze başını salladı ve:

«Evet, efendim» diye cevap verdi. «Hiç değilse Yüzbaşı Dugonich'le konuşmadan önce böyle diyeceğim.»

Komisyon bir saati aşkın bir süredir toplantı halindeydi. Doğum mütehassısı ile kapıcı sorguya çekilmişlerdi. General Wencel doktora:

«Kadının sesini biraz olsun tarif edebilir misiniz?» diye sordu. «Yabancı bir aksanla mı konuşuyordu?»

«Hayır, Generalim. Viyanalıydı.»

«İşçi kadınlar gibi miydi konuşma biçimi?»

«Hayır efendim. Yüksek sınıftan birininkini andırıyordu.»

«Ne dediğini hatırlayabilir misiniz? Tam olarak ne dediğini?»

«Çalışayım, efendim. Ama çok heyecanlıydı ve ilk başta ne dediğini güçlkle anlayabildim. Anladığım yalnızca ikinci kata inmem ve hasta birine bakmam gibisinden bir şeylerdi. Yaralı demiş de olabilir. Sonra beni şaşırtan bir şey daha söyledi.»

«Ne dedi?»

«~~İnşallah~~ husyelerinden vurmuşumdur, dedi.»

Bir an için odada şaşkınlık dolu bir sessizlik oldu. Müfettiş Weinberger'in bıyıkları tehlike çanları çalarcasına oynamaya başlamıştı. Gülmesini güçlkle önleyerek:

«Yani kullandığı kaba ifadeye rağmen yine de yüksek sınıftan birisi olduğunu mu söylüyorsunuz, Doktor?»

«Tabii, efendim. Kültürlü ve hanımefendi birisiydi.»

Kunze, Emniyet Müdürlüğünden çıkınca doğru garnizon hastanesine gitti, ama Dugonich'in odasına alınmadı. Yüzbaşı'nın bacağı ameliyat edilerek kırık kalça kemiği yerleştirilmişti; halâ baygın yatıyordu.

Ancak ertesi sabah Dugonich'i görebildi. Yüzbaşı'nın rengi çok soluktu ve gözlerinin altında derin halkalar meydana gelmişti. Yine de bir önceki güne oranla biraz daha neşeli olduğu söylenebilirdi.

«Kendini nasıl hissediyorsun?»

«Kahrolasınca manyağın teki gibi...»

«Kimdi?»

«Kim kimdi?»

«Seni vuran kadın kimdi?»

Dugonich'in kaşları çatıldı.

«Kadın olduğunu söyleyen kim?»

«Sen! Herhalde orospu diye erkeklerden söz edecek değilsin. O çeşit dostluklar kuracağını sanmam.»

Dugonich sesini çıkarmadı.

Kunze:

«Haydi, söyle bakalım, kimdi?» diye belirtti.

«Diyelim ki, tabancamı temizliyordum ve o da ateş aldı.»

«Saçmalama Dugonich. O kadar şövalyece davranacak halin yok. Hepiniz parlak zırhlara bürünmüş, sağır ve dilsiz şövalyelere dönüşürken ben nasıl olur da herhangi bir davayı çözmeyi başarırım? Niçin el birliğiyle işimi güçleştiriyorsunuz?»

«Sen kendi işini kendin güçleştiriyorsun. Pekâlâ, öfkeye kapılmış bir kadın benim cinsel hayatıma son vermek istedi. Bu benimle onun arasında olan bir şey. Senin burnunu sokman gereksiz. Kahrolasica bacağım, kahrolasica bir alçı kalıbına sokuldu, o kadar. İyileşene kadar da ordu benim hizmetimden yoksun kalacak. Kahrolasica atımdan da düşmüş olabilirdim.»

Kunze içini çekti.

«Dugonich, General Wencel senin, Mader'i öldüren adam tarafından vurulduğun kanısına kapılmış durumda. Büyük bir ihtimalle bunun siyasî bir saldırı olayı olduğunu ileri sürüyor. Sırp, Rus, Çek, Macar bir fedainin seni öldürmeye kalktığı konusunda direniyor. Charles Francis'in Avusturya Ordusu'ndan biri olabileceği teorisini kabul etmedi, gitti zaten.»

Dugonich bütün bedeninin kasılmasına ve yaralarının da acımasına yol açan korkunç bir gülme krizine tutuldu. Tabii, bu gülüşü yeniden inleyip, homurdanmalar, küfürler izledi.

«O bunak kuş'a söyle, benim meselelerime burnunu sokmasın» diye söylendi. «Yoksa burnunu gerçekte kendi bokuna soktuğunu anlar, şaşırır.»

Kunze başını salladı:

«Anlıyorum» dedi. Kadının kim olduğunu şimdi anlamıştı: Lily Wencel. Daha önce aklına gelmemiş olmasına şaşırdı. Dugonich:

«Hiç bir bok da anlamıyorsun» diye öfkeyle homurdandı. «Ben sadece...»

Kunze hemen sözünü kesti.

«Ben ne demek istediğini anladım. Sana şunu da söyleyeyim ki, kurşunu bulduk. Yirmi iki kalibrelik bir tabancadan ateş edilmiş; Browning olsa gerek. Senin miydi?»

«Hayır. Kendisi getirmiş.»

«Tabancasını ne yaptı acaba?»

«Nereden bileyim? Kan kaybından ölmekle meşguldüm.» Gülümsedi. «Anladığım kadarıyla, oldukça esprili bir kadınmiş doğrusu. Önce beni hadım etmeye kalkışmak, sonra da bir doğum mütehasssını yardımına göndermek... Adamcağız aletlerini donanmış geldi; forsepsiler falan... Bütün Viyana'nın maskarası oldum herhalde.» Bir iki saniye durduktan sonra devam etti. «Şu General'i halletmek gerek. Şerefine leke sürüldüğü için kendini intikam almak zorunda hissederse eğer, karısından daha iyi bir nişancı olduğu için, işimi bitiriverir...»

Kunze gülmeye başladı. «Üstelik fazla esprili bir adam da değil. Dosdoğru kafana nişan alır. Yok, yok... Tek çözüm yolu şu kaza hikâyesi. Ne kadar inanılmasa da, sen tabancanı temizlerken ateş almış olsun bari. Bir kadının ününe leke sürmemek için açıklama yapmaktan kaçındığına anlayış göstermek zorunda kalacaktır. Bir Rus casusunun ününü korumaya kalkışmayacağını bilecek kadar iyi tanıyor seni zaten.»

«Komisyonun öteki üyelerine ne denecek?»

«Hiç üzülme. Daha dün bile herhangi bir soruşturma açılmasını gerekli görmüş değillerdi. Olayı kendilerince, olduğu gibi hayal etmiş olsalar gerek. Hem üstelik, ordu'nun hata yapmayacağı konusunda Wencel kadar kesin hükümlü de değiller.»

General Wencel'i bir kez daha Belvedere Sarayı'na çağırtilar, baştan ayağa giydirdiler. Arşidük Franz Ferdinand gazetelerde Dugonich'in vurulması olayını okumuş ve komutanlığın bu olayı basından gizleyememesine son derece içerlemişti. Bu kez Kunze'nin, vurulma olayının ardında bir aşk macerasının gizli olduğu yolundaki teorisini benimsemeyi yeğledi. Olayın bütününlü tatsız

ve Genel Kurmay'ın ününü zararlı bularak, imparator olduğu zaman Yüzbaşı Dugonich gibi subayların ordu kademelerinde yer alamayacağını söyledi. Sonra her zamanki mantıksızlığıyla olay nasılsa halka duyurulduğuna göre, bütün ayrıntılarının da ortaya serilmesine ve böylece çeşitli dedikodu ve karaçalmalara imkân verilmemesine karar verdi.

Arşidük'ün bu emri kendisine bildirildiğinde Kunze:

«Ekselans Arşidük Hazretleriyle aynı düşüncede olmadığımı saygıyla belirtirim,» diye karşı çıktı. «Yüzbaşı Dugonich, vurulma olayının bütünüyle kaza sonucu ve kendi kendine yaptığı bir şey olduğu konusundaki ifade-sinde direnmekte.»

Wencel:

«Aptallaşma, Kunze» diye homurdandı. «Bunun baştan aşağı palavra olduğunu sen de gayet iyi biliyorsun.»

«Olabilir, efendim. Ama neden Yüzbaşı gibi şerefli bir adam yalan söylesin? Ancak şerefli denecek nedenlerle, değil mi? Sizin Yüzbaşıyla olan ilişkileriniz benden daha fazladır, efendim. Siz, içinde yaşadığı çevreyi benden daha iyi tanıyorsunuz. Ya söz konusu kadın bu sosyal çevreye dahil birisi ise? Ya oldukça sayılan bir erkeğin karısı ise? Bu daha da büyüyen dalgalanmalara sebep olmaz mı?»

Gözleri kuşku dolu bir bakışla daralan Wencel, Kunze'yi uzun uzun, düşünceli bir tavırla süzdü. Sertçe:

«Kesin olarak neler bildiğini öğrenmek istiyorum!» dedi.

«Size söylediklerimi, efendim.»

«Tabanca bulundu mu?»

«Hayır, efendim. Henüz bulunamadı. Kadın yanında götürmüş olmalı.»

«Kurşun bulundu mu?»

«Yirmi iki kalibrelik bir tabancadan atılmış.»

«Polis apartmana girdiği ya da çıktığı sırada onu gören bir tanık buldu mu?»

«Hayır efendim. Ama ben Müfettiş Weinberger'le devamlı ilişki halindeyim. Yeni bir gelişme olunca beni derhal haberdar edeceğine dair söz verdi. Şu ana kadar da böyle bir şey olmadı.»

Wencel:

«Son derece beceriksizce davranılıyor» diye gürlledi.

«Eğer bu davayı çözümleyiş biçimini beğendiğimi sanıyorsan, çok yanılıyorsun. Yanlış üstüne yanlış. Ama yeni bir gelişme olursa, derhal bana bildirin.» Sonra ters ters ekledi. «Gidebilirsin!»

Yüzbaşı Kunze tabancayı, Dugonich'in çalışma odasını Arap şeyhlerinin saltanat çadırlarına benzeten ağır ipekli perdelerin kıvrımları arasında buldu. Evi daha önceden arayan polisler nedense, perdelerin arasını karıştırmamışlardı. Kunze eve yeniden giderek, mendil ya da eşarp gibi, kadının kimliğini ele verecek kişisel eşyaların ortada kalmamış olmasına güven duymak istemişti. Sonra, hayretler içinde, tabancayı buldu. Çok güzel bir Browningti bu ve kabzasına «Mutlu yıllar! Seni seven kocan, Karl» sözleri kazılmıştı.

General Wencel'in Askeri Mahkeme Binası'nda olduğunu iyice öğrendikten sonra en yakın postaneye gitti ve Generalin evini arayarak Frau Wencel'le konuşmak istediğini söyledi. Kadın çıkınca:

«Ben Yüzbaşı Kunze» dedi. Hattın öteki ucundaki şaşkınlık dolu sessizlik dikkatinden kaçmadı. «Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim, ama fazla gürültü patırtı çıkmadan size teslim etmek istediğim bir eşyanız var elimde.»

Sessizlik birkaç saniye daha devam etti; sonra fısıltı gibi bir ses:

«Neden?» diye sordu.

«Çünkü bu yolla, pek çok ilgilinin yararına bir davranışta bulunmuş olacağıma eminim.»

Kadın cilveli bir sesle:

«Ah, siz erkekler, ne tatlısınızdır!» diye fısıldadı.

Arkasından Kunze'nin gülme mi yoksa ağlama mı olduğunu anlayamadığı garip bir ses duyuldu.

«Ancak tek bir şartım var, hanımefendi. Bundan böyle yalnız cansız hedeflere nişan alacaksınız!»

«Söz veriyorum. Bu, bir kereye has olan bir davranıştı.»

«Sözünüze güveniyorum. Her neyse makinanızı bir an önce alın. Yıldönümü hediyelerini sağa sola saçmak doğru değildir.»

Schönbrunn Parkı'nın, Wenceller'in villasına en yakın olan kapısında buluşmaya karar verdiler. Lily, bir gören olursa, parka geliş nedeni olarak gösterebileceği küçük beyaz köpeğini yanına alacaktı; Kunze de aynı nedenle Troll'u götürecekti. Zaman konusunda karara vardıldıktan sonra kadın:

«Ne kadar müteşekkîr olduğumu söylememe bilmem gerek var mı?» diye itirafta bulundu. Sonra «O nasıl?» diye sordu.

«Nasıl olması gerekiyorsa öyle. Bacağı alçıya alındı, doktorlar tamamen iyileşebileceğini söylüyorlar.»

«Bana çok kızgın mı?»

«Oldukça. Ama bunu da hoş karşılamak gerekir, değil mi?»

İlklere işleyen ayaza göğüs germiş iki köpek dostu gri, kış aydınlığında çıplak ağaçların altında buluştular. Çevrede hiç kimse yoktu. Az ötede sarınıp sarmalanmış bir kadın titreşen iki köpeğini donmuş otların üstünde gezdiriyordu. Troll, küçük beyaz köpeğin boynuna takılmış mavi kurdeleyi koklayarak incelerken, Kunze de tabancayı el sıkıştıkları sırada Lily Wencel'in eline tutuşturdu. Kadın bunu ayıbalığı paltosunun cebine soktu.

«Tekrar teşekkür ederim. Kendisine çok üzgün olduğumu söyleyin.»

Kunze başım salladı:

«Söylerim.»

Kadın gülererek devam etti:

«İyi nişan alamadığım için üzgün olduğumu...» Sonra köpeğinin zincirini boynuna takarak Troll'dan uzaklaştırdı.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TEĞMEN Xaiver Vanini, demiryolu raylarının geçtiği dar ve derin vadinin yanındaki patikada dolaşıyordu. İçinde uyanan bir duygu onu sık sık buraya getiriyordu; özellikle akşamdan kalma olduğu günler... Bu Allahın belası yerden giden trenler olduğunu bilmek biraz da olsa bozuk ruh haline yardımcı oluyordu. İnsanın, dünyanın geri kalan bölümlerinden bütünüyle kopmuş olmadığını hissediyordu böylece.

Soğuk bir rüzgar esmekteydi. Teğmen ürperdi. Zaten geçen sonbahardan bu yana ürpermediği bir gün yoktu. Başını kaldırıp hüznü şubat göğünü seyretti; içi nefret doluydu. Son birkaç gündür ısı sıfırın az üstüne çıktığından, geçen hafta yağan kar, çamura dönmüştü. Macar ovaları bomboş, terkedilmiş bir biçimde uzayıp gidiyordu. Çırılçıplak ağaçlar gri-kahverengi tarlalara tek tük serpilmişlerdi. Güneşli Quarenro Koyu'nun hayali canlandı gözlerinde ve boğazını tıkayacak kadar güçlü bir özlem duydu ansızın.

Trieste'de doğmuştu, ama üç yaşına geldiğinde güm-rük memuru olan babası Fiume'ye atanmıştı. Sürekli eğlence kaynağı olabilecek kadar hareketli, küçük bir erkek çocuk için güvenli sayılabilecek kadar arkadaşça bir çevre içinde, bu liman şehrinde geçmişti ilk yılları. Kış, yaz oyun bahçesi deniz olmuştu: Balıkçı tekneleri, pek lüks sayıl-

mayacak tatil merkezleriyle dolu kıyı boyunca seyreden buharlı vapurlar, İskandinavya'nın sarışın devlerinden tut da, küçük Malâkkalılara kadar dünyanın en renkli kişileriyle dolu yük gemileri...

Xavier on üç yaşındayken babası ölmüştü. Ertesi yaz annesi Abbazia'da tatilini geçirmekte olan Grazlı, emekli bir piyade albayıyla tanıştı ve evlendi. Albay'ın gözü, Siyamca dahil on dilde küfretmesini bilen, deniz içindeki kayalardan çakırla kazılıp çıkartılan midyeleri, Viyana schitzellerine yeğleyen ve sol kolunun üst kısmında kırmızı, mavi, yeşil renklerle bir deniz yıldızı dövmesi bulunan çocuğu tutmamıştı.

Böylesine yoldan sapmış bir oğlanı yeniden topluma kazandırmanın tek yolu, Albay'ın kanısınca, onu sıkı disiplinli bir asker okuluna kaydettirmek olabilirdi. Xavier, Wiener Neustadt'a gönderildi. Örnek bir öğrenci değildi ve teğmenliğe hak kazanacak uğraşları sadece iyi bir evlat olarak annesini memnun edebilmek içindi.

Ama eğer bir insan daima içini kemirecek bir acıyla yaşarsa tabii ki bu acısını dindirecek şeyler bulmak ihtiyacını duyacaktı. Vanini de içki içmeye, oyun oynamaya ve daima kötü kadınlarla düşüp kalkmaya başladı. Hiç bir zaman iki yakasını bir araya getiremiyor, gerek manen gerekse maddeten büsbütün iflasın eşiğinde yuvarlanıp duruyordu. Genç ve yakışıklı bir subayın borca girmesi kolaydı, çünkü hiç değilse zengin bir kadınla evlenme ihtimali vardı. Vanini'nin, borçları gırtlığını aşacak duruma geldiği zamanlar, yeni bir garnizona atanması biraz olsun soluk almasını sağlıyordu. Eski borçlar ve tehditler geride kalırken, yeni, habersiz kaynaklar yeni borç kapıları oluyorlardı. Bu bir oyun haline dönüşmüştü; ama tehlikeli ve huzursuz edici bir oyun. Ne zamana kadar böyle ayakta kalabileceğini merak etmeye başlamıştı. Ergeç ya ordu'dan atılacak, ya da babası zengin çirkin bir kızla evlenmek zorunda kalacaktı.

Nagikanizsa'ya 12 kasımda geldiği halde daha şimdiden dönüşü imkânsız kadere kendisini yaklaştırmış hissediyordu. Linz'deki alacaklıları kendisine karşı birleşmişler, Nagikanizsa'daki yeni kurbanları ise hiç denecek kadar az bir miktar vermekle yetinmişlerdi. Umutsuzluk içinde

üvey babasına mektup yazmış, cevap olarak dört sayfa dolusu yakınma gelmişti; paradan söz yoktu.

Vadinin dibinden gök gürültüsüne benzer bir gürültüyle geçen trenin yataklı vagonlarının birinin üstündeki yazıyı okudu: «Budapeşte—Zagreb—Trieste.» Saat öğleden sonra dört'tü; tren Trieste'ye sabahın erken saatlerinde varmış olacaktı. İçinde bulunduğu umutsuz durum büsbütün kederlenmesine yol açtı; neden adam gibi davranıp kendisini bu hayatın bataklığından çekemiyordu? Ayaklarının altında ki bu oynak çamur yığını kendisini büsbütün örtmeden önce harekete geçmeliydi. Graz, Wiener Neustadt, Saraybosna, Linz, Nagikanizsa; hepsi de haşın, kulakları tırmalayan, yabancı yerler. Kendisinin, Allahın cezası bir İtalyan'ın, buralarda ne işi vardı? Böyle cambazlık edecek olduktan sonra subay olmanın, beyefendi olmanın ne anlamı kalıyordu?

Şehrin ortasındaki kahvelerin birinde iki tost yiyerek bir bardak da şarap içti. Şarap biraz olsun moralini düzeltmişti; eve dönerken bir tavernaya girip bir bardak şarap daha içti.

Dayalı döşeli bir odasını kiraladığı ev, şehir merkezinden yürüyerek beş dakikalık uzaklıktaydı. Evin etrafı büyük bir avluyla çevriliydi. Leylak fidanlarının bu mevsimde çıplak kalan dalları avludaki müstemilâtın yoldan da görünmesini sağlıyordu. Bu üç küçük evden ilkinin Vanini tek başına kullanıyor ve yalnız kendisinde olan anahtarını çoğu zaman kaybediyordu.

Eve yaklaşınca şaşkınlıkla içerde ışık yandığını ve giriş kapısında iki silahlı askerin durduğunu gördü. Olduğu yerde kalakaldı.

«Burada ne işiniz...»

Askerler seslerini çıkartmadan hazırol durumuna geçtiler. Kapıya yaklaştı; açarak içeri girdi. Kolundaki bandan sorgu yargıcı olduğu anlaşılan Yüzbaşı üniforması giymiş bir adam kilim kaplı, çirkin kanepenin üstünde oturmaktaydı. Yavaşça ayağa kalktı ve bir adım öne doğru ilerledi.

«Teğmen Xavier Vanini?»

Vanini gözlerini kırpıştırarak adama bakakalmıştı.

«Evet, efendim.»

Şaşkınlıktan ne selam çakabilmiş ne de gerektiği biçimde kimliğini söyleyebilmişti.

«Ben Viyana Garnizonu'nun Askeri Adliyesi'nden Sorgu Yargıcı Yüzbaşı Emil Kunze'yim.»

Vanini:

«Buyrun efendim» dedi. Bir yandan çini sobadan yayılan sıcaklık, öte yandan şarap başını döndürmeye başlamıştı. Yüzbaşı düzgün bir sesle:

«Tutuklusunuz, Teğmen» dedi.

Vanini kelimelerin anlamını kavrayana kadar birkaç saniye geçti. Sonra:

«Neyim?... Ne suçundan dolayı?» diye sordu.

«Şimdilik sadece işlenen bir suça ortaklık etmekten dolayı. Umarım daha ciddi bir şey çıkmaz.»

Kunze'nin konuştuğu adam orta boylu; ipek gibi yumuşak görünümlü, siyah saçlı; esmer tenli ve kestane rengi gözlüydü. Yirmi yedi yaşından daha genç gösteriyordu ve Kunze'nin sandığına göre şimdi azıcık içkiliydi.

Vanini için tutuklama izni almanın ne denli gözüpek bir oyun olduğunu Kunze çok iyi biliyordu. General Wencel ilk başta kabul etmemiş, sonra Kunze'nin teğmeni kırk sekiz saatten fazla tutuklu bulundurmayacağına ve delil yetersizliği halinde serbest bırakacağına dair söz vermesi üzerine, 'peki' demişti.

Kışlaya giderlerken yol boyunca Vanini, sürekli olarak Yüzbaşı'yla konuşmaya uğraşmış, ama buz gibi bir sessizlikle karşılaşmıştı.

Küçük odanın tavanından sarkan lamba Vanini'yi iyice aydınlatıyor, ama Kunze'yi masanın ardında belli belirsiz bir karaltı halinde gölgede bırakıyordu.

Kunze:

«Geçen aralıkta Alay Komutanlığınızca sorguya çekilmiş ve Linz'deki Ritzberger eczanesinden satın almaya kalkıştığın potasyum siyanürle ilgili bir ifade vermiştin. Bu ifadeye göre emirlerini eczaneye gönderdiğinde kendisini geri çevirmişlerdi. O zamanki ifadene ekleyeceğin bir şey var mı?» diye sordu.

Vanini gözlerini dört açmış, dinliyordu. Kafası biraz olsun yerine gelmişti. Ama şimdi de kalbi öylesine hızlı çarpıyordu ki, Yüzbaşı'nın kalp atışlarını rahatça duyabile-

ceğinden korktu. «Ah, şu Allahın belası siyanür yine» diye düşündü. Acaba tuzak nereden atılacaktı...

Dikkatle:

«Öğrenmek istediğiniz nedir, efendim?» diye sordu.

Kunze:

«Öğrenmek istediğim şeyin ne olduğunu çok iyi biliyorsun» diye sözünü sertçe kesti. Genç subayın gerçekten şaşkın bakışları, bir an için acaba yanlış kapı mı çaldım düşüncesini geçirtti kafasından.

«Siyanürleri ne yaptın?»

«Ne siyanürü, efendim? Emiririm bana siyanür getirmedi ki...»

Kunze cebinden bir kağıt parçası çıkartarak lambanın ışığına yaklaştırdı.

«15 kasım 1908 günü Saraybosna'daki garnizon eczanesinden satın aldığın iki çubuk siyanürü ne yaptığını soruyorum. Bunları niçin satın almıştın?»

Vanini, sanki ışık gözünü kamaştırmış gibi, birkaç kez gözlerini kırıştırdıktan sonra:

«15 Ağustos 1908? Ah evet...» dedi. «Bunları satın aldım, çünkü General von Weigl'in, İmparator'un yaş gününü kutlamak için, düzenlediği büyük partide fotoğraf çekecektim.»

«Peki fotoğraf çektin mi?»

«Hayır efendim.»

«Neden?»

«Hatırlamıyorum.»

«Demek ki siyanürü kullanmadın.»

«Kullandım. Daha sonra... Başka fotoğraflar için...»

«Saraybosna'da çektiğin fotoğraflar için mi?»

«Evet efendim.»

«Saraybosna'da kendine ait bir karanlık odan var mıydı?»

«Hayır efendim. Komutanlıktakini kullanıyordum.»

«Saraybosna'ya ilk atandığında kullanıyordun, ama kısa bir süre sonra bu ilgini yitirdin, Vanini.»

«Hayır, buna itiraz etmek isterim, efendim. Hâlâ aletlerim...»

«Ama Saraybosna'da başka fotoğraf çekmedin!»

Vanini'nin yanakları yanmaya başladı; sinirli sinirli tünığının dik yakasıyla oynayarak:

«Beni bu yüzden mi tutukladınız, efendim?» diye sordu. «Fotoğraf çekmeyi bıraktığım için mi?»

Bir süre odadaki sessizliği bozan tek şey demir sobada yanan ateşin çıtırtısı oldu. Vanini suçsuz yere azarlanmış çocukların kederli sesiyle devam etti:

«Saraybosna'da daha birçok şeyi yapmaz olmuştum. Tenisi, at yarışlarında bahse tutuşmayı, hattâ kadın kovalamayı bile bıraktım. Önceki uğraşlarımın yerini tutsun diye kendimi o yörenin bir ürününe verdim; şişeler içinde satılan ve yüzde seksen alkol ihtiva eden bir ürün.»

Kunze gözlerini genç adamın kızarmış yüzünden bir an bile ayırmamıştı.

«Anılarını biraz tazeleyeyim, Vanini. 21 Temmuz 1908 günü Abraham Herrlich adında Saraybosnalı bir tefeci fotoğrafçılık malzemelerine karşılık sana ikiyüz kron borç verdi. Bu parayı ödeyerek malını geri alamadığın için fotoğrafçılığın sona erdi.»

Vanini, başı ağrıyormuşcasına iki eliyle alnını oğuşturuyordu.

«Haklı mıyım, Vanini?»

«Evet efendim.»

Gözlerinde kırılgan bir ifade, çenesinin çevresinde de yalanı ortaya çıkarılmış olduğu için duyduğu utancı dile getiren isyankâr bir gerilme vardı.

Kunze, Nagikanizsa'ya gelirken iyi hazırlanmıştı. Saraybosna'ya birkaç kez telefon edip, çeşitli kimselerle görüşmüş, bu arada Komutanlığın fotoğraf atölyesindeki adamları da ihmal etmemişti. Sonra bir trenle Linz'e gitmiş ve orada da bir düzineden fazla insanı sorguya çekmişti.

«Demek ki Saraybosna'daki garnizon eczanesinden iki çubuk siyanür satın aldığında ne fotoğraf makinası ne de geri kalan malzemen yoktu. Doğru değil mi?»

«Evet efendim.»

«Öyleyse siyanürü niçin satın aldın?»

«Size söyledığım gibi, efendim. Generalin partisinde resim çekmek istiyordum.»

«Ama resim çekecek hiç bir aracın yoktu ki!...»

«Rehin parasını ödeyerek geri alabileceğimi umuyordum, efendim. Ne yazık ki, olmadı.»

«Öyleyse siyanürü ne yaptın?»

«Herhalde attım.»

«Bilmiyor musun?»

Genç subayın alnında ter damlaları belirmeye başlamıştı.

«Nereden bileyim? İnsan nereden bilebilir? Bu kadar zaman geçtikten sonra!»

Kunze soluğunu tuttu. Yoksa yaban ördeği peşinde koştuğunu sanırken kaplan avına mı çıkmıştı? Charles Francis bilmecesinin çözümüyle karşı karşıya mıydı? Birkaç gün öncesinin kuşkulu tahmini Dorfrichter'in hücresinin kapısını açan anahtar mı olacaktı? Dorfrichter masum da Vanini mi suçluydu?

«Ordu'yu pek sevmiyorsun galiba, Vanini, değil mi?» diye sordu.

Genç adam şaşkın bir bakışla:

«Ne tür bir sevmemek, efendim?» diye sordu. «Yurttaş olarak mı, subay olarak mı? Ne demek istediğinizi anlayamadım.»

«Linz'de görevliyken genel olarak subay arkadaşların, ama özellikle Genel Kurmay subayları hakkında sık sık küçültücü deyimler kullandığın oluyormuş.»

«Olabilir, efendim. Ben herkesi sevecek ölçüde bir peygamber değilim!»

Saat geç olmaya başlamıştı; Kunze yorulduğunu hissediyordu. Uzun bir tren yolculuğundan sonra Vanini'nin yayları kırık kanepesinde de saatlerce beklemek zorunda kalmıştı. Kozunu oynamanın sırası geldiğine karar verdi.

«Genel Kurmay subaylarına duyduğun bu nefretin sebebi ne?»

Genç adam yüksek sesle:

«Size şunu söyleyeyim ki, efendim» dedi, «kıta subaylarıyla yeşil üniformalılar arasında hiç bir zaman aşırı bir yakınlık ve sevgi olmamıştır! Beni ise, kısaca iğrendirirler.»

Kunze «İtalyan damarı kabarmaya başladı. Pervasız konuşarak sırf cesaret gösterisi yapmak uğruna kendini ele verecek» diye düşündü. Sakin bir sesle:

«Acaba o siyanürle yirmi ince kapsülü doldurmuş ve yeni terfi eden on Genel Kurmay subayına göndermiş olabilir misin?» diye sordu.

Daha önce içmiş olduğu şarapla şişkin gövdeli soba-seytanın teğmeni

dan yayılan sıcaklığın birlikte etkisi teğmen'in zihni çalış-
ma gücünü biraz yavaşlatmış olabilirdi, ama bu, soruya
olan tepkisini hiç azaltmadı. Yılan sokmuş gibi ayağa fırladı.

«Hayır; hayır!» Sonra buz keserek, Kunze'ye baktı.

«Beni bu nedenle mi tutukladınız? Bu delilik! O Allahın belâsı kapsüllerle benim hiç bir ilğim yok!»

«Onlar hakkında bilgin var demek.»

«Tabii biliyorum. Ben de herkes gibi gazete okurum. Bana bunu yapamazsınız! Bir yıl önce bir miktar siyanür aldım diye... Eğer her siyanür alanı tutuklayacak olursanız, bizi alacak tutukevi bulamazsınız. Herkesi tutuklayacak mısınız?»

«Hayır. Sadece seni.»

«Neden beni? Neden beni seçtiniz?» Vanini bağırma-
ya başlamıştı. «İtiraz ediyorum! Beni derhal serbest bırak-
manızı istiyorum!»

«Siyanürü ne yaptığını söylemezsen buna imkân yok. Söyle, ne yaptın?»

Vanini yeniden iskemlesine çöktü.

«Neden o adamları öldürmek isteyeyim? Tanımıyo-
rum bile.»

Kunze bir iki saniye bekledi ve bombayı attı:

«Buraya gelmeden önce Yüzbaşı Landsberg-Lövy ile Viyana'da görüştüm.»

Vanini'nin yüzü mosmor kesildi.

«O kahrolasica Yahudi! Ağzını tutamayacağını bili-
yordum zaten!»

Kunze ansızın içinin burkulduğunu hissetti. Bu genç subayın itirazları çok içtendi. Şaşkın, mutsuz, buruk bir hali vardı, ama ruh hastası bir katil olmasına imkan yoktu. Xavier Vanini böyle bir adamda olması gereken kurnazlıktan, kötülükten uzaktı. Orta derecede bir zekâsı vardı; zayıftı ve hiç bir önemli yeteneği yoktu; şeytanca bir cina-
yetin hazırlayıcısı olamazdı, ancak suç ortaklığı yapabilirdi.

«Haydi Vanini, Landsberg-Lövy değil ki kurnazlık etmeye çalışan... Sen onu kandırmışsın.» Kunze adımlarını çok büyük bir dikkatle atıyordu.

«Konuşmayacağına dair söz vermişti!»

Bu söz Yüzbaşı'nın tahmininde yanılmadığını gösteriyordu. Anlaşmazlık para konusundaydı. Büyük bir ihti-

«Malle Vanini'nin Baron'a borçlu olduğu bir miktar para
dır. konusuydu.

«Onun konuştuğunu nereden biliyorsun?»

Vanini:

«Başka kim olabilir ki?» diye sordu.

«Peter Dorfrichter.»

«Dorfrichter olamaz! Bununla ne kazanabilir ki? Ha-
yar, o değildir!»

«Saraybosna'dayken ikiniz iyi arkadaşınız.»

Teğmen:

«Evet öyleydi» diye kabul etti. «Onun arkadaşı ol-
maktan dolayı gurur duyuyorum.»

«Kendisine yataklık edecek kadar çok mu gurur duyuy-
yorsun?»

«Ne demek istediğinizi anlayamadım, efendim?»

Kunze cevap vermeyerek karanlığa doğru geri çekildi
ve Vanini'nin ne yapacağını beklemeye başladı. Genç adam
için üzülmeye başlamıştı. «Allah seni kahretsin, Dorfrich-
ter» diye düşündü. «Daha kaç hayatı yıkacaksın acaba?»
Teğmen Vanini örnek bir subay değildi, ama Kunze örnek
bir subay olmakta çok fazla öğünülecek bir şey görmüyor-
du zaten. General Wencel, Yüzbaşı Moll, Landsber-Lövy
örnek birer subaydılar belki; sonuncusunun böyle olması
da gerekiyordu Yahudi oluşu nedeniyle. Bunları ordu'ya
çeken şey neydi? Gersten, Hedry, Hodossy ve Dugonich ve
hattâ Dorfrichter gibi adamları ışığa koşuşan pervaneler gi-
bi ordu'ya çeken neydi?

Teğmen sesini çıkartmayınca Kunze:

«Ordu'dan atılacaksın Vanini» dedi. «Ya bana bütün
bildiklerini anlatırsın ya da seni ömrünün sonuna kadar
demir parmaklıklar gerisinde hapsederim. Cevap ver! Teğ-
men Peter Dorfrichter'e siyanürü verdin mi?»

Genç subay ağlamak üzereydi.

«Hayır vermedim.»

«Bana bak Vanini. Bu ana kadar konuştuğumuz her
şey ikimizin arasındaydı. Eğer yardımcı olursan daima da
aramızda kalacaktır. Bir adam sınırsız acı çekerek ve kor-
kakilara özgü bir biçimde öldürüldü. Elimizde bir zanlı var.
Arkadaşın Dorfrichter. Pek çok kimse onu kurtarmak isti-
yor. Çünkü akıllı ve yetenekli bir kişi. Çünkü onun suçu-
nun kesinleşmesi ordu'ya büyük bir leke sürecek. Benim bu

kanılara katılıp katılmadığını ayrı sorun. Ben bu davanın soruşturmasını yürütmekle görevlendirildim ve sadece bu görevimi yerine getirmeye çalışıyorum. Soruşturma şimdiye kadar zaten birkaç masumu acı bir biçimde hırpaladı; bunun daha fazla böyle sürmesini istemiyorum. Dorfrichter ya suçsuzdur, bu durumda serbest bırakılması gerekir; ya da suçludur, cezasını çekmek zorundadır. Sessiz durmakla onu kurtaramazsın; artık hiç bir yararı yok. Olaylar çok derine indi. Ama hiç olmazsa kendi şerefini ve meslek hayatını korumuş olursun bu yolla.»

Vanini koyu renk gözlerini Kunze'nin yüzüne dikti. Bakışlarında hiç de dostluk yoktu.

«Söyleyecek hiç bir şeyim yok.»

«Sana bir anlaşma yolu teklif ediyorum Vanini. Hayatta kalabilmek için zaman zaman hepimizin bazı anlaşmaları kabul etmemiz gerekir.»

Vanini sertçe:

«Ben kabul etmek isteyeceğimi sanmıyorum» dedi. «Hele bu biçimde...»

Kunze uzun uzun adamı süzdükten sonra vidayı son bir güçle sıkıştırmaya karar verdi.

«Peygamber olmaya çalışma, Vanini. Sen aşağılık ve adi bir adamın tekisin. Zekân sayesinde geçinip, o üniformanın ardına saklanıyorsun. Şansını daha fazla zorlamaya kalkışma. İş burada bitirelim. Teğmen Dorfrichter'e siyanürü verdin mi, vermedin mi?»

Vanini'nin sesi zor duyulacak kadar kısık çıktı:

«Hayır! Yani ben vermedim demek istiyorum. **O aldı.**»

Üç aydır Emil Kunze bu anı bekliyordu. Hem özlemini çekiyor hem de korkuyordu. Bu olmadan Dorfrichter'in suçluluğu, birbirinden kopuk bir takım bilgilere dayanan kabaca bir tahminden, bir varsayımdan öte bir şey değildi: Yalnızca Linz'de satılan türden mektupluk kağıtlar, dikiş kutusu yapmak için satın aldığını söylediği küçük kutular, bir el yazısı uzmanının kişisel kanısı ve raporu, Mariahilferstrasedeki posta kutusu, saat sabahın altısında Viyana'daki Batı Demiryolları İstasyonuna gelen bir tren, kapsül-süz olarak kurt ilacı içmediği söylenen bir köpekti eldeki bilgilerin hepsi...

«O aldı demekle neyi anlatmak istiyorsun?»

«Bono yüzünden başım derde girmişti» diye fısılda-

dı. «Hiç bir kurtuluş yolu yoktu. Tam beş gün kalmıştı sürenin bitimine. Dorfrichter bunu öğrenince, Landsberg-Lövy ile konuşacağını söyledi.»

Demek işin temeli bir bonoydu. Vanini, eğer bir başka ubayın imzasını da taklit etmişse, bu namus borcundan da kötü bir şey demektir. Çünkü namus borcunu ödemeyen bir kişi toplumun gözünde küçülürken, sahtekârlık kendisini dosdoğru hapse götürürdü!

«Landsberg-Lövy'nin imzasını taklit ettin, değil mi?»

Vanini omuzlarını silktilti.

«Borç veren, benden kredi sahibi bir kefil istemişti. Bana güvenilmiyordu.»

«Böyle delice bir işi nasıl göze alabildin?»

«Bir teyzem vardı. Yeni ölmüştü; ondan miras kalacağını sanmıştım. Bir de baktık ki, servetinin hepsini kiliseye bağışlamış.»

«Ve Dorfrichter de Landsberg-Lövy'yi bonoyu ödemesi için kandırmak üzere konuşmayı kabul etti, öyle mi?»

«Evet. Sonra da şaşkınlık içinde işi başardığını gördüm. Landsberg-Lövy ikibin kronu ödemeyi kabul ederek...»

«Buna karşılık Dorfrichter de senden siyanürleri istedi!»

«Hayır! Karşılık olarak değil! Siyanürü aldı çünkü...»

Vanini bir mendil çıkartarak yüzünü silmeye başladı. «Aynı zamanda tabancamı ve hatta çekmecemdeki bir kutu aspirini bile aldı. Çok kötü bir durumdaydım. Landsberg-Lövy ile görüşmesini beklememek kararındaydım. Neden bir Yahudi beni kurtarmaya kalksın, diye düşünerek böyle bir şeyin olabileceğine ihtimal vermiyordum. Üstelik bana hiç de iyi kalpli bir adam gibi görünmemişti. Zaten onun gibi zengin bir yahudinin ordu'da ne işi var diye düşünüp dururdum. Hayır, Dorfrichter'in onunla konuşmasını istemiyordum. Başkalarının eteğini öpmektense, kafamı dar-madağın etmeye razıydım...»

«Yani Dorfrichter'in senden bu siyanürü almasının nedeni seni intihar etmekten alakoymak mıydı, sence?»

«Evet, efendim.»

«Kendisine böyle bir şey düşündüğünü söylemiş miydin?»

«Bunu hatırlayamayacağım, efendim. Çoğu zaman fi-

til gibi sarhoştum. Saraybosna bana göre bir yer değildi. Herkes birbirinden nefret ediyordu: Bosnalılar Türklerden, Türkler Avusturyalılardan, Avusturyalılar Sırlardan, Sırlar herkesten ve herkes de yahudilerden nefret ediyordu. Mutevellic Caddesinde yürürken havanın ne denli ağır olduğunu hisseder insan. Hiç bir toplumsal canlılık yoktu; sadece bir takım guruplaşmalar göze çarpıyordu. Yörenin yerli halkı, ister Hristiyan, ister Müslüman olsun, hep kapalı pencerelerin, kilitli kapıların ardındaydı. Ordu mensuplarının karılarıyla fahişeler dışında konuşulacak bir tek kadın yoktu. Zaten ben baştan ordu'ya girmemeliydim, efendim. Kovulmam belki benim için en doğru şey olur.»

Kunze, teğmene karşı içinde yaşça daha büyük ve daha akıllı bir ağabeyin erkek kardeşine duyacağı türde bir acıma hissetti. Vanini gibi daha pek çok çocuk görmüştü bu erkek üniformaları içinde; hepsi de üniformalarının gerektirdiği olgunluğa erişeceklerini kanıtlamak isterlerdi hep.

Yüzbaşı:

«Seni korumak için elimden geleni yapacağım, Vanini» diye söz verdi. «Ama sen de bana yardımcı olacak ve sorularıma doğru cevap vereceksin.»

Vanini başını salladı:

«Evet efendim.»

«Dorfrichter iki çubuk siyanürü senden aldı. Geri vermesini istedin mi?»

«Evet, istedim.»

«Ne zaman istedin?»

«Nagikanizsa'ya gönderilmeden önce. Oraya gönderildiğimi bildiren emir, bana 2 kasım günü bildirildi. 12 kasım'da yeni görevime başlayacaktım. Linz'de bir hanım arkadaşım vardı. Ayrılmadan önce hatıra olarak onun birkaç poz resmini çekmek istedim. Bir fotoğraf makinası ödünç aldım ve Ritzberger bana siyanür vermeyince, Dorfrichter'e giderek Saraybosna'dayken benden aldığı iki çubuk siyanürün hâlâ ontda olup olmadığını sordum.»

«Ne cevap verdi.»

«Onları atmış olduğunu söyledi.»

«İnandın mı?»

«Tabii! İki çubuk siyanürü ne yapabilirdi ki?»

«Charles Francis broşürleri ve Dorfrichter'in tutuklan-

ma haberini okuduğın zaman, bu iki olay arasında bir bağlantı olabileceğini düşünmedin mi?»

Vanini isteksizce:

«Evet efendim, düşündüm» diye cevap verdi.

«Neden gelip bu durumdan bizleri haberdar etmedin?» Kunze'nin bu soruyu soruş şekli, cevabını zaten biliyormuş gibiydi.

«Çünkü o zaman bono meselesi ortaya çıkacaktı. Davayı çok yakından izledim, efendim. Bu konuda gazetelerde çıkan her ayrıntıyı dikkatle okudum. Soruşturmada tek engelleyici noktanın Dorfrichter'in siyanürü nereden bulduğunun delillerle ortaya konulamaması olduğunu biliyordum. Size bu bilgiyi verecek olsaydım, o da Landsberg-Lövy olayını açıklayarak öcünü alabilirdi. Üstelik, inanın bana, onu korumak da istedim. Çok iyi bir dosttu. Kendisini kurşuna dizdirecek adam ben olmak istemedim.»

Kunze:

«Cellata teslim edecek...» diye düzeltti. «Asılacak!»

Vanini:

«Hep benim yüzümden oldu» dedi. «Eğer emirerimi Ritzberger'e göndermemiş olsaydım, bu iş asla ortaya çıkmayacaktı. Neden o kadının resmini çekmeye kalktım bilmem ki? İriyarı, şişko ineğin tekiydi zaten, hiç de hoşlanmıyordum!»

UZAKTAKİ mavi ormanlardan Viyana şehrine bahar rüzgârlarının ansızın esmeye başladığı büyümlü günlerden biriydi. Gökyüzü hâlâ, fakirlerin eski püskü, yıpranmış yatak çarşafalarını andıran bulutlarla kaplıydı. Tatlı bir hava, şehre geçen sonbahar dökülen yaprakların kokusunu da taşıyordu. Tomurcuklanacak çiçeklerin müjdesi duyulmaya başlamıştı. Bu hava şehirde sarhoş edici bir etki yaratıyordu; her zamankinden çok sayıda kadın gebe kalırken intiharlar da yılın öteki mevsimlerine oranla daha da artmıştı.

Kunze, bir önceki gece Vanini'yle birlikte dönmüştü. Teğmen artık tutuklu değildi, yine de Yüzbaşı kendisinden o geceyi de, askerî adliye binasında, kullanılmayan odalardan birinde geçirmesini istemişti.

Sabahleyin, Teğmen Stoklasa ve Teğmen Heinrich'in tanık olup zabıt tuttukları bir oturumda Vanini'ye yeniden ifade verdirtmişti. Yeminli yazılı ifadede gerek bonodan, gerekse Landsberg-Lövy'nin imzasını taklit olayından söz edilmemişti. Sonra Kunze, Peter Dorfrichter'i çağırttı. Teğmen'e karısının Riviera macerasını yazan gazetenin verildiği günkü kötü karşılaşmalarından bu yana Kunze, onu hiç görmemişti. Kaiser Wilhelm bıyıklı inzibat amirinin yerine daha sert, daha yaşlı bir başka adam getirilmiş ve kendisinden Dorfrichter'in günlük davranışlarını düzenli

not etmesi istenmişti. Ama verdiği raporda hiç bir ilginç yön yoktu. Tutuklu penceresini açarak, hücrelerinde tur atma alışkanlığını sürdürmüş, bitmez tükenmez monologlarına devam etmiş ve geceleri muntazaman beden eğitimi yapmıştı. Temiz ve bakımlı olmaya dikkat ederek, nöbetçilere karşı büsbütün ilgisiz bir tutum takınmıştı.

İçeri getirildiğinde Stoklasa ve Heinrich her zaman ki yerlerinde, Kunze masasının başında, Vanini de odanın bir köşesindeki iskemlede oturmaktaydılar. Tutuklu, yanbaşındaki inzibat amiri ve arkasındaki nöbetçiden oluşan üçgen, masanın önüne gelerek selam çaktıktan sonra, inzibat amiri kapalı yerde fazla yüksek sayılabilecek bir sesle tutuklunun getirildiğini bildirdi. Kunze bildiriye dinleyip, inzibat amiri ve nöbetçi ere gidebileceklerini söylerken tutuklu, yüzbaşının ardındaki duvara gözleri dikili olarak dimdik durdu. Odada dördüncü birinin varlığını sezmiş olabildi, ama askerî disiplinin meşin gözlükleri görüş alanını daha geniş tutacak ölçüde davranmasını engelliyordu.

Kunze:

«Rahat» dedi.

Stoklasa, Heinrich ve Vanini yerlerinde kıpırdanırken odada hafif bir gürültü oldu. Yüzbaşı, teğmen'e:

«Oturabilirsin Dorfrichter» dedi.

Dorfrichter, iskemlesini masanın önüne çekmek üzere geri döndüğünde Xavier Vanini'yi gördü. Bakışları İtalyanla karşılaşınca iskemleye uzanan kolu havada kaldı.

«Oooo...» dedi; sonra «Ooooo...» diye tekrarladı. Gözleri Vanini'den ayrılmıyordu. Ağzının sol yanında iğreti bir gülümseme belirdi ve «Servus» diye selamladı arkadaşını.

Vanini titreyen bir sesle:

«Servus» diye mırıldandı.

Kunze:

«Otur Dorfrichter!» diye tekrarladı.

Vanini'nin itirafının yazılı olduğu sayfayı eline alarak, çoğu kez bir ölüm hükmünü bile çekici ve dostça sandırabilecek, Avusturya soylularına özgü, kısık ses tonuyla Dorfrichter'e okumaya başladı. Bittiğinde kaskatı bir sessizlik içinde kendisini dinlemiş olan adama baktı.

«Söyleyeceğin bir şey var mı, Dorfrichter?»

Tutuklu omuzlarını silkti.

«Teğmen Vanini'nin mükemmel bir hayal gücü olduğu anlaşılıyor.»

«Yani gerçeği söylemediğini mi belirtmek istiyorsun?»
Dorfrichter güldü:

«Kendisinden siyanür aldığı mı hatırlamıyorum!»

Kunze cevabı yapıştırdı:

«Siyanürle birlikte tabancasıyla bir kutu aspirinini de almışsın.»

«Tabancayı hatırlıyorum; biraz aspirin de almış olabilirim. Maskaralıkları insanın başını ağrıtabak kadar huzur kaçıracıydı. Ama siyanür hakkında söyledikleri bütünüle uydurma!»

Kunze Vanini'ye döndü:

«Teğmen, buraya gelin ve zanlının karşısında durun!»

Vanini yavaşça ayağa kalktı ve ayaklarını sürüyerek Dorfrichter'in önüne geldi. Dudakları titriyordu, sinirli sinirli gözlerini kırıştırıyordu.

«Siyanürle ilgili olarak bize söylediklerini zanlı'ya tekrarlar mısınız?»

Vanini'nin Dorfrichter'in yüzüne dikili gözlerinde umutsuzluk, af dileme ve çaresizlik duygularının bir karışımı okunuyordu.

«Tabancamı aradığın sırada, Peter» diye söze başladı, «dolabımın çekmecelerini açıyordun. Bunların birinde bir kutu aspirinle orjinal ambalajlı iki çubuk siyanür vardı. Cam bir kavanozun içindeydiler. Etiketlerini okuduktan sonra benim delice bir şey yapmayacağımdan emin olmak istediğini söyleyerek onları aldın...»

Dorfrichter soğukkanlılıkla başını iki yana salladı:

«Hatırlamıyorum.»

«Landsberg-Lövy ile konuşmaya gitmeden iki, üç gün önceydi...»

«O konuşmayı da hatırlamıyorum... Unutmamı söylemiştin; ben de söz vermiştim.»

Vanini:

«Allah aşkına, bana işkence etme, Peter» diye inledi. «Sen olmasaydın ben bugün hayatta olmayacaktım. Bunu unutmadım ve...»

Kunze, ayağa kalkarak Vanini'nin karşısına geçti:

«Sana bir kez daha soruyorum, Vanini» dedi, «1908 yılı ağustos ayının sonuna doğru Teğmen Dorfrichter'in

senden iki çubuk siyanür alarak bunları bir daha geri vermediğini doğruluyor musun?»

Vanini aynı acı çeken ses tonuyla:

«Evet, efendim» diyerek inledi.

Kunze, Dorfrichter'e döndü.

«Teğmen'in dediğini duydun. Yemin ederek ifade vermiş bulunuyor. Hâlâ yalan söylediği iddiasında direniyor musun?»

Dorfrichter güven dolu bir sesle:

«Evet» diye cevap verdi.

«Amacı ne olabilir böyle bir yalanı söylemekle? O senin arkadaşın. Neden yalan söylesin?»

«Bunu bana sormayın. Kendisiyle pazarlığa giren ben değilim ki, sizsiniz!»

Vanini'nin yüzü bembeyaz kesildi. Neredeyse ağlayacaktı; dudaklarının titremesine engel olamıyordu.

Kunze:

«Teğmen'in gerçeği söylemekten başka çaresi kalmamıştı, Dorfrichter» dedi. «Senin yüzünden başı derde girebilir. Kendisinden siyanür almış olduğunu bize üç ay önce bildirmeliydi; onu yakalamamızı beklememeliydi. Bu susuşunun kendisini de suç ortağı yapıp yapmadığına Harp Divanı karar verecektir.»

Vanini:

«Çok üzgünüm, Peter» diye kekeledi. «Çok, ama çok fazla üzgünüm.»

Dorfrichter açık pencereden karşı evlerin damlarını seyrederken yüzünde en ufak bir ifade bile belirmemişti. Sözlere hiç bir tepki göstermemişi.

Dorfrichter ve iki teğmen odadan çıktıktan sonra Kunze, Vanini'ye döndü:

«Sana bir parça öğüt vermek isterdim. Vakit çok geç olmadan ordu'dan ayrıl. Henüz adın lekelenmemişken bırak bu işi. Hâlâ çok gençsin. Sivil hayatta yerini bulman güç olmayacaktır. Denizi sevdiğini söylemiştin. Deniz ticaretine atıl. Bu kez Yüzbaşı Landsberg-Lövy'nin iyiliği ve şansın sayesinde ucuz kurtuldun. Bir başka sefer bonoya attığın imzanın sahibi, Baron kadar iyi yürekli olmayacaktır. Şimdilik seni serbest bırakıyorum, ama gözümden uzak tutmayacağım. Eğer ikinci bir yanlış adımını görececek olursam, ordu'dan atılmanla bizzat ben uğraşırım!»

ROSE, siyah dantellerle süslü, turkuaz rengi krep bir elbise giymiş, saçlarına da pırlanta bir tokayla tutturulmuş devekuşu tüyleri takmıştı. Canlı, pırıl pırıl bir görünümü vardı. Kolordu Komutanı'nın balosuna verdiği önem, Kunze'yle resmen nişanlanmasından bu yana ilk kez toplum içine çıkmasından geliyordu. Ordu, onun için yepyeni bir dünya demekti; nişanlısının böylesine çok sevildiğini ve sayıldığını gördükçe hem şaşırıyor hem de çok mutlu oluyordu. Her rütbeden subaylar, bu arada oldukça tanınmış olanları da, onları özellikle arıyor ve Rose'un gözlerini yaşartan bir içtenlikle mutluluklar diliyorlardı. Bugüne kadar ordu'yu daima soğuk ve genellikle insancıl olmaktan uzak kurallarla yönetilen bir topluluk olarak görmüştü. Ama bu şubat gecesinde, bu insanları birlik halinde tutan gizli gücün ne olduğunu keşfetmekteydi: Mensuplarının gurur ve sevgi dolu dayanışmaları... Altın sırmalı üniformalar içindeki bu yabancılar uzun bekârlık yılları boyunca Emil'in yalnızlığını paylaşmış kardeşleriydi. Meraklı bakışların farkında olduğu için, onu subay eşlerine yaraşır bir gösterişte ve çekici bulmalarını istiyordu. Tattığı duygular mutluluktan da öte bir şeydi; hemen hemen dinî duyguların coşkunuğu içindeydi: Cennet'e yaklaşılmaktaymış gibi..

Kunze, Rose'un bu duygularını paylaşabilmeyi diliyordu, ama kendisini umutsuzluğun uyuşukluk verici ruh

halinden kurtarmasına imkân yoktu. Ne gizlenilebilecek, ne de gölge verecek bir ağacı bile olmayan alabildiğine boş bir çöldeydi sanki. Yorgundu; garip bir baskı hissediyordu içinde. Vanini'nin yeminli ifadesinden bu yana, aklında hep 1908 yılında Bosna'daki işgal mücadeleleri sırasında kendisinin de üyesi olduğu Harp Divanının genç bir askeri ölüme mahkum edişi olayı vardı. Çocuğun hayali (kurşunlar vücuduna saplandığı anki titreyişi ve sonra küçük koyu kırmızı gülleri andıran lekelerle dolu gri renkli taş yığınının arasına külçe gibi yıkılışı) şimdi inat edercesine çevresindeki balo görüntüsünün üstünde canlanmıştı. Ara sıra gözleri bağlı bu genç yüzün yerinde Dorfrichter'in yüzü canlanıyordu.

Yemekte Rose ve Kunze, General Wencel'in masasına oturtulduklarını gördüler. Lily yorgun ve her zamankinden farklı olarak sessiz görünüyordu. Paskalya öncesi yapılan perhizin ilk Çarşambasına daha beş gün olduğu halde son derece sade bir elbise giymiş, hiç bir mücevher takmamıştı. General, resmî üniforması içinde parıl parıl ve heybetli bir görünüşteydi; bu görünüşünü tamamlayan davranışları takınmayı da unutmamıştı. Rose'a son derece kibar ve mütefit davranıyor; parlak ışıklı Roma kandilleri gibi her yöne neşeli parıltılar saçıyordu. Masadaki konuşmalar genellikle savaş üzerineydi. Genç subaylardan biri Paris Monde gazetesinde okuduğu bir makaleden söz etti. Yazılanlara bakılırsa, Almanlar **Schlieffen** adlı planlarından cayacaklar, bütün güçleriyle Alsas sınırına bir saldırıyı öngören yeni bir planı ele alacaklar; Fransızlar da prestijlerini sarsmamak için oradan bir saldırıya girişmek zorunda kalacaklarmış. Sofrada bulunanlar, bunun baştan ayağa hayal olduğu kanısında birleştiler. Birisi, Rusya'nın araya girebileceği tezini ortaya attıysa da General Wencel, Japonlar karşısında uğradığı yenilgiden sonra Rusya'nın toparlanabilmesi için en az yirmi yıl geçmesi gerektiğini söyledi. Büyük güçlerin savaşa bütünüyle hazır duruma gelmesinden önce Sırbistan sorununun halledilmesinin hayati önem taşıdığı konuşuldu. Rusya'nın Sırbistan'ı koruyacağı yolunda bir taahhüdü olduğu için Balkanlardaki mücadelenin çabuk ve kesin bir biçimde lehte, hattâ resmî bir savaş ilanı bile olmadan bitirilmesi şarttı. Bir tümgeneral, Franz Josef'in böyle bir şeyi asla kabul etmeyeceğini; Franz

Ferdinand'ın da buna yanaşmayacağını söyledi. Resmî bir savaş ilanı yapılmadan saldırıya geçmek hem şerefsizce, hem de çılgınca bir şey olurdu ve bütün Silahlı kuvvetlerin ahlâkını olumsuz yönde etkilerdi. Savaş geleneksel biçimde başlatılmalıydı: Ültimatom, savaş ilanı ve saldırı. Bu heyecanlı tartışma sırasında orkestra «Şen Dul Valsi»ni çalıyordu. Kunze, Rose'a:

«Haydi dansedelim» dedi. «Gelecek hafta paskalya orucuna başlanacağına göre uzun bir süre balolara gide-meyeceğiz demektir.»

Dans pistinde çevresine bakınca en yaşlı çiftin kendileri olduğunu farketti. Yanlarından hızla geçen yüzler taptaze, pırıl pırıldı; elbiseler beyaz, uçuk mavi ya da pembeydi; üniformaların omuzlarında en çok bir iki nişan bulunuyordu. «Acaba bu gençler ister ilân edilerek, ister edilmeden, Sırbistan'a saldırmak konusunda büyük-leri gibi istekli midir?» diye düşündü. Yere yığılmış askerlerle dolu bir kışla avlusunun hayali, yerini bir başka hayale bıraktı: Bosna-Sırbistan sınırı boyunca uzanan çorak arazide birbirlerine kenetlenmiş insan dizileri ateş püskürten top sıralarına yaklaşmaktaydılar. Her top atışıyla bir dizi insan yere yıkılıyor, bedenleri tıpkı tırpanla biçilmiş olgun başaklar gibi küme küme hareketsiz kalıyordu.

Rose:

«Ne düşünüyorsun?» diye sordu.

Kunze:

«Hiç bir şey» diye yalan söyledi.

«Öylesine durgunsun ki...»

Zorla gülümsemeye çalıştı:

«Değilim. Çok eğleniyorum.»

«Tebrikler, Yüzbaşım. Nişanlınız herkesi büyüledi.» Konuşan Doktor Goldschmiedt'ti. Daha önce Kunze'ye telefon ederek bir randevu istemişti. Önce kendisini Sac-her'de öğle yemeğine çağırmış, ama Kunze günlerinin çok dolu olduğu gerekçesiyle çağrıyı kabul etmemişti. Bunun üzerine Kunze'nin yazıhanesinde buluşmaya karar vermişlerdi. Doktor Goldschmiedt konuşmasını sürdürüyordu:

«Karı, Frau von Siebert'le bir an önce tanışmaktan zevk duyacağını söyledi.»

«Teşekkür ederim, Doktor. Frau von Siebert'e söylerim. Çok sevineceğinden eminim.»

Kunze, Goldschmiedtlerle herhangi bir ilişkiye girmek istemiyordu. Bu adamı zaten hiç bir zaman sevmemişti, hele şu en son, Dorfrichter'i boynuzlama olayını sanki kendisine yapılmış bir davranış gibi kabullenince ondan daha da soğumuştı.

Goldschmiedt iyi niyet ve neşe saçarak, tam kararlaştırılan vakitte içeri girmişti. Konuşması eğlendirici olduğu kadar vakit harcatıcıydı da. Geliş nedeni Kunze'yi gelecek evliliği nedeniyle kutlamak değildi elbette, ama bir türlü asıl konuya geçmiyordu. En sonunda sabrı tükenen Kunze iki gülünç hikâye arasındaki boşluktan yararlanmaya karar vererek, sordu:

«Size ne gibi bir yardımda bulunabilirim, Doktor?»

Bu sözü kesiş, avukatın yüzünde tam bir güneş tutulması yarattı.

«Buraya Frau Dorfrichter adına gelmiş bulunuyorum. Bildiğiniz gibi, ben kendisinin vekiliyim. Frau Dorfrichter kocasından boşanmak istiyor.»

Şaşırarak, garip bir suçluluk duygusuna kapılan Kunze:

«Neden böyle bir karara vardı?» diye sordu.

Doktor Goldschmiedt soruyu,

«Bu gerçekte ailesinin verdiği bir karar» diye cevaplandırdı. «Kendisini biraz rahatsız hissetmiş olacak» gözlerini Kunze'ninkilerden kaçırды. «Frau Gruber dükkanını satıyor, ülkeyi terketmek niyetinde. Kızıyla torununu da götürecek. Münih'ten pek uzak olmayan Murnau adlı bir şehirde evli kızkardeşi oturuyor. Onun yanına yerleşmek istiyor.»

Kunze Goldschmiedt'e, şu yaşlanan züppe bozuntusuna, uzun uzun baktı. Doktor, Teğmen Peter Dorfrichter'i yıkma konusunda adeta kendisiyle işbirliği yapmıştı. Bu gelişme nedeniyle çok memnun olması gerekirdi. Tersine, içini kaplayan güçlü istek, saati çok gerilere alabilmek, el yazısı uzmanının Harp Akademisi arşivinde Dorfrichter'in adını ilk söylediği ana dönebilmek oldu.

«Korkarım ki, Frau Dorfrichter'in ülkeyi terketmesine

izin veremeyeceğiz. Soruşturma devam ederken buna im-kân yok. Onun ifadesine ihtiyacımız olabilir.»

Avukat:

«Kendisinin size fazla bir yararı olmayacaktır» diye cevap verdi. Yüzbaşı'nın kaşlarının çatıldığını görünce ek-ledi. «Bir sinir rahatsızlığı geçirdi; şimdi Doktor Breuer'in sanatoryumunda yatıyor.»

Bu kadarını Kunze de biliyordu, ama modern bir sa-natoryumda birkaç hafta dinlenmek her zaman ö kişinin hasta olduğu anlamına gelmezdi.

«Öyleyse, Teğmen Dorfrichter'e karısının bu isteğinden söz edeyim. Boşanmayı kabul edecektir sanırım. Bu açıdan hiç bir probleminiz olmaz. Cevabını size bildiririm.»

Doktor Goldschmiedt çıkar çıkmaz Kunze adliye binasının, tutukluların bulundurulduğu bölümüne gitti. Kendisine oğlunun doğumunu haber verdiği gecedен bu yana Dorfrichter'in hücreğine bir daha hiç gitmemişti. Koridorlardan geçip, merdivenlerden inip çıktığı uzun yürüyüş boyunca birkaç kez geri dönüp bu görüşmeyi kendi odasının maddî ve manevî güvenliliği içinde yapma arzusunu duydu. Hücrenin daha teklifsiz, daha arkadaşı havasının kendisini yargıçlık mevkiinden insanlığa indirip indirmeyeceğini, (belki de yükseltmek denebilirdi) bilemiyordu. Duymaya başladığı suçluluk duygusu hâlâ bütün benliğine baskı yapmaktaydı. Acaba haberi Dorfrichter'e Stoklas-ka'yla gönderseydi daha mı doğru davranmış olurdu? Kendisi ilk tepki biraz yatıştıktan sonra gelebilirdi. En doğru şey bu olacaktı. Ne de olsa kendisi sorgu yargıcı, Dorfrichter ise tutukluydu.

İki nöbetçi, kendi odalarının bir köşesindeki masada yirini bir oynuyorlardı; Yüzbaşı'yı görünce mosmor kesilerek ayağa fırladılar. İnzibat amirini özellikle çağırma-mıştı Kunze; yoksa normal olarak böyle davranması gerekirdi. Adamlar aptal aptal bakarak, dimdik hazırol durumuna geçmişlerdi. Demir bir sobanın aşırı ısıttığı oda, terleyen erkek vücutlarının ve ucuz tütün kokularının bir-birine karıştığı ağır bir havayla doluydu.

Nöbetçilerin gelmemelerini bildirdikten sonra 6 numaralı hücrenin anahtarını istedi. Derhal emre uydular; şaşırdılarsa bile, bunu hiç belli etmediler. 1 numaralı hücredeki dolandırıcı hüküm giyerek, Möllersdorf'taki askerî

tutukevine gönderilmişti. Onun yerine düello sırasında subay arkadaşını öldüren bir teğmen konulmuştu. 3 numara'nın **sakini** subaylığa yakışmayan hareketlerde bulunduğu iddiasıyla mahkemeye verilen bir ağır süvari subayıydı. Sarhoş olduğu bir sırada kendi birliğini atlara bindirerek Lemberg'deki polis karargahına saldırıya geçirtmişti.

Peter Dorfrichter, yatağına sırtüstü uzanmıştı; kollarını başının altına kavuşturmuş, gözlerini tavana dikmişti. Herhalde içeri girenin nöbetçi er olduğunu sanmış olacak ki, Kunze'nin sesini duyana kadar dönüp bakmadı. Sonra iyi göremiyormuş gibi birkaç kere gözlerini kırptırdı.

«Sana bir şey söylemek istiyorum, Dorfrichter.»

Teğmen yattığı yerden doğrularak, bacaklarını yatağın kenarından aşağı sarkıttı.

«Geçen gelişinde bana baba olduğumu müjdelemiştin. Şimdi ne var? Aynı ölçüde önemli bir olay mı?»

Her zaman olduğu gibi bu kez de, alaycı ses tonu Kunze'nin tüylerini sinirden diken diken etti.

«Ne kadar önemli olduğu sana kalmış bir şey. Karım boşanmak istiyor.» Söyleyivermişti işte. Hiç de güç olmamıştı. Tutuklunun yüzündeki düşmanca gülümseyiş işini kolaylaştırmıştı.

Dorfrichter kaşlarını çatı.

«Şimdi, hemen mi istiyor? Boşanmak mı? Ben istemeyebilirim! Mecbur muyum?»

«Ya açılan davaya itiraz edersin, ya da bir karşı saldırıyla karşılık verirsin. Avukatına onun nasıl bir yol tutma amacında olduğunu sormadım, ama şimdilik tek dayanağının ve dava konusunun senin ihanetin olacağı kanısındayım.»

«Avukatı» sözünü duyar duymaz, teğmen irkildi:

«Hâlâ o adam mı avukatlığını yapıyor?»

«Şimdilik evet. Herhalde dava açıldığı zaman bir başkası olacak.»

Kunze içinden, «Mahkeme huzurunda Doktor Goldschmiedt'in, Dorfrichter'i ihanetle suçlaması ne gülünç bir şey olurdu» diye düşündü. Sonra iskemlelerden birine oturdu. Dorfrichter başını avuçlarının içine alarak, yatağın kenarında iki büklüm oturuyordu. Kunze'nin umduğu aşı-

rı tepkileri göstermemiştir. Haber, Teğmen'i şaşırtmış, ama öfkelenmemiştir.

«Peki ama neden?» Gözleri soru sorar gibi Kunze'ye dikilmişti. Ve ilk kez, bu bakışlarda kin okunmuyordu. «Neden? Ne oldu ona? Bütün bunlar hiç Marianne'dan beklenebilecek şeyler değil!»

Kunze, Dorfrichter'in öfkelenmemesi karşısında adeta hayal kırıklığına uğramıştı.

«Onu sen tanıyorsun. Ben nereden bilebilirim?»

Kunze'yi ürküten bir çabuklukla Dorfrichter yataktan fırladı. Kararlı bir ifadeyle:

«Onunla konuşmalıyım» dedi. «Yoksa karar verme imkân yok. Yönetmeliklere ister aykırı olsun, ister olmasın. Hâlâ kocasıyım. O da hâlâ benim karım. Bu sadece ikimizin arasındaki bir konu. Aracılar ya da avukatlarla halledilemez!»

«O seni görmek istemezse, ne olacak?»

«O zaman boşanmayı kabul etmem! Bir çaresini bulurum. Sivil davalarda, ben de herhangi bir vatandaş gibi sivil avukatlar tarafından temsil edilirim.» Kunze'nin önüne gelerek, yüzüne baktı. «Bunları sen ayarlayacaksın, değil mi? Görüşme imkânını demek istiyorum. Bunu bana borçlusun.»

Yüzbaşı ayağa kalktı. Çok yakın duruyorlardı, bedenleri hemen hemen değiyordu birbirlerine. Teğmen'in koyu renk, zekî gözlerinin kendi gözlerinin içine dikilmiş olduğunu hissetti. Ona sımsıkı sarılmak ve dürüstçe, korkusuzca gizli duygularını açıklayabilmek için büyük bir istekle tutuştu bir an için. Kolları kalktı, ama hemen ardından yana sarktı. Kendini tutmasının nedeni, tek bir hareketle bütün geleceğini yıkacağını bilmek değildi; karşısındaki adamın bunu beklediğini ve bu yolla büyük bir zafer kazanmanın zevkine varacağını farketmesi kendisini frenlemesine yardımcı oldu.

Kunze, onun manyetik alanından çıkarak, pencereye doğru yürüdü. Sesine büsbütün hakim olabileceğini hissettiği an:

«Ne yapıp yapamayacağıma bakarım» dedi. «Sana hiç bir söz veremem. Söyleyebileceğim tek şey böyle bir konuşmanın gerekliliği konusunda seninle aynı düşüncede olduğumdur.»

Dorfrichter'e bakmadan kapıya doğru ilerledi. Bedeninde uyanan heyecan henüz yatışmamıştı, ama kapının tokmağını tutan elleri artık titremiyordu.

«Sana durumu bildireceğim» dedi.

Dorfrichter'in hazırol durumuna geçtiğini belirten bir topuk sesi ve fısıltı halinde bir «Teşekkür ederim, efendim» duydu.

Hızla kapıyı çekerek, anahtarı döndürdü.

Görüşme, mart ayının başında, soğuk ve rüzgârlı bir günde yapıldı. Başlangıçta Doktor Breuer buna karşı çıktı, ama Frau Gruber'le konuştuktan sonra kararından caydı. Marianne'ın Viyana'dan uzaklaşmadığı sürece normal hayata dönme imkânı olmadığını kabul ediyordu. Bu nedenle de boşanma ne kadar erken gerçekleşirse o kadar iyi olacaktı.

Marianne'ın durumunda belirli bir iyileşme olduğuna karar vermişlerdi. Hâlâ içine kapalı, fakat daha sakin ve zaman zaman neşeliydi. Frau Gruber ara sıra bebeği de yanına alıp düzenli olarak kızını ziyarete geliyordu. Marianne çocuğu görmekten memnunmuş gibi davranıyor, ama getirilmediği zamanlar hiç sormuyordu.

Askerî yönden, Dorfrichter'in karısıyla görüşmesine izin verilmesi kararı, Viyana Garnizon Komutanı Baron Versbach von Hadauer'in odasında, Yüzbaşı Kunze, General Wencel ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Danışmanı Stukart'ın katıldığı iki saat süren bir tartışma sonucu alındı. Karara varılmadan önce, Komutan telefonla Savaş Bakanı von Schönaich'i arayarak onun da onayını aldı.

Dorfrichter'lerin akşamın geç bir saatinde görüştürülmesi yoluyla, basın'ın uyanmasına fırsat verilmemesi de kararlaştırıldı. Vanini'nin ifadesinden bu yana, Dorfrichter'in suçluluğu konusunda ne bakanlığın, ne de Kolordu Komutanlığının hiç bir kuskusu kalmamıştı. Kunze, soruşturmayı yönetirken takındığı örnek tutumu nedeniyle gerek Komutan'ın, gerekse Danışman Stukart'ın içten tebrikleriyle karşılaşmıştı.

Marianne Dorfrichter, Doktor Goldschmiedt'in hukuk bürosundan Doktor Johann Frazer adlı bir avukat ve sanatoryumdan bir erkek hastabakıcıyla birlikte gelmişti.

Kapalı bir atlı arabayla Askerî Adliye binasının yan giriş kapılarından birinin önünde durdular ve Teğmen Stoklaska'nın eşliğinde yukarı çıkartıldılar. Genç avukat ve Marianne, Kunze'nin odasına alınırken, hastabakıcı dışarıda beklemeye koyuldu.

İlk bakışta Yüzbaşı, Marianne'da hiçbir hastalık belirtisi görmedi. Hamilelik öncesi devirlerinden kalma koyu gri bir palto giymişti; eteği günün modasına oranla biraz uzundu; boynuna eşarp bağlamıştı. Kırmızı kadifeden bir şapka vardı başında. Rüzgârın dağıttığı birkaç bukle dışında saçları düzgünce taranmıştı. Kunze'ye gölde gezinen kuğuları hatırlatan sakın bir ağırbaşlılık içinde hareket ediyordu. Genç kadını en son doğurmasına çok az bir zaman kala görmüştü; şimdi o günkü görünümünün yanında incecik kalıyordu. Marianne'la Kunze'nin daha önceden tanışmış olduklarını bilmeyen avukat hemen yüzbaşı'yı takdim etmeye kalktı. Gülümseyerek elini uzatan genç kadın, kendisini bir kere daha gördüğüne çok sevindiğini söyledi ve sonra kendisine gösterilen iskemleye oturdu. Doktor Frazer'le yüzbaşının, tutukluyu beklerken vakit geçirmek için başlattıkları sıkıcı konuşmayı hiç ses çıkarmadan dinlemeye başladı.

Kunze, inzibat amirine verdiği emirde Teğmen Dorf-richter'i odanın kapısına kadar getirmesini ve sonra içeri yalnız girmesine izin vermesini söylemişti. Dorf-richter odaya girerken avizenin ışığı nöbetçinin süngüsünde yansıyarak, silaha keskin kenarlı, pırıl pırıl ünlem işareti görünümlü verdi. Kapı gıcırdayınca Marianne oraya doğru döndü ve süngüyü gördüyse bile hiç belli etmeden, kocasına tanıdığını belirten bir tavırla hafifçe gülümsedi. Dorf-richter, birkaç adım ilerledi ve dimdik, yüzbaşını selamladı. Kendine hakim gibi görüldüğü halde, dişleriyle alt dudaklarını ısırarak titremesine engel olmak istiyordu. Avukatın selamını, gözlerini karısından ayırmadan, hafif bir baş hareketiyle karşıladı. Sonra çok nazik bir sesle:

«İyi akşamlar, Marianne» dedi.

Marianne kaşlarını çatarak, ellerini karnının üstünde birleştirdi:

«Bana bakma» diye bağırdı. «Ne kadar kötü bir görünüşüm var. Bana söz vermiştin, çocuk doğana kadar bakmayacağına dair. Söz vermiştin!»

Dorfrichter'in ne denli şaşırdığı açıkça belliydi. Ko-nuşmak istercesine ağzını açtı, dudakları bir kelime söylemek ister gibi yuvarlaklaştı ama hiç bir ses çıkmadı ağzından. Kulaklarına kaçan suyu çıkarmak ister gibi başını salladı; şaşkın ve soru dolu gözlerini Kunze'nin yüzüne çevirdi. Yüzbaşı bu bakışı başını eğerek cevaplandırdı. Doktor Frazer sessizliği, bu küçük oda için çok yüksek çıkan sesiyle bozdu:

«Teğmen, size şunu hatırlatmak isterim ki, herhangi bir olay çıkarmanız boşanma işini belki biraz uzatabilir, ama müvekkilimin istediği serbestliği sağlamasına engel olamaz.»

Dorfrichter gözlerini adama dikerek:

«Kes sesini! Çenenin kapa!» diye gürledi. Genç adam haksızlık olarak kabul ettiği bu davranış karşısında öfkeyle yutkunarak:

«Fakat, sevgili Teğmen'im...» diye söze başlayacak oldu; Dorfrichter'in yüzündeki ifade lafını yarıda bırakmasına yetti.

Dorfrichter, Marianne'a yaklaştı ve ellerinden tutup, kendisine doğru çekerek dikkatli ve şefkat dolu bir şekilde sarıldı.

«Bebeğin doğdu, Marianne!» Eliyle çenesini kaldırıp, yüzüne baktı. «Unuttun mu?» Hafızasının kilidini açacak anahtarı bulmak istiyorcasına dikkatle karısının yüzüne bakıyordu.

Marianne gülümsedi ve başını salladı.

«Benim kim olduğumu biliyor musun, Marianne?»

Kadın gülerek:

«Tabii ki biliyorum kim olduğunuzu» dedi. Sonra Dorfrichter'i itti.

Peter:

«Bana kızgın mısınız?» diye sordu.

Kadın başını salladı yeniden:

«Hayır.» Sonra «Hayır» diye bir kez daha mırıldandı, ama bu kez sesinde soru soran bir hâl vardı. Ansızın şaşırmış gibi elleriyle yüzünü kapadı. Ellerini aşağı indir-diğinde gözleri yaşla dolmuştu.

Doktor Frazer sinirli bir tavırla yaklaşarak:

«Karınızın Doktor Breuer'in sanatoryumunda tedavi

görmekte olan bir hasta olduğunu anlamalısınız, Teğmen» dedi.

«Bizi yalnız bırakın lütfen, olur mu? Anlıyorum. Sadece bizi yalnız bırakın!» Kunze'ye dönen Dorfrichter sesini yükselterek, «Lütfen ona dışarı çıkmasını söyleyin, efendim» diye ekledi.

Genç adam ağzında bir şeyler geveleyecek oldu, ama Kunze sözünü kesti.

«Dışarıda da bekleyebilirsiniz, Doktor Frazer. Ben burada kalacağım. Onun için, Teğmen'in isteğini yerine getirmekle hiç bir riske girmiş olmayacaksınız.»

«İstemedi ki, emretti!» Avukat biraz durakladıktan sonra ansızın geri döndü ve dışarı çıktı.

Dorfrichter:

«Marianne, nerede olduğumuzu biliyor musun?» diye sordu.

Kadın gözyaşlarının arasında gülümseyerek omuzlarını silkti.

«Yüzbaşı'nın kim okluğunu da biliyor musun?»

«Tabii, Yüzbaşı'yı tanıyorum.» Hafifçe rahatsız olmuş gibiydi. «Daha önce de söylemiştim, ya...»

«Niçin burada bulunduğumuzu biliyor musun?»

Kadın soruyu duymamış gibiydi.

«Yorgunum» diye mırıldandı. «Bu gece Doktor Breuer gelmeyecek mi? Daima bu vakitlerde gelirdi.»

Dorfrichter karısını köşedeki kanepeye götürdü; yan yana oturdular.

«Beni dinle, Marianne. Anlatılması çok güç şeyler oldu, ama bir şeyi aklından asla çıkarmamalısın: Seni çok fazla seviyorum. Hiç bir zaman incitmek de istemedim. Bu dünyadaki tek varlığım sensin. Beni duyuyor musun, Marianne? Duyuyor musun?»

Marianne çok uzaklardan gelen bir müzik sesini dinliyormuşçasına bakıyordu kocasının yüzüne. Elini kaldırarak Peter'in yanağına dokundu.

«Saçını kestirmen gerek» dedi yavaşça. Daha da sokułduktan sonra canlı, berrak bir sesle ekledi, «Doğduğunda bebeğin de siyah saçları vardı, ama hepsi döküldü. Şimdi yeni çıkan saçları sapsarı; neredeyse beyaz...»

«Gördün mü? Ben sana bebeğin doğduğunu söylememiş miydim?» Dorfrichter'in sesinde umut ve yalvarış

okunuyordu, fakat karısının sakin hali kuyruklu yıldız gibi hemencecik geçivermişti.

Kunze, sırtı onlara dönük, masasında oturuyor, bu acı diyaloga bir son verebilmek için kıvranıyordu. Utanç ve vicdan azabı içindeydi; ilk kez kadına karşı derin ve şefkat dolu bir acıma duyuyordu.

Marianne yeniden huzursuzlanmaya ve Doktor Breuer'i sormaya başlamıştı. Kunze'ye bu haliyle büyüklerin bir toplantısına götürülmüş çok terbiyeli bir çocuğu hatırlatıyordu: Belirli bir ana kadar melcek gibi davranan çocuk, ansızın çevresindeki büyüklerin konuşmalarından yorulup sıkılarak bir dakika daha kalmaya bile katlanamaz oluverirdi. Marianne'da beliren bu hâl o kadar açıktı ki, Peter Dorfrichter konuştuğu şeyin, bir zamanlar karısı olan bir kadının bomboş kılıfı olduğunu farkediverdi.

«Kendisini yeniden sanatoryuma götürme vakti geldi galiba, efendim. Çok yorgun düştü» dedi.

Kunze:

«Doktor Frazer'i çağırayım» diyerek odadan dışarı çıktı ve böylece Teğmen'in karısına yalnız olarak «Allah-ısmarladık» demesine imkân vermek istedi.

Döndüğünde ikisini yanyana kanepede oturur buldu. Dorfrichter kolunu Marianne'a dolamış, o da başını kocasının omuzuna yaslamıştı. Yeniden sakinleşmiş gibiydi; yüzünde huzur ve ferahlık okunuyordu. Geçmişte, yanakları kocasının tünigine dayalı, dünyada yalnız tek bir erkeğe özgü olan o kokuyu —sabun ve tütünün birbirine karışmış kokusunu— burnunda duyarak; hiç bir yalvarışın, yakarışın uyandıramayacağı duygularla dolarak, kim bilir ne kadar sık oturmuştu bu şekilde. Kunze, «Gerçekte erkeğin kım olduğunu tam olarak tanımış değil» diye düşündü. «Sadece elinin dokunuşunu, kollarının sarılışını ve kendisine yaslanmış bedeni, yani güfteyi değil, yalnız bes-teyi tanıdı galiba...»

Hastabakıcı kendisini almaya geldiğinde yerinden kalkmak istemedi. Sonunda, Doktor Breuer'in kızacağı ihtarını duyunca boyun eğdi, tanıdık kolların sımsıcak yuvasını terketmek zorunda kaldı.

Kunze, avukatı yeniden odasına çağırmadı; boşanma mesclesini Dorfrichter'le konuştuktan sonra durumu onlara bildireceğini söyledi. Marianne'ı dışarıya kadar geçirdi,

ama nöbetçiler olmadan bir tutukluyu odada yalnız bırakmanın doğuracağı tehlikelerin de bilincindeydi. Ne var ki, teğmen'i, kısa da olsa bir süre yalnız kalabilme imkânından yoksun bırakmanın gaddarlık olacağını düşündü.

Marianne, koridorun eşiğinden dışarı adımını atarken yüzbaşı'ya döndü. Gözlerinde soğuk, ama duru ve akıllıca bir bakış vardı.

«Kim olduğunuzu çok iyi biliyorum! Eğer sizin de burada olacağınızı bilseydim, gelmezdim!»

Kunze odaya girdiğinde, Dorfrichter'in hâlâ kanepedeki yerinde oturduğunu gördü; dirseklerini masaya, çenesini ellerinin üstüne dayamıştı. Düşünceleri içerisinde öylesine kaybolmuştu ki, yüzbaşı'nın girdiğini duymadı bile. Kunze kendi iskemlesini geri çekince masanın üstünde duran tablanın yere düşmesine sebep olacak kadar apar topar ayağa fırladı. Yüzbaşı, tablayı yerden kaldırdı.

Dorfrichter, üstünde Venedik hatırası yazılı tablanın çatladığını farkedince, özür diledi:

«Bağışlayın, efendim. Pek devlet malına benzemiyor. Herhalde hediye idi»

«Hayır, Venedik'e geçen gidişimde satın almıştım. Aldırma! Bir dahaki gidişimde bir tane daha alırım. Daima bir başka seferi vardır herşeyin.»

Sonra ansızın, konuştuğu adam için ne bir başka Venedik yolculuğu, ne bir başka gezi olacağı aklına geldi.

«Avukata boşanma konusunu düşüneneceğini ve bana kararını bildireceğini söyledim. Vaktin var. Seni hiç bir şeye mecbur bırakmalarına izin verme.»

«Ben kararımı verdim. Boşanmaya itiraz etmeyeceğim. Haklı. Ne kadar çabuk olursa o kadar iyi...»

Gözlerinin altında derin çukurlar belirmişti; ilk kez yüzü, kendisini öylesine çekici kılan gençlik ateşinden yoksundu. Geçen bir saat boyunca genç bir adamın yüzü, yaşlı bir erkeğini andıracak kadar çökmüştü.

Kunze, ona ne kadar üzgün olduğunu söylemeyi istedi; hem Marianne hem de kendisi için... Ama şu anda bunun doğru olmayacağını düşündü.

«Mesajını Doktor Frazer'e sabahleyin iletmemi mi istersin, yoksa bir iki gün daha bekleyelim mi?»

«Beklemeyin, efendim. Kararımdan dönecek değilim.»

«Doktor Breuer'in çok umutlu olduğunu söylediler.

İşin bütünüyle bir zaman meselesi olduğunu ve karının eski sağlığına büsbütün kavuşacağını düşünüyormuş. Doğumlardan sonra genç kadınların böyle bir sarsıntı geçirmeleri olağanmış. Üstelik karının ek derdleri de oldu: Senin tutuklanman ve...»

Dorfrichter sabırsız bir davranışla sözünü kesti:

«Hiç bir şey beni kararımdan caydıramaz, efendim. Yarın iyileşecek bile olsa, kendisi buraya gelip ayrılmak istemediğini söyleyecek bile olsa, **ben istiyorum!** Annesi haklı. Ülkeyi terkederek tanınmadıkları bir yerde yerleşmeliler. Marianne, bizim müşterek hayatımız denilen bir yıkıntının altında gömülemeyecek kadar genç.» Bir süre sustuktan sonra ekledi. «Her şeye rağmen, nazik ilginiz için teşekkür ederim, efendim.»

Bu yepyeni bir şeydi: Gerçekten duyularak söylenmiş benzeyen ilk «Teşekkür ederim»; teslimin ilk beyaz bayrağı... Kunze'nin yerinde bir başkası olsa, derhal bir tanık ve bir zabıt kâtibi çağırarak, tutukluyu soru yağmuruna tutardı. Kunze, nöbetçi askeri çağırın zile uzandı, sonra elini geri çekti. Önünde duran adam, ateş etmeye elinin varmadığı bir hedefti şu anda.

Bir sigara uzatarak:

«Seni şimdi göndereyim, Dorfrichter» dedi. «Dinlenmeye ihtiyacın var.»

O gece daha geç bir saatte Askeri Tutukevi'nin nöbetçi doktoru Dr. Klein yüzbaşı'yı arayarak, tutuklunun ilk kez kendisinden bir uyku ilacı istediğini bildirdi. Kunze verilmesini kabul ederek, kendisi için de bir uyku ilacı isteyip istememeyi düşündü.

KUNZE'NİN düğünü bir salı gününe rasladı. Uzun bir süredir martın beşi gelmeyecek gibi görünmüştü. Bu tarih, Napoli sırtlarında yatan ve zaman zaman küçük dumanlar salıverdiği halde asla ciddi tehlike arzetmeyen Vezüv yanardağı gibi, Kunze'nin ufkunda asılı kalmıştı. Sonra ansızın, sanki habersizmişcesine dağ, başına yıkılıverdi. Sabahın onbirinde, sivillerini ve parlak beyaz eldivenlerini giyerek, Hans von Gersten'le birlikte kiralık arabaya kuruldular. Önceki akşamüstü Rose'la birlikte nikah memuruna gitmiş oldukları için kanunen Rose'un kocası durumundaydı. Şimdi ise bu olayı bir kez daha meşrulaştırabilmek için St. Michael Kilisesine gidiyorlardı.

Araba Şehir meydanından dönerken Gersten kıkırdarak:

«Çok sessiz duruyorsun» dedi. «Korkuyor musun?»

«Hayır. Sadece düşünüyorum.»

Evliliği düşünüyordu gerçekten de: Ne gibi bir şey olacağını, kendisine neler vereceğini ve neleri götüreceğini. Rose'la daha önceden de yatmış olduğu için, kendilerini bir arada tutan şey cinsellik değildi. Neydi öyleyse? Ait olabilmek mi? Ben yerine biz diyebilmek mi? Sabahları banyodaki aynada ikinci bir yüz görebilmek mi? Ölüm anında tutacağın bir el bulabilmek mi? Değer verip, sevmek mi? Peki kendisi Rose'u seviyor muydu? Aşk, sözlüklerde en arsızca kullanılan bir kelime değil miydi? Belki gençler için değil... Onlarda aşık olabilmek yeteneği

vardı. Orta yaşın eşiğinde, kendisini yirmi yaş daha genç hayal etmek istedi. O zamanlar kolayca, hiç eleştirmeye gerek duymadan sevebilmişti: Annesini, Hartmannlar'ın en büyük oğullarını, öğretmenlerini, arkadaşlarını... Bulamadığı ve aradığı şeyin ne olduğunu biliyordu? Sevmek. Kendi kendisini eğiterek bu isteği kendisinden bile saklayacak gücü bulmuştu; yine de kan emen parazitler gibi içini kemirip durmuştu bu özlem. Ancak karşılıklı bir sevginin kendisine gerçek yaşama arzusunu aşılacağını sanıyordu hep. Yoksa sonsuzluğa dek, bir hayal, bir hiç olarak kalacaktı. Toplumda gerçek bir kişi, hattâ kişiden de öte, bir dünya olabilmişti. Yerini bulmuş, tek başına yaşamayı ve bir sütun olabilmeyi öğrenmiş, başkalarının sevgisine özlem duymayı bir yana itebilmişti sonradan. Yıllar bütün kötülükleri temizleyerek, yerini, insanların nefislerine hakim olabilmelerini her şeye yeğ tutan, hafif alaycı bir hoşgörülüğe bırakmıştı. İyilik etmek, yardımda bulunmak gibi şeyleri rahatlıkla yapabilirdi, ama hiç bir zaman bunlar kendisine derin bir haz veremezdi; çünkü bunlara aşk denilen gizli öğeyi katamıyordu. Rose'u seviyor muydu? Ona baktığı zaman içini bir şefkat duygusu kaplıyor muydu; ya da ayrı kaldıklarında özlüyor muydu? Bunların cevabı hayırdı. Rose'a da, bütün insanlara gösterdiği hoşgörüyü gösteriyordu. Oysa şefkat duyabilmeliydi. Ne zaman Troll'un tüylü kafasını okşasa içini bu duygunun kapladığını hissediyordu. Peter Dorfrichter, odasındaki sert kanepede acı içinde cğilmiş dururken yine bu duyguyu tatmıştı. Otuz sekiz yaşında, dünya halkını meydana getiren milyarlarca insanın arasında Emil Kunze, aşk diye tanımlanabilecek bir duyguyu ancak iki şeye karşı duyuyordu: Bir katile ve bir köpeğe...

Kendisine ve Rose'a karşı dürüst müydü davranışları? Cevabı çok basitti: Rose'a evet ama kendisine hayır. Kendisini sevmeyen bir erkekle evlenmek Rose için hiç önemli değildi; onun için önemli olan kayıtsız şartsız, körükörüne sevdiği bir erkekle evlenmekti, zaten hiç bir kadın bundan fazlasını isteyemezdi. Evlilik yükünü taşıyacak olan kendisiydi, Rose değil. Kadının kendisine gösterdiği sevgiyi kabullenmişti; mademki ona, benzer bir duyguyla karşılık veremiyordu, öyleyse borcunu ödeyebilmek için sabredecek, üzüntü çekecek, anlayışlı olmaya çalışacaktı. Ken-

di zayıflığı ve duygusal tembelliği yüzünden, böyle bir tehlike yaratana değin kadının aşkının artmasına ses çıkartmamıştı. Kişilik sahibi bir erkek bu aşkın bu denli büyümesine fırsat vermeden, çok daha başlangıçta bitirirdi bu işi. Peter Dorfrichter, Rose von Siebert ile asla evlenmezdi.

Rose, eniştesinin kolunda öne doğru ilerlerken, kilise-deki mumlar solgun bir ışık saçıyordu. Bej rengi bir döpiyes, siyah kurdelelerle süslü, aynı renk, geniş kenarlı bir şapka giymişti. Bu ciddî anda Kunze'nin ilk düşüncesi, böylesine soğuk ve cereyanlı bir yerde kadının zatürree olacağıydı. Şu kadınlar şaşılacak yaratıklardı doğrusu; hayatta kalmaktansa şık olmayı yeğliyorlardı. Onlarca ilkbahar, karlar eridiği zaman değil de, modacılar ilkbahar çizgilerini piyasaya sürdükleri zaman başlıyordu.

Töreni, Siebert ailesinin yakın bir dostu, ayrıca günah çıkarttıkları papazları olan Bay Olden yönetiyordu. Yorgun ve sinirli görünen Rose, dudaklarında donuk bir gülümsemeyle bakışları ileri dikilmiş olarak mihraba yaklaştı. Kadınların düğünlerinden önceki birkaç günü neden en yorucu işlerle geçirdiklerini Kunze bir türlü anlayamazdı. Tabii, kendi subay arkadaşlarına ve üstlerine, Rose'un da oldukça geniş arkadaş çevresine davetiye götürmeleri gerekmişti. Allahtan hiç bir ziyaret geleneksel on dakikayı aşmamış; çoğu kez de evde bulamadıkları dostlara davetiye-yi bırakmak yetmişti. Yine de bu geziler hem yorucu, hem de zaman harcatıcı olmuştu. Bütün bunlar yetişmiyor-muş gibi Rose, iç çamaşırlarından tutun da yatak çarşaf-larına kadar çeyiz düzmeye kalkışmıştı. Kunze, bunu son derece mantıksız bulmuştu, çünkü iki yıldır eski çarşaf-lardan hiç şikayetçi olmamışlardı. Bu geziler ve yeni gardrob düzme çabalarından arta kalan boş vakitlere düğün için gerçekten gerekli olan hazırlıklar sıkıştırılıyordu: Töreni yönetecek Peder Olden'le, Sacher Oteli'nin başgarsonuy-la ve hattâ heybetli Frau Sacher'in bizzat kendisiyle yapılan görüşmeler. Kunze daha sade, daha sessiz bir düğünü yeğlediği için bu görüşmelere katılmamıştı. Otelin özel yemek salonlarından birinde zarif bir kokteyl vermeyi kararlaştırdılar sonunda.

Tören boyunca Kunze, kendisini, bu olayın kahramanı olarak değil de seyircisi gibi hissetti. İnançları güçlü bi-

ri olmadığı halde, kilisesinin dinî törenlerini, bu törenlerdeki sembolizmi ve Barok güzelliği severdi. Oysa bu kez papazın tatlı tatlı konuşması bile onu duygulandırmadı. Ne Rose, ne de o, genç ve masum çocuklar değil oldukça olgunlaşmış iki büyüktüler. Eğer onlara mutlaka bir şeyler söylemek gerekiyorsa, bunun daha ağırbaşlı, zekâlarını daha gözönüne alan bir biçimde söylenmesi gerekirdi. Rose'a kaçamak bir bakış fırlatınca, şaşkınlıkla aynı konuşmayı onun yaşlı gözlerle ve büyülenmiş gibi dinlemekte olduğunu gördü. İçinden «Aman yarabbi» diyerek, kadınların ruhunu kendisinden daha iyi anlayan papazdan sessizce özür diledi.

Sacher Otelindeki kokteyl çok güzel bir toplantı oldu. Kunze'nin dünyasından Wenceller, Teğmen Stoklaska ve Teğmen Heinrich, yaşlı general Hartmann ve eşi, kızları Paula ve kocasıyla, Hans von Gersten geldiler; davetlilerin geri kalanı Rose'un tanıdıklarıydı. Garip bir raslantı sonucu bu iki gurup birbiriyle oldukça iyi kaynaştı, kahkahalar kaldırılırken söylenen sözler kısa ve zekiceydi, yeni evliler dahil herkes çok güzel vakit geçirdi. Birkaç kahkahadan sonra Rose da rahatladı ve St. Michael Kilisesindeki duygusal yaşlı kızları andıran hâlimden sıyrıldı. Tören kılığıyla birlikte o tatlı dinî sözlerini de kilisede bırakan Bay Olden, Lily Wencel'e açık saçık fıkralar anlatmaya başlamıştı. Bu hâliyle Kunze'nin gözünde, kilise-deyken işlediği kusurları tamir etmiş oldu.

Kunze, Venedik'in Bauer Grunwald Otelinde balayılarını geçirebilmeleri için bir haftalık izin istedi; isteği kabul edilmişti. Venedik'e havalar daha düzeldikten sonra, daha geç bir tarihte gitmeyi yeğlerdi, ama Rose ile de balayına çıkmaları konusunda diretmişti. Mademki evleniyordu, öyleyse bunu geleneksel bir biçimde yerine getirmeli, yani Bay Olden tarafından kutsanıp Sacher'de şerefeli bir ziyafet vermeli ve Adriyatik kıyılarına doğru ilerleyen bir trenin yataklı vagonunda kocasına teslim olmalıydı. Bütün bu işlemleri yirmi yıl önce tamamlamış olduğuna aldırımıyordu.

Sacher'den çıkınca Kunze karısını evine götürdü ve bavullarını alabilmek için Traungasse'deki kendi evine gitti. İçeri girdiğinde elinde bir mesajla Fraulein Baldauf'u kendisini bekler buldu. Kadın:

«Askerî Adliye'den size son derece acele bir haber gönderildi, Yüzbaşım» dedi. «Sacher'den aradıklarında çıktığınız cevabını almışlar. Derhal aramanızı söylediler.»

Telefon hâlâ kendine özgü kaprislerini bırakmayan bir araç olmayı sürdürdüğü için, Kunze, nöbetçi subayı ancak birkaç dakika sonra bulabildi. Adamcağız özür dileyerek:

«Bugün düğün gününüz olduğunu biliyorum, efendim» dedi. «Ama kimi durumlarda sizinle derhal temas kurmamızı söylemişsiniz ki...»

Kunze sabırsızca kesti:

«Ne oldu?»

«Teğmen Dorfrichter sizi görmek istiyor, efendim. İnzibat Amiri Koller, teğmen'i hiç böyle bir durumda görmediğini bildirdi. Doktor Klein kendisini muayene etti, ama hiç bir sonuç alamadık...»

«Pekâlâ... Derhal geliyorum. On dakikaya kadar oradayım.»

Saat öğleden sonra dörttü; Venedik treni saat altıda kalacaktı. Kunze önce dosdoğru Adliye'ye giderek tutuklunun ne istediğini öğrenip, yolculuğu erteleyip ertelememe kararını sonra vermeyi düşündü. Kesinlikle gerekmiyorsa Rose'u üzmemek istemiyordu. Fraulein Baldauf'tan bavullarını Zaunergasse'de Rose'un evine götürmesini rica etti ve bir de not karalayarak Rose'a trene yetişecek zamanda kendisini almaya geleceğini bildirdi.

Hernalser Gürtel yolu bir türlü bitmek bilmedi gidene değin. Araba durağında, sarhoş bir arabacının sürdüğü, atının da nallarından şikayetçi olduğu bir arabadan başka bir şey bulamamıştı. Sonunda, saat dört buçukta, tutukevine vardılar; hiç oyalanmadan doğru Dorfrichter'in hücrelerine gitti. Nöbetçilerin odasında hem inzibat amiri, hem de Doktor Klein kendisini bekliyorlardı. Kunze hücrenin anahtarını istedi. İnzibat amiri:

«Bizim de beraber gelmemizi istemez misiniz, efendim?» diye sordu. «Teğmen oldukça bozuk bir ruh hâli içinde görünüyor. Nöbetçilerin söylediğine bakılırsa bütün gece hiç yatmamış, hayvanat bahçesindeki hayvanlar gibi hücrenin içinde dört dönmüş. Bu ölçüde parçalandığını gördüğüm ilk insan değil Dorfrichter. İzin vererseniz, size yalnız olarak içeri girmemenizi tavsiye ederim.»

Doktor Klein başını sallayarak onun sözlerini onayladığını belirtti.

Kunze:

«Ben bu riski göze alıyorum» dedi. Adamın kuşkulu halinden rahatsız olmuştu. «Eğer sana ihtiyacım olursa zili çalarım, Koller.»

İnzibat amiri kapının kilidini açmak üzere kendisiyle birlikte geldi, sonra da isteksizce nöbetçilerin odasına döndü.

Pencerenin önünde ayakta durmakta olan Dorfrichter' de hiç de hayvanlaşmış bir insan hâli yoktu; her ne kadar yüzünün rengi solgun ve gözlerinin altı çökük duruyorsa da kendine hakim ve hattâ sakın bir durumdaydı.

«Demek sonunda geldin» dedi. «İlk önce Koller seninle temas kurma fikrini kabullenmedi. Her çeşit özrü denedi. Bulmasına imkân olmadığını, şehirde bulunmadığını, hasta olduğunu falân ileri sürdükten sonra, bir de evlendiğin yalanını ortaya atmaz mı?...»

Kunze, başını sallayarak:

«Gerçekten öyle» dedi.

Dorfrichter şaşkınca bir bakış fırlattı.

«Yok yahu?... Ama yine de geldin demek. Teşekkür ederim. Bu işten bir an önce kurtulmak istedim. Bir gün daha dayanmama imkân yoktu; hattâ bir gece bile...»

«Ne işi?»

Dorfrichter'in vüzündeki ifadeden, soruyu çok saçma bulduğu anlaşılıyordu.

«Benim... ehh... Ne demek gerektiğini bilmiyorum. **İtirafım!** Evet, kelime bu.»

Artık ilk baştaki sakinliği kalmamıştı. Baştan ayağa umutsuzluk okunuyordu her davranışında. Karyolasının üstüne oturarak sırtını duvara dayadı.

«Hiç bir zaman bu duruma geleceğimi düşünemedim... Sakın beni bu duruma senin getirdiğini sanmaya kalkma! Soruşturmayı parlak bir biçimde sürdürmüş olmana rağmen nedeni sen değilsin. Çeşitli şeylerin birleşimi bu... Karımla karşılaşım... Bunun etkisinden kendimi bir türlü kurtaramadım, bu Allahın belası hücrede zaten başka türlü olmasına da imkân yok! Ne bir kitap, ne okuyacak başka bir şey, ne kalem, ne kağıt, ne konuşacak bir kimse; bütün gün yapılacak hiç bir şey yoktu... **Yalnız-**

ca Allahın belâsı tavana ya da Allahın belâsı camdan dışarıya bakmaktan başka... Başaları ve tavandaki çatlakları say, dur! İspanyol engizisyon mahkemelerinde bile bunun yanında daha insancıl kalacak işkenceler yapılıyordu: Başparmağı sıkın ya da bedeni germek yoluyla işkence yapan araçlar, dişli çubuklar falan... Onları bir oyalanma aracı olarak kabul ediyorum. Ama sorgular arasındaki bir türlü bitmek bilmeyen o bekleme süreleri! Ne vardı bu kadar çok araştırarak sanki? Daha ilk günden beni suçlamaya ve yirmi yıla mahkum etmeye yetecek kadar delil vardı elinde. Yoo, hayır... Sen Allahın belası bir adam, her yaptığı işin mükemmel olmasını isteyen biri olduğun için, idamdan başka bir şeyle tatmin olmayacaktın!»

Kunze, ansızın içindeki öfkenin kabardığını hissetti.

«Kurşuna dizilmek de değil, ipe asılacaksın...»

Başının dönmesine engel olmak isteyerek birkaç kere yutkundü ve Dorfrichter'in küstahlığının kendisinde uyardığı korkunç hırsıla doldu içi. Sakin çıkmasına çalıştığı bir sesle devam etti sözlerine:

«Gelelim şu ana... Geçen yılın 14 kasım günü, Harp Akademisi'nden sınıf arkadaşların olan on subaya içlerinde ikişer tane siyanürlü kapsül bulunan on broşürü gönderdiğini itiraf ediyor musun?»

Dorfrichter başını salladı:

«Evet, ediyorum.»

Kunze bu anda kendisini muzaffer, mutlu, gururlu ve tatmin olmuş hissetmesi gerektiğini biliyordu, ama böyle değildi işte. Şu anda hissettiği tek şey külçe gibi yorgun olduğuydu. İnzibat amirini çağırmak için zile bastı. Az sonra Koller içeri girdi. Kunze:

«Teğmen'i odama götür» diye emretti. «Ayrıca Teğmen Stoklaska ile Heinrich'i de istiyorum. Evde olmaya-bilirler. Yerlerini bul. Ne durumda olurlarsa olsunlar, derhal odama gelmelerini bildir!»

Dorfrichter'e hiç bakmadan odadan dışarı çıktı ve hızla kendi binasına yürüdü. Saat beş olmuştu. Sinirli sinirli santraldaki memura Rose'un numarasını verdi. Aşçı açtı telefonu ve hemen,

«Allaha şükürler olsun, Yüzbaşım, öylesine meraklanmıştık ki...» diye söze başlayıverdi. «Neredesiniz? Frau Kunze treni kaçıracaksınız diye çok korkuyor...»

Kunze sert bir sesle,

«Bana onu ver!» diyerek sözünü yarıda kesti. Tutuklu getirilmeden, Rose'la konuşabilmeyi istiyordu.

Ahizenin öteki ucundan Rose'un endişeli sesi duyuldu:

«Ne oldu? Neredesin?»

«Rose bu belki seni üzecek, ama çaresi yok. Bugün yola çıkamıyoruz.»

«Neden?»

«Seni adliyeden arıyorum. Önemli bir şey oldu. Burada kalmam gerekiyor.»

«Oh, Emil.» Ağlamaya başladığı belliydi. «Bu yolculuğu o kadar uzun... uzun bir süredir iple çekiyordum ki. Hiç bir şey yapamaz mısın? Bu, çok büyük haksızlık oluyor, Emil...»

Kunze kızmaya başladığını hissederek sesini yükseltti:

«Beni iyi dinle, Rose. Artık dul bayan Siebert değilsin. Bir subay karısısın. Ve bir subay karısı da görevin herşeyden önce geldiğini bilmelidir. Eğer bu gerçeği kabul etmek istemiyorsa, subay karısı olmamalıdır! Onun için ağlamayı bırak ve seyahat acentasına giderek ayırttığımız yerleri iptal ettir, parayı al.»

«Yani artık gidemeyecek miyiz?»

«Gideceğiz, tabii... Şu anda bir tarih veremem. Anlayacağız...»

«Ama Emil, arkadaşlarımıza ne diyeceğim? Hepsi bizim Venedik yolunda olduğumuzu sanıyorlar!»

«Venedik yolunda olmadığımızı söylersin. Neyse, bu zaten hiç kimseyi ilgilendirmez.» Derin bir soluk aldı. «Oh, Rose, anlamıyor musun? Böyle olmasını ben istemedim. Ama oldu.»

«Dorfrichter, değil mi?»

«Eve gelince söylerim.»

«Her ne ise, senin yerine bir başkası olamıyor mu? Eğer General Wencel'e söylersen senin yerine bir başka soruşturma hakimi koyacağından eminim. Örneğin Teğmen Stoklaska olamaz mı? Davanın başından beri o da işin içinde!»

Kunze'nin sabrı tükenmeye başlamıştı.

«Bu, benim kendim nalletmem gereken bir şey! Çünkü öyle istiyorum!»

Kadının cevabı kısa bir «Oh» oldu.

Kapı vuruldu ve nöbetçi çavuş içeri girerek tutuklunun getirildiğini bildirdi. Kunze:

«Daha fazla konuşamayacağım, Rose» dedi. «Söyleneni yap!» Ahizeyi yerine koyarak, çavuşa «Tutukluyu getirin!» diye emretti.

Yanında inzibat amiri, ardında nöbetçiyle birlikte Peter Dorfrichter odaya girdi ve öne doğru üç adım attı. Kurallara uygun uzaklığa gelince üçü de durdular, hazır ol durumuna geçtiler. Kunze içinden «Kim bilir bu odada, bu sessiz oyun kaç kez tekrarlanmıştır?» diye düşündü. Geçmişle şimdiki an arasındaki fark nereden geliyordu? Nöbetçi hep aynıydı; adam aynı olmasa bile, süngünün soğuk, keskin kenarı ve gözlerdeki soğuk, keskin bakış hep aynıydı. Inzibat amirine gelince... İşte burada bir değişiklik olmuştu. Zavallı Tutuklu'nun astımı ve şefkat dolu bir kalbi varken, Koller'de her ikisi de yoktu. Koller yetenekli güvenilir ve vurdumduymazdı. Tutukluya gelince, asıl değişiklik ondaydı ve hayret verici bir şeydi bu. Aynı bedenin içinde bambaşka bir adam yatıyordu şimdi. Kavgayı bırakmış bir adam. Direnmesi kalmamış bir adam...

Kunze nöbetçiyle inzibat amirini gönderdikten sonra Dorfrichter'e oturacak bir yer gösterdi.

«Stoklasa ve Heinrich'i beklememiz gerekiyor» dedi. «Onlar gelmeden önce söyleyeceğin her şey sadece bizim arasında kalacaktır.»

«Onların önünde söyleyemeyeceğim hiç bir şey yok. Sadece tek bir şeyi söyleyemem, üzgün olmadığımı.»

«Neden dolayı üzgün olmadığımı?»

«Broşürlerden, siyanürden ve hattâ Mader'den. Evet, yine yapardım ve tek fark daha ustaca yapılması olurdu.» Soğukkanlılıkla, ama derin bir üzüntüyle konuşuyordu. «Karımın hatırı için. Onu mahvettim. Bu çok kötü oldu. Asla yakalanmamam gerekirdi!»

Kunze yakışıklı yüze hayretle bakakalmıştı.

«Sen delisin!»

«Hayır, son derece akıllıyım. Dedikini doğrulayabilmek için üç tane psikiyatristten rapor alman gerekir.»

«Hiç bir suçluluk hissi duymuyor musun?»

Dorfrichter başını salladı:

«Hiç...»

Kunze hem şaşırmış hem de imrenmişti. Suçluluk duy-

gusunun verdiği acıyı tanımayan bir adam vardı karşısında: Yasaklanmış elmayı yemekle kalmayıp en son lokmasına kadar zevkine varan biri...

«Bir adamı öldürdün ve dokuz tanesini öldürmeye kalkıştın. Haklı olduğunu nasıl ileri sürebilirsin?»

«İleri sürebilirim. Ama belki sana karşı değil. Çünkü sen benim düşünce ve görüşlerime sırt çevirmiş bir insansın, ama kendi kendime rahatça söyleyebilirim. Belki de bu nedenle kendimi suçlu hissetmiyorum.»

«Seni anlayabilmeyi çok isterdim. Deli olmalısın mutlaka.»

Dorfrichter sabırla:

«Sana kendi düşünce biçimimi anlatmaya çalışayım» dedi. Ayağa kalkarak, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

«Geçen kasım ayına dönelim. *Gazette* de terfi listesi yayınlandı. Benim adım yoktu. Savaş çıktığında binlerce kişinin kaderini belirleyebilecek bir genel kurmay subayı olmak varken, sadece iki yüz kişilik bir birliği yönetmekle yükümlü bir kıta subayı olarak kalıvermiştim bir anda. Mader'i ele alalım, örneğin. Onu Telgraf Bürosu'na atadılar. Savaşın gelişimini uzaktaki bir tepeden dürbünle izleyen komutanların devri değil artık bu devir... Bugünün komutanı savaş hattının çok gerisindeki bir odada masa başında oturup adamlarıyla olan ilişkisini telgraf ve telefonla kuracak. Bütün silahlı kuvvetlerin kaderi bu haberleşmeyi sağlayacak olan bir genel kurmay subayına bağlı olacak. Geçen yıl izinli olarak Viyana'ya geldiğimde bir raslantı sonucu Mader'le karşılaştım. İkimizin de sınırları biraz gergindi, tartışmaya başladık. Ordu sorunlarıyla ilgili son derece dostça bir tartışmaydı bu. Mader zeki ve iyi yetişmiş bir çocuk olduğu halde beslediği görüşler geçen yüzyılın görüşleriydi. Bizim telgraf sistemimiz zaten modernleştirilmiş değil. Ona benzer adamlarla çalışıldığı takdirde modernleşmesi, artık çok geç denilebilecek bir zamanı bulabilir. Söylemek istediğim şey şu: Savaşın amacı, kendi adamlarından çok azını kaybederken, düşmanı en fazla sayıda yok edebilmektir. Oysa Mader gibi adamları en hayati merkezlerin başına getirirsen, sonunda kendi adamlarını büyük ölçüde kaybedip, düşmana son derece az zarar vermiş olursun.»

Kunze sakın ve yavaş bir sesle:

«Mader'i ne zaman aklıma getirecek olsam gözlerimin önünde hemen elleri canlanıyor» dedi. «Etleri sökülmiş tırnaklarının ucundan kanlar damlıyordu. Savaş konusunda seninle aynı düşüncelere sahip olmayabilirdi, ama bu nedenle de böylesi bir ölümü haketmezdi herhalde.»

Dorfrichter ciddi ciddi baktı.

«Benden bir savunma değil, açıklama beklediğini sanmıştım. Çünkü kendimi savunmayacağım. Yararsız olur. Ya asılıyım ya kurşuna dizilirim. O dokuz kişinin yerine Genel Kurmay'a benim atanmamın ülkenin yararına bir şey olacağı konusundaki inancım ne kadar güçlü olursa olsun, yine de bunu, hafifletici bir neden olarak ileri sürecektir kadar deli değilim, tabii... Değil Harp Divanı, hiç bir mahkeme böyle bir nedeni dikkate almaz. Dolayısıyla konuşmam bile gereksiz. Havalardan söz edelim daha iyi.» Bir iskemleye çöktü. «Gerçekten bugün evlendin mi?»

Bu anî konu değişikliği Kunze'yi şaşırttı.

«Evlenmek mi? Evet, evet... Evlendim...»

«Şu halde, tebrikler. Ne var ki ben şimdi evlilik yanlısı değilim. İyi bir erkeği mahveden şey evlilik...» Sonra acı bir gülümseyişle ekledi. «Kötü bir adamı da. Korkarım Frau Kunze hakkımda hiç iyi şeyler düşünmüyordur. Kocasının ilgisini bütünüyle kendisinden uzaklaştırmak için çok kötü bir zaman seçmişim meğer.»

Kunze sesini çıkartmıyordu. Son birkaç aydır hep bu mucizeyi, Teğmen'in «Ben yaptım» dediği anı beklemişti. Şimdi bu an geldiği halde, hiç bir şeyin çözümlenmemiş olduğunu anlıyordu. Çözülen şey Charles Francis broşürlerini kimin yolladığının kanıtlanmasıysa, o da artık hiç bir önem taşımaz olmuştu.

Belki hayatları boyunca ikisi son kez yalnızdılar. Eğer aralarında çözülmesi gereken sorunlar varsa bu son bir fırsattı; çünkü şimdi olmazsa bir daha hiç çözülemleneceklerini Kunze çok iyi biliyordu. Karşısındaki adama uzanmak için büyük bir istek duydu içinde, ama görünmez bir duvar onları birbirlerinden ayırıyordu. İtirafıyla birlikte Peter Dorfrichter kendi ölüm kararını vermişti. Daha şimdiden ölmeye başlamış bir adamdı artık. Kunze ise yaşama-ya devam edecekti. Ansızın:

«Seni Allahın belası deli, seni!...» diye bağırırdı. Tutuk-

luya vurmak, yumruklarıyla dövmek, solgun renkli yüzünü kana bulamak istedi. «Yakalanacağını hiç düşünmedin mi? Bu Allahın belâsı ordu'yu kesinlikle atlatabileceğini sanacak kadar mı beğeniyorsun kendini? Davanın bana verildiğini öğrendiğim gün suçlunun sen olacağını anlamıştım: Yani Genel Kurmay'a terfi ettirilmemiş biri olacağını... Yalnızca Harp Akademisi arşivinden birkaç kompozisyon ödevini çıkarttırmak ve bir el yazısı uzmanına göstermekti yapacağım iş. Üstelik de ben, deha denecek ölçüde zeki bir adam da değilim; sıradan bir hakimim sadece. Zekâ... O sende! Hay Allah kahretsin...» Bir migren krizinin gelmekte olduğunu gösteren şiddetli sancı bıçak gibi sol şakağına girerken midesinin bulandığını hissetti.

Dorfrichter şaşkınlıkla yüzbaşı'ya bakakalmış ve gariptir ki, duyulanmıştı:

«Çok üzgünüm.» Cümle ağzından çıkar çıkmaz düzeltti, «Bu dava nedeniyle değil... Demin de dediğim gibi aynı şeyi yine yapardım. Yalnız, her şeyi böylesine yıkıp, perişan ettiğim için: Marianne, Vanini, Friedrich Gabriel, Anna, sen...»

«Ben mi?»

«Bu davaya hiç atanmamış olmayı isterdin, biliyorum. Hiç de neşeli bir şey olmadı senin için bu. Böylesine çirkin ve pis bir işle uğraşmaya lâayık olmayacak kadar iyisin.»

Kunze'nin kafatasının içindeki sancı keskin ve delici bir hal almıştı.

«Yanılyyorsun» dedi. «Ne pahasına olursa olsun, kaçırmak istemezdim. Üstelik galip çıktığım için değil; onu dikkate bile almıyorum... Ama Allahın cezası çocuk, neden itiraf ettin?... Madem itiraf edecektin, öyleyse neden bu işi daha önce yapmadın?»

Teğmen elleriyle yüzünü örterek:

«İtiraf ettim, çünkü bütün bunlara son vermek istedim. İş beceremedim; her şey bundan ibaret.» Başını kaldırdı. «Seni darıltıp, öfkeliendirdiğim için özür dilerim.» Gülümsedi. «Düğün gününü bile perişan ettim.»

Stoklaska ve Heinrich düğün sonrası canlılığı içinde odaya daldılar. Ayakta durabiliyorlardı, ama Heinrich'in dili biraz peltekleşmiş gibiydi. Kokteyl partisi dağıldıktan sonra onlar Cafe Sacher'de olayı kutlamaya devam etmişlerdi. İnzibat amiri Koller'in yola çıkarttığı arama ekibi

kendilerini orada bulmuştı. Yüzbaşı'nın neden Venedik yolundaki bir trenin yataklı vagonunda değil de burada masa başında olduğunu sormayacak kadar akıllıydılar.

Yerlerini aldıkları zaman Kunze suçluların alışılmış sorgusuna geçti:

«Cinayet düşüncesi ilk kez ne zaman aklına geldi?»

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

HERŞEYİN ters gittiği günlerden biriydi. Hava iyice bozmuştu; soğuk bir yandan insanı titretirken, öte yandan yağmur, sokaklarda birikmiş olan çamurları büsbütün bulandırıyordu. Peter Dorfrichter'in bölüğünü denetlemek için sabahın köründe, saat altıda, kışlada bulunması gerekiyordu. Genellikle bu işi yaveri yapardı, ama şimdi o izinli olarak Viyana'da eğlenmekle meşguldü. Denetlemekten sonra bölüğü eğitim alanına, kendisi de idarî bir takım sorunları halletmek üzere çalışma odasına gitmişti. Yolda, sol ayağı araba altında kalarak ezilen bir çavuşu ziyaret etmek amacıyla garnizon hastanesine uğradı. Alay subayları içinde, askerleriyle en iyi ilişkiyi kurmuş olan men Dorfrichter'di. Onun bölüğü, hiç bir isyankâr tutumun görülmediği, izinsiz olarak hiç bir askerin gelmemelik etmediği ve kaçmadığı örnek bir bölüktü. Köylülerden, dağ çocuklarından tutun en kaba, en acemi erlere kadar hepsine büyük bir yakınlık duyardı; onların beceriksizlikleri, şaşkınlıkları, ter ve tabiat karışını kokuları kendisini rahatsız etmezdi. Askerlerinin ehlileştirilmiş bir sığır sürüsü olarak değil de, düzenli, atik, zeki kişiler olarak geliştiklerini görmek kadar kendisini sevindiren bir şey yoktu. Bölük subaylığı imrendiği bir görev değildi, ama kendisine verilen iş ne olursa olsun, amacı bunu en iyi biçimde başarmaktı. Rahatlayabilmek, kendisini zorlamadan bu görevi

yerine getirebilmek isteğiyle yandığı halde, davranışlarındaki rahatlığı gören bir kişinin, bu mükemmelliğin nasıl bir zorlamayla başarıldığını anlamasına imkân yoktu. Öteki subay arkadaşlarındaki yavaşlama, gayretsizlik nedendi acaba? Yoksa onlar, kendisinde bulunan hırs, azim ve gururdan yoksun muydular? Gerçekten düşündüğü kadar rezil kimseler miydi? Zayıf, akılsız, tembel?...

On dakika kadar çavuşun yanında kaldıktan sonra apandisit ameliyatı geçirmiş olan bir emirerinin yanına geçti. Er, Dorfrichter'in doğduğu kent olan Salzburg'dan gelmişti ve onun dünyasında, **Baba, Oğul ve Ruh-ül Kudüs** kutsal üçlüsünden sonra hemen Teğmen Dorfrichter gelmekteydi. Genç çocuğun gözlerindeki hayranlık Dorfrichter'i hem gururlandırıyor hem de eğlendiriyordu. Sadelik ve saflık kendisini daima duygulandıran iki özellikti; hayvanlara olan düşkünlüğü bu yüzdendi. Çocukluğunda bir gün annesi, evde ehlileştirmeye uğraştığı domuzu kesmeye kalktığında, onu başka bir et yemeği yapması için kandırmayı başarmış ve domuzu daha üç yıl beslemeye devam etmişti. Domuz sonunda Salzburg sokaklarında dolaşan ilk otomobil tarafından ezilerek ölmüştü. Salzburg halkı hâlâ her ikisini birlikte anar, ama daha çok domuzdan söz ederlerdi. Çünkü dünyada tek ehlileştirilmiş ve ev içinde beslenmiş domuz Dorfrichter'inkiydi.

Hastaneden çıkınca komutanlığa giderek 1 kasım terfi listesinin bulunduğu **Gazette** adlı subay resmî gazetesini aldı. Bu işi, özellikle yavaştan almış olmasının nedeni hayal kırıklığından hoşlanmamasıydı. Mayıs ayında Linz'e atanarak kıta göreviyle yükümlendirilmişti. Daha o sıralarda çıkan söylentilere göre Conrad von Hötzendorf, Genel Kurmay'a alınacak Harp Akademisi mezunlarının sayısında bir azaltma yapmak istiyordu. 1909 yılına kadar, Harp Akademisi mezunları içinde her sınıftan ilk otuz öğrenci, dört yıllık bir kıta görevinden sonra Genel Kurmay'a terfi ederdi. Kendisi sınıfın on sekizincisi olduğuna göre, Conrad von Hötzendorf'un bu kararıyla ilgili dedikoduları duyana kadar hiç bir korku hissetmemişti.

Kötü haber ikinci sayfadaydı. Terfi listesi, Harp Akademisi 1905 yılı mezunlarından sadece on beşinin yüzbaşılığa terfi ederek, daimî görevle Genel Kurmay'a atandığını bildiriyordu.

İsimleri okudu: 1. Ahrens; 2. Einthofen; 3. Schönhals; 4. Gersten; 5. Widder; 6. Hohenstein; 7. Dugonich; 8. Mader; 9. Landsberg-Lövy; 10. Hrasko; 11. Trautmannsdorf; 12. Moll; 13. Messemer; 14. Oblonsky; 15. Hodossy.

İlk tepkisi büyük bir uyuşukluk ve bitkinlik duygusu oldu; sonra ölümlerden ölüm beğenerek alabildiğine dik bir dağa tırmanmayı başaran, ama doruğa vardığında asıl tırmanacağı dağın bu olmadığını gören bir adamın tepkisi aldı ilkinin yerini.

Eğer odada yalnız olabilseydi, küfretme yoluyla öfkesini biraz olsun yatıştırabilirdi; ama üstüne dikili gözlerin varlığını nissetmesi ya da hayal etmesi, bu boşalmaya engel oldu. Her olay konusunda olduğu gibi, kasım terfileri hakkında da çeşitli spekülasyonlar yapıldı. Alaydaki başka subaylar, binbaşılığı bekleyen yüzbaşılar ve generallğe terfi edeccklerini uman albaylar da aynı hayal kırıklığına kapılmışlardı. Genel Kurmay Başkanlığına getirildiğinden bu yana, General von Hötzendorf Silahlı Kuvvetler'in değerini yükseltmek derdine düşmüş ve bu arada pek çok kişi onun bu hararetli çabaları sonucu harcanıp gitmişti.

Gazette'i paltosunun cebine soktuktan sonra Römerstrasse'ye doğru yürümeye başladı. Karısını, hamileliği iyice dikkati çeker bir hal aldığından bu ara pek sık dışarı çıkmadığı için evde bulacağından emindi. Evlerinden iki apartman berideydi ki, Troll'un havlamalarını duydu. Teğmen'i ayak seslerinden tanıyan köpek, hemen havlamaya başlar ve Marianne'ı uyarırdı. Merdivenleri çıkmaya başladığında Marianne, Troll'la birlikte kapıya gelmişti.

Marianne kendisini, bir daha eve **gelmeyeceğinden** korkuyormuş gibi heyecanla, rahatlamış bir ifadeyle karşıladı. Bugüne değin hiçbir kadında görmediği bir ölçüde, zincirlerinden yeni kurtulmuş Andromeda (*) nın coşkuluğu ve ateşiyle boynuna sımsıkı sarıldı. Dorfrihter, karısında kendisine bu denli hükmeden gücün ne olduğunu sık sık düşünürdü. Kesinlikle güzelliği değildi; güzelliği çekiciliğinin sadece bir yönüydü, o kadar. Dayanamadığı şey karısının kendisine olan kayıtsız şartsız bağlılığıydı; ayrı bir insan değil, kendisinin bir parçasıydı sanki. Eğer

(*) Andromeda: Bir Yunan tanrıçasının adı.

kocasından ayrılacak olsa, kesilmiş uzuvlar gibi çürüyecekti kuşkusuz.

«İnşallah Linz'i seviyorsundur, Marianne.»

Karısı şaşkın şaşkın baktı:

«Evet, seviyorum.»

«Sevmeye bak. Çünkü uzun bir süre burada kalacağız!»

Ve karısına terfi listesinde nasıl kendisinin bulunmadığını anlattı.

Kadın yanaklarından öperek:

«Çok çok hayal kırıklığına uğradığını biliyorum» dedi. «Ama ben burada kalmaktan dolayı üzgün değilim. Bu bizim ilk gerçek evimiz. Sonra bebek de yakında geldiğine göre, taşınmak senin için çok güç olurdu. Benim yardımcı olamadığımı biliyorsun. Başına bir sürü iş çıkacaktı.»

Dorfrichter'in işe aldıracağı yoktu. Eğer insanın hem parası olmaz, hem de bir sürü şeye istek duyarsa, tabii her işi becermesi gerekirdi. Elektrikçi, muslukçu, boyacı, döşemeci olabilmeliydi...

Mayıs ayından bu yana evde çeşitli onarımlar yapmış ve atanıp atanmayacağını öğrenmek üzere işe ara verdiğinde cevabını almıştı.

Şokun yarattığı zihin uyuşukluğu yerini gittikçe kaba-
ran bir öfkeye bırakıyordu. Şanslı onbeşin içinde hiç biri
Peter Dorfrichter'in yeteneklerine sahip değildi. Onlar iyi
biri atlet ya da binici olabilirlerdi ama eğer General
Conrad, Genel Kurmay mensuplarının sadece bedensel güç-
lerine önem veriyor idiyse, neden bu iki yıllık sinir bozucu
cendereye sokuyordu hepsini? Peter derslerinin çoğunda
büyük bir başarı göstermişti; üstelik altı ayrı dilde yazıyor,
okuyor ve konuşuyordu! Prens Hohenstein'dan ya da Ma-
car Oblonsky'den çok daha fazla attan düşmüştü elbette.
Ama gelecekteki savaş **Hafif Süvari Alayı'nın Hücumu** gibi
süvari birlikleriyle yapılmayacaktı ki...

Kafasındaki karışıklık dayanılmaz bir hal almaya
başlamıştı. Çalışmanın yarar sağlayacağını sandı, ama o
da para etmedi. Evden dışarı çıkıp, Troll'la birlikte biraz
yürümeye karar verdi. Dışarı çıkarken, zemin katta oturan
ev sahibinin karısı kendisini durdurdu:

«Köpeğinize iyi bakın, Teğmen. Ahlâksızın biri ma-

halleye zehirli etler atmış. Birkaç hayvanın öldüğünü duydum.»

Dorfrichter:

«Adam yakalanmış mı?» diye sordu.

«Tabii ki yakalanmamış. Yakalanmayacak da. Hiç kimse kendisini görmemiş ki etleri sağa sola koyarken. Nasıl ispat edebilirler kim olduğunu?»

Yürüyüşten sonra eve döndüğünde kızgınlığı artmaya devam ediyordu. Hizmetçiyi çarşıya göndererek bir şişe şarap aldırdı ve yemekten önce iki bardak, yemekte de gerisini içti. Marianne, kocasını avutmak için hiç bir sözün fayda edemeyeceğini anladığından yemek boyunca hiç sesini çıkartmadı.

Yemekten sonra mutfağın duvarına yaptığı raflarla uğraşmaya karar verdi. Zımpara kağıdı gerekti. Almak için bir dolabı açınca, gözü, içinde iki çubuk siyanür bulunan cam kavanoza takıldı. Bunları Saraybosna'dayken atmamış olmasının nedeni gözden kaçmış olmalarıydı. Eşyalarını toplayan emireri kavanozu, öteki cam eşyalarla birlikte bir küfenin içine yerleştirmişti. Burada eşyaları açarak yerlerine yerleştiren Marianne olmuştu. Kavanozda ne olduğunu bilmediği için, kapısı daima kilitli duran mutfak dolabının raflarından birine koymuştu onu. Boya ve çivi kutularının, zambak şişelerinin arasında siyanür dolu kavanoz da yerini almıştı böylece.

Taş kesilmiş gibi kavanoza ve içindeki siyanür çubuklarına bakakalan Dorfrichter'in kafasında planının ilk tohumları atılmıştı. Bu tohum gittikçe büyüyecek, biçimlenecek ve doğacaktı. Korkuya, endişeye, kuşkuya, vicdanî nedenlerle ortaya çıkabilecek bütün tereddütlere cesurca karşı koyabilecek, kendine güvenen, küstah bir plan, işte böyle doğdu.

Dorfrichter:

«İşte böyle, efendim» dedi. «Sorduğunuz an, işte bu andı. Bundan sonra planını uygulayacağıma dair en ufak bir kuşku bile kalmadı içimde.»

«Planı düşünmüştün; elinde zehir de vardı. Broşür hikâyesi ve kapsüller nereden aklına geldi? Zehiri, kurbanlarına posta yoluyla gönderme fikrini nasıl buldun?»

Dorfrichter omuzlarını silktili.

«Gönderebileceğim tek yol buydu. Kendimi en az

tehlikeye atacağım bu yolu kullanabilirdim ancak. Herhalde kendilerini yemeğe çağırıp, çorbalarına zehir atacak değildim ya?...»

Tabii mahalledeki köpekleri öldürmeye kalkışan canavarın işi çok kolaydı. Kemikleri sayılabilen hayvanların açlığına kesinlikle güvenebilirdi başarıya ulaşabilmek için. Ama karnı tok, hattâ tıka basa doymuş adamları cezbedebilmek için ne yapmak gerekiyordu? Sonra zehiri kendilerine neyin içinde, nasıl gönderebilirdi? Şeker kutusunda mı? İçki şişeleriyle mi? Bunlar çok karmaşık ve çok tehlikeli yollar olabilirdi. Adamlar bunları başkalarıyla paylaşmaya kalkabilirlerdi: Kadınlarla, çocuklarla, arkadaşlarla...

Zehirli kapsül düşüncesi bir sabah **Neue Freie Presse** gazetesini okurken aklına geldi. Gazetede en azından altı yedi ilacın reklâmı vardı. On iki bin ilim adamı, doğal yiyeceklerde bulunmayan besleyici ve canlılık verici bir tonik maddeyi içinde bulunduran Sanatogen'i sayın halka sağlık veriyorlardı. Kola-Dultz'u imal edenler, bu maddenin beyni ve bütün sinir sistemini uyarıcı bir kuvvet iksiri olduğunu iddia ediyorlardı. Adını ve adresini gönderen her okuyucuya bu şahane Kola-Dultz'dan bir paket eşantiyon olarak yollanacaktı. Bokalin adlı yine bir başka uyarıcı ilaç da yine isteklilerin ev adreslerine postalanabilecekti.

Sanki kader kendisine yol gösteriyormuş gibi, bir kaç gün sonra Dorfrichter'in cv adresine Miratchin adlı sinir kuvvetlendirici bir ilacın reklâm broşürü geldi. Broşürde anlatılanlara göre, küçük bir kağıt torba içine altı tanesi konulmuş olan bu yuvarlak haplar cinsel güçsüzlük durumunu ortadan kaldırıyorlardı, etkileri garantiliydi. Hiç ihtiyacı olmadığı halde sırf denemek amacıyla bu hapları iki gün boyunca yemeklerden sonra birer tane olmak üzere aldı. İlk hapi yutar yutmaz paniğe kapılıverdi. Ya bilinmeyen bir düşmanı kendi kafasında kurup, tasarladığı fikri çoktan düşünüp, uygulamaya kalkmışsa ne olacaktı? Ya bu hapi içmekle kendi ölümünü çağırıdıysa? Başının döndüğünü hissetti. Acaba başını döndüren hap mı, yoksa kapıldığı korku muydu? Kusmak için banyoya gitti, ama içeri girip kapıyı kapadığında baş dönmesi de geçmişti. Bir utanç duygusu bütün benliğini kapladı; kendine hakim olamayarak yaptığı davranışları asla bağışlamazdı.

Hâlâ doğum halindeki planını bir an önce uygulamaya

başlaması gerekiyordu; General Conrad terfi kurallarını bir kez daha değiştirmeye kalkışabilirdi. General Conrad'a güven olmazdı doğrusu.

Çoğu kişiler gibi, Dorfrichter de zehirler ve etki biçimleri konusunda bilgisizdi. Potasyum siyanürün en öldürücü zehirlerden biri olduğundan kuşkusu yoktu. Ölüm çabuk oluyordu. Ama daha fazla bilgi edinmek için tıp kitapları satın ya da ödünç alarak tehlikeye atılmamalıydı. Ansiklopedilerden yararlanmak mümkündü. Öldürücü dozu bir gramın onda biri olduğuna göre, General von Höt-zendorf dahil bütün Genel Kurmay'ı temizleyecek ölçüde zehir vardı elinde demek...

Hatırladığına göre birkaç ay kadar önce Troll'a kurt düşürücü bir tozu ince kapsüller içinde yutturmuş ve artan kapsülleri ecza dolabında bırakmıştı. Hâlâ orada olması gerekiyordu.

Bir gece, Marianne ve Aloisia yattıktan sonra, mutfaktaki dolaptan cam kavanozu çıkardı; içindeki çubuklardan birini açtı. Sert olacağını umduğu maddenin parmakları arasında ufalandığını görünce şaşırdı. Herhalde uzun bir süredir durduğu için yumuşamış olacaktı. Sebep ne olursa olsun, zehiri kapsüllere koyma işlemi böylece çok basitleşmiş oluyordu.

Sonra kurbanlarının sayısını düşünmeye koyuldu. İlk başta beş kişi olarak tasarlamıştı. Ama bu sayı pek güven verici değildi. Bu beş kişiden üçünün cinsel bir uyarıcıya ihtiyaç duyacağından nasıl emin olabilirdi? Kimi insanlar doğuştan ilaç almaya meraklıyken, kimisi hasta bile olsa, ilaçtan çekinirdi. Altıda üç nasıl bir ihtimaldi? Yedide üç? Sekiz? Dokuz? On?...

Kunze:

«Peki neden bu on kişiyi seçtin?» diye sordu. «On altı kişi içerisinde, hattâ Hedry'yi de dahil ettiğine göre onsekiz kişi içerisinde, neden bu onu seçtin? Bu seçimi hangi yolla yaptın?»

Dorfrichter, Yüzbaşı'ya cilveli bir bakış fırlattı:

«Bunca zamandır seni düşündüren de bu ya, değil mi? Bu kişilerle benim ilişkilerimi öğrenerek cevabı bulmaya çalıştın hep. Adamlara karşı beslediğim kişisel duygularımı, kanılarımı öğrenmek yoluyla, esrar perdesini açmaktı hep amacın!»

«Seçme işini şansa mı bıraktın yoksa?»

«Hayır, öyle sayılmaz. Galiba benim sıradan bir katil olmadığımı hâlâ anlayamıyorsun. Bir yanlış yapılmıştı; ben de bu yanlış düzeltmekle görevli kılınmıştım. Küstahlık etmiş, kibirli davranmış olabilirim, ama önce adamları teker teker tarttım ve seçimimi ondan sonra yaptım.»

Bu doğru değildi; daha doğrusu kurbanlarının hepsi için geçerli değildi. Geceleri yatağında uyuyamadan yatar-ken terfi listesindeki on beş kişinin adlarını tekrarlayıp duruyordu: Ahrens, Einthofen, Schönhals, Gersten, Widder, Hohenstein, Dugonich, Mader, Landsberg-Lövy, Hras-ko, Trautmannsdorf, Moll, Messemer, Oblonsky, Hodossy. Yüzlerini gözünün önüne getiriyor, her birinin kişiliklerini hatırlamaya çalışıyor ve yeteneklerini tartmaya uğraşıyor-du. Emekliye ayrılma çağma gelmiş olanları seçiyordu. Buradaki emeklilik durumunun ölümle eş anlamlı olduğu düşüncesi aklından çıkmış gibiydi.

Ahrens? Bir numaralı aday. Bir ordu terzisinin oğlu. Çok çalışan, yetenekli, güvenilir bir subay. Genel Kur-may'ın onun gibi adamlara ihtiyacı vardı. Sonra Einthofen ve Schönhals gibi adamlar. Onların yeteneklilikleri de ken-dilerini ağır görevlere rahatlıkla atayabilme cesaretini ve-rirdi insana. Gersten? İyi bir adamdı, pasif yaradılışlıydı. Harp Akademisi'ndeki ikinci yıllarında sınıfta bir münazara yapılmış ve İtalya'nın müttefik bir ülke olarak önem-li olup olmadığı tartışılmıştı. Ahrens ve **savaş yanlıları**, müttefik bir ülke olarak İtalya'nın, vermekten çok almak isteyeceğini, monarşinin sırtına bıçağını dayamaya hazır olacağını iddia etmişler ve yapılacak en doğru hareketin ani bir saldırıyla onu zararsız hale getirmek olduğunu söy-lemişlerdi. Gersten öfkelenmişti. Tedbir amacıyla yapıla-cak saldırı ve barbarlığa, hele bu dost bir ülkeye yöneltil-mişse, bütünüyle karşıydı; böyle bir şeyi, canîce; ahlâksız bir davranış olarak tanımlamıştı. Böylece, Gersten **harca-nabilecek** adların arasına girmiş oldu!

Widder de Ahrens ile aynı guruptandı. Yararlı ve hırslı bir insandı. Prens Hohenstein? Eğer prens olmasaydı, acaba altıncı olabilir miydi? Kuşkusuz herkesten daha önce generalliğe o terfi edecek, bir tümenin başına geçecekti.

Oysa ilgisini çeken konular ve yaradılışı gereği, bir taşra üniversitesinde profesörlük etmek daha yakışırdı kendisine. Zaten arşidükleri komutanlık mevkiine getirmek bile yeterince büyük bir riske girmek oluyordu ve onlar olmadı ordu'nun çok daha başarılı olacağı ortadaydı; değil ki küçük prensler yönetici olsun..

Prens Hohenstein da işte böylece **harcanabilecek** kişilerin arasına girmişti. Baron Landsberg-Lövy de öyle. Baron, zeki ve yetenekli bir adamdı, ama güzel sanatlara meraklı kişilerin yeri değildi Genel Kurmay. Ne de Fransa hayranlarının işi vardı burada. İdeal bir kurmay subayının, kendi işinin havası dışındaki her şeye kapalı olması şarttı. Landsberg-Lövy, söz gelimi Rheims Katedrali'ne bir kurşun sıkmaktansa, koca alayın yok olmasına göz yumabilirdi. Üstelik yahudiydi. Liberalizm döneminde bile bazı birlikler Musevi komutanları olmasını istemiyorlardı. O da harcanacaktı.

Sonraki aday Moll'du. Fransız hayranı değildi, Prusyalıydı; örnek bir kıta subayıydı. Çok dikkatli, kılı kırk yaran, titiz, cesur, körü körüne sadık bir asker olarak Kayser'in ordusunda iyi bir kurmay subayı olabilirdi, oysa İmparator Franz Josefe göre değildi bu körü körüne boyun eğiş. İki ordu arasında büyük bir ayrım vardı. Avusturyalılar düşünmeye alıştırılırken, Almanlara düşünmek kesinlikle yasaktı. Moll da Alman subaylarına yaraşır bir düşünce yoksunluğu içindeydi. Ayrıca doğuştan kuruntuluydu, ağır kesici haplara, öksürük şuruplarına ve hastalık önleyici ilaçlara düşküncü. Bedava gönderilen bir ilacı düşünmeden deneyecek bir adamdı. Harcanacaktı!

Oblonsky. İnce, uzun boylu Polonyalı. İyi binici. Polonya süvarilerinin çoğu gibi o da büyük bir sirk yıldızı, başarılı bir on sekizinci yüzyıl şövalyesi olabilirdi, ama süvari saldırılarının yararlılığına inanması onun da **harcanacaklar** listesine girmesini gerektiriyordu.

Hodossy. Oblonsky ne kadar tipik bir Polonyalıysa, bu da öylesine Macar'dı. Bir başka on sekizinci yüzyıl adamı. Ordu, Macar askerlerinin hepsi gibi onsuz da rahatlıkla iş görebilirdi. 1848 yılında Franz Josefe baş kaldırmışlardı. 1910'da ya da daha sonraki yıllarda bu imparator için savaşacaklarını kim garanti edebilirdi? Her Macar

bir dertti ve Hodossy gibi iyi bir arkadaş bile bu nedenle harcanabilirdi.

Yine de dört kişiye daha ihtiyacı vardı listesini ona tamamlayabilmek için. Tehlikesiz bir durum yaratabilmek için kendisinden daha düşük dereceli bir subayı listesine alması gerekiyordu. Böylece kaçınılması imkânsız soruşturmacıları başından savarak, yirmi numaralı adaydan önceki bütün subayları kuşkulanılacak kişiler arasına sokabilirdi.

Teğmen von Hedry sınıfın on dokuzuncusuydu. Macardı, ama Hodossy'den daha farklı bir yapıdaydı. Neşeli, uçar, kavgacı, kadın ve at düşkünü... Beyaz, parlak eldivenli bir yağmacı, çapulcu. Sınıfın en usta kılıç kullananı; öyle ki, burnunu ya da kulağını yitirmeyi göze almadıkça sınıfın hiçbir ferdi kendisiyle dalaşmazdı. Korku bilmeyen bir adam: Öldükten sonra altın şeref madalyasına hak kazanabilmek için, müfrezesini siperden çıkartıp düşman hatlarına saldırtacak ilk adam o olacaktır kuşkusuz. Eğer birini seçmek gerekiyorsa, Hedry ilk akla gelecek isimdi.

Dugonich! Gözleri kapalı yattığı halde genç adamın silüetini adeta capcanlı olarak görür gibiydi. Uzun boyu, ince bedeniyle atına tünemiş bir şahin. Yatak odalarındaki başarıları üstüne yapılan şakalar ve espriler dillerde dolaşırdı. Herkes sınav hazırlıklarıyla kitapların arasında kaybolmuşken, binicilik çalışmalarını sürdürürken, dil kurslarına katılırken, Dugonich yine de kumar oynayacak zamanı bulabilirdi. İş kolaydı bu zengin Sırp'ın, it herifin... Eğerlerde doğan, büyüyen ve babasının altınlarıyla başarıya giden yolda ilerleyen herif... Harcanacaktı!

Acaba sekiz broşür yeter mi diye düşündü. İçlerinde, yalnızca bir taktik uğruna adı geçen Hedry'nin de bulunduğu, bu sekiz kişi yeter miydi? Ansızın aklına Messemer geldi. On beş kişinin adını tekrarlayıp dururken, onu devamlı atlamış olduğunu farkettil. Bunun nedeni herhalde onu pek iyi hatırlayamamasıydı. Etkili kişiliği olan biri dört yıl gibi kısa bir sürede insanın aklından büsbütün çıkmazdı; bu denli silik bir subayın yokluğu demek ki ordu'yu hiç etkilemeyecekti!

Sayı tamamlandıktan sonra kendi kendisine açıklaması gereken konuyla başbaşa kaldı: Ta ilk andan beri Richard Mader'i **harcanacaklar** listesine koymasaydı bu

konu... Mader; hayatının en utanç verici anına tanık olan ve hayatını kurtaran adam. Castelnuevo Plajındaki olaydan sonra aylarca hep aynı rüya uykularını kaçırmış olmuştum: Kendisi denizde çırpına çırpına boğulurken, Mader kıyıda durmuş, bacaklarını açmış, topuklarının üstünde ileri geri yaylanıp sallanarak, yerinden bir milim kıpırdamadan kahkahalarla gülüyordu. Dorfrichter daha yüksek sesle bağır-maya başladıkça, Mader de daha yüksek sesle gülüyordu. Bu iki ses birbiri içinde eriyerek kulakları tırmalayan tiz bir çığlık halini aldığı anda Dorfrichter uyanıyordu. Akademiyi bitirdikten sonra ayrı ayrı garnizonlarda görev aldıkları için, ancak raslantı sonucu karşılaşmışlardı. Bu raslantıların hepsinde Mader'den kaçmak istemiş, ama başaramadığı zamanlar sıkıntı içinde kalmış, bunalmıştı. Piknikte bulunan öteki üç subay Landsberg-Lövy, Hoffer ve Gabriel'di. Hoffer intihar etmek zorunda kalmış, Gabriel ise ordudan ayrılmıştı. Landsberg-Lövy'ye gelince, Saraybosna'daki karşılaşmaları sırasında hiç bir zaman bu olayı bildiğini belli eder bir söz sarfetmemişti ama adı zaten harcanacakların arasına konulmuştu.

Kunze:

«Hayatını kurtaran Mader'i bu listeye almak, biraz işi azıtmak olmuyor mu?» diye parladı.

«Kendisine zehir gönderdiğimi itiraf ettim. Bu senin için yeterli değil mi?»

«Senin, benim için bir bilmece olduğunu söylemekten utanmıyorum. Kurbanlarını neredeyse bilimsel bir titizlikle seçtiğine beni inandırmak istiyorsun. Ben bunu kabul edemem. Süvarilere duyduğun düşmanlığa ne demeli? Listedeki subayların çoğunun süvari olmaları senin bu guruba beslediğin nefretle bağlantılı olmaz olur mu?»

Dorfrichter oturduğu yerde geriye doğru kaykılarak, gözlerini kapadı. Süvari Alayı! Kendisini Linz'den Sommerau'ya giden yolda adamlarının başında yürürken gördü. Güneş insafsızca yakıyordu. Ter içinde kalmıştı. Kaba piyade botları içindeki ayakları sanki kesilmişçesine acıyor, yanıyor ve kanıyordu. Sonra ufkun gökle birleştiği yerde küçük, sarı bir bulut görüldü; büyüdükçe bunun Enns'de görevli bir Macar süvari bölüğü olduğu anlaşıldı.

Kendi müfrezesinin yanından dört nala geçerlerken, atlarının nalları toz kümelerini bulut gibi havalandırıyordu. Kirin, yüzüne çökerek teriyle karıştığını hissederken, adamlarının da süvari askerlerine ağıza alınmayacak küfürler savurduklarını duydu.

«Piyade ve Süvari alayları arasında çokca bir sevgi olduğu söylenemez» diye itiraf etti. «Ama bu benim seçimimde hiç de etkili olmadı.»

«Ya Hodossy? Brassay meselesi onun seçiminde hiç bir rol oynamadı mı?»

«Sanmam. Onu sadece siyasal nedenlerle listeye aldım. Daha önce de söylediğim gibi orduda Macarların bulunmasını güven verici bulmuyorum.»

«Peki, Landsberg-Lövy? Senin kullandığın siyanür, Vanini'den sağladığın siyanürdü; Landsberg de senin Vanini'yle olan ilişkilerini biliyordu.»

«Bundan sonra herhalde, neden Vanini'ye de bir broşür göndermediğimi soracaksın?»

«Neden göndermedin?»

«Çünkü beni ele vereceğini hiç bir zaman düşünmedim. Arkadaşım, dostumdu; ona güveniyordum. Sezar ve Brütüs!...»

Linz'de Vanini'yi çok sık göremiyordu. Genel Kurmay'a atanma umudu olan bir subayın kişisel ilişkileri konusunda çok duyarlı olması gerekiyordu. Saraybosna'dayken, Vanini'nin komutanları, onun yanlış tutumlarından garnizonun perişan ve sefil halini sorumlu tutabiliyorlardı; Linz'de böyle bir bahane söz konusu olmadığı için, siciline geleceği karanlık bir adam olduğu kaydedilmişti.

Kunze:

«Linz'den ayrılmadan önce, Vanini senden siyanürünü istedi; sen de attığını söyledin» dedi. «Sana inandığına emin miydin?»

«Daha önce ona hiç yalan söylememiş olduğum için, sözlerimden kuşkulama duygusunu da aşılamamıştım.»

«Vanini üzerindeki bu etkinin sırrı nedir?»

«Onun üstünde hiç bir etkim olduğu söylenemez. Sadece iyi birer dosttuk.»

«Pekâlâ, Dorfrichter. Broşürleri basmak ve kopya etmek için nasıl bir araç kullandın?»

«Sekiz kasım gecesi kışlada nöbetçiyydim» diye söze başladı. «Yaz manevralarından beri hiç kullanılmamış bir hektograf bulunan bir sekreter odası olduğunu hatırlamıştım. Odanın anahtarı bölük çavuşunun odasında asılıydı. Çavuşu bir işle uğraştırırken anahtarı aldım, odaya gittim ve on broşürü bastım.»

«Hiç kimsenin de ruhu duymadı, öyle mi?»

«Evet, efendim.»

Komutanından izin istediği zaman, gideceği yer olarak Salzburg'u göstermişti, ama Viyana'ya gitmeye karar vermişti bile. Eğer şansı yaver giderse hiç kimseye görünmeden Viyana trenine binebilirdi. Böylece alay kayıtları kendisini başkentten 313 kilometre uzaktaki bir şehirde gösterdiği sırada broşürler de postalanmış olacaktı.

Ama işler umduğu gibi gitmedi. 13 kasım gecesi kendi alayından bir albay aynı trenle Viyana'ya gitmeye karar vermişti. Birbirlerini selamladıkları için bu karşılaşmayı albayın unutmayacağı kesindi. Üstelik Troll'u da yanına almıştı ve köpeği bütün garnizon tanıyordu. Köpeği yanına almak son anda verdiği bir karardı. Evden çıktığı sırada Troll'u, Aloisia ile birlikte Linz'de bırakmanın pek güvenilir bir hareket olmayacağını düşündü; çünkü hizmetçi kız köpekten nefret ediyor, tüy dökmesinden ve ağzını oturma odasındaki halıya sürüp durmasından iğreniyordu.

Tren Viyana'ya tam vaktinde, altı buçukta geldi. İlk önce broşürleri istasyondan postalamayı düşünmüştü, sonradan vazgeçti. Sokağın karşı kaldırımında bir pastacı dükkanı açıktı; Troll'a orada oturup kendisini beklemesini söyledi. Böyle iri ve tüylü bir köpekle birlikte posta kutusunun yanında görünmek tehlikeli olabilirdi.

Mektupları, araştırma sırasında tahmin edildiği üzere, Mariahilferstrasse'deki posta kutusuna attı. Sonra Troll'u yanına alarak, kayınvaldesinin evinin bulunduğu Doku-zuncu Bölüm'e giden otobüse bindi.

Kunze, sözünü kesti:

«Karın bana, sabah saatlerini ablasının çocuklarıyla oynayarak geçirdiğini söylemişti.»

«Doğru, efendim.»

«Nasıl yapabildin?»

«Neyi nasıl yapabildim?»

«Ailah kahretsin, Dorfrichter... Biraz önce on adamı ölüme mahkum etmiştin! Belki de seni seven ve hatta güvencen o çocuklarla yüzyüze kaldığın zaman hiç değilse azıcık bir huzursuzluk hissetmedin mi?»

Dorfrichter kuru bir gülüşle cevaplandırdı soruyu:

«Huzursuz mu? Yaptığım işi beğenmeyeceklerdi diye düşünmeyin sakın, efendim. Hiç bir hayvan küçük bir çocuk kadar zalim olamaz!»

Kunze:

«Bir soru daha» dedi ve Heinrich'e dönerek cevabı kaydetmemesini söyledi. «Hiç pişmanlık duymadın mı? Bir zamanlar bana böyle bir duyguyu tanımadığını söylemiştin ama ben inanamıyorum. Sen vahşi, yabanî bir adam değilsin, medenî bir insansın, Hıristiyanısın. Karına, arkadaşlarına, köpeğine güzel duygular besliyor, müşfik olabiliyorsun. Nasıl kendini bu kadar zalim ve duygusuz yapabilirsin?»

Dorfrichter düşünceli düşünceli alnını oğuşturdu. Sanki çok derinleri görebilmek istercesine, gözlerini Kunze'nin yüzüne dikmişti. Cevap vermeden önce böyle bir süre düşündü. Sonunda:

«Ben profesyonel bir askerim» dedi. «Öldürmek için eğitilmiş bir insanım. Eğitimimin başından beri cinayet ilmiyle dolduruldu. Mesleğimin bütün o soylu tuzaklarına rağmen, gerçek şu ki, ben orduya hizmet eden ücretli bir askerim. Hattâ bir gladyatörüm. İmparator parmağını aşağı çğercek işaret verdiği zaman, kendi kardeşimi öldürürüm.»

«Ama imparatorun böyle bir işaret gelmedi ki...»

«Gelmedi. Ama işaret etmiş olsaydı, emre uyardım. Subay arkadaşlarımdan hepsi de aynı şeyi yapardı! Örneğin, kuşku benim üstüme bir gölge düşürdüğü an, tekrar ediyorum, sadece gölgesi düştüğünde, Linz'deki en iyi arkadaşlarımdan biri açık bir çekmecenin içine beylik tabancasını bırakarak kendimi öldürmemi anlatmak istedi. Aynı dostça teklifi General Wencel'den de aldım. Bu benden ön-

ce başkalarına da yapılmış bir teklifti. Namus borcunu ödeyemeyen adamlara, düşüncesiz bir davranışla hem kendilerini, hem de ordu'yu lekeleyenlere... Sonra düello-lar olurdu. Adamın biri içer, dikkatsizce bir söz eder ve iki gün sonra ya kendisi ya da sözden etkilenen adam, oldukça soğukkanlı durumu uygun bulan dört tanık teğmen önünde hayatını kaybederdi. İnsan, üstüne subay üniformasını geçirdiği andan başlayarak ölmek ya da öldürmekle yükümlü olduğu bir kaderi kabullenmiş olur. Yarın bir savaş çıksın, benim kurban olarak seçtiğim on kişiden en az beş tanesi bir yıl içinde ölmüş olacaktır! Ben, onların ölümü bekledikleri süreyi kısaltıyordum sadece.» Omuzlarını silktiler. «Şimdi de kendi süremi kısaltmış oluyorum!»

Kunze başını salladı:

«Sen delisin!»

«Sözlerinizi tekrarlayıp duruyorsunuz, efendim. Her neyse, beni nasıl anlayabilirsiniz ki? Hiç bir zaman glad-yatörler sınıfına dahil olmadınız siz...»

Kunze saatini çıkartıp bir göz attı.

«Saat onu on geçiyor.»

Beş saati aşan bir süredir odadaydılar. Her iki yardımcı da, özellikle Heinrich, bitkin görünüyorlardı. Açıklanması gereken birkaç ayrıntı daha vardı. Nöbetçi çavuşu çağırarak, ondan yemek ve birkaç şişe bira getirmesini istedi.

Aslında hayal kuran bir insan olmadığı halde, Kunze son birkaç aydır sık sık Dorfrichter'in nasıl bir ruh hali içinde ve ne gibi şartlar altında itirafta bulunacağını düşünüp durmuştu. Dramatik bir olay canlanmıştı hep gözlerinin önünde: Gözyaşları, coşkun duygular... Ama sıcak hamburger ve birayla yeni rendelenmiş turp salatası kokularının burunları doldurduğu çalışma odasında, böyle geç bir saatte rahat rahat yenen akşam kahvaltısı dekoru aklının ucundan bile geçmemişti. Hepsi iyice acıkmıştı; Dorfrichter öğle yemeğinden bu yana, ötekiler ise düşük kokteyllerden beri ağızlarına bir lokma yiyecek koymuş değillerdi. Bu dört adam Kunze'ye, briç ya da poker seansları arasında dinlenen oyuncularını hatırlattı. Dört kişi içinde Peter Dorfrichter oyunda en kazançlı durumda olan kişiye benziyor, Kunze ise ağır kayba uğramış kumarbazı andırıyor-

du; gözlerinin altında derin halkalar belirlediğini, yüzünün solgunlaştığını biliyordu.

İtirafın son sözleri de yazılıp Dorfrichter imzasını atacağı sırada geceyarısını geçmişti. Tutuklu eline verilen kalemle bakarak:

«Ne garip» dedi. «Teğmen Dielmann'a bir kutu dolusu hediye ettiğim kalem uçlarının aynısı.» Kunze'ye dönerek gülümsedi. «Hatalarımdan biri de oydu işte.»

«Fazla hata yapmış değilsin.»

«Az, ama büyük hatalar! Bir broşür de kendime göndermeliydim, sadece Hedry'ye değil. Neredeyse böyle yapacaktım da; oysa neden ilgiyi üstüme çekeyim diye düşündüm. Dikkati çekmemeye çalışmak çok daha iyi bir şey olacaktı kanımca... Ayrıca adresleri el yazımıyla yazmamalıydım. Eğer askerî haritacılıkta kullanılan el yazısını kullanırsam, güvende olacağımı sandım. Yanıldım. Her şeyden önce, ordu'nun tepkisi konusunda yanıldım. Kuşkların bir subay üstüne çevrildiği an, soruşturmayı durduracaklarını bekliyordum.»

Kunze:

«Neredeyse haklı da çıkacaktın» diye mırıldandı.

«Hâlâ da beni izlemenin ve ele geçirmenin bir hata olduğu kanısındayım. Benim hüküm giymem ordu'ya hiç bir şey kazandırmayacaktır. Tam tersine, silahlı kuvvetlerin parlak görüntüsüne leke sürecek. Ve silahlı kuvvetlerin itibarının ülke çıkarlarını bu kadar yakından ilgilendirdiği bir dönemde.»

Kunze bu sahnenin gittikçe daha gerçek dışı bir kişilik kazanmaya başladığını düşündü. Katil, Schnitzler'in komedilerindeki hafife alan, çalçene bir konuşmayla cina-yetini yargıcıyla tartışıyordu. Başka hiç bir ülkede, hiç bir şehirde, Franz Josef'in ordusunun subayları dışında başka hiç bir insan topluluğunda bu tip bir konuşmanın geçmesine imkân yoktu. Tek eksikleri pencerenin dibinde çalgı çalan çingene orkestrasıydı bu durumda...

Düğün gecesi, Yüzbaşı Kunze Traungasse'deki kiralık dairesinde yattı. Askerî Adliye'den, Rose'un kendisini beklediğini bilerek, saat biri biraz geçe ayrıldı. Çok dolu ve uzun bir gün geçirmişti. Her zaman yalnız bir adam

olarak yaşamıştı, ama özellikle bu gece yalnızlığa ihtiyacı vardı. Titrek mum ışıklarının aydınlattığı kilise binlerce kilometre, bir yüzyıl ötede kalmıştı; gerek uzaklık, gerekse zaman açısından şu anda kendisine en yakın olan şey, az önce kendi elleriyle kendi ölüm kararını imzalayan adamdı.

Ertesi sabah Rose'a telefon ederek yolculuklarının belirsiz bir tarihe ertelendiğini bildirdi. Hiç bir cevap vermeden, hafifçe inlemesinden artık Rose'un da bir subay karısı olduğunu anladığını farkettiler.

General Wencil, Dorfrichter'in itirafıyla ilgili raporu karışık duygular içinde okudu. Sırtım okşayarak, Kunze'yi içten bir tavırla kutladı; ama yüzbaşı, bu takdir perdesinin altında kıpırdayan rahatsızlığı farkedebilecek kadar iyi tanıyordu General'i. Balayı gezisini ertelemek zorunda kaldığı için Kunze adına ne denli üzüldüğünü söylediğinde de, General'i huzursuz eden şeyin bu erteleme olmadığını anlıyordu. Görüşmeleri bittikten sonra Yüzbaşı'yı kapıya doğru geçirirken:

«Haberî Arşidük Franz Ferdinand'a bizzat vermeliyim» dedi. «Ekselans bu davaya başından beri büyük bir ilgi gösterdi; bir takım öğütlerde bulunmak isteyeceğinden eminim.»

«İzleyeceğimiz yollar bütünüyle kesinleşmiş kaunlardır. Ne gibi öğütleri olabileceğini anlayamadım.»

General Wencil özür dilercesine,

«Bir takım düşünceleri olabilir» dedi. «Her zaman söyleyeceği bazı şeyler oluyor. Şimdi Konopischt'de; ay sonundan önce Viyana'ya dönmez. Bu nedenle tren tarifelerine birlikte bir göz atalım. Beneschau'da iner, oradan bir arabayla yolumuza devam ederiz. Konopischt Sarayı'na da öğleden hemen önce ya da öğleden sonra saat dörtte gitmek gerekir. Arşidük öğle yemeklerinden sonra uykuya yatar.»

Kunze kaşlarını çatarak:

«**Biz** mi dediniz, Generalim?»

«Tabii. Senin de gelmeni istiyorum. Davanın sorumlusu ne de olsa asıl sendin; benden çok daha ayrıntılı bir biçimde anlatabilirsin. Trenin ineceğimiz istasyona varış saatini öğrendiğimizde Ekselans'ın yaveri Albay Bardoff'a telgraf çekerek onayını alırım.»

Kunze daha önceden Arşidük'le hiç karşılaşmamıştı

ve aslında karşılaşmayı da istemiyordu. Mesleğinde ilerleyebilmek için, tahtın varisinin gözüne girmesi gerektiği kanısında değildi; bunun nedenlerinden biri saygıdeğer, büyük kişilerin dostluklarının pek kolay yokolabilecek bir şey olduğunu bilmesi, ikincisi de Franz Ferdinand'ın, bu tür kişilerin en maymun iştahlı, kaprisli ve keyfi davranışlı olanlarından biri olmasıydı. Uğradığı hayal kırıklığından ötürü kaprisli olduğu sanılıyordu. Seksenlik ihtiyar, kendi kendisinin mermerden bir anıtyımışçasına kıpırdatılmadan ve zarar verilemeden, yirmi yıldır tahtta oturadursun, veliaht bir takım anlamsız, vekâlet türü görevlerle eli kolu bağlı olarak sabırsızlanmaktaydı.

Peter Dorfrichter'in itirafını ordu gizli tutmaya karar vermiş olduğu halde, nasılsa sosyalist **Arbeiterzeitung**'da çalışan bir muhabir haberi öğrenmişti. Gazetenin yeni baskısıyla halka sunulan haberi avaz avaz bağırان çocuklar şehre yayıldıkları sırada, General Wencel Albay Bardorff tan sorusunun cevabını aldı. Arşidük kendilerini iki gün sonra tam öğle üzeri kabul edecekti.

General, Kunze'ye:

«Biz yarın öğleden sonraki trenle gidelim ve geceyi Beneschau'da geçirelim, bari...» dedi. «Öğrendiğime göre Konopischt çevresindeki kırık bölge sel baskınına uğramış; belki saraya varmak için yolumuzu uzatmamız gerekir.»

Dorfrichter'in itirafının şehirde uyandırdığı büyük heyecan yüzünden sıkılan Wencel, haberin dışarı sızmasından dolayı Kunze'yi suçluyordu. Arşidük'ün kızacağından emin olduğu için bu karşılaşma kendisini adamakıllı tedirgin ediyordu. Franz Ferdinand, bir haberi kendisinden önce halkın öğrenmesini bağışlayacak bir adam değildi.

Wencel'in huzursuzluğunu sağ salim savuşturan Kunze, şimdi Rose'la arasındaki gerginliği de geçiştirmek zorundaydı. O gece, düğünden sonra ilk kez olarak, Zaunergasse'deki evde kaldı. Evliliğinin ilk gerçek gecesi bu oldu. Rose, kendi odasındaki iki kişilik yataklarında yatmalarını isterken, Kunze kiracılık günlerinde kullandığı küçük dairesinde kalmak için diretti. Kadın gözyaşları içinde isyan ededursun Kunze de böylece uysal, yumuşak huylu ve direnmekten kaçınan metreslerin her zaman aynı uysallıkta ve yumuşak huyda zevceler olmadıklarını, biraz

geç de olsa, öğrenmiş oldu. Kuşkusuz bunu öğrenen ilk erkek o değildi... Her neyse, geceyi o küçük tek kişilik yatağında geçirdi ve Troll ayaklarının ucundaki ipekli battaniyenin üstünde kendisine arkadaşlık etti.

Ertesi sabah Kunze, çalışma odasının açıldığı bekleme salonundan geçerken duvara dayalı sıraların birinden bir adam ayağa kalktı. Yüzü yabancı gelmediği halde, ismini, kim olduğunu çıkartamadı. Anlayamadığı bir nedenle adamı görür görmez, zaten bozuk olan morali daha da kötüleşti.

Adam kendisine yaklaşarak:

«Sizinle biraz görüşebilir miyim, efendim?» dedi.

Kunze:

«Friedrich Gabriel!» diyerek nasıl olup da hemen tanıyamadığına şaşıtı.

Gabriel hafifçe eğilip, topuklarını birbirine çarparak selâm verdi:

«Evet, efendim» dedi.

Kunze düşündüğünden daha ciddi, hattâ ters bir tavırla:

«Senin için ne yapabilirim?» diye sordu.

«Sizinle yalnız olarak beş dakika görüşebilir miyim, Yüzbaşım?»

Adam gayet temiz giyinmişti; hafifçe parlamış siyah takım elbisesi yeni ütülenmiş, ayakkabıları boyanmıştı, beyaz gömleği pırıl pırıldı. Yüzünde ne bir öfke, ne de kötü niyet okunuyordu. Son karşılaşmalarından bu yana biraz yaşlanmış gibiyse de, giyimi ve hali her zamanki gibi bütünü askerceydi.

Kunze, odasının kapısını açarak:

«Gayet tabii... Gel, Gabriel» dedi. Her ikisi de birbirlerine yol vererek, kapının eşiğinde biraz oyalandılar. İçeri girdiklerinde Kunze, konuğuna yer gösterip, sigara ikram ettikten sonra:

«Nasılsın, Gabriel?» diye sordu.

Gabriel sıkıntılı bir halde:

«İyiyim, teşekkür ederim, efendim» diye cevap verdi.

Yakınmamıştı. Adamın sessiz halinden rahatsız olmuştu.

«Postaneden ayrıldığını duydum. Herhalde kendine daha uygun bir iş bulmuş olacaksın.» Kendi kendine de

içinden, «Herhalde ben cezalandırılmaktan hoşlanan herifin tekiyim» diye söylendi.

«Bir bakıma öyle sayılabilir, efendim. Hadersdorf'taki büyük bir süt çiftliğinde çalışmaya başladım. Buradan yarım saatlik bir uzaklıkta. Muhasebe işlerine bakıyor, çalışmalara nezaret ediyor, hemen hemen her işi gören bir kâhya olarak çalışıyorum. Kötü bir durum sayılmaz. Özgürüm, iyi bir yerde yatıyorum, dost insanlar arasındayım. Ama yine de...» Durdu; söyleyeceği kelimeleri bulmakta güçlük çeker gibi bir tavrı vardı. «Asıl söylemek istediğim şu, efendim... Yardıma ihtiyacım var. Yeniden orduya girmek istiyorum, efendim.»

Kunze donakalmış gibi adama baktı:

«Öyle mi?» Kendini tutmasa, «Ordu'nun sana yaptıklarından sonra, hâlâ mı?» demek isterdi.

«Dün gece gazeteden Teğmen Dorfrichter'in itirafta bulunduğunu öğrendim. Bu itiraf, en ufak bir kuşkuyu bile benim üstümden atmış oluyor; bütünüyle temize çıkmış durumdayım artık... Ordu'dan tertemiz bir sicille, kendi isteğimle ayrıldım ve sivil hayatta şerefimi korudum. Yeniden ordu görevine alınmam için dilekçeyle yetkili makamlara başvurduğum zaman, sizin beni desteklemenizi istiyorum, Yüzbaşım.»

«Benim önemsiz desteğim yararlı olabilecekse çok sevinirim, Gabriel. Elimden geleni yapacağım. Eğer burnumu sokmuş oluyorsam cevap vermeyebilirsin, ama bu kararı vermenin nedenini söyleyebilir misin?»

«Tabii söylerim, Yüzbaşım. Üstelik ilginize minnettarım. Ordu'ya dönmek istiyorum çünkü kendimi yalnızca ordu'ya ait bir kişi olarak görüyorum. Yıllardır sivil hayatın içindeyim; kendimi hep sürgünde hissettim. On yaşımdan yirmi altı yaşıma kadar üniformalı insanların arasında kendim de üniformalı olarak dolaşmışım; onların dilini konuşuyor, onların kanunlarına boyun eğiyor, onların şartlarına uyuyordum.»

«Fakat bu şartları nasıl oluyor da, kabullenebiliyorsun? Hele sana yaptıklarından sonra?...» Geçmiş konusundaki hiç bir şey söylememeye karar vermiş olduğu halde, Kunze itiraz etmekten kendini alamamıştı.

«Ben uygun bulmadığım şeyleri de kabullenmesini bilecek bir eğitimle yetiştim. Bu nedenle de sivil hayata uya-

madım. Sivil hayatta her zaman doğru mu, yanlış mı sorusuyla karşı karşıya kalıyor insan. Karar size bırakılıyor; bu karardan kaçtığınız zaman görevinden kaçan bir adam gözüyle bakılıyor size. Beni korkaklıkla suçlayabilirsiniz, Yüzbaşım, sorumluluklarla yükümlü biri olmak beni yordu. Yeniden çocukluk günlerime dönebilmeyi; düşünmek, karar vermek ve düzeltmek zorunda olmadan yaşayabilmeyi özlüyorum. Bunların hepsini benim yerime başkaları yapsın istiyorum. Bilmem anlatabildim mi?»

Kunze:

«Hem evet, hem hayır» diye cevap verdi.

Aynı gün daha geç bir saatte, Prag treninde kendileri için ayrılmış kompartmanda General Wencel'e bu konuyu açmak istedi. Wencel kaşlarını çatarak:

«Bu çocuk aklını kaçırmış!» diye parladı. «Ordu'da onun gibi adamların yeri yok!»

«Onun gibi adamlar, demekle neyi kastediyorsunuz efendim?»

«Bir skandala karıştı.»

«Ne skandalı, efendim? Kendisi haksız yere suçlandı, tutuklandı ve karısı intihar etti!»

General oturduğu yerde biraz dikilerek, Yüzbaşının ses tonunun fazla yüksek ve tiz olduğunu düşündü; sonra da bu saygısızlığı görmezlikten gelmeye karar verdi.

«Karısı... Onunla bununla yatıp kalkmadı mı? Gabriel'in yeniden üniformayı giydiğini farzedelim... Moll ile, Hohenstein ile, Gersten ile karşılaşacaktır kuşkusuz. Kendisini boynuzlayan adamlar... Bütün herkes durumu bilirken, kendisi bunu dikkate almamaya mı çalışacak? Bir subay olarak onlara meydan okumak zorunda kalacak. Yapmadığı takdirde korkaklıkla suçlanacak. Her iki halde de ordu için iyi bir şey olmayacağı ortada.»

Kunze, boynuzlanan kocalar hakkında alaylı bir söz sarfetmemek için kendini zor tuttu. General konuyu değiştirdi ve Gabriel'in adından bir daha hiç söz açmadı.

Beneschau'ya gece geç vardılar ve tabii ki Ritz Oteli ayarında olmayan, Hotel zum Löwen'de gecelediler. Wencel daha önceden emirlerini göndererek kendileri için ayrılan odaların iyice temizlenmesini, yatak çarşaflarına haşa-

rat kaçırcı toz serpilmesini ve geceleri harekete geçmesi inümkün bir takım böcekleri hayal kırıklığına uğratmak üzere mobilyaların ayaklarına gaz dolu çanaklar yerleştirilmesini emretmişti. Kendilerini ertesi sabah Konopischt Sarayı'na götürmek üzere bir atlı araba kiralandı.

Kulaklarına gelen bilgi gerçekten doğrudu. Arşidük'ün oturduğu bölge sel baskınına uğramıştı. Dağlardaki karların ansızın erimesiyle, vadide kendi halinde akan küçük dere koca bir nehir halini almıştı. Yüksekçe bir yere inşa edilmiş olan saray selden korunduğu halde, bahçesinin büyük bölümü hâlâ su altındaydı. Bölgenin bütün askerî gücü çeşitli kurtarma ve yardım işlerine başlamıştı; yolları ve köprüleri onarıyorlar, sarayın bahçesindeki küçük yapma gölden çevredeki çiftliklerin bahçelerine sürüklenen balıkları topluyorlardı. Harabolmuş tarlalarının çamuru içinde besili turna balıklarının, sazanların yüzdüğünü görmek sel felâketzedeleri için basit bir sevinç kaynağı olmuştu. Oysa balıkları evlerine taşıdıklarında daha nefes almalarına vakit kalmadan askerler gelmiş ve Arşidük'ün verdiği emre göre balıkların iade edilmelerini istemişlerdi. Arabalar dolusu ölü balık sarayın gübre deposuna taşınarak sonradan gül bahçesinde gübre olarak kullanılmak üzere saman yığınlarının altında çürümeye bırakılmıştı. Kahvaltısını getiren uşağın Kunze'ye anlattıklarına bakılırsa, bu davranış iyi yürekli Çek halkının Arşidük'e beslediği zaten oldukça nazik duygularını pek arttırmamıştı tabii...

Keskin bir mart rüzgârında, çamurlu yollardan ve yıkılmış köprülerden geçerek Konopischt'e gidiş birkaç saat sürdü.

General Wencel bu saraya daha önceden de gelmiş olduğu için ana kapıdan içeri girdiklerinde yol arkadaşına ilginç bazı yerleri göstermeye başladı. Kum torbalarından yapılmış yüksek bir barikatla selden korunan dört köşe, iki katlı binayı işaret ederek:

«Burası Ekselans'ın özel müzesi» dedi.

«Kendisinin sanata düşkün olduğunu bilmiyordum?»

«Gerçekte değildir de. Sadece ejderhaları öldürdüğü söylenen St. George'un resimleriyle heykellerini toplar. Söylenenlere bakılırsa Ekselans, bu aziz kişiyle kendi arasında fark görmüyor; kendisini onunla bir tutuyormuş.»

Kunze:

«Tamam, şimdi hatırladım» dedi. «Birkaç yıl önce sanat çevrelerinde kıyamet kopmuştu. Ekselans ünlü bir ressamın bir St. George tablosunu satın almış ve amatör bir resim meraklısına, tablodaki yüzü kendi yüzüne benzetmesini emretmişti.»

General Wencel olduğu yerde biraz kıpırdandı ve Yüzbaşı Kunze'ye azarlar gibi bir bakış fırlattı:

«Böyle bir şey hatırlamıyorum.»

Saraya yarım saat kadar erken vardılar ve öğleye kadar Albay Bardoff'un odasında beklediler. Bu hiç de kötü olmadı çünkü aralarındaki gergin havanın dağılması için bu kadar bir zamana ihtiyaçları vardı.

Tam öğle vakti Arşidük'ün çalışma odasına alındılar. Masasında oturan Arşidük'ün önüne gelebilmek için bu uzun ve dar odayı sonuna kadar katetmek gerekiyordu. Masanın önüne gelince hazırol durumuna geçerek selam çıktılar. Franz Ferdinand oturduğu yerden yarı yarıya kalkarak elini uzattı ve önce General Wencel'in, sonra da Yüzbaşı Kunze'nin ellerini sıktı.

Sıkkin bir ses tonuyla:

«Geldiğiniz için teşekkür ederim, baylar» dedi. «Oturun lütfen.» Sonra Albay'a döndü ve «Sen de otur, Bardoff» dedi.

Bundan sonraki bir iki dakika boyunca, Arşidük gözlerini tavana dikip, dalgın bakışlarla kornişlerin zarif şeklini incelerken, hiç kimse ağzını açmadı. Subaylara özgü bir biçimde dik durmadığından, omuzları olduğundan daha yuvarlak ve şişmanlığı daha göze çarpıcı bir adamdı. Uzun boyluydu. Çift gerdanı, gür bıyıkları ve cansız gözleriyle, oldukça basit bir yüzü vardı. İmparatora yakışacak, uygun düşecek hiç bir özelliği olmadığı gibi, mücevherle kaplı bir tacın bile bu yüze daha değişik bir anlam kazandırmasına imkân yoktu. Kunze'ye göre bir otel kâtibinin ya da istasyon bekçisinin şapkası bu kafaya daha uygun düşerdi.

Sonunda Franz Ferdinand konuşmaya başladı:

«Teğmen Dorfrichter'in itirafını okudum. Son derece kötü bir olay oldu bu!» Sanki kornişle konuşur gibiydi; ikisine de bakmıyordu. «Bu gelişmeleri insanın gazetelerden öğrenmesi çok kötü!» Sonunda bakışlarını tavandan indirip, General Wencel'e çevirdi. «Durumu o kötü yazarlara bildirmeden önce bana söylemiş olmanızı isterdim.»

«Ne yazık ki bir haber sızması oldu, efendim. Elimizde olmadan... Bugünlerde gazetelerden hiç bir şey saklanamaz oldu.»

Arşidük ayağa kalktı. Uç subay da derhal ayağa fırladılar. Arşidük büyük çini sobanın yanına gittikten sonra ellerini sobaya dayadı:

«Basın!» dedi. «Çürümüş, liberal ve yahudi... Tek amacı monarşiyi zayıflatmak. Vakit çok geç olmadan buna bir son vermek gerek! Ne yazık ki, beklemek gerekiyor. Ama yine de insan boş boş oturup, herşeyin yok olmasını izleyemez ya!...» Dönerek konuklarına baktı. «O itiraf geri alınmalıdır!»

General Wencel sinirli bir tavırla gözlerini kırıştırdıktan sonra, sanki onun da duyup duymadığını anlamak istercesine Kunze'ye baktı. Yüzbaşı'nın şakacı ve sanki gülümser gibi bir ifade taşıyan bakışları Arşidük'ten ayrılmadı.

General Wencel'in susmayı yeğlediği anlaşılınca, Kunze:

«Ekselans Hazretleri'nin izniyle, bunun nasıl yapılabileceğini sorabilir miyim?»

Franz Ferdinand hafifçe kızarak:

«Çok kolay, Yüzbaşı» dedi. «Baskı altında itirafta bulundu. Aklî bir dengesizlik anında. Uyuşturularak ağzından böyle bir itiraf alındı... Şimdi kendisini toparlıyor ve itirafını geri alıyor!»

Kunze:

«Ama efendim, itirafta bulunurken ne baskı altındaydı ne de uyutulmuştu» diye hatırlatmak istedi. «Tam anlamıyla bilinçliydi.»

Arşidük sinirli sinirli:

«Biliyorum, biliyorum» diye cevap verdi. «Sorun o değil!»

Albay Bardoff açıklamak istedi:

«Ekselans Hazretleri, itirafın geri alınma nedenini basına nasıl bir sebeple açıklayabileceğinizi göstermek için çeşitli düşünceler ortaya attı.»

Kunze anlamazlıktan gelmeyi uygun buluyordu.

«İtiraf nasıl geri alınabilir, Albay? Ya Teğmen Dorf-richter itirafını yalanlamak istemezse?»

Arşidük sertçe sözünü kesti:

«Zorlarsınız!»

«Nasıl olduğunu biliyorsun! Onu itirafa zorlayan sen değil misin?»

«Ben değilim, efendim. Kendisinin aleyhindeki delillerle yüzleştirilmesidir gerçek neden. En son ve en önemli delil de bir subay arkadaşından siyanürü ne yolla sağlamış olduğunun ortaya çıkmasıdır. Bunun üzerine Dorfrichter daha fazla inkâra yeltenmenin boşuna olacağına karar verdi. Üstelik soruşturma da kendisini oldukça yıpratmıştı. İtirafıta bulunmasa bile suçluluğunun kanıtlanacağını biliyordu...»

«Ya suçlu bulunmazsa ne olacak?»

«Ama, kendisi suçludur, Ekselans Hazretleri. Bu konuda en ufak bir kuşku bile yok.»

Arşidük Kunze'ye doğru ilerleyerek, tam önünde durdu. Öylesine yakındı ki vücutları hemen hemen birbirine değerek durumdaydı.

«Ben bu adamın itirafını geri alması konusunda ısrar ediyorum! Silahlı kuvvetlerime böyle bir leke sürdüremem! Kesinlikle sürdürmem!»

Kunze, arşidük'ün soluk mavi gözlerinin içine dikti gözlerini. Franz Ferdinand'dan biraz daha kısa boyluydu, ama Arşidük'ün kamburca duruşu aradaki farkı kapamaya yetiyordu. İçinden «Henüz senin silahlı kuvvetlerin değil» diye düşündü. «Henüz değil...»

«Ekselans'a belirtmek isterim ki, leke sürülmüştür artık. Yüzbaşı Richard Mader'in öldüğü gün lekelenmiştir ordu. Hiç bir şey bu lekeyi silip yok edemez.»

Arşidük uzaklaşarak General Wencel'e dondü:

«Yüzbaşı ne demek istediğimi anlamıyor galiba. Siz anlıyor musunuz?»

Wencel hazırol duruma geçerek:

«Evet, Ekselans Hazretleri» dedi.

Franz Ferdinand omuzlarını silkerek:

«Öyleyse bu konuyu daha fazla tartışmamıza gerek yok» dedi. «Yolculuğunuz nasıl geçti?»

Wencel istekle:

«Çok iyi geçti, efendim» diye cevap verdi.

«Beneschau yolları hâlâ su altında mı?»

«Bazıları. Arabacımız bir takım yerlerde yoldan ayrılmak zorunda kaldı.» Sonra, imparator adayı ev sahibine

çağrısından dolayı duydukları memnuniyeti anlatmak ister gibi hızla ekledi:

«Çok güzel bir yer burası! Şahane! Hele havası! Ferahlık verici! İnsanı gerçekten canlandırıyor.»

Kunze içinden, «Eğer donmazsa tabii» diye geçirdi.

Yüzbaşı'nın anlayışsız bir tutumla Arşidük'ü sinirlendirmesine rağmen, öğle yemeğine kalmaları teklif edildi. Sofra, yemek odasında kurulmuştu. Arşidük'ün, hiç denk sayılamayacak izdivacında kendisine eş olarak seçtiği, Chotek Kontesi'nin kızı Hohenberg Düşesi masanın başına geçmişti.

Düzgün vücutlu bir kadındı; tahtından indirilmiş kraliçelere özgü soğuk ve gücenmiş bir anlam vardı yüzünde. Konuklarına (ve belki bütün insanlara) karşı tutumu dikkatli bir gözlemcilik olarak özetlenebilirdi. On yıldır süregelen evliliği boyunca daima düşüşlerini uman ya da bekleyen kişilerin arasında yaşamışlardı. Kayıtsızlık maskesine bürünmüş yabancı bir yüzün ardında bir düşmanın bulunabileceğini aklına getirmemezlik edemezdi; ister imparatorluk ailesinden ister halktan olsun, kişilerin kimliği önemli değildi bu konuda. Bir zamanlar çevresine neşe saçan, cıvıl cıvıl bir kızken, monarşinin gözler üstünden eksilmeyen erkeğiyle evli bulunması kırk iki yaşına geldiğinde kendisini yıkılmış bir sürgün olarak hissetmesine yol açmıştı. Büsbütün terkettiği kendi dünyasından, ayrıca bütün girebilme umutlarını yitirdiği kocasının dünyasından ayrı, tek başına bir yerde yaşamaktaydı. Kendisini evinde saydığı tek yer Konopischt'ti. Buradayken, taparcasına sevdiği bir adamın karısı ve üç çocuk anası bir kadın olabiliyordu. Dışarıya ufacık bir adım attığı an vahşi ve utanç verici bir İspanyol etiketini takınmak zorunda kalıyordu; bu sıfatlarla sanki her dakika kendi düşük soyluluğu hatırlatılmak isteniyordu.

Masada dokuz kişiydiler: Arşidük, düşes, Albay Bar-doff, şatonun papazı, düşesin kadın yardımcısı, arşidükün yaveri, General Wencel, Yüzbaşı Kunze ve Mr. Linton isimli bir İngiliz botanik bilgini.

Papaz, yemek öncesi duasını yaptı, ama bunu her zamanki basit biçimiyle değil de ciddî ve ağır bir vaiz olarak okudu. Arşidük ve düşes kımıldamadan oturuyorlardı, sanki kendilerinden geçmişçesine gözlerini yummuşlardı;

yüzlerinde heyecanlanmış, coşmuş kişilerin ifadesi belirmişti. Kunze içinden «Allah allah» diye söylendi. «Tabaklarına konulmuş o güzelim sıcak çorba soğuyadursun, yemek masasında Tanrılarına yaklaşmaya çalışıyorlar?» Sonunda dua bitti. Kunze'nin, Protestan olduğunu sandığı İngiliz bilgin dışında herkes istavroz çıkarttı. Ev sahibesiyle Arşidük yaşanan dünyaya döndüler.

Mr. Linton'un bulunması nedeniyle masada İngilizce konuşuluyordu. Düşesin İngilizcesi ne kadar iyiye, Arşidük'ünki o kadar kötüydü. Bilgin Konopischt'e, Franz Ferdinand'ın hayatının bellibaşlı amaçlarından olan bir isteğini gerçekleştirmede kendisine yardımcı olmak üzere çağırılmıştı; siyah bir gül yetiştirmektir bu amaç.

Düşes kendilerine bilgi vererek:

«Geçen yıl neredeyse başarılı oluyorduk» dedi. «Bir **Rosa rugosa** türüyle bir **Rosa canina** türünü birleştirerek kömür siyahına benzeyen bir tomurcuk elde ettik. Ne var ki tomurcuk açtığı zaman içindeki petallerin koyu kırmızısı, morumsu bir renkte olduğunu gördük.»

Arşidük:

«Çok güzeldi, ama siyah değildi» diye ekledi.

Düşesin refakatçiliğini yapan yaşlı Çek kontesi:

«Siyah güller için söylenen ilginç bir rivayet vardı, neydi o?» diye söze karıştı.

Arşidük kaşlarını çatı; düşes de parmağını dudağına götürerek susmasını işaret etti. Ama herhalde Çek kontesi durumu farketmemişti ki, konuşmasını sürdürdü:

«Ah, evet evet, şimdi hatırladım. Siyah bir gül açtığı anda bunu önce bir cinayet, sonra da savaş izlermiş söylendiğine göre...»

Franz Ferdinand Almanca olarak kadına neredeyse haykırdı:

«Bu, hayatım boyunca duyduğum en saçma palavra. Bundan böyle, benzer saçmalıkları tekrarlamamanızı rica ediyorum, Kontes!»

Arşidük'ün morali bozulmuştu bir kez; yemeğin sonuna kadar da böyle süreceğe benziyordu. Şimdi öfkesini Kunze'ye yöneltmişti.

«Sizden bir şeyin doğruluğunu öğrenmek istiyorum, Yüzbaşı. Teğmen Dorfrichter ilk sorguya çektiğiniz gün

ona, hakkındaki kararı kendisinin verebileceğini söyleyerek, tabanca verdiniz mi?»

Soru, Kunze'yi bir an için afallattı. Sonunda:

«Özür dilerim, Ekselans Hazretleri, ama buna benzer bir olay hatırlamıyorum.» dedi.

Arşidük bu yalanlamayı duymazlıktan geldi.

«Eğer kendisini vurmuş olsaydı, dinsel törenler yerine getirilemeden gömülmüş olacaktı. Bir Hristiyan ruhunu ebedî ölüm'e mahkûm etme sorumluluğunu taşımaya istekli olabileceğinizi düşünmek beni hayretler içinde bırakıyor!»

«Ekselans Hazretleri, ben Teğmen Dorfrichter'e tabanca vermediğim gibi kendisini öldürmesi önerisinde de bulunmuş değilim!»

«Ama onun suçluluğuna herkesten önce siz inandınız.»

«El yazısı uzmanının verdiği raporu gözönüne alarak, evet, Ekselans.»

«Onun suçluluğunu kendi görevinizde yükselebilmek için bir basamak yaptınız, değil mi?»

«Tabii ki değil, Ekselans. Ordu'nun hiç bir sorgu yargıcı suçsuz bir adamın ölümü pahasına kendi görevinde yükselmeyi düşünmez!»

«Değerli bir subaydı, değil mi?»

«Öyleydi, efendim. Çok yetenekliydi. Eşsiz bir Genel Kurmay subayı olurdu. Genel Kurmay'a seçilmemiş olması ordu'nun zararınadır.»

«Savaş çıkarsa ordu'ya büyük katkıları olabilecek bir kişidir, değil mi?»

«Evet, efendim.»

Et servisi yapılmaya başlanmıştı. Bir süre Franz Ferdinand'ın bütün ilgisi yemek üzerinde toplandı. Sonra anısrızın botanikçiye döndü:

«Mr. Linton, savaş konusunda sizin ülkenizdeki genel kanı nedir?»

Adam şaşırmış gibiydi:

«Hangi savaş, efendim?» diye sordu.

«Gelecek bir savaş. Diyelim ki, İngiltere ve Almanya arasında çıkabilecek bir savaş.»

«Böyle bir şeyin olabileceğine inanmıyorum, efendim.

Yani insanların böyle bir şey düşüneceklerine demek istedim. Neden Almanlarla savaşmak istesinler?»

«Ya Alınanya ile Fransa arasında bir savaş çıkarsa ne düşünürler?»

«Bu da bizi ilgilendirmez, değil mi, efendim?»

Franz Ferdinand:

«Sanmam» diyerek kabullendi cevabı.

Mr. Linton derin bir nefes aldı:

«Bir soru sorma cüretinde bulunabilir miyim, efendim?» dedi.

«Buyrun.»

«Ekselans Hazretleri, yakın bir gelecekte büyük güçlerin arasında bir savaş çıkacağını mı düşünüyor?»

Arşidük bir iki saniye kadar durdu.

«Evet» dedi. «Bunu kaçınılmaz buluyorum. Üstelik gerekli de... Avrupa, bedeninde kötü bir çıban çıkmış bir adama döndü. Çıbanın adı liberalizm. Hattâ, daha doğrusu, bir sürü huzur kaçıracı çıban olduğu söylenebilir. Bunların yarılıp temizlenmesi gerekli; yoksa içlerindeki bakteriler damarlara yayılıp, o bedenin capcanlıyken çürümmesine yol açabilir.!»

«Ama savaş çıkması için bir neden gerekli değil midir, efendim?»

«Oh, aslında tek başına ele alındığında son derece önemsiz gözüken bazı olaylar ya da anlaşmazlıklar vardır ki, savaş çıkartmak isteyen taraf bunları şişirerek olay yapıp kullanabilir; yeter ki zaman ve şartlar elverişli olsun.»

Mr. Linton daha fazla soru sormadı; sessiz bir şaşkınlıkla tabağına bakakaldı. Yemeğin geri kalan kısmı boyunca konular bir botanikçinin rahatlıkla anlayabileceği şeylerdi yine: Kurtsuz elma üretme teknikleri ve limonlukların bakımı gibi şeyler...

Yemekten hemen sonra Wencel ile Kunze saraydan ayrıldılar.

Arabaları saray bahçesinden dışarı çıktığı sırada yüzbaşı'ya bakan general:

«Dorfrichter'in itirafını nasıl geri aldirtacaksın?» diye sordu.

«Böyle bir şey yapmayacağım, efendim.»

Wencel sesini yükseltti:

«Ne yapmayacaksın?»

«İtirafını geri aldırtmayacağım. Böyle bir şey adaletle alay etmek demektir, Generalim.»

Wencel'in, Kunze'nin cevabını hazmetmesi biraz vakit aldı.

«Arşidük'ün ne dediğini duydun. Allah kahretsin! Adanı serbest bırakmamızı istiyor!»

«Biliyorum.»

«Onun isteğini böylesine basit umursamazlıktan gelemezsin. Yarın imparator olabilir.»

«Doğru, efendim. Yarın olabilir. Ama bugün imparator değil.»

YUZBAŞI KUNZE, Zaunergasse'deki evinin çalar saati-
ni altıya kurmuştu, ama onun çalmasına daha uzun bir
süre varken uyandı. Kalktı, pencereyi açarak derin derin
nefes aldı. Sabahın bu erken saatinde esen rüzgâr yanak-
larını okşayan kaba bir eli hatırlattı. Grinzing'in bağlarla
kaplı yamaçlarından aşağı esen havada erken bir yazın müj-
desi okunuyordu. Az sonra kamburlaşmış küçük evlerin
giriş kapılarına asılan yeşil çelenkler, evsahiplerinin yeni
şaraplarını satmaya hazır oldukları anlamına gelecekti.
Bu evlerin gölgeli avlularını masalar, sıralar dolduracak
ve özellikle pazar günleri binlerce kentli, pasta kırıntısını
kaplayan karıncalar gibi Grinzing'in eğri büğrü sokakların-
da kaynamaya başlayacaktı. İnsanlar ciddi, akli başında
geldikleri şehri sarhoş terkedeceklerdi; tramvaylar armo-
nikalardan çıkan melodilerle neşelenecek, hava alkol bu-
harıyla ağırlaşacaktı.

Giriş holündeki mektup kutusundan sabah gazetesini
aldı. Ertesi gün VII. Erward gömülecekti; cenaze töreniyle
ilgili haberler gazeteyi hemen hemen kaplamış gibiydi.
Böylece büyük bir şans eseri, Dorfrichter'in Harp Divanı'na
verilmesi haberi gölgelenmiş oluyordu. Franz Ferdinand,
İmparator'a temsil etmek üzere, birkaç gün önce Londra'
ya hareket etmişti. Aralarında Kayser'in, prenslerin, Ame-
rika Birleşik Devletleri'nin eski devlet başkanı Theodore

Roosevelt'in de bulunduğu dokuz kişilik taçlı bir gurup, ta butu atlı ya da arabalı olarak izleyecekti. Kunze, buna benzer olaylarda çıkan hikâyeleri, dedikoduları ve tırnak işaretleri içine alınmış sözleri okurken, topluluğun en canlı kişinin, gömülecek adam olduğuna karar verdi. Gerçekte kendisini, neşeli, şişman krala karşı minnettar hissediyordu. Çünkü onun ölümü Arşidük'ü çok kritik bir devrede Viyana'dan uzaklaştırmıştı.

Bu Mayıs sabahı Peter Dorfrichter'in kendini nasıl hissettiğini merak etti. Konopischt'ten döndüğünden bu yana teğmenle iki kez konuşmuştu. Bu karşılaşmaların birinde Dorfrichter boşanmasıyla ilgili bazı evrakı imzalamış, ötekinde ise Kunze kendisine, Harp Divanında yer almak üzere seçilmiş subayların listesini vermişti. Dorfrichter'in hücreesine giderken, itirafını geri almasını teklif edip etmeme konusunda kararsızdı. Bilinç altına ittiği duygular neredeyse önlenemez bir hâl almıştı. Saraybosna'da idam edilen genç askerin hayali ürkütücü bir inatla Kunze'nin zihninden ayrılmak bilmiyordu. Ama öte yandan bir başka hayal de, teğmen'in Kent meydanında yürüyüşü oluyordu: Başında şapkası, sıkır sıkır sesler çıkartan mahmuzlarıyla özgür bir adam, hayatta kaldığı için coşkunca mutlu bir insan... İyi seçilmiş tek bir kelime, kanlar içindeki cesedi şehirde dolaşan neşe dolu adam haline çevirebilirdi. Öylesine basitti ki bu değişimin anahtarı. Kunze, bu değişimi sağlamak için emir almamış mıydı?... Oysa hücreye girdiği an, Arşidük'ün emrini yerine getiremeyeceğini anladı.

Dorfrichter'i, E.K. Nojine'in yakınlarda yayınlanmış bir denemesini, **Port Arthur Gerçeğini**, okurken buldu. İtirafından bu yana teğmen'e okuması için kitap veriliyor, en yakınlarınca, yani annesi, babası, kız kardeşi ve eniştesi tarafından ziyaret edilmesine, mektuplaşmasına izin veriliyordu. Marianne Dorfrichter sanatoryumdan çıkartılmıştı ve şimdi annesinin evinde kalmaktaydı; ama kocasını görmek için en ufak bir çaba harcamamıştı.

Dorfrichter'in sakin, rahatlamış, arkadaşça bir tavrı vardı artık. Ters ve huysuz tutumunu bırakmıştı; beden eğitiminden caydığı için olacak görünüşü de oldukça farklıydı. Bunların yerine doymak bilmez bir iştahla okuyordu; yeni çağın metalurji, kimya ve biyoloji alanlarında ge-

tirdiği yeniliklerin modern savaş tekniğini ne yolda etki-
leyeceği konusunda bilimsel bir yazı hazırlıyordu. Çalışma
moralini yükseltmekle birlikte, gözlerinin altında derin çiz-
gilerin ortaya çıkmasına da yol açmıştı. Zayıflamıştı; ben-
zinin sarılığı, solukluğu Kunze'ye zarif, romantik ve can çe-
kişmekte olan bir on dokuzuncu yüzyıl şairini hatırlatmış-
tı.

Kunze, hücreye son gidişinde bir saatten daha uzun
bir süre kaldı. Dorfrichter, yargıçlarının kimler olacağını
hiç merak etmediği için aslında on dakika oturması bile
yeterli olabilirdi. Kunze'nin kalmasının tek nedeni bir tür-
lü gidememesiydi yalnızca. Bu adamı seviyordu. Bir konuy-
la ilgilendiğinde gözlerinin birdenbire parıldamaya başla-
masını, uzun parmaklı, ince ellerinin hareketlerini, bacak
bacak üstüne atışını seviyordu. Ve artık duygularından
utanç duymadığı ruhsal bir duruma ulaşmıştı kendi ken-
dine. Cinsel isteklerden büsbütün uzak bir sevgi neden
günah olsun, diyordu. Bu, insana nabzının her atışında
hayatı hissettiren ve aynı anda onu derin üzüntülere boğan
bir sevgiydi.

Sadece teğmenin çalışmalarıyla ilgili konular üstünde
konuştular. Dört aylık bir yalnızlıktan sonra okumak Dorf-
richter'e, çölde susuzluktan ölen adama sunulan su gibi
gelmişti. Bütün bu süre boyunca çevik bir kişi olmuş-
tu fakat şimdi canlılık her yanından taşıyor gibiydi. Biti-
rebilmek için biraz daha zaman istiyordu; hem üstünde
çalışmakta olduğu denemeyi, hem de kıta silahlarının sa-
vunma silahları olarak kullanılmalarında yapılabilecek ye-
niliklerle ilgili düşüncelerini belirteceği tezi bitirmesi için
biraz daha zamana ihtiyacı vardı. İkinci konunun önemi
şuradan geliyordu: Saldırgan durumunda olan ön hatların,
başa çıkamayacakları güçlü bir düşman hattıyla karşılaş-
maları halinde, saldırı silahlarını kendilerini korumak için
nasıl kullanabilecekleri daha hiç kimsenin üstünde fazla
durmadığı bir konuydu. Rus sınırında böyle bir şey pek
kolay olmazdı tabii. Ruslarla savaşın en tehlikeli yönü
Dorfrichter'e göre şuydu: Başarılı bir ilk saldırıdan son-
ra Avusturya-Macaristan ordusunu, yumuşak, süngerî an-
dıran bedenine doğru çeken Rusya, acımasız, korkunç kı-
şıyla bu koca orduyu rahatça tuzağa düşürebilirdi. Öyleyse
tek çözüm yolu, bir yandan saldırırken, öte yandan savun-

ına sisteminin kurulabileceği kısa devrelerle yavaş bir ilerleme olabilirdi.

Gerçekte askerî taktiklerle hiç ilgilenmeyen Kunze konuşmanın metnini değil, anlatan sesin müziğini dinliyordu. Çok kısa süren ve bir daha yaşanmayacak olan bu an, onu mutluluk içinde bırakmıştı. Bu ses çok kısa bir süre sonra susturulacak, bu ince beden gömülecek ve Kunze de kendi ağzından çıkacak tek bir kelimenin tutukluyu kurtarabileceğini unutamadan yaşamasını sürdürecekti.

Inzibat amiri, tutuklunun yemek isteyip istemediğini sormak için girdiğinde, Kunze de gitmesi gerektiğini düşündü. Kendisini kapıya kadar geçiren Dorfrichter bir an için elini Kunze'nin omuzuna koydu. Yıllarca sonra Kunze, bu anı her hatırlayışında, yumuşak, hafif elin dokunuşunu hissedecekti.

Şimdi mayısın on dokuzuydu. Saat altı buçukta, resmî üniformalı Kunze Askerî Adliye'ye gidiyordu. Bu erken saate rağmen sokaklar şaşkınlık verecek ölçüde canlıydı. Havanın birden yumuşaması, ılıklaşması halkı kalabalık evlerinden dışarı uğratmış, parklara sürüklemişti; vaftiz olmayı bekleyen dindarlar gibi yüzlerini güneşe doğru kaldırmış park sıralarına oturmuşlardı hepsi...

Davanın görülmesi için ikinci kattaki küçük salon uygun bulunmuştu. Yetkili olmayan hiç kimse odaya yaklaşamıyordu; tutukevi bölümünü ana binadan ayıran kalın demir kapıyla, mahkeme salonu arasındaki koridora da yine hiç kimse sokulamıyordu. Binanın giriş kapısının önünde kalabalık bir gazeteci gurubu beklemekteydi. Mahkeme salonunun içini rahatça görebilen Hernalser Gürtel köprüsünün üstünde de yine büyükçe bir kalabalık birikmişti. Mahkeme salonunu doğrudan görebilen bir başka ve son yer de sokağın karşı yanındaki evin Ottakring'e bakan cephesindeki balkonuydu, Balkona dolmuş insanlar Kunze'ye konserve sardalya balıklarını hatırlattı ve parmaklıkların hepsini taşıyabilecek kadar güçlü olup olmadığını merak etti.

Saat tam sekizde, mahkeme salonunun kapısında durmakta olan iki borazancı sinyali çaldılar ve oturuma başkanlık edecek olan Genel Kurmay albayını izleyerek Viyana Garnizon Komutanı Baron von Hadauer tarafından seçilip görevlendirilen mahkeme üyeleri salona girdiler.

Onları Kunze, iki yüzbaşı, iki üsteğmen ve iki teğmen izlediler. Hepsi üniformalıydılar. Salonun bir ucundaki yüksek platforma biri diğerlerinden daha yüksek arkalıklı sekiz iskemlenin çevrelediği uzunca bir masa konulmuştu. Albay, yüksek arkalıklı iskemleyi çekti. Kunze sol yanına geçti; yüzbaşılar sağ ve sol yanlarını aldılar, üsteğmenler yüzbaşılardan yanına geçtiler, teğmenler de masanın uç iskemlelerinin başında durdular. Bütün bu ciddî sessiz oyun boyunca duyulan tek ses mahmuzların şingirtılarıyla iskemleler çekilirken ayaklarının çıkardığı gürültüler oldu. Duruşma halka açık olmadığı için kürsünün altındaki sıralar bomboştu.

İkinci bir borazan sesi inzibat amiri Koller'e, tutukluyu getirmesini bildirdi. Tutuklu, inzibat amiri ve nöbetçiden oluşan üçlü duruşma salonuna girerek hazır ol durumuna geçti. Nöbetçi, kapının dışındaki yerini alırken inzibat amiri geri dönerek dışarı çıktı, gitti. Peter Dorfrichter tek başına salonun ortasına doğru ilerledi.

Alay üniformasını, kepini giymişti; ama kılıcı yoktu. Kendine hakim gibi görüldüğü halde, ateşler içerisinde yanıyormuşçasına kıpkırmızı kesilmişti yanakları. Boş sıraların doldurduğu bölümden geçip, küçük ara kapıyı örttükten sonra yerini aldı; Albay'ın karşısında durdu, selam çaktı. Harp Divanı üyeleri ayağa kalkarak selâmını kısa baş hareketleriyle karşıladılar. Albay Dorfrichter'e belli belirsiz bir rahat komutu verdikten sonra tekrar yerlerine oturdular.

Albay, tutukluya,

«Üsteğmen Peter Dorfrichter» dedi. «Harp Divanının kimlerden oluştuğu konusunda bilgi verildi mi size? Adlar ve rütbeler gibi...»

Sanık kesik kesik konuşarak:

«Harp Divanının kimlerden kurulduğu konusunda gerekli bilgi verildi, efendim» diye cevap verdi.

«Bu Divan'ın herhangi bir üyesi ya da üyelerinden birkaçı hakkında bir itirazınız var mı?»

Dorfrichter, uzun masanın ardından bomboş bakışlarla kendisini süzen sekiz yüzü gözleriyle taradı. Kunze'nin bakışlarıyla karşılaşınca, bir iki saniye durakladı. Yüzündeki ciddî ve katı ifade belirsiz bir gülümsemeyle aydınlandı; Kunze'ye garip, alaycı bir gülümseyiş gibi geldi bu.

Alman mizah yazarı Wilhelm Busch'un Max ve Moritz isimli kötü oğlanlarını hatırlatıyordu sanki.

Dorfrichter cevabını düzgün, askerî konuşma biçimiyle verdi:

«Bu divan'ın hiç bir üyesi hakkında itirazım olmadığını saygılarımla bildiririm, efendim.»

Albay hafiften içini çekti. Buraya kadar iyi... Subaylara işaret etti; hepsi ayağa kalktılar. Konuşmaları yazmakla görevlendirilen Teğmen Heinrich, Harp Divanı önünde yemin etmek üzere öne doğru ilerledi.

Subaylar yeniden yerlerini aldılar. Masanın, kendi önüne gelen bölümüne düzgünce yerleştirmiş olduğu evrakın en üstünde duran dosyayı eline alan Yüzbaşı Kunze, oturmadı ve iddianameyi okumaya başladı. Suçun anlatılmasından sonra, ele geçirilen delilleri sundu; ardından da sanığın itirafını okudu.

Dorfrichter, anlatılandan çok daha güzel fıkralar bilen bir adamın saygılı sabırsızlığı içinde iddianamenin okunmasını izledi. Ortalarına doğru albay, sanığın da oturabilmesi için, Kunze'den oturmasını istedi. Dorfrichter, bu düşünceli tutum nedeniyle teşekkürlerini belirttikten sonra ayakta durmak istediğini bildirdi. İsteği yarı şaşkın bir kaş çatışla kabul edildi.

Albay:

«Üsteğmen Peter Dorfrichter, 5 Mart 1910 günü sorgu yargıcı Yüzbaşı Kunze'ye yaptığınız itirafın doğru olduğunu kabul ediyor musunuz?»

Dorfrichter yavaş yavaş, kelimeleri neredeyse heceleyerek cevap verdi:

«Albayımın izniyle bildirmek istiyorum ki, 5 Mart 1910 günü sorgu yargıcı Yüzbaşı Kufize'ye yaptığım itirafın doğru olduğunu kabul etmiyorum.»

Kelimelerin taşıdığı anlamı ilk kavrayan Kunze oldu.

Albay, sürekli gözlerini kırpıştıra kırpıştıra sol gözündeki monoklün düşmesine sebep oldu. Şık gala üniformaları içindeki altı subay, mumyalar müzesindeki kişilerden farksız bir biçimde hareketsiz duruyorlardı.

Albay parladı:

«Neler saçmalıyorsun, Teğmen? İtirafını geri almak mı istiyorsun?»

«İzninizle, suçlu olmadığımı savunmak istiyorum!»
Dorfrichter'in cevabı yüksek sesle çıkmıştı.

«İtirafını geri mi alacaksın... Neden?»

Dorfrichter, gözlerini Albay'ın gözlerinin içine dikti:

«İtirafımı geri alıyorum, çünkü baskı altında ve zih-nî bir dengesizlik anında yapılmıştı o itiraf.»

Kunze, başını geriye doğru eğerek, gözlerini kapadı. Kelimeler hiç yabancı gelmemişti, ama bir şeyin eksik olduğunu hissetti. Bir iki saniye kafasını kurcaladıktan sonra benzeri cümlelerin tamamı da aklına geldi: 'Baskı altında, zihnî bir dengesizlik anında ya da uyutularak bu itiraf ağzından çıkmıştır...'

Albay monoklünü yeniden gözüne takarak iyice yerleştirdi.

«Pekâlâ, şimdi söylemek istediğin başka bir şey var mı?»

«İzninizle söylemek isterim ki, efendim, bana yöneltilen suçlamalar gerçek değildir; ben suçsuzum. İçlerinde ikişer tane siyanürlü hap ve birer broşür bulunan on zarfı, on subay arkadaşşıma göndermiş olmadığım gibi cina-yeti gazetelerde okuduğum güne kadar da bu konuda hiç bir bilgim, hazırlayıcıları ya da hazırlayıcısıyla hiç bir iliş-kim olmamıştır!»

«Olacak iş değil! Sen kendin, kendi isteğinle itiraf ettin!»

Dorfrichter gözlerini Harp Divanının başkanından ayırmadan yavaşça başını salladı.

«İtirafımı baskı altında ve gerek maddî gerekse manevî tam bir çöküntü anında yaptığım yolundaki sözlerimi tekrarlamak istiyorum.»

Albay soru dolu bakışlarını Yüzbaşı Kunze'ye çevirdi, onun yarı acı, yarı alaycı bir şaşkınlık taşıyan yüz ve el hareketiyle karşılaştı.

Mari Terez devrinde yürürlüğe giren askerî ağır ceza kanununa göre duruşmanın zaptı, sanık tarafından imzalandıktan sonra kendisi duruşma salonundan dışarı çıkarılıyor ve duruşma sonunda, hakkında verilen hükmü dinlemek üzere yeniden salona getiriliyordu. Harp Divanının sekiz üyesi de bu kanunun saçmalığının farkındaydılar ama ne değiştirmeye ne de itiraz etmeye kalkışamayacak kadar güçsüzdüler. Gerek savunmayı, gerekse iddiayı aynı adamın

sorgu yargıcının görevi olarak saptamış olan bu kanun, suçluluğu ya da suçsuzluğu yedi subay tarafından tartışılarak, kaderi hakkında bir karar verildiği sırada (üstelik sorgu yargıcı şimdi de mahkemenin bir üyesi görevini yüklenmiş oluyordu) sanık salonda bulunamıyordu.

Sabahki duruşmanın zaptı ölüm sessizliği içinde tamamlandı. Ayağa kalkan Teğmen Heinrich kağıtları Yüzbaşı Kunze'ye götürdü. O da tutukluya uzatarak:

«Teğmen Dorfrichter, lütfen okur musunuz?» dedi.

Dorfrichter sert bir tavırla:

«Nasıl isterseniz, efendim» diye cevap vererek kağıda uzandı.

Sayfalara hızla bir göz attıktan sonra, yine yüzbaşıya verdi.

Kunze:

«Tutanağı gerçeğe uygun buldunuz mu?» diye sordu.

«Gerçeğe uygun buldum, efendim.»

«Öyleyse imzalar mısınız?»

Masaya yaklaştılar. Kunze masanın üstünde duran kalemi alarak, mürekkebe batırdı ve tutukluya uzattı. Kalem el değiştirdiği sırada elleri birbirine sürtündü. Kunze, teğmenin elinin soğuk ve nemli olduğunu farkettiler.

Dorfrichter hızla imzasını attıktan sonra:

«Teşekkür ederim, efendim» diye bir şeyler geveledi.

Doğrularken gözgoze geldiler. Bakışları zıpkın ve balık örneği kenetlendi. Sonra yüzbaşı acıyarak gözlerini ayırdı.

Albay tutukluyu salondan çıkarttırdı. Yerden bitmiş cesine ansızın beliriveren inzibat amiri ve süngüsü takılı nöbetçi er Dorfrichter'i almaya geldiler. Salonun boş koridora bakan kapısını aralık bırakmış olmalarının nedeni duruşmaların halka açık olmasını öngören kanuna sembolik bir biçimde uymuş olmaktı.

Dorfrichter, askerce bir selam verdikten sonra çevik davranışıyla yana döndü ve kendisini bekleyen görevlilere doğru ilerledi. Uzaklaşan ayak sesleri kaybolana kadar, subaylardan hiç ses çıkmadı.

Bundan sonra Yüzbaşı Kunze, başkandan oturuma ara vermesini ve öğleden sonra saat üçte yeniden toplanılmasını teklif etti. Neden olarak, tutuklunun bu beklenmedik tutumu karşısında, duruşmada takınacağı taktikte bazı değişiklikler yapması gerektiğini söyledi. Albay teklifi

kabul edince Kunze üçüncü kattaki odasına gitti ve derhal çalışmaya başladı. Franz Ferdinand'ın Viyana'da bulunmadığını öğrendiğinde kendisini ne kadar emniyette ve kibir içinde hissetmiş olduğunu hatırlayarak, yüksek sesle küfretme ihtiyacını duydu. Arşidük'ün şehirden ayrılmadan çok önce, o ince uzun burnunu bu işlere sokmaya uğraşacağı hiç aklına gelmemişti. Yazılı evrakını ateşli, azimli bir acelecilik içinde karıştırırken, bu iki aylık zaman sürecinin kendisini düşürdüğü tuzaktan kurtulmaya çalışması, bu büyük davayı yeniden düzeltecek yöntemi bulması gerektiğini düşünüyordu sadece. Eğer Stoklaska yakındaki bir kahveden kendisi için iki tostla bir bardak şarap getirtmeseydi, bütün günü aç geçirecekti kuşkusuz.

Kunze çabucak yemeğini yerken Stoklaska:

«Ben bilmecemizi çözen anahtarı buldum galiba!» dedi. «İki hafta önce General Wencel'in, Dorfrichter'i hücresinde tek başına görmeye gittiği günü hatırlıyor musunuz? Wencel yalnız değildi. Albay Bardoff da yanındaydı.»

Yüzbaşı'nın elindeki çatal tabağın üstüne düştü.

«Yanındakinin Albay Bardoff olduğunu nereden biliyorsun?»

«Nöbetçilerden biri, bir zamanlar onun alayında görevliymiş. On beşinci Ağır Süvari Alayı. Albay'ı o tanıdı!»

Kunze, General Wencel'e oldukça içten bir küfür savurdu. Sonra hiç olmazsa içi ferahlamış olarak çatalını yeniden eline aldı.

«Buna benzer bir şey olduğunu tahmin ediyordum zaten. Arşidük imparator olduğu zaman tanrı bu ülkeye kolaylık versin! Katır inadı var adamda. Ve de katır beyni!...»

O gün öğleden sonra ve haftanın geri kalan bölümünde, ertesi hafta pazartesi gününden çarşamba gününe kadar Kunze mahkeme üyelerinin karşısında oturarak, altı aylık bir soruşturmanın sonuçlarını yüksek sesle okuyup durdu. Sürekli olarak aynı tonda çıkan sesiyle karşısındaki yedi subayı yarı uyuşuk bir hale sürüklediğini fark ediyor; onlar da uyanık kalabilmek için aynı isteği duyuyorlar, ama bütün çabalarına rağmen zaman zaman çenelerinin, altın sırmalı göğüslerine düşmesini ve çarpılan ağızlarından horlamayı andıran seslerin çıkmasını önleyemiyorlardı. Askerî ağır ceza kanu-

nunun 1768 yılında kabul edilen tüzüğü ve yürütme şekli değişmediği sürece, duruşmaların bundan daha farklı olmasına hiç bir zaman imkân yoktu. Birbiri ardınca sayfaları okurken Kunze, bir yandan da on sekizinci yüzyılın Harp Divanı üyelerinin 1910 yılındaki meslekdaşlarından daha dayanıklı ve canlı olup olmadıklarını merak ediyordu.

Pazar, hem mahkeme üyeleri hem de Yüzbaşı Kunze için özlenen bir dinlenme günü oldu. Cumartesi gecesi sesi artık hiç çıkmaz olmuştu; kağıtta yazılı olanları ancak kabaca bir fısıltıyla okuyabiliyordu. Pazar günü Rose'u da, Troll'u da hayal kırıklığına uğratarak odasından dışarı adım atmadı; bütün gün durmaksızın çalıştı. Akşamüstü geç bir saatte ufak bir yürüyüşe çıkarak Troll'un gözüne girmeyi başardı ama karısını hoşnut edememişti tabii. Rose beraber geldiği halde durmadan söylendi.

Karısının yakınıp sızlanmaları, dişçilerin frezelerini andırır biçimde bir zaman sürdükten sonra, nihayet canlı bir sinire rastlayarak Kunze'yi bağırıttı:

«Allah aşkına, Rose!... Benimle evlendiğinde gözü açılmamış bir genç kız değildin. Tam iki yıl birlikte yaşamıştık. Benim ne olduğumu anlamak için de bu süre yeterliydi sanırım. Eğer ben soğuk, kalpsiz, it herifin biri idiysem, bu sonucu neden istedin? Onun için lütfen bana aldandığını tekrarlayıp durma.»

«Hiç bir zaman bana ayıracak vakit bulamıyorsun. Artık benimle konuşmuyorsun bile.» Kadının gözleri dolmaya başlamıştı.

«Söylediklerinin hepsi ne kadar yanlış olduğunu tekrarlamaktan öteye geçmezken, seninle ne konuşabilirim ki?»

«Bu doğru değil. Sana defalarca mahkemenin ne durumda olduğunu sordum. Davalarınla ilgilenmeye çalıştım. Şimdiki duruşmanın seyrini sorduğum gibi... İşinle ilgilenmediğimi mi sanıyorsun?»

«Öğrenmek istediğin nedir?»

«Örneğin Peter Dorfrichter'in nasıl bir adam olduğu. Herkes sorup duruyor; ben hiç bir cevap veremiyorum.»

«Niçin sana soruyorlar?»

«Senin bu davayla görevli olduğunu bildikleri için. Gazetelerde onunla ilgili o kadar az haber var ki... Herkes merak ediyor.»

«Belki de bu yüzden sana bir şey anlatmıyorum. Söylediklerimi bu meraklı kişilere tekrarlamayasın diye.»

«Eğer sen istemezsen ben bir şey anlatmam.»

Bir süre ses çıkarmadan yürüdüler. Leylaklar açmıştı; kır papatyaları çimenleri süslüyordu. «Çimenlere Basmayın!» uyarılarını hiçe sayan Troll güvercinleri kovalamaya uğraşıyordu. Rose sorusunu tekrarladı:

«Nasıl bir adam?»

«Kim nasıl bir adam?»

«Peter Dorfrichter!»

Kunze durdu; dönerek Rose'un yüzüne baktı:

«Yetenekli, cesur, hayal gücü kuvvetli, inatçı ve vicdan denen şeyden nasibini almamış bir adam... Hazreti İsa'yı yeni baştan ve daha sağlam bir biçimde çarmıha gerebilmek için sık saflar halinde yürüyen mızraklı, kalkanlı Roma lejyonlarının arasından kendine yol açarak onu çarmıhtan indirecek bir adam; öyle ki İsa bir daha dirilemesin... Dorfrichter'in gözüne hoş görünebilecek tek barışsever, ölü bir barışseverdir. **Dünyada Barış** sözü ölümle cezalandırılabilmelidir.»

Rose'un tepkisi sıkın bir kaşlarını çatış oldu:

«Böyle kötü kötü konuşma. Tedirgin oluyorum.»

Duruşma pazartesi sabahı saat sekizde başladı; Kunze yazılı metnin kalan bölümünü okumayı sürdürdü. Salı sabahı oturuma geçilmeden önce üyelere askerî ağır ceza kanununun cinayetlerle ilgili ve benzeri suçlarda öngörülen cezaları bildiren paragrafları yeniden incelendi. Sonunda Yüzbaşı, masanın üstünde duran kanunî kağıtları bir yana iterek, delillerin neler olduğunu özetledikten sonra bunlara kendi görüşlerini de ekledi. Rahat bir tavırla ve önündeki notlara hiç göz atmadan heyecanla konuştu. Dört gündür süregelen tekdüze ifadeden sonra bu güzel, kolay anlaşılır ve etkili konuşma kurul'u uyuşukluğundan çıkarıp kendine getirmesi sonucu ilgiyle ve içtenlikle dinlendi.

Kunze tutuklunun kişiliğini tanımladı; geçmişini, çocukluğunu, eğitimini ve Harp Akademisi'ndeki çalışmalarının niteliğini, görevindeki durumunu anlattı. Dorfrichter'in olağanüstü yeteneklere sahip bir kişi, seçtiği hayatta çok parlak bir isim olabilecek güçte insan olduğunu söyledi.

Onun zekâsında ve onun görev anlayışındaki bir adamın Genel Kurmay'a alınmamasının ordu'nun zararına bir davranış olduğunu ekledi. Kendi kanısınca, işlenen bu hatanın nedeni, geçmiş yüzyıllarda yalnızca savaş alanlarında, göğüs göğüse savaşların yapıldığı günlerden kalma bir anlayış sonucu bedenî güce, akıl ve zekâdan daha çok önem verilmesiydi. Modern savaş tekniği Dorfrichter gibi kişilere ihtiyaç gösteriyordu oysa; döğüşkenlerden çok bilim adamlarına, politikacılara, ileri görüşlü kimselere, yeni yüzyılın büyük keşiflerine ayak uydurabilecek güçte adamlara gerek duyulmalıydı.

Kunze, canlı, parlak renklerle Dorfrichter'in portresini çizdikten sonra cinayete karar vermesini ve uygulamaya girişmesini başlatan motifleri anlatmaya girişti. Tutuklu'nun, kendisinin suçsuz olduğunu ileri sürmesine rağmen aynı anda savunucusu olduğunu unutarak sürekli onun suçluluğunu anlatıyordu. İtirafı doğruydı, yalan olan itirafı geri alış nedeniydi. Kaldı ki, itirafı olmasa bile elde bulunan deliller suçluluğunu kanıtlamaya yetecek güçteydi. Napolyon'u andıran hırslı yapısı normal insanlar için düzenlenmiş kavram ve kuralların kendisine hitap etmediği inancıyla birleşen kendini beğenmişlik onu rahatlıkla bu yöne itmişti. Ama davranışının yanlışlığını anlamaktan aciz olması kendisini suçluluk durumundan kurtarabilecek bir şey değildi.

Dorfrichter'in tattığı hayal kırıklığı ve haksızlık duygularından tutun da, aralarında bir zamanlar kendi hayatını kurtaran birinin de bulunduğu on arkadaşına uygun gördüğü korkunç ve azap verici cinayet planına kadar cezayı hafifletici ya da ağırlaştırıcı her türlü belgeyi mahkeme kuruluna sunan Kunze, çarşamba sabahı tutuklunun cezalandırılması talebinde bulundu. Herhangi bir kesin delilin ele geçirilememiş olması ve sanığın itirafıta bulunmayarak, suçsuz olduğunu ileri sürmesi (Kunze'nin yorgun sesi itirafa gereken ilgiyi çekememesine yol açmıştı) Askerî Ağır Ceza Kanunu'nun 212. maddesi gereğince ölüm ve müebbed hapis cezalarının verilmesini engelliyordu. Ama çok güçlü bir takım delillerin bulunması nedeniyle, Yüzbaşı Kunze Harp Divanı'ndan sanığın suçluluğuna karar verilmesini, askerî bir ceza evinde çekmek üzere yirmi yıl ağır hapse mahkum edilmesini istedi. Yerine oturduğunda hayatı bo-

yunca kendisini hiç bir zaman bu kadar boş ve bitkin hissetmediğini farkettti.

Kunze, monarşinin, zindanları andıran askerî cezaevlerinde geçirilecek yirmi yılın ölüm cezasına yakın, hattâ ölüm cezası bile sayılabileceğini çok iyi biliyordu. En sağlam yapılı bir tutuklunun bile öldürücü bir hastalığa kapılması ya da sinir bozukluğu içinde kendini kaybetmesi sık sık duyulan olağan bir şeydi. Güçlü bir erkeği, bir insan yıkıntısı haline çevirmek için birkaç yıl bile yeterliydi. Affa uğrasa bile, hiç bir zaman kendisini toparlayamazdı; kaldı ki bu aflar pek kolay sağlanamazdı ve tutukluların çoğu ya bu süreyi orada tamamlar ya da tahta bir kutunun içinde hücrelerini terkederlerdi. Kunze yirmi yıl sonra Dorfrichter'in nasıl olabileceğini düşünmeye çalıştı: Felçli? Erken bunamış? Veremli? Güçlkle hayatını sürdürür durumda? Şimdi de mahkeme kurulunun, kendi önerdiği cezayı kabul etmeyerek beraat kararı vermesiyle, öneriyi haklı bulup tutukluyu bu cezaya mahkum etmesi istekleri arasında bocalamaya başlamıştı. Saraybosnalı emireri kızgın bir anında komutanına el kaldırdığı için kurşuna dizilmişti. Eğer Peter Dorfrichter beraat ettirilecek olursa, hem bu erin hem de «ülkenin ve ordunun selâmeti için» olduğu söylenerek imparator adına daha bir sürü kişinin idamı cinayet anlamını kazanacaktı. Üyelerin bazılarının kulağına, Franz Ferdinand'ın beraat kararından hoşnut kalacağını fısıldanmış olduğundan kuşkusu yoktu. Bir kişinin kölesi olma düşüncesini savunanların mı, yoksa doğruluk yolundan ayrılmayanların mı ağır basacağını merak ediyordu.

Albay, mahkeme üyelerine davayı bütünüyle anlayıp anlamadıklarını sordu ve herhangi bir ek bilgi isteyip istemediklerini öğrenmeye çalıştı. Bunun üzerine teğmenlerden biri Yüzbaşı Kunze'den emireri Boka'nın Castelnova sahilindeki olayı anlatan ifadesini ve sanık Dorfrichter'in bu olayı kendi açıklayış biçimini yeniden okumasını rica etti. Kunze istenileni yerine getirdikten sonra Albay, bir noktanın iyice açıklanmasını istedi: Dorfrichter'in, Teğmen Vanini'den siyanür çubuklarını alma olayındaki ayrıntıları kesinlikle anlayamamıştı. Kunze bu bölümü de yeniden okudu.

Bu iş de bittikten sonra Albay, sorunun resmî incele-

niş biçiminin böylece sona ermiş olduğunu bildirerek duruşmanın devamı süresince gösterdiği örnek tutumdan dolayı Yüzbaşı Kunze'ye teşekkür etti. Mahkeme üyelerinin bütün ayrıntıları, gerekçeleri, delilleri dikkatle tartmaya hazır olduklarını bildirdi.

Askerî Ağır Ceza Kanunu gereğince, yedi yargıç üye bundan sonra tam bir yalnızlık içinde, kendi vicdanları dışında hiç bir sese kulak vermeden olayı düşünüp tartmak üzere tek başlarına birer odaya kapatılıyorlardı. Yargıçlardan biri kararını verince odasının kapısına içerden hızla vurarak kendisini bekleyen nöbetçi askere hazır olduğunu bildiriyordu. Ama mahkeme üyelerinin hepsi, kararlarını verdiklerini aynı yöntemle bildirene kadar içeride bekleme-ye devam ediyordu.

Saat on biri beş geçe yedi yargıç üye, albayın önderliğinde yeniden salona girdiler. Bir saatten uzun bir süredir kendilerini beklemekte olan Yüzbaşı Kunze, büyük bir dikkatle yüzlerini incelemeye çalıştı. Vermiş oldukları karar yalnız Dorfrichter'in değil, onun kaderini de etkileyecekti. Onlar son sözlerinin ne olacağını düşünürlerken Kunze de kendi sorunlarıyla başbaşa kalmıştı. Bunalımlarından, çelişkilerinden kurtulmak için bir yol bulması gerektiğini biliyordu; ama daha da önce Rose'un leylak ve ekşimiş süt kokan yumuşak yatağından kurtulma yolunu bulması gerekiyordu. Kendini artık iyice tanımış ve «Neysem oyum işte...» diyecek bir noktaya varmış olmanın huzurunu tatmıştı artık.

Yedi üye yerlerini alarak gerekli talimatı beklemeye başladılar. Kunze, oturuma ne yolda devam edileceğini kendilerine anlattı. Divan'ın her bir üyesinin, ki kendisi de buna dahil olacaktı, tek bir oy kullanma hakkı vardı. Yalnızca Harp Divanı başkanı iki oy verebiliyordu. Kararların yüksek sesle söylenişine en alt rütbeli subaydan başlanacak ve herkes sorgu yargıcının önerdiği cezadan daha ağır ya da daha hafif bir ceza seçme olanağına sahip bulunacaktı. Bu yolla yükselen rütbelere göre kararlar bildirilecek, en son olarak kararını bildiren başkanı, sorgu yargıcının tekrar edeceği ceza önerisi izleyecekti. Eğer sunulan ceza önerileri birbirlerinden farklı olursa, bunlar bir sıralamaya bağlı tutulacak, en hafifinden en ağırına doğru yapılan bu sıralamada beşinci ceza son ve kesin karar olarak kabul

edilecekti. Harp Divanı üyeleri kendi kararlarının ve oy durumunun ne olduğunu bir daha hiç bir biçimde açıklamayacaklarına dair and içerek yemin ettiler.

Albay işaret edince en genç teğmen ayağa kalktı ve «Suçlu Değildir» sözü sessizlik içinde çınladı. Yeniden yerine oturduğunda gözlerini meydan okurcasına salondaki boş sıralara dikti; onlardan yükselecek bir itirazı bekler gibiydi. Beraat isteğini derin bir sessizlik izledi. Sonunda sorgu yargıcı Kunze, Albay'a başıyla işaret verince Albay ikinci teğmen'e kararını bildirmesini söyledi. Subay ayağa kalktı ve sanığı suçlu bulduğunu bildirerek yirmi yıl ağır hapsini istedi. Her iki üsteğmen de sanığın suçluluğu konusunda kendisiyle aynı düşüncedeydiler ama on yıllık bir ağır hapis cezasını yeterli buluyorlardı. Genç yüzbaşı Dorf-richter'i beraat ettirdi. Üyelerin geri kalanı Kunze'nin önerisini olduğu gibi kabullendiler.

İki beraat kararını iki on yıl ağır hapis önerisi izlediğine göre geriye kalan altı yirmi yıl ağır hapis cezası son ve kesin hüküm olarak kabul edildi.

Kunze'nin ilk düşüncesi bu duruşmanın altı gün değil de sanki altı yıl sürmüş kadar uzun olduğu izlenimiydi; sonra sonuçtan memnunluk duyması gerektiğini düşündü. Bu sadece kişisel bir zafer değildi; aynı zamanda adaletin Makyavelci güçlere karşı kazandığı bir zafer olarak da kabul edilmeliydi. Yüzbaşı Richard Mader'in korkunç ölümünün, tam olmasa bile, hiç değilse bir dereceye kadar intikamı alınmış oluyordu. Arşidük, Kunze'yi sanığın ifadesini geri almaya ikna edemediği gibi, Harp Divanını etkilemeyi de başaramamıştı. Beraat kararlarında yine de Arşidük'ün parmağı olabilirdi. Ama değil mi ki artık vicdan ve ahlâk bu zaferi kazanmış bulunuyordu, öteki ihtimaller üzerinde durmaya gerek yoktu. Hiç değilse şimdilik zafer kazanılmıştı; çünkü meselenin çabuk unutulmayacağını bilincindeydi. Yeni imparator tahta geçtikten sonra kendisinin Rus ya da Sırbistan sınırındaki en ücra garnizonlardan birine atanacağını çok iyi biliyordu.

Kararın sanığa ve kamuoyuna bildirilmesinden önce, imzalanıp mühürlenerek, İkinci Ordu Komutanı General Versbach von Hadauer'in onayına sunulması gerekiyordu. Kararı onaylamak, değiştirmek ya da sanığı affet-

mek, Viyana Garnizonu'nun komutanı olması gerekçesiyle, onun yetkisi oluyordu. Kıdemli yüzbaşıyla birlikte teğmenlerden biri, Askerî Adliye Binasının önünü dolduran meraklı halk ve gazeteci kalabalığını güçlükle yararak dosyayı komutanlığa götürdüler. Harp Divanının iki üyesinin mahkeme binasını terketmeleri, kalabalığa sanık hakkındaki kararın verilmiş olduğunu anlattığı için derhal söylentiler çıkmaya başladı ve idam kararının verildiği ortalığa yayıldı. İki subay daha komutanlığa girme fırsatını bulmadan bulvar gazetelerinden biri ikinci baskı yaparak büyük manşetlerle «DORFRICHTER ÖLMELİDİR!» diye haykırmaya başlamıştı. Bundan kısa bir süre sonra çıkan ve Viyana kulüplerinde, kahvehanelerinde son hızla yayılan bir söylentiye göre ise Peter Dorfrichter'in General Versbach von Hadauer tarafından affedileceği bildirilmekteydi. İyi haber alan kaynaklardan sağlandığı iddia edilen bu dedikodu Baron'un af gerekçesi olarak ileri sürdüğü şeyleri bile kelimesi kelimesine tekrarlıyordu. Bütün bunlar olup biterken, her şeyden habersiz Versbach von Hadauer, Sacher'de oturmuş, kızarmış ördek eti, taze bezelye ve salatalıktan oluşan öğle yemeğini rahat rahat yemekle meşguldü. Yaveri, komutanlığı otele bağlayan direkt telefonla kendisini arayıp, Dorfrichter'in kararının getirilmiş, olduğunu bildirince yemeğini büyük bir hızla bitirip, derhal çalışma odasına döndü.

«Karar onaylanmıştır; hüküm sanığa ve kamuoyuna bildirilebilir» yazılı bir kağıt iliştilmiş karar dosyası yenden Askerî Adliye binasına döndüğü zaman saat üçü bulmuştu.

Kunze yemeğe çıkmamış, bir adam göndererek dışarıdan aldıracağı soğuk yemeğini çalışma masasının üstünde yemişti. Sonra mahkeme salonuna gitti. Düşüncelerini biraz olsun değişik bir yöne çevirebilmek için yanına Freud'un «Cinsellik Teorisi Üstüne Uç Deneme» adlı kitabını da aldı, ama aklını okuduğu şeye vermesine imkan yoktu. Gerçek sıradan bir insan, gerekse bir yargıç olarak, Dr. Freud'un hayranlarındandı, genellikle bu büyük adamın teorilerini yararlı ve aydınlatıcı bulurdu. Oysa bu kez Dr. Freud'un keskin ve çarpıcı düşünceleri bile karmakarışık zihnini kaplamış olan sis tabakası içinde kayboluyordu.

Karar dosyasının geldiği haberi, binadan çıkmadan

beklemiş olan Albay'a bildirildi. «Hüküm kamuoyuna bildirilebilir» sözü üzerine sembolik bir anlamda mahkeme salonunun kapısı ve pencereleri açıldı. Borazan çalan iki asker sanıkla inzibat amirinin geldiklerini bildiren ezgiyi üç kez tekrarladıktan sonra, önce de olduğu gibi, Dorfrichter yalnız başına salona girdi. Üstünde halâ üsteğmen üniforması ve kepi vardı; ölçülü ve düzgün adımlarla mahkeme üyelerinin önüne kadar ilerledikten sonra durdu ve Başkan'a döndü. Başı hafifçe geride, gözleri ileri bir noktaya dikili olarak dimdik durdu. Bakışları, başkanın grileşen saçlarından, hattâ imparatorun çerçeveli fotoğrafından da daha gerilerde bir yere takılmıştı sanki. Sinirlerine hakim görünüyordu; duyduğu şiddetli acıyı ele veren tek şey hasta, soluk rengiydi. Süratli bir hareketle şapkasını çıkartıp, sol kolunun altına aldıktan sonra hazırol durumuna geçti ve üyeleri mekanik bir tavırla selamladı.

Kısa bir sessizlik oldu; sonra Albay iskemlesini geri çekerek ayağa kalktı. Masadaki öteki yedi erkek kendisini izlediler. Başkan, ceza kararının bulunduğu mühürlü dosyayı alarak Yüzbaşı Kunze'ye uzattı; sonra kılıcını çıkarttı. Bu, borazan çalan askerlere verilmiş bir işaretti. Kasvetli, hüznün verici, ağır ses mahkeme salonunda ve koridorda üç kez yankılandı, açık pencerelerden dışarı süzülüp sokak gürültülerinin arasında yutularak söndü. Çok hafif de olsa, karşı evin balkonundakiler bu sesi duyabildiler, ama köprünün üstüne birikenlere ulaşmasına imkân yoktu.

Borazan sesini trampetçilerin çıkardıkları trampet gürültüsü izledi. Bütün bunlar olurken, Peter Dorfrichter hazırol durumundaydı. Kunze dosyayı açtı, gevşek olarak birbirine iliştilmiş sayfaları çıkarttı ve özellikle duygudan uzak, tekdüze olmasına çalıştığı sesiyle kağıtları okumaya başladı.

«Harp Divanı tutukluyu suçlu bulmuş ve kendisini askerî bir ceza evinde yirmi yıl ağır hapse mahkûm etmiştir.»

Hüküm okunurken, Dorfrichter'in gözleri Kunze'nin yüzüne dikilmişti. Kararın açıklanması sırasında göz kapakları belirsizce titredi, yüz adaleleri hemen hemen farke dileyemeyecek kadar hafif kasıldı; bunun dışında hiç bir tepki göstermedi. Yine bir borazan sesi törenin sona erdiğini bildirdiğinde son derece düzgün bir selam çaktı, örnek

bir yan dönüşten sonra salondan dışarı çıktı. Koridorun taş zemininde bir süre yankılanan üç çift ayak sesi, gide-
rek hafifledi. Tutukluyla nöbetçi erin ardından kapanan
ağır demir kapının tanıdık gürültüsü duyuldu.

Dava sona ermişti.

Gazette adlı resmî askerî gazetenin 1 haziran tarihli sayısında, olağanüstü ve takdire değer çalışmaları nede-
niyle, devletin en büyük otoritesinin, Yüzbaşı Emil Kunze'yi sıra gözetmeden binbaşılığı terfi ettirdiği bildiriliyordu. Buna ek olarak ordu'nun barış yılları içinde büyük ve değerli hizmet sahiplerine verdiği gümüş madalyaya da lâayık görülmüştü. Bu onurlandırılma sonucu imparatora olan teşekkürlerini özel bir topluluk içinde bizzat bildirmesi gerekiyordu. Tabii bu kez erken bir saatte Schönbrunn'da olmayacaktı karşılaşmaları; Hofburg'da ciddî bir kabul töreninde yeniden görüleceklerdi.

Bütün bunlar ileri atılmış büyük bir adımdı ve Binbaşısı Kunze'ye Askerî Adliye'nin gelecekteki tek adamı gözüyle bakılıyordu. Ona uygun görülen bu şereften en etkilenen karısı Rose, en az etkilenen ise Kunze'nin kendisiydi.

Oldukça sayılan bir sorgu yargıcının karısı ve seçkin bir ordu çevresine mensup olmak, her önemli sosyal toplantıya çağırılmak Rose'un evlilik hayatında karşılaştığı hayal kırıklığını karşılayabiliyordu. Çünkü Kunzeler artık bir **détente**'a varmışlardı. Bütün evli çiftler gibi onların da iyi ve kötü zamanları oluyordu. Ne var ki iyi zamanlar gerçekten iyi sayılamayacağı gibi, kötülere de çok kötü dene-
mezdi.

Dorfrichter'in harp divanına çıkartılmasını izleyen günler Kunze'ye çok güç geldi, çünkü ansızın kendisini ortalıkta başıboş buluverdi. Altı aydır yaşantısının merkezini meydana getiriyordu Peter Dorfrichter ve ardında bıraktığı boşluğu hiçbir şeyin dolduramayacağını Kunze çok iyi biliyordu.

Hüküm verildikten sonra sabık teğmen'i yalnız bir kez gördü; Möllersdorf'a nakledildiği haziran günü.

Dorfrichter, Askerî Adliye binasındaki odasına getirilmişti. Sivil bir takım giymişti yolculuk için; kendisine

pek yakışmayan, bedenine iyi oturmayan gri bir elbiseydi bu. Üstünde yağmurluk, başında da yeşil bir şapka vardı. «Güle güle» demek üzere ailesinin kendisini ziyarete gelmesi bekleniyordu. Kunze de bu veda toplantısında resmî nedenlerle bulunmak zorundaydı. Ya ailenin gelmesi geciktiğinden ya da Dorfrichter'i erken yukarı çıkarttıklarından, iki adam yarım saate yakın bir süreyi odada yalnız geçirdiler. Tutuklu, Kunze'nin küçük konuşma çabalarını tek heceli kelimelerle, soğuk bir şekilde cevaplayarak ve sonra umulmadık anlarda acı saldırılara geçerek bu yarım saatı oldukça gergin bir hale soktu.

«Binbaşı Kunze sözü kulağa, Yüzbaşı Kunze'den çok daha iyi geliyor, değil mi? Bu nedenle mi benim hüküm giymemi bu kadar çok istedin?»

Bir an için Kunze ne cevap vereceğini şaşırdı.

«Ne istemesi?... Baştan aşağı suçlu bir insandın; tabii ki cezalandırılacaktın.»

«Bırak şimdi bunu! Eğer sen olmasaydın, beni beraat ettireceklerdi, **Binbaşı Kunze!**»

«Haydi saçmalama, Dorfrichter. Senin suçlu olduğunu ikimiz de çok iyi biliyoruz. İtirafını geri aldın, doğru ama bunu hangi nedenle yaptığını o kadar iyi biliyorum ki... Ayrıca şunu da gayet iyi biliyorum, yüksek mevkili birinin isteklerine boyun eğmememin karşılığı olarak bu terfi, ordu hayatım boyunca aldığım son terfi olacaktır! Onun için kendini aldatmaya kalkışma. Sen benim haris tabiatımın seçtiği bir kurban değilsin. Üstelik meslek hayatımın sönüşü olacaktır bu kararda direnmem... Ben sen değilim, Peter Dorfrichter hırs bana değil bir adamı bir kediyi bile harcatamaz, öldürtemez!..

«Eğer itirafımı geri almasaydım, beni idam ettirecektin!»

«Öyle sanıyorum...»

«Beni başka hiç bir yolla elde edemeyeceğin için mi, öldürtmek istedin?»

Kunze neredeyse, «Ne demek istiyorsun?» diye soracaktı şu tür bir konuşmayı seçti:

«Aramızdaki ilişkiler bir soruşturma hakiminin suç zanlısıyla arasında olabilecek bir ilişkidir. Başka birşey değildir. Senin için neler yapıp, neler yapamayacağım konu-

sunda aramızdaki ilişkilerin, konuşmaların büyük yararı olduğunu söyleyebilirim!»

Dorfrichter:

«Öylesine doğrucu bir herifin tekisin ki, midemi bulandırırıyorsun!» diye bağırды. «Pekâlâ, ben hergele bir adamım; ama ya sen nesin? Senin beni tuzağa düşürmek için seçtiğin ve kullandığın yolları, kızılderililer bile kullanmazdı kuşkusuz!»

Öfkesinin keskinliğini, bir yeniklik duygusu kaplar gibi olan Kunze, sözünü kesti:

«Yeter Dorfrichter. Benim için ne düşünürsen düşün, senin namına çok üzülüyorum ve içinde bulunduğun şartlarda sana bol şans dilemek istiyorum...»

«Bu dileğin sandığından daha kısa bir sürede gerçekleşebilir. Mollersdorf'da yirmi yıl geçirmeyeceğim zaten kesin... Savaş çıkar çıkmaz ben de özgürlüğüme kavuşacağım!»

Demek anlaşma böyleydi! Çok iyimser bir görünüşte değildi. Arşidük'ün yeni teklifi öz bakımından fazla değişmiş sayılmazdı.

«O halde sana artık şans da dilemiyorum. Biliyorsun ki, ben inanmış bir barışsever'im...»

Cezasında belirtildiği üzere Dorfrichter, tutukluluk süresinin ilk yılını her türlü haktan uzak olarak, tam bir yalnızlık içinde geçirecekti. Hücresi ikinci kattaydı, ama yosun tutmuş duvarları ve dar kanatlı pencereleriyle bodrumda da olsa fazla bir şey farketmeyecekti. Hüküm giydiği gün hiç bir askerî tören düzenlenmeden görevinden çıkartılmış ve subay üniformasının yerine sade bir gömlek giydirilmişti. Haftada üç kez cezaevi avlusunda kısa bir yürüyüşe çıkartılıyor; yalnız olduğu halde silahlı nöbetçilerin dikkatli gözlerinin üzerine dikili olduğunu çok iyi biliyor ve hissediyordu. Haftada bir kere de ekmek ve su tayını veriliyordu ki bu, günlük cezaevi yemeğinden daha iyi sayılabilirdi. Yazı yazmasına, okumasına ya da günlerinin tek-düzelikliğini bozacak herhangi bir uğraşta bulunmasına izin yoktu.

Dorfrichter'in Mollersdorf'a nakledilmesinden sonraki haftalar boyunca Binbaşı Kunze devamlı olarak cezaevi

müdürünü telefonla arayarak, sabık teğmenin nasıl olduğunu sordu. Eğer bir sanığa gösterilen bu olağanüstü ilgi öteki komutanı şaşırtmışsa bile, Kunze hiç aldırımıyordu. Zaten hiç bir şeye aldırmamaya alışmıştı artık... Aldırmadığı şeyler arasında bozuk evliliği de vardı. Akşamları, yemekten az önce eve gelmeyi (eğer yemeklerini yalnız yemişlerse ve gece de dışarı çıkmayacaklarsa) yemekten sonra kendi odasına çekilip, ertesi sabah ortaya çıkmayı alışkanlık haline getirmişti. Rose'la karşı karşıya geldikleri zamanlar bu yabancılaşmalarından başka şey söz konusu olmuyordu. Kadının aşırı Katolik olması boşanmayı kesinlikle konu dışı bırakıyordu. Hattâ ayrı yaşamak bile kadının kabul edemeyeceği bir şeydi. Kunze'nin tek umudu bir gün Rose'un da yılacağı ve kendisini serbest bırakacağı fikriydi.

Haziran'ın son günü haber bomba gibi patladı. Rose genellikle sabahları geç kalktığı için birlikte kahvaltı etmezlerdi, ama bu sabah kendisine en yakışan sabahlığını giymiş, yüzünü belli belirsiz bir biçimde pudralamış, yanaklarına allık sürmüş, kahvaltı masasına Kunze'den çok önce oturmuştu. Kunze odaya girdiğinde Rose'un bardaklara kahvelerini koyduğunu, ekmeklerine yağ sürdüğünü gördü.

Kadın ciddi, hattâ neredeyse acıklı denecek bir sesle:

«Sana bir şey söylemek istiyorum» diye söze başladı.

Kunze nefesinin kesildiğini hissetti. Kendisini bundan böyle serbest bıraktığını bildiren sihirli kelimelerin döküleceği konusunda en ufak bir kuşku yoktu kafasında ve heyecan içinde bu mucizeyi beklemeye başladı. Oysa Rose bir bebek beklediğini haber verdi.

Çok kısa bir süre kadına bakakaldı; dili tutulmuştu sanki. Kendilerinin de bir çocuk sahibi olabilecekleri ihtimali bugüne değin aklının köşesinden bile geçmiş değildi. Rose otuz sekiz yaşında, kendisiye otuz dokuzundaydı. Bildiği kadarıyla Rose bugüne kadar hiç hamile kalmamıştı; hattâ ilk evliliği sırasında bile... Üstelik de bir kaç kere söz arasında Kunze'ye, bünyesindeki bir düzensizlik nedeniyle çocuk sahibi olamayacağını şöyle bir söyleyivermişti.

En sonunda telaş içinde:

«Aman Allahım, böyle bir şeyi nasıl yaparsın?» diye bağırdı.

Kadın öfkeyle:

«Ben bir şey yapmadım. Yapan sensin» diye cevap verdi.

Kunze konuşmalarının ne denli saçma ve gülünç olduğunu farkederek, gülmeye başladı; Rose ise son derece ciddiydi. Tahminine göre Rose, Viyana Garnizon kumandanının Paskalya partisinden eve döndükleri gece hamile kalmıştı. O gece Kunzeler partiden sabaha karşı saat iki-de ayrılmışlardı ve eve döndüklerinde Rose'un aklına düğünlerinden bu yana buz dolabında soğumakta olan bir şişe şampanya gelivermişti. Her ikisi de neşeliydiler. Parti geleneksel ordu toplantılarından daha farklı, daha canlı geçmiş, içtikleri şampanya zaten keyifli olan kafalarının biraz daha tütsülenmesine yol açmıştı. Hemen oracıkta, salonda sevişmişlerdi Kunze'nin hatırladığına göre. Hattâ rahatsız denecek kadar dar ve sert Biedermeier kanepesinin üstünü seçmişlerdi.

Bu anı açıklamanın etkisiyle hâlâ tam olarak kendine gelememiş olan Kunze:

«Bu yaşta çocuk sahibi olmak istiyor musun?» diye sordu.

Rose gözyaşlarına bürünüverdi yine:

«Bu yaşta demekle neyi kastediyorsun? Yetmiş yaşında değilim ya... Fakat tabii, sen kaç yaşında olduğumu da farketmeyebilirsin...»

«Rose, lütfen mantıklı ol. Çocuk yirmi yaşına geldiğinde sen, elli dokuz olacaksın.»

Rose alçak sesle:

«Çocuktan vazgeçmemi ister gibi konuşuyorsun» dedi. «Onu öldürmemi istiyorsun! İstedığın bu mu?»

Kunze sabrını tüketiverdi ansızın:

«Allah kahretsin... Rose, her zaman böyle allahın belası romantik, melodramatik havalara bürünmesen olmaz mı?... Şaşırdığım için beni nasıl suçlayabilirsin! Sen ne zamandan beri biliyordun?»

«Altı haftadır. Ama sana söylemeden önce kesinlikle emin olmak istedim»

«Hemen bir doktora gitmelisin!»

«Dün gittim.»

«Ne dedi?»

«İki aylıktan fazla olduğunu söyledi.»

Sonunda, bu umulmadık haberin acı gerçeği kafasına dank etti. Bir çocukları olacaktı. Yalnız Rose'un değil, kendisinin de olacaktı bu çocuk. Bunu düşünmek bile afallatıyordu insanı.

Hamilelik süresinde, evlilik ilişkileri değişmedi. Sadece bir tek gelişme olduğu söylenebilirdi; bu da, Rose'un yalnız kalmaktan eskisi kadar yakınmaması ve sanki karındaki bebeği yeterli bir arkadaş olarak görebilmesiydi. Ayrıca bu durumu nedeniyle Kunze kendisinden ayrı yatmak için çeşitli mazeretler ileri sürmek zorunda da kalmıyordu. Bedeninin ek ağırlığı kadına inekleri andıran bir vekar ve sükunet vermişti; ayrıca gerçekten inekler gibi ağır ağır hareket etmeye ve Kunze'nin utanarak kendi kendine itiraf ettiği biçimde, inekleri andıran bir görünüş almaya da başlamıştı: Ilık, duygulu bakışları, doymak bilmez iştahıyla şişman bir inek... Mutluluğu öylesine tamdı ki, bazan bunu Kunze'ye de açmak ihtiyacını duyuyordu; bu itiraf ile Kunze'yi kötü bir koca olmak nedeniyle duyduğu suçluluk duygusundan kurtarıyordu.

General Hartmann'ın en büyük oğluna ithafen Rudolf adı verilen küçük Kunze, 11 kasım 1911 günü doğdu. Binbaşı Adliyeden eve yeni gelmişti ki, aşçı nefes nefese kendisini karşılayarak, Rose'un doğum yapmakta olduğunu haber verdi. Ebeyi daha erken bir saatte çağırmışlardı. Doğum mütehassısı da gelmek üzereydi. Aşçının görüşüne göre hiç bir zorluk beklenmediği halde bir doğum mütehassısı çağırtmak gereksiz bir tedbirdi fakat Kunze bu konuda diretmişti; bu direnişin nedeni de Rose'un genç bir kadın olmamasıydı. Bu büyük olay kendisini mutlu kılmasa bile eğer bir terslik olursa, kendisini asla affetmeyeceğini biliyordu.

Hiç bir terslik olmadı. Oğlu dört kilodan daha fazla doğdu. Anne de bebek de son derece normal bir biçimde hayatta kalmayı başardılar.

Kunze doğum süresince Troll'la birlikte çalışma odasına kapandı. Daha sonradan nasıl vakit geçirdiğini hatırlamaya çalıştı. Uykuya dalıp, aşçının zafer dolu «Bir oğlan. Oğlan oldu!» çığlıklarıyla uyandığı yolunda bir kuşku kaldı içinde.

Oğlu olduğu söylenen kırmızımsı kahverengi küçük et topağı kendisine gösterildiğinde hayvanat bahçesindeki çok ender ve değişik görünüşlü bir sürüngenı seyreden zi

yaretçinin ilgisiyle baktı ona... Kendini kesinlikle bu olaya kaptırmamasının nedenlerini bulmaya uğraştı ve sonunda büyük bir suçluluk duygusu içinde ne şimdi ne de daha ilerde tam bir baba olamayacağına karar verdi. Kendi babasız çocukluğunu hatırlayarak, aynı kadere sürüklenen bu küçük oğlana çok acıdı. Babalıktan beklenen bütün görevleri yüklenip, bütün sorumlulukları taşıyacağına, gerçekte hissettiği kayıtsızlığı gerek çocuğundan, gerek bütün dünyadan mümkün olduğu kadar saklayacağına dair yemin etti.

Planlarındaki değişme umulmadık bir anda, ansızın, Rudolf sekiz aylıkken oluverdi. Kendisi için zorunlu kıldığı düzene uyararak, her akşam çocuğun odasına gidip, bir süre yanında kalıyordu. Atleti ve lastik donuyla beşiğinde yatan oğlan genellikle ayak parmaklarıyla meşgul bulunurdu. Güçlü, büyük bir bebektir; yaşına göre çok hareketli ve çeviktir. Babasının ayak seslerini duyunca o gün yine ayaklarıyla oynamayı bıraktı ve kimin girdiğini görmek isteyerek başını kapıya çevirdi. Yatağın yanına gelen Kunze ansızın kendisine doğru uzanan iki küçük kolun farkına vardı.

Dikkatle çocuğu kaldırdı; onun bir çiçek kadar ince ve nazik olduğunu sanırken kollarının arasındaki küçücük bedenini sert, dipdiri ve adaleli olduğunu farketti. Rudolf kollarını babasının boynuna doladı ve üniformasının düğmeleriyle, omuzundaki yıldızla oynamaya başlayarak, bir yandan da kendi dilinde bir şeyler anlatmaya koyuldu. Rose çocuğu yıkamak için içeri girdiğinde, babasından ayırmak için epey uğraşmak zorunda kaldı; Rudolf'un bu zorla ayırmaya cevabı kulakları çınlatan bir feryat oldu ve avutulamadan sessiz bir biçimde başına gelenleri kabul etmek zorunda kaldı. Odanın içinde oraya buraya hareket ettiği zamanlar, yaş dolu gözleri özlemle babasını izliyordu.

Rose:

«Seni seviyor» diye mırıldandı.

«Gülünç olma! Nasıl sevebilir? Beni daha tanımıyor bile...» diye bir şeyler geveleyen Kunze içinde bulunduğu karmakarışık ruh durumunu Rose'a belli etmemeye kararlıydı.

Rose inatla devam etti:

«Senin, babası olduğunu biliyor.»

«Bilemez! Üniforma yüzünden. Düğmeler, sırmalar, falan... Çocuklar böyle parlak şeylere bayılırlar.»

O gece yemeğe arkadaşları geliyordu. Aralarında Teğmen Stoklaska da vardı. Genç teğmen gelir gelmez, binbaşı kendisini doğru çocuğun odasına götürdü.

«Oğlumu görmeni istiyorum» dedi.

Teğmen şaşırarak, bu ses tonunda aceleci bir hal sezdi.

Rudolf banyosunu yapmış ve yeniden giydirilmiş, pudralanmış olarak yatağında yatıyor; koynundaki oyuncak ayısıyla bir monologa girişmiş yemek vaktinin gelmesini bekliyordu. Kunze teğmen'e garip bir şekilde, boğuk bir sesle:

«Yatağının yanına gidip, bir şeyler söyle» diye emretti.

Stoklaska şaşkın şaşkın binbaşı'ya baktıktan sonra emre uydu. Oğlan homurdanmayı bırakıp, umutla baktı. Stoklaska yatağın üstüne doğru eğildi:

«Arkadaş, ne haber? Bugün nasılsın bakalım?»

Çocuk gözlerini kocaman açmış, ama hiç sesini çıkartmamıştı.

Kunze kapının yanından hiç ayrılmadan:

«Kucağına al!» diye emretti.

Stoklaska yine şaşkın bir bakış fırlattıktan sonra oğlanı almak üzere eğildi.

«İnşallah elimden düşürmem. Pek iyi bir dadı sayılmam!» Rudolf kendisini saran kollardan kurtulmaya çalışarak, korkuyla bağırdı. Stoklaska, Kunze'ye döndü:

«Kucağa alınmayı sevmiyor galiba!»

Kunze sinirli bir şekilde:

«Öyleyse alma!» dedi. Yatağın yanına geldi, eğildi. Yıllar sonra, ne zaman bu anı aklına getirecek olsa, bunun hayatının dönüm noktası, adeta bir mucize olduğunu düşünür ve heyecan içinde kalırdı. Küçük Rudolf'un hıçkırıkları ansızın kesildi; aşağı doğru bükülmüş olan dudakları hemen gülümsemeye başladı; yattığı yerde dikilerek oturdu, sonra yatağının yanındaki tahta parmaklığa tutunarak hemen hemen ayakta durur bir hal aldı ve neşeli neşeli babasını selamladı.

Kunze oğlunu kucağına alırken:

«Allah, Allah... Yarabbim... Gerçekten beni tanıyor!» diye söyleniyordu.

Stoklaska kıkırdadı:

«Neden tanımasın? Babası değil misin?»

«Öyle ama yine de tanıyacağından emin değildim.»
Kunze suçluları andıran uysal bir sesle söylemişti bunları.

YIRMINCI BÖLÜM

O YAZ ÇOK güzel geçmişti. Binbaşı ve ailesi Wolfgangsee kıyısında, Strobl'e bakan bir yamaçta güzel bir villa kiralamışlardı. Rose, oğulları Rudolf, aşçı ve hizmetçi haziranın başlarında Salzkammergut'a hareket etmişler; Kunze de iznini alır almaz ağustos ayında onların yanına gitmek üzere Viyana'da kalmıştı.

Evde yalnız kalmaya aldırıldığı yoktu. Troll arkadaşlık ediyordu: Ağzının çevresindeki tüyleri hafifçe grileşen ve sessiz bir ağırbaşlılık içinde hareket eden Troll... Son zamanlarda Kunze köpeğini adliyeye de götürür olmuştu; orada hiç kimse Troll'un tüy dökmesinden şikayetçi olmuyordu. Kaldı ki, Rose da eğer kocasını elinde tutmak istiyorsa, köpeğini iyi tutması gerektiğini artık öğrenmişti.

O haziran Emil Kunze bir kez daha bekar hayatı yaşadı. Çoğu yemeklerini Weihburggasse'deki küçük bir lokantada yiyor ve havanın iyi olduğu akşamlar tramvayla kentin banliyölerinden birine, genellikle Grinzing'e gidiyordu. Adamakıllı kitap okumuştı; bunların arasında Strindberg, Gaitsworthy, Thomas Mann, Werfel, D'Annunzio ve Proust başta geliyorlardı. Yıllar sonra ne zaman bu unutulmayacak ayı düşünecek olsa (unutulmayacak olmasının nedeni bu ayın, gerek kendi, gerekse kendi kuşağının emin ve aklıbaşında geçen en son haziranı olmasıydı) aklına ilk gelen resim gölgeli bir arka avluda bir şişe

soğuk şarap içerek oturuşu oluyordu. Ayaklarının dibinde Troll yatıyor, okuduğu kitabın sayfaları Kahlenberg'den esen yasemin kokulu bir meltemin etkisiyle uçuşup duruyordu. Geç dünyaya gelmiş birkaç büyükçe civciv çevresindeki çimenlerin üstünde dolanıp duruyorlar, gün batıyor, ay doğuyor ve ev sahibesi evinden titrek ışıklı bir gaz lambası getiriyordu hemen. Uzaklarda bir yerde telli bir saz eşliğinde Leo Fall'un sevilen bir şarkısı duyuluyor, komşu avlulardan birindeki ev orkestrası Mavi Tuna Valsini çalıyor ve sokağın alt ucundan armonikayla çalınan bir Offenbach melodisi kulaklara doluyordu. Bu birbirine uymaz melodiler ıhlamur ağaçlarının hışırtıları ve evin önündeki taş yoldan geçen atlı arabaların tekerlek sesleriyle de karışarak tek bir mutlu ses halinde birleşiyordu.

Bir gece yandaki masada anne, baba ve üç erkek evlattan meydana gelen bir aile oturmuştu. Piknik çantalarını açtılar, içinden dilim dilim kesilmiş salam, sosis, beyaz peynir, tereyağ, bademli kek ve bisküvi çıkarttılar. Aile fertleri yanlarındaki masada sessiz sesiz kitap okuyan ve önünde yemek olmayan binbaşı'ya baktı bir süre. Sonunda anne bütün cesaretini toplayarak biraz salam ikram ettiği takdirde binbaşının bunu, haddini bilmez bir davranış olarak kabul edip etmeyeceğini sordu. Çok seven binbaşı onlara katıldı ve o gece Kunze'nin gözünde, Avusturya'da iyi, mutlu ve değerli olan her şeyi sembolize eden bir gece oldu. Bu geceden bir süre sonra müzik sesi kesildi; zengin yiyeceklerle dolu piknik çantaları, farklı sınıflarla, babalarla oğullar arasındaki karşılıklı sevgi ve saygı da sona erdi. Sadece kadınlar kaldı geride, piknik çantaları olmayan, yataklarında bir başlarına kalan kadınlar...

Binbaşı suikast haberini aynı arka avluda aldı. Adli-yeden çıkınca doğru oraya gitmişti; Gersten ve Prens Hohenstein'la orada buluştuktan sonra prensin arabasıyla Kahlenberg'e gidecekler ve şehre tepeden bakan Schlosshotel'in tıraşçasında akşam yemeklerini yiyeceklerdi. Saat sekizde çılgın, akli başından gitmiş bir Gersten zehirli gaz gibi Viyana'nın köşesine bucağına sinen o korkunç haberle içeri daldı: Franz Ferdinand ve karısı Saraybosna'da vurularak öldürülmüşlerdi!

Kunze'nin ilk düşüncesi ailesini geri getirtmek oldu.

«Savaş?» diye sordu.

Gersten başını salladı.

«Sanmam. Bu monarşide kim Franz Ferdinand'ın öcünü alabilmek için savaşılmaya ve ölmeye istekli olabilir? **De mortuis nil nisi bonum** (*) ama herkesin zavallı hergeleden nefret ettiğini görmezlikten gelemeyiz.

Konopischt Sarayında yenilen öğle yemeği ansızın Kunze'nin zihninde canlandı. İngiliz botanik bilgininin durup dururken bir savaşın nasıl başlatılabileceğini soruşu ve Arşidük'ün basit cevabı aklına geldi: «Aslında tek başına ele alındığında son derece önemsiz gözüken bazı olaylar ya da anlaşmazlıklar vardır ki, savaş çıkartmak isteyen taraf bunları şişirerek olay yapıp kullanabilir!..» Şimdi, yeni bir görüşle bu kelimeler insanı ürkütecek ölçüde haklı bir ileri görüşü ifade etmekteydi.

Gersten:

«Kılıcıyla öldüren, kılıçla öldürülmelidir» diye mırıldandı. «Franz Ferdinand'ın kendisi için özel olarak imal ettirdiği, Mannlicher marka bir çiftesi olduğunu biliyor muydun? Çünkü normal bir tüfek kendisinin katliam hevesini yeterince doyurabilecek güçte değildi. Avladığı hayvanlarla birlikte çektiirdiği fotoğrafları her zaman midemi bulandırırdı.»

«Tuzakla hayvan avlamada olimpiyat gümüş madalyası alan birine göre oldukça sert sözler» diye düşündü Kunze. Sonra yüksek sesle:

«İnşallah şimdi bazı kişiler onu şehit olarak kabul etmeye kalkışmaz» dedi. «Böyle olursa hiç şaşmam. Amaçlarına hizmet etmek için hiç bir şeyden çekinmeyeceklerdir.»

Suikastın yarattığı panik bir kaç gün içinde söndü ve Rose'la Rudolf Strobl'da kalmaya devam ettiler. Mektuplarında yer yer havalardan (çok sık yağmur yağıyordu), hizmetçilerden (tatil kelimesinin hakkını veriyorlardı doğrusu) ve yöredeki esnaftan (yaz konuklarını iyice yolmaya uğraşıyorlardı) yakınıyorsa da, genellikle mutluydular. Sonra ansızın Sırbistan'a ultimatom verilerek seferberlik ilan edildi. Kunze bir günlük izin alarak, ailesini Viyana'ya geri getirmek üzere Salzkammergut trenine atladığı gibi yola çıktı.

(*) «Ölülerin ardından iyi konuşulur.»

Telgraf çekmediği halde, Rose'un yola çıkmak üzere eşyaları toparlamış olduğunu gördü. Bundan önce de pek çok kereler olduğu gibi, bu kadınlık içgüdüğü kendisini şaşkınlık içinde bıraktı. Yere dökülen bir tabak sufle yüzünden isterik bir hal alıp, avaz avaz bağırarak Rose hayatlarının en ciddi bir kriz anında sakin durmayı, heyecanını belli etmemeyi başatabiliyordu.

Dünyaları, sanki dikiş yerlerinden yırtılarak parçalanıyordu. Orduda izinler kaldırılmıştı; bütün yedekler görev başına çağırılmıştı. Ülke, bahçıvan beli ile içi oyulmuş teppe şeklindeki bir karınca yuvasını andırıyordu: Herkes hareket halindeydi, tren istasyonlarında, bankalarda, postanelerde, karakolarda, tahıl ve erzak depolarında, pasta fırınlarının, kasap dükkanlarının ve bakkalların önünde kuyruklar uzuyordu. Böylesi kuyruklar oluşturmak, dizilip sırasını beklemek bir daha ortadan hiç kalkmayacak bir moda olarak kaldı.

Kunze, Viyana trenine binebilmek için ailesini Ischl'e götürmek üzere bir taksi araya dursun, monarşi Sırbistan'a savaş ilan ediyordu. Bu küçük Strobl kentinin telefonlu tek bakkal dükkanının önünden geçtiği sırada dükkan sahibi dışarıya, kaldırırma fırlatarak kollarını iki yana açtı ve «Savaş! Savaş!» diye bağırmaya başladı.

Kunze, temiz gömleği ve yeşil askılı deri pantolonuyla bu küçük adamın, parlak bir temmuz güneşiyle aydınlanan dükkanının mayolar, oltalar, şeker, posta kartları, uçurtmalar, oyuncaklar ve yazın neşesini tamamlayan benzeri eşyalar sergilenmiş vitrininin önündeki duruşunu, ağzını bir karış açarak öldürücü kelimeleri haykırışını hiç bir zaman unutmadı.

Ne sevgi, ne para kendilerine bir araba, hattâ atlı çiftlik arabası bile bulmalarını sağlayamayınca, bavullarını evsahibesine emanet ederek villada bıraktılar ve St. Gilgen'le Ischl arasında işleyen trene bindiler. Rose:

«Seni cepheye çağırırlar mı?» diye sordu.

Kunze:

«Bilmem» diye cevap verdi. «İnşallah çağırmazlar.»

Savaşmaya aldırıldığı yoktu, hattâ başkaları gittiği takdirde kendisi de gitmek isterdi; ama savaş zamanı bir soru yargıcının görevlerini düşünüp, birbiri ardına gireceği harp divanlarını, savaştan kaçanların, casusların, yeraltı

örgütçülerinin toplu idamlarını gözünün önüne getirdikçe tüyleri diken diken oluyordu. Barış zamanı yitirürlükte olan kanunlarla ahlâk felsefelerinin, bundan böyle geçerli olmayacağını biliyordu. Ordu'nun itaatkâr bir köpeği olmayacağı için kendi kararlarının yeni kanunlarla çatışacağı, uyum yolları aranmaya başlanacağı bir günün gelmesinden korkuyordu.

Ischl treni, oyuncak bir lokomotifin ardına takılmış altı konserve kutusunu andırıyordu. Beşi birden, yani baba, anne, çocuk, aşçı ve hizmetçi, vagonlardan birine güçlükle sığmaya uğraşırken küçük Rudolf:

«Nefes alamıyorum, Baba» diye yakındı. «Haydi, Strobl'e dönelim!»

Üç buçuk yaşını yeni dolduran oğlan, büyüklerine anlatmak istediği her şeyi güzel bir telaffuzla, düzgün olarak kurduğu cümlelerle söylüyordu. Alnı çok geniş, ağzı çok büyük olduğu için güzel bir çocuk sayılmazdı, fakat zeki-ydi, kişilik sahibiydi ve babasını son derece şaşırtan bir espri yeteneği vardı. Binbaşı Kunze'nin, babalık duygu ve düşüncelerine karşı duyduğu son direnme izlerini de silip süpüren bu son özellik olmuştu zaten.

Strobl'den Ischl'e gidiş kâbustan farksız, Ischl-Viyana arası ise bundan da beterdi. Vagonlar tıklım tıklım doluydu. Aslında altı saat sürmesi gereken yol on saatten de fazla sürdü, çünkü tren her istasyonda bir süre durup askerlerin ulaşımı için sağlanan trenlerin öncelikle yola çıkmasını beklemek zorunda kalıyordu. Şu görüntüler gelecek yıllarda sıkıcı bir alışkanlık kazanacaktı: Kimisi üniformalı, kimisi üniformasız oğullarını, kocalarını savaşa yollayan, gözleri yaşlı, genç ve ihtiyar bir sürü kadının acıklı ve usandırıcı görüntüsü... Bu manzaraya gerçek acılığı veren şey ise kadınların perişan durumlarının yanında genç askerlerin gürültülü kahkahalarıydı. Viyana'ya vardıklarında vatansever, milliyetçi duyguların daha da coşkun örnekleriyle karşılaştılar. İster kırmızı fesleriyle bir Bosna alayı, ister gri üniformalarıyla Macar süvarileri, ister Avusturya piyade sınıfının üstün askerleri olsun, herkes, «6 at, 40 asker» şartnamesine uygun olarak aynı keyiflilik içinde vagonları dolduruyordu. Çocuklaşan koca adamlar

muhteşem bir tatile çıkıyorlardı sanki; büyüklerden beklenen sıkıcı, ağır sorumlulukların bulunmadığı bir harikalar ülkesine gider gibiydiler...

Trende ne su ne de yiyecek vardı; koridorlarda biriken ve gittikçe kalabalıklaşan halk yüzünden tuvaletlere gitmeye de imkân yoktu. İstasyonlardaki satıcılar mallarını çoktan tüketmişlerdi. Babasının kucağında kıvrılmış yatan küçük Rudolf ağırbaşlılığı hiç elden bırakmıyordu. Askerlik çağı gelmiş iki oğlu olan aşçı, yolculuk boyunca ağlayıp durdu.

Viyana'ya gece çok geç bir saatte geldiler, ama herkes sokaklardaydı sanki. Meydan'da halk bir kaldırımdan bir kaldırıma kadar yolu kaplamış, bağılıyor, şarkı söylüyor ve İmparator Franz Josef'in, Kayser'in ve İtalyan Kralı Victor Emanuel'in resimlerinin bulunduğu bayrakları havada sallayıp duruyordu. Kalabalığın tutumuna bakılacak olursa Avusturya'nın Rusya ile savaşa girmiş olduğu sanılabilirdi. Düşmana yöneltilen tehditler, bir anda iyilik ve akıl sembolü haline gelen yaşlı imparator lehinde yapılan gösteriyle karışıyor, halk coştukça coşuyordu. Savaş kelimesi kalabalık üstünde haşhaş etkisi yaratmıştı. Bu parlak, neşeli, canlı yüzlere bakan Kunze savaşın patlayışını değil bir zaferi kutluyorlar sanki, diye düşündü.

Kunze, Strobl'den dönüşlerinden sonraki günleri ne zaman aklına getirse, kendisini kudurmuş bir sürü delinin barındığı bir tımarhaneye kapatılmış aklı başında bir adam olarak anımsıyordu. Bu hayalin biraz abartılmış olduğunun farkındaydı, çünkü hoşnutsuzluğu kızgınlığa dönüşen tek adam kendisi değildi. Savaşın ilan edilmesinden çok daha önce, mevkii dolayısıyla, basına hiç bir biçimde yansımayan bir sürü gizli entrika, olayların ardındaki gerçekleri görebilmiş ve öfkeye kapılmıştı. Halka açıklandığı biçimde bu savaşın çıkmasında Sırbistan'ın rolü olduğu konusu bütünüyle hikâyeydi. Rusya'nın suç ortaklığı dedikoduları asla kesinlikle kanıtlanamıyordu. Mihver Güçleri'nin ileri gelen politikacıları Sırbistan'a karşı ciddi bir harekete geçmeye taraftar değillerdi ve sonradan, daha dengeli bir yol seçerek, ultimatome verme kararı aldılar. Ne var ki, Conrad von Hötzendorf önderliğindeki savaş gönüllülerinin gönderdiği ultimatome, şerefine düşkün bir ülkeyi açıkça tahkir eder ve öfkeliendirir nitelikteydi.

Hötzenndorf gurubu'nun büyük hayal kırıklığına uğramasına sebep, Sırbistan'ın (bazı şartlar karşılığında) ultimatomonun on maddesinden dokuzunu kabul etmesi oldu.

Böyle olunca genel bir sessizlik belirdi. Sanki daha akli başında ve sakin olan taraf kazanır gibiydi. Kayzer'in ki de dahil olmak üzere, Mihver Güçleri'nin hükümetleri, yatışmakla dövüş başlamak arasında bocalar oldular. Ya- zık ki barış savunucuları, Avusturya'nın «güney slav ırkı tehlikesi»ni bütünüyle ortadan kaldırmak konusundaki ke- sin kararlılığını yenebilecek güçte değillerdi. Avusturya or- dusu seferber oldu ve ansızın Avrupa sınırları, düşmandan daha önce saldırıya geçebilmek için hazır durumdaki or- dularla doldu. Seksen dört yaşındaki Franz Josef savaş ila- nını imzalaması için kandırıldığında son barış şansı da yitirilmişti artık.

Genel Kurmay hiyerarşisinin bütün katları bir zafer duygusuyla dolmuştu. Sokaklardaki heyecan (biraz yatıştıktan sonra), 6 ağustos günü Rusya'nın savaş ilan etmesiyle yeniden coştı. O sırada, Belçika ve İngiltere de birleşerek Mihver Güçleri'ne karşı cephe almış bulunuyorlardı. Düş- man güçlerce çevrili bir ada durumuna düşmek gerek mo- narşinin, gerekse Almanya'nın üst kademeleri arasında gergin bir havanın doğmasına yol açtı. Sokaklardaki mutlu gürültüler artarken, savaş bakanlıklarındaki heyecan azal- maktaydı. Gösterişli saldırı, büyük ve muzaffer macera dikkatle hazırlanmış planlara rağmen, başarısızlığa uğra- maya başlıyordu. Milyonlarca askerden oluşan bir ordu'yu yayarak ilerletmek umulduğu kadar düzgün bir biçimde ba- şarılamiyordu. Tekerlekler gıcırıyor; vidalar düşüyor; ki- mi zaman makinanın bütünü dağılıp bozulma tehlikesi gös- teriyordu. Bu, yeni bir savaş tipi olarak belirliyordu, özel- likle Avusturya'nın ilk kez karşılaştığı bir savaş biçimi... Karmaşık, vahşi, mantıksız ve yüzyıllardan beri süregelen bir sisteme katlanamayan bir savaş!

Gerek Doğu'da, gerekse Batı'da en şaşırtıcı şey, düş- manın inatla karşı gelmeyi sürdürmesi, dayanmasıydı: Sal- dırıları inanılmaz bir isabetle cevaplandırıyor.

Ağustos ayı Kunze için bir veda ayı oldu. Kendisi Vi- yana'da Askerî Adliye'de kalmaya devam ederken, Viya- na Garnizonunun hemen hemen bütün subayları, arkadaş- larının çoğu çeşitli cephelere gönderiliyorlardı.

Ağustos ayının sonuna doğru bir sabah kendisini bir ziyaretçinin beklediğini öğrendi. İhtiyat askerlerinin kıta üniforması içinde Rus sınırına gitmek üzere hazırlanmış olan Freidrich Gabriel, ona veda etmek için geldiğini söylerken, gerçekte 1910 yılında yeniden ordu'ya alınmasını sağlayamayan binbaşı'ya, o zaman duyduğu büyük üzüntüyü de hatırlatmak ister gibiydi.

Geçen yılın haziranında Gabriel'in yeniden silahlı kuvvetlere katılma isteği kesinlikle reddedildikten sonra yine karşılaşmışlardı. Kendi sorumluluğu olmadığı halde kötü haberi Gabriel'e verme görevini üzerine alarak, bu kararın saçma katılığını biraz olsun hafifletebilmeye çalışmıştı. Gabriel, onu sessizce dinlemiş, hattâ böylesinin belki de en hayırlısı olduğu yolunda bir fikir bile ileri sürmüştü. Şimdi üzerinde iğreti duran bir er üniformasıyla Kunze'nin karşısında duruyordu; dudaklarında alaycı bir gülümseme vardı.

«Beni görev başına çağırdıklarında, ordu'nun yüz kârâsı olduğumu hatırlattım» diyerek kıkırdadı. «Topları doldurmakla görevlendirilebileceğim cevabını verdiler.»

Kunze öfkeden kudurmuş gibiydi.

«Bugüne kadar duyduğum en manyakça şey. Allah belalarını versin!» Homurdanarak telefonu açtı. Savaş Bakanlığında görevli yaverlerden Yüzbaşı Stolz'u aradı.

Yarım saat kadar sonra yüzbaşı'nın odasındaydı. Aynı odayı, yüz elli yıl kadar önce, İmparatoriçe Mari Terez savaş konsülüne başkanlık etmek için kullanırdı.

Yüzbaşı Stolz'a:

«Yetenekli subayların azlığından yakınıyorsunuz. Daha subaylık eğitimlerini henüz tamamlamış genç çocuklara koskoca birlikleri teslim ediyorsunuz. Sonra da birinci sınıf bir subayı erlik rütbesine indirerek, kendisini size en yararlı olabileceği mevkiden alakoyuyorsunuz!»

Böylesine doğrudan azarlara alışık olmayan Yüzbaşı Stolz sertçe ayağa kalktı ve bir katip çağırarak Gabriel dosyasıyla ilgili bütün evrakı derhal getirmesini emretti.

Kunze söze karıştı:

«Buna gerek yok. Ben size Allahın belası olayın bütününü hemen özetleyebilirim.»

Stolz:

«Ben de hatırlıyorum» dedi. «Adam bir skandala karışmıştı.»

«Hiç bir skandala karışmış değildi!» Kunze yeniden kızmıştı. Yüzbaşıya olayı kısaca anlattı. Bir saat sonra odadan ayrılırken Friedrich Gabriel yeniden üsteğmenlik rütbesiyle ordu'ya alınmıştı; eski birliğindeki görevine başlamak üzere cepheye gitme emri Kunze'nin cebindeydi.

Gabriel, binbaşı'nın dönmesini bekliyordu. Kunze kendisine emri uzatırken:

«İyi haberlerle geldim» dedi. «Mezar taşının üstüne Üsteğmen Fritz Gabriel sözleri kazılacak artık. Hatta belki de Yüzbaşı Gabriel olabilir; eğer biraz daha yaşamayı başarır da isimsiz bir mezara gömülmek tehlikesiyle karşılaşmazsan tabii...»

Gabriel gülümsedi.

«Savaşı pek sevmiyorsunuz galiba.»

«Ya sen?»

«Hayır! Ben ordu'yu seviyorum; savaştan nefret ediyorum. Korkağın teki olsam gerek.»

«Öyleyse ben de korkağın tekiyim.»

«Sanmam, Binbaşım. Bence siz ordu'yu hiç sevmeyiniz. Ve zaten beni şaşırtan da bu ya: Neden katıldınız?»

Kunze içini çekti:

«Aynı soru beni de hep şaşırtmıştır, Teğmen.»

Peter Dorfrichter'in, kabul edildiği takdirde, yeniden imparatorluk ordusuna katılarak, «İmparatoru, ülkesi ve oğluna daha iyi bir gelecek sağlaması» için savaşa girmesine izin verecek af talebi, Binbaşı Kunze'nin odasına getirildiğinde ekim ayının ortalarıydı. Dilekçe İmparator'a yazılmışsa da, İmparator'un Askeri Şansölyesi Baron Bolfras bunu binbaşıya göndererek kararı kendisine bırakmayı uygun bulmuştu.

Dorfrichter'i dört yıldır görmemişti. Görmek istemediğinden değil... Kanunî bir yol bularak genç adamı affetme düşüncesiyle için için kıvrandığı anlar çok olmuştu. Nasılsa, mantığı (kendisi aslında buna korkaklık diyordu ya...) daha ağır basarak, gerekli adımları atmadan önce

kendisini durdurmayı sağlamıştı. Giderek, yıllar geçtikçe, bu hayal, beyninin derinliklerine gömülü sıkıcı bir ağırlığını almıştı.

Şimdi Dorfrichter'in af dileği masasının üstünde durmaktaydı; kendisini ele veren o düzgün, askerce el yazısıyla yazılmıştı. Kunze bir türlü karara varamadan günlerce bu yazıya bakıp durdu.

Savaş çıktığından bu yana askeri tutukevlerinde cezalarını çeken pek çok subay ve er, sınırlarda savaşmayı kabul etmeleri şartıyla, affedilmişlerdi. Dört yıl önce Arşidük'ün ileri sürdüğü öneri şimdi gerçek bir durum kazanıyor, ciddi bir takım işlemleri gerektirerek karşısına dikiliyordu. Ama binbaşı, Dorfrichter sorununu basit bir evet ya da hayır ile savuşturacak güce gelmiş değildi. İlk önce adamla karşı karşıya konuşup, serbest bırakılmayı hakedip etmediğini anlamaya karar verdi. Çalışma programı çok dolu olduğu için, kendisinin Mollesdorf'a gitmesine imkân yoktu; bu nedenle tutuklunun Adliyeye getirilmesini emretti.

Geçen dört yıl Dorfrichter'de izlerini bırakmıştı. Saçları şimdi gri bir kahverengiye dönüşmüş, yanakları fildişi rengini alarak çukurlaşmıştı; eski görünümünün solmuş bir vesikalık fotoğrafını andırıyordu. Gözleri iyice çukurlarına kaçmış, çevreleri ince çizgilerle kırış kırış olmuştu. Viyana'dan ayrılırken giymiş olduğu sivil elbisesi şimdi epey daralmıştı; Dorfrichter'in kilo aldığı anlaşılıyordu.

Binbaşı ve tutuklu yalnız kaldıklarında Dorfrichter söze başladı:

«Buraya gelmeme izin verdiğiniz için size minnettarım, efendim. İstasyondan Adliyeye kadar süren kısa yolculuk rüya gibi bir şeydi sanki.»

Son karşılaşmalarını hatırlayan Kunze sert sözlerle, hakaretlere hazırlamıştı kendisini. Adamın zayıf ve çekingen ses tonu karşısında afalladı. Tutukevi mi değiştirmişti onu, yoksa rol mu yapıyordu? Eski Dorfrichter alttan alacak bir kişilikte değildi; küstah, atılgan, insanı öfkelen-diren, bencil bir adamdı ama hilekârlığa asla yönelmezdi. Yoksa Mollersdorf onun kişiliğini de mi etkilemişti?

Tutukluya iskemle uzatıp, bir sigara ikram etti; iskemleye oturan Dorfrichter sigarayı geri çevirdi. Yalnızlığa

mahkum edildiği bu süre boyunca sigara içmekten de kendisi vazgeçmişti, anlattığına bakılırsa.

«Yılları hiç bir olumlu iş yapmadan ya da olumlu bir karar almadan geçiremezdim ki...» derken gülümseyişinde eski kişiliğinin hafif bir yansıması okunur gibi oldu.

Kunze bir yandan tutukluyu seyrederken, bir yandan da kendisini tahlil etmeye çalışıyordu. Sanki ikiye bölünmüş gibiydi: Bu parçası, konuğunun karşısında otururken, öteki parça karanlık bir köşeye çekilmiş, konuşmaları dinliyordu. Bu karşılaşmayı korkuyla karışık bir heyecan içinde beklemişti; şimdi ise kendini her türlü duygudan uzak bulmanın şaşkınlığı içindeydi.

«İlk yıl okumama izin verselerdi... Hiç değilse gazeteleri! Dünyada ne olup bittiğinden habersiz olmak insanı oldukça yıkıyor.» Dorfrichter'in ses tonu kederliydi. «Ne bir mektup, ne bir ziyaretçi. Annemle babam da Mollersdorf'a hiç gelmediler. 1912'de çok kısa bir ziyaret yapan eniştem, babamın, ailemize sürdüğüm lekeyi bağışlamadığını, annemin de o ortamda beni görmeye katlanamayacağını söyledi. Kızkardeşim için de aynı nedenler geçerliydi tabii. Ama bu arada beni kimin ziyaret ettiğini söyleyince şaşacaksınız: Avusturya'ya bir gelişi sırasında Frau Gruber! Sabık kayınvaldem Frau Gruber. Şimdi Bavyera'dalar; o, Marianne ve çocuk. Herhalde boşanma haberimizi almışsınızdır. Harp Divanına çıkarılmamdan az sonra boşandık. Frau Gruber bana, Marianne'ın gittikçe iyileştiğini söyledi. Yavaşça, ama yine de iyileşiyormuş... Hiç gelmedi, doktoru izin vermemiş. Yeniden bir buhran geçirmesinden korkmuş. Marianne'a hiç kızmamalıymışını, o it herifle birlikte yolculuğa çıkması için aklını kaçırmış olduğunu anlamam gerekirdi! Mariannne'ın hastaneye yattığı günden sonra o herifi bir daha hiç görmediklerini Frau Gruber kesinlikle belirtti. Boşanmayı yürüten, Marianne'ı buraya getiren genç avukat olmuş. Adı neydi?»

«Doktor Frazer.»

«Tamam, Frazer.» Kısa bir duraklama oldu. «Frau Gruber oğlumu getirmeyi teklif etti, ama ben istemedim. Dayanamayacaktım. Görmemenin çok daha iyi olacağını sandım. Resimlerini bile görmek istemiyordum. Benim için gerçek dışı bir varlık, bir hayal olarak kalmasını yeğle-

dim. Gerçekte varolmayan biri için duygulanamazsınız çünkü... Tabii şimdi, her şey değişti.»

«Nasıl yani?»

Dorfrichter düşünceli bir bakışla Kunze'yi süzdükten sonra söze başladı:

«Savaştan önce ben de oğlum için, onun benim için olduğu kadar, gerçek dışı kalmalıyım. Bir mahkumun oğlu olmak hiç de kıvanç verici bir şey değil. Oysa şimdi durum değişik. Gün gelecek kendisine 'Ben senin babanım' diyebileceğim; o da benden utanmayacak.»

Kunze gözlerini tutuklunun yüzünden ayırıp, masasının üstünde duran af dilekçesine çevirdi. İçinden «Sersem herif affedileceğinden emin» diye düşündü; tüylerinin diken diken olduğunu hissetti.

Dorfrichter devam ediyordu:

«İlk yıl aklımı kaçırmamam büyük bir çaba sonucuydu: Savaş çıksa bile haberim olmayabilirdi. Bir nöbetçi vardı —gerçek bir hayduttu— beni aldatırdı. Savaş çıktığını ama bunun bana söylenmeme kararı alındığını, çünkü beni salmak istemediklerini anlatır dururdu. Ben de aptal aptal ona bir zamanlar Arşidük'ün bana böyle bir vaadde bulunduğunu anlatmışım; meğer bu yüzden dalga geçiyormuş.»

Kunze sözünü kesti:

«İşte istediğin savaş çıktı!»

Düşüncelerine dalmış olan Dorfrichter, binbaşının acı ifadesini farketmeden konuşmasını sürdürdü:

«Geçen hafta, Mihver Ülkeleri'nin bu savaşı ne yolda yürütmeleri gerektiği konusunda bir yazıyı tamamladım. Bugüne kadar bütün yanlışları, çok beklemleriydi. Şimdi ekim ayındayız. Yakında yollar ulaşıma kapanacak. Aklıma gelmişken sorayım, Albay Burstyn'den haberiniz var mı?»

Kunze yarı şaşkın,

«Hayır» diye cevap verdi.

«Ben de bundan korkuyordum işte. Gazetelerde hep ismini arıyorum, ama bulamıyorum. Beş yıl önce, kendisini en son gördüğümde bana yepyeni bir buluşundan söz etmişti. Büyük bir buluş! Çelik kuşak tekerlekler üzerinde hareket eden zırhlı bir makinalı tüfek taşıyıcısıydı bu... Bizim kullandığımız motorlu araçların hepsinin ortak kötü yönü ancak sert ve düzgün zemin üzerinde hareket edebil-

meleri değil mi? Çelik paletler işte bu güçlüğü yeniyor. Ama o zamanlar Burstyn bana, Savaş Bakanlığından hiç kimsenin bu fikri benimsemediğini söylemiş ve aynı teklifi Almanlara sunmayı düşündüğünü anlatmıştı. Eğer onlara sunmuşsa bile, gazetelerde hiç kendisinden söz edilmediğine göre, aynı şanssızlığa uğradığı sonucu çıkıyor. Acaba neden bizim milletimiz hep geçen savaşa göre hazırlanır bilmem...»

Kunze omuzlarını silkti:

«Ötekiler de daha farklı değil ki...» Dorfrichter'in hararetli tutumu kendisini hem şaşırtmış, hem de cephe almaya sürüklemişti.

Dorfrichter:

«Çabucak kazanılacak bir zafer şansını ne yazık ki yitirmiş durumdayız» diye söylendi. «Şimdi yapmamız gereken şey güçlerimizi takviye ederek, mevkillerimizi koruyarak baharı beklemek. Baharın ilk günü dehşet verici bir saldırı düzenlemek! Düşmanın sadece ön saflarına değil, aynı anda iç kısımlara da. Eğer on dokuzuncu yüzyıl yöntemlerini kullanacak olurlarsa, her yönden çevrilmiş Mihver Güçleri yokalmaya mahkûmdur. Hızla ve bütün güçleriyle saldırmaları gerekir. Havadan bombardımanla düşmanın başkentlerini yoketmek şart, uçaklar ve zeplinler bu iş için yeterli. Ayrıca fabrikalar, demiryolu istasyonları, hastaneler, kiliseler de bombardıman edilmeli! Karısının ve çocuklarının yataklarında öldüğünü öğrenen bir düşman askeri savaşmaya devam edemeyecektir! Anı ve süratli bir saldırıyla savaş bir haftada biter!»

Heyecandan sesi kısılmıştı. Kunze acaba ateşi mi yükseldi diye düşündü. Yoksa küflenmiş Mollersdorf hücresinde aklını mı kaçıırıyordu? Ama eğer Dorfrichter'in aklını kaçırdığı söylenecek olursa, aynı terim başkaları için de rahatlıkla kullanılamaz mıydı? Örneğin Schlieffen, Joffre, Conrad von Hötzendorf ya da Kayzer... Yoksa acaba söz savaştan açılınca mı, böylesine yok edici bir şeytan kişiliğine bürünüyordu?

Kunze'ye göre, Dorfrichter savaşı övmek için kötü bir gün seçmişti. Son altı hafta boyunca arkadaşları ve tanıdıkları arasında ölüm çanları çalmaya başlamıştı. Sadece kendisi değil, daha milyonlarca insan, dünyanın bundan böyle eskisi gibi olamayacağını anlamışlardı. Kayıpları bildiren

listelere korkuyla bakar olmuştı. Bu listelerde tanıdık bir isme rastlamadığı gün yoktu artık. Daha iki ay önce coşkun zafer çığlıklarının yükseldiği askerî makamların acizlik ve korku içinde kaldığının farkındaydı.

Kunze'nin tanıdığı pek çok yaşlı kişi, her sabah gazetelerini açtıklarında önce ölüm ilanlarına bakar ve bir önceki gün kendi yaşlılarından kimlerin öldüğünü öğrenmek isterdi. Kimi tanıdıkların dünyadan göçüp gittiği haberi onları her zaman üzüntüye boğmaz, hattâ garip bir zafer ve ferahlama duygusuna boğardı. Bir arkadaş yitirmiş olurlar, ama ondan daha çok yaşamakla bir çeşit başarı da kazanmış sayılırlardı kendi gözlerinde... Oysa insan, henüz kırk üç yaşındayken, kendi yaşıtı arkadaşlarının ölümünü görmek, yemyeşil bir ovanın çöle dönüştüğünü, ağaçların iskelet haline geldiğini ve yerli halkın oturduğu yerlerde kertenkelelerin koştuğunu izlemek gibi bir şeydi.

Titus Dugonich, Galiçya'da savaşın son büyük süvari saldırılarından birinde şehit olmuştı; Prens Rudolf Hohensstein, Przemysl çevresindeki belirsiz mezarlardan birine gömülmüştü; Baron Landsberg-Lövy, Almanların Beşinci Ordusuna atandıktan sonra Ardenlerde bir yerde, o çok sevdiği Fransız topraklarında, aynı biçimde belirsiz bir başka mezarda yatıyordu.

Dorfrichter'le görüşeceği günün sabahı iki yaralayıcı darbe daha yemisti. Yüzbaşı von Gersten, Bosna-Sırbistan sınırında öldürülmüş ve General Hartmann'ın küçük oğlu Binbaşı Hartmann Vistula Nehrinin güneyindeki bir çarpışmada, Rus sınırında şehit düşmüştü. İki çocukluk arkadaşını kaybetmek insanın kendinden bir parçasını da onlarla birlikte gömmek demektir. Bu iki gencin kendisi için ne denli önemli olduklarını anlamakta biraz gecikmişti; oysa bu çocuklar Kunze'nin gerçekte sahip olamadığı bir akrabalık bağına yaratmışlar; bu boşluğu doldurmuşlardı.

Sabık Teğmen'c:

«Teorilerinin biraz kendi kendini aldatıcı nitelikte olduğunu sanıyorum» dedi. «Düşman da aynı şekilde cevap vermeye kalkarak **bizim** çocuklarımızı aynı yolla bombalamaktan geri kalmayacaktır herhalde.»

Dorfrichter omuzlarını silktili:

«Bir takım ihtimalleri göze almadan kazanmaya imkân yoktur.»

Kunze gömleğinin dar yakasının altında boğazının terlemeye başladığını hissetti.

«Geçen hafta Yüzbaşı von Gersten Sırbistan hududunda şehit düştü» dedi. Söylemeden duramamıştı. Dorfrichter şaşkın şaşkın baktı.

«Anlayamadım, efendim?»

«Bu sabah aldığım habere göre Yüzbaşı von Gersten, Sırbistan—Bosna sınırında ölmüş!» diye tekrarladı. «Valjevo çevresine telefon hattı kurmakla görevli olarak İkinci Ordu'ya atanmıştı. Teknisyenleriyle birlikte düşman topraklarına giriyor, ayrıca bunu yapmasına hiç gerek yoktu, kendisi pekâlâ geride kalabilirdi... Baskına uğruyorlar; alayın öncü kolu olay yerine vardığı zaman ölüsü ele geçiyor.»

Dorfrichter'in yüzünde kendini beğenmiş bir gülümseme okunur gibi oldu:

«Görevin gerektirdiğinden de öte, üstün bir hizmet! İşte Gersten'in felsefesi, işte bunun sonucu. Eğer yanlış hatırlamıyorsam, sizinle bu konuyu, kahramanlık anlayışını, tartışmıştık galiba. Bana niçin bu on kişiyi seçtiğimi, neden Ahrens'i ya da Einthofen'i seçmediğimi sormuş-tunuz. Ahrens'in asla gereksiz şekilde ölmeyeceğinden emi-nim.» Soluk almak için bir süre durdu. «Bire on iddiaya girerim ki, efendim, benim seçtiğim on kişiden ölen yalnızca Gersten olmayacaktır.»

Kunze:

«Kazandın bile» diye cevap verdi. Bir dakika kadar önce ter basmıştı; şimdiyse titriyordu. «Prens Hohenstein ve Landsberg-Lövy de öldüler.» Soğuk bir sesle devam etti. «Savaş senden daha üstün çıktı, değil mi? Sen on kişiden sadece birini öldürebildin, oysa savaş daha şimdiden üçünü temizledi. Artık sınıfın on dördüncüsü durumundasın Dorfrichter. Eğer bir katil olmasaydın, Genel Kurmay'a alınacaktın; hakederek!»

Dorfrichter tam cevap verecekti ki, bir içgüdüyle tehlikeli topraklarda yürümeye başladığını hissederek hemen konuyu değiştirdi:

«Umarım, benim sınırdaki savaşmak için sunduğum acizane dileğimi kabul edersiniz, efendim. Görevimi, elim-

den gelen en iyi biçimde yerine getireceğimden kuşkunuz olmadığını sanırım. Biliyorsunuz ki ben...»

Binbaşı hâlâ af dileğini tartışmaya hazır değildi. Dorf-richter'in sözünü keserek:

«Vicdan azabı, pişmanlık duyduğun oldu mu?» diye sordu.

Dorfrichter yüksek sesle:

«Vicdan azabı mı?» diye tekrarladı. «Yani o broşür-lerden dolayı mı, demek istiyorsunuz, efendim?»

«Başka ne olabilir?»

Dorfrichter hemen, istekle cevap verdi:

«Tabii, efendim. Hem de çok vicdan azabı çektim. Eğer öğrenmek istediğiniz bir daha böyle bir şey yapıp yapamayacağımsa, asla! Bu yalnızca bir anlık delilikti, aslında kısmen şuurumun bozulduğu gerekçesiyle savunmalıydım kendimi... Tabii insan, kendi suçlarını hafifletici nedenler arar, durur biliyorum; ben de birkaç neden buldum düşündükçe. Richard Mader'in ölümüne yol açtığımı itiraf ettiğim halde...»

«Neden itiraf etmeyeceksin zaten? Artık emniyettesin. İnsan aynı suçtan dolayı iki kere yargılanamaz ki!..»

«Mader 17 Kasım 1909'da öldü. Eğer o gün ölmeseydi belki şimdi ölmüş olacaktı. Gersten gibi, Prens gibi savaşa ölecekti. Dolayısıyla gerçekte kaderini değiştirmiş olmuyorum ki...»

«Kaderini değiştirmiş, onu beş yıllık bir hayattan yoksun kılmış olduğunun farkında değil misin, Dorfrichter? Yazlar, kışlar, beş ilkbahar ve beş sonbahar! Sonbaharlar da güzeldir, hele burada, Avusturya'da.» Ayağa kalktı. «Pekâlâ Dorfrichter. Durum anlaşıyor. Seni yeniden gördüğüm için sevindiğimi söyleyebilmek isterdim, ama bu şartlarda yalan olur.»

Dorfrichter de ayağa kalktı; ilk kez yüzünü üzüntülü bir ifade kaplamıştı.

«Yani, affedilmeyeceğimi mi kastediyorsunuz, efendim?»

«Böyle bir şey söylemedim... Düşünmem gerek.»

Dorfrichter sert bir tavırla:

«Düşünecek ne var, efendim» dedi. «Arşidük benimle anlaşma yapmıştı. Söz vermişti. Bu söz olmasaydı, beni

dört yıl bile hapsedemezsiniz zaten. O söz vermeseydi, ben idam edilmeyi yeğlerdim.»

Kunze:

«Arşidük öldü» diye cevap verdi.

«Albay Bardoff yaşıyor! O biliyor! Kendisine sorun!

«Sormama gerek yok. Bu anlaşmayı daha sana sunulmadan önce biliyordum.»

«Öyleyse hiç bir mesele yok.»

«Öyle, Dorfrichter. Hiç bir mesele yok.»

«Yani kararınız nedir?»

Kunze kendisini uzun uzun, düşünceli bir tutumla süzdü.

«Bunu sormaman gerekir, Dorfrichter. Ordu mensubu olduğumuzu biliyorsun. Dilekçen dikkatle incelenecek ve İmparator Hazretleri'nin Askerî Şansölyesi sana kararı bildirecek. Sana şimdilik ancak bu kadarını söyleyebilirim.»

İnzibat amirini çağıran zile bastı. Dorfrichter omuzları çökmüş, yüzü hasta bir solukluk içinde beklemeye başladı. Odanın içinde binbaşı'nın hareketlerini izleyen gözlerine bakılacak olursa, sanki ansızın kapıya koşup kaçmayı ya da Kunze'ye saldırmayı düşündüğü sanılabiliirdi. İnzibat amirinin içeri girmesiyle odadaki gergin hava soğuk ve sıkıca bir çıkış törenine bıraktı yerini.

Kunze tutukluyla inzibat amirinin çıkışını bıkkın nazarlarla, yalnız ne kadar güçsüz olduğunu hissederek izledi. Bayılacak gibi olduğunu sandı; tünığinin içindeki gömleği terden ıslanmış, buruşmuştu. Eve gidip, yıkanmaya ve ertesi sabaha kadar Peter Dorfrichter'i unutmaya karar verdi.

Odadan dışarı çıkmak üzere masasının yanından geçerken, bir şey ansızın durmasına yol açtı. Cezaevinin avlusunda çalınan bir borazan sesi mi, yoksa ekim ayı için fazla parlak ve neşeli batan bir güneşin Dorfrichter'in af dilekçesi üstüne düşen ışığı mıydı bu, bilmiyordu. Hızla kalem aldı, mürekkep hokkasının koyu-mavi derinliğine battırdı ve dilekçesinin en son satırının altına üç kelime çiziktirdi:

«Reddedilmiştir. Binbaşı Kunze.»

E YAYINLARI SUNAR

1. **BOYALI KUŞ/roman**
Jerzy Kosinski/15 lira/5. Baskı
2. **KARA ÇOCUK/roman**
Richrad Wright/10 lira/2. Baskı
5. **USTA İLE MARGARİTA/roman**
Mihail Bulgakof/2 cilt/20 lira
6. **İLK ÇEMBER/roman**
Aleksandr Solzenitsin/30 lira/5. Baskı
7. **PRAG 1968**
Derleme/10 lira
8. **BOLŞEVİZM TARİHİ**
Arthur Rosenberg/10 lira
9. **İNSAN ASKER DOĞMAZ**
K. Simonof/3 cilt/30 lira/2. Baskı
10. **ŞAKA/roman**
Milan Kundera/10 lira
11. **ORTALIK NEDEN KARIŞTI**
Vedat Saygel/10 lira
12. **GÜNEŞİ GÖRÜYORUM/roman**
Nodar Dumbadze/10 lira
13. **BEYGİRNAME**
Nehar Tüblek/5 lira
14. **SÜLÜNAME**
Tonguç/5 lira
15. **ÖLÜMSÜZ/roman**
Vassili Vassilikos/15 lira/3. Baskı
17. **PAŞANAME**
Nehar Tüblek/5 lira
18. **ADIMLAR/roman**
Jerzy Kosinski/10 lira/2. Baskı
19. **KARDEŞ KAVGASI/roman**
Nikos Kazancakis/15 lira/2. Baskı
20. **KELEBEK/roman**
Henri Charrière/25 lira/8. Baskı
21. **TRENLER/roman**
Bohumil Hrabal/5 lira

23. **KEŞKÜLÜ FUKARA/karikatür**
Zeki Beyner/5 lira
24. **HAVAALANI/roman**
Arthur Hailey/20 lira/4. Baskı
25. **ÖLÜMÜN ADI/roman**
Ladislav Mnacko/15 lira
26. **ÖNCE EKMEKLER BOZULDU**
Oktay Akbal/12.50 lira
27. **AMERİKAN RÜYASI/roman**
Norman Mailer/10 lira
28. **FAKİR AŞIKLAR/roman**
Vasco Pratolini/20 lira/2. Baskı
29. **İTALYAN KIZI/roman**
Iris Murdoch/10 lira
30. **ATEŞ HIRSIZLARI/roman**
Vuk Vuço/10 lira
31. **BİZE TOPRAK VERDİLER/roman**
Juan Rulfo/5 lira
32. **HACİZLİ TOPRAK/roman**
Cengiz Tuncer/15 lira/3. Baskı
33. **MEKTEPLİ/roman**
Charles Webb/10 lira
34. **YILKI ATI/roman**
Abbas Sayar/5 lira/2. Baskı
35. **BABA/roman**
Mario Puzo/20 lira/12. Baskı
36. **ÇIPLAK VE ÖLÜ/roman**
Norman Mailer/iki cilt/40 lira
37. **SİLAH ARKADAŞLARI/roman**
Konstantin Simonof/20 lira/3. Baskı
38. **BİR OLAYIN BAŞLANGICI/roman**
Muzaffer Buyrukçu/12.50 lira
39. **GENÇ KIZ/roman**
Carlo Cassola/15 lira/3. Baskı
40. **AĞACA TÜNEYEN BARON/roman**
İtalo Calvino/10 lira
41. **KERKENEZ/roman**
Cengiz Tuncer/20 lira/3. Baskı
42. **FİL/roman**
Elio Vittorini/5 lira
43. **İDAMLIKLAR/roman**
Kerim Korcan/15 lira/2. Baskı

44. **İŞTE HAYAT/belgesel roman**
Oscar Lewis/25 lira/2. Baskı
45. **OTEL/roman**
Arthur Hailey/20 lira/3. Baskı
46. **ATLARI DA VURURLAR/roman**
Horace Mc Coy/10 lira/2. Baskı
47. **ÇORAK YÜREK/roman**
Carlo Cassola/10 lira
48. **TANRI SEVENLERİ KORUR/roman**
J. Mario Simmel/15 lira/2. Baskı
49. **FOTOĞRAFLAR/roman**
Vassili Vassilikos/10 lira
50. **İKİ SEVGİLİ/roman**
Marvyn Jones/10 lira
51. **SEVDALILAR/roman**
Jaroslaw İwaszkiewicz/10 lira
52. **PAPAZ HER ZAMAN PİLAV YEMEZ**
J. Mario Simmel/20 lira/2. Baskı
53. **SANÇEZ'İN ÇOCUKLARI/roman**
Oscar Lewis/20 lira
54. **ACI YUDUM/roman**
J. Mario Simmel/25 lira/2. Baskı
55. **HEPİMİZ KARDEŞ OLACAĞIZ/roman**
J. Mario Simmel/25 lira
56. **ŞEYTANIN DANSI/roman**
Fred Mustard Steward/10 lira
57. **SİCİLYA KONUŞMALARI/roman**
Ello Vittorini/10 lira
58. **ÖLESİYE SEVMEK/roman**
Pierre Duchesne/10 lira
59. **YAŞAYANLAR VE ÖLÜLER/roman**
Konstantin Simonof/25 lira/2. Baskı
60. **DEHŞETENGİZ/roman**
Voldemar Lestienne/25 lira
61. **KIÇÜSTÜNDE TOPLANTI**
Zeyyat Selimoğlu/10 lira
62. **MAĞARA**
Muzaffer Buyrukçu/20 lira
63. **LİNÇ/roman**
Kerim Korcan/10 lira/3. Baskı
64. **GARİPLER SOKAĞI/roman**
Öktay Akbal/10 lira/3. Baskı

65. **JACK LONDON/Denizler Serüveni**
Irving Stone/20 lira
66. **AŞK DEDİĞİN LAFTIR/roman**
J. Mario Simmel/iki cilt/40 lira
67. **SEVGİLERLE/roman**
Charles Webb/10 lira
68. **BAĞIŞLANMIŞ KÜHEYLAN/roman**
Hildegard Knep/25 lira
69. **GÖRÜLMİYEN ADAM/roman**
Ralph Ellison/25 lira
70. **ÇAKAL/roman**
Frederich Forsyth/20 lira/6. Baskı
71. **EKABİR/roman**
Arthur Hailey/25 lira
72. **ÇETE KARAVANA ATİYOR/roman**
Jimmy Breslin/15 lira
73. **HASTANE/roman**
Arthur Hailey/20 lira/2. Baskı
74. **YAVRU CEYLAN/roman**
Magda Szabo/15 lira
75. **BİR YERDE/roman**
Jerzy Kosinski/10 lira/2. Baskı
76. **MAHALLE/roman**
Vasco Pratolini/10 lira
77. **ODESSA/roman**
Frederich Forsyth/20 lira/2. Baskı
78. **UZLAŞMA/roman**
Elia Kazan/iki cilt/40 lira
79. **ÇELO/roman**
Abbas Sayar/15 lira/2. Baskı
80. **DALAVERE/roman**
G. William Marshall/25 lira
81. **İLK YILLARIN EKMEĞİ/roman**
Heinrich Böll/10 lira/3. Baskı
82. **VATAN SAĞOLSUN/roman**
J. Mario Simmel/30 lira
83. **YALNIZ BİR AVCIDIR YÜREK/roman**
Carson Mc Cullers/20 lira
84. **MUHBİR/roman**
Liam O'Flaherty/10 lira
85. **LİMANLAR/roman**
James Barlow/25 lira

86. **KITLİK/roman**
Liam O'Flaherty/20 lira
87. **SONBAHARLA GELEN/roman**
Jean Freustiè/20 lira
88. **SIHHİYE BÖLÜĞÜ/roman**
Richard Hooker/15 lira
89. **EŞSİZ BİR ADAM/roman**
Christine Arnothy/20 lira
90. **BANKO/roman**
Henri Charriere/20 lira/3. Baskı
91. **GÜNLER VE GECELER/roman**
Konstantin Simonof/20 lira
92. **AŞK DELİSİ/roman**
Chris Kazan/10 lira
93. **KASABANIN SIRRI/roman**
Robert Crichton/25 lira
94. **«BABA» DOSYASI**
Mario Puzo/20 lira
95. **FOTOĞRAFTA KADIN DA VAR/roman**
Heinrich Böll/25 lira/Nobel 1972
96. **BAŞROLDEKİLER/roman**
James Barlow/25 lira
97. **İKTİDAR ÇARKI/roman**
Max Gallo/30 lira
98. **İTALYAN BAHARI/roman**
Emmanuel Robles/15 lira
99. **AİLE GÜNLÜĞÜ/roman**
Vasco Pratolini/10 lira
100. **PAZARLARIN KADINI/roman**
Fruttero/Lucentini/30 lira
101. **VATANSEVERLER/roman**
James Barlow/20 lira
102. **ŞEYTANIN TEĞMENİ/roman**
Maria Fagyas/25 lira
103. **ÖDLEK/roman**
James Barlow/25 lira
104. **KONTES/roman**
Hans Habe/25 lira
105. **ALBAYIN AŞKI/roman**
Konstantin Simonof/10 lira
106. **BEŞİNCİ KADIN/roman**
Maria Fagyas/20 lira

107. **CAN ŞENLİĞİ/roman**
Abbas Sayar/15 lira
108. **DRESDEN GECEŚİ/roman**
Ladislav Mnacko/15 lira
109. **ÇİRKEF/roman**
James Barlow/20 lira
110. **KAYGAN TOPRAK/roman**
Max Von der Grün/20 lira
111. **ÇATLAK/roman**
Antonis Samarakis/15 lira
112. **UZUN DÜŞ/roman**
Richard Wright/25 lira
113. **MALIN GÖZÜ/roman**
Alba de Céspedes/20 lira
114. **YAKIN DOSTLAR/roman**
Lois Gould/25 lira
115. **MAĞRURLAR/roman**
L. Sanders/iki cilt/50 lira
116. **HİÇ BİRİ DÖNMEYECEK/roman**
Alba de Céspedes/25 lira

ŞİİR DİZİSİ

1. **DEVLET VE TABİAT**
Ece Ayhan/10 lira
2. **BENİ ÖP SONRA DOĞUR BENİ**
Cemal Süreya/10 lira
3. **YENİ ŞİİRLER**
Oktay Rifat/10 lira
4. **UMARSIZ PENELOPE**
Yannis Ritsos/10 lira

EVİN KİTAPLARI DİZİSİ

1. **BİR ÇOCUK BEKLİYORUM**
Laurence Pernoud / 20 lira / 2. Baskı
2. **ÇOCUĞUMU BÜYÜTÜYORUM**
Laurence Pernoud/30 lira

seytanın teğmeni

maria fagyas

25 LIRA

roman

